Boris DRUȚĂ

PĂSĂRI UITATE ÎN ZBOR

CUVÎNT DINAINTEA CUVINTELOR

Curg zilele – picuri de nor –
Grăbite mereu undeva
În păsări uitate în zbor
Se află acum viața mea

Toamne cu brume tîrzii
Îşi mută clipele-n cer.
Te rog nu pleca, mai rămîi –
E totul ce pot să-ți mai cer.

Doar mîine fi-vom uitați
Mai mult decît astăzi sau ieri
Cu fulgii paraşutați
Pe locul numit nicăieri...

Între multe altele, o carte să însemne, pînă la urmă, doar o nouă întîlnire a autorului cu cititorii? Această întrebare mi-o tot adresez cam de pe cînd am citit prima carte şi, mai ales, de pe cînd am lansat prima carte cu numele meu scris pe capătul de început. Îmi mai erau părinții în viață, ba chiar îmi pare că şi bunelul Nică a lui Gheorghe a lui Andrei Druță, dar la sigur, n-aveam încă copiii mei proprii.

Ei bine, mama, cu puțină carte de la români cum era, s-a bucurat într-atît că are fecior scriitor încît a luat prima mea carte şi a ascuns-o în zestrea ce o agonisea de-o viață pentru moarte, în casa cea mare, cum se zice la Ineasca. Aveam să aflu lucrul acesta tocmai cînd o petreceam pe ultimul ei drum pămîntesc.

Aşa cum se face conform tradițiilor, asumîndu-şi misiunea de distribuitoare a pomenilor Ana, sora mea, a ajuns şi pînă la acea carte modestă. Dar n-a dăruit-o nimănui. Am văzut-o lăcrimînd şi dosind-o. Hăt după înmormîntare, la masa de pomenire, a scos cartea din ascunzătoare şi a înmînat-o unui nepoțel de-al nostru, şcolar deja, spunîndu-i că aceasta-i pomană menită lui de la bunica şi de la nanu Boris. Uluit de acest caz, recunosc, am lăcrimat şi eu, dar şi toată lumea care participase la ceremonia de înmormîntare a mamei.

Viața trece uşor, iar zestrea se face greu. Mai ales cînd această zestre nu-i decît o seamă de cuvinte adunate într-o carte. Se duce, pînă la urmă, tot omul în țărînă, dar zestrea rămîne.

Azi am copii (Daniela, Victor, Nelly, Veronica, Radu, Petrică, Elena, Sorin, Nicoletta), am o nepoțică (Cornelia-Adelina) şi ştiu că o carte înseamnă mult mai mult decît o simplă întîlnire a autorului cu cititorii.

Dacă vrei să ştii şi tu, nu-ți rămîne decît să te abați pe-o oră-două de la ecranul televizorului, calculatorului şi să citeşti această carte. Fă lucrul acesta cu atît mai mult cu cît ceea ce ai citit pînă aici nu-i decît un cuvînt pus înaintea cuvintelor ce urmează. Nu te uita că-i mai greu de citit decît de privit. Gîndeşte-te la zestrea ce-ți revine.

Lectură plăcută, dragă cititorule, şi pînă la o nouă întîlnire!

Autorul, 2008

PLANETA COPILĂRIEI ANTICE

Adulți, suntem soldați, încorporați
În rîndurile generației noastre.
...Suntem datori deci să ne dovedim
mai credincioşi lucrurilor moderne
decît celor vechi. A privi îndărăt
se poate să ne fie fatal. Că toți acei
vîrstnici nu ne înțeleg, asta întru
nimic nu ne poate tulbura, noi să ne
urmăm într-una drumul nostru,
chiar împotriva voinței lor, şi
ei înşişi vor zice mai
tîrziu: negreşit, aveți dreptate.

Vincent Van GOGH

Cînd ajungi la o anumită vîrstă, vrînd-nevrînd te-ntorci la anii copilăriei, încerci să reculegi acele evenimente demult trecute în vîltoarea timpului şi ți se pare că de-atunci pînă acum n-a fost decît un vis, o poveste, cu nouri albi, cer albastru, stele sclipitoare în umbrele nopților romantice cu lună, din patru anotimpuri, şi nu-ți rămîne nimic altceva decît să te cutremuri de emoții, trăind senzația că a fost odată şi aştepți să se repete cele trecute iar şi iar... Dar, acest miracol al revenirii la începutul începuturilor, oricît de mult am dori, nu se repetă niciodată. Se zice că Dumnezeu este atotputernic față de prezentul şi viitorul nostru, dar cînd e vorba de ceea ce a trecut deja, nici El nu mai poate nimic să facă. În schimb, natura Dumnezeiască ne-a înzestrat cu memorie şi toate cele întîmplate în trecutul vieții, le putem revedea prin prisma amintirilor. De aceea am ajuns şi eu, să „Stau cîte odată..." şi să-mi reculeg anii copilăriei începute acolo, în satul de baştină, ***Ineşti***, pe care îmi place să-l mai supranumesc *Ineasca*, fiindcă sunt şi eu ca toată lumea dintr-o căldură de mamă şi de tată. Acel sat pitoresc, cu drumulețe şi cărărui bătătorite, îmi pare că pluteşte pe o planetă a viselor, în sînul unor oameni care m-au învățat a vorbi şi a gîndi româneşte, care mi-au insuflat adevărul că o dragoste de Țară începe de la leagănul mamei. Adică nu de acolo, ci de aici am pornit la drumul acesta lung şi anevoios de om din oameni şi

de... scriitor. Îmi vine să cred că de nu-mi petreceam copilăria printre sătenii ce respectau cu sfinţenie tradiţiile şi obiceiurile moştenite de la părinţii lor, nu mai ajungeam nici să fiu ce sunt, născut la numai zece ani după cel de-al doilea război mondial din anii trişti 1939-1945.

Dorinţa de a le păstra neclintite pentru mai mult timp şi a le transmite şi altora, m-a şi îndemnat să însăilez rîndurile ce urmează. Pe de altă parte, de unde să ştiu eu că peste ani, nu se ridică din neamul nostru un deştept sau chiar unul dintre copiii, nepoţii mei, care citindu-le şi pe acestea ca şi pe atîtea altele, nu i se trezeşte pofta de a face un letopiseţ, chiar o epopee a Basarabiei şi basarabenilor condamnaţi atîtea secole dar neînfrînţi de răutăţile puhoaielor năvălitoare din negrele străinătăţi. Deci, fac şi eu ce pot – un zăcămînt, o materie primă, dacă vreţi, pentru un viitor de document mai bun decît trecutul şi prezentul.

Români basarabeni, tata şi mama, ineşteni get-beget, s-au împreunat-căsătorit în anul de pomină şi trist pentru Basarabia – 1940. Din cauza că pe faţa tatei stăruia o peliţă tuciurie, arsă nu numai de soare, era bănuit de lume că poartă în sînge ceva ţigănesc. Cert este că se trăgea dintr-o familie numeroasă şi foarte săracă, dar înzestrat cu dragoste de om gospodar şi cu cît mai multă ardoare de a căpăta ştiinţă de carte. Pe întreg parcursul vieţii a fost un om onest, corect, cu multă părere de rău că nu a avut posibilitatea să facă şcoli mari, harnic şi iute la mînii. Pe mama lui tata, adică bunica mea, o chema Vasilca. Cunosc că ea s-a născut la Teleneşti, într-o familie numeroasă a unui oarecare Pelin. Se spunea că părinţii ei au murit pretimpuriu. Rămasă orfană, bunica de mic copil a fost luată de suflet de către nişte gospodari, cu numele de familie Sîrbu din Ineşti. Cînd s-a făcut domnişoară, a fost ademenită de Ion a lui Manolache – un băiat chipeş, harnic şi voinic de-i mergea vestea că putea scoate cu braţele parii gardului din pămînt. Tata povestea că bunica Vasîlca era o fire domoală, răbdătoare, plină de înţelepciune gospodărească. A născut şi a crescut 7 copii, printre care şi pe tatăl meu... Nu cunosc cine au fost părinţii buneilor mei, adică străbuneii pe linia lui tata. Ştiu doar că bunica nu a fost uitată de nimeni dintre rude, chiar dacă a fost luată de suflet (înfiată) la Ineşti. Avea neamuri destule prin Teleneşti, Orhei, Chişinău... Tata, adeseori, se mîndrea cu rudele apropiate pe linia bunicii, mai precis cu dinastia Caftanaţilor, cei care s-au slăvit ca muzicanţi şi maeştri de balet la Chişinău prin anii 50-70 ai secolului trecut. Unul dintre ei, chiar devenind artist al poporului... din Vietnam! Cu un văr de al meu de-al treilea (dacă se poate de spus aşa) născut la 1925, căruia îi zicea Mihai Caftanat, am făcut cunoştinţă prin anul 2001. Era încă dirijor de muzică simfonică la Compania Radioteleviziunii. El a fost căsătorit de cîteva ori. A avut un fecior, care a decedat la vîrsta de 40 de ani, care i-a lăsat o nepoata. Actualmente acea nepoata locuieşte la Kiev. Fiica lui, de la alta soţie, locuieşte în Germania, căsătorită cu un evreu. Fiica lui nea Mihai, mi-a scris cîteva scrisori şi a zis că are o fetiţă, care cîntă neîntrecut la pian, acolo în Germania unde s-a

stabilit cu traiul... Cine ştie, poate cîndva vor deveni personalităţi în domeniu. Nu mi-am pus niciodată scopul de a construi arborele genealogic. Menţionez, doar că toate constatate de mine, sunt din cele auzite de la rudele apropiate. Se mai spunea că pe linia mamei mele, am avea şi o viţă evreiască. Un străbun de-al mamei ar fi avut o soţie pe nume *Etlia Becker*, adusă (furată, cum se mai zicea în asemenea cazuri) în casa părinţilor la Ineşti, din tîrgul Teleneştilor. Era o fiică a negustorilor de-acolo. Din motivul că Etlia s-a căsătorit cu un român, fără consîmţămîntul părinţilor, mai convertindu-se şi la religia creştină, evreii s-au dezis de ea. Că o fi adevărat, că o fi minciună, n-am de unde şti. Ştiu doar că mama a tot avut prietene printre jupînesele din Teleneşti şi că în familia noastră totdeauna se vorbea respectuos despre tot neamul de evrei. Eram mic de tot, şi cînd mergeam la dughenile din Teleneşti, femeile evreice, o primeau pe mama foarte aproape şi împărţea cu ea şi vorbele şi îi dăruia lucruri bune pentru necesităţile familiei noastre. Vreau să cred, că nu a avut ea numai prietene evreice pe acolo. Dar, vorba ceea, prietenia iartă dacă este adevărată. Îmi este dificil să afirm sau să infirm ceva mai mult despre străbuneii şi buneii mei, fiindcă, în afară de cea a tatălui mamei mele (bunelul Nică) nu s-au păstrat careva documente, fotografii. Iar între ei şi mine au fost multe războaie, foame, sărăcie. Nu l-am apucat nici pe unul dintre ei, decît doar, precum am spus, pe tata mamei mele, bunelul Nică a lui Gheorghe a lui Andrei a Acsîntoaie Druţă...Despre el mi s-au păstrat cele mai frumoase amintiri, căci a trăit 96 de ani (1873-1969) şi a decedat cînd eu abia trecusem de 14 ani.

Primii copii ai părinţilor mei, Petruţă şi Tatiana, Elena au murit de frig si foame înainte de a fi scoşi din faşă, în timpul războiului din 1941-1945. Amărîţi pînă-n temelii, mulţi ani după aceea părinţii mei nu au mai avut copii. Abia în 1950 s-a născut soră-mea, Ana, în 1952 – fratele Ion. Eu am venit „boţ cu ochi" în cea de-a doua jumătate a secolului XX, tocmai în 1955. Fraţii şi surorile care s-au născut după mine, iarăşi nu au rezistat dinamica vieţii colhoznice înfloritoare, încît eu port şi azi povara de mezinul familiei lui Victor şi Vera Druţă... Cînd venea vorba despre mine, mama zicea că m-am născut în cămaşă. Peste mult timp eram să aflu că în acel an, la începutul lui februarie 1955, a fost la Ineasca o iarnă geroasă, cu troiene mai înalte decît gardurile. Maternitatea se afla în partea dinspre pădure, căreia sătenii îi ziceau ba Fundătură, ba... *Finlanda*. Casa unde m-am născut fusese construită de preotul Baziliuc, care locuise în pereţii ei cu tot cu familie pînă la ocuparea Basarabiei de către armata roşie „eliberatoare". În 1944, nevoind să fie eliberat, părintele s-a refugiat peste Prut, lăsînd casa lui mare, din patru odăi separate prin sobe din cărămidă, la cheremul noii puteri. Peste cîţiva ani, într-o jumătate de casă a fost amplasat punctul medical, iar în cealaltă jumătate – maternitatea satului. Între prispele josuţe, odihnitoare, cu deregi de frasin şi gardul din nuiele, cu o poartă din scînduri, era o ogradă unde creştea troscot şi multe alte

buruieni. Casa avea măreția ei. Dintr-o parte a ogrăzii avea un povîrniș spre rîpa din vale, peste care se ridicau vii şi livezi, iar fața ei era îndreptată spre drum, în văzul tuturora. Puterea lui Dumnezeu a făcut ca această casă să supraviețuiască pînă peste hotarele secolului 20. Locuia în ea Eudochia, cu porecla *Cuşireada*, tot amintindu-mi mie, dar şi altor generații de ineşteni, că mai trăim după ce ne-am născut...

Pentru cine nu ştie, țin să amintesc un lucru important: pînă în anii 50 ai secolului trecut, femeile din Ineasca năşteau tot acolo unde-şi zămisleau odraslele – pe cuptor, asistate fiind de o femeie cu pricepere în ale moşitului popular, din care cauză pentru mama, internarea la maternitate a fost un lucru neobişnuit, dar obligatoriu de puterea sovietică locală...Tata a adus-o aici cu sania de oplene trasă de doi boi. Tot în acea zi, încoace au venit încă două femei gravide din mahalaua noastră: Zinaida lui Agache Tîrsînă şi Artina lui Senea Săculțanu. La geamurile înzăpezite ale maternității stăteau de planton tocmai trei bărbați, cu burluiele pline cu vin roşu, slănină, brînză, usturoi şi pîine, aşteptînd şi ghicind înde ei ce le vor aduce soțiile – băiat sau fată?

Viitoarele mame erau supravegheate de Marusea Lupeac, soră medicală de provenienţă ukraineană, care venise la Ineasca toamna trecută, după absolvirea şcolii medicale din nu ştiu care localitate din Ukraina. Tînăra *hahluşcă* (aşa i se mai zicea), moaşa mea, venise în sat împreună cu soțul, un băiat înalt uscățiv şi frumos, care lucra şofer la spitalul din Teleneşti, purtînd la început haine de marină sovietică, de unde se demobilizase. Îl chema Vasea. Era la fel de vesel ca soția, dar nu cunoştea limba sătenilor. Şi nici nu a învățat-o, trăind toată viața printre românii basarabeni. Un flăcău mai ghiduş din Ineasca s-a apucat să-l învețe cîte ceva din graiul nostru, probabil, la un pahar de vin în gîrliciul vreunui beci. Într-una din acele clipe, cînd era invitat să închine, el zîmbi fericit, ochii îi sticleau de bucurie şi, pînă a da duşca peste cap, zise ceea ce însuşise pre graiul nostru, surprinzîndu-i pe toți:

– Sănătate, noroc şi... *Toți pe mine pupă la cur!...*

Zice-se că *hahluşca* era tînără, subțirică în talie, rumeoară, binevoitoare, chinuind somnul mai multor flăcăi din sat, invidiindu-l sănătos pe bărbatul ei... Energică, plină de emoții şi pentru că vorbea şi ea pocit limba sătenilor (dar vorbea!), s-a exprimat cum a putut pe marginea evenimentului ce avea să se întîmple atunci la Ineasca:

– Azi *rodomul* (maternitatea, din rusă) împlinească mult la plan...

Timpul se depăna. Cele trei ineştence, printre care era şi mama, aşteptau să le apuce naşterea, dar vremea se c-am reținea şi moaşa, nu fără îndemnul lehuzelor, se tot lua cu licoarea divină, devenind mai veselă şi mai pătărănoasă pre limba ei păsărească, alcătuită din ukrainisme, românisme şi rusisme... nici să observe cum s-a încheiat noaptea. Chiar de la ea am aflat mai tîrziu că atunci, în zorii zilei mele de naştere, peste sat a nins frumos, abundent. Troienele s-au

prăvălit peste prispe, ajungînd la pervazul ferestrelor. În sobă ardeau trosnind lemnele, în odaie aşternîndu-se o atmosferă de moleşeală, amestecată cu somnolență. Stînd aşa la taifas, deodată mama a strigat să vin mai repede, iar eu am țipat în semn că o aud, în semn că o ascult, în semn c-o recunosc de mamă şi i-s recunoscător că m-a adus pe lume, şi încă nu ştiu în ce alte semne am țipat. Mama a zis că tare s-a bucurat cînd m-a văzut venit din ea şi încă atît de guraliv. Ionel a Zinaidei lui Agache Tîrsînă şi Grigore a Artinei lui Senea Săculțanu au venit în aceiaşi zi, după mine, dar tot în preajma sărbătorii sfîntului Grigore Bogoslov. Onoarea în preluarea numelui sfînt a fost cedată, după cum vedeți, celuia care s-a născut ultimul după mine în acea zi la noi în sat. Şi pe mine părinții intenționau să mă numească tot Gheorghe sau chiar Grigore. Dar n-au făcut-o, pentru că odată cu deschiderea maternității era obligatoriu ca mamele cu nou născuții să stea sub supravegherea medicilor cîteva zile, în care tații fericiți, iar cu ei şi Marusea Lupeac s-au tot veselit, bînd adălmaşul. Din aceste motive, numele meu a întîrziat, ca pînă la urmă, să fie ales nu dintre cele ale sfinților, cît din cele ale mirenilor muritori ca toți muritorii. E de dorit a nu se uita că timpul în care m-am născut urma după ce Basarabia trăise colectivizarea forțată, deportările pustiitoare şi se afla deja în stăpînirea ateilor antihrişti, fie de voie, dar mai mult de nevoie. Venise la conducerea satului mulți specialişti slavi din Rusia, Ukraina, aducînd nume străine nouă, moldovenilor... Slavii nu se prea străduiau să ne cunoască obiceiurile, datinile, limba, dar nici ai noştri nu se dădeau cu una cu două... *Nacealnicii* care veneau în satul nostru se ciocneau cu o îndîrjire lingvistică din partea țăranilor ineşteni, care răspundeau la replici, nestingheriți, în româneşte. Ruşii uneori cădeau în încurcătură, părăsind postul din sat, cedînd, ca în locul lor să se agațe vreun băştinaş, care avea şcoală bună de la români. Şi aceia foşti elevi ai cîtorva clase româneşti, mai avînd în sîngele lor şi educația agricolă venită din moşi-strămoşi, făceau cu mult mai multă treabă decît veneticii. Doar numai în medicină, nu puteau concura cu Maria Lupeac, căci ea avea studiile respective, obținute la colegiul de specialitate. Pe lîngă cunoştința de carte, fiind primul medic din satul nostru cu studii, ea îşi avea provenienţa din țărani ukraineni şi se bucura sau se întrista deopotrivă cu ineştenii.

Mai mult decît toți, despre apariția mea pe lume s-a bucurat bunelul Nică, tatăl mamei mele, unicul dintre bunei, precum am mai spus, pe care l-am apucat în viață. Soarta mi-a hărăzit ca să mă nasc chiar la o dată cu el – 5 februarie.

Şi, ca să demonstreze cît de mult mă iubeşte, m-a adus acasă de la maternitate, împreună cu mama, într-o sanie la care erau înjugați o pereche de boi. Din nările plăvanilor ieşeau aburi deşi, dezmorțind frigul de februarie şi în pasul lor domol mă aduceau la gospodăria cu salcîmul mare, rotat din poarta de scîndură a casei noastre, unde trebuia să încep a-mi duce primii ani de viață. Jugul boilor era lucitor, scînteietor la razele ascuțite ale soarelui cu ghimpi, un jug de frasin, cu

resteie de corn, meşterit de bunelul. Roţile carului scîrţîiau pe omătul învelit de ger. Mama mă strîngea în braţe, învelit în *ogheal* şi scutece, stînd încotoşmănată şi ea într-un şal cafeniu în *loitrarul* plin cu paie, mai fiind acoperită cu alt ogheal gros, de lînă din stofă înflorată...Chiar în aceiaşi zi, la noi a venit mulţimea de neamuri să mă vadă, să-mi pună pe piept cîte un bănuţ-doi, să încerce a ghici dacă îi seamăn lui mama sau lui tata, şi, desigur, să închine cîte un păhăruţ de vin întru viitorul şi sănătatea mea, apoi, la despărţire, să-i ureze multă putere mamei ca să mă crească, mai dovedind să mă scuipe uşurel şoptind: *„Să nu fie de deochi!..”* Fratele şi sora erau fericiţi atunci cînd eu, prin somn, încercam a le zîmbi, a le surîde. În acele zile cea mai mare frămîntare ale apropiaţilor a fost cum trebuie să mă numească. Mă născusem în ajunul sărbătorii religioase Grigore Bogoslov şi bunelul era înclinat să mă cheme Grişa, adică Grigorii. Deja se vorbise cu preotul din sat, ca peste o săptămînă-două să mă treacă prin apa botezului cu un asemenea nume. Dar, a intervenit la mijloc o întîmplare neaşteptată.

Doresc să vă spun că în virtutea celor petrecute, tatăl meu ajunsese depărtişor, dacă l-au găsit îndeplinind funcţia de şef al depozitului colhozului.

Preşedintele gospodăriei, un oarecare Boris Nicolaevici Trohin, aflînd că subalternul său, adică tata, are un băieţel, l-a sfătuit să-mi zică Boris, poate ajung şi eu şef de gospodărie agricolă în locul lui. Preşedintele *colhozului* a mai povestit cîte ceva din istoria glorioasă a Rusiei, care a avut un cneaz cu numele *Boris Godunov*... Dacă s-au schimbat regimurile, n-au putut să nu se schimbe şi apucăturile oamenilor. Mi se pare că părerea lui tata, în cele din urmă, a fost decisivă. Aşa că mie mi-a revenit cîte oleacă din ambele părţi; am fost botezat în biserică, împreună cu Ionel Tîrsînă şi Grigore Săculţanu, dar în pomelnicul familiei am fost trecut cum l-a rugat pe tata acel Boris Trohin... La cumătria mea, şeful gospodăriei agricole din Ineşti de atunci a stat în capul mesei, închinînd paharele de sănătatea tizului, dar şi pentru viitorul meu luminos. Însă, asta n-a durat mult, pentru că atunci cînd cumătrii şi lăturaşii trebuiau să pună bani şi cadouri pe pieptul copilului (adică al meu), preşedintele colhozului se făcuse dispărut. Abia în zorii zilei următoare rusul cu pricina a fost descoperit cum odihnea ghemuit şi tremurînd de frig într-o iesle din ocolul animalelor, înfricoşînd vaca şi viţelul cu sforăitul lui strident...

Nu mult după botez, în fruntea colhozului din Ineasca a fost numit un alt preşedinte, iar Boris Trohin se strămută cu traiul în centrul raional Teleneşti, lăsîndu-mă pe mine în satul natal şi în sînul familiei mele. Nu l-am văzut în viaţă niciodată. După mulţi ani, m-am dus în ospeţie la vărul Pavel Druţă din Teleneşti, casa căruia se află în vecinătatea cimitirului. Aici mi-a fost dat să desluşesc pe o cruce fotografia unui omulean scund, cu priviri serioase, purtînd ochelari pe ghebul nasului... Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească cu pace în împărăţia Lui. Pe o tăbliţă neagră de tinichea stă şi azi o inscripţie cu litere şterse de vreme: „Aici odihneşte robul lui Dumnezeu Boris Nicolaevici Trohin”.

****

Vezi, Doamne, aşa a fost. Dar, întreb şi eu, ar fi putut fi altfel? Vine copilăria şi, cum vine, primul lucru ce-l face pruncul, scrutează împrejurimile în care s-a născut. Mama, tata, sora, fratele, rudele – toţi mă felicită cu venirea pe această lume şi îmi zîmbesc, dorind cu orice preţ să le răspund cu acelaşi zîmbet. În zilele de sărbătoare şi duminică sunt purtat în braţe pe la rude, ca tata să mai închine cîte un pahar în cinstea mea, şi să se laude cu „producţia" ce a făcut-o soţia lui. Adică mama. Iar eu, cu frunteraş pe frunte, împelinat, înfăşat în scutec de atlas, îmi port ochişorii ca două firicele de mac, dînd ascultare vorbelor oamenilor, neînţelese încă, curios să pricep în ce lume şi în mijlocul căror oameni am venit. Văd şi mă minunez de ce văd şi memorizez totul, totul. Dar, pînă a le înţelege mai desluşit pe cele apropiate, aşi îndrăzni să fug înainte cu evenimentele din viaţă şi să răsfoiesc cîteva file din istoria satului nostru, fără de care nu ar fi posibilă biografia mea.

Inească e o localitate aşezată între dealuri cu văi pitoreşti, la geana codrilor, care încep a se ţine lanţ spre satul nostru tocmai din preajma Orheiului. Pentru prima dată e pomenită în cronici la 1466. Anu-i din preajma domniei lui Ştefan cel Mare şi Sfînt. Bunicul Nică al lui Gheorghe al lui Andrei Druţă mi-a povestit că oamenii locului, din timpurile vechi-străvechi, se îndeletniceau cu cultivarea inului. Deci, numirea satului de la „in" provine: Ineşti, adică un lan de in. Apropo, ştiţi ce-i acela in? Pun întrebarea, fiind sigur că mulţi ineşteni şi nu numai, azi nu ştiu ce-i acela in sau cultivator de in. La acele vremuri îndepărtate, străbunicii noştri confecţionau hainele din pînză de cînepă, dar se zice că şi pînza de in, făcută la stative, era destul de frumoasă...Bătrînii îmi povesteau că primul locuitor care a *descălecat* prin aceste văi pline cu inişti a fost un oarecare Lupu Druţă, venit din tîrgul Ieşilor. Ţăran cu credinţă în Dumnezeu, cu faţa arsă de soare şi mîinile bătătorite de muncă, Lupu Druţă a îndrăgit locurile şi curînd atrase spre această geană pitorească de codru alţi români din lunca Prutului, viitorii ştefani, vrednici de vestite isprăvi. După el o mai fi venit rude de ale sale, purtînd acelaşi nume de familie. Din care cauză o bună parte a populaţiei din sat poartă numele de familie Druţă, nefiind înde ele rude directe. Timpurile i-a îndepărtat şi înstrăinat într-atîta, încît azi nu mai e un păcat să se căsătorească şi să se înfrăţească ca dintru început. Că de aceea ne-a dat Dumnezeu pe lume să fim fraţi şi rude. Din aceste consideraţii, Druţănii se căsătoresc înde ei, creînd familii noi şi noi. Mama mea, bunăoară, Vera lui Nică al lui Gheorghe al lui Andrei Druţă, s-a căsătorit cu Victor, tot al lui Ion, numai că acest Ion era al lui Manolache Druţă. *Nacealnicii* sovietici, pedanţi pînă peste poate în chestiuni de documentare, se arătau nedumeriţi, cînd constatau că atît mama cît şi tata provin din unul şi acelaşi nume de familie – Druţă. Ba chiar erau şocaţi, cînd vedeau că au şi acelaşi patronimic,

după ortografia rusească... „Ivanovici”. După druțăni, la Ineasca vin tîrsîneștii, despre originea cărora nu cunosc decît cuvîntul „tîrsînă”, care înseamnă „bici, făcut din păr de cal”. Nume vechi, la Ineşti, se mai consideră Şoltoienii, Cojocarii, Adaşanii, Sofroneştii, Mereuțenii, Cănățuii, Țapii, Morozenii, Nistrenii, Prutenii... Matca satului s-a format în Luncă – un loc tihnit şi pitoresc, adumbrit de stejari seculari, cu toate ierburile şi florile pădurii din Fundătură. Apoi, spre marginea satului de-atunci, s-a construit o biserică mică, ce avea acoperişul din şindrilă, iar în jurul locaşului sfînt s-a oploşit cimitirul cu morminte vechi, date uitării, dar şi cu altele noi, gata oricînd să-şi înmulțească rîndurile. Între dealul *Velniței* şi cel al *Călugărului,* cîndva au funcționat mori de vînt. Zamfir Arbore-Rali, în enciclopedia sa despre satele Basarabiei, editată în anul 1904, menționează că la la Ineşti, în acei ani, funcționau tocmai 4 mori, puse în mişcare de puterea vîntului. Din păcate, la ziua de azi nu a rămas nici măcar amintirea despre ele... Ineştenii îşi construiau casele din furci şi împletitură de lemn, pe care le consolidau cu lut şi le acopereau cu paie. Fiind pădurea aproape, gospodăriile erau împrejmuite cu garduri trainice, înalte de nuiele, porți şi portițe împletite din haragi. De-asupra gardurilor, pentru a le apăra de umezeala ploilor şi zăpezilor, gospodarii construiau streşine, pe care aşezau starturi de paie. Aveau grădini, vii şi livezi. Bunelul Nică, născut la 1873, mai spunea că, în vechime, casele din Ineasca erau mici, incluzînd o tindă, o cămăruță şi un iatac. Dar neapărat aveau două uşi: una în față şi alta în spate, prin care stăpînii să poată, la nevoie, fugi de năvălitori. Cei care îi pîndeau şi-i prădau cel mai des erau muscalii din tîrgurile Orheiului şi a Bălțului, turcii din cetatea Tighina şi tătarii Căuşenilor din stepa Bugeacului... Din generație în generație, s-a transmis informația, potrivit căreia pe Dealul *Lipăgăului*, în negura vremurilor, stăteau de veghe oamenii satului, păzindu-şi zi şi noapte gospodăriile, nevestele, bătrînii şi copiii...

În zile năbuşitoare de vară, cînd ineştenii se speteau din greu pe cîmpurile *Bălțatei, Cernei, Brînduşei* sau *Prihonului*, locuri mănoase, arabile, de peste rîul Ciuluc, iată că se întîmpla uneori să audă bătîndu-se toaca şi răspîndindu-se strigăte de alarmă: „Oameni buni! Fugiți la pădure! Vine turcul... muscalul... tătarul, măi!!”. Plugarii lăsau totul baltă şi se salvau care cum putea. Dacă năvălitorii îi luau prin surprindere noaptea, cei atacați o zbugheau în pădure pe uşa din spatele casei... Între viață şi moarte, între pace şi război, satul se consolida, se îmbogățea în datini şi tradiții. Prin foc şi primejdie, prin bucuriile şi scîrbele sătenilor, un veac îl înlocuia pe altul. De rînd cu creşterea pîinii, oamenii locului, precum am zis, cultivau inul, pînza căruia gospodinele din Ineşti o vindeau prin satele din împrejurime. Oamenii se mai ocupau şi cu creşterea animalelor. Păşunile din lunca Ciulucului, ca şi cele de pe piscurile dealurilor *Călugărului, Cheptuşoaiei, Bordocenilor, Podişului, Hîrtopului* sau a *Ponoarelor* (numele locurilor din preajma satului) erau mănoase. Pe povîrnişurile dealurilor mai erau cultivate su-

prafețe întinse de vii, legate pe haragi, de pe care se culegeau roade bogate de struguri de soiurile *zaibăr, varatic, crască, cudercă, busuioacă, căpşună*... din care se preparau vinuri ce duceau faima podgoriilor de aici pînă hăt în Franța, Italia, Ukraina şi Rusia. Posedînd plantații de vii roditoare, ineştenii trezeau interesul marilor latifundiari ai timpului. Se mai pomeneşte şi azi numele polonezului Grubcevici, mare achiziționar de struguri pentru fabricile de vin din Iaşi, Cernăuți, Secureni, Bălți, Chişinău, Călăraşi... Probabil, a trăit cu familia sa şi la Ineşti. În cimitirul vechi din sat se păstrează şi azi un mormînt străjuit de tufe bătrîne de liliac, împrejmuit de un gărducean din vergele de fontă ruginită, care reprezintă statueta unui îngeraş de om cu aripi din marmură albă, ştearsă de vreme. Îngeraşul înaripat ține privirile ridicate spre înălțimile cerului, iar pe soclu sunt gravate cuvinte în limba poloneză, informînd trecătorii că acolo în mormînt odihnesc rămăşițele pămînteşti a copilului lor, Grubcevici Elena, care a trăit între anii 1879-1881. Prin locurile noastre a avut cîndva moşie şi un francez, cu numele de Faur. Acesta, probabil, a fost un mare pasionat de viile plantate pe piscurile dealurilor lutoase, nisipoase, de a venit tocmai din Franța să le cultive. A adus de pe malul Senei butaşi de soiuri alese: *şasla, aligote, cabernet, pino, raindon, aleppo*... Înclin să cred că francezul Faur a sădit mai multe vii, de vreme ce urme de ale lor am apucat şi eu şi se mai păstrează în ziua de azi: sunt bătrîne, dar foarte roditoare. Probabil, de la dînsul sătenii au aflat pentru prima oară de existența sorturilor de viță de vie altoite, rezistente la boli şi vătămători, care alteori au făcut adevărate ravagii prin părțile locului. Cultivarea viei luase o asemenea amploare, încît boierul a construit, din cărămidă de lut ars, sub piscurile nisipoase ale dealurilor lutoase şi abrupte de la Velnița, o adevărată *hurdughie*, imitînd o mănăstire acoperită – la timpurile alea cu olane roşii, cu uşi grele şi înalte de stejar şi cu ferestre mici, aducînd lumina de afară, servind mai mult ca răsuflători. În încăperea largă, instală înăuntru *stoiene* – căzi enorme, pe care oamenii, ca să zdrumece strugurii, erau nevoiți să urce pe scări, după care treceau pe nişte stative de scînduri aşezate pe două capre de lemn, ca acolo să învîrtă roata pisătoarelor. În preajma stoienelor stăteau aliniate în rînduri drepte puzderie de butoaie mari şi acestea cît cisternele, învecinate de teascuri din lemn, cu masa de metal, *deje* şi pîlnii de tablă neagră cît vedrele. Ca să tescuiască strugurii, erau angajați la şurub cîte doi oameni. Dacă alți boieri venetici stabiliți la Ineşti pisau strugurii cu picioarele, altfel zis „călcau poama”, apoi francezul a adus din țara lui mecanisme şi înjghebă, cum s-ar zice în zilele noastre, o tehnologie avansată de prelucrare a strugurilor. În timpul recoltării, munca era istovitoare, dar şi bine plătită. Mă mir şi azi, şi încă mult timp înainte am să mă minunez, cum de s-a făcut acest progres în prelucrarea vinului cu sprijinul francezului tocmai în timpurile cînd Napoleon a dorit să cucerească Rusia. Obiectele vechi, atît de necesare podgorenilor, împreună cu butoaiele, stoienele le-am apucat şi eu în copilărie, dar într-o

zi au dispărut nu ştie nimeni unde. Volumul de prelucrare a strugurilor creştea, iar în timpul culesului lor se mai înregistrau şi anumite pericole pentru securitatea oamenilor. După strivirea strugurilor în stoiene începea fierberea tulburelului şi pînă a se scurge *ravacul*, în toată crama se crea o atmosferă intoxicată de gaze periculoase pentru viața omului. Întru evitarea acestor primejdii, francezul avea grijă să țină la uşa cramei ceva oameni de rezervă, punîndu-le la îndemînă funii, cărngi şi scări portative. Cei care tescuiau şi supravegheau cum fierb bobițele în butoaie umblau prinşi cu funiile unul de altul. Asta pentru că, în caz de ceva, oamenii să aibă posibilitate de a-l salva pe cel căzut la ananghie. Dar ceea ce nu s-a întîmplat pînă la plecarea lui Faur n-a putut fi evitat mai tîrziu, în anii 20-30 al secolului trecut. Se zice că atunci la Ineşti a avut loc o mare nenorocire, chiar în timpul cînd vinul fierbea în stoiene. În una din zile, un sătean a urcat pe scara sprijinită de gardina stoianului, să verifice cum dospeşte mustul. De cum a ajuns în capătul de sus al scării, aburii tari ai vinului în devenire l-au amețit pe om atît de puternic, încît acesta, total descumpănit, a căzut înăuntru. Buimăcit de cele întîmplate, omul care-l supraveghea de jos a urcat iute cu gînd să-l salveze, dar nu putu, pentru că-l atinse acelaşi destin. Zice-se că tot în felul acesta s-a jertfit şi un al treilea, al patrulea, al cincilea om. Acea tragedie de demult e pomenită şi de ineştenii din generația mea ori de cîte ori se întîmplă să ridice un pahar de vin la o petrecere sau la o petrecanie... De la acea zi tragică pentru satul nostru, oamenii nu mai obişnuiesc de a pisa strugurii în căzile din beci. Toată mustuiala, pînă la tescuitul vinului, o țin afară, sub cerul liber. Această deprindere a început de pe timpurile cînd dintre ineşteni a apărut cel mai gospodăros om, Trifan Druță, unul dintre cei mai de seamă latifundieri. Începînd cu un simplu țăran din Ineşti, a adunat gospodărie mare. A construit o curte cu ogradă enormă, în partea *Bordocenilor,* lîngă livada de la *Chitca*. Avea multe vii, livezi, lanuri mănoase de grîne, dar cel mai mult se slăvea prin creşterea oilor. Iarna, mai ales, la curtea lui Trifan Druță stăteau în coadă căruțele negustorilor evrei din Teleneşti, care cumpărau lîna şi brînza, pe care ultimii aveau s-o exporte prin porturile Odesa şi Constanța în țări străine. Se zice că moş Trifan era o fire gospodăroasă; lucra la cîmp de rînd cu toții, se purta în ițari şi cămaşă lungă de cînepă, încins cu un brîu roşu. Rar cine îl întrecea la coasă, la mulsul şi tunsul oilor, la ținutul plugului de coarne. Mîinile lui erau bătătorite, crăpate de muncă. Dar în 1940, după 28 iunie, cînd ruşii au ocupat Basarabia, chiar la cîteva săptămîni, el a fost unicul om din Ineasca deportat în Siberia. Averea lui, în numai cîteva săptămîni, a fost jefuită şi furată de autorități, dar şi de către săteni. Astăzi, doar locul unde cîndva înflorea o gospodărie de toată frumusețea, se numeşte „La Trifan”. Oamenii satului mărturisesc că, fiind deportat acolo, în Siberia, Trifan Druță a continuat să se ocupe cu oieritul. Se zice că i-a învățat pe oamenii din regiunea Baicalului cum să mulgă oile, să închege laptele, să treacă chişleagul prin *hîrzob* şi *strecătoare,* ca să pună

la sărat caşul şi să obţină brînză românească. Dar, din cauza nostalgiei şi durerilor sufleteşti, nu a avut mult s-o ducă. La numai cîţiva ani de la timpul cînd a fost *ridicat,* şi-a găsit pămîntescul sfîrşit în ţinuturile îndepărtate de neam şi de lume. Peste mulţi ani, de la Procuratura din Chişinău, am primit o informaţie despre acest mare ineştean, cu următorul conţinut:

„Certificat de deces. Numele – Druţă, Prenumele – Trifan; Data naşterii – 1872; localitatea – Ineşti, raionul Teleneşti, sexul – masculin. Cauza decesului – nu este cunoscută. Locul şi data decesului. raionul Pirovsk, regiunea Krasnoiarsk. Anul 1943 (una mie nouă sute patruzeci şi trei). Luna martie, ziua 15. Decesul a fost trecut în registrul actelor de stare civilă la nr. 02 din anul 1999 luna septembrie în localitatea Oficiul stare civilă Teleneşti, R. Moldova, eliberat 02 septembrie 1999. DC-IY 00389”.

La Ineasca au fost şi alţi latifundiari veniţi să crească vie şi să bea vin. Acum numele lor au devenit denumiri toponimice bine înrădăcinate în graiul nepoţilor şi stră-strănepoţilor: *„Trandafirescu”, „Inspectorul”, „Grişman”, „Koliţă”, „Toba”, „Călugărul”, „Chitca”* şi, desigur, *„La Trifan*”. Pînă pe la finele anilor ’60 ai secolului trecut, prin unele locuri din sat mai puteau fi întîlnite tufe de vie cît copacii seculari, care acopereau casele cu tulpini groase, toamna doldora de struguri bătuţi şi mustoşi. O meserie de cinste prin părţile locului era socotită cea de botnar. Există la Ineşti şi acum o viţă de neamuri apropiate, care din tată în fiu meşteresc poloboace. Aşa li se şi zice – Botnaru. Şi în prezent aproape fiecare gospodar are în *chihniţa* sa, adică în beci, butoaie, căzi, deje, teascuri din lemn şi toate celelalte necesare pentru fabricarea vinului de calitate. Nu prea am auzit ca ineştenii să păstreze vinul în vase din ferox, precum au obişnuit să o facă fii de ţărani stabiliţi cu traiul la oraş. Dar, să revenim la istoria satului meu, plină de glorie locală.

Odată cu trecerea anilor, ruşii, turcii şi tătarii făceau tot mai puţine ravagii prin părţile locului, iar în luncile Ciulucului şi Răutului au început să apară sate noi: Mihalaşa, Verejeni, Prepelița, Băneşti, Leuşeni, Flutura, Zăicani... Aşa a vrut timpul să se întîmple, şi cultivarea inului a dispărut în istorie. Oamenii au trecut la confecţionarea hainelor din cînepă şi lînă de oi. Pe locurile unde crescuse inul, se ridicau noi şi noi gospodării ori erau semănate lanuri de secară, ovăz, grîu, porumb, dar mai ales rînduri de viţă de vie... Peste o sută de ani, matca iniţială a satului cu biserica şi cimitirul deveniseră o fundătură pitorească. Înaintînd spre albia Ciulucului, sătenii au făcut fîntîna lui Glod, chiar în marginea drumului ce ducea spre Orhei. Peste dealul Ponoarelor, la Teleneşti, pe la sfîrşitul secolului XVII – începutul secolului XVIII, au venit dinspre Polonia şi s-au stabilit cu traiul mii de emigranţi evrei, care au fondat partea nouă a tîrgului, plină cu manufacturi, frizerii, mori moderne şi dughene cu o variată gamă de mărfuri. Odată cu fondarea tîrgului, viaţa în Ineşti se schimbă şi ea. Vecinătatea cu evreii din Teleneşti a fost priitoare,

însă nu i-a făcut pe oamenii satului meu să se dezică de munca la pămînt. Ineştenii continuau ca înainte vreme să crească animale, să cultive cereale, să producă mult vin, brînză, adunau caiere şi chiar baloturi de lînă de oi. Acum rodul muncii ţăranilor, prin mijlocirea tîrgoveţilor, devenea un bun ce era exportat în multe ţări ale lumii. Iar la Teleneşti apăreau prin dughene bunătăţi aduse de peste lume: lămîi, portocale, rodii, smochine, banane, apoi pînze fine, haine, încălţăminte, hamuri din piele, păcură, bucşe, sape, hîrleţe, coase, obezi de metal şi oţel, pluguri... Ameliorîndu-se în mod evident condiţiile de trai, în scurt timp satul a crescut nu numai geografic, ci şi numeric, aşa încît într-un moment dat s-a observat că bisericuţa din Fundătură nu mai face faţă noilor necesităţi. Creştini ortodocşi din moşi-strămoşi, sătenii au hotărît să construiască un nou locaş sfînt, pe un medean din preajma dealului împădurit al *Călugărului,* loc viran, înveşmîntat în straie de flori de sînzîiene, corovatic, cimbrişor şi alte ierburi de leac. S-a mers pînă acolo, încît proiectul noii biserici a fost comandat tocmai la Sanct-Petersburg. Construcţia era scumpă şi cerea mulţi bani. Adunînd mînă de la mînă, sătenii au terminat, la 1913, construcţia bisericii. Simt în mine un fel de mîndrie cînd mă gîndesc că la edificarea locaşului a participat şi bunelul Nică. Împreună cu alţi săteni, a adus cu carele trase de boi piatră poroasă, calcaroasă pentru pereţii bisericii de la cariera din Brînzenii-Vechi, sat din lunca Răutului...

Alte istorioare privind viaţa oamenilor care au populat satul la hotarele secolelor XIX– XX le-am aflat de la părinţi, de la oamenii în vîrstă, în particular de la bunelul Nică. Fiindcă a trăit peste 96 de ani, ţinea minte multe întîmplări din viaţa oamenilor satului şi din cele auzite de la bunicii lui, adică fapte petrecute încă prin veacul XYIII. Dînsul a avut parte şi de o biografie interesantă, trecînd prin iureşul tuturor evenimentelor de epocă. La părinţi au fost patru fraţi, meşteri neîntrecuţi la zidirea şi acoperirea caselor, la clădirea sobelor, săparea fîntînilor. Au mai fost buni botnari, dulgheri, tîmplari. De cînd îl ţin minte, bunelul făcea capcane mari, cu arcuri pentru prinsul şoarecilor. La un stativ mic meşterea din mălai măturI, cosea cuşme ţurcăneşti şi pufăici cu uzoare pe piept... Altoia copaci, butaşi, făcea *marcotaj* mai dihai decît orice agronom şcolit la Institutul Agricol. Meşteşugul de vier era un fel de muncă intelectuală a omului de la ţară. Bunelul Nică avea un har deosebit, cînd punea în pămînt cîrligele. Cum se zice, avea mană şi via plantată de dînsul se prindea şi dădea roadă. Cred că şi astăzi în multe gospodării ale oamenilor de la Ineşti cresc tufe puse în pămînt de mîinile dibace ale lui Nică a lui Gheorghe al lui Andrei Druţă. Mi-l închipui şi-l văd flăcău, chipeş, ostaş în armata ţaristă, în componenţa gărzii ţariste din Sanct-Petersburg. Îmi vorbea cu mîndrie deosebită despre oraşul de pe Neva, despre viaţa familiei ţariste, atîta cît a putut s-o vadă şi s-o cunoască un soldat. Vorbea adeseori despre *cneji, dvoreni* aristocraţi şi aristocrate... În 1904, bunelul a participat la războiul ruso-japonez, auzind şi eu de la dînsul pentru prima dată rostindu-se

nume de localităţi *Habarovsk, Vladivostok, Port-Artur, Dalnîi* şi altele. Un moş de-a lui tata, mi-a spus bunelul, a fost marinar pe cuirasatul *„Potiomkin”* care, după ce cuirasatul a ancorat la Constanţa, a tras o fugă pînă acasă să le povestească sătenilor cum marinarii de rînd i-a tras la răspundere pe şefii lor pentru că i-au hrănit cu... borş împuţit...După războiul cu japonezii, bunelul Nică, la vîrsta de peste 30 de ani, reveni acasă. Vreo doi ani a umblat cu chiria la boieri, împreună cu alţi flăcăi. încărcau poloboace cu vin în care trase de boi şi mergeau în nordul Basarabiei, la pieţele din Secureni, ajungînd chiar pînă la Herţa, Noua Suliţă, Călimăuţi, Storojineţ şi Cernăuţi... Flăcăi, „bătrîni” fiind, în cirijie, se mai dădeau, bineînţeles, unor ghiduşii. Bunăoară, cînd se opreau la fîntînile din cale să adape boii, mai şi turnau în poloboace cîteva vedre cu apă, astfel recuperînd cantităţile consumate „supraplan”. Vinul era bun chiar şi subţiat puţin cu apă, iar cumpărătorii din localităţile Securenilor sau Călimăneştilor, unde nu se prea cultiva viţă de vie, nu se descurcau în afacerile băieţilor de la Ineşti...

În vremea holteitului său, bunelul făcuse mai multe trăsnăi. Sătenii îşi mai aminteau despre întîmplarea cînd el, împreună cu fraţii lui, l-au speriat pe un flăcău îndrăgostit de-o fată din mahală. Băietanul cela, chipurile, venea la întîlnire cu fata iubită. Stăteau amîndoi la vorbă sub coroana agutului din văgăună, la lumina lunii, lîngă izvor. Băiatul era o fire veselă, îndrăgostit şi îi cînta iubitei romanţe... Flăcăii lui Gheorghe Druţă nu-şi găseau astîmpărul. Odată, i-au jucat festa „greieraşului de noapte”. Nică, viitorul bunel, se dovedi cel mai zvăpăiat. Se despuie în ce-l născuse mama, s-a uns cu dohot, ascunzîndu-se în dricul nopţii cu lună sub podeţul din văgăună, pe unde ducea drumul spre casa îndrăgostitului cîntăreţ. Cînd o sfîrşi cu iubirea, băietanul chiui năpraznic, precum e obiceiul şi astăzi la Ineşti, şi porni spre casă, dar ajungînd în dreptul podeţului străjuit de sălciile bătrîne din preajma pîrîiaşului de la Velniţa, deodată a fost surprins cum o dihanie neagră, unsuroasă îi sare în spate... „Doamne, Măiculiţa Domnului! Arăduie-te!” icni el îndobitocit de spaimă, tot atunci începînd a-şi face semnul crucii... Căţărat în spatele lui, Nică luase un şumuiag de urzici şi prinse a-i da... pinteni... Aprigul îndrăgostit uită de fata din mahala şi începu să facă salturi de galop cu un călăreţ în spate. Cînd Nică îl slobozi, flăcăul ţîşni ca săgeată de-a dreptul peste gardurile din cătină în direcţia casei lui, de unde de spaimă mai se scăpă în pantaloni şi nu ieşi în lume o săptămînă întreagă... Oamenii de leatul bunelului, spuneau cum el, în tinereţe, amăgea femeile, mai ales văduanele. Mergea la ele cu dormitul şi ca să le frîngă voinţa spunea c-o să le deie bani, o să le aducă lemne de foc cu carul, urluială pentru animale, sau o să le dăruiască o mioară bună de dus la berbec... A doua zi dimineaţă, străbunelul Gheorghe Druţă se pomenea cu cîte o puicuţă la poarta casei, interesîndu-se de badea Nică, spunîndu-i că feciorul lui are o socoteală neîndeplintă cu ea... Femeiuşca, plină de stinghereală, îl mai întreba pe moş Gheorghe:

– Nică are mioară?.. El mi-a *jiuruit* mioara...

O fi fost adevărate aventurile din tinereţea bunelului sau nu, cert este că în sat borfaşii glumeau pe seama virilităţii lui. Cică, în viaţa lui, cîteva femei şi-au dat duhul în aşternut. Din păcate, cele zvonuri amuzante, zvonuri au să rămînă, pentru că în realitate viaţa lui a fost cu mult mai crudă.

Şotios din fire şi zburdalnic, bunelul Nică a avut parte de-o viaţă cu mult mai multe necazuri, decît bucurii. S-a căsătorit cu o fată din Leuşeni, sat de peste dealul împădurit de la Stănica. Iubea soţia, gospodăreau cu mult spor, se împăcau ca pîinea cu sarea, au avut patru copii... Şi-a construit casă într-o singură vară. Dar, spre toamnă, a început ceea ce acum se cheamă primul război mondial din 1914. Luat la bătălie, n-a fost acasă aproape trei ani. În 1917, în timp ce se afla în tranşeele din *Galiţia,* peste Basarabia noastră, de rînd cu venirea libertăţii naţionale, a venit şi... tifosul. Printre primii suferinzi se pomeni, din păcate, şi femeia care ar fi putut să-mi devină bunică. S-a îmbolnăvit grav şi a decedat în spitalul din Bravicea. Pentru a evita răspîndirea epidemiei, autorităţile timpului n-au permis să dea mortul acasă. Rudele au îngropat-o într-un colţ al cimitirului din preajma spitalului... Primind vestea despre nenorocirea din familie, bunelul Nică a dezertat din armata rusă şi, în toi de iarnă cumplită, în trenuri marfare, reveni acasă, să îngrijească de copii...

Dar nu dovedi să scoată mizeria din casă, că se pomeni în prag cu o ceată de soldaţi, care l-au dus încătuşat la Curtea marţială din Chişinău. Comandamentul rus a fost predispus să-l împuşte pentru dezertare. Dar soarta l-a ferit de mîna morţii. La Chişinău s-a început „sloboda”, cum se exprima bunelul. „Sfatul Ţă-rii”, a declarat independenţa Basarabiei, reunirea cu Patria şi ruşii au fost nevoiţi să se retragă peste Nistru, ei pierzînd controlul şi interesul faţă de un condamnat pe motive politice.

Revenit la baştină, bunelul Nică, chiar fiind harnic şi gospodăros, a dus-o greu, cu toate că agonisise multe desetine de pămînt pînă atunci. I se păru dacă se va însura din nou, va putea schimba situaţia. A adus o vădană cu doi copii de la Corobceni, s-a cununat în biserica din sat, dar numai peste doi ani, povesteau ru-dele, în ziua Arhanghelului Mihail, de hramul satului Ineşti, cînd casa era plină de musafiri, dintr-odată femeii i s-a făcut rău şi a căzut în faţa tuturora. A zis ca să fie scoasă afară, pe prispă, în cerdac şi, înfricoşîndu-i pe cei prezenţi, a decedat subit.

Rămas din nou văduoi, deja cu 9 copii, bunelul n-avu încotro şi a adus din satul Teleneşti, de peste dealul lui Koliţă o a treia femeie, pe Mărioara lui Efim Cucoş, căreia-i murise bărbatul pe front. Avea şi aceasta trei copii: Ilie, Andrei şi Privonia. Adunaţi grămăjoară cei 12 puradei, satul mai glumea că Nică al lui Gheorghe al lui Andrii Druţă are o stînă de copii. Tocmai a treia soţie a bunelului a ajuns să-mi fie bunică, pentru că ea a născut-o în 1922 pe mamă-mea, apoi pe mătuşa Zina... Pesemne că nu totdeauna ceea ce se adună într-o familie o şi

consolidează. În cazul buneilor mei, cel puțin, odată cu maturizarea copiilor au început a se înteți certurile şi neînțelegerile între ei, apoi ale soților, care în cele din urmă, au determinat-o pe bunica Mărioara să se întoarcă cu 5 copii la Teleneşti. Bunelul a rămas la Ineşti cu ai lui 9 şi a trăit de unul singur încă peste 40 de ani, împăcîndu-se cu soarta aşa cum i-a dat-o Dumnezeu.

Cînd e să-mi amintesc de rubedeniile mamei, o văd în ochi pe mătuşa Ilenuța, verişoara ei. Femeie dintr-o bucată: frumoasă, cu față senină, ochi albaştri, înțelepți, radiind de bunătate, din care cauză, probabil, nu i-a fost dat să înjghebe o familie. A trăit cît a trăit în casa bunicii din satul Teleneşti şi de sărbători nu-şi găsea altă preocupație, decît să vină la noi, adică, la mama, să mai tăifăsuiască şi chiar s-o ajute prin gospodărie. Cît a trăit, mătuşa Ilenuța a fost foarte credincioasă. Respecta, am putea spune, cu încăpățînare, toate rînduielile evangheleşti. Ba mai îndemna şi restul lumii să-i urmeze exemplul, deşi era necărturară. Avea o voce domoală, blîndă, dumnezeiască, dar i-a fost dat să trăiască timpuri păgîne, absolut contrare concepției şi viziunii ei. Pe la începutul veacului trecut, se pomenise în Transnistria, la Balta, aderînd la inochentişti. A cutreierat satele şi oraşele din regiune, împreună cu alți credincioşi, chemînd lumea la pocăință, pînă la judecata de apoi, dar cînd bolşevicii I-au distrus pe oamenii credinței prin foc şi sabie, s-a salvat, trecînd Nistru în miez de noapte, venind acasă în Basarabia. A crezut în Dumnezeu tocmai cînd bolşevicii antihrişti au distrus locaşele de cult, s-a închinat Sfintei Treimi cînd comuniştii îi deportau sau îi persecutau pe credincioşii şi pe slujitorii bisericii. Mă gîndesc că, dacă printr-o minune mătuşa Ilenuța ar fi să revină la viață, ar muri din nou, cînd ar vedea cum Mitropolia Moldovei, în frunte cu polcovnicul kagebist Cantarean, subordonată politic Moscovei, concubinează ideologic cu partidul comuniştilor din Moldova, structură devastatoare, de ocupație rusească a Basarabiei române. De aceea zic: Dumnezeu s-o ierte şi s-o odihnească cu pace în împărăția Lui cerească.

Mama a avut o soră mai mare, nana Privonea, căsătorită la Budăi cu nanu Vasile Croitoru, care au crescut şi educat nouă copii. Cu ea mama totdeauna găsea limbă comună, dar şi foarte des se certau de la toate nimicurile, fiindcă nana era o femeie harnică, gospodină, dar iute la vorbă. Se certau, se contrau, apoi numai ce cauți că noi mergem la ei, sau dînşii, împreună cu toți copiii din urmă, intră pe poarta casei noastre.

A mai avut mama şi un frate, Andrei, care a locuit o vreme cu soția şi copiii în satul Teleneşti. Dar, în viața lui liniştită, precum era şi firea lui, în timpul foametei organizate de sovietici în 1946, numai într-o săptămînă peste el s-a abătut nenorocirea. Rudele povesteau că în decurs de o singură săptămînă, a murit şi soția şi copiii. Din cauza acestui dezastru, el a dat de pomană casa şi a plecat la mănăstirea Hîrbovăț, unde s-a călugărit. La începutul anilor 60 al secolului trecut, cînd comuniştii au distrus mănăstirea, iar pe călugări i-a izgonit din chili,

moş Andrei, din comîndul pe care-l avea, şi-a procurat o casă mică, s-a mutat cu traiul în satul sorei Privonia, la Budăi. Acolo, avînd dreptul s-o facă, îndeplinea misiunea de preot ortodox, boteza, cununa, citea prohodurile la căpătîiul decedaților... A trăit pînă peste 70 de ani şi a murit văduv.

Alt frate a fost nanu Ilie, care şi-a făcut gospodărie tot în satul Teleneşti. A trăit bine împreună cu soția, crescînd şi educînd trei feciori. A fost cel mai liniştit dintre toți, nu l-am auzit vreodată să ridice vorba, sau să se certe cu cineva. Poate din cauza caracterului blînd a ajuns să trăiască pînă peste 90 de ani.

Mătuşa Efimia a fost cea mai mare dintre surorile mamei care veneau pe linia lui bunelul Nică. Adică erau surori doar de pe tată. Ea mi s-a întipărit bine în memorie, deoarece casa lor a fost sălaşul copilăriei mele pretimpurii. Era o femeie blajină, cumpătată, cu o voce domoală, alungea cuvintele, frazele, plină de povețe. Avea 4 copii şi un soț la fel de cuminte ca şi ea. Locuiau în Fundătura satului şi pînă la anii cînd am început să merg la şcoală, majoritatea sîmbetelor şi duminicilor, sărbătorilor, le petreceam acolo, fiind mereu dezmierdat, miluit şi alintat de către verişorii mei, mai ales de fiica lor mai mare, căruia îi ziceam țaca Ioana. Mătuşa cocea pine şi plăcinte gustoase, făcea borş scăzut, găluşte, sous, coapte în oale de lut şi, ce avea mai bunişor, totdeauna păstra pentru mine, ca să mă servească. Avea deprinderea de la mama să coase, să țese rumbe, războaie, țoluri, veretce, prosoape, învățîndu-le şi pe fiicele ei s-o facă. Pe pereții casei atîrnau ozoare frumoase rămase de la bunica ei sau cusături meşterite de dînsa şi verişoarele mele. A trăit, la fel, peste 70 de ani şi a murit la Ineşti.

Nanu Mihail, unicul frate care avea cu mama doar acelaşi tată, era o fire închisă, puțin ranchiunoasă şi plină de orgoliu. Era gospodar, nu avea nevoie niciodată de ajutorul sau mila cuiva şi prefera să trăiască singur, cu interesele lui, fără ca cineva să-i încurce. Deşi era nănaşul de cununie al părinților mei, nu prea i-am văzut să se petreacă împreună la sărbători, nici chiar să se împace ca fratele cu sora. Cu mine, însă, a găsit totdeauna înțelegere şi am fost doritul şi iubitul lui nepot începînd din frageda mea copilărie şi pînă la sfîrşitul vieții lui. Îi păstrez cea mai luminoasă amintire. A decedat cînd atinsese vîrsta de peste 80 de ani şi este înmormîntat în cimitirul vechi din Ineşti.

Mama a mai avut o soră, Anastasia, care s-a căsătorit şi locuia la Corobceni. Abia o țin minte. Era înaltă, spătoasă, cu mult umor. A născut o fiică şi doi feciori, dar s-a îmbolnăvit şi a murit de ciroză la vîrsta cînd abia trecuse peste 50 de ani, fiind înmormîntată în satul unde şi-a făcut gospodăria şi a născut copiii.

Sora cea de la urmă a fost mătuşa Alexandra, căsătorită după moş Alexandru Tudosanu în satul Leuşeni, vecin cu Ineasca, de peste dealul Bordocenilor. Era o fire mărunțică, mereu cu o față senină, frumoasă, de fată mare. Nu o țin minte să se fi văicărat de ceva, sau să se plîngă că îi este greu în viață. Soțul ei era bărbat înalt, costeliv, cu fața ciupită de vărsat şi toată viața a ținut la Săşuța (aşa

îi zicea), în lume mereu ținînd-o de mînă ca pe o domnișoară. Aveau o gospodărie mare, cu acaret, chiar în mijlocul Leuşenilor. În jurul casei creşteau sorturi de viță de vie roditoare, atîrnată înalt pe haragi. Făceau mult vin pe care îl vindeau şi trăiau destul de asigurat. Cînd veneau pe la noi, ne aduceau, nouă copiilor, multe bomboane şi cadouri diferite. Au trăit amîndoi în fericirea lor pînă peste 80 de ani, dar nu au avut copii.

Ultima soră a mamei a fost sora cea dreaptă, nana Zina. Avea asemănare la față, la trup şi la vorba ei cu tîlc, la pasiunea de a spune anecdote şi vorbe cu haz, cu bunelul Nică. Totdeauna cu o față senină ce iradia de bucurie, veselie, dînsa mereu glumea, rîdea. Putea să imite pe orice individ, descoperindu-i îndată cusururile şi cînd se întîlnea cu mama, stăteam în jurul ei ca la comedie, ascultîndu-i pramatiile. Mama, precum îmi dau acuma seama, oricînd se dorea a se simți alături de ea mai autoritară, soră mai mare şi dacă ceva nu-i convenea, încerca s-o învețe. Nana, însă, le ştia pe ale ei şi adeseori le trecea pe toate în glumă, lucru ce nu totdeauna o satisfăcea pe mama. Din această cauză, uneori se iscau între ele conflicte, dar aceste divergențe nu erau de lungă durată. Ba se certau, ba glumeau şi mereu erau în ospeție una la alta. Locuia nana Zina în satul Teleneşti, împreună cu nanu Dumitru Taran, într-o casă frumoasă, acoperită cu țiglă albă, cu o ogradă mare, în care creşteau nuci şi prăsazi bătrîni. Copii nu a avut, dar nana a înfiat un băiețel, Mihail, căruia Dumnezeu nu i-a dat multe zile să trăiască. A decedat nana abia atingînd vîrsta de 60 de ani. Astăzi la cimitirul vechi din fundătura satului Teleneşti, unde s-a păstrat doar nişte ruine jalnice din fosta biserică, care a fost distrusă de către ruşi, unde s-a mai păstrat şi un clopot de arama pe al cărui inscripție se păstrează anul 1918, că este turnat în Rusia, am avut grijă ca să instalez un monument la mormîntul lui nana Zina.

Cînd vine vorba despre istoria satului nu pot să trec cu vederea şi cîte ceva din cele documentate. Am afirmat mai sus că prima mențiune documentară ce este notată în Enciclopedia RSSM, editată la 1970 în Chişinău este că despre Ineşti se pomeneşte în istorie pentru prima oară, anul 1466. Am găsit în alte ediții mai recente, precum că satul meu *(„siliştea Ineşti*”) se pomeneşte într-un „zapis de vînzare-cumpărare”, că un oarecare Istratie Mînzatul ot Ineşti la... 1643. Nu vreau să cred că este o cifră veritabilă, precum nu cred că satul meu a fost întemeiat la 1466, deoarece este evident, că românii s-au stabilit pe aceste locuri cu mult înainte ca oamenii să se învețe a scrie *zapisuri*, hrisoave, sau alte acte oficiale...Pe lîngă cele auzite din moşi strămoşi. Astfel în Dicționarul geografic al Basarabiei a lui Zamfir-Arbore, editat în 1904 la Bucureşti şi reeditată peste un veac la Chişinău, culegem următoarele date şi cifre: „Ineşti, sat în județul Orhei, volostea Teleneşti, aşezat pe țărmul drept al rîulețului Ciulucul-Mic, spre vest de satul Leuşeni. Are 164 de case, cu o populație de 989 suflete țărani români; bise-

rică; şcoală elementară; 270 vite mari, 3 mori de vînt. Sînt vii şi grădini cu pomi, prisacă". Îmi imaginez şi azi că pe chiscurile dealurilor din jurul satului precum este Lipăgăul sau cel al Călugărului, puteau să se rotească moriştele morilor ce măcinau făină pentru necesităţile sătenilor. Este adevărat că nu am apucat nici o rămăşiţe din acele construcţii, ba chiar nici sătenii nu au amintit vreodată despre existenţa lor. Toate morile de măcinat făină şi ulei, ineştenii le foloseau pe cele din tîrgul Teleneştilor. Eu, înclin să cred că Ineştii era unul din cele mai de seamă sate din această parte a Basarabiei prin secolele XVII-XIX. Afirma aşa fiindcă citesc la pag.462 din volumul 7 al enciclopediei „Localităţile RM", editate la Chişinău în 2007: „Administraţia militară rusă, în scopul de a stoarce din populaţia băştinaşă cît mai multe impozite, în 1772-1774 făcu în Moldova feodală două recesămînturi. În Ineşti au trecut în registre 25 capi de familie, scădere de la bir s-a făcut numai pentru popă, 2 mazili şi 3 voluntari, restul au fost supuşi unui tribut greu şi istovitor. Printre strămoşii acestui sat sunt enumăraţi Apostol Ţurcanu, Toader Mamină, Vasile Savin, Gheorghe Sămînţu, Gavril Avram, Ioniţă Stăvilă, Ion Stătan, Ileana Capuzoaei ş.a. *Pe atunci Ineştii erau o aştezare impunătoare, de 2 ori mai mare ca Teleneştii, care aveau doar 12 case"*. Iar mai departe, tot acolo citim: „În 1803 Ineştii din ocolul Maiatin numărau 59 de birnici. Bisericuţa cu pereţii din nuiele împletite şi acoperită cu paie a fost construită nouă ani mai tîrziu, în 1812. Boierul din localitate, Sandu Feodosiu, care dăduse jurămînt şi credinţă ţarului rus obţinuse funcţia de consilier, în 1817 avea în supuşenie la Ineşti 82 de familii ţărăneşti, poseda 100 fălci de pămînt arabil, 200 fălci de fînaţuri şi 50 000 stînjeni de pădure... Anul 1835 a lăsat multe documente în arhive. La biserica „sfîntul Mihail" din Ineşti oficia slujba preotul Ilie Gabur în vîrstă de 77 de ani, cu soţie şi 2 feciori căsătoriţi. Pe lîngă lăcaşul sfînt erau cărturari, responsabili de tot felul de registre şi catastife Timofei Berghi (42 de ani) şi Andronic Sîrbu (37 de ani)... În acel an,1835, la Ineşti trăiau 2 familii de mazili... că cele 98 de familii de ţărani erau compuse din 255 de oameni de genul masculin şi 209 de genul feminin, că în localitate munceau 13 burlaci, că Ioniţă Ţapu avea 92 de ani, iar Lupu Arvinti – 95, că 10 podgoreni deveniseră „ţărani liberi", că arendatorul Varzari dispunea pe imaşul de aici o stînă cu 148 de oi şi a vîndut 23 puduri de lînă.

Recesămîntul din 1859 a însumat în Ineşti 102 case, 293 de bărbaţi şi 242 de femei. Rezultatele au fost date publicităţii peste 2 ani la Sanct-Petersburg . Epidemiile şi holera din 1866 şi 1872 au dus la Ineşti în mormînt 37 de oameni. Cu greu, dar satul prospera, se fala în urcuş economia şi natalitatea. Dacă în 1870 satul întrunea 129 de gospodării, 318 bărbaţi şi 303 femei, apoi peste cinci ani număra 132 de case, 345 de bărbaţi şi 337 de femei. Ei posedau 80 de cai, 480 de vite cornute mari şi 2.230 de oi. Cu o asemenea avere nu multe sate se puteau mîndri în centrul Basarabiei.

În 1884 la Ineşti achiziţionă 1.104 desetine de pămînt arabil, 370 des. de pădure şi o moară cu aburi a nobilului Pavel Leonard. Trei ani mai tîrziu aici se născu Costică Dima, feciorul unui funcţionar din localitate, care în 1904 deveni student la facultatea juridică a Universităţii din Novorosiisk. Anii secetoşi îi sili pe podgoreni să împrumute cereale de la zemstva judeţeană, întrînd în mari datorii. În 1890 ţăranii din Ineşti erau datori capitalului alimentar cu 2.168 ruble 74 copeici. Cu cheltuiala boieroaicei Anastasia Leonard, în 1901 a fost reparată biserica, s-a construit un gard de bîrne în jurul cimitirului, au fost procurate podoabe de cult. Dar, peste un an, în 1902 biserica a fost prădată, obiectele de aur şi argint dispăruseră la tîrgoveţii din Teleneşti. Şi totuşi, în 1903 pe lîngă biserică s-a deschis o şcoală parohială, înzestrată cu bănci şi manuale. Avînd 47 de locuri, ea era frecventată în 1906 de 60 de băieţi şi 5 fete... Către 1910, numărul caselor se ridicase la 200, populaţia se apropia de 1.000 de suflete.

După reunirea celor două maluri ale Prutului, autorităţile române i-au împroprietărit pe 245 de ţărani din Ineşti cu 658 ha de pămînt. Statistica anului 1923 a calculat aici 265 de case,933 de bărbaţi şi 962 de femei, o gospodărie boierească, şcoală primară mixtă, biserică ortodoxă, primărie. În ianuarie 1931, precum afirmă ESM, „la Ineşti a fost arborat drapelul roşu şi afişate placarde cu inscripţiile: „jos teroarea albă!”, „Jos războiul!”. Era trebuşoara ilegaliştilor din tîrgul Teleneştilor. Altfel, cum să înţelegem asemenea lozinci, cînd în jur nu exista nici un fel de teroare şi încă nu era nici un război!? Pe atunci Carp şi Trifan Druţă (acel despre care am descris mai sus) aveau cîte 40 ha de pămînt. Tudosie Tîrsînă – 3 ha de vie, iar Ecaterina Comarov – moară cu abur, capacitatea căreia era de 1.800 kg de făină pe zi. Din cei 235 de copii de vîrstă şcolară, în 1933 se aflau trecuţi în catalog 188, deşi şcoala dispunea de 3 învăţători – Ignat Caraman, Ion Barcaru şi Liuba Petrovici... După anul 1940, odată cu năvălirea hoardelor slave peste Basarabia şi în satul meu s-au petrecut mari tragedii. Astfel în 1941, în primăvară au fost supuşi represiunilor ruse Trifan Druţă şi Pavel Sîrbu, fiind deportaţi şi omorîţi în Siberia. Ion Isac şi Grigore Neculăiencu au fost declaraţi chiaburi, „colaboraţionişti” (ei au întîmpinat trupele eliberatoare române cu jerbe de flori la marginea satului, împreună cu sătenii) şi condamnaţi la 20 de ani de puşcărie, de unde nu s-au mai întors acasă... Iar Mihai Druţă, Nina Druţă, Vasile Druţă, Maria Lisovoi, Mihail Lisovoi şi Eugenia Niculăiencu au fost la fel deportaţi în Siberia ca „chiaburi”. Odată cu ocuparea rusească din 1944, mulţi săteni de-ai mei au fost înrolaţi în armata roşie şi duşi pe linia întîi, la războiul cu Germania. Acolo, pe pămîntul Germaniei, pentru salvarea Rusiei hrăpăreţe faţă de români îşi dorm somnu de veci în morminte părăsite, uitaţi de lume sătenii mei ca: Ananie Druţă (1923-1945), Iustin Druţă (1926-1945),Matei Druţă (1910-1945), Onofrei Druţă (1923-1945), Pavel Druţă (1922-1945), Sergiu Druţă (1901-1945), Teodosie Druţă (1910-1945), Alexandru Nichifor (1918-1945), Pavel Sîrbu (1920-1945)

şi încă mulți mulți alții, care au murit întru salvarea Rusiei hrăpărețe în raport cu țara noastră România. Astfel satul Ineşti în 1949 s-a pomenit cu 1.211 locuitori, pe cînd în 1940 (pînă la ocupația rusească) avea 1.512 suflete. Sătenii mei totdeauna au fost pentru apărarea intereselor româneşti în Basarabia, îndeosebi cînd a venit vorba de luptă împotriva sistematicelor şi pîrjolitoarelor ocupații slave. Peste ani, un alt ineştean Vasile Purice v-a păşi în nemurire pe platoul de la Tighina, în luptă cu veneticii slavi de croială imperială, care rîvneau şi mai răvnesc să îngenuncheze, să înece în sînge poporul nostru. La 1992 puhoaiele slavo-căzăceşti, au cotropit Transnistria şi Tighina. Vasile fiind colaborator de poliție a căzut la Tighina cu moarte de erou-martir. Cazacii l-au prins, i-au pus pe frunte o stea rusească aprinsă, încinsă. După asasinarea lui de către „glorioşii fii ai matuşkăi Rusia", ei l-au bătut în cuie şi, în văzul tuturora l-au răstignit pe cruce ca şi pe Isus Hristos..." Dintre persoanele notorii ale satului meu mai pot aminti pe Vsevolod Anghel (1916-1963), care a absolvit Universitatea din Iaşi pînă la război, iar în 1944 a devenit actor şi secretar la Teatrul dramatic din Chişinău. A făcut studii la Institutul de artă teatrală „A.Lunacearski" din Moscova, după care a ocupat postul de redactor-şef, şef al Direcției artelor a Ministerului culturii din RSSM. A predat istoria teatrului universal şi a fost şef de catedră la institutul de arte „G.Muzicescu", fiind concomitent director al Teatrului „A.Puşkin". A tradus piese din dramaturgia universală, a fost un actor şi profesor iscusit. Nu pot să nu-l amintesc pe martirul Alexandru Şoltoianu, care a luptat în anii grei de ocupație sovietico-slavă împotriva regimului, pentru care a încasat ani grei de închisoare. În zilele noastre ne mîndrim cu talentata solistă de estradă Angela Cabari, campionul mondial la lupte marțiale Ion Şoltoianu; judecătorul Ion Druță şi alții... Pentru a reveni la localitatea unde am văzut lumina zilei, nu este de prisos să dau citire acelei informații desprinse din internet, despre tîrgul Teleneştilor, localitatea din vecinătate, care, cred eu, la fel are o semnificație importantă pentru istoria ținutului. „**Teleneşti** este un oraş în Republica Moldova, reşedința raionului Teleneşti. Există date, că Teleneştii au fost populați din vremea dacilor. Dimitrie Cantemir afirmă, că pe locul Teleneştilor ar fi existat o cetate gotică. Există mai multe versiuni despre toponimia localității. În conformitate cu una dintre ele, la originea Teleneştilor se află satul Ineşti. Mai tîrziu a fost construit un orăşel. Încă din vremuri antice împreună cu grecii şi romanii pe teritoriul Daciei au intrat evreii *sefarzi*. Dar mai ales în evul mediu, din vremea domnitorului Alexandru cel Bun, mai apoi la începutul sec. XYI în Moldova au migrat evreii din Germania (*aşkenazi*), aşezându-se şi în vecinătatea imediată a Ineştilor şi au format un tîrg vestit în Basarabia. Mulți numesc Teleneştii o „localitate evreiască". Însăşi evreii numesc târgul *Teleneşt* (prin analogie cu Tel-Avivul), ceea ce se traduce din ivrit ca: „deal lângă Ineşti". Conform unei alte legende, aici a fost un boier, care avea o slugă leneşă. Boierul era enervat pe sluga leneşă şi-l probozea: „Ce te

leneşi, mă?”. Mai târziu această frază s-a transformat în numele târgului. În sfîrşit, ultima legendă a Teleneştilor este legată de un boier *Telea*, care avea moşie pe acest loc la sfârşitul secolului XY, în vremea domniei lui Ştefan cel Mare. Din vremurile medievale până la 1940 aici au înflorit comerțul, meseriile, industria mică, şcolile şi bisericile. După reforma religioasă a patriarhului Nicon în Rusia din secolul XYII aici au poposit lipovenii, ruşi de rit vechi, care s-au aşezat în lunca Ciulucului. Astfel, foarte multă vreme la Teleneşti au convieţuit în pace trei comunități: românească, evreiască şi lipovenească, fiecare cu biserică şi şcoală proprie. Românii au avut 3 biserici (inclusiv o catedrală), evreii mai multe sinagogi, iar lipovenii o biserică de rit vechi, care există şi în prezent. Una dintre sinagogi a existat chiar şi în vremurile sovietice. Catedrala ortodoxă (*Sfîntul Ilie*) de pe medean a fost distrusă definitiv de autoritățile sovietice în anul 1965. Biserica veche ortodoxă a fost demolată în 1914, întrucît în 1904 se construise una nouă (cu hramul *Adormirea maicii domnului*), care este redeschisă. În anii 60-80 la şcoala Teleneşti au lucrat o serie de pedagogi iluştri, cum ar fi: Beniamin Cogan, Ilie Țehman, Mendel Şapocinic, Miron Strulovici, David Bronştein, Stepan Guțu, Ion Canicovschi, Ludmila Năstase, Buma Vainboim. În anul 1940-41 şi 1949 autoritățile sovietice au masacrat şi deportat peste 100 de persoane din Teleneşti, dintre care mai mult de jumătate au fost comercianții evrei. Dar şi fasciştii germani nu au dat dovadă de mai multă înțelepciune, dând vina pentru toate relele pe evrei. Holocaustul dezlănțuit de fascişti a curmat viața multor evrei nevinovați din Teleneşti, iar mulți dintre evrei au urmat calea ghetourilor. Calvarul evreilor din Teleneşti este descris de Boris Druță în cartea „Flori de dor pentru Şalom”, originar din Ineşti. Târgul Teleneştilor a fost centru raional de trei ori după cel de al doilea război mondial. La începutul anilor ’60 centrul raional a fost plasat la Lazovsc (actualmente Sângerei)”. Luînd în calcul că Teleneştii sunt la o aruncătură de băț de Ineşti, am considerat totdeauna, că este una şi aceiaşi. Pentru aceasta am şi dat publicității această informație care, la părerea mea, este un document autentic.

****

Despre rubedeniile pe linie paternă, fiindcă, din păcate, nu prea s-au împăcat înde ele, am mai puține amintiri. Conform mărturisirilor lui tata, străbunelul meu, Manolache Druță, care se zice, a fost o bună parte a vieții starostele satului, deşi nu cunoştea carte mare, a adus pe lume patru feciori şi o fiică: Vasile, Ion (bunelul meu), Haralambie şi Toadere, iar numele fiicei îmi scapă. Ceea ce am aflat despre dînsa e că s-a măritat de tinerică la Băneşti cu un oarecare Costiş, a avut mai mulți copii, datorită cărui fapt jumătate din acest sat acum îmi sunt rude, deşi aproape că nu ne cunoaştem... Dintre frați, cel mai gospodăros şi aşezat s-a dovedit a fi Vasile. Spun că ar fi fost un om harnic şi un bun gospodar. A avut şi el

mai mulți copiii şi a izbutit să-i aranjeze pe toți pe la casele lor. Ion, tata lui tata, a fost şi el harnic, a avut mai mulți copii, dar „conducerea” familiei i-a aparținut totuşi soției sale, adică bunicii Vasîlca.

Despre moş Haralambie am aflat că a reuşit să se căsătorească şi chiar să aibă o fată, dar a venit primul război mondial şi el odată plecat pe front, înapoi nu s-a mai întors. Ultimul lui fecior, moş Toadere, poreclit Cioandălă (nu cunosc din ce motive) a avut doi feciori: Fedot şi Ion. A trăit moş Toadere pînă în 1972, cunoscîndu-l cum se zice pe viu, ca pe un bărbat înalt, cu mustețe albite de timp, priviri pătrunzătoare şi cu multă credință în Dumnezeu. Regret că nu am în albumul de familie barem o fotografie a bunilor mei de pe linia străbunelului Manolache, despre care păstrez amintiri vagi. Tata spunea că i s-a întipărit în memorie un bătrîn josuț, roşu la față şi cînd el era mic de tot, înainte de a muri, bunelul îi aducea mereu lapte cu ulciorul...

O istorie aparte a stăruit în satul nostru cu referire la fratele străbunului, Alexandru Druță. Acesta a fost unicul om din Ineşti înrolat în detaşamentul de voluntari basarabeni ce au participat, în 1877 la bătălia cu turcii de la Plevna. După bătălie, moşul, reîntors acasă, a adus cu sine în sat o desagă de mărturisiri relevante despre eroismul manifestat de români în opera de capturare a lui Osman Paşa...

Cum nu rareori se întîmplă în societatea noastră laică, spre bătrînețe, fapta săvîrşită de întreaga armată română şi-a asumat-o aproape în întregime ca în cele din urmă, să susțină că el, în persoană, l-a făcut prizonier pe Osman Paşa! Tata, care l-a apucat viu, zicea că moş Alexandru Druță, deşi era aproape orb, avea tenul feței tuciuriu şi priviri ca de vultur de munte şi cînd i se călca cu stîngul în bătătură, îndată făcea uz de o înjurătură în patru muchii „*Duhările* cui vă are!” Cînd cineva scăpa o glumă nechibzuită ori încerca să-l ia peste picior, arunca cu dîrjaua întrînsul aşa, încît să-i mai treacă din poftă. Uneori, tata zicea, precum îmi amintesc, mai în glumă mai în serios că, prin venele noastre trebuie să curgă ceva sînge de țigan, de vreme ce întreaga noastră ceată de rubedenii sunt oameni tuciurii, recalcitranți, oameni ai adevărului şi duşmani ai minciunii. A nu ne înregimenta în această ceată, pe mine şi pe fratele meu, pentru că noi ne-am schimbat culoarea pielii, luînd-o pe cea a mamei noastre. Dar asta nu înseamnă că putem fi uşor implicați în neadevăr şi în nedreptate, tot aşa cum au fost şi sunt toți druțănenii din Ineşti.

Cît mi-au trăit părinții, am depus multe eforturi să reconstitui arborele genealogic al familiei, dar n-am izbutit mare lucru. Țăranii de la Ineasca, ca şi cei din întreaga Basarabie, n-au dat importanța cuvenită memoriei trecutului. Ei au tot trudit fără contenire pentru îmbogățirea altora. Din ceea ce au agonisit cu mare greu şi-a satisfăcut necesitățile curente, ca să supraviețuiască, fără să ştie ce-i acela concediu sau să cheltuiască un ban în plus pentru a lăsa urmaşilor

imaginea lor barem pe o fotografie De o asemenea viață au avut parte toți ai bunelului Ion al lui Manolache (tata lui tata).

Aşa au trăit cei ce au constituit cu aproximație un arbore genealogic, pe ramurile căruia am apărut şi eu pe lume. Îmi dau bine seama că nu mă trag dintr-o viță nobilă, împărătească, precum afirmă unii care, eventual, se pomenesc în capul puterii, în zilele noastre. Sunt o progenitură provenită din țărani din talpă, simpli țărani români basarabeni, care au trăit şi au murit de-a lungul veacurilor cu dragoste nețărmuită față de glia strămoşească. Țăranii totdeauna au ştiut a gospodări, a suferi, a-şi apăra la nevoie țara. Iar cei venetici, cei suiți în capul puterii peste noapte, mai ales în zilele de azi, au ştiut a-i umili, a-i marginaliza şi a se considera marii învingători ai vremurilor vitrege. Eu rămîn mîndru de neamul în sînul căruia m-am născut şi socot că mai frumoasă şi fermecătoare lume ca la noi nu există nicăieri pe pămînt. Doamne, întoarce-te cu fața la românii basarabeni, adună-i la casa lor şi le oferă o viață mai bună, că o merită din plin. Zău, o merită, sărmanii.

****

La mijlocul anilor ’50 al secolului trecut... Ineasca, din îndemnul Moscovei, ca tot imperiul sovietic, se aventurase în construcția socialismului. Dar nu al unui socialism simplu, ci... dezvoltat. Adică, odată cu apunerea soarelui după dealuri şi răsărirea altuia de-asupra Ineştilor, lumea mereu se pomenea în întîmpinarea unei vieți mai bune. Şi nu era un lucru de şagă, fiindcă de la mic la mare credeau în ceia ce se spunea de departe, tocmai dintre zidurile înalte ale Moscovei, în supuşenia căruia se aflau şi oamenii din satul nostru. Pe toți stîlpii, pe toate gardurile atîrnau lozinci şi placarde care chemau țăranii să muncească cît mai mult, cu abnegație, chiar dacă nu li se plătea nimic pentru truda depusă pe lanurile colhozului. Aşa cerea Partidul şi guvernul comunist. Basarabia, pentru ruşi deja de 200 de ani, era un pămînt plin de robi, care munceau din zori pînă-n zori, cu frunțile năclăite de sudoare, arareori aducînd streşină o mînă de-asupra ochilor privind cu mirare în zare, tot întrebîndu-se: cînd va sosi acel socialism dezvoltat?! Cînd va sosi clipa să ne reîntregim cu țara, cu neamul nostru românesc, aşa bun cum este pentru generațiile de-atunci, de azi şi de mîine. Pe mine, personal, puțin mă interesau nevoile maturilor, naivitatea şi prostiile celora de la guvernare. Aveam profesiile mele prunceşti: să cer demîncare şi să țip dacă murdăream scutecele...

****

Nu împlinisem opt luni de la naştere, cînd m-am îmbolnăvit de rahitism, aflîndu-mă la numai doi paşi pînă la moarte. Cu toate că şi în satul nostru se construia viitorul luminos, asistența medicală mai era la un nivel anemic, iar mama,

biata mama mea, după chinuri de multe nopți și zile întunecate, era ghioalcă de lacrimi și aproape strivită de scîrbă. Moștenind din părinții ei înțelepciunea, cu toată experiența grea de viață, într-un moment a pierdut speranța că voi supravieți.

Devenisem slab și firav, uscat, corpul mi se acoperise cu un fel de pufușor negru, iar mîinile și picioarele se făcuseră subțiri ca fusele, cîrceindu-se într-un mod caraghios. Așteptînd ca Dumnezeu să mă ia în împărăția Sa, totuși, merse cu mine în brațe la biserică, unde preotul îmi citea sfintele masle, mă dădea de-a dura peste morminte, ca să evit plecarea prematură. Mama, văzînd că nici nu mor și nici nu trăiesc, hotărî, în sfîrșit, să solicite ajutorul babelor *atoateștiutoare*. A mers la mătușa Grăchina a lui Grigore Purice din mahala, o rusoaică venită la noi de pe unde a adus-o moș Grigore, cel poreclit de săteni pe potrivă: *Tremurici* și... *Țîntirim*. Cică, pre vremuri, moșul s-a dus într-o zi la Chișinău să vîndă o juncă, dar reveni acasă cu o domnișoară chipeșă, bălaie, zveltă, de alt grai și neam. Cu anii, a uitat fetișcana de unde veni la Ineasca și, cînd se făcu baba Grăchina, vorbea o românească mai dihai decît academicienii de azi care zic că româna-i moldovenească. Arta descîntecelor și a farmecelor a avut-o de cînd se știa pe lume. Circula zvonul că baba dosește de ochii lumii în cotruță o saltea plină cu drăcușori, pui de nichipercea, care, la comanda ei, pot aduce multă nenorocire pe capul celuia care v-a îndrăzni să se lege cu ea! Vorba e, probabil, că mătușa Grăchina încă de pe atunci nu permitea să i se aducă prejudicii materiale și morale cu care azi speculează orice potlogar. Pe *nichipercii* ceea dînsa, chipurile, îi stăpînea și îi îngrijea pentru oamenii năpăstuiți de soartă și dornici de răzbunare. Fetele bătrîne și rămase de roata anilor, vroind să se mărite sau să se descurce într-o situație pentru a evita rușinea, în mare taină, mergeau la ea... Se zvonea că baba le cere recompensă pentru serviciile prestate: saci cu făină, lighene cu fasole, brînză, oloi, ouă cît mai multe. În dricul nopților, toate fetele stătute ale satelor din împrejurime veneau la ea cu căruțele și carele. Veneau îngrijorate și se întorceau pe la casele lor pline de speranță, deoarece bătrîna le prezicea miri frumoși, care foarte curînd vor veni să le stărostească la porțile lor călări pe cai albi. De-o fi fost să fie așa, apoi mare folos ar fi adus ea și în zilele noastre. Oare care fată, cu speranțele distruse, n-ar da multe din cele agonisite, numai ca să aibă o asemenea posibilitate de a ademeni ursiții? O fi fost adevărate acele zvonuri sau nu, dar de cînd o țineam minte pe mătușa Grăchina, totdeauna avea de toate și nu se plîngea nimănui că în acea învălmășeală a construcției socialismului dezvoltat duce lipsă de ceva. Cert e, însă, că ea, pe lîngă clientelă, o avea prietenă și pe mama, care, avîndu-mă pe mine bolnav, cu întreg necazul ei s-a dus la dînsa, fără să-i ducă ceva în torbă. Mătușa Grăchina ascultă păsul mamei, sprijinindu-și în palme bărbia tremurătoare. Cugetă o habă, apoi mătușa îi spuse mamei să mă desfășe. Așezîndu-mă pe prispa casei. Îndesîndu-și foiul ridurilor ce-i brăzdau

fruntea, mătuşa mă ţinti cu priviri ruginite, tot sucindu-mă pe o parte pe alta ca, în cele din urmă, să se clatine pe picioare într-un mod cu totul bizar şi să deie din cap a pagubă totală:

– Pregăteşte-te de înmormîntare, fată-hăi...

Mama nu căzu jos, ci se avîntă într-un bocet infernal şi a ţinut-o aşa lung, pînă eu mi-am asumat dreptul la apel faţă de cancelaria domnească şi am întrecut-o cu ţipetele mele, căci, nu ştiu cum să lămuresc, dar atunci nu-mi era frică de moartea ce mă aştepta la poartă. Eforturile noastre unite au reuşit s-o înspăimînte pe baba Grăchina. Cînd mama era gata să iasă pe poartă cu mine în braţe, mătuşa o chemă înapoi ca să-i spună:

– Fată-hăi... Ascultă ce o să-ţi spun... Se uită în pămînt... Are cumătrul Petre Şoltoianu, pe-acoperişul casei, un cuib de cocostîrci. Fură de-acolo cîteva beţişoare găinăţate, fierbe-le într-un cazan cu apă şi fă-i lăutoare băietului. Pînă a-l scălda, să pui un pahar din apa fiartă la lumină, pe pervazul ferestrei... Şi să faci treaba asta trei dimineţi ale zilelor de luni la rînd. După ce o să-l scalzi, de asemenea, să ei din covată un pahar de apă şi să-l aşezi pe pervaz, lîngă primul. Dacă apa din ambele pahare va fi de aceiaşi culoare să ştii că copilul tău o să trăiască. Iar dacă apele vor fi de culori diferite, atunci Dumnezeu să-l ierte... Şi iartă-mă şi tu pe mine.

Mama ascultă sfatul numai ea ştie cum şi făcu întocmai ce-i spusese bătrîna, iar minunea, la rîndul ei, nu se lăsă mult aşteptată. La doar cîteva săptămîni după această „operaţie” am început a mă însănătoşi. A dispărut de pe picioruşe şi de pe mîini puful negriu, pielea corpului deveni curată, catifelată, dispărură ridurile şi zbîrciturile. M-am făcut un băiat vioi, ager, setos de joacă şi hîrjoneli. Nu-i de glumit, pentru că aveam părul blond, cîrlionţat la ceafă ca un adevărat auraş. După încă o habă te timp, am prins a mă ridica copăcel, iar după ce am fost înţărcat, fasolele *tărcăţele*, *lopăţele* şi *babane* servite cu lingura, deveniseră de atunci şi pînă azi, slavă Domnului, bucatele mele preferate. Am şi uitat cîţi ani de viaţă aveam, cînd, gîndind la tata, şef al fermei de vite cornute de peste Ciuluc, luam subţioară mapa lui jerpelită şi le declaram celor mai mari decît mine că eu plec la *„birmă”*, iar ei să pregătească de mîncare şi să mă aştepte deseară cu masa întinsă... După care, ridicam bărbăteşte zăvorul de la poartă şi porneam sprinten, cu paşi săltăreţi, pe drumul care ducea spre fermele de vite, unde lucra tata.

Curînd, cei ai casei înţelesese că vorbele mele nu sunt declaraţii goale şi aveau grijă să mă ieie în seamă, deoarece devenisem năzbîtios, nu stăteam un pic locului. Sora şi fratele mă plimbau, ţinîndu-mă de mînuţă, mergeau prin mahala să se laude ce frăţior frumuşel au, ştie pe de rost că e feciorul lui Victor şi a Verei Druţă, dar, cînd le slăbea vigilenţa, dispăream din ogradă ca, uneori, să fiu oprit la marginea satului. Zi de zi, mă făceam tot mai neascultător şi nesupus. Nu mai voiam să trăiesc în socialism, vroiam să devin cetăţean al unui stat de-

mocratic, suveran şi independent, vis ce nu mi s-a împlinit din păcate nici pînă în ziua de azi. Ţin minte, odată am zbughit-o pe cărăruia ce ducea spre fermele de vite din cîmpia Ciulucului. La acele vremuri, Ciulucul nu era pur şi simplu o gîrlă şerpuioare de-a lungul cîmpiei din preajma satului nostru. Pe lîngă malurile abrupte creşteau pîlcuri de păpuriş şi stufării, iar în apele lui tulburi se bălăceau diferite specii de peşti, mişunau nutrii roşcate, orăcăiau broscoii, veneau să se hrănească şoimii, gîtlanii, cocostîrcii, puzderie de raţe sălbatice. Spre deosebire de vremurile calde, cu multe culori, cu sunete bizare, pline de ecouri apropiate şi îndepărtate, cu unduiri de flori, şi miros de *dracilă*, iarna era ceva mai trist pe malurile lui, deşi Ciulucul avea grija veşnică să-şi mîie apele sale spre satele Verejeni şi Zăicanii Vechi, unde se întîlnea cu Răutul în preajma Sărătenilor Vechi. La acel moment, mă interesa mai mult cum să trec puntea şi s-ajung la fermele din cealaltă parte, la tata. Dar nu reuşeam. De fiecare dată eram ajuns aproape de marginea satului ori de mama ori de sora sau fratele şi, cu foarte multă zarvă mă readuceau la ograda noastră cu poartă roşie, străjuită de salcîmul înalt, rotat, ca un enorm pocal sprijinit în tulpina lui puternică. Dar, odată am reuşit totuşi să scap de supravegherea celor de-acasă. Ajungînd pe malul Ciulucului, am hotărît să trec puntea, dar m-am poticnit chiar la mijlocul ei, răsturnîndu-mă ca un bolovan în mîlul negru ca tăciunele şi lipicios al gîrlei. Vreau să vă spun că la sfîrşitul verii Ciulucul devine lenos cu totul. Pe suprafaţa lui domoală răbufnesc bulbuci ale gazelor puturoase ce se formează cu anii în mîlul negru, şi întreaga suprafaţă a apei se aseamănă cu un clocot lenos, ca şi cum ar fierbe uncropul în cazane. Apa e puţină, dar mai mult e mîlul şi bulbucii...Poate din aceste considerente nu m-am dus atunci la fund să mă înec. Am mai avut norocul şi de nişte săteni ce s-au întîmplat în preajmă. Aflînd de-a cui sămînţă sunt, m-au urcat într-un car plin cu fîn şi m-au adus acasă la mama, la fratele şi sora mea. Aş spune ce am păţit eu de la tata mai pe urmă, dar nu vreau să-i fac vreun rău, pentru că trebuie să ştiţi că în socialismul înalt dezvoltat nu se permitea părinţilor să-şi bată odraslele. De aceea am şi ajuns azi să avem atît de mulţi cetăţeni, care nici nu ştiu ce înseamnă sintagma „cei şapte ani de-acasă”, nu tocmai să-i şi aibă. Recunosc sincer că tata mă iubea nu mai puţin decît mama şi, orice păţanie a mea îl făcea să se îngrijoreze cumplit ca nu cumva să se întîmple ceva mai rău şi, Doamne fereşte, să mă găsească mort pe undeva. De la o vreme se străduia să mă ieie cu el prin sat, cînd avea timp liber. Se mîndrea ce mezin isteţ are şi eu mă simţeam deosebit de mîndru în compania lui. Cînd mîna lui o prindea pe a mea, eu îl priveam surîzător de jos în sus, parcă fiindu-i cel mai aprig susţinător din lume...Vreau să spun că tata, în decursul întregii sale vieţi, a vorbit şi a păstrat cele mai frumoase amintiri despre vremurile tinereţii lui, cînd şi-a petrecut ostăşia. Îşi amintea, pare-mi-se, cu amănuntul, fiecare zi ce a făcut el acolo, la regiment. Recunoştea că nu există zi din viaţa lui ca să nu-şi amintească acele vremuri ale tinereţii lui glorioase.

Adeseori îl vedeam vorbind, gesticulînd cu mîinile de unul singur prin ogradă, probabil, amintindu-şi despre timpurile cînd era pe frontul românesc, mai dialogînd odată cu ofițerii şi subalternii lui, care demult fuseseră secerați de mina morții undeva prin cîmpia Bărăganului. Povestea că a fost un ostaş bun, iscusit în arta militară, mai întîi pe cîmpul de instrucții... apoi în timpul războiului. În 1944 a căzut prizonier, ca mai apoi, în 1947, să evadeze din lagărul din Moscova, reuşind să se întoarcă acasă. Adeseori l-am auzit mirîndu-se, cum de l-au lăsat ruşii în pace, în acele vremuri pline de teroare stalinistă. Puterea sovietică nu numai că nu l-a arestat pentru evadare, ci l-au lăsat să muncească în agricultură, i-au permis să ajungă *nacealnic* şi l-a primit în rîndurile partidului comunist. Lucru de neînchipuit.

– Nebunii ceia de ofițeri ruşi, zicea tata, referindu-se la vremurile prizonieratului. Ne mînau la lucru ca pe vite, fără a face vreun apel, vreo evidență. Pricepîndu-mă cum stau lucrurile, într-o bună zi m-am urcat în trenul Moscova-Chişinău şi am venit acasă. Dar mai bine nu veneam. Acolo, de bine de rău, ne dădeau cîte o *cartelă* de pîine pe zi, iar aici, în Moldova, era un ger şi o foamete cumplită. Mureau oamenii ca *ciocălăile*... Am venit acasă numai din cauza mamei tale, căci îmi era dor de ea ca şi de meleagurile natale...

Totuşi, venit acasă şi găsind-o pe mama într-o sărăcie lucie, pînă la deplina lui confirmare, a trecut prin mai multe greutăți. Cu frica *stalinistă* în spate, prin 1947-1948, a reuşit să se angajeze păstor la o întreprindere de stat din Teleneşti. Într-un ocol se achiziționau de la populație bovine, apoi tata, împreună cu alți păstori, mîna cireada pînă la combinatele de carne din Bălți, Chişinău, ajungea cu ele chiar pînă la Marea Neagră, la Odesa. Erau ani grei de foamete înscenată pentru nimicirea noastră ca popor şi bietul meu tată îşi permitea, în toiul nopții, să facă rost de un litru-doi de lapte pentru copii. Riscul, desigur, era peste măsură de mare. Pe vremea lui Stalin, săteanul nostru, prietenul bunelului, Dănuță Şoltoianu, bunăoară, a încasat 8 ani grei de închisoare numai pentru că a luat din livada lui Trifan... 8 mere. Realitatea cruntă şi înşelătoare l-a impus pe tata să recurgă la tactica țiganului care s-a înfrățit cu diavolul pînă a trecut rîul. Fiind un om energic, cu timpul a deprins stilul de lucru al sovieticilor: să nu zici niciodată că refuzi să îndeplineşti comanda lor, chiar dacă ulterior nu o execuți. Şi, zicea el, totdeauna să te strădui să-i lauzi pe ruşi în ceia ce fac, că tare le mai plac măgulelile! Desigur, tactica acelui țigan l-a ajutat pe urmă ca din păstor să devină şef de depozit în colhozul din Ineşti.

Aici a învățat contabilitatea, s-a deprins a scrie diferite documente în grafie chirilică, lucru care i-a determinat pe comunişti să-l primească în organizația lor. Apoi, prin 1956, cînd eu împlinisem doar un an, autoritățile locale, prefăcîndu-se, probabil, a uita că el a fost dezertor, (sunt înclinat să cred că nu s-au păstrat despre acel caz nici un fel de documente) i-a tot încredințat posturi de conducere.

Îl țin minte pe tata, precum am spus, din perioada cînd era șeful fermei de vite mari cornute. Apoi s-a dus în iad Stalin, a venit perioada dezghețului *hrușciovist*, dar atitudinea lui tata față de lucru s-a păstrat serioasă pentru toată viața. De aceea poate, s-a și ținut ani buni pe linia de plutire ca *nacealnic* în colhoz și nu i-a fost zborul frînt pînă la capătul zilelor ce i le-a dăruit Dumnezeu. Om energic, plin de har și înțelepciune la vorbele lui, oamenii reacționau adecvat și-și scoteau căciulile în fața lui, îi solicitau sfaturile și-l stimau. De aceea, eu mă mîndream cînd oameni în vîrstă și chiar tinerii, întîlnindu-ne pe drum ne ziceau fără sfială: „Să nu fie de deochi, băiatul ăsta este leit Victoraş în picioare!" La fel sunt mîndru că lumea recunoaşte asemănarea mea cu bunelul Ion a lui Manolache, pe care, am scris mai sus, n-am avut prilejul să-l cunosc nici dintr-o fotografie măcar. Oricum, e foarte îmbucurător faptul că pe lume a venit un continuator demn al bărbaților cinstiți și curajoși din care-mi trag obîrșia de carne și de sînge. Tata mi-a fost mai mult un prieten decît tată, prieten credincios îmi este și acum cînd, din păcate, nu-i în viață. Un fel de prietenă mi-a fost și mama. O țin minte mereu preocupată de griji și nevoi. Mereu în mişcare: ba prăşea, ba făcea mîncare, hrănea animalele și orătăniile de lîngă casă, culegea roșii de pus la murat, fructele de perje, zarzăre, erau desfăcute, curățite de sîmburi și înșirate pe sfori, apoi atîrnate la deregii prispei să se usuce; din tot ce rodea în grădină ea făcea *verze* și alte conserve pentru iarnă. Cînd timpul se răcea, ea punea stativele și de-acum țesea din zori pînă în zori. Își țesea vederile, inima și sufletul în păretare, rumbe, țolișoare pe care noi păşeam fără să ne gîndim că acolo se află lumina ochilor, inima și sufletul omului care ne-a adus pe lume. Aşa-s urmaşii din urmaşi, înaintaşi fiind, la această oră ori frunze de măr, ori piatră de munte. Căci apa din noi se duce în mare. De aceea poate o și admirăm atît de tare. Dar cît de frumos cînta mama! Precum povestea dînsa, de la vîrsta de 7 ani cînta la strana din biserică. Îi plăceau nu numai cîntecele religioase ci și acele triste, tînguitoare, duioase, cele de petrecere. Îi plăcea mai ales cîntecul „Țărăncuță" pe care, precum își amintea ea, a învățat-o încă de la mama ei, bunica Mărioara. Adeseori, cînd veselia și petrecerea în casa noastră era în toi, mama, cînta de la început pînă la sfîrșit acea istorie ale îndrăgostiților:

„Cînd iese badea la cosit,
Iese şi mîndra la prăşit.
Şi la horă duminica
E tot cu ochii după ea..."

De la o vreme, în vecinătatea casei noastre, statul comunist multinațional și de zece ori mai democratic decît toate statele democratice din lume făcuse un ocol, împrejurat de un perete de bolțari. Acolo se aduceau vite din satele învecinate ca, după cîteva zile, să le scoată cîrduri pe şesul Ciulucului, mînîndu-le spre combinatele de carne. Pînă cînd ocolul se ticsea cu dobitoace, în mahalaua noastră domnea

o gălăgie înfricoşată de furia animalelor ajunse în captivitate. Uneori răgetele vitelor ne trezea din somn. Mulți copii erau curioşi să vadă măcar o scenă de turbulență animalică. Cuprins şi eu de curiozitate, n-am putut să mă las pradă aşteptărilor şi, odată, m-am urcat pe gardul înalt, care avea drept terminație o streşină din beton armat, în formă de creastă. Ca să-mi vină mai uşor a admira vitele, probabil, din lipsă de atenție, am lunecat, căzînd în ocol, între buhaii şi vacile ce forfoteau în înghesuiala lor. Am avut fericirea iar de mama, care mă supraveghea pe fereastra din casă văzînd în ultimul moment cum am căzut de pe gard... Cu țipete de spaimă, chemînd oamenii în ajutor, sări din urma mea cu o prăjină ca să alunge animalele înnebunite, gata să mă trăpuşească cu copitele, să mă înțepe cu coarnele. Ajutată de măhăleni, mama m-a salvat de la încă o moarte sigură... Trebuie să recunosc, în anii copilăriei am trecut prin foarte multe cumpene de încercare, în urma cărora aş fi putut să dau pielea popii. De multe ori mama se mira cum de am izbutit să ies de atîtea ori din groapă. Cea mai periculoasă cumpănă, mi s-a întîmplat într-o zi de vară, la claca organizată de fratele lui tata, moş Tănase, ce trăia peste drum de noi. Moşul construia un *sărai* şi chemase neamurile la pus podul. Cogeamite bărbat, împreună cu mama venisem şi eu la clacă. Se adunase şi alți puradei de alde mine, totuşi, eu fiind cel mai mic între ei. În timp ce *clăcaşii* ungeau cu lut nuielile podului, eu, în sarai, scăpat de ochii lumii, văd un butoi cu apă şi chitesc să-mi fac o baie. Afară cald, în sarai năbuşitor, urc pe un scăunel şi de acum bălăcesc mîinile în apă. Scaunul nu ține cu mine, ia şi se răstoarnă şi fuge de sub picioarele mele, iar eu dezechilibrat, cad cu capul în jos în butoi. De-aş fi fost un zmeu de poveste sau cel puțin, un cocoş ce-şi apără punga cu bani, beam apa şi scăpam. Eu, însă, eram cine eram la anii mei, şi m-a salvat de la înec mătuşa Ioana lui moş Petrea Țuțu, fina părinților mei, care m-a zărit în ultimul moment. Cu țipete de spaimă „Iaca se îneacă! Se îneacă băietul!” în disperare de cauză m-a înşfăcat de o mînă şi m-a scos din butoi după ce eram butie de apă. După aceea, chiar că mi-a mers vestea ca de popă tuns, dar m-a şi recunoscut satul drept un flăcău norocos. Dar o minciună, dacă e minciună adevărată, nu ține mult, pentru că dacă stai bine să te gîndeşti, observi pînă la urmă că viața omului în întregime, inclusiv copilăria, nu este decît o minciună gogonată ori o joacă de prost gust. E aşa-ia o defilare de mare sărbătoare născocită. E şi viața omului un fel de noiembrie în octombrie, am vrut să zic, iar de aici încolo – toate bune şi frumoase. Sîmbăta, dacă mama mergea la vreo cumătră din mahala, neapărat mă lua şi pe mine cu dînsa. Trebuie să recunosc, după întîmplarea din butoi, părinții nu mă mai lăsau singur acasă, aşa încît nu țin minte la cîte nunți, hramuri, petreceri şi cumătrii am băut şi am mîncat împreună. Mă luau cu ei, îmbrăcîndu-mă în pantaloni de *barhotă*, cu *pachioaşte* cusute de mama. Mă frezau, lăsîndu-mi percică să vadă lumea că-s blond, iar cînd neamurile mai vedeau că am ochi negri plini de încredere, amețeau de plăcerea că văd cu ochii lor cum le trece pragul cel mai frumos copilandru din sat. Tata avea o deosebită bucurie să mă

crească stîlp bun pentru bătrînețile sale. Îmi amintesc vag cum odată tata m-a luat cu el la expoziția realizărilor economiei naționale de la Teleneşti. Ne-am dus încolo călare pe una şi aceeaşi bicicletă. A fost pentru prima oară în viața mea să văd un oraş şi m-au mirat foarte mult clădirile călare şi ele una peste alta, o puzderie de căruțe şi mulți, foarte mulți evrei, care mişunau de ici-colo, vorbind înde ei limba lor necunoscută la Ineşti. Pe teritoriul expoziției fîlfîiau drapele roşii, se coceau la soare o mulțime de bostani şi harbuji neobişnuit de burduhănoşi şi erau atîtea mere, pere, struguri, de puteai să hrăneşti cu fructe tot Parisul, dacă ar fi acceptat şi el socialismul înfloritor şi multilateral dezvoltat. Tata mă purta pe brațe şi-mi lămurea stăruitor cum se numeşte cutare sau cutare exponat. Tot în acea zi, tata mi-a cumpărat înghețată şi mi-a explicat că ea se serveşte cu bețişorul, ca să nu răceşti gîtul şi să tuşeşti. Pînă seara, a aflat şi mama că orăşenii, tîrgoveții din Teleneştii sunt oameni foarte fericiți, fiindcă mănîncă înghețată cu stafide în toată ziua...Dacă totuna vroia şi ea să fiu ascultător şi să mă dezic de şotiile periculoase, mi-a promis c-o să mă ducă la tîrg şi să-mi cumpere înghețate. Numai că-mi pare acum că nu s-a ținut de cuvînt, căci n-a mai avut bani şi nici răgaz, fiind mereu în trebile de acasă ori pe dealurile din preajma satului. În rezultatul muncii sale, cîştiga în colhoz cam atît cît să ne ajungă de pîine nu şi de înghețată. Visînd viața de orăşean, nici n-am observat cînd a venit din nou luna mai, cînd sătenii îşi petreceau sărbătorile la *Citca,* un loc pitoresc din dealul Ineştilor, lîngă pădure, unde se mai păstrau nişte copaci bătrîni, scorburoşi de nuci şi prăsazi, amintirea unei livezi a unui oarecare boier *Nichitca*. De aici a şi pornit denumirea locului.

După ce *livada lui Nichitca* a dispărut, a fost rebotezat şi locul ei, azi zicîndu-i-se *la Chitca* şi-i locul unde nu se închină omul şi rosteşte rugăciuni, ci organizează şi petrece festivaluri raionale. Veneau de prin satele vecine, veneau de prin unitățile militare artişti de toată mîna să spună poezii dedicate partidului comunist, lui Lenin, lui Marx, în cinstea vieții noi şi îmbelşugate ce ne-au adus-o aceşti „titani". Ziua întreagă suna fanfara, răspîndind peste valea satului melodii solemne, săltărețe, de îți părea că într-adevăr ai nimerit în rai. Pe o scenă improvizată din caroseriile a două camioane cîntau de se rupeau la mațe fete şi coruri de bătrîni fără dinți în gură. În mod deosebit, mă impresionau militarii sovietici care cîntau ceva de glumă, aclamînd de părea că le plesnise centurile strălucitoare: «*Raz, dva – vzeali. Eşceo raz vzeali!..* " Nu ştiam atunci că ceea ce cîntau ei în limba rusă, în româneşte înseamnă a lua în spate sacul cu aur şi-a fugi în țara ta. Pe la chindie, toată lumea mergea de la concert la fotbal, unde flăcăii noştri jucau cu cei veniți din alte sate... Nu uitați că toate-aceste scene eu le vedeam din brațele părinților, însoțiți de soră, frate şi de verişoara mea iubită, țaca Ioana, fiica mătuşii Efimia, sora mamei şi a lui moş Tudose Țurcanu. Era o domnişoară cu o față senină, smeadă, ochii inteligenți, mereu mă purta în brațe şi-mi cînta şi-mi spunea felurite snoave, povestioare, poveşti, poezii. Mă lăsa să mă joc cu gîțele ei lungi, pe care dînsa le aduna mai

apoi în cosițe după ceafă. Mă purta pe la neamuri, iar cînd avea timp, în ograda lor din preajma fîntînilor ne jucam de-a mijatca, împreună cu alți copii. Îi eram drag ca ochii din cap şi adeseori se ruga la mama să mă lase în stăpînirea ei, mai ales în zilele de sărbătoare. Împreună ieşeam în mijlocul fetelor mari ale satului, ce se plimbau pe drumul de lîngă magazin şi erau nespus de curioase să audă de la mine primele fraze cu pronunțare stîlcită, primele impresii despre cutare sau cutare fenomen, ca fetele să se veselească pe seama mea. Verişoarei îi mai plăcea să mă aibă alături cînd ea cosea la *canava* sau în *cruciulițe cusutori*, care reprezentau motive ale poveştilor populare moldoveneşti, cu Ilene Cosînzene, Feți-Frumoşi, cu cerbi şi căprioare. Alegea culori vii: roşu, albastru, galben, alb. Mi-amintesc, pereții casei mari erau împodobiți cu lucrările ei, iar pe garderobă dînsa atîrna chipuri de copii în haine de marinar, cusute în cruciulițe. Adeseori asculta radioul de Chişinău, mai ales cînd se difuza vreun concert, şi, dacă un cîntec era pe placul ei, țaca Ioana îndată îl memoriza şi, peste o vreme, în aceaşi zi, îl cînta de la început pînă la sfîrşit. Fiind o mare prietenă a mamei mele, ea adeseori dormea la noi, o ajuta să facă mîncare, curățenie, să ne spele şi ea era cel mai iubit oaspete în casa noastră. Iar pe mine, pare-mi-se, deoarece eram mezinul, mă iubea cel mai mult. Eu, la fel. Împreună şi alături de țaca trăiam o adevărată idilă a copilăriei. Verişoara se împăca bine şi cu sora şi cu fratele. Cînd era la noi, toți ne simțeam bine şi în deplină siguranță, mai ales atunci cînd părinții plecau la vreun hram sau la vreo petrecere la neamurile din satele din împrejurimea Ineascăi. Rămînînd cu ea, țaca ne spunea poveşti, snoave cu multe evenimente şi mulți eroi, care ne captivau pînă după miezul nopții, cînd picuram împreună cu lampa de gaz de pe pervazul ferestrei.

De rînd cu toate ale copilăriei, primii ani de viață mi s-au întipărit ca nişte idile, Surorei îi plăcea să semene flori în grădină, iar fratele Ion neapărat îşi găsea ceva să şurubărească. Dacă tata cumpăra vreun ceas sau vreun aparat de radio, el se străduia să-l desfacă cu *chirpidinul* pînă strica lucrul. Totuşi, copilăria este o idilă.

Idilă a fost şi acea zi ploioasă, cu nori tulburi pe cer. Bunelul Nică trăia într-o casă de pe malul unei rîpe priporoase, sprijinite de rădăcinile puternice ale unor sălcii bătrîne, ca şi viața lui, într-o ogradă cu feciorul, nanu Mihail. Era sîmbătă, țin minte că aerul mă îmbăta cu mirozne plăcute de pîine proaspătă şi plăcinte ferfenițoase. Mama n-a putut să n-o trimită pe sora să-i ducă şi bunelului ceva din cele ce a copt, tot aşa cum sora mea n-a putut să nu mă ieie şi pe mine cu dînsa la bunelul. Am trecut prin multe băltoace, în care înotau măcăind rațele şi rățoii lor, de culoare porumbacă. Poarta era zăvorîtă, dar de-aici plouă, plouă... În jur nici țipenie... Sora bătu la poartă, apoi începu să-l strige pe bunelul, iar ploaia între timp ne răzmuia oasele amîndurora. Ce bine ne-am simțit în casa cu pridvor şi cerdac unde ne-a adus bunelul după ce a observat că-i vin musafiri. Iată casa cu tindă, iată iatacul şi cămăruța în care bunelul trăia singur. M-a aşezat pe o laiță, lîngă fereastra ce dădea în ogradă. Pe horn, lîngă cotruță, atîrna un ceas cu pendul, care

ticăia monoton timpul. Cadranul orologiului înfățișa trei ursuleți într-o pădure – reproducție de pe un tablou al lui Șișkin. Mai atîrna un covor moldovenesc cu flori roșii pe el, ce închipuiau buchia „Z” din alfabetul latin, spălăcite și ele de vreme... În monotonia ploii reci de-afară, mi s-a părut c-am nimerit într-o lume de poveste, în care timpul e dus în brațe de orologiu, așa cum bunelul mă ducea odinioară pe mine. Mă netezi pe cap, cu zîmbetul luminat, migind ochii lui strălucitori și vorbi cu voce blîndă, domoală: „Puiul bunelului, pui!..” Văzîndu-ne înzdrăveniți, încălzi apă într-un ceainic alb de aluminiu, ca apoi să scoată dintr-un sunduc (un fel de cufăraș negru) mai multe cubușoare de zahăr alb, după care am băut ceai și am mîncat plăcinte coapte de mama. Sub icoanele de pe perete ardea candela, iar alături, în cui, atîrna o manta lungă, din stofă de șiac, adusă de dînsul, ca și ceainicul, din pîrjolul primului război mondial. Ne povestește nu țin minte ce, scoate dintr-o torbă din horn nuci și le strică între degetele lui mari, scoțîndu-le miezul pentru noi... Mai sunt încă multe idile ce mă obsedează profund. Imaginați-vă cum mama toarnă apă într-o covată de lemn și copleșitor mă înfășoară într-o șalincă, cu pătrățele sure și mă scaldă... În goga cuptorului arde focul. După ce m-a scăldat, mă așeză pe laiță între perne și începe să intoneze o melodie de dor sau de jale, între timp dînd tăvalele cu pîine în cuptor... Ori imaginați-vi-l pe tata, cum mă urca într-o căruță și mă trece peste gîrla Ciulucului, la o găinărie. De acolo luăm o pasăre, mai multe ouă, și pornim spre gura Hîrtopului presărat cu vii și livezi, și încă cu o sumedenie de șoproane mari în care sălășluiau porcine cu rituri ascuțite. Tata îmi oferă biciușca să mîn gojenele spre iazul din preajmă. E o zi făcută din soare și miresme îmbătătoare, ce vin dinspre pădurea Stănica. În preajma șoproanelor stau burduhoase, ca niște neveste gravide, butoaiele cu abrat și o movilă de harbuji stricați, cea mai bună hrană pentru porcine. Împreună cu săteanul Mihail Pascal, tata face rost de un harbuz proaspăt, mare cît roata căruței și vărgat, cu spițe verzi de jur împrejur. Mănînc, mănînc pînă simt că nu încape în mine și încep să mă înăbuș. Nu trece bine ziua aceasta că părinții mă iau cu dînșii în ospeție la mătușa Efimia, în Fundătura satului. Casa i se află pe vîrful unui deal, iar gardul din nuiele pare că acuș-acuș o să lunece în povîrniș. Are în fața casei trei fîntîni, în jurul cărora oamenii au meșterit uluce din care să bea apă vitele. Suntem poftiți cu amabilitate să-i trecem pragul, să-i admirăm interiorul cu mai multe mese, scaune, laițe și paturi vechi cît veșnicia însăși. Pe pereți stau atîrnate prosoape ce înfățișează domnițe și domni născuți nu din oameni, cum ne-am născut noi, ci din cusătură la canava, iar de desubtul lor stau scrise tot în cusătură versuri de dragoste în limba rusă. Mai are mătușa Efimia drept zestre de la mama ei lăicere și războaie fel de fel. Împreună cu soțul ei, moș Tudose, vorbeau nu știu cum moale și cald, îngînînd atîtea povețe înțelepte că zău ar fi fost păcat de bună seamă să vin la dînșii supărat. Reveneam acasă de la ei totdeauna parcă altul. Mai bun, mai liniștit. Creșteam cu o șchioapă în înălțime, iar în cap adunam o căruță de impresii de la un țăran și o țărancă de la

Ineşti, rude cu mine. Dar şi eu, ruda lor, trebuie să adaog. Rudă pînă în ziua de azi şi cît îmi va fi să mai fiu.

Aşadar, nu mă las de sîngele meu din care am provenit şi vă invit acu, împreună cu părinții, în ospeție la nana Zina, sora mai mică a mamei, cu bărbatul ei, nanul Dumitru, care au trăit peste dealul Ponoare, în satul Teleneşti. Să o fi văzut voi pe nana Zina, o femeie înaltă, cu fața ovală şi cu un nas mare, ascuțit ca al ei. S-o fi văzut, dar şi s-o fi auzit cum spunea pramatii, încît toți care i se întîmplau în preajmă, clocoteau de veselie şi rîs. Nanu Dumitru, dimpotrivă, era morocănos, ursuz din care cauză tata îi zicea, poreclindu-l *„Goiul”*. Nu țin minte din care cauză şi ce o fi însemnînd această poreclă.

Cu toate-acestea, formau un cuplu armonios şi erau la fel de ospitalieri. Mie îmi plăcea să mă joc cu fiul lor adoptiv, Mihail, pînă se încingea petrecerea între părinții noştri. Cînd aceasta era unsă cu mai multe păhărele, ritmul jocului nostru scădea, ascultînd cu gura căscată cîntecele vechi şi mai noi, interpretate de artiştii de la casele noastre. Aud şi acum uneori doina românească tînguitoare întitulată „În sat la Aninoasa”. În continuare se făceau ostaşi ai armatei române şi-i ziceau cîntece de cătănie:

„Azi noapte războiul la Prut
A-nceput,
Românii trec dincolo iară...”

Asta o cîntau tații noştri.... Mamele alegeau cîntecul pînă ajungeau să îngîne în ritm de romanță propriul nume – *„S-au iubit măi doi iubiți/ ca doi zarzări înfloriți... De ce lumea îi vorbeau. Ei mai tare se iubeau...”*. Vă mai amintiți? Istoria ascunsă în cuvintele acestea, cred, exprimă chintesența spirituală a omului îndrăgostit de pămînt şi de ceruri, la fel, şi de focul dragostei neprihănite, ce se aprinde în inimile tinerilor şi tinerelor la o vîrstă anumită. Spuneam că mama şi-a petrecut jumătate din copilărie la Teleneşti, la bunica, iar altă jumătate – la Ineşti, la bunelul Nică. Un dat al sorții i-a fost hora din Ineşti, unde l-a întîlnit pe tata, care a întrebat-o, şoptindu-i la ureche: „Veruță, mergi cu mine acasă, la părinții mei?”. Mama a roşit ca aprinsă cu foc pe dinăuntru şi i-a răspuns tot aşa parcă întrebîndu-l: „Merg, bade, de ce să nu merg?” Şi tata „a furat-o”. Aşa se zicea în satul nostru. Tata a adus-o pe mama acasă la părinții lui, de parcă ar fi ştiut că noi avem nevoie de mamă...Cum credeți? Dacă n-ar fi fost această poveste a lor cu însurătoarea, s-ar fi cîntat azi cele cîntece ale neamului nostru ori mai eram eu ca să vă spun cît de mult îmi iubesc neamul? Orice răspuns ați da la întrebarea mea repetată, eu rămîn ca Toma în convingere nestrămutată – nu-i atît de mare păcatul că ne-au adus părinții pe lume, cît e de mare cel păcat prin care ne-au fost luați, lăsîndu-ne pe noi copii orfani. Dar se vede că aşa-i rînduiala cea fără de păcat – ea nu suferă nici întrebări, şi nici răspunsuri.

Precum o descriau oamenii ce au cunoscut-o în tinerețe, mama era un personaj tipic din frumosul cîntec cu țărăncuța. Oare este altul mai frumos pe lume? Eu, adeseori, ascultînd-o, aveam s-o întreb: „Ce înseamnă, mamă cuvintele: «Să-mi dai fraga buzelor...»”. Aşa se spune în cîntec şi mama mă privea veselă, doar spunîndu-mi că aceste cuvinte sunt înțelese bine numai de maturi, iar eu, cînd voi creşte mare, o să aflu sensul cuvintelor cu adevărat.

Prin anii ’50-’60 al secolului trecut, țăranii de la Ineasca puțin pricepeau harul petrecerilor. Important era că se întîlneau neamurile. Aveau ce discuta, ce pune la cale. Se vorbea că colhozul le luase pămîntul şi se prefăcea doar că le plăteşte pentru muncă. Lucrul acesta neplăcut l-au înțeles repejior neamurile noastre şi-l discutau aprins la acele petreceri, amestecîndu-l cu alte întîmplări şi amintiri din viața de altă dată, cînd erau stăpîni pe soarta lor. Erau alte sărbători bune, dar cea mai bună era Arhanghelul Mihail, cînd veneau la Ineşti neamurile şi prietenii sătenilor noştri de la Budăi, Teleneşti, Băneşti, Leuşeni. Veneau cu căruțele, să se petreacă trei zile în şir. Deshămați şi puşi la *opalcă,* se odihneau şi caii după o vară şi toamnă de trudă grea, obositoare. Iar satul întreg devenea leagăn de lămpi aprinse, de cîntece de petrecere, de glume şi veselie descătuşată.

Un asemenea leagăn devenea chiar casa noastră plină de hramari. Neavînd aparate muzicale sofisticate ca acestea de azi, mesenii se făcea ei însăşi cei mai buni muzicanți. Dacă prindeau la chef, mai întîi femeile, apoi şi bărbații începeau să cînte, numaidecît se angajau în horă veselă, încît părea că înviază pînă şi vazoanele cu trandafiri desenate pe pereții casei noastre. Noi, copiii, stăteam în gura cuptorului, urmăream acest spectacol popular şi deveneam continuatori fideli a tradițiilor moştenite din trecut, reînviate în prezent şi transmise viitorului. Uneori, părinții ne turnau vin roşu într-o farfurie şi noi, copii, înmuiam pîinea în băutură, o mîncam şi aveam dispoziția petrecăreților. Petrecăreții, la rîndul lor, ne luau în seamă, împlîndu-ne vatra cuptorului cu bomboane, perje uscate, nuci, aşa încît în clipa despărțirii noi, copiii, regretam mai mult decît maturii că zilele de sărbători sunt atît de scurte, că nu sunt la fel de lungi ca şi cele de lucru. Oricum, despărțirile sunt memorabile şi-ți umplu inima de nostalgie...Tata, cu un ulcior în mînă, din care tot turna *la botul calului*, totdeauna petrecea oaspeții din pragul casei şi cînta, acompaniat de ceilalți:

„Sosit-a ora despărțirii
Şi clipa bunului rămas...”

Mama, în asemenea momente, făcea legăturele cu *pîine de la iepure*, ce constau din prăjituri, dulciuri, mere şi alte *gustoşenii,* împărțindu-le oaspeților, ca ei să le ducă celora care n-au reuşit să vină la hram.

Nu mult, după sărbătorile hramului, intram în postul Crăciunului. Mama, fire credincioasă, una din cele mai bune cîntărețe în corul bisericii, nu ne dădea voie să mîncăm de frupt. Ne supraveghea cu toată asprimea ei. Tata, la rîndul

lui, ignora acest obicei religios şi nici nu cuteza să meargă vreodată la biserică să se spovedească. Noi întrezăream în atitudinea tatălui nu un hatîr ambițios, ci îndeplinirea unui angajament luat în fața partidului, al cărui membru era. Pe de altă parte, ne miram de dînsul pentru că mama pregătea nişte bucate care nici nu puteau fi comparate cu cele de frupt. Țin să amintesc cîteva dintre acestea – borş cu varză murată şi pasat, găluşte cu bulgur de la rîşniță, ciulama, fasole făcăluite, mămăliguță, iar la desert – chisăliță din cireşe, mere, zarzăre şi perje uscate...

În timp ce tata se afla ziua întreagă la fermă, mama torcea şi țesea. Ea lucrînd, eu mă încurcam printre picioarele ei, tot ascultîndu-i cîntecele de jale:

„Vară, vară, primăvară
Toate plugurile ară...”

Sau:

„Vine trenul „Principesa”
Cu răniți de la Odesa.
Vine trenu-accelerat
Cu răniți din Stalingrad...
Unul strigă din vagon
– Dați o mînă de-ajutor
Sau otravă ca să mor...”

Cîntînd aceste cuvinte, mama, fără să-şi dea seama de prezența mea, plîngea cu lacrimi amare, în hohote. Văzînd că de curînd încep s-o întrec şi eu la plîns, dînsa mă lua în brațe, mă mîngîia şi încerca să-mi spună că e vorba de o poveste tristă din trecut şi care nu se va mai repeta niciodată... Îmi spunea că aceste cîntece le cîntau toate femeile din sat, cînd bărbații lor plecaseră la război şi mulți din ei nu s-au mai întors. Alții s-au întors schilozi... Iar tatăl nostru, la fel, a fost la război. Şi mama, neştiind de soarta lui vre-o 6 ani, l-a tot plîns... După ce mă hrănea şi mă îngrijea, continua să lucreze ba la stative, ba la maşina de cusut..., apoi mătura, spăla, hrănea animalele... Cînd obosea să îndemne *suveica, tălpigele, fusceii* se aşeza pe vatra cuptorului şi învîrtea *cicîricul,* depănînd firele de lînă de diferite culori pe *mosoare,* aşezîndu-le frumos, unul cîte unul, într-un *oboroc.* Alteori cosea în crucilițe sau la canava, împreună cu sora, care se făcuse deja mărişoară şi trebuia să învețe a gospodări. Colhozul nu deschidea nici o perspectivă optimistă, de aceea mama, deprinsă de la bunica ei să cîştige un ban, cosea toată iarna uzoare colorate pe fețele de perne şi modițe. O învăța şi pe sora să facă cusături cu scene eroice din poveştile populare moldoveneşti, flori de liliac şi trandafiri, oglindind frumusețea oamenilor, dar şi a naturii. Mama cosea la maşina germană „Zinger” hăinuțe, cămăşuici şi fuste pentru mine, sora şi fratele, dar şi pentru mulți copii din mahala... Cînd lucra la maşina de cusut, mai cînta lăcrimînd, amintindu-şi de oamenii din sat care au fost deportați, sau au murit în timpul foametei organizate de puterea sovietică. Adesea ne povestea despre ama-

rul şi nenorocirile ce ni le-au adus pe cap ruşii în 1944, cînd au trecut prin Ineasca spre linia frontului de la „Săseni-Bravicea”. Alături de ea, impresionat de cele auzite, iarăşi începeam să plîng, agăţîndu-mă de fusta ei. Eram sentimental peste măsură, ea cu mare greu reuşind să mă liniştească. Tata, auzindu-i văicărelile, se stropşea la ea, să nu mă înspăimînte, după care ea se închidea în sine pentru mai mult timp. Îi era, probabil, ruşine de noi, copiii, să-i spună tatei deschis despre toate atrocităţile şi sălbătăciile săvîrşite de nomazii din răsărit, în timp ce bărbaţii Basarabiei, inclusiv tata, erau înrolaţi, mînaţi şi folosiţi carne de tun într-un război, menit, chipurile, apărării Patriei şi eliberării Europei de ciuma fascistă.

Vedeam de pe tărîmurile copilăriei nevinovate o istorie străină în cele ce auzeam şi, abia peste ani, tot de la mama am aflat despre acţiunile expansioniste ale ruşilor în 1944, descrise ulterior în romanul meu „Copiii serenadelor”. Dar atunci eram mic şi nu înţelegeam prea multe. Las’ că mă fac eu mare să le înţeleg şi să le judec pe toate la justa lor valoare...

E adevărat că toate-s trecătoare, dar adevărul adevărat e credinţa în Dumnezeu cel veşnic ca şi cerul şi pămîntul.

****

Mai zăbovind pe acel tărîm al prunciei, făceam eforturi să cresc. Şi cum aş fi putut creşte, fără să-mi alimentez poftele cu hîrjoane şi năzbîtii. Deci, anume în şirul faptelor ce stimulează maturizarea s-ar înscrie, cred, şi *şotia* ce urmează. Era sîmbătă. Stăteam pe cuptor şi *sortuiam* pernele şi *modiţele* pe care mama, după somnul de noapte, le clădea frumos lîngă fereastră. Mi-a venit pofta de a scoate acul din cusătură şi a-l vîrî într-un *căpătîi.* Mama, în timpul acesta, rînduia tehnologiile de ea ştiute de a coace pîinea pentru toată săptămîna ce se aşternea înainte. Adică, frămînta aluatul, aprindea focul, ungea tavalele şi cîte şi mai cîte. Cînd descoperi şotia mea, deveni albă ca făina şi moale ca aluatul. Cine ca cine, dar mama ştia ce înseamnă să cauţi acul într-o pernă plină cu pene. A trebuit s-o desfacă, să înşire penele în faţa casei, cînd aluatul creştea şi se cerea pus în tavale. M-a luat de mînuţă, m-a adus în faţa *pălălaiei* din *goga* cuptorului şi mi-a spus că mă dă jertfă flăcărilor de-acolo dacă nu găseşte acul. A procedat aproape ca zgripţuroaica din poveştile ruseşti, auzite de mine de la ţaca Ioana. În clipa cînd mama era nespus de necăjită, mi-am amintit acest capăt de poveste, privind-o uimit cu ochii mei de cărbune, dorind să o întreb dacă şi poveştile au voie să se transpună în viaţa de toate zilele. Ea, parcă auzindu-mi întrebarea din gînd, m-a privit mirată, apoi a surîs gînditoare, m-a netezit uşor pe cap şi a oftat în sine, iar din ochi i se tăvăleau pe obraji lacrimi cît bobiţele de ploaie.

De la pierzanie în ziua ceea m-a salvat tot hărnicia şi dibăcia mamei – a găsit acul. În schimb, în săptămîna ce a urmat, n-am crescut cu nici un milimetru, fiindcă, nici într-o zi n-am mîncat ca să-mi ticnească. Apropiam cu multă prudenţă pîinea de gură şi nu muşcam pînă nu mă convingeam c-am depistat toate

penele din ea. Țin minte că tata în săptămîna aceea, nici n-a mîncat acasă. Iar sora, fratele şi în sfîrşit mama au tăcut chitic. Ca să nu mă deranjeze, că eram mic şi nu ştiam prea multe. Mama le ştia pe toate, dar a tăcut. De aceea nu sunt de acord cu oamenii care nu cred că mamele noastre sunt trimise de la Dumnezeu ca să ne nască şi să ne ocrotească. Şi încă să ne ducă la Dumnezeu...ca să ne ierte păcatele cele de voie şi cele de nevoie. Asta mi-a spus-o bunelul, care cunoştea sfînta Biblie şi mă învăța şi pe mine să rostesc pe de rost *„Tatăl nostru”*. Şi încă mi-a mai spus, cu barba vibrînd de bătrînețe, că în Sfînta Scriptură se arată nişte timpuri, cînd pe cer vor zbura păsări cu ciocul de fier, pe drum vor merge cu viteze mari nişte căruțe fără de cai şi asta se va întîmpla din cauză că oamenii devin din ce în ce mai neascultători, dornici de şotii... Apoi lumea o să înceapă a săvîrşi multe păcate, din care cauză, mai apoi, Dumnezeu o să-i supună pe oameni la încercări grele. Va trimite ani fără ploi şi soarele va arde aşa, încît vor seca izvoarele în fîntîni şi oamenii vor avea aur mult, dar vor rămîne fără apă de băut. Oamenii vor căuta apă, dar vor găsi aur. Cam pe atunci, în satul nostru se v-a mai arăta odată Necuratul cel de totdeauna cu un poloboc mare într-un car şi va striga din răsputeri:” Hai la apă! Veniția la apă!” Oamenii se vor buluci care mai de care, dar înainte de a-şi primi porția, *Nichipercea* o să le facă fiecăruia pe spate un anumit semn, după care le va arăta că în butoi n-are apă, ci dohot... Înrăiți pînă la isterie, oamenii vor cuteza să-l caute pe Dumnezeu ca să-i ceară socoteală – pentru care păcate îi pune la asemenea încercare? Şi-l vor căuta prin stele, pe lună – pînă în al şaptelea cer. Atunci Dumnezeu va potrivi că trebuie să curme obrăznicia păgînilor şi, din patru colțuri ale lumii, vor apărea patru îngeri serafimi şi heruvimi, care vor anunța veacul de-apoi. Se v-a stîrni un vînt mare şi oamenii, atît cei vii, cît şi cei morți, vor porni de-a valma spre Ierusalim să-şi primească judecata creştină. Cineva se va opune, cu ambițiile sale să rămînă la cele lumeşti în continuare, dar furtuna v-a fi atît de puternică, încît o să rupă, o să răstoarne şi o să smulgă totul din cale, chiar şi părul de pe vaci şi boi. Dar în acelaşi timp, animalele vor rămîne la locul lor neclintite... Atunci va înțelege şi boul cît de puternic a fost toate veacurile în fața omului...La Ierusalim, Mîntuitorul va proceda la împărțirea oamenilor în două sorturi: pe cei credincioşi, nepăcătuiți, o să-i trimită în rai, dîndu-le o viață veşnică, iar pe cei păcătoşi o să-i dea în primire diavolului, care o să-i ducă în iad. După care, din patru zări ale lumii, peste păcătoşi vor cădea ploi cu foc şi pucioasă, ca odată, precum scrie în Biblie, la Sodoma şi Gomora.

– Dumnezeu le vede pe toate şi le va pune la socoteală, mai zicea bunelul. Oricît te-ai strădui să-l păcăleşti, niciodată nimic n-o să-ți reuşească. Trebuie să crezi Domnului nu numai cu fapta, cît mai ales cu firea ta de om al Lui.

Mesajele primite de la bunel i le duceam repede mamei, pentru că erau atît de miraculoase pentru mine şi mă temeam că nu fie şi profetice. Mama părea că

mă înțelege, iar în loc de răspuns se așeza în fața icoanei, își făcea semnul crucii și rostea ca pentru sine următoarele cuvinte, îndemnîndu-mă să le repet după ea:

– Doamne! Doamne! Ceresc Tată!
Noi pe Tine te rugăm,
Întăreşte-a noastră minte,
Lucruri bune să-nvățăm!..

Scurt, clar, cuprinzător, vorba omului înțelept! Dar adevărata înțelepciune a mamei se manifesta în relațiile ei cu tata care, în ciuda condițiilor de viață, împărtășea o cu totul altă credință.

Munca grea, istovitoare, i-a direcționat pe alt făgaş nu numai destinul, dar şi caracterul de om. Serviciul militar, anii de prizonierat la ruşi, înghețurile ce le-a suportat în nordul Rusiei, după cum e şi firesc, nu l-au îmbunat, ci l-au înrăit pe tata. Nu suferea să i se pună sare pe rană, dar dacă şi încercă cineva, apoi acesta se alegea cel puțin cu o înjurătură în opt sau chiar în mai multe muchii, ca, bunăoară, aceasta: „Liturghia, precistania, prohodul, icoana biserici, răzDumnezeii mamei tale!”.. Despre etajele de înjurături ale lui tata ştiau toți ineştenii. Precum se obişnuia în toate satele din Basarabia, majoritatea oamenilor aveau poreclă. O asemenea poreclă aveam şi noi, din „mila” sătenilor ei acceptînd-o pe cea de „Mădomnu!”, care – de ce n-aş recunoaşte, cel mai mult suferea din această cauză mama. Contrastul evident de atitudini ale părinților față de religie ne-a determinat pe noi, copiii, să trecem definitiv de partea mamei. Aceasta înseamna că ne ataşăm cu sufletele la tot neamul de pe linia maternă şi, în ultima instanță, însemna că noi vroiam să fim oamenii Creatorului adevărat al cerului şi pămîntului, şi nu al celora care în mod abuziv au făcut creatura stalinistă pe nume colhoz...

Aşa stînd lucrurile în familie, împreună cu mama, l-am condamnat şi noi pe tata pentru faptul că nu mergea la locaşul sfînt şi măcar o dată în an să se fi spovedit şi împărtăşit. Personal, îmi plăcea să merg în fiecare duminică la biserică, aşa cum făcea mama, dar preferam să țin posturile numai pînă primeam împărtăşania. Şi în privința aceasta, după cum vedeți, îi semănam lui tata. Unde s-a dus oare bunelul din mine? Să fi rămas sîngele lui numai în venele surorii şi fratelui? Nu cred. Şi nu cred de atîta, că atunci cînd am să fiu eu bunelul nepoților mei, ştiu bine că o să seamăn leit cu bunelul meu de pe mama. În ajunul zilelor de împărtăşanie, mama se pregătea deosebit cu de toate. Făcea *prăjiței* pe tigaie, îi presura cu zahăr, ne punea să batem în piuă grîul şi fierbea colivă, iar după ce o lăsa să se răcească, o punea într-o farfurie mare, rotundă, aşezînd pe ea bomboane de diferite culori. La uşița de la plită, lîngă para slabă a focului din vatră, prindea ață de *şpagat* şi învîrtea cîteva lumînări de diferite mărimi. După ce adormeam, seara tîrziu, ne călca hainele cu un fier în care aşeza cărbuni încinşi din vatră... Dimineața totul era gata şi ne trezea cu şoapte dulci, îndemnîndu-ne să ne pregătim de plecare la sfînta biserică. Mama mă îmbrăca în cele mai noi şi mai bune haine,

mă ţinea de mînuţă, lămurindu-mi întreaga rînduială bisericească. Pînă a ieşi din casă, dînsa ne punea să ne facem semnul crucii la icoane şi ne zicea:

– Mă rog de mă iertaţi!

– Dumnezeu să te ierte, mamă! Mă rog de mă iartă şi pe mine!

– Domnul să te ierte!

Cînd mama îşi lua iertare cu tata, el bolmojea ceva pentru el şi ea, amărîtă că nu-l poate duce pe bărbat la *grijanie*, mergea alături de noi necăjită, vorbind că a întrat în el Satana şi la veacul de apoi v-a fi aspru pedepsit...În mintea mea de copil, deveneam îngrijorat faţă de soarta viitorului părintelui şi, înăuntrul bisericii, treceam pe la toate icoanele, îmi făceam semnul crucii, le sărutam şi mă rugam în sine ca Mîntuitorul să-i ierte toate păcatele lui tata. Să-l ierte, fiindcă el este *brigadir* în colhoz, este ocupat cu ale lui şi nu-i permite lucrul să vină la lucrurile sfinte pentru a se pocăi creştineşte. Nu venea, poate şi din cauza că partidul comunist era un partid de atei, care vădit condamna pe membrii săi ce îndrăzneau a merge la biserică... După ce primeam sfînta grijanie, mama îmi dădea voie să ies la joacă aşa cum îmi plăcea mie. Odată, în timpul rugăciunilor, înainte de împărtăşanie, am făcut o mare şotie despre care multă vreme a vorbit satul, dar aceasta s-a întîmplat peste cîţiva ani, cînd eram deja şcolar, *octombrel* sau chiar pionier. De aceea am să revin la ea pe parcurs. Acum încerc să fiu cum eram în primii anişori ai mei, cînd abia începeam să mă dezmeticesc pe ce lume am venit şi în mijlocul căror oameni am nimerit.

Mai ridicîndu-mă de-o şchioapă mică, ai casei au hotărît că-s bun de dus la stînă, adică la grădiniţa colhozului, aflată hăt peste rîpa lui *Macaceaneaua* din centrul satului. În prima zi mi-a plăcut acolo, pentru că erau mai mulţi puştani mucoşi ca mine şi încă pentru că ne-au hrănit bine cu lapte dulce cu tocmagi de casă. Am zis că mi-a plăcut, dar văd că spun minciuni. Gîndiţi-vă, ce fel de plăcere am avut, dacă fratele m-a dus încolo în spate ca pe un tobultoc. Lăsîndu-mă la poartă, am plîns nu în sine, ci în auzul celor din preajmă că sunt înstrăinat de mamă. Am acceptat cîine-cîineşte această înstrăinare peste mult timp, mai precis, atunci cînd grădiniţa a fost strămutată într-o casă lungă, cu ferestre şi uşi roşii din preajma bisericii, numită de lume „*casa lui Petrovici*”, un fost dascăl la biserică... Apoi să ştiţi că la grădiniţa ceea cîntam, aveam la dispoziţie fel de fel de jucării şi chiar materiale de construcţie în formă de cubuşoare, din care zideam case colorate nu numai ca la noi în sat, dar şi de cele cu mai multe nivele, ca la Teleneşti. Aşa că, dacă vreţi să ştiţi, la grădiniţă aflîndu-mă, prima dată în viaţă am văzut că un copil, vrînd-nevrînd, poate creşte şi fără mamă dacă doreşte să devină hoţ sau împărat, că-i totuna. Mai mult, după ce am învăţat a cînta, a dansa şi a construi, am devenit un fel de mîndrie a educatoarelor mele. Seara, cînd mama venea să mă ia acasă, ele îi declarau că feciorul ei, adică eu, am să devin în viaţă un mare constructor. Mama, măgulită, le răspundea cu vorba ei curat moldovenească: ce iese din pisică, şoareci prinde. Nu zic, mă bucuram şi eu de per-

spectiva ce mi se deschidea. Un lucru, însă, aşa şi nu l-am înțeles: de ce educatoarele mele atît de bune şi deştepte, niciodată nu ne-au dus la biserică, aşa cum face mama? Doar sfîntul locaş, aşa se întîmplase, se afla acum chiar alături de grădiniță...

Oare erau ele ateiste ca şi tata?

****

Tata Victor, cum ziceam, s-a născut într-o familie numeroasă şi foarte săracă. De mic copil l-au pasionat cărțile, dar n-a avut posibilitatea să învețe decît clasele primare din sat. Nu ştiu ce fel de profesori a avut şi ce program de studii a urmat, dar cunoştințele acumulate de dînsul în patru sau cinci ani, le întrecea cu mult pe cele ale fratelui, care a primit atestat de maturitate după absolvirea şcolii de opt clase din sat. Cele patru-cinci clase de şcoală românească i-au sădit lui tata în suflet o dragoste nemărginită față de carte, determinîndu-l să învețe toată viața. Azi pot spune că mi-a fost şi un bun învățător, mai ales în primii mei ani de şcoală. Reconstituindu-mi-l în memorie, îl văd mai întîi citind cărți, răsfoind ziare. În serile lungi de iarnă, cînd toți dormeam, el, obosit de muncile cîmpului, continua să citească şi să asculte ştirile la radio Chişinău. Mărturisea că ştiința de carte i-a prins bine şi l-a ajutat să înfrunte toate vicisitudinile vieții, oriunde s-ar fi aflat. El ştia bine istoria războiului ce-l trecuse, comentînd întruna operațiile militare ale sovieticilor de la Stalingrad, Crimeia, România... Adeseori se scărpina a ironie după ceafă, cînd auzea vreun comentariu gogonat la radio, din gura a vreunui comandant de oşti de la Moscova. Adăuga la toate fraza lui preferată: „Da, după război mulți eroi se arată!.. Iar mai minciunoşi ca ruşii nu găseşti în lumea toată...” Uneori, dacă i se întîmpla să întîlnească vreun om deştept, cu multă experiență de viață, îl invita la noi în ospeție, şi se simțea nespus de fericit, ascultînd istoria unui destin. Se interesa mereu de politica internă şi externă a statului, se contra sau cădea de acord cu unele probleme pe care le avea omenirea la ordinea zilei. Adeseori asculta radioul şi, dacă-l interesa informația, el ne smotrea ca să tăceam şi să ascultăm lucrurile importante... A fost soldat în armata română, a fost şi prizonier la ruşii sovietici, a îndurat ca toți basarabenii foametea din 1946-1947, deportările, aşa numita campanie de *răsculăcire* a țăranilor şi procesul dureros de colectivizare forțată a agriculturii. Nu a fost careva participant activ, din partea autorităților, la acele evenimente şi niciodată nu a putut înțelege: de ce sovieticii au ridicat în Siberia pe cei mai de frunte gospodari, iar la cîrma ineştilor au numit nişte puşlămăli şi nulități... Direct, poate nu a suferit de pe urma acestor atrocități ale vremii, dar toate evenimentele au trecut prin sufletul lui şi el, evident, a fost un produs ale acelor timpuri, cînd peste tot domnea frica şi suspiciunea, impusă de politica stalinistă. Mă mir şi mă minunez cum după atîtea universități, tata a fost numit de comunişti doar şef de brigadă. Ar fi putut fi, în condițiile ce au urmat, un bun ministru al agriculturii. Dat fiind faptul că acesta numaidecît trebuia să fie adus din Siberia, tata, precum am

spus, a fost ce a fost – *brigadier.* Cînd a venit timpul să deschid şi eu ochii în casă, tata era dus la colhoz, să-i cheme pe oameni la lucru pe deal. În gestiunea lui se afla o brigadă mare cu maşini şi tractoare, care înlocuiau plugurile trase de boi şi căruțe, apoi ferma de vite, sectoarele de legumării, culturi cerealiere, vii, livezi şi încă atîtea altele, că mintea mea de copil n-a putut să le cuprindă pe toate. Ce înşir aici nu cuprinde decît parțial gama preocupărilor cotidiene ale bunului meu tată. În afară de aceasta, mai conducea un sat de oameni cu diferite nevoi şi caractere. Țin minte că de cu zori şi pînă seara tîrziu, la casa noastră veneau oamenii satului cu diferite rugăminți şi nevoi: unul trebuie dus la spital, altul vrea să macine la moară, că-i mor copiii de foame, al treilea mărită fata, celuilalt i-a murit un părinte, al sutălea are cumetrie. *Talmeş-balmeş,* adevărat colhoz-comunist. Desigur, nu tuturora putea să le intre în voie. Dar încercați să vă puneți în pielea omului nevoiaş, care n-are altă ieşire, decît speranța în înțelegerea şi bunăvoința ta. Aşa trăia tata, încît uneori îi venea să-şi ieie lumea în cap şi să apuce cîmpii. Alteori, ar fi vrut să se întoarcă înapoi la perioada cînd nu era decît văcar sau porcar. Cum, însă, destinul îi deschise drumul indicat de comunişti, n-avea încotro şi nici ochii nu putea să-i închidă. Cu ochii închişi conduceau cei din vîrful piramidei puterii de stat. E lucru ştiut că maşina propogandistică a celor de sus i-a orbit cel mai mult anume pe oamenii cinstiți şi harnici ca alde tatăl meu. Din unghiul acesta de vedere, pot spune că a fost, precum am mai menționat, omul epocii, devotat cu trup şi suflet misiunii ce i-a revenit. Mă mîndresc că n-a fost un laş, că n-a ezitat nici chiar atunci cînd *PCUS* a fost dus în lada de gunoi a istoriei. N-a aruncat biletul de partid ca atîția alții, ci a plătit totdeauna şi disciplinat cotizațiile de membru. Aşa era el: dacă se hotăra să fie adeptul unei idei, îi rămînea fidel pînă la sfîrşitul zilelor.

– Am peste 30 de ani de stagiu, fără *partvzîscanie* pe linia de partid, zicea dînsul cu mîndrie... Pensionîndu-se, era de-ajuns ca vreun *nacealnic* să-i lezeze cumva orgoliul, că îndată sărea cu vorba la el, hotărîndu-i îndesat: „Tu, să nu-ți bați joc de comunişti!.. ”

A fost un om dintr-o bucată pînă la bătrîneațe şi, sunt sigur, aşa va rămîne În memoria familiei sale şi a consătenilor săi.

Dar, în numele viitorului, ar fi bine să fie dat uitării trecutul. Tocmai de aceea am hotărît să le amintesc ineştenilor mei că colhozul din satul nostru a fost fondat în anii 1949-50 şi purta numele marelui scriitor „A. S. Puşkin”, despre care am aflat, după mulți ani de zile, ce mîrşăvii a scris la adresa moldovenilor. Sediul cîrmuirii colhozului se afla în curțile boierului Trifan Druță, pe care ruşii l-au deportat în 1941 în Siberia, de unde nu s-a mai întors. Erau nişte case impunătoare, cu zămnice de desubt, unde colhozul păstra totul ce producea: brînză, carne, cereale, vin, pelicele, lînă, ouă... Dintr-un început, Victor Druță a fost şef de depozit, adică un fel de stăpîn peste cele enumerate, față de care trebuia să ducă evidența cuvenită. Lîngă cîrmuire mai erau cîteva construcții ale fostei gos-

podării ale lui Gheorghe Druță, fiul boierului Trifan Druță, niște case mari, frumoase, în care colhozul amplasase niște depozite, o fierărie și încă alte încăperi prefăcute și ele în depozite. În anii 1950-1960, gospodăria din Ineşti s-a extins simțitor, incluzînd în componența ei satele Băneştii Noi și Vechi, Mihalaşa și Teleneştii. Unite în gospodărie unică, toate satele nu constituiau decît, ca și Ineştii, cîte o brigadă a colhozului. La Ineşti, aşa zisa casa brigăzii era situată chiar alături de gospodăria noastră.

Documentele timpului mărturisesc că, odată cu extinderea colhozurilor, multe dintre acestea au fost transformate în *sovhozuri*. Procesul acesta, la rîndul lui, a fost şi el „perfecționat". S-a trecut de la plata în natură, la cea în bani. Adică, dacă pînă atunci, pentru muncă lui, omul primea un tobultoc de grîu, popuşoi sau răsărită, apoi acum muncea pur şi simplu pe degeaba. Din primăvară şi pînă toamna tîrziu, sătenii se speteau pe lanuri şi nu primeau măcar un bănuț de la stat. Mama mea, bunăoară deşi era soție de *nacealnic*, avea norme de tutun, vie, păpuşoi, răsărită, sfeclă, livadă. Toată vara muncea pe arşiță, la semănat, la prăşit, la cultivat. Serile, pînă noaptea tîrziu, pe prispele caselor, de la mic la mare, înşirau oamenii frunze „aromate" de tutun, îl păpuşeau pe genunchi, îl balotau. Mai trebuie de spus că fiecărui gospodar îi mai revenea cîte o normă de vie, pe care toamna, după ce se termina culesul, avea grijă s-o deshărăgească, apoi s-o îngroape, pentru a o feri de înghețuri. Primăvara, gospodarul cu via trebuia s-o dezgroape, s-o *cotorască,* s-o curețe, apoi iar s-o lege pe haragi, iar cînd tufele înverzeau, slobozind lăstari lungi, trebuia s-o stropească cu piatră vînătă contra vătămătorilor, mai apoi s-o *ciunteze*, s-o *răfuiască*. Toamna culegea strugurii şi-i dădea la stat ca pe gura lupului. Dar, cu aceasta, nu se încheia ciclul agricol, pentru că venea rîndul sfeclei de zahăr, pe care țăranii noştri trebuiau s-o scoată din pămînt pînă dădeau înghețurile, s-o curețe de glod, de frunze, apoi să încarce rădăcinile în camioane şi să le transporteze la fabrica de zahăr din Ghindeşti... Să nu ne scape din vedere livezile, care sunt nu mai puțin costisitoare decît viile. Ca să înțelegeți ce vă spun, culegeți o sută-două de pomi de cireşe, vişine, zarzăre, piersici, prune, mere. Culese, aşezați-le în lăzi, după care predați-le la stat. Şi aşteptați *paştele calului,* cînd o să vi se plătească pentru muncă. Dar nici aceasta încă nu-i totul, pentru că ce fel de ineştean te numeşti, dacă n-ai pe lîngă casă o grădină cu vie, livadă, apoi cîteva vite, oi, mai multe orătănii şi măcar un porc-doi în coştireață...Cam acestea erau preocupările anuale ale membrilor brigăzii Ineşti şi ale şefului ei, Victor Druță, tatăl meu, care pleca de acasă înainte de primul cîntat al cocoşilor, cînd noi dormeam buştean, şi revenea în familie hăt tîrziu, cînd noi ne săturam de somn. În anumite perioade ale sezonului agricol nu-l vedeam cu săptămînile. Suprafața gospodăriei satului nostru era enormă, dar statul nu-l asigurase pe tata, în munca lui, măcar cu o motocicletă. Şi umbla bietul meu tată de la un lan la altul, dintr-un colț al satului în altul într-o brişcă (căruță cu două roți) trasă de o iapă, pe care, țin minte, o numea *Şpaga.* Cu

toate-acestea, invidioşii satului îl bîrfeau cu răutate: „El e boierul! Se plimbă pe lanuri cu *curul în bitcă!”* Dar poate că şi aveau dreptate. O fi fost el boier, dacă în puţinele ore de răgaz ne citea pe dinafară şi ne învăţa şi pe noi poezii din creaţia lui Ispirescu, Coşbuc, Alecsandri, Eminescu. Mi-amintesc şi-acuma versurile ce le recitea cu o deosebită pasiune:

„Noaptea se întinde
Şi din geana sa
Argintoase lacrimi
Peste flori vărsa...”

Îmi sună şi acuma în urechi alt fragment de vers, pe care tata îl adusese cu el în memorie de pe timpul cînd era elev la şcoală:

„Pe o rîpă stearpă
Ling-un rîu în spume
Unde un sihastru
A fugit de lume...”

De la el am auzit prima dată „Doina” lui Mihai Eminescu şi nu puteam pricepe sensul frumoasei întorsături de cuvinte: „*...plînsu-mi-s-a...*” Ţineţi minte?

„De la Nistru pîn’la Tisa
Tot românul plînsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De atîta străinătate.
Din Hotin şi pîn’ la Mare
Vin muscalii de-a călare...”

După ce termina rostirea versurilor parcă dintr-o răsuflare, cu multe intonaţii frumoase, cobora într-o scurtă tăcere, parcă prevenindu-ne:

– Acum, ruşii nu dau voie să se înveţe această poezie în şcoli... Să luaţi seama!...

Citea tata şi cărţile scriitorilor sovietici moldoveni, cu grafie chirilicăă, dar, de fiecare dată, după ce lăsa vreo-una din aceste cărţi să se odihnească, zicea, dezamăjit:

– Cum de le trăsneşte prin minte să scrie atîtea prostii... Parc-au fost şi ei la război, au tras foame, dar uite ce scriu!.. „Fii fericită copilă din Paris, căci Stalin se gîndeşte şi la tine...”

În preajma Anului Nou, neapărat ne învăţa „Pluguşorul”, pe care l-a rostit în tinereţea lui, de Anul Nou, la ferestrele domnişoarelor:

– Aho! Aho! Vestiţi feciori
I-a staţi voi pe la cheutori...
Că seara ce-a înserat
Noi pe voi
Nu v-am urat.

Dumnezeu ne-a ajuta
Şi pe Dumneavoastră
v-om ura...”

Cetărătura era lungă şi noi, toţi ai casei, stăteam pe cuptor lîngă el cu gurile căscate, savurînd plăcerea acelei poveşti cu moş Vasile care mergea la arat, să crească spice mănoase, apoi să meargă la moară de a face făină, ca după aceea, la întoarcere, nevasta lui să coacă plăcinte, colaci şi toată lumea să se bucure de o viaţă bună, plină de idilă... Tata ne spunea şi alte urături pline de sens şi înţelepciune populară pe care le învăţase la şcoala românească.

Parcă împăcat cu destinul, totuşi, avea clipe de revelaţii profunde. Cîntărind cu alte unităţi de măsură ceea ce ne-au adus comuniştii, nu vedea în conducerea colhoznicilor şi colhoznicelor decît o adunătură de mîncăi, care sug sîngele ţăranului. Nu mişcă un deget, nu ştiu şi nici nu vor să ştie cum să conducă pe alţii, împart şi fură şi primesc totul pe degeaba... Mereu îşi amintea de tinereţea sa, anii de cătănie în armata română. Nu scăpa ocazia să ne vorbească de clipele de glorie petrecute la Bolgrad, apoi la Timişoara, Bucureşti şi Rîmnicul Sărat, localitate unde a fost luat în captivitate de către sovietici.... Cu atît mai mult avea ce-şi aminti, cu cît numai într-un an a parcurs calea de la soldat la gradul de caporal... Ducîndu-se cu amintirile la anii de ostăşie, începea să rostească cuvintele româneşti cu accentul muntenesc, mai spunîndu-ne că atunci cînd sovieticii au început a selecta prizonierii regăţeni de prizonierii basarabeni, pentru a-i lăsa la vatră, nici unuia din ofiţerii din garda de pază nu-i venea să creadă că el, Victor Druţă, este originar din Basarabia.

Era sigur că dacă n-ar fi fost războiul, ar fi avut şi el alt viitor şi, poate că ne aducea şi nouă un alt prezent. Nu-i aşa?

Viaţa i-a adus, din păcate, mai multe amărăciuni decît bucurii. Şi faptul acesta nu-mi permite mie, feciorului lui drag, să-l condamn pentru că a crezut mai puţin, mai puţin decît mama în Dumnezeu. Dimpotrivă. Cred că-i de datoria mea de om cu trup din trupul lui şi cu sînge din sîngele lui să mă închin memoriei lui vii şi să mă rog pentru dînsul:

– Primeşte-l, Doamne, în împărăţia Ta pe tatăl meu! Iartă-L şi odihneşte-L cu cei drepţi!

****

Ia staţi olecuţă, că, pesemne, am mai crescut de-o şchioapă, dacă părinţii m-au dat în stăpînirea ţacăi Ioana. De acum ea, de sărbători, mă îmbrăca în pantaloni cu *pachioaşte,* în cămăşuică albastră şi mă purta prin centrul satului unde, de obicei, lîngă casa lui Vasile Sfrij, făceau flăcăii joc. La hora satului cîntau nu ţiganii, dar oameni serioşi din fanfara colhozului cu trompete, viori şi tromboane. Doar un singur ţigan de la Ciulucani bătea toba. Marea veselie a satului începea dis-de-dimineaţă

şi ţinea pînă în amurg. Veneau acolo de la mic la mare toţi sătenii. Femeile stăteau de-o parte, tăifăsuind şi judecînd fetele cinstite şi nu prea, băieţii gospodăroşi şi nu prea, viaţa bună şi nu prea, pe care ne-au adus-o comuniştii...Iar tineretul se declanşa în iureşul veseliei cu dansuri focoase şi line, îndulciţi de melodii duioase şi săltăreze, altele melancolice şi tînguitoare, precum este viaţa omului în diversitatea ei.

După ce erau jucate toate horele, pîlcuri de fete şi flăcăi se plimbau încolo şi încoace pe şleahul mare din mijlocul satului. Unii flăcăi pedalau ţanţoşi bicicletele, avînd panglici colorate, mai ales de culoare roşie, prinse în spiţele roţilor. Unii din ei plimbau şi fetele lor, aşezate pe rama de dinainte, şoptindu-le ghiduşii la ureche... Cei ce aveau biciclete se considerau cu pondere, avuţi, ceia ce s-ar compara cu flăcăii de azi, care sunt posesorii unui automobil „Mercedes" sau „Audi" de ultimă marcă.

Eram şi eu bucuros că deja le înţelegeam şi pricepeam multe. Cît face numai să ştii ce înseamnă o fată cu un băiat dispăruţi în hăţişurile din pădure! Priveam la toate cu înţelepciunea şi curiozitatea unui prichindel care asista personal la desfăşurarea atîtor idile care nu dau să moară viaţa pe pămînt. Noi, cîte-o droaie de copii, uneori ne agăţam de cîte-o pereche dintre-acelea, faţă de care sătenii presupuneau că au intrat în pîrpîra însuratului şi reciteam nişte cuvinte auzite de la cei vîrstnici:

– *Mirele şi cu mireasa*

Pupă coştireaţa...

De-acum am uitat sensul acestei strigături, dar ţin minte că, uneori, cîte unul din flăcăi se desprindea de ursita lui şi ne mai trăgea cîte-o chelfăneală, ca să ne treacă gustul de a face glume de prost gust pe seama a doi tineri fericiţi...

În zilele de lucru, ţaca Ioana trebuia să meargă la cîmp, s-o ajute pe mătuşa Efimia la norme. Apoi, iată, în asemenea zile de-acum hoinăream pe *hudeţele* satului şi făceam fel de fel de peripeţii împreună cu sora şi fratele. Cînd începea să ne doară picioarele, ne aminteam de bunelul Nică, iar acolo îl întîlneam şi pe moş Dănuţă Şoltoianu. Bunelul ca bunelul, dar moş Dănuţă avea barbă, mustăţe, ochi bulbucaţi şi o burtă cît toba ţiganului din fanfara colhozului. La el totul era mare: şi faţa şi ochii, şi barba. Gîfîia, se sprijinea într-o cîrjă şi hodorogea ca o căruţă stricată. Bunelul se prefăcea că-l ascultă, dar cînd scăpa de el, ne spunea:

– De cînd îl ştiu, Dănuţă aista are un pîntece mare, plin cu minciuni!

Venea iar rîndul verişoarei Ioana să mă ducă la păscut, cum zicea sora mea. Ne plimbam împreună, pînă ajungeam în Fundătură, la casa ei adică. Pe drum era una, iar acasă – cu totul alta ţaca Ioana. Vară, năbuşeală ori caniculă cum se zice acum moldoveneşte, da ea mă trage în casă, mă pune pe prispa dintre sobă şi cuptor şi-mi începe a citi dintr-o carte întitulată năduhos *„Caftan frumos cusut pe dos"*. Apoi îmi spune poveşti şi snoave ruseşti despre *Fiodor Belkin* şi I*vanuşca Duracioc*. Cînd mătuşa Efimia ne-a prins aşa citind şi ascultînd în casa ei, şi-a

pus mîinile în şolduri şi vorbi apăsat să citim alte poveşti, pentru că, a zis ea, din români ne-au făcut moldoveni ca să le citim toate prostiile şi să ne facă şi pe noi ruşi. Ea o învăţase pe ţaca de la vîrstă fragedă să brodeze, să împletească la horboţică, şi pentru că mai avea o ţîră de carte, de la „primul rus", să citească cărţi străine. Da verişoara a schimbat repede placa şi începu nu a citi ci a-mi spune poveşti populare româneşti despre Ileana-Cosînzeana, Făt Frumos, Sfarmă-Piatră, Strîmbă-Lemne, Stau-Palmă-Barbă-Cot, care, chipurile, în căutarea unei vieţi mai bune pentru oameni, taie cu sabia cele trei capete ale balaurului, eliberează soarele de sub ocupaţia ţarului alb... Era domnişoară frumoasă vară-mea. Parcă o văd şi acum cu un păr negru, lung, împletit într-o gîţă trecută peste umăr, îmbrăcată la modă, cu fustă şi *taioraş,* purta pantofi *cu prim,* un fel de blăniţă lîngă şireturi. Nu ştiu de unde luase moda ca la sărbători să poarte un buchet de flori în mînă, ce păreau că o înfloresc şi pe dînsa. Amarnic o curtau flăcăii cu toate că ea era mereu cu mine, iar mama spunea că ţaca, iaca-iaca, are să se mărite. Aş fi vrut să mă însor eu cu dînsa, dar nu-mi ajungeau ani, că însurătoarea asta, mama ei de însurătoare, nu-ţi permite să te căsătoreşti cu verişoarele, cu toate că ţaca Ioana îmi suporta toate capriciile şi mă învăţa cu răbdare multe poezii, poveşti, snoave, cîntece, ghicitori... Asta pe de o parte. Pe de altă parte, însă, verioşoara mă iubea ca pe copilul ei... La înfăţişare era toată moş Tudose, tatăl ei, decît caracterul i se trăgea de la mătuşa Efimia, care avea o voce *molcăluţă,* mişcări domoale şi, de fiecare dată cînd veneam la ei în ospeţie, mă aşezau la o măsuţă, cu trei picioruşe. De la moşii mei, în afară de verişoarele Ioana şi Dora, precum am mai spus, aveam şi doi verişori: badea Colea şi badea Fiodor. Au mai avut ei încă o fiică, Liduţa, dar a murit în floarea vîrstei, au înmormîntat-o în rochie de mireasă şi au petrecut-o în ultimul drum cu mai mulţi preoţi, dar şi cu muzică. Nu cu mult timp înainte de a mă face eu mare, copiii-verişori s-au împrăştiat pe la cuibul lor. Fiodor s-a căsătorit îndată ce-a fost lăsat la vatră din armată, şi-a făcut casă sub pădure, în Lunca, şi, curînd, numai aud că am de la el cîţiva nepoţi. Badea Colea, în copilărie, păţise ceva la un picior şi rămîsese calic dar şi-a găsit repede petec pentru sac. S-a căsătorit repejor şi el. Cum s-a văzut împerechiat a şi plecat să trăiască la consoartă, în satul vecin, Verejeni. Din cauza nurorilor, în familia lor apăruseră şi probleme, dar prezenţa mea în casa mătuşii totdeauna era aşteptată şi dorită. Ţin minte, cum în poarta casei lor, la cele două fîntîni, oameni veneau să-şi adape caii şi boii. Acolo veneam şi eu, ca să aud împreună cu sătenii toate noutăţile bune şi triste ale satului; cine pleacă, cine a venit din armată, cine se însoară, cine se mărită, a cui fată a păcătuit şi e gravidă, fără ca băiatul să intenţioneze de a o lua în căsătorie... Uneori, cîte o gospodină – două, găseau acolo locul potrivit pentru a se certa şi, de la ele auzeam foarte multe întorsături de fraze cu epitete, figuri de stil din cele mai poetice şi mai prozaice. Şi totul mi se părea plin de miracol şi interesant, simţind că sunt magnetizat de acea atmosferă magnifică

din acel pitoresc colț al satului. Asistînd la acel improvizat teatru cu actori reali, ştiam dinainte cînd va fi nunta cutărui, avînd prilejul să sper că voi asista şi eu la celebrare. Deşi, din vorbele oamenilor, pricepeam că nunta este nu numai o veselie în viața omului... Drept vă spun că pe mine mă îngrijora lucrul acesta, mai ales după ce am văzut cît de repede mi s-au însurat verişorii. Venea rîndul verişoarelor. Şi putea să se întîmple să vină la cele două fîntîni un crai călare pe cal bălai, s-o vadă pe țaca Ioana cît e de frumoasă şi să mi-o fure.

Atunci cine avea să mă mai plimbe pînă lîngă magazin, să mă ducă la bibliotecă, apoi să mă poarte pe lîngă medeanul din preajmă, unde flăcăii satului se jucau de-a *bîja* sau de-a *bătaia,* o joacă ce se aseamănă foarte mult cu *beysbolul* american, din păcate demult uitat în majoritatea satelor noastre.

Vă mai întreb odată, cine în zilele de duminică o să mă vîntuiască pe şesul din marginea satului, unde primăvara, cînd înverzea iarba, păşteau turme de oi, se hîrjoneau mieluții şi cîrlanii negri, brumării, iar prin tufele de papură galbenă zburau zglobii cărăbuşi cafenii. Pe drumul ce şerpuia dinspre podul Ciulucului veneau spre sat carele trase de boi şi încărcate cu secară verde cosită în luncile Bălțatei şi Brănduşii sau de lîngă stufăriile din preajma *„fîntînii lui moş Nică”*. În tinerețe, bunelul săpase acolo o fîntînă cu apă bună, gustoasă. Avea fîntîna un colac de lemn, o *ciuturiță*. Au fost cazuri, cînd căruțaşii, după ce-şi potoleau setea la fîntîna bunelului, îşi continuau calea pe la *Podiş* şi *Hîrtop*, în harabare avînd panere cu fructe, struguri, varză şi harbuji. Țaca Ioana primea în dar de la dînşii cîte un strugure sau cîte un măr şi, apoi se împărțea frățeşte cu mine. Mi se părea că împreună cu ea fructele dăruite sunt mai gustoase. Dar dacă se mărită, ce mă fac eu fără dînsa? Puteam eu să admit căsătoria țacăi Ioana cînd ştiam că numai cu dînsa am avut norocul să ne întîlnim cu mai multe femei care se holbau la mine, dar o întrebau:

– Al cui e copilul ista atît de frumuşel?

– A lui badea Victor şi a țacă-i Vera, răspundea verişoara.

– Ce copil *volăneț,* numai să nu fie de deochi. O s-ajungă om mare ca tătîne-său, ziceau unele femei, netezîndu-mă pe creştet.

Altele, mai clănțoase, mă luau peste picior nu numai pe mine, dar şi pe părinții mei, mirîndu-se zeflemitor:

– A-a-a! Al lui *madomnu*?! Cel care merge toată ziua cu curu-n bitcă!

Eram încă mic să le înțeleg pe toate. Dar, alături de verişoară, de bunel, de părinți, soră şi frate, am început şi eu încetul cu încetul să aleg grîul de neghină.

De ce să nu recunosc că alături de verişoară, eram nu ştiu cum altfel. Ea ştia a-i pune la punct pe-acei care întreceau măsura cînd venea vorba de familia noastră. Împreună cu ea, mă bucurau zilele, serile, diminețile, căci eram din neam de gospodari şi de viță veche, şi deci, cu un viitor pe potrivă. Soarele, care răsărea în geamul casei, de-asupra Lipăgăului, mi se părea fermecător, ca şi luna în nopțile

răcoroase de toamnă. Stelele străluceau ca diamantele, semănînd peste viața mea pulbere romantica de lumină. Era mult soare, mult cer și voie bună în jur! La acei ani, satul încă nu era electrificat, dar sovieticii adusese un motoraș, care producea prin bîzîitul lui monoton, energie îndeajuns ca să asigure cu lumină casele oamenilor, fermele colhozului de peste gîrla Ciulucului. Tot la marginea satului, nu departe de casa nanului Maftei Druță, vărul lui tata, era o fîntînă arteziană cu apă foarte bună, căruia sătenii îi ziceau *„la poampă”*. Pînă a mă îndrăgosti de țaca Ioana, mama mă purta într-o rochie lungă și largă. Așa se purtau la vremea ceia toți copii preșcolari. Eu, mai fiind plin de năzbîtii, umblam adeseori îmbrăcat în rochie prin rîpi și văgăuni, murdărindu-mă ca un sobar. Adesori, fiind prea murdar, sora mă ducea *la poampă* și, în zilele de vară, arunca cîteva căldări cu apă rece peste mine, după care buhăiam supărat.

Mai devale de casa lui moș Ion Druță și el, dar poreclit Florean, spre marginea satului, era casa Tatianei lui Petrea și a babei Anghiloaia, două femei care mi se păreau una mai bătrînă decît alta cu fețele albe, coșuroase. Zile în șir stăteau cu coatele sprijinite în creasta porții de la ogradă și făceau caracteristici verbale trecătorilor. Era mama și cu fiica. Tatiana, avea în sat faima de croitoreasă. Era o femeie josuță și durdulie. I se zicea „a lui Petrea”, fiindcă o vreme concubinase cu Petrea Platon, săteanul nostru, ce își avea casă mai spre mijlocul satului, lîngă magazin. În ograda celor două femei era mult troscot, iar în pragul casei creșteau doi copaci bătrîni, încovoiați, cu mere tari ca piatra, pistruiate și acre de-ți strepezeau și sprîncenele ochilor. Baba Anghiloaia ținea mult la copacii din ogradă și toamna aduna cîteva panere cu fructe, iar cînd dădeau zăpezile, pe la Postul cel Mare, ne chema cîte pe unul dintre copii din mahala și ne miluia. Mai gustoase mere ca ale ei nu existau în tot satul. Peste numai cîteva luni, acele mere se făceau mălăiețe, galbene, aromate. Baba Anghiloaia purta rochie lungă, pînă la călcîie și se îmbrobodea cu o *șalincă* neagră, cu țurțuri, ca să i se vadă ochii tulburi, fața uscățivă. Se zicea că a fost cîndva o femeie foarte frumoasă, a argățit la boieri, trăind cu un cămătar, după care a umblat la... hotel, adică la bordel, ducă-se pe pustii. Baba nu se supăra cînd auzea asemenea învinuiri, replici, ci numai tremura din cap și zicea:

– Cum mi-am huzurit eu tinerețea la Tecuci și Fălciu cu soldați de la artilerie, voi vă ve-ți *căca,* l-ați mînca și tot așa nu-ți trăi cum am trăit eu...

Într-o zi, la poarta acelei case s-a adunat puhoi de lume. Nu era lucru de glumă. Dinspre Telenești sosi un autobus negru ca o dubă. În văzul sătenilor, Tanea lui Petrea a fost... arestată și dusă a fost... De la înălțimea zilei de azi, în virtutea că mai exercit profesia de om al legii, intuiesc că a fost condamnată pentru viață parazitară, lege penală, care exista la comuniști... Dar să revenim la acele îndepărtate timpuri. Nu mult după prăpădul acela, pe baba Angheloaia au dus-o la azilul de bătrîni. N-am mai aflat și nici nu am avut de unde să aflu în

care colţ de lume s-au prăpădit acele două femei ale copilăriei mele. S-a zvonit numai, aşa, aiurea, precum am mai menţionat, că Tanea lui Petrea a fost judecată chipurile pentru că a dus un mod de viaţă plin de trîndăvie(!?)... Se uimeau, nedumiriţi, nemulţămiţi, toţi sătenii, ştiind că era o iscusită croitoreasă şi nu doar o gospodină din Ineşti se bucura-se de lucrurile făcute de mina ei. Dar, au judecat-o, fiindcă muncea pentru ea şi nu pentru colhoz, pentru stat, pe degeaba... După acele vînturi triste, pline de colb şi tînguiala vădită ale copiilor din magala, după mere gustoase în toiul iernii, gospodăria lor a stat pe gînduri, fără de stăpîn, pînă cînd vecinul Ion Florean strică ambele case din ograda acoperită cu troscot şi pe locul lor ridică o casă nouă, mîndră şi frumoasă.

Peste drum de Ion Florean era casa *Foniculese*i, altă bătrînă grebănoasă, cu părul lung, cărunt, mereu nemulţumită, *certuind* întruna ceva sub nas. Era poloneză de obîrşie şi vorbea pocit româneşte. Se vede că a fost căsătorită cîndva, de vreme ce avea un băiat şi o fată şi ducea o viaţă închisă, ferită de ochii lumii, plină de mistere. Umbla prin grădină tot speriind cîinii şi găinile vecinilor, care îi săreau gardul. Uneori, indignată, înjura în limba poloneză. Cu tufe de liliac în pridvor, geamurile casei erau camuflate cu obloane, dar casa era acoperită cu şindrilă şi aveam impresia că nu-i calcă pragul nimeni dintre săteni. Mă apuca şi pe mine curiozitatea de a vedea cu ochii proprii ce are ea în casă, cum şi din ce trăieşte, cum îşi duce modul de viaţă. Curînd, copiii ei au plecat la învăţătură şi bătrîna, rămînînd numai cu cerul şi pămîntul, s-a făcut zgripţuroaică. Purta un bariz negru, ciuruit de vreme, rochie lungă, slinoasă, se încălţa cu aceeaşi caloşi murdari şi iarna, şi vara. În schimb, avea zmeură gustoasă în grădină, crenguţele cărora ţîşneau printre nuieluşele gardului. Cînd ne apropiam să gustăm din pomuşoarele roşii, dînsa prindea să strige la noi ca la pojar... Uneori se lua la goană, da noi nu ne temeam de dînsa şi o opream în hudiţa lui moş Grigore Mereuţă, împroşcând-o cu bulgări... Baba cloanţa Foniculeasa din Polonia a trăit mulţi ani, iar la nunta uneia din verişoarele mele, ţaca Ileana, deşi nepoftită de nimeni, a fost la pregătirea găluştelor şi la împodobirea meselor. Spun lucrul acesta pentru că eu n-am fost la acea nuntă, dar lumea care a fost şi a văzut-o pe Foniculeasa jucînd zestrea şi acum îşi aminteşte şi vorbeşte despre întîmplarea ceea ca despre revoluţia bolşevicilor din octombrie-noiembrie 1917.

****

Prietenii mei de copilărie din mahala au fost, staţi să vi-i număr: unu – Ionel, doi – Volodea lui Agache Tîrsînă, trei, patru, cinci – băieţii lui Anton Ţurcanu, şase – vărul Pavel a mătuşei Tanea şi Manole Bostan. Pe lîngă toată gloata, se mai adunau băieţii lui Fiodora şi Ilie Druţă, a lui nanu Maftei Druţă, vărul lui tata, copii lui Petrea şi Oana Şoltoianu, finii de cununie a părinţilor mei, precum şi Mişa a lui Vasile şi Aniutei Cănăţui, poreclit Cosor, apoi Mişa lui Fiodor şi

Nina Țurcanu, poreclit Găgăuță... Am vrut să-mi fie prieten și Trăsnea, cel de la Humulești, dar rușii au tăiat Moldova pe Prut, au pus sîrmă ghimpată și au zis că moldovenii sunt ruși, nu români. Mare trăsnaie cu Trăsnea al nostru, al tuturora. Și dacă n-am putut să mai am un prieten, i-am prețuit pe ištilalți și pentru acela. Deaceea vă și spun că în preajma casei noastre, de la o vreme, într-un sarai lung, colhozul ținea herghelia de cai. Niște cai frumoși, suri, roșii și negri. Îngrijea de herghelie badea Fiodorică Mereuță, poreclit nu știu de ce *Teșmechi*, o fire cuminte, hazoasă ca un orfan, rămas fără mamă și tată de mic copil. Spriginea pervazul geamului din grajd și ne cînta la fluier doine și cîntece de jale. Ne împăcam bine cu el. Ne dădea voie să netezim caii, să-i ducem la păscut și la adăpat la fîntînile de pe șesul din marginea satului. Ne urca chiar el pe cîte unul călare. Odată mi-am zis să trec Ciulucul călare pe cal. Dar n-am putut, fiindcă în vecinătatea grajdului de cai, cum spuneam, se afla și cîrmuirea brigăzii, unde tata își avea biroul. De făceam o mișcare nechibzuită, la sigur că tata era măturat de *raicom* din biroul lui. Mie n-avea ce să-mi facă partidul, că eram feciorul mezin al părinților. Dar lui tata...

Acum țin să vă spun că mai la vale de casa noastră mai era și fierăria lui moș Lucache Roșu, care, deși era de-o seamă cu veacul, mînuia cu dibăcie ciocanul pe nicovală, potcovea caii, întindea obezile peste roțile căruțelor. Lîngă cîrmuire, pe mică pe ceas se prezenta un spectacol cu diverse scene din viața cotidiană a satului. Oamenii veneau aici să se plîngă, să caute dreptate și sprijin de la autoritatea publică. Pesemene, nu știau că dreptatea e la fundul mării, dar Moldova era atunci, ca și acum, lipsită de mare...Veneau, începînd, să zicem, cu femeia care și-a prins bărbatul cu alta în pat și terminînd cu cine credeți – cu om în haine cazone, pe nume Harea, milițianul de sector, care aducea, hai să le zicem, și acestora pe nume – hoții prinși la furatul găinilor. Nu se întreba de ce oamenii fură unul de la altul, *miliționerul*, dar îi aducea aici să facă spectacol de teatru. Tata, pe lîngă funcția de brigadier, mai avea și una obștească. Era președintele, veți fi auzit, de judecătorie tovărășească comunistă. Vă rog să nu rîdeți, pentru că atunci, cînd venea momentul să se soluționeze vreun conflict de judecată, într-o sală mică, cu scaune lungi, se adunau de la mic la mare, ca să fie martori oculari la cele mai amuzante sau prozaice scene din traiul sătenilor. Auzeam vorbe cu tîlc, dar și din cele deocheate, vulgare, sau pline de haz. Tot spectrul lingvistic, îmbibat cu localisme, ghicitori, comparații, se adunau gălăgios și turbulent între patru pereți ai cîrmuirii. De la o vîrstă fragedă, vedeam ce se petrecea în sala judecății, urmărindu-le pe toate ba dinăuntru, unde nu prea aveam voie să stăm noi, copilandri, sau le urmăream nestingheriți de-afară, prin fereastră. Cineva din săteni stătea pe banca acuzaților, la masă – componența instanței de judecată, în mijlocul cărora era, desigur, tata. El promova o tactică impresionantă de soluționare a cazurilor de conflict, pe unul împăcîndu-l cu femeia, pe altul obligîndu-l

să întoarcă vecinului lucrul împrumutat sau să se dezică de pretențiile viclene asupra hatului de pămînt... încît satul, pentru această ispravă, începuse, cu mici excepții, să-i poarte o deosebită simpatie. Numai unele persoane, pe care nu reușea să nu le pedepsească, îl bîrfeau și-l amenințau cu răzbunarea. Mama plîngea, rugîndu-l pe tata să se lase de această misiune, dar fără nici un rezultat. Eu, cu ceata mea de prieteni, am tras învățăminte din munca lui tata și n-am devenit nici unul din noi hoți sau bețivani. Atunci, în zilele de joacă, împreună cu ei băteam mingea pe șes pe terenul de fotbal, sau îmi plăcea să mă joc de-a *cocostîrcii,* – joc care consta în aruncarea *dîrjalei* în văzduh și, după ce se lovea cu cea ale prietenului meu, se măsura distanța dintre bețele căzute și, pe o așa distanță, ne duceam unul pe altul în spate. La acele timpuri mai era joaca *de-a bețișoarele*, *de-a blanca*, dar, după sărbătorile Crăciunului, întreg satul de copii și flăcăi, se adunau pe toloacă, în grupuri ca să joace în *arșici.* Aceste costițe, de la încheieturile picioarelor de miei și iezi, mamele noastre, după ce noi le uscam pe sobă, ni le vopseau în diferite culori care, în pasiunea jocului, aduceau în rîndurile noastre multă satisfacție sufletească. Cel care cîștiga la jocul de arșice și se învrednicea cu cîte o torbă de costițe, devenea vestit în întreaga mahala. În mijlocul satului se făcea un fel de competiție, campionat local. Joaca se practica cu o mînă sau cu două și, cel mai iscusit jucător manevra acele costițe cu degetele, adunînd cît mai multe piese în torba lui... Despre jocul cu arșice astăzi nu-și mai amintește aproape nimeni la Ineasca. Doar în „Amintirile din copilărie” ale lui Ion Creangă se pomenește că și marele humuleștean era pasionat de-această joacă... În acea vreme, pasiunea jocului, însă, continua în masă pînă pe la sfîrșitul primăverii, mai ales la păscutul oilor și al vacilor, ca să se încheie doar spre vară...Joaca ne unea și ne crea prilejuri în plus pentru comentarii și planuri de viitor împreună cu prietenii de copilărie.

Iată așa prieteni am avut. Nici unul trăsnit, pentru că cu Trăsnea n-am avut cum să mă împrietenesc. Dar să nu anticipăm pentru că, vorba ceea, cuvîntul din poveste, înainte mult mai este. Știam bine că, odată și odată, cortina de pe Prut va fi ruinată (așa credea și tata), că a fost pusă de Stalin, nu de Dumnezeul nostru.

****

Dincolo de grajdul de cai stătea ca țintuită o gospodărie mare, în care locuiau prietenele mamei – mătușa Grăchina, cea care a sfătuit-o să mă scalde în apă fiartă cu bețe din cuib de cocostîrc, cu bărbatul ei, moș Grigore, cu numele de familie „Purice”, apoi fiica lui – nana Vera cu nanul Vasile, iar peste o hudiță era casa nepoatei lor – nana Fiodora și a nanului Ilie Druță, care aveau un cuptor de copii, unul mai mărunțel decît celălalt. Mergeam adeseori la ei, împreună cu bunelului Nică, care era de un leat și prieten bun cu moș Grigore Purice, pe care satul, deja am pomenit, îl supranumise nu știu de ce *moș Tremurici* și *moș Țîntirim*. N-aș fi

adus vorbă de aceste gospodării, între care se mai afla fîntîna cu cumpănă a lui moş Aftene Şoltoianu, dacă nu erau pentru mama adevărate locaşe de refugiu sufletesc, repere de sprijin în cazul necazurilor multe ce se abăteau asupra capului ei. În jurul casei lor era o grădină cu prăsazi bătrîni, roditori şi într-un colţ al grădinii, pruni, aguzi şi meri rotaţi. Mai spre fîntîna lui moş Aftene, se ridica o răstignire din piatră cu chipul Mîntuitorului, la care, de sărbătorile sfinte, mătuşa Vera punea şi aprindea candela. Mi se părea un loc de o adevărată înălţare cerească.

Dacă eram cuminţi şi nu făceam nazuri niciodată, bătrînii din acea gospodărie niciodată nu ne interziceau să ne înfruptăm şi noi cu fructe din grădina dată de Dumnezeul lui Adam şi Eva. Moş Grigore era cam de o seamă cu bunelului Nică, poate oleacă mai mic, dar se dărîma cu repeziciunea fulgerului. Aproape că nu vedea, păşea anevoios pe picioarele de lemn ale cîrjelor, aproape de i se vedeau în zare pielea şi oasele. Degetele de la mîini îi erau îndoiate, cîrceiate,înţepenite.

Dacă aş fi fost eu statul sovietic, i-aş fi dat o pensie bunicică şi o copilă să-l îngrijească cum fac moldovencele noastre cu bătrînii din ţările europene în ziua de azi ca să-şi cîştige o bucată de pîine pentru copii lor. De multe ori mergeam cu bunelul la el în musafirie ca să văd o scenă mai dihai ca la teatru. Vorba e că moş Grigore mai era şi surd. Bunelul îl întreba una, iar el pribluind ce-l întreabă, începea să-şi povestească istoria vieţii de la ţarul Nicolai, apoi la Stalin, la Hitler şi Hruşciov... Bunelul îi striga în ureche că nu de draci l-a întrebat, ci de Dumnezeu şi de Isus Hristos, Fiul, care a fost răstignit de Iuda, ş-apoi a înviat ca să ne fie iertate păcatele. Moş Grigore dădea din cap în semn că înţelege bine ce-l întreabă bunelul, dar continua să bolmojească aceiaşi istorie cu nemţii şi ruşii care i-au stricat toată viaţa pentru interesul lor meschin de a împărţi şi conduce lumea. I s-a promis marea cu sarea şi comunism i-au promis că au să-i facă, adică un fel de rai al bolşevicilor, dar acum, iată, nici pensie nu-i dau.

Stăteam la dînsul pînă înnopta, mîncam fructe de nici apă nu ne trebuia. Apoi plecam prin noapte acasă. Bunelul îmi povestea cîte ceva din istoria neamului nostru românesc, apoi nu ştiu de ce înjura pe nu ştiu cine, iar eu vedeam cerul şi românii din toată lumea încolonaţi pe Calea Robilor, aducîndu-şi acasă Ţara furată de imperiile tuturor relelor de pe pămînt.

– Mi-i drag să vin la dînsul, zicea bunelul cînd ajungeam aproape de casa lui. Am *flăcăit* împreună, şi parcă îmi este mai uşor pe inimă cînd îl văd. La restul de lume cînd mă duc, nu pot să mă înţeleg ca şi cu Grigore... Ceilalţi de-acuma nu mă mai iubesc aşa... El e din vremurile mele... O să mă scîrbesc tare dacă va muri înaintea mea...

Precum am mai spus, moş Grigore şi mătuşa Grăchina aveau o fiică, Vera, trecută şi ea de 70. Avea o faţa mare, pătrată, un ningel păros pe barbă, iar la gît purta merjele galbene, măşcate, şi zicea că ele alină durerile glandei tiroide.

Vocea ei te înspăimînta de detunătoare ce era, cînd se răstea la noi, simțeam cum curge lichid fierbinte printre picioare:

– *Biribantule*! tuna ea. Dacă te găbjesc, îți fac curul ca ciurul, că eu nu-s dusă la biserică!

Dar degeaba zicea cum tuna, pentru că, în realitate, era de-o bunătate rară. Căsătorită cu nanul Vasile Sajin, a avut o singură fiică, pe nana Fiodora, poreclită „broscuța", probabil, pentru că năştea cîte doi copii pe an. Îl aducea pe lume pe aista, cum îl cheamă, Ion, şi-l dădea nanei Vera şi nanului Vasile, „de suflet". Apoi, la o săptămînă-două, aflai că a mai născut unul şi iar l-a dat de suflet, pe celălalt, zburătăcită, aducîndu-l la gloata de-acasă. Mergeam adeseori la nana Fiodora şi mă jucam cu copiii ei: Galea, Maria, Nicolae, Ion, Mihail, Vitalie, Eleonora, Pavel, Petrică... Tot pomelnicul din cartea popii. Cum nana era mică de statură, nu se prea cunoştea dacă este sau nu gravidă, şi nimeni nu se încumeta să ghicească cînd o să mai aducă un peşte pe lume. Cînd auzea că a născut, satul se îngrozea şi zicea:

– Iaca *Fiodora Broscuța*... e un artel de făcut copii, nu alta!

Bărbatul ei, nanul Ilie Druță, se mîndrea că are soție mamă eroină în țara care prima a trimis un *sputnik*, apoi şi un om în cosmos. Mecanizator în colhoz, adeseori ne plimba cu tractorul prin sat, vrînd parcă să demonstreze că noi suntem viitorul luminos al națiunii! Pînă la urmă, nana Fiodora avea ograda plină de prichindei, *fîrțîgăi,* şi toți ei spuneau că vor să devină ca tatăl lor, tractorişti... Mă jucam cu mare plăcere cu copiii nanei Fiodora, dar ascultam ce vorbesc bătrînii. Cu vocea sa stinsă, Moş Grigore ne povestea cum atunci, cînd era tînăr, s-a dus odată la Chişinău să vîndă o vită, dar s-a întors cu mireasă. Orăşeanca de altă dată, precum v-am spus mai sus, se numea acum mătuşa Grăchina, care a uitat pînă şi cum o chema cînd s-a născut rusoaică. Numai cînd se întîmpla să-i trecem pe dinainte se enerva şi ne numea *Țurulnici*, ce o mai fi însemnînd acest cuvînt. Dînsa, ca şi moş Grigore, era robace, muncitoare. Cînd îmbătrînise, îi vedeai alături mereu, ca două păpuşi, curăței îmbrăcați, trebăluind pe lîngă casă. Abia mişcîndu-se, de ani lucrau via: negrăbiți, toată vara o curățau, o cotorau, o ciuntau iar toamna strîngeau roada, făceau vin, beau cît beau şi o luau iar de la început. O singură dată i-am văzut stînd jos pe un țolişor, sub ramurile pomilor, fără să schimbe o vorbă unul cu altuil. În felul acesta, păzeau via de invazia copiilor din mahala, pentru care grădina lor bogată era ce se cheamă la Ineşti o mană cerească. Vasăzică, stînd pe țolişor, ei credeau copilăreşte că păzesc via şi livada, da noi de ici ne umpleam sînul cu fructe şi struguri şi mîncam de ne dălăceam. Mă mira cum de vede moşul pe toate, de vreme ce mătuşa Grăchina îl căina că este orb?! Îmi părea interesant să văd şi să constat la fața locului cum bătrînii puneau lațuri în gardul natural din cătină şi prindeau cîinii vagabonzi şi motanii, iar pe noi, copiii, nici nu ne observau cum le furăm fructele şi poama. După ce băteau potăile cu o vărguță

de dracilă îi slobozea din prinsoare, lăsîndu-i să fugă, schelălăind, spre rîpa lui Sîrisîcă, urmărîndu-i din urmă mulţumiţi nevoie mare.

Pe noi, însă, nu ne-au prins şi nu ne-au bătut niciodată. Oare nu cumva au făcut-o în adins, pentru că aveau părinţi, moşi şi strămoşi morţi ca de cînd lumea. Poate ne lăsau în adins să furăm şi să mîncăm de sufletele celor morţi! Tocmai hăt tîrziu am simţit în inimă o îndoială dacă sufletele celor morţi primesc bunurile furate. Ei doar n-au fost colhoznici şi n-au predat la stat toate roadele pămîntului ca să moară de foame ca noi.

Cel mai harnic dintre toţi bătrînii mi se părea nanul Vasile, bărbat josuţ, dar îndesat. Purta o cuşmă ţurcănească şi şarovari, încît aveai impresia că seamănă cu un sultan turc de pe tablourile *peredvijnicilor*. Pînă la adînci bătrîneţe, mergea sprintenel pe bicicletă, rătăcindu-se ba pe malul Ciulucului, prinzînd peşte cu fatca, ba în întinsul cîmpiilor numite de săteni Brînduşa şi Balţata, de unde se întorcea încărcat ca o albină cu de toate de-ale mîncării ca să astupe gurile numărului necunoscut nici de Dumnezeu al nepoţilor, copiii nanei Fiodora. Dacă n-ar fi avut bicicletă, ar fi fost nevoit să care cu tobultocul în spate toate cele ce lua din lanurile colhozului ca să-şi hrănescă nepoţii şi pe toţi ai casei.

Iar noi, avînd şi alte griji zilnice ale copilăriei, mai intram şi în zilele de sărbătoare, cînd, după ce eram siliţi de părinţi a ţine postul, cete de copii mergeam la biserică ca să ne împărtăşim. Mergeam cu mama şi semenii din mahala, împreună cu nana Vera şi o parte din nepoţii ei. Odată am încercat să schimb rînduiala stabilită de bătrîni. Dacă preotul ne ţine flămînzi pînă în dricul amezii, fără să ne grijească, apoi eu n-o să pot răbda. Am să mănînc ceva să-mi astîmpăr foamea. În drum, mătuşa, parcă ghicindu-mi gîndul, ne-a *smotri cumplitt*, zicîndu-ne ca nu care cumva să mîncăm pînă a primi grijania:

– Ferit-a sfîntul! tuna iar vocea ei şi arăta spre mine: Mai ales tu, măi Borea. Să nu vîri lumea în păcate! Ferit-a sfîntul!

Mergînd la împărtăşanie, am tăcut tot drumul faţă de ea. Aşa s-a întîmplat că slujba bisericească a trecut răbdător de repede şi veni clipa spovedaniei. Atunci am făcut alta, mai boacănă. Preotul ne-a pus în genunchi sub poala patracirului, şi începu să cînte spovedania de iertare a păcatelor. Eu, băieţel bun de glumă, încă neprimit în colhoz, acoperit cu poala odăjdiei preoţeşti, ia aşa-ia încetişor, pe neprins de veste bag mina în buzunărelul preotului, şi-i şparlesc ceasul mare, cu capac de argint şi cu ace aurite. Cînd popa şi-a încheiat cîntecul şi făcea semnul crucii de-asupra păcătosului meu creştet, acoperit cu poala patrafirului, eu mai bat cîteva mătănii, apoi fug afară din biserică de ascund agoniseala într-un parcan de fîn din curte. După împărtăşanie, după ce am băut agheazmă, am mîncat nafură, potrivind că ne-am purificat sufletele de-a binelea, mai primind şi laudele rudelor asistate acolo, împreună cu ale mătuşii Vera: „Bine că v-a ajutat Dumnezeu! Ce copchii de treabă sînteţi!...” L-am chemat cu mine pe

Ion a lui moş Agache Tîrsînă şi pe Koliță a nanei Fiodora de le-am arătat trofeul şparlit la spovedanie. Veselia noastră a ajuns la culme, dar iată-l şi pe popa lîngă noi, căzut ca din cer şi găbjindu-ne pe toți. Puțin spus că nu ne-a bătut ci numai şi-a luat ceasul şi s-a întors tăcut în biserică, pentru că tăcutul cela al lui îmi stă şi acum pe inimă şi mă apasă ca o povară de piatră din stîncă.

Nu vă spuneam eu că sunt om din gospodari cinstiți şi harnici, care nu poartă nici o vină că timpurile s-au întors în aşa fel, încît, dacă nu furai, mureai de foame. De aceea vă propun: hai să mergem mai departe să vedeți cîte mi s-au mai întîmplat în copilăria mea zbuciumată şi antică, sau cum zicea şi Ion Creangă, nevinovată.

****

Hop! că deja păşeam pe al şaselea an. Chiar aşa le răspundeam celor ce mă întrebau ce vîrstă am. Crescuse bine în mine marea slăbiciune de-a merge la apa murdară din rîpa cu malurile îmburuienite şi cu urzici înalte de lîngă casa unui sătean, zis Sîrisîcă. Probabil, pentru că trăia pe malul rîpei ce purta acest nume, avea această poreclă. Împreună cu alți copii de vîrsta mea făceam toată vara acolo iezături şi mă întorceam seara acasă plin de noroi din cap pînă în picioare. Într-o săptămînă de zile calde prindeam pe picioare cîte două-trei straturi de pui, lip şi rapăn, pe care sîmbăta biata mamă abia de reuşea să mi le spele în covata de lemn, ținîndu-mă cu capul între picioarele ei şi aşa obosite de atîta alergătură. Plus că eu nu mă supuneam ca alți copii, ci mă zbăteam de durere şi țipam de parcă mă înjunghia mama cu cuțitul. După aceasta, eram asigurat pe încă o săptămînă înainte şi de acum prindeam la minte şi nu ne mai duceam în *rîpa lui Sîrisîcă.* Apucam calea coclaurilor din Ponoare sau din Hîrtop, unde nu făceam pozne, dar ne jucam ca nişte copii cuminți: *de-a mijatca, de-a capra, de-a cocostîrcii, de-a untişorul, de-a cioarba, de-a bătaia...* Şi cînd veneam seara acasă, iar ieşea că-s neatent şi nedisciplinat – aveam picioarele numai bătături şi înghimpături, ca la ciobenii şi văcarii satului. N-am mai prins la minte la cei şase ani ai mei, şi-mi pare că tot aşa am rămas şi după aceea. Îmi plăceau serile obositoare, dar şi diminețile, cînd mă trezea mama şi mă trimitea să mîn vaca la cireada de la marginea satului, şi cînd preferam să-mi spăl picioarele prin rouă. De unde oare s-a luat în mine plăcerea de a aduna roua de pe ierburi cu mîinile să mă îmbăt criță de vlaga fumurie a dimineților purpurii, cînd soarele nici nu putea fi închipuit printre stelele ce-mi dădeau din ochii lor licăritori, iar luna lenoasă pleca la culcare după *dealul* îndepărtat al *Molnicului* din preajma satului Prepeliță. Ponoarele din apropierea Vîlcelei, căreia sătenii îi mai ziceau pe atunci şi *Borta lui Dănilă*, erau pline de coclauri şi lacuri mici, cu ape cristaline şi cu flori multicolore, prin care galopau caii popii şi buratecii. Acolo, în vecinătatea viilor şi livezilor bătrîne, în ierburile numai bune de păşunat vitele, ne scăldam şi ne jucam în toate jocurile

nemîntuite de jucat de cei ce le născocise pentru noi. Printre hățișurile rătăcite de cătiniș, cu mușuroaie enorme pe care munceau milioane de furnici și prin tufele dese de porumbele cu mulți culbeci din Ponoare, prindeam șerpi. Aveam chibrituri la buzunar și aprindeam focul, puneam șarpele pe jăratec și așteptam să-și șuiere de adio. Apoi, tot în acel jăratec coceam cartofi. Nu departe de Borta lui Dănilă era o fîntînă fără colac de asupra și iată că de acum coboram în fîntînă sprigininindu-ne de pereții ei, luam apă cu șleapca și beam să ne treacă setea... După ce ne mai astîmpăram și foamea, numai ce observam că pe potecile adumbrite, ca din senin, apar cete de tîrgoveți de la Telenești, băieți de-o seamă cu noi și de acum se declanșa un adevărat război pe platourile cu iarbă verde. Luptau de se rupeau ruşii cu fracezii, nemții cu ruşii, ruşii cu sovieticii... Erau nişte încăierări adevărate. O parte din copiii noşti deveneau răniți, însîngerați, ca și copiii tîrgoveților. Într-un sfîrşit, noi, ineştenii, ne dovedeam mai îndrăzneți, mai aprigi, și-i puneam pe rivali să bată în retragere, obligîndu-i s-o ieie la sănătoasa. Ce mai fericire triumfală pe capul nostru! Reveneam în sat odată cu lăsarea amurgului, gălăgioşi, comentînd isprăvile comise, convinşi că viața este un război frumos și plin de glorii. Dar viața rămînea păcătoasă cum a fost. De unde s-au luat toate acestea în mine și în noi? Cînd adormeam, le visam și se repetau toate ca într-un caleidoscop. Iar cînd mă trezeam, simțeam că nu-s mai deştept numai că le luam pe toate dintr-un capăt, Doamne iartă-mă dacă poți, că eu nu mă pot ierta. Copilăria antică era în toi, cu legile ei pline de idilă și fantezie.

****

Prin anul 1960, am uitat ce vîrstă am, iar părinților le-a venit pofta să demoleze casa veche și să construiască alta nouă, mai aproape de drum, cu fața spre soare. Am uitat să vă spun că pînă la aceasta, tata săpase fundamentul, adusese multă piatră de la Brînzenii Vechi și cei care treceau pe drum, mai ales invidioşii se şuşoteau:

– Victor Druță face un adevărat *raimag!*

– De ce să nu facă, dacă-i nacealnic și are de unde fura... ziceau alții. Las' să facă că nu fură de la mine sau de la tine. Acum e colhoz..." La colhoz pe dealul mare, cine fură acela are..."

Cuvintele luate în ghilimele le-am spicuit dintr-un cîntec foarte popular printre săteni pe timpurile copilăriei mele.

Ca membru de partid, tata era mereu supravegheat, verificat și controlat numai de cui nu-i era lene. De cum începuse construcția casei noi, petițiile anonime curgeau gîrlă la cîrmuirea kolhozului și la raion. Mulți aveau dureri de cap: cum de Victor a lui Ion a lui Manolache, acest *Madomnu* sărăntoc din trecutul apropiat, a îndrăznit să demoleze o casă veche și să-și construiască alta nouă? De unde *Madomnu* are parale? Părinții, însă, cu ajutorul neamurilor și ale meşterilor și-a

văzut de ale lor şi către toamnă deja ne mutasem cu traiul în una din odăile casei noi. Abia pusese uşile şi ferestrele, dormeam pe faţa casei, fiindcă nu dovediră să finiseze soba şi cuptorul. Luam un ogheal vechi, cu altul ne înveleam şi aşa dormeam toată familia la un loc: eu, fratele, sora şi părinţii ca în... *komunismul* declarat de Hruşciov, liderul de la Kremlinul Moscovei de-atunci pe care, zicea el, aveam să-l ajungem în anul 1980. Participam şi noi, copiii, la lucrări, pentru că părinţii, practic, nu dormeau toată noaptea. Ascultam pînă tîrziu vorbele lor, cînd se sfătuiau şi se frămîntau cum să lege tei de curmei ca să le dovedească pe toate, ca nu cumva să ne prindă iarna fără de acoperiş de-asupra capului. Ştiau că lemne de foc şi nutreţ pentru vacă şi oiţele din ocol vor găsi ei cumva. Dar cum şi de unde să căpătuiască bani pentru ca să construiască sobele şi cuptorul?

Odată, iată-iată să ne prindă somnul dulce, dar nu dovedim să adormim, că ne pomenim în pragul casei cu un grup de bărbaţi, cică din comisia de împuterniciţi, cu misiunea de a controla bîrfele dintr-o scrisoare anonimă, în care tata era învinuit de comiterea unor furturi deosebit de mari din hambarele colhozului... Mama începea să plîngă, iar controlorii, aprindeau lampa de gaz şi cotrobăiau saraiul, poduri-le, sîsîiacul, ieslea de la vite şi toate cuibarele. Pînă la urmă s-au dus cum au venit. La două-trei zile iar veneau, iar controlau şi pentru că erau cu zece clase sovietice ale şcolii de seară, *comsomolişti* sau *partiinici*, nu ştiau, sărmanii, nici să scrie şi nici să citească. Îl rugau pe tata cu cinci clase româneşti să le întocmească un act necesar pentru darea de seamă. După ce documentul era gata, încingeau o beţie de vuia satul. Stau şi acum şi mă gîndesc cum regimul stalinist le-a sucit pe toate, încît oamenii au ajuns nu numai să se mănînce, ci să se bea unul pe altul. Părinţii mei vedeau toate acestea, dar nu puteau să înţeleagă cum lucrează această maşinărie de ură totală. Cine nu poate dormi şi scrie *donosuri* neîntemeiate? Dacă tata se supuse şi suporta relativ uşor starea de lucruri ce devenise normă, apoi mama era cu totul alt om. Odată, văzînd că la poartă a apărut o nouă comisie, nu se mai putu reţine. Se repezi de luă o cociorvă din ungher şi le ieşi în cale plină de furie:

– Ce umblaţi voi cu nebuniile voastre măi bandiţilor! Trimăşilor! Să-mi pieriţi din ochii mei, c-am să vă stropesc cu benzină şi-am să vă dau foc! Cărăbăniţi-vă tot acum, că de nu, vă sparg capul!

După aceasta s-au c-am rărit comisiile, dar nu înseamnă că au încetat bîrfele şi pîrîturile la noi în sat. Vorba ceea: boala din născare leac nu are. Ca şi mai înainte scrisorile veneau şuvoi la cîrmuirea colhozului, iar cîrmuirea, dacă-i cîrmuire strîmbă, le ia şi le expediază în raion. Şi de acum tata e chemat acolo, ca să fie hărţuit şi avertizat în fel şi chip. Dar mamei nu-i spune, pentru că nu-i era numai soţie, dar şi mamă la copiii lui. Nu i-a spus cît nu i-a spus, dar odată vine acasă ca turtit de prostia oamenilor noştri din chiar cea mai apropiată vecinătate de sînge. Mărturiseşte mamei că azi, acolo la raion, i s-a pus la dispoziţie o *jalbă* asupra lui în care a citit următoarea frază: „Aşa, că Victore, dacă nu te laşi de

călărit şi furat lumea din sat, apoi n-o să te poată scăpa *liudeile*...” Acest cuvînt „*liudei*” mi s-a întipărit în memorie, căci nanul Mihail, fratele mamei, nănaşul de cununie al părinţilor mei, îl învăţase la Sanct-Petersburg, unde fusese cu războiul în timpul blocadei. Îl folosea destul de des, atunci cînd se referea la opinia unui grup de oameni.

– El e! E vorba lui, vrăjmaşul! sări mama pusă pe foc.

– Dar nu-i scris de-al lui, o linişti tata. L-am controlat bine.

– Păi că el nu prea ştie carte, *prizăritul*. A dictat cuiva textul şi-i gata treaba.

Ştiu bine că n-o să mă credeţi. Ascultam dialogul părinţilor şi pentru prima dată am simţit că mi-i ruşine de neruşinarea altuia. Mi s-a coborît inima-n tălpi şi oleacă-n picioare, rugîndu-mă lui Dumnezeu să nu se confirme ceea ce mi-a auzit urechile. Dar Dumnezeu nu m-a auzit şi nu l-a iertat pe cel care era nănaş nu numai nouă, copiilor, dar şi părinţilor noştri.

La o zi două după aceasta, l-am auzit pe tata spunîndu-i mamei:

– L-am chemat ieri pe nănaşul la brigadă şi i-am dat răvaşul. Ştii că a muţit cînd l-a văzut şi n-a putut să scoată un cuvînt... Atunci eu l-am apucat de gulerul cămăşii şi i-am spus: *„Liturghia! Precistania, răzdumnezeii* mă-tii de nănaş! Dacă mai faci o trebuşoară de-aceasta în viaţa ta, să ştii că-ţi scot inima din piept şi ţi-o mănînc de faţă cu tine, ai înţeles?!”

Iat-aşa suntem noi, moldovenii cei înstrăinaţi de ţara noastră şi de neamul nostru din moşi-strămoşi: influenţaţi de apucăturile celor ce s-au lăţit peste noi, ne mîncăm ca cîinii înde noi.

Mîncat de necaz şi de ruşine, în ziua ceea am plecat de-acasă, fără să spun cuiva.

M-am dus mai întîi la Ionel a lui moş Agache Tîrsînă, iar împreună cu dînsul nu ştiu cum s-a făcut că am nimerit la moş Fiodor Mardare, un bătrîn pîntecos, cu mustăţi mari, încovoiate şi cu priviri bulbucate, şirete, care locuia la marginea şoselei, într-o casă bătrînească acoperită cu stuf. Baba lui, dimpotrivă, era mărunţică, adusă din spate, dar trebăluia prin ogradă ca o zvîrlugă. Bucuroasă nevoie mare de piticii ei musafiri, baba ne-a servit cu miere de albini dintr-un gavanos, iar moşul, deşi se chema Fiodor şi nu Tudor, avea harul de povestitor, spunîndu-ne atîtea poveşti, încît eu mai ţin minte o întîmplare, povestită de el, c-o familie de lăieşi.

Cică, odată a murit un ţigan. Hoarda adusă de dînsul pe lume se înfăţoşează la preot şi ruptă de-atîta durere ce avea pe cap, se tînguiră prelung şi-i zise, ştergîndu-şi lacrimile din ochi:

– *Tetea* nostru ne-a lăsat poruncă, cu limbă de moarte, ca, atunci cînd va fi să-l ducem în ultima cale, sărmanul, să plătim cît nu face, dar să-l rugăm pe sfîntul părinte să-l lase o noapte să-şi odihnească ciolanele în biserică. Plătim cît nu face, au repetat ei.

Popa, ca popa, ne-a spus moş Fiodor, se gîndi la Dumnezeu, dar şi la... buzunarul lui. Aşadar, porunci s-aducă mortul, se foi în jurul sicriului cu *cadelniţa* împlînd biserica cu fum de ceară, de-i ameţi pe ţigani, mai mult citi în ritm de rugăciune un text religios dintr-o carte cu coperţile slinoase, ferfeniţate, după care porunci iar celor prezenţi dorinţa lăsată de răposat, rugîndu-i pe toţi să-şi caute de ale lor, pînă mîine dimineaţa... Dar, a doua zi, după ce a îmbrăcat odăjdiile, popa s-a pus pe aşteptat ţiganii dinspre marginea satului. Aşteaptă un ceas, două. Nu vine nimeni, Poporul din sat se buluceşte în ograda locaşului sfînt, dar preotul nu se încumetă să deschidă uşa. Aşteaptă să vină îndureraţii cu mortul, care cum spuneam, erau ţigani, ca să continue procesiunea înmormîntării... Mai aşteaptă o oră, două, trei. Pămîntul sfîrîia sub picioarele preotului. Cînd i-a crăpat răbdăul, preotul şi-a aruncat privirile spre marginea satului, dar acolo nu mai era nici zare de cort, nici ţîpenie de ţigan. Noaptea plecase şatra cu tot *ţigănăritul* ei în drumul volnic, al libertăţii. Ce-ar fi putut să facă preotul? N-a avut încotro şi a înmormîntat *buliharul* cu cheltuiala lui... Ce ar fi putut face alta?

Mi-a povestit moş Fiodor întîmplarea aceasta în copilărie, iar eu i-am dezghiocat tîlcul hăt peste ani. Vă zic, că este chip aşa s-o păţim şi noi, moldovenii, dacă nu prindem la minte şi ne mai lăsăm minţiţi de cei care ne spun că nu suntem români, că nu vorbim româneşte şi că nu ne tragem din aceiaşi rădăcină cu toţi românii. Este chip, aşadar, să murim şi noi şi să nu aibă cine să ne îngroape. Pentru că străinii sunt interesaţi doar să ne omoare, nu şi să ne înmormînteze creştineşte. Credeţi-mă, vorbim de viaţă, nu de moarte. Şi încă mai credeţi-mă, pentru că-s copil de-al vostru şi n-am nici un interes să vă mint. Ce-i cu interesul îmblă îngîmfaţi, spun minciuni şi scriu pîre, primind pentru treaba lor murdară saci cu bani de la străini. Aşa că, daţi oameni buni să trăim şi să gîndim cu mintea moldoveanului cea de pe urmă.

...După ce termina de povestit moş Fiodor, ne pîndea hoţeşte cu privirile lui bulbucate, ne făcea un semn de atenţie şi după ce se încingea cu un brîu roşu la cămaşa cusută în stil naţional, scotea din *sofcă* vioara şi cînta o melodie mai duioasă decît alta. Alteori, cînd îl supăra cineva, prindea să ocărască prin grădină de-l auzeau oamenii departe de mahalaua lui. Noi, în asemenea cazuri, ne tupilam după gard şi urmăream printre nuiele cum se declanşează. Avea nişte cîini aprigi – în ograda lui puteai să intri numai dacă îţi dădeau voie el sau baba. Noi, pînă a intra la el, totdeauna îl strigam la poartă, sau ne strecuram privirile printre gard să vedeam dacă este acasă. Într-o altă zi de vară, pe amurgite, ne-am dus la casa lui şi nici n-am ajuns la poartă, că auzim vocea lui plină de pretenţii:

– Măriuţă, întoarce-te în casă ca s*ă mîntuim şaga începută*!...

– Ptiu, bată-te Dumnezeu să te bată, răspunse vocea plină de mirare a babei. La anii iştea ţi-ai ieşit din minţi cu totul...

Eu cu Ionel ne-am tupilat şi mai tare, ca să urmărim ce se va întîmpla la casa omului. Moş Fiodor alerga greoi, şchiopătînd prin jurul casei fără de izmene, dar în cămaşă lungă, cu un *melesteu* bălăbănindu-se între picioare încercînd a o trage pe babă înapoi în casă. Baba Măriuța, însă, se oprea, privea cu ochii holbați la fudulia răzvrătită a moşneagului să nu-i creadă ochii, tot zmuncindu-se din mîinile lui vînjoase.

– O să-ți pară rău, Măriuță, continua moşul. Asta se întîmplă rar ca să vreau plăceri...

– Lasă-mă în pace, buhai bătrîn, c-o să te rîdă mahalaua...

– Măriuță! Măriuță, vină la plăceri. La plăceri, Măriuță!... o tot tîra el pînă în prag ca s-o împingă pe uşa casei, înăuntru.

Eu cu Ionel, am înțeles că am venit în musafirie nu la timpul potrivit. Cîinii după ce urmăriră acea scenă, cu ochii plini de blîndețe, deodată au început să latre la noi silindu-ne să-i lăsăm în plăcerile momentului pe cei doi bătrîni şi să ne întoarcem spre casă...

Altă dată am găsit-o pe mătuşa Măriuța toată în lacrimi. Scosese odinioară plăcintele din cuptor, ieşi bocind în drum şi dădea de pomană trecătorilor în memoria cățelei Murguța care pierise în ajun...

Ne plăcea oricînd să fim la ei, deoarece la acea casă bătrînească mereu se întîmpla ceva. De la o vreme moş Fiodor începuse a se juca împreună cu noi, copiii, de-a ascunselea, apoi se alătură şi mătuşa. Iarna amîndoi mergeau spre Teleneşti pe şosea, trăgînd o cotigă din urmă cu un sac de măcinat la moară. Noi, copiii, ne urcam în cărucior şi ei ne plimbau mulțumiți o habă de drum... Aşa continuă veselia cu moşnegii ceia vreo cîteva veri, pînă într-o bună zi, am auzit mai întîi că a murit mătuşa Măriuța, apoi şi moş Fiodor. Cîinii de la casă au fost duşi undeva la stîni, la ciobenii de pe Lipăgău, obloanele la ferestre se închiseră şi peste o vreme ograda cea largă, luminoasă, se făcuse paragină.

La cimitirul vechi din Fundătură stau şi astăzi două morminte modeste, de-asupra cărora sunt prăvălite două cruci mîncate de vreme, iar stible de mohor unduiesc domol, parcă adiind de la o depărtare de ani vocea de bas a lui moş Fiodor: „– Măriuță! Fii ascultătoare şi intră în casă la plăceri... Să nu rîdă lumea de noi, Măriuță...

– Ptiu, batî-te-ar rusaliile, *harmăsarule*! răspundea speriată baba. Iaca înnebunesc la bătrînețe bărbații...”

****

Totuşi, cu toate greutățile pe care am avut a le înfrunta, noi, societatea sovietică, construiam neabătut viitorul luminos. În vara următoare părinții au terminat casa nouă şi trebuie să vă spun că era cea mai frumoasă din sat. Cu verandă, tindă, iatac, cămară şi casă mare, unde mama atîrnase pe pereți lăicere şi covoare de la

care aducea miros de naftalină. Pe o laiță de lîngă garderobă prinse a aşeza în clituri țoluri, veretce, păretare, războaie şi pînză albă de bumbac pentru prosoape, zestrea de nuntă a surorei. Între timp, sora întrată şi ea în treburi casnice îşi expuse pe pereți propria realizare – uzoare cusute în cruciuliță şi la canava, cu diferite scene din povesti populare româneşti şi ruseşti. Conform unei tradiții mai vechi, în colțurile iatacului şi al casei mari au fost atîrnate icoane cu chipul Maicii Domnului şi al Mîntuitorului, iar în iarna anului 1960 părinții ne-au cumpărat de la Teleneşti un frate, zis Gheorghiță, care peste iarnă, în vară se făcu un copil dolofan şi chiar mărişor... Datorită lui, vara ceea a fost frumoasă şi foarte roditoare. Fratele Ion, sora Ana şi eu dădăceam frățiorul, rînduindu-ne pentru a-l purta în brațe prin ogradă. Mama i-a cusut scutece şi oghelaş din pînză de atlas colorată, pe frunte îi punea frunteraş. Îmi plăcea să-l port în brațe pe frățiorul meu prin casa mare, lăudîndu-i bujorii de pe tencuiala zugrăvită a pereților. El înțelegea ce-i spuneam şi-mi răspundea cu priviri drăgălaşe, cu zîmbete largi, uneori nitam-nisam se uita la mine şi rîdea în hohote... Nici n-am observat cînd s-a dus încă o vară din viața mea. Apoi trecu toamna, trecu şi iarna şi poposi o primăvară mai frumoasă decît altele. Să vă spun de ce? Pentru că într-o zi, sora Ana şi fratele Ion au venit de la şcoală foarte impresionați şi veseli, l-au înşfăcat pe Gheorghiță în brațe şi au început să danseze cu el prin casa mare exclamînd fericiți:

– A zburat un om în cosmos! Omul sovietic, Iurie Gagarin!

M-am bucurat şi eu de noutate. Mai mult, mi-l imaginam pe fratele Gheorghiță în haine de cosmonaut, zburînd în cosmos!

Dar se vede, nu i-a priit lui Gheorghiță zborul cela a lui Gagarin, fiindcă, spre sfîrşitul verii acelui an, cînd nu împlinise decît un an şi 10 luni, spre surprinderea tuturora, se îmbolnăvi rău de tot. În regiunea oblîncului, lîngă buric, i-a apărut o hernie pronunțată, care cînd plîngea i se balona puternic şi îi producea dureri mari. Şi plîngea zi şi noapte. Boala lui progresa de la zi la zi, durerile nu-l slăbeau nici pentru o clipă. L-au dus la spital. Dar degeaba. Intervențiile medicilor nu i-au fost de folos, nu l-au lecuit, aşa încît l-au adus acasă... Țin minte cum el răcnea şi pronunța cuvintele: *„Mamei, tatei!...*" Într-o zi, întorcîndu-mă de la joacă, am găsit-o pe mama, împreună cu o vecină, stînd lîngă laiță, alături de Gheorghiță şi îi țineau lumînarea. Fața fratelui era acoperită cu broboane de sudori, ochii îi străluceau de durere la lumina acesteia. Frățiorul ne privea jalnic şi parcă nu vroia să se despartă de viața oamenilor, pe care o îndrăgise cu toate fibrele corpului său firav şi neprihănit. Într-un amurg de seară, Gheorghiță al nostru muri. S-a dus şi el în cosmos. Mama bocea de rupea hainele de pe dînsa, împreunînd mîinile la piept. Sora şi ea îşi despletise părul lung, încît eu m-am speriat de ele. Apoi s-a făcut linişte în casă, pentru că pe frățior l-au dus la *otopsie,* la Teleneşti, de unde l-au adus a doua zi. Nu mai sufla Gheorghiță al meu. Stătea pe masă, cu mînuțele pe piept, îmbrăcat în şarovari albaştri închis şi în

cămaşă albă. În buzunăraşul de la piept, mama îi pusese o panglică neagră. Aş fi vrut să-l facă mire. Dar nu l-au făcut. Mi se părea că doarme. Şi nu m-am înşelat, pentru că atunci cînd am încercat să-l trezesc, mama m-a zmuncit şi mi-a spus:

– Lasă-l în pace. El pleacă la Dumnezeu şi trebuie să doarmă înainte de drum.

De voie sau de nevoie m-a mințit mama. Asta aveam s-o constat a doua zi, cînd eu am fost martor nu la plecarea lui la Dumnezeu, ci la coborîrea lui în pămînt. Înainte de drumul greu ce-l are, trebuie să doarmă... Pe lună o să-i fie mai uşor, lipsit de chinurile ce le-a tras pe pămînt...

Prima oară am văzut atîta lume în ograda casei noastre la înmormîntarea fratelui. M-a umplut un fel de mîndrie stranie, văzînd această adunare. De obicei, la asemenea procesiuni mi se încredința a duce fie steagul, fie capacul sicriului, fie sfeşnicul sau colacii. De data aceasta mi s-a explicat că eu trebuie să fiu cuminte şi să nu mă implic în treburi, pentru că decedatul e bucățică din ființa mea. De aceea în drum mă țineam de Ileana lui Ştefan Bostan, o fată de-o vîrstă cu mine, care ducea şiragul cu colăcei: oleacă ducea ea, oleacă eu. Era o zi senină, în jurul turlelor albastre ale bisericii pluteau în zborul lor hulubi albi. Fiind membru de partid, tata prima şi ultima oară a ezitat înainte de a intra în locaşul sfînt. Dar nu a avut încotro, pentru că cel ce pleca era bucățică nu numai din trupul meu, dar şi a tatălui meu. Aşa că el s-a aşezat în genunchi lîngă sicriul fratelui, a ținut lumînarea aprinsă şi a ascultat rugăciunile preotului pînă la capăt... L-au înmormîntat pe fratele Gheorghiță în cimitirul din Fundătură, în preajma zidurilor reci ale bisericii vechi, lîngă rudele părinților...

După aceea stăteam seri în şir, cu mîinile făcute pernă sub cap şi priveam țintit la luna mare ce se ridica de-asupra Lipăgăului din fața casei părinteşti, încercînd a-mi imagina *siluieta* micuță a îngerului Sfînt, pe nume Gheorghiță, pe care eu l-am legănat şi l-am iubit. Eram convins că, după ce va învia, fratele neapărat va veni pe acasă să ne spună cît de greu i-a fost să se rupă de pămînt şi să urce fără scară în împărăția lui Dumnezeu din cer ca să-i înlesnească această rupere. Mama, împreună cu bunelul Nică, mă luau şi pe mine la biserică, unde în memoria fratelui se citeau prohoduri. Totodată, m-au învățat a-mi face semnul crucii şi a rosti pe de rost „Tatăl nostru” şi „Crezul”... Mai spunîndu-mi că fără credință în Dumnezeu omul n-are nici un viitor. Adică, cum, m-am întrebat eu, comuniştii construiesc viitorul luminos, dar interzic oamenilor să creadă în Dumnezeu? Spun minciuni, nu-i aşa? Oricum, nu comuniştii erau îngeri atunci, dar fratele meu Gheorghiță. Şi nu ei erau cei cărora eu dădeam ascultare, ci mama, tata şi bunelul Nică erau sufletele care altoiau în mine dragostea față de credința creştină.

Nu s-a păstrat în memoria acelui chip de înger nici o fotografie, dar de fiecare dată cînd merg la cimitirul vechi, mă opresc dinaintea îngeraşului de mar-

mură de la mormîntul Elenei Grubcevici şi-mi imaginez că anume aşa arăta în doar cîteva luni de viață, frățiorul meu cel drag, Gheorghiță a lui Victor şi Vera Druță...

****

Mare nedreptate a săvîrşit Dumnezeu, luîndu-l pe Gheorghiță la el, fiindcă numai în casa noastră erau trei copii. În familiile mai tuturor măhălenilor noştri creşteau paralel cîte cinci, şase, şapte şi chiar cîte nouă-zece copii. Toți erau struniți şi puşi la treabă: care cu oile, care cu gîştele, care cu vitele mari cornute... Ineştii, vatra mea iubită de la poalele codrilor o rupe înainte, dar mai zăboveşte în mrejele trecutului, pentru că vorba ceea, ce-i în mînă nu-i minciună. Aproape fiecare gospodar mai aveau care trase de boi sau căruțe trase de cai. Copiii, dar mai ales bătrînii, se speriau cînd auzeau cum uruiesc maşinile şi tractoarele colhozului. Sătenii preferau să prelucreze pămîntul cu animalele. Din zori şi pînă seara tîrziu, țăranii se aflau la deal, îndeplinindu-şi cu sfințenie menirea strămoşească pe cîmpurile de peste Ciuluc. Sleiți de oboseală, coborau seara la vale, veneau acasă, aducînd în căruțe harbuji şi zămoşi, bostani şi păpuşoi, semințe de floarea-soarelui şi cîte izbuteau să adune din loturile prorpii sau coclauri pentru necesitățile gospodăriei lor. Aici, acasă, îi aşteptau alte munci: hrăneau şi adăpau animalele şi orătăniile, făceau mîncare şi beau vin să le fie somnul adînc şi dulce. Şi nu țin minte să fi auzit vreodată pe cineva, plîngîndu-se că i s-a furat ceva. O, cît aş da azi să-mi mai vină odată rîndul să păzesc oile ori, cel puțin, să mă trimită mama să duc mîncare ciobenilor la stîna de pe Lipăgău, unde eu şi alți copii de seama mea mînam oile la strungă. Apoi beam lapte, mîncam urdă şi caş cu zăr încă fierbinte. Atunci îmi împlineam vîrsta şi regretam că în curînd trebuia să merg la şcoală, să mă las de jocurile copilăreşti. Să nu mai alergăm noi, o droaie de copii, din urma căruțelor care treceau pe şleah, să nu mai furăm poamă din panerele pe care oamenii le aduceau de la viile din dealul *Podişului,* aflat peste chiscul Hozmîcului, dinspre vîrful Lipăgăului. Căruțaşii încercau să ne sperie cu pocnituri de bici, sau biciuşte, prevenindu-ne îngrijorați:

– Luați seama la coasă, măi copii, să nu vă răniți dejetele...

Împreună cu bunelul Nică, mergeam la viile în partea dinspre satul Leuşeni, la Podiş, cum ziceau sătenii. Bunelul avea acolo vie şi doi cireşi înalți, bătrîni, cu fructe mari şi cărnoase, pe hat. Mîncam pe săturate cireşe, iar bunelul îmi depăna tot felul de întîmplări din junețea lui, din războaiele la care luase parte, din copilăria fiicei sale, care acum îmi era mamă şi era omul care m-a adus om pe lume. Dar eu, pare-mi-se nici „mulțumesc” nu le-am spus. De ce oare?

– Dumnezeu mi-a dat zile multe să trăiesc, zicea el. N-am crezut c-am să văd atîtea la 90 de ani...

Cînd plecam în Podiş, bunelul lucra pînă amurgea. Pe mine mă lăsa în voie să mă urc prin copaci, să mănînc cireşe, vişine, zarzăre şi să hoinăresc pe poteci,

prin iarba naltă pînă la malurile lutoase ale pădurii din preajma Bordocenilor, unde se vedeau găuri ce serveau drept cuiburi pentru prigoprii. După o zi de muncă şi hoinăreală, veneam amîndoi acasă tîrziu de tot, pentru că de la vie ne duceam la un prisăcar cu barba albă, ce îşi instalase ştiubeiele în preajma unui lan de floarea soarelui... Prisăcarul îmi dădea un fagure de miere într-un castron mare de lut şi îmi arăta un pom de cireşe *„hultuoane”* negre, măşcate şi dulci... Am mîncat miere şi cireşe alinat de zumzetul albinelor, de razele lunii în amurgul serii peste lanul de floarea-soarelui, dar pare-mi-se, că iară n-am spus „mulţumesc”... În sfîrşit, ajuns în sat, nu mă lăsam dus acasă. Preferam să rămîn la bunel, să dorm sub un ogheal mare şi călduros, alături de dînsul, pe prispă afară, sub cerul liber, şi el îmi mulţumea că un nepot nu-l lasă măcar să moară de urît. Pe timpurile celea îndepărtate deja, majoritatea ţăranilor din Ineşti, vara toată şi jumătate de toamnă dormeau afară, sub cerul liber, pe prispele cu deregi din faţa casei. Îmi plăcea să fiu mereu alături de bunelul, să-i achipui barba, mustețile ca zăpada, scurte şi aspre. De aceea stăteam la el cîteva zile în şir. Cînd stăteam sub plapomă, pe prispa casei, bunelul îmi arăta Ursa Mare, Găinuşa mică, Steaua Polară, Drumul Robilor, Luceafărul de Seară şi de Dimineață...Vorbele bunelului veneau spre mine dintr-o lume de poveste, de miracol, cu multe flori, cu drumuri şerpuitoare, apropiate şi îndepărtate, pe care el a trecut într-o viață de om şi a clădit un destin mîndru şi plin de destoinicie pentru a-l spune unui nepot ce se pomenea într-o dorință de creştere continuă.

Vedeam cu ochii mei cum bunelul, mama, tata, fratele Ion şi sora Ana se bucură că eu cresc băiat sănătos şi nu mor cum a făcut-o fratele Gheorgjhiță. Şi dacă eu nu le mulțumeam pentru cîte făceau ei pentru mine, ştiu bine că ei îi mulțumeau lui Dumnezeu că le lasă mezinul pe pămînt să le țină vii obiceiurile şi tradițiile neamului.

****

Am făcut această generalizare filosofică de nimeni cerută, dar am uitat să vă spun că înainte de-a fi înscris la şcoală, părinții m-au învățat a păstori şi oile şi vacile. Mama cu fratele şi sora mergeau la prăşit. Tata muncea din zori şi pînă în noapte. Singurul stăpîn al casei rămîneam eu. După ce dădeam vitele şi oile la rînd, trebuia să am grija orătăniilor: gîştele, bobocii, rațele, găinile, care umpleau ograda. Dimineața duceam gîştele şi gînsacii pe şesul din marginea satului şi trebuia pînă la amiază să le supraveghez, cum o făceau copii de seama mea.

Aşa mare gospodar eram pînă Dumnezeu mi-l scotea în cale pe Ionel a lui moş Agache Tîrsînă. De cum îl vedeam, uitam de găinile mele şi porneam cu el să căutam ouă de găină prin cuibarele şoproanelor străine. Într-o colibă cocoțată de-asupra unui *zămnic* am dat peste o rață ce stătea cloşcă pe cuibar. Am stricat toate ouăle, iar seara, dacă mătuşa Zinaida a dat peste rățuştele scoase cu de-a sila din ouă, pe dată a înțeles a cui poate fi şotia şi ne-a găbjit într-un fund al hudiței ce

trecea pe lîngă pîrlazul lui *Mahîştea*. Ne-a bătut năpraznic c-o jordie, încît noi ne-am învățat a urla ca lupii. De ce zic că am învățat a urla? Apoi, pentru că ceia ce am tras la început de la mătuşa Zinaida, a fost o floare la ureche față de ce am tras tot noi mai apoi de la cele două mame – a mea şi a lui Ionel. Ne-au tras cîte o mardeală, ca să o ținem minte toată viața... Adevărată experiență preşcolară aveam a însuşi cu prietenul meu nedespărțit, Ion a lui moş Agache. Dar vă rog să nu credeți că am prins ceva la minte, ori am tras ceva concluzii. Atîta că deja împreună cu fratele lui Ion, Valoghea, ne-am apucat să facem hipism. Adică, mai moldoveneşte – călărie. Dar nu de cai, ci de oi. Încălecam pe un berbec ce avea coarnele încovoiate şi făceam curse prin ocol. Ne înfigeam mîinile în lîna lui şi dă-i băieți şi dă-i pînă bietul berbec se făcea leoarcă de spumă albă... Odată, ne-a prins în flagrant moş Agache, ce ținea berbecul de sămînță, un bărbat înalt, slab, cu capul chel, lucios, cu buzele late, uscate. Văzîndu-ne cum ne batem joc de munca lui, şi-a aruncat cozorocul şlepcii de pe ceafă pe frunte, ne apucă pe tustrei de gulerele hainei şi dă-i bătaie cu biciul şi codirişca – ca din cer ploaie. Educația spartană era un lucru obişnuit la Ineştii mei de baştină şi se făcea pe gratis, fără supărare între gospodarii măhalei. Dacă era aplicată obiectiv. Dar altfel nici nu putea să se întîmple. Oamenii maturi de la noi aveau o dragostea nemărginită față de copii şi în foarte rare cazuri recurgeau la biciuşcă. Iar dacă trebuia s-o facă, nimeni nu se supăra de îndeplinea misiunea lui Cal bălan şi Sfîntul Nicolai din cui, chiar un om străin sau un mejieş. N-am auzit ca cineva din vecini să se supere tare, dacă afla că celălalt vecin i-a chelfănit oleacă odrasla pentru năzbîtiile care întreceau măsura. Dar ce vinovăție puteam avea eu, dacă devenisem ca argintul viu? Cum numai slăbea supravegherea din partea mamei, trebuia ceva să se întîmple cu mine. În primăvara anului cela tata adusese de la fermă un cîine lup, poreclit Ursu. Era un dulău cît un vițel, de culoare sură, şi lătra înfundat, a pustiu parcă. Nimeni nu îndrăznea să intre în ograda noastră, dacă Ursu nu era legat. Mă jucam mereu cu el neînfricat, numai că odată am îndrăznit să intru în cuşca lui cu două *halipuri* de pîine în ambele mîini. Dulăul, ori că era prea lacom, ori că imprudent, dar nu m-a recunoscut. După ce mi-a furat pîinea, a înfipt colții în brațele mele. Dacă nu mă credeți, veniți să-mi vedeți cicatricele adînci care aşa au şi rămas pe mîinile mele pentru toată viața. După ce m-a muşcat, tata l-a dus pe Ursu de la casă şi nu l-am mai văzut niciodată. Îmi părea nespus de rău că nu am un cîine ca Ursul pe care să-l caut, să-l muşc şi eu pe dînsul, cum m-a încolțit el pe mine, neruşinatul. Vorba ceea, pentru plată şi răsplată.

****

Pînă a merge la şcoală, mai era timp. Anul nu se încheia, vara începea, şi iată că pentru la 1 septembrie trebuia ca părinții să-mi cumpere ghiozdan, cărți şi caiete şi să mă ducă la şcoală fără glumă. Sora Ana m-a luat cu dînsa într-o duminică friguroasă la clubul din Fundătură, amplasat într-o casă veche, în care

cîndva fusese şcoala. Aţi văzut cum a procedat sora? M-a dus unde învăţase tata patru sau cinci clase româneşti, de-o calitate nespus de mare, dacă a ajuns brigadier la comunişti. Dar acum ce am văzut eu acolo? O scenă, în fundul căreia, pe un *vîrstac* de lemnărie, sta instalat un aparat de proiecţie. În partea opusă a sălii, cu scaune lungi, ţărăneşti, pe perete atîrna scoasă dintr-un sul o pînză albă-albă şi căreia sora-i zicea ecran. Pentru prima dată în viaţă avea să aflu ce-i acela *kino*, adică cinema. Sora mi-a spus că pe cînd era ca mine, l-a văzut pe ecranul acela pe Stalin, prăşind cu mama noastră păpuşoii. Era om bun, Stalin pînă a se ciondăni cu Hitler, dar l-a învins pe ultimul într-un război mare şi, după ce a murit, a venit unul Hruşciov care a spus că Stalin şi pînă la război a omorît multă lume şi a făcut colhozurile. Asta mi-a spus ea în sala încălzită de o sobă a clubului-şcoală, pînă a venit un bărbat cu o motocicletă de la Teleneşti. Manipulînd în fel şi chip o funie, porni un motoraş care, naiba ştie cum, dar aprinse becuri electrice în sală. Apoi aşeză la aparatul de proiecţie o bobină mare, rotată, care după ce bîzîi ca un fărfăcar, porni să împletească nişte funii groase de lumini bizare şi pe ecranul din faţa mea apărură nişte imagini în alb-negru întradevăr fantastice, miraculoase chiar. Aşteptam s-apară tovarăşul Stalin pe ecran. Cînd colo ce-mi văd ochii? Pe pînza albă, imaculată, se aşterne o apă mare, vălurîndă, şi mult timp am crezut că dacă nu apăreau şi nişte marinari, apa ceea avea să se reverse în sala clubului şi să ne înnece pe toţi care am venit cu gura căscată acolo. Mare minune e *„kinoul*", oameni buni, mi-am zis. Cei de pe ecran nu numai că se mişcă, dar şi vorbesc, răcnesc, ţipă, împuşcă, ucid cu patul armei, fac şotii mult mai groaznice decît făceam eu cu prietenul meu, Ionel. Acţiunile marinarilor de pe ecran m-au frapat. Intuiesc că am privit atunci renumitul film sovietic *„Tragedina optimistă"*, dar nu sunt sigur...Multă vreme după acel eveniment vedeam înaintea ochilor marea, vapoarele şi marinarii, povestind cu pasiune tuturora ce am descoperit eu la clubul din Fundătura satului... De atunci am îndrăgit nopţile senine, cu luna plină, stelele de pe cer şi stăteam uneori seri întregi pe prispa casei, încercînd să înţeleg tainele unei lumi fantastice care o fi existînd pe o altă planetă din univers.

După ce făcea reparaţie în casă, mama avea obiceiul să atîrne pe pereţi tablouri colorate. Unul din acestea reprezenta un val mare de apă, exact ca acela pe care l-am văzut la club. Mă aşezam în faţa lui şi aşteptam să apară marinarii cei mai năzbîtioşi decît mine şi prietenul Ionel. Şi în casa mare a lui nanu Mihail atîrna un tablou nocturn, ce reprezenta o mare cu două lebede în valuri şi, cînd priveam acel tablou, îndată îmi aminteam de cele văzute în film... Îndrăgisem pasionat cinematograful, vroiam mereu să merg în Fundătură, dar clipele celea de împlinire a dorinţei se realizau foarte rar. Am mai mers, nu zic nu, cu sora la clubul din Fundătură, dar am văzut doar filme de război, în care nemţii vorbeau ruseşte şi erau urîţi de îngheţau apa, iar ruşii îi băteau de le ieşeau ochii. Ostaşii ruşi îşi băteau joc de toate armatele şi ziceau, cum îmi explica sora, că au eliberat

popoarele Europei de *naziști* și de capitaliști... Mă duceam la clubul din Fundătură, luam cu mine copiii mahalalei spunîndu-le că o să vină de la Teleneşti mecanicul de cinema, un evreu cu o motocicletă veche, nemțească, pe nume Fagher şi o să ne arate un film în limba moldovenească, înțeleasă de noi. Evreul avea ochi blajini, plini de dragoste față de gloata curioasă a puradeilor. Şi, credeam eu, vede el că noi nu ştim ruseşte şi o să se îndure să aducă un film în limba noastră. Dar, pesemne, aparatura lui era prea veche, din care cauză nu putea să arate un film cu oameni civilizați, întregi la minte. Cînd şi-l vedeai pe badea mecanic, venea cu motocicleta şi numai dovedea să pună în funcție motorul, că pe ecran se şi începea cel de-al doilea război mondial, iar toată populația învălmăşită în acel istoric iureş al vremii, vorbea pe neînțelesul toturora din sală, în ruseşte.

Uneori, în ciuda străduințelor omuleanului mic de statură, cu o chepcă ce îşi avea cozorocul ridicat țeapăn de-asupra frunții, aşa şi nu izbutea să pornească aparatul de proiectare. Cobora enervat de pe scenă, zgîndăra motoraşul pitic, se urca supărat pe motocicleta cu ataş şi pleca îndărăt la Teleneşti, promițîndu-ne că peste cîteva zile o să ne aducă film tot rusesc, dar tradus în limba noastră. Dar, din păcate, nu s-a ținut de cuvînt nici peste cîteva zile, şi nici peste cîțiva ani, aşa încît mult timp înainte am tot privit filme cu oameni războinici, îndărătnici, dar şi oneşti printre ei, sau debili, ca şi acum. Sora, observînd că mă prostesc şi eu cîte oleacă, privind aceste filme, ce şi-o fi zis în mintea ei, hai să mă ducă, ultimele săptămîni, pînă va începe şcoala, la grădinița din dealul bisericii. Acolo mă jucam cu maşinile în movilițele de nisip. În clipele de singurătate matinală, mă ciorovăiam cu alți copii din sat. Mă impresionau turlele lucitoare ale bisericii, lumea adunată acolo la *utrenie*, care se închina evlavios şi-şi făceau semnul crucii cînd intrau sau ieşeau din curtea mare, străjuită de-un gard din nuiele şi împresurată cu flori şi iarbă deasă, mătăsoasă. Din ograda *casei lui Petrovici,* locul unde era grădinița, satul se vedea ca în palmă. Împreună cu educatoarele, fete mari din sat, îmbrăcate în halate albe, ținîndu-ne de mînuțe ca pe nişte flăcăi, ne duceau şirag lung în excursii la livada de la Chitca, care era aproape, doar puțin mai în deal, după chiscul Călugărului. Pe drumul spre acel loc pitoresc, mai ciuguleam cîte o fructă din pomii mari, înalți, scorburoşi pe alocuri, dar doldora de roade. Ajunşi la fața locului sătui, ne pierdeam în pădurea de la Chitca, unde culegeam buchete de flori din care educatoarele la rîndul lor, ne făceau coronițe de ni le puneau pe cap. Apoi începeau a ne îndemna să cîntăm cîntece despre păsări, ursuleți, lupi năstruşnici, vulpi viclene sau cel al caprei din poveste...

Trei iezi, cucuieți,
Mamei uşa descuieți
Că mama v-aduce vouă
Lapte-n țîță...

Vocile noastre cristaline de copii ai viitorului se rostogoleau în ecouri, peste geana pădurii liniştite, şi se perdeau hăt la orizont. Acolo erau fete dră-

guțe, care cîntau şi dansau şi mîncam împreună de trei ori pe zi una şi aceiaşi mîncare – ouă prăjite ochiurele şi lapte din țîță cu tocmagi de casă... Educatoarele numai se fac că ne sunt părinți, dar nu ne pun la treabă, nu ne trimiteau să păstorim vacile de funie pe haturi, sau să păzim grădina de invazia găinilor şi rațelor vecinilor. Unicul lucru ce nu-mi plăcea la grădiniță, asta era datoria obligatorie de a dormi ca un urs în chiar dricul zilelor de vară, cînd părinții se speteau din greu la muncile cîmpului. Moda asta, mă gîndeam, ar fi bună, dacă statul ar face asemenea întreprinderi pentru bătrîni, alde bunelul. Aceştia, chiteam eu, ți-ar mînca lapte cu tocmagi toată ziua, iar în pauzele dintre mese ar dormi ca haiducii. N-am dovedit să-mi traduc în faptă planul, că tocmai s-au început pregătirile pentru ziua de „adio grădiniță", „buna ziua şcoală". Educatoarele s-au apucat vîrtos de capul nostru să ne facă pînă la 1 septembrie artişti adevărați, nu altceva... Îmi plăcea foarte mult să stau zilele la grădiniță, dar din păcatre nu totdeauna mi se dădea voie. Mama şi tata mă lăsau stăpîn pe gospodărie în timp ce toți ai casei plecau la muncile agricole pe lanurile colhozului. Iar eu, în loc să îndeplinesc însărcinările puse în fața mea, adeseori fiind cu gîndul la copii de seama mea, ce se aflau la grădiniță, mă atrăgea spre locul cela ca un magnit. Vroiam să admir fetițele de seama mea, vroiam să fiu de sprijin şi ajutor educatoarelor.

Meşterițe, cum sunt, educatoarele au găsit numaidecît şi în mine o voce dulce şi frumoasă. Asta după ce m-am încadrat într-un regim de repetiții, în loc de somn. Se lăsau încîntate de capacitățile mele vocale, mă ascultau, apoi mă lăudau nu cît de frumos sunt dar cît de frumos cînt. Văzîndu-mă solist vocal de mare perspectivă, hai să trezească şi dansatorul din mine. Iar cînd am devenit şi dansator de cea mai bună calitate, iată că apare la grădiniță fratele Ion. Îi şuşoteşte nu ştiu ce educatoarei la ureche, după care mă ia de mînuță şi mă duce acasă să păzesc animalele şi orătăniile de-acolo. Îmi făcu lămuririle de rigoare şi-mi hotărî să nu uit ce mă aşteaptă, dacă îmi permit neîndeplinirea exemplară a atribuțiilor de serviciu. Am înțeles c-am spus „adio" grădiniței cu mult înainte de a zice „buna ziua, şcoală". Dar cînd am trecut de ziua primului clopoțel, am înțeles că şi la şcoală nu-ți interzice nimeni să mai rămîi copil. Şi iată acum am nepoți şi-mi pare că încă mai sunt copil. Ba chiar mă prind la gîndul cîte odată că dacă ar fugi copilul din mine, aş muri. De aceea mă rog lui Dumnezeu să mă lase aşa copil cum sunt. Lasă-mă, Doamne să trăiesc, pentru că-mi place viața aşa păcătoasă cum este. Lasă-mă să trăiesc măcar atîta cît a trăit bunelul Nică. În ajunul morții lui, l-am întrebat cîți ani are şi el nu mi-a răspuns, pentru că era un copil, care nu ținea minte cîți ani are. Iar cînd bunelul a trecut în prima clasă, după moarte, eu am promovat în clasa întîi:

Bună ziua, şcoală!

****

Doresc să vă amintesc că majoritatea bătrînilor din mahalaua noastră erau născuți în secolul XIX, fiind semeni de-a lui bunelul Nică, luptători pe cîmpurile de luptă ale primului război mondial din 1914-1918. Moş David Druță, nepotul bunelului, locuia peste rîpa lui Sîrisîcă, cu soția, şi avea o fată şi un băiat. Era un bărbat cu asemănare multă cu bunelul Nică. Dar chipul lui păstra veşnic o expresie de savant, mereu căzut pe gînduri şi, pînă a-ți răspunde la vreo întrebare, făcea pauză lungă. Cu toate-acestea, în tinerețe, se aventurase în multe nebunii, despre care sătenii mereu îşi aduceau aminte. Pe cînd Trifan Druță îşi avea curtea sa, în podul casei ținea lîna de la oi, pentru negoț. Daniil Druță, deoarece era o lighioană, sămînță de curvar, mereu trebuia să meargă la vădane, iar pentru această străveche îndeletnicire era nevoie de bani. Pentru ai avea, el a făcut cîteva tîrcoale la cierele de lînă din şopronul lui moş Trifan, mai apoi vînzîndu-le negustorilor evrei din Teleneşti. Apoi, moş Trifan, văzînd că lîna scade văzînd cu ochii, s-a urcat în pod, a legat marfa păstrată cu sărmă şi clopoței... Daniil a fost prins într-o noapte. Nu era în obişnuința lui Trifan Druță să pună oamenii vinovați la închisoare. A chemat fanfara de țigani de la Ciulucani şi l-a purtat pe Daniil Druță, hoțul, cu marşuri militare pe toate dealurile satului, făcîndu-i o faimă pentru toată viața. Fiica lui, spre deosebire de feciorul care a plecat cu traiul în nemărginita Rusie şi nu s-a mai întors la baştină, avea trei fete şi, mai ghiduşe ca ea, la Ineşti mai că nu se pomeneşte... O istorie aparte în viața mahalalei noastre a fost şi moş Grigore Mereuță, care trăia cu baba lui, Manea, o femeie înaltă, mereu în rochie largă, lungă şi neagră, cu o voce răsunătoare peste şleahul din vecinătatea casei noastre. Baba Manea era aproape oarbă, însă, cînd avea să ne deie nouă, copiilor, nuci, cireşe, sau prăsade, apropia fructele de ochii ei semiînchişi, convingîndu-se că ele sunt spălate...La poarta lor de scîndură era un podeț din buturugi, acoperit cu pămînt, alături, nu prea departe, stătea o stană de piatră, care, printr-un miracol, stă la locul ei şi azi, dar care stîrneşte multe semne de întrebare: cum de s-a pomenit ea la acel loc? Moş Grigore era cuminte, harnic, mereu plin de povață şi foarte răbdător la năzbîtiile noastre, cînd ne vedea urcîndu-ne pe gardul casei lui, ca să ne *hîțînăm* cu dorința de a ne prăvăli cu tot cu gard la pămînt. El se apropia de noi, ne cobora jos de pe gard, ne ducea în grădina cu pomi roditori şi ne dădea tot ce era mai bun şi mai frumos acolo. Mai în sus, pe şleahul din centrul satului, nu departe de casa noastră, era gospodăria lui Gheorghe Bunescu, poreclit Sosoista, cu baba lui, Frăsîna. El, înalt şi subțire, ea, josuță şi bondoacă, trăiau într-o casă mică, lîngă rîpa lui *Zosca,* moş Lucache fierarul, care mînuia cu dibăcie ciocanul pe ilău la ferăria colhozului, cel care în prezența copiilor povestea întîmplări dintr-un trecut misterios, despre boieri, unde lucra „cu ziua" supravegheat de vechili, mai povestea despre război şi despre foame. Vecinul nostru, Vanea Druță, poreclit Luzăr, care purta barbă scurtă, căruntă, cu feciorii şi

fiicele lui gălăgioase; mai devale erau gospodăriile curățele ale lui Vasile Bagrii, Ion Floreanu, Maftei Druță, a lui Ion şi Anica Şoltoianu şi Vasile Țurcanu. Toți aceşti oameni de viță veche erau numai amintiri şi pătăranii din viața lor trecută. Adeseori, seara, în zilele de sărbătoare, puteai vedea pîlcuri de copii adunați în jurul bătrînilor, care le povesteau tot ce au avut de văzut şi petrecut în viața lor. Bunelul Nică adeseori ne povestea că oamenii satului nostru construiau casele mici cu geamurile cît fundul ceaunului. În loc de sticlă, la ferestre se puneau beşici de porc, în care se lăsa o gaură astupată cu un ciocălău. Dacă lătra cîinele din ogradă, gospodarul scotea ciocălăul din beşica de porc al geamului şi privea cine îl vizitează. Tot de la bunelul am aflat că femeile din satul nostru, în vechime... trăgeau pe nas la tabac. Un fel de praf alb. Stînd la taifas femeile înde ele, fiecare avînd cîte o punguță cu acel praf, arareori slobozeau cîte-o boaghe în nările nasului, după care strănutau mulțumite de tăria tabacului.... Povestind toateacestea, mi se părea că totul este undeva pe aproape şi, acele momente vechi, iată-iată, vor veni peste noi. Aceşti bătrîni ne mai povesteau nouă, copiilor, nişte lucruri ce nu le pot limpezi nici în ziua de azi. Cică, strămoşii lor au trăit timpurile cînd pe pămînt mişunau oamenii gigantici, de mare înălțime, la vreo 3-4 metri mai nalți decît noi. Unii din bătrîni, chiar afirmau că au apucat şi dînşii acele vremuri. Mai apoi, am citit cartea lui Daniel Defo, *„Guliver în țara piticilor”,* şi m-am liniştit, convins că ceia ce au mărturisit bătrînii din mahalau copilăriei mele este adevărat...

Satul îşi ducea viața lipsită de maşinării şi alte tehnologii, rezultate din progresul tehnico-ştiințific. Lumină electrică, dacă motorul de la marginea satului se defecta, nu era, şi oamenii se împăcau cu lămpile alimentate cu gaz lampant, pe care îl aducea un evreu cu căruța, într-un butoi de tinichea, de la Teleneşti. Nunțile şi cumătriile, dacă venea noaptea peste sat, se jucau la luminile felinarelor cu gaz, care se atîrnau pe mai multe funii, luminînd mesele bogate. Satul, la acea vreme, se mai afla în mrejele tradițiilor vechi, moştenite din bătrîni. La sărbători, peste tot se aduna lumea să-şi amintească despre război, foamete, deportări, dar şi despre cum trebuie să fie făcute corect rînduielile la nunți şi la alte adunări de petrecere. Oamenii în vîrstă povesteau multe întîmplări hazlii sau triste, alteori spuneau multe poveşti şi snoave despre Făt Frumos, balauri, Ileana Cosînzeana... În timpul verii, înainte de a merge la şcoală, fiind într-o mare aşteptare, parcă receptam altfel lumea din jurul meu. Mă impresiona pădurea, cîmpiile, Ciulucul cu apele lui lenoase şi tulburi, fermele cu mînji şi viței, mieluşeii zburdalnici de la stînile de pe Lipăgău şi Stănica. Duminicile şi în celelalte zile de sărbătoare, hoinăream în lungul şi în latul satului, tot stînd la taifas ba cu un moşneag, ba cu o bătrînă, ascultînd plin de curiozitate cele vorbite de ei. Mă plimbam din vale pînă în Fundătura satului, tot aflînd şi fiind martorul unor întîmplări diverse din viața bătrînilor. Unul din el era moş Vasile Druță, poreclit *Țulea*, care îşi păstrase totala simpatie față de părinții lui, demult decedați. Atunci, cînd soția lui făcea

demîncare la cuptoraş, şi el se aşeza la masă, numaidecît începea s-o cicălească pe buna lui soţie cu întrebări de felul: „Unde-i lingura şi strachina, pe care mi le-a dat mama de zestre, la nuntă?”. Alt exponat al trivialităţii satului era moş Profir Ţapu. Acela avea slăbiciunea de a vorbi mult şi să se laude. De la el am auzit vorbele celebre, de felul: „Sînt voinic, dar n-am putere!”, ori de tertipul: „Să mă scuipi pe mine în două cu c...t, dacă încerci a nu mă crede în ceia ce este adevărat...” Seara ajungeam flămînd, obosit, plin de impresii şi elan, ca a doua zi să pornesc din nou pe aceleaşi făgaşuri şi cărărui. Mă culcam cu palmele sub cap, şi tot recapitulam cît de frumoasă şi romantică este viaţa din satul nostru.

De-a lungul anilor, ineştenii au împărtăşit credinţă şi dragoste evlavioasă faţă de Dumnezeu. La răscrucile drumurilor, pe la porţile unor gospodari, lîngă fîntîni, sătenii ridicaseră troiţe din piatră. La sărbători, lîngă chipul Maicii Domnului şi a lui Isus Hristos, se aprindeau candele instalate în nişte colivii speciale din tablă lucitoare, frumos ornamentate, cu uşiţă din sticlă, ce le fereau de vînturi şi ploi. Pe noi, copiii, ne minunau acele privelişti, mai ales în serile de vară, cînd de departe lumînările păreau nişte grăuncioare de lumină. Îmi plăcea acel rînd de răstigniri din ograda bisericii, un loc tainic şi sfînt pentru mine... Dar, să vedeţi potlogărie. Nu mult înainte de a merge la şcoală, comuniştii au declanşat o amplă campanie antireligioasă. Oameni bine plătiţi, au pornit cu tîrnăcoapele să prăvale acele troiţe şi răstigniri, adunîndu-le pe toate în ograda bisericii. Văzînd dezastrul, femeile boceau şi se văicărau ca la înmormîntare. Probabil că acele grupuri de comunişti erau din alte sate, fiindcă ineştenii se temeau de ei, numindu-i „stalinişti”... În jurul locurilor unde se aflase pînă odinioară răstignirile şi troiţele, sătenii au făcut gărduceane frumoase, au sădit cîte un pom şi, cînd treceau prin dreptul lor, îşi făceau semnul crucii... Am apucat timpurile, cînd copiii respectau oamenii mai în vîrstă, numaidecît îi salutau, lăsîndu-i să treacă primii pe dinaintea lor. De un respect deosebit se bucura preotul satului, căruia sătenii, de la mic la mare, îi sărutau mîna. Şi iată, în acea vară fierbinte, comuniştii au dat ordin să închidă biserica. După ce la uşa locaşului sfînt atîrnă lacătul ca să ruginească cu vremea, în sat domnea o dragoste neţărmuită faţă de preot şi de credinţa în Dumnezeu. De acum, la sărbători, lumea din sat era nevoită să facă pelerinaje spre bisericuţa din Leuşeni, aflată la depărtare de Ineşti. Mama, împreună cu alte femei din sat, în zilele mari mergea cînd la Budăi, cînd la Hirişeni, cînd la Leuşeni. La Teleneşti, în partea de sus a tîrgului, era un sobor de toată frumuseţea. Comuniştii, însă, îndrumaţi de la Kremlinul din Moscova, l-au aruncat în aer. Pe turlă s-a urcat un mecanizator-comunist de la Ordăşei sau poate de la Tîrşiţei. Sătenii vorbeau cu spaimă, că pînă în seară, acel tractorist care a pus dinamita în zidurile soborului, şi-a găsit şi el sfîrşitul. Cică, încălecat pe o motocicletă, s-a izbit în plină viteză într-un copac de pe marginea drumului, lîngă Malul Galben de la cotitura Verejenilor... „Dumnezeu nu bate cu bâţul”, ziceau sătenii cu referire la acel eveniment tragic... Eu, însă, eram prea mic ca să înţeleg

ponoasele ce s-au abătut asupra oamenilor mei dragi. Eram copil, şi un eveniment trist putea fi înlocuit cu altul, care îmi aducea bucurie. Mai ales că în coasta casei noastre, într-un sarai lung, colhozul ţinea herghelia de cai, iar moş Mihalache Sîrbu, hergheligiul, dacă-i spunea-i pe de rost „Tatăl nostru", te urca calare pe cal şi mergeai spre şes, la adăpat. Şi eu, vă spuneam, ştiam de la bunel rugăciunea, de aceea, împreună cu moş Mihalache, dădeam mîncare cailor îi secelam, îi adăpam şi ei se deprinsese cu noi ca cu mînzii lor. Păcat că această prietenie cu caii n-a durat timp îndelungat, fiindcă conducerea colhozului a decis să transforme grajdul cela în casă de cultură. Clubul din Fundătură mai funcţiona, dar de la un timp începuse a se coşi pereţii, a se descoperi pe alocuri, a se dărîma. Au dispărut caii din preajma casei noastre, iar fostul sărai a fost întîi uns cu lut cu paie, apoi cu lut cu pleavă şi la urmă cu lut şi balegă de cal. Atîta a avut să tragă ca din sarai să fie transformat în centru de odihnă şi cultură. Într-un timp, însă, lucrările s-au stopat şi nimeni nu ştia cînd vor continua... Herghelia colhozului mai continua să se afle acolo. În schimb, a pornit zvonul că degrabă în satul nostru va veni un nou preot şi se va deschide biserica. Oamenii bătrîni au început a vorbi nu atîta de viaţă, cît despre moarte şi au întîmpinat zvonul acesta ca pe o izbăvire, ca pe cel mai scump dar ce-l primise de la Dumnezeu. Vroiam numaidecît ca trupurile lor neînsufleţite, înainte de a fi date pămîntului, să fie trecute prin biserică, şi să bată clopotele cînd vor muri. Să le fie înscrise numele în carte sfîntă, nu numai în registrul de la *selsovet*, adică primăria de azi...

Apropierea sfîrşitului începuse a-l presimţi şi bunul meu bunel. Atinsese vîrsta de 90 de ani, dar mai era încă în putere, îşi permitea adeseori să acuze faptele comuniştilor, zicînd că ei au adus vreme rea în lume, că din cauza lor lumea s-a lăsat de Dumnezeu şi curînd mîinia Tatălui ceresc v-a aduce potopul, o să ne nimicească ploaia cu foc şi pucioasă. Că el, zicea, nu are ce pierde. Şi-a trăit traiul, şi-a mîncat mălaiul. Păcat e de cei tineri, care vor avea de suferit... Izbutise ca să mai adune şi ceva comînd, îşi procurase straie noi de moarte, adunase ceva parale în sunduc, avea doi ţuhali cu făină în şopron, iar în podul casei stăteau meşterite de el o cruce şi un sicriu. Doar că nanul Mihail, nana Manea, badea Colea nepotul lui, toţi care trăiau într-o ogradă, prinsese a se revolta, acuzîndu-l că „giujul" aduce cu de-a sila moartea în casa lor. Bunelul, ascultînd toate învinuirile, prîsnea cu vorba:

– Apoi, am grămădit ca să nu vă cheltuiţi, cînd oi muri...

Într-un miez de iarnă, însă, badea Colea, cu ştirea lui nanul Mihail, cînd bunelul nu era acasă, a coborît crucea şi sicriul din pot, şi a dat focul în sobe cu ele...

Bunelul, după aceea, deveni morocănos, supărat, şi l-am auzit zicîndu-i mamei:

– De ce nu vine moartea să mă ieie, fată hăi!? S-ar îndura Dumnezeu să mă ia în împărăţia cerurilor...

****

La vremea copilăriei mele, în prima clasă puteai fi inclus numai odată cu atingerea vîrstei de 7 ani. Deoarece sunt născut în februarie, am fost nevoit să aştept după cei şapte împliniţi încă mai mult de jumătate de an. Era clar ca bună ziua că pînă la şcoală mai am niţel de aşteptat, dar trebuie să mă pregătesc intens, trebuie să-mi cumpăr rechizitele necesare pentru ea şi să repet cît mai des aceste cuvinte: „Buna ziua, şcoală!" ca la ora de trecere propriu-zis a pragului ei să nu greşesc cumva şi să spun alte cuvinte decît cele cuvenite. Aşa mic cum eram, îmi dădeam bine seama că dacă mă fac mare, gata, întoarcere înapoi nu mai este. Şi-apoi mai există un pericol legat de perspectiva ce-mi făcea din ochi. Dacă devin *octombrel* sau chiar *pionier,* ce mă fac eu cu oamenii bătrîni din sat, care îşi trag obîrşiile din alt secol şi mai că toţi ca unul îmi erau prieteni? Tata a încercat să mă facă pioner chiar înainte de a merge la şcoală. S-a înţeles cu directorul şcolii din Mihalaşa, un oarecare Mihail Rotaru, să mă primească şi pe mine la odihnă în tabăra pionerească pe care colhozul o deschisese pe un loc pitoresc în Borta lui Dănilă din Ponoarele Ineascăi, la hotar cu satul Teleneşti. Aşadar, încă neelev şi nepionier, am avut ocazia să văd ce mîncare de peşte este tabăra pionerească. Părinţii îmi fac pregătirile de rigoare şi plec de sine-stătător în lumea mare. Mama mi-a dat şi o pernă, ca măcar să dorm ca acasă. Acolo, la tabără, sunt primit cu voie bună, la un loc cu mulţi băieţi şi fete mai mari decît mine. Ne-au culcuşit în corturi mari, soldăţeşti, cu paturile aşezate în rînduri drepte, aşternute cu lenjerie nouă, de la care aducea miros de ierburi verzi. La fel, ne hrăneau bine la mese lungi, aflate într-un şopron, cu acoperişul de *ruberoid*. Ce-i drept, aici mirosea a flori şi fructe.

Copacii din preajmă erau doldora de cireşe şi vişine coapte-răscoapte. De jur-împrejur creşteau în amestec pîlcuri de corovatic, levănţică, coada-ursului, cimburel şi multe alte plante de cîmpie, pe multe dintre care nici acum, spre ruşinea mea, nu ştiu cum se cheamă. Fiind cel mai mic, dar şi recomandat fiind de director, simţeam că eram curtat, oferindu-mi-se fel de fel de favoruri. Mi se dădea, bunăoară, cîte-o porţie dublă de lapte dulce cu fidea. Mi se oferea fără restricţii goarna pionerească, de suflam în ea ca într-o tulpină de păpădie sau de stuf. Cu toate-acestea, viaţa de acolo nu mi-a plăcut, fiindcă nimerisem pentru prima oară printre străini. Ieşisem dintr-un colhoz şi nimerisem în altul. Într-una din zile a plouat torenţial, iar după ce torentele de valuri verticale se potoliră, înainte de amurg, a apărut soarele de după norii grei şi cerul din dealul Molnicului deveni sîngeriu... Priveliştea îmi amintea de povestea bunelului cu ploaia de foc şi potopul din veacul de-apoi... Fără să pierd o clipită, am luat perna mamei subsoară, m-am strecurat tiptil printre paturi afară, iar de acolo tot într-o fugă am ridicat dealul, printre hăţişurile de cătină şi tufe de porumbele, pe cărăruşa ce trecea pe lîngă fîntîna de după vii, din poarta

lui Petrea Țapu, am venit acasă, povestindu-le speriat celor de aici toate daraverile văzute şi nevăzute, ca un copil... Dînşii au rîs cu multă plăcere, dar de dojenit nu m-au dojenit şi nici înapoi la tabăra din Ponoare nu m-au dus. M-au lăsat în voia soartei şi lucrul acesta însemna mult mai mult pentru mine, nu pentru dînşii. Acum ar fi trebuit să-mi schimbe şi prenumele, dacă au vrut să nu mă duc la Ionel a lui moş Agache Tîrsînă, ca împreună cu dînsul să căutăm vrăbii şi bufniţe în podurile din casele oamenilor şi încă în acea zi să furăm cîte un sîn de mere şi prăsade din livada Prihonului... A doua zi după fuga de la tabăra pionerească, am stat în uşa ferăriei lui moş Lucache Roşu – un bătrîn de-o mie de ani, cu capul alb, rumăn la faţă, mînuind cu dibăcie tinerească, precum v-am mai spus, ciocanul pe nicovală. Cînd mi-o cerea, îi întindeam şi mina mea de ajutor la punerea în funcţiune a foiului. Dacă punea bucşele sau îmbrăca obezile pe roţile carelor şi căruţelor, îl ajutam să ţină pîrghiile...

Cînd potcovea caii, moş Lucache pregătea mai întîi copita, curăţînd-o cu un *satîr* special în formă de lingură, apoi fixa potcoava, şi o bătea în *caiele* icnind înfundat şi trîntind cu ciocanul în ele... Simţeam o plăcere inexplicabilă, auzind cum sfîrîie metalul cînd este aruncat în apă rece din butoiul de metal din pragul ferăriei ca să se călească, şi mirosul specific ce-l răspîndea în jur... Privind cum lucrează moş Lucache, odată eram cît pe ce să-l întreb dacă a fost şi el cîndva în tabăra pionerească. Ca să evit întrebările prosteşti pe altă zi, eu, fără Ionel, am mers la moş Ion Croitorul, alt nepot al bunelului Nică, paznic al casei unde era biroul brigăzii lui tata din preajma gospodăriei noastre. Îmi era milă de moş Ion, întors de la război fără un picior. Purta o proteză din lemn de stejar, cu vîrful ca un *chitonag*, întărit cu o verigă de oţel. Cînd păşea *şontîcăit* prin ograda mare a sediului brigăzii lui tata, alungînd găinile sau cîinii vagabonzi, lăsa pe pămîntul uscat de-o vară ineluşe argintii înfundate cu tot cu ierburile uscate. Adeseori, cînd mă vedea, dorea să stea cu mine la sfat, să-mi povestească ce tragedie aduce oamenilor marele război, de unde o parte nu se întoarce deloc, iar altă parte, alde dînsul, se întorc schilozi şi bolnavi pentru totdeauna... Nu-i puteam fi de mare folos, că eram mic, totuşi, dar...cu cîte ceva îl ajutam. Ştiind că tata are vin bun, mă îndemna să-i aduc ba un ulcioraş din polobocul roşu ba un ulcioraş din cel cu vin alb... Cînd vedea că ezit, începea să mă înveţe cum se scoate băutura din butoi:

– Cu mîna stîngă ţii cepul, iar cu ciocănaşul loveşti în el pînă simţi că vinul începe să se prelingă peste gardină. Opreşti bătutul şi laşi vinişorul ca să curgă în ulcior... Cînd se umple tocitoarea, baţi cepul la loc... Ai înţeles? Mă privea pieziş cu ochii veseli, ca mai apoi să mă roage: – Dar să nu-i spui lui tat-tu, că te-am învăţat, să fii gospodar ca dînsul.

Bînd vinul cu înghiţituri rare, îmi amintea şi-mi spunea că suntem neamuri apropiate şi trebuie să ţinem unul la altul. Alteori ajungea poet şi-mi recita versuri din propria creaţie. Realizate în duhul realismului socialist, poeziile oglin-

deau viața oamenilor din sat, care de cînd se ştiu ei au grijă să păstorească vitele, să are, să samene, să strîngă la timp şi fără pierderi roada. Se oprea din versificare, golea paharul de sănătatea mea, apoi se ruga pentru toată lumea să nu mai fie război...Pomenind cuvîntul „război" se cutremura din spate şi făcea o pauză îndelungată de tăcere. Vinul, dacă-i lichid bun de băut, se termina şi neamul meu mă îndemna să-i mai aduc un ulcior. Dar să am grijă, să nu mă prindă părinții! Să mă feresc eu şi să-l feresc şi pe el de bucluc! După al doilea sau al treilea ulcior, îşi afunda mîna în buzunarul pantalonilor şi îmi dădea cîte o copeică-două, să-mi cumpăr bomboane. Se întîmpla ca moşneagul să întreacă măsura. Atunci de la poezie trecea la cîntece populare:

– Tot cu ochii la cărare

Vine puica cu mîncare...

Ne adunam droaie de copii în jurul lui să-i ascultăm cîntecele şi amintirile din tinerețe. Barba albă, *rîşchirată* în două direcții, era loc prielnic care îl trădau mereu ce a mîncat şi ce a băut. Eu eram mîndru cînd îmi mulțumea, numindumă cu multă stimă şi mîndrie *Buric Victorovici*! Să-mi fi petrecut vara la tabăra pionerească, avea să mă numească aşa educatorii de acolo? Să fim serioşi! Ori aveam să aud eu vreodată în viață cîntecul acesta:

– La Nistru, la Dubăsari

A murit Pavel Captari, măi...

Cine o fi fost acela? Ori, pur şi simplu, erau două rînduri de poezie despre moartea unui consătean de-al nostru. Da stați că ştiu. De la moş Ion am aflat. Pavel Captari, un bărbat tînăr, din satul nostru, s-a dus într-o delegație la Dubăsari, pe malul Nistrului, şi nu s-a mai întors. A hotărît omul să se scalde, iar apele repezi ale rîului i-a luat viața. A rămas văduvă mătuşa Catiuța, verişoara mamei, cu cei doi băieți ai ei de la dînsul: Nicu şi Tudor, ultimul care mi-a fost prieten şi coleg de şcoală... Moş Ion a plîns atunci de această tragedie, a compus versurile citate şi acum oamenii le cîntă plîngînd chiar şi atunci cînd se avîntă în petreceri.

****

Dacă moş Ion Croitorul era paznic şi poet din satul nostru, apoi bătrînul evreu *Periț* era căruțaş, peticar din Teleneşti. O fi avut el numele lui real, precum şi cel de familie, dar satul se obişnuise ca să-l numească numai aşa. De ce îl porecleau cu acest cuvînt nu ştiu, însă, vreau să cred că de vină era nasul lui mare, cît un piper, care în rusă se numeşte „pereț". Venea bietul bătrîn la noi în sat cu o căruță cu loitrele unui coş înalt, lung, trasă de o mîrțoagă slabă de să-i numeri coastele, care tot apuca cu gura înzăbălată ba la ramuri, sau ce-i cădea în cale, chiar şi frunzele îngălbenite de salcîm.. Pe una din loitre, cu hățurile în mînă, stătea moş Periț, cu fața serioasă şi un nas mare,

roşu ca bogasiul, îmbrăcat într-o manta veche, asemănîndu-se mai mult cu un golan, şi striga cît îl ţinea gura să răsune satul: *„Terfi! Terfi!”*. La sosirea lui, gospodinele scoteau din case hainele, ţolurile învechite şi, împreună cu droaia de copleşi ieşeau în întîmpinarea *terfarului* să le schimbe pe cîteva linguriţe de chinovar şi multe multe ţuruiece precum şi alte jucării din lut ars. Nouă, copiilor, bătrînul ne schimba peticile numai pe ţuruiece şi pe baloane colorate. Ce mai bucurie pe capul nostru! Suflam în ţuruiece pînă ameţeam ca, pînă la urmă, să le stricăm trîntindu-le de perete. Dar, de la o vreme, moş Periţ îmbătrîni şi venea în sat de două ori pe săptămînă. Pesemne a văzut şi moş Ion Croitorul că teleneşteanul ne vizitează satul, că pe loc i-a şi compus nişte versuri:

„Măi golane peticios
Sui călare pe-un cucoş
Şi te du la bătălie
De te ca.. ă-n pălărie...”

Necăjit de viaţă şi de arşiţa, bătrînul evreu le-a auzit, le-a savurat şi el, dar se prefăcea că nu pricepe româna de Ineşti şi îşi căuta de treabă. De la o vreme, moş Periţ venea în satul nostru ca să adune terfele, iar altă dată şi cu un butoi de tinichea, în care lovea cu o rangă, strigînd şi îndemnînd lumea: „Hai la gaz!”. Oamenii ieşeau în cale cu diferite vase de metal ca să cumpere gaz lampant pentru felinare şi pentru a aprinde focul. Moş Periţ zîmbea de fiecare dacă cînd noi încercam a-i recita versurile năstrușnice. Se părea că nu înţelege nimic. În colţul gurii i se aprindea un zîmbet maliţios şi bolmojea ceva pre limba lui evreiască. Vorbea pocit româneşte, aproape deloc, şi prefera să nu intre cu noi în discuţie, ci numai să manevreze prin gesturi de mulţumire sau bucurie. Uneori, ne ameninţa şăgalnic cu biciuşca, alteori ne dădea bomboane în formă de pernuţă, mampasele, păstrate de el într-o cutie rotundă cu capac.

Pentru această bunătate îl petreceam cu cîntece de felul:

„Lele, lelişoara me,
voi trăi cum voi pute
cu dorul şi dragoste...” precum şi cu multe flori de cîmpie ce i le aruncam în loitrarul căruţei cînd moşul se întorcea spre Teleneşti cu terfe ce avea să le dee la stat sau cu butoiul de tinichea ce suna a deşert. Apoi, la noi în sat, cînd amurgea, cîntau *ţîrîiecii* cei din ierburi, semn că în curînd are să se coacă poama şi o să înceapă oamenii să facă mult vin nou, că cel vechi era pe mîntuite. Dar şcoala pare că începe oleacă mai înainte de strînsul strugurilor. Vom trăi şi vom vedea.

****

Am mai spus, dar mai repet să nu se uite, că majoritatea bărbaţilor din mahalaua noastră au participat la războiul din 1941-1945. Şi moş Minuţă Druţă

se întorsese de la bătălie fără de un picior, ca şi alții ca dînsul, alde moş Ion Croitorul... Trecuse mult timp după război, dar n-am observat să-i crească cuiva piciorul la loc. Aşteptam să se întîmple minunea aceasta cu moş Minuță Druță, care trăia gard în gard cu noi, şi avea cinci copii: patru băieți şi o fată. Gospodina casei, mătuşa Frăsina chiar că era gospodină. Îmi plăcea să merg la dînşii, mai ales după ce am fugit din tabăra pionerească. În pragul casei lor erau nişte meri cu fructe mici, gălbui-roşietice, foarte gustoase. De rînd cu toate gospodinele satului, sîmbăta sau în ajunul sărbătorilor, aici se cocea pîinea în cuptor. Cînd cocea mălai şi alivenci, mătuşa Frăsina ne aşeza pe un ţol în ograda acoperită cu troscot des, mirositor, ne invita părinteşte să mîncăm şi noi, dar să nu ne pară că-s prea bune, ca să nu ne îmbolnăvim de poftă. Ion şi cu Valoghea, băieții mai mari, erau pătărănoşi şi spuneau poveşti, iar noi, iştilalți, adică eu şi cu sora lor, Liuba, de-o vîrstă cu mine, frații lor mai mici, Pavel şi Grigore, îl ascultam cu gurile căscate. Moş Minuță măsura mereu ograda cu piciorul lui de metal, la vîrful căruia era o bucată de gumă neagră, vîrtoasă, fără a scoate zgomotul pe care-l făcea protezul lui moş Ion Croitorul. Ceva mai tîrziu am aflat de la dînsul că participanții la război din satul nostru erau împărțiți în două categorii – albi şi negri. O parte din bărbați se bucurau de privilegii, iar altă parte nici nu era luată în seamă, cu toate că şi unii şi ceilalți s-au întors fără cîte un picior. Oare pe unde să le fi fost îngropate picioarele lor cele date de Dumnezeu? Moş Minuță, mai întîi fusese înrolat în armata română, apoi în cea sovietică. Se spunea că la trecerea peste rîu, în vecinătatea unui pod de lîngă Varşovia, şi-a pierdut piciorul. Mama povestea că vecinul nostru s-a întors de la război cu multe *trofeie*, buclucuri prețioase, iar statul are grijă de el; îi dă pe gratis protez de metal, pensie, e vorba să-i procure chiar şi maşină...De sărbătorile comuniste lui moş Minuță, lui moş Tănase, fratele lui tata, ca şi altor veterani de război, care luptase de partea ruşilor, li se dădea produse alimentare, erau invitați la şcoală, acordîndu-li-se onoruri. Iar cei care participase la război în armata română, precum o ştia toată lumea, nici nu erau luați în seamă. Printre veteranii de război care luptaseră în armata română, era şi tata. La 9 mai, de ziua biruinței, cum se zice, o parte din bărbați erau invitați la Chitca să prăznuiască. Acolo, într-un mod solemn, cîrmuirea colhozului le înmîna cadouri. Cealaltă parte de bărbați, printre care tata cu răni de război şi Ion Croitorul, fără de picior, Cozma Stoian, fără de o mînă, erau ca şi cum uitați de lume. Deşi tatăl meu făcea parte din categoria celor negri, mama se bucura că nu-l cheamă ruşii la băut. Tata, în acea zi, stătea cu noi acasă, ne povestea multe întîmplări petrecute pe cîmpurile de luptă din lunca Prutului în 1944, avea obiceiul să ne arate pe harta geografică ce se afla în tindă pe perete, cum s-au mişcat trupele sovietice şi cele germane, alături de cele române. E cazul să amintesc că de la tata am deprins dragostea față de geografie. Datorită lui, pînă a merge la şcoală, ştiam locul de aflare a continentelor, a tuturor țărilor lumii, ale locurilor

unde s-au petrecut luptele crîncene din războiul la care participase şi tata. El avea o pasiune deosebită pentru harta geografică şi, după ce prezenta hotarele statelor implicate în război, contribuția tuturor oamenilor încinşi în acea conflagrație mondială, ne spunea, pe semne, un adevăr:

– Ruşii ăştea sunt cei mai minciunoşi din lume... De-ați şti voi ce disciplină şi cum luptau nemții! Economiseau orice cartuş... La birunță în acel război au contribuit nu numai ruşii, precum vor ei să laude în ziua de azi. Nu numai ei au pătimit grozăviile lui... Doar că ruşii, unde trebuia să fie unul-doi, erau mobilizați şi vîrîți în cazanul de ucidere plutoane întregi. Nu le era milă de nimic!... Cîte milioane de oameni au fost jertfiți pentru orgoliile paranoice ale lui Stalin şi ale celora din jurul lui...

Acum am înțeles şi eu de ce tata nu m-a mustrat atunci cînd am părăsit tabăra pionerească din capul meu. Satul mă avea şi mă mai are şi acum drept copil al unui veteran de război, nedreptățit de mai marii momentului. Dar eu n-am fost la război şi copiii mei nu sunt şi nici n-au să fie ai unui veteran.

Dar unde mă duc gîndurile, cînd pînă la începutul primului an de şcoală mai rămîn două-trei săptămîni? Oare n-o să se înceapă alt război pînă atunci? E bine, totuşi că am atîțea săteni buni şi gospodăroşi! Mă uit eu la gospodăria lui Ştefan Bostan, oameni cam năzbîtioşi, turbulenți, din cauză că erau iubitori de pahar. Cu Ileana, mezina lor, eram prieten. Ne jucam împreună, mergeam la nunți. La Ineşti, ca şi prin toate satele din împrejurimi, nunțile începeau de dimineață azi şi se potoleau ca mîine seară, cînd muzicanții şi nuntaşii cădeau ca butucii de oboseală... Ileana avea gîțe negre, era pistruiată şi foarte veselă. Ştia rînduielile nunții, ce cîntece trebuie să zică muzicanții cît mireasa îşi aşează fataua, ce marşuri trebuie să intoneze la casa nunului şi la cea a mirelui. Aici, la mire, se adunau nuntaşii, ca înspre chindie, cu chiote şi mare alai, cu vornicei şi conocar împrejmuiți cu panglici roşii şi *stible* de busuioc, să vină la poarta miresei. Aici nuntaşii mari se serveau unul pe altul cu pahare de vin, se rosteau conocării, se spuneau vorbe hazlii, într-un cuvînt – avea loc pețitul. Era un ritual vesel, în timpul desfăşurării căruia mireasa stătea nu ştiu cum smerită în pragul uşii, iar mirele, onest şi el, aştepta nerăbdător să fie invitat să treacă spre pridvorul socrilor. Conocarul ajungea primul în pragul casei şi, dacă se pornea, nu se mai oprea. Înțelepte, amuzante, conocăriile, ca de obicei, erau interesante şi noi, copiii, stăteam cu gurile căscate, absorbind orice cuvînt rostit de acel harnic flăcău. Pe timpurile celea, conocarii de elită ai satului erau: Gheorghe a lui Matvei Platon, Toader a lui Grigore Mereuță, Gheorghe a lui Ion Bostan, Gheorghe Cojocaru, apoi mai tineri: Arion a lui Profir Tîrsînă şi Ion Dochițanu. Era momentul culminant al desfăşurării nunții, cînd conocarul şi vorniceii reveneau la poartă, făceau schimb de colaci, după care auzeai un marş solemn în ritmul căruia mirele venea cu nuntaşii săi în pragul casei. Întîi de toate, îi dădea un cadou miresei,

iar el primea un colac de toată frumusețea. Lua colacul în mîinile lui vînjoase, făcea cu el semnul crucii în patru părți spre tăriile cerului, după care îl arunca în mulțime. Fiecare se străduia să obțină cîte o bucățică de pîine de la viitoarea familie și de la Dumnezeu. Urma așezarea la mesele lungi, pline cu bucate. Cît nuntașii meseau și se veseleau, mama miresei, soacra mică cum se zicea, umbla printre rînduri cu panere de lozie, împodobindu-i cu prosoape pe nuntași. Rudele mai apropiate erau legate cu cîte două prosoape, iar nunul și nuna mai că nu se vedeau din podoabe după săvîrșirea acestui ritual. Rar lăturaș, care nu era legat cu șervete. Invidiam copiii din familiile înrudite că și ei erau înfășurați cu panglici colorate și buchețele de hîrtie meșterite al naibii de dibaci. La fel, vorniceii mari și mici se alegeau, conform ritualului cu cîte o băsmăluță legate la brațul stîng... Trebuia să-mi dau seama și eu și Ileana că în numele rînduirii întocmai și a ritualului de nuntă gospodinele cu fete, țeseau aceste prosoape toată viața, le mai ghileau, călcau, împătureau, păstrîndu-le în sofcă pînă venea momentul potrivit. Ritualul acesta avea rădăcini adînci în solul perpetuării ineștenilor pe pămînt. Frumusețea nunții se măsura nu cu ce s-a mîncat și băut ori cu cît s-a mîncat și băut, ci cu numărul nuntașilor care au fost legați cu prosoape... A nu se uita și altceva – părinții fetelor pregăteau zestrea pe timp de iarnă, după ce se termina lucrul în colhoz. Se întîmpla ca prosoapele să producă discordii la tocmirea căsătoriilor. De numărul lor, deseori depindea și trăinicia căsniciei viitoarelor familii. Iată de ce la noi, la Ineşti, se ştia cu mult înainte cîte prosoape vor fi legate la cutare nuntă și cîte la cutare. Numărul lor se stabilea în timpul împăcăciunii de către soacra mică și soacra mare. Și eu cu Ileana, am discutat cîte prosoape a promis mama fetei și cu cîte a legat ea nuntașii de fapt. Dar cîți numărători și numărătoare, cîți observatori și observatoare afară de noi au fost la acea nuntă? Iată așa se face și se vede că Dumnezeu așa a vrut să fie, ca ritualurile nu numai să se respecte, dar și să se înveșnicească amintirea procesului trecerii copiilor din copii în părinți. Prin muncă cinstită, prin legături de neamuri, care-ți joacă zestrea la nuntă, prin dragoste ce aduce alți copii și tot așa de cînd lumea și pămîntul, și iar de la început.

Dar, hop! că satul nostru este radioficat.

Se întîmplă norocirea asta pe la începutul anilor ’60, cînd eu eram băiețel de grădiniță, nu de școală ca acum. Ca din senin apare în centrul satului, lîngă magazin, o pîlnie de difuzor din aluminiu, ce vuia, nu-i tăcea gura toată ziua. Aduce vești de la Moscova, dar și de la Chișinău, în rusește și moldovenește, că pe atunci româna așa se numea. Aflu că lumea e mai mare decît Ineasca noastră. Atît eu, cît și toți ineștenii, suntem cuprinși de un fel de îngrijorare în legătură cu situația din Cuba îndepărtată. Cum de au ajuns rușii și pe acolo cu misiunea lor internaționalistă? Pîlnia cea de aluminiu spunea așa. Mai spunea ea că rușii au de gînd să aprindă pojar atomic între cubanezi și americani. Unele femei din Ineşti

ascultau şi plîngeau în batistă. Bărbaţii, însă, trăgeau cîte un păhăruţ şi prindeau să le îndemne la cîntec că totuna, dacă începe războiul atomic în America, murim şi noi, işti din Ineşti. Ruşii sunt capabili de orice nebunie. Război să fie. Dar, de fapt, firi războinice aveam destule şi la noi în sat. Să luăm de exemplu, familia lui Costache Cănăţui, ce locuia mai în deal de casa noastră. Acoperită cu tablă albă, casa lui mai adăpostea patru feciori harnici care munceau zi şi noapte, agoniseau avere, crescînd vaci, adunînd scîrte de fin, dar toţi ca unul erau iuţi la mînie, repeziţi la cuţite în cazuri de conflict. Unde apăreau ei, acolo numaidecît se isca bătaie, sînge şi mare tărăboi. La încăierări se ajutau unul pe altul, aducînd prăpăd şi jale. Dacă prin sat apăreau *miliţioneri,* toată lumea ştia că s-a întîmplat ceva rău din pricina flăcăilor lui Costea Cănăţui. Erau ca nişte lei, de care se înfricoşa tot satul, temîndu-se de ei ca de cuţitari adevăraţi. Mai întîi moş Costea, apoi şi feciorii, unul cîte unul, au înfundat închisorile... După ce a murit mătuşa Liza, moş Costea şi feciorii chiar că făceau rînd la uşa puşcăriilor, încît casa lor stătea cu anii părăsită, delăsată, împărăginită. Aşa a fost soarta acestei familii, deşi mai rar oameni gospodari ca ei în sat!

Ducă-se pe pustie şi bătăile cu cuţite şi războaiele, dar şi cei care le inventează, negăsindu-şi astîmpăr în rîndurile oamenilor paşnici.

****

Dar să vedeţi cum şi cînd s-a bucurat tata că eu sunt băiat mare. Era după postul Crăciunului, în chiar toiul sărbătorilor de iarnă. Cete de copii umblau cu colinda prin sat cu şiraguri de colaci şi covrigi pe dîrjale.

Sfînta Maică a lui Iisus
Rătăceşte-n jos şi-n sus.
Cată loc să poposească
Şi pe fiul sfînt să-l nască...

După o săptămînă, satul, de la mic la mare, deja umbla pe la case cu *„Pluguşorul” sau „cu hăitul*”, cum se mai spune prin părţile noastre. Toate sărbătorile de iarnă în satul nostru, la acea vreme, se făceau pe stil vechi. Nimănui prin cap să-i treacă ca să sărbătorescă Anul Nou sau Crăciunul pe stil nou. În ajunul Crăciunului, pe rit vechi, la Ineasca gospodarii erau într-o frumoasă aşteptare şi pregătire. Se făcea peste tot curăţenie, se tăiau porcii, care se pîrleau numai cu paie, iar gospodinele făceau felurite bucate de frupt, ce aveau a le încerca membrii familiei abia la încheierea postului cel mare, în dimineaţa de Crăciun. Ca de obicei, în acele zile dădeau gerurile şi ningea din abundenţă. După ce stăteau ai casei la masă, copii porneau prin sat, să colinde toate casele laolaltă. Odată cu venirea amurgului, cetele de copii începeau să umble pe la casele oamenilor şi, sub ferestrele luminate îşi făceau apariţia colindătorii maturi. Satul era în sfîntă sărbătoare şi în mare bucurie creştinească, care înceta peste miezul nopţii, în zori

a doua zi. Începînd cu acea zi, noi, copiii, ne pricopseam cu multe cadouri de la săteni şi rude.

Agoniseam colaci, dulciuri, nuci, covrigi, iar cu banii strînşi ne duceam, prin nămeții iernii, la dughenele cu vînzători evrei din tîrgul Teleneşti... Uneori mergeam în ospeție la mătuşa Maria, sora lui tata, cea fără de o mînă, pierdută la muncile grele de la fabrica de cărămidă, care nu ştiu cum a ajuns să locuiască chiar în centrul orăşelului. Era o curățenie ideală în casa ei şi ne servea cu bomboane şi-i părea bine să fim la dînsa. Toată căldura sufletului venea dinspre ea. Dînsa nu se mai sătura să stea cu noi de vorbă, să ne tot întrebe ce mai fac neamurile de la Ineşti, ducîndu-le mereu dorul. Mătuşa Maria venea pe la noi numai în zilele de odihnă şi de sărbători, fiindcă, cu o mînă cum era, muncea din zori pînă în noapte la baia comunală din orăşel. Noi o vizitam şi mai rar, pentru că atunci cînd ne scăpam de-acasă nu ne era nouă de neamuri, dar de hîrjoană, de, ca copiii. Odată, dacă eram deja mare, cu fratele Ion şi cu băieții lui moş Agache Tîrsînă, ne-am dus în centrul Teleneştiului. După dugheana de var a lui moş Penchis ne-au aținut calea nişte copii de evrei care, se vede, nu uitase de chelfăneala ce le-am dat-o vara trecută la Borta lui Dănilă, vasăzică. Ne iese ei în cale, împieptuşîndu-se şi înflîndu-se în pene, crezînd, probabil, că au să vîre frica în noi. Îl mai întreabă unul din ei pe fratele Ion dacă n-are țigări. Ei nu ştiau că noi aveam săniuțe şi patine, că în drum spre Teleneşti ne-am dat de-a şuiul pe tot întinsul drumului acoperit cu gheață. Orăşeni fiind, ei nici nu aveau de unde să ştie că noi eram antrenați, mai bine decît dînşii. La Teleneşti nu era nici rîpa lui Zosca, unde lunecai bine şi fără de sanie, zdruncinîndu-ți şi mațele în tine, De unde să ştie copleşii evrei că la rîpa lui Zosca, de lîngă gospodăria lui moş Mihail Druță, vărul lui tata, erau vreo patru feluri de lunecuşuri: unul cu trambuline, altul cu hopuri, de-ți săreau şi dinții din gură, al treilea cotit ca o frînghie în căldare şi ultimul–mic de tot ca pentru cei începători. Noi, copiii din Ineşti, le trecusem şi le petrecusem pe toate, că eram țărani dintr-un sat ca toate satele Basarabiei. Văzîndu-i cum se fandosesc, fratele Ion le dă hîrtie şi tutun şi-i lasă să-şi învîrtească țigările. Aici a fost să fie ce s-a întîmplat în realitate. *Evreiorii* au aruncat tutunul în față băieților lui moş Agache Tîrsînă care şi aşa nu sunt merşi la biserică cînd e vorba de batjocorire. Gestul tîrgoveților au trezit un fel de juvine în inima lor. Tudor, cel mai mare fecior a lui moş Agache, îl ia pe unul şi-l trînteşte de celălalt, da fratele Ion nu fără ajutorul meu, îl înşfacă pe al treilea şi-l trînteşte de-al patrulea care cade peste cei doi de jos. Dar cad aşa de tare că se scapă în pantaloni şi după ce se scoală, fug de crapă gerul şi se încălzesc cînd au țurțuri la prohab. Noi, la rîndul nostru, venim acasă țanțoşi şi ne urcăm pe cuptor să ne mai odihnim oleacă oasele de sărbători... Afară e viforniță, frig, toți ai casei stau pe cuptor zgribuliți, iar tata, privindu-mă cu admirație şi blîndețe zice:

– Boris al nostru e de-acum mare! A ajuns la vîrsta de 7 ani. Chiar dacă a întîrziat, totuna, la toamnă merge la şcoală.

****

Ia mai staţi încă oleacă locului, nu vă grăbiţi, părinţii mei iubiţi. Aţi fi putut face ca acum eu să fiu şi mai mare. Eu nu port nici o vină că pînă la şcoală mai am o rezervă de timp şi mai pot, din cînd în cînd, să mă mai arăt la grădinița. Mă trăgeam încolo, mai ales că educatoarele organizau concerte şi alte jocuri interesante. Era o mare bucurie s-o văd pe Galea Druță, porecla părinților cărora era *Moțoi*, o fetiță rudă cu mine, mereu în rochițe curate, căreia îi sclipeau ochişorii de drăgălaşă ce era. Copilița avea gîțe lucitoare prinse în fundițele albe, aruncate pe spate şi o feţişoară smolită-smolită... Mîncăm noi, păcat de zis bucate făcute de mătuşa Uliana la cuptoraş: zeamă cu borş de casă, şi scrob... dar ne satisfăcea mai ales laptele dulce cu tocmagi sau meşnița!

Alteori, aveam obiceiul prost al lui Valoghea lui moş Agache să-l luăm în zeflemea pe fratele lui, Fiodor, cînd acesta, flăcăoan mai mare decît noi, îndrăznea să danseze fetele la hora din mijlocul satului. Dacă-l luam în rîs, el se supăra foc, devenea furios, ne găbjea în hudița de la Macaceaneaua şi ne chelfănea ca pe hoţi...

Dar cea mai mare bravură din acea perioadă. Mi-amintesc de zilele cînd aşa mici cum eram, pe mine şi pe Ionel a lui *gheaghea Agache*, măhălenii ne-au încredințat înalta misiune să mergem la păscutul vitelor satului. Spun aşa, deoarece a merge la păscut gireada, era una din înaltele misiuni ce le avea de purtat pe cei ce-i ajungea rîndul s-o facă. Într-o zi de lucru, cînd toată lumea avea de muncit pe deal, pe mine şi pe Ionel, împreună cu vărul Valentin ce era de două ori mai mare decît noi, ne-au lăsat să mergem în Hîrtop să paştem vitele satului. Dar, înainte de aceasta, părinţii ne-au prevenit să avem grijă de animale, să le paştem pe unde iarba e mai grasă, adică pe lîngă malul Prigoanelor (prigoriilor) şi, ferit-a sfîntul să nu le scăpăm cumva în lucernă, ca să se umfle. Era o zi călduroasă de vară, cu puţin vînr şi mulţi bîzoi şi strechii. Vărul Valentin, care era o fire c-am habarnică, după o vreme, căută un dos adumbrit şi s-a pus pe aghioase. Nici eu cu Ionel nu eram porniţi în acea zi să păstorim. Ne-am avîntat în băltoacele cu apă din coclauri, unde pluteau buraticii şi, pînă peste chindie ne-am tot ghilosit ghiduşi. Vitele au cam stat necăjite pe loc prin păiuşul papurei. Către seară, cînd trebuiam să mergem cu cîrdul de vite spre sat, vărul Valentin ne-a îndemnat să trecem animalele prin lanul de lucernă, apoiu prin postatele de *lobodeniş*, din preajma aguzilor şoselei, din preajma Ciulucului, unde rîul şerpuieşte la Malul Galben spre Verejeni. Vitele flămînde, numai în cîteva ore s-au făcut sătule, iar loboda le-a rotungit la trup. Cînd soarele roşu se îndreptat spre amurgite, am dat vitele în sat. Gospodarii, ce se întoarseră şi ei de la muncile istovitoare de pe lanuri, la început s-au bucurat de animalele sătule. Dar numai peste cîteva momente, cînd s-au pomenit cu ele în ocoale, au înţeles aventura

noastră, a păstorilor... Vitele umflate prinseră a cufuri nuielile şi ieslele ocoalelor. Ţîşneau din ele furtunuri şi gospodinele s-au înspăimîntat, căci nu puteau nici să le mulgă. Îndată au înţeles că dobitoacele fuseseră duse prin *lobodenişul* de la Malul Galben, de care fiecare gospodar se ferea ca vreo vită înfometată să treacă pe acolo... Tot în acea seară, la poarta părinţilor mei, a lui Ionel, dar mai mult al lui vărul Valentin s-a petrecut un fel de judecată populară cu participarea sătenilor indignaţi. Norocul nostru a fost că am fugit de acasă şi peste noapte nu a pierit nici o vită. În schimb, toată noaptea şi a doua zi dimineaţa, vacile pîngărise gardurile şi drumurile satului cu balegă... Multă vreme după aceea sătenii tot scoteau ochii părinţilor noştri că nu suntem educaţi şi băgători de seamă. Pe toate parcă le-a rezolvat nanu Mihail, fratele mamei, precum şi bunelul Nică, ce s-au dus la Malul Galben şi în cîteva zile au nimicit, cosind lobodenişul de acolo. Numai astfel, sătenii şi-au mai potolit mînia...

Peticile-acestea de amintiri parcă n-au nici o legătură între ele, dar cum vedeţi, fac un sac mare în care se păstrează vii ca în memorie. Ia să facem o privire imaginară pînă în centrul satului, în clădirea de lîngă sediul tatălui meu brigadier, unde era cîrmuirea, iar în zilele de sămbătă îşi petrecea repetiţiile fanfara colhozului. Flăcăi din satul nostru învăţau pasionat să cînte la diferite instrumente muzicale, devenind mai apoi vestiţi la nunţi şi hore: Fiodor al lui nanu Pintilie Şoltoianu, poreclit *Bober*, Ghiţă Isac, *Valoghea* Tîrsînă, băiatul lui Ilie Ţapu, apoi starostele orchestrei, Tudor a lui Dănuţă Şoltoianu, dobarul Vasile Munteanu.... Mă chinuia gîndul că părinţii m-au făcut prea mic şi nu puteam să fiu şi eu printre dînşii, dacă nu chiar la pupitrul cu note scrise, ca nişte floricele de cîmpie, măcar un micuţ trompetist. Dirijor era Maranţa, un evreu bondoc, josuţ, cu ochii mari, şireţi, ce purta o frezura mare de-i acoperea mereu fruntea. Cînd ridica bagheta cu o mînă, cu cealaltă-şi dădea pletele peste cap ca să vadă muzicanţii. Maranţa venea de la Teleneşti cu un geamantan mare, pe care îl umplea, după repetiţii, cu fel de fel de cumpărături de la oamenii satului. Dar lua cu dînsul, neapărat, şi cîteva găini vii şi le ducea acasă, cu dispoziţie fredonînd sub mustăţe un cîntec mai vesel decît altul. Îi plăcea să mănînce carne de găină ca să poată cînta la toate instrumentele şi să-i înveţe şi pe alţii. Numai nu pe mine, din cauza vîrstei. La cumătrii era angajat de gospodarii satului şi cînta la acordeon cu multă dibăcie. Cînd cumetrii ziceau melodia pe versurile

„Ochii tăi sunt verzi ca iarba
Nu te mai uita degeaba...”

Maranţa începea să lăcrimeze şi înfoia acordeonul, culcîndu-şi puţin capul pe el, ca pe umărul unei femei iubite. În pauze, bunul şi doritul de săteni evreu bea vin şi mînca găluşte ca şi cîntăreţul nostru neîntrecut, Nicolae Sulac. După ce se alimenta cum îi dorea inima, Maranţa devenea o adevărată maşinărie de cîntece vesele, de petrecere, mînuind cu dibăcie degetele lui subţiri, îndemnatece, pe clapele acordeonului, îndepli-

nind întruna comenzile mesenilor. Avea o voce moale, duioasă, puțin graseia, pentru care cuconițele mai ghiduşe, ferindu-se de ochii geloşi ai bărbaților se apropiau de el, îi netezeau chica bogată, mai aterizîndu-i cîte un pupic pe obrajii lui dolofani.Tînărul evreu avea acasă şi femeie şi copii, dar talentul lui prea înnebunea ineştencile. Şi nu numai în timpul petrecerilor. După încheierea veseliilor, Maranța prefera să ducă acordeonul în spate, iar geamantanul să-l umple cu darurile ce i le dădea gospodina: găluşte, învîrtite, turte, răsol... Şi, aşa, se întîmpla ca în zorii încă întunecați ai zilelor, deoarece el mergea pe jos spre Teleneşti, din urma lui se lua să-l petreacă cîte una din nevestele cu inima înfocată a satului nostru. O fi adevărat sau nu, însă am auzit, ba chiar şi am văzut în Ineşti cîțiva semeni de ai mei, care, cînd s-au făcut mari, aveau o asemănare ciudată cu bunul, talentatul şi vestitul dirijor... Şi nimănui atunci, dar nici în ziua de azi nu-i pare rău de această amestecare de sînge, fiindcă ineştencele pricep cum şi cu cine să îmbogățească neamul nostru românesc...

Amintiri, amintiri mă învălmăşesc cu antichitatea lor, încît încep uneori să mă rătăcesc în tumultul frumuseței lor... Deşi ziua de a pleca la şcoală zăboveşte şi întîrzie...

Nu pot să uit nici zilele de odihnă, cînd femeile stăteau culcate una în poalele alteia pe troscotul moale din ograda Zinaidei lui Simion Tîrsînă şi se păducheau una pe alta...Iar eu stau mulțumit alături de feciorul lor, Petrică, băiat cuminte, frumuşel, cu fața smolită, băiat de-o seamă cu mine şi ne jucăm de-a maşinile, improvizînd că ținem în mînă, în loc de un băț, volanul unui camion adevărat. Nu mi se părea o priveliişte scîrboasă treaba asta, cînd se păducheau femeile, fiindcă era ceva obişnuit prin satele noastre de-atunci. Acele femei, adeseori mă rugau ca să le cînt melodii de jale, fiindcă se descoperise că eu am vocea mamei, iar țaca Ioana avusese grijă să mă învețe cîteva cîntece...

– Tot am zis c-am să mă duc
La măicuța la mormînt
Să dau piatra la o parte
Şi iarba pe jumătate...
sau
– Păsărică – păsărea
N-ai văzut pe mîndra mea?
– Am văzut-o la fîntînă
Cu doi copilaşi de mînă
Scotea apă şi plîngea,
c-ai lăsat-o singurea...

Ascultîndu-mă, unele din ele lăcrimau... La sfîrşit, îmi dădeau cîte o bomboană şi-mi ziceau, scuipînd în direcția mea: „Ptiu, să nu te deoache careva, că tare eşti tu deştept şi cuminte, măi copchile!”..

Odată mă îmbolnăvisem de gripă, stăteam culcat pe o saltea pe prispă şi-mi amintesc cum fratele Ion cu Victor al lui Toadere Meriuță din mahala mi-au adus

nişte reviste vechi cu acelaşi titlu „România Populară”, bîcsite de fotografii, cu oameni mulți, încolonați ca la demonstrațiile de solidaritate. Fețe entuziasmate, fețe vesele. Fratele mi-a spus că în România oamenii vorbesc aceiaşi limbă ca şi noi, moldovenii... După ce m-am însănătoşit de-a binelea, într-o zi am ridicat un pietroi din fața casei, mutîndu-l în alt loc, ceea ce n-ar fi fost capabil s-o facă unul mai matur decît mine. Tata mă lăuda oaspeților că sunt foarte voinic. Ca nimeni altul! Peste drum de Mahîştea stăteau ruinele unei case demolate şi eu, împreună cu alți copii din mahală ne jucam acolo de-a bătaia, de-a cioarba, untişorul sau de-a poarca... Mişa, fiul nanei Zina, sora mamei de la Teleneşti, venea la noi în ospețe într-o cuşmă neagră şi tare bine îmbrăcat. Mama n-avea ce face şi, cum îl vedea, îşi amintea nişte păcate de-ale nanei Zina. Vărul, în schimb, era țîfnos şi se vede că o iubea pe mămica lui cum o iubeam eu pe a mea. Asculta cît asculta cuvintele mamei, se închidea în sine şi lăcrima. Apoi pornea prin *Ponoare* şi *Cîrlige*, spre satul Teleneşti. Mi se făcea jale de dînsul şi o luam pe urmele lui, iar în fundul grădinii, lîngă pîrlaz, îi dădeam mere mălăiețe să aibă cu ce se mîngîia în drumul lui spre casă. Îl mai rugam să nu le ieie pe toate în capul lui de copil ca al meu, şi-l chemam mereu să vină la mine în musafirie, deoarece suntem neamuri apropiate şi de suflet... Atunci el mi-a spus, ca printre altele, că are mereu gîlcile umflate şi adeseori stă la spital... Înspre sfîrşit de vară vărul Mihai a murit şi nu l-am văzut niciodată, căci eram prea mic şi părinții n-au vrut să mă ieie la înmormîntarea lui... Era unicul copil adoptiv al nanei Zina care, de jalea lui, nu şi-a mai putut reveni. Toată viața, pînă la ultima zi, s-a topit de dorul lui... Dar şi mie mi-a fugit din cap multe alte amintiri, nevăzîndu-l măcar mort pe vărul Mihail. M-am retras de la alți copii ca mine şi am început să mă joc în colbul drumului. Anume în drum, în singurătatea prafului de pămînt ars de soare, m-a găsit învățătoarea Nina Pavlovna Tudosan, o femeie smolită, pistruiată, înaltă şi slăbuță, cu un vraf de caiete şcolare în mînă. M-a cunoscut că-s feciorul părinților mei. M-a privit serioasă şi mi-a zis:

– *Tovărăşele* Boris Druță, dumneata ştii că mîne trebuie să te prezinți la şcoală?... după care m-a obligat: Să te îmbraci în haine curate şi să ai cu dumneata un buchet de flori.

Mi-am zis şi eu în minte „tovărăşele” şi „dumneata”, potrivind că nu sunt cuvinte de ocară. Atunci am înțeles definitiv că m-am făcut mare de tot, gata fiind să continui mersul istoriei propriului destin pe un drum încă împresurat cu flori albe...

II.

Precum ați înțeles, la această zi eram cu mult trecut peste al 7-lea an de viață. Am plătit cu şapte ani de-acasă meritul acesta de a fi numit tovarăş-tovărăşele. Da, deja am întrat în al optulea an de viață ...Dar de ce o încep de la unu? Şi

părinții mei, văd bine, o încep și ei cu mine. Mîine va fi azi? De cum am ieșit din colbul drumului și pînă am mers la școală, am avut capul plin de gînduri. Cînd mă trezesc – mîine e azi.

Așadar, azi, 1 septembrie 1962, e o zi însorită, copacii sunt atinși de rugina toamnei care va să vină, iar în jurul meu e multă lume. Aș putea zice lume de pe lume, cu multe flori. Ieri, iată mint – alaltăieri. Iarăși mint, vara trecută, adică în ajunul acestei zile istorice pentru mine, părinții îmi cumpăraseră din tîrgul Teleneș-tilor o pereche de pantaloni negri de porosină, cămașă albă și papuci de culoarea pantalonilor cu șireturi. M-au tuns chilug, așa cum recomanda școala. Din podgorii simțeam că vine miros de poamă, dinspre livezi miros de fructe, iar din cîmpii și din codru – miros de flori... Și de la lume tot miros de flori venea. Pe șleahul satului, copii purtați încă de mînuțe, se îndreptau șiraguri spre școala din centrul satului, de unde se auzea fanfara lui Maranța. Sora Ana culesese de sub prăsadul din coasta casei un buchet de crizanteme și sacanadele, florile ei preferate. M-am contopit cu ceilalți peste cincizeci de copii din sat care păşeam în clasa întîi. Ni s-a spus ca bobocii care încep numărarea anilor de școală să se adune lîngă magazinul din preajma școlii, pe un loc viran, din poarta gospodăriei lui moș Vanea Abris. Prima mea și a noastră învățătoare, *Nina lui Pavel Tudosan,* o femeie cum ziceam, smolită, pistruiată, înaltă, cu ochii negri, deștepți, ne-a trecut prenumele și numele de familie într-un catalog și a făcut apelul, verificînd dacă suntem toți la număr. Apoi ne-a aliniat, ne-a spus băieților să ne prindem pereche cu cîte o fetiță de care ne plăcea și ne-a condus în vale, în fața școlii, unde corpul didactic și întregul co-lectiv de elevi stăteau în careu. Am constatat cu uimire că pe mulți din cei adunați în pragul școlii îi cunosc. Majoritatea băieților și fetițelor prezenți acolo erau de prin mahalalele *Bordoceni, Fundătură,* sau din cea de peste rîpa lui Sîrisîcă, locuri bine cunoscute de mine. Fețele tuturora iradiau bucurie, fericire. Fetițele, majoritatea, erau îmbrăcate în rochii cafenii și pestelci albe, băieții cu îmbrăcăminte mai pes-triță, dar toți ca unul frezați chilug. *Fanfara lui Maranța* a intonat un marș solemn și, cînd învățătoarea ne-a adus la locul stabilit, se făcu tăcere de mormînt. Domnea lumina arămie a toamnei, miros de flori. Toate lucrurile și obiectele stăteau și ele la locurile lor. În centrul careului, sub niște vișini, era o masă acoperită cu o pînză ver-de, pe care stăteau vaze cu flori vii. Așezat pe un scaun, ne urmărea curios *Silvestru Maximilan*, directorul școlii, un tînăr din părinte armean, cu frezură neagră, bogată, pe un cap cu fața mare și inteligentă. Privindu-ne cu dragoste, el ținu un discurs cu o voce liniștită. De pedagog, nu de demagog, a zis tata. Ne-a felicitat cu prima zi de școală, spunîndu-ne că în lăcașul științei vom afla multe taine ale vieții, vom însuși deprinderi noi de a trăi în și pentru colectivitate. Îmi pare că a mai zis că fetele vor învăța a face mîncare, a coase, iar băieții – a meșteri uși, ferestre, a gospodări onest și a pătrunde încontinuu în tainele cărților. Am uitat să vă spun că în ajun de începerea anului școlar, învățătoarea noastră i-a învățat pe unii din noii mei colegi

să cînte şi să recite versuri solemne la acea serbare despre şcoală, patrie şi partidul comunist, conducătorul şi îndrumătorul întregului popor sovietic. Cei care au cîntat şi au recitat, s-au învrednicit de aplauzele elevilor din clasele mari şi ale învăţătorilor. Svetlănuţa Bulat, fiică de învăţători, ce locuia în mahalaua casei părinţilor mei, care se pomenise deja într-o clasă cu mine, a trecut prin faţa noastră cu un clopoţel argintiu, legat cu o panglică roşie, prevestind că pentru toată lumea azi începe anul şcolar. După primul sunet al clopoţelului, directorul şcolii, adresîndu-se nouă, a mai adăugat, plin de entiziasm:

– Aţi crescut mari. La şcoală veţi învăţa a scrie şi a citi. De acum înainte, şcoala va fi a doua voastră casă. Trebuie să fiţi silitori, ascultători... Şi încă ceva, a mai spus el, dar iată că am uitat. Ţin minte că după miting, învăţătoarea iar ne-a spus să ne apucăm de mînuţă, conducîndu-ne pe drumul satului, îndărăt spre magazin, unde se afla o casă mare cu pereţii albi, acoperită cu foi de ardezie cenuşie, cu o singură intrare, ce servea şi de ieşire. Am intrat curioşi într-o clasă lungă, cu trei rînduri de bănci în făcătura lor greoaie. Ne-a aşezat cum am venit, o fată şi un băiat, o fată şi un băiat şi tot aşa pînă ne-a aşezat pe toţi. Pe banca fiecăruia era cîte un toc de lemn cu peniţă de metal şi cîte un caiet. La mijlocul băncii, într-o gropiţă stătea înfiptă delicat cîte o călimară de porţelan alb, pentru amîndoi elevii. Nina Tudosan a mai făcut odată apelul, verificînd dacă nu ne-am pierdut, i-a poftit amabil pe părinţi să plece acasă şi, rămînînd numai noi cu ea, ne-a arătat cum trebuie să ţinem mînuţele pe bănci în timpul lecţiilor, prevenindu-ne că deja suntem şcolari şi trebuie să fim cuminţi, ascultători la poveţele ei. Pe atunci erau un fel de bănci din lemn, dintr-un tot întreg: masă şi scaun vopsite în culoare cafenie-închisă. Lîngă genunchi era un fel de poliţă unde puneam cărţile, iar jos, chiar lîngă podea, o chingă pe care ne sprijineam picioarele. Poate deaceia mi se părea că au făcătura greoaie. Ca unul din cei mai înalţi copii din clasă, am fost aşezat într-o bancă din fund. Învăţătoarea ne-a spus că o să încercăm să scriem în caietul albastru cu sugativa rozovă. Ne-a explicat cum să ţinem în mîna dreaptă tocul şi penița, cum să înmuiem în cerneala din călimară, pentru a nu ne murdări. În sfîrşit, ne-a îndemnat să tragem cîteva beţişoare pe foaia curată... Majoritatea absolută au îndeplinit stăruitor indicaţiile învăţătoarei şi, pare-mi-se, n-am văzut mare taină în aceste liniuţe. Nina Pavlovna Tudosan (numele de familie de fată mare Oxinte), prima mea învăţătoare... Era venită în satul nostru. Se născuse la 14 ianuarie anul 1927 în satul Chiştelnița într-o familie numeroasă de 11 copii.De mică a îndrăgit cartea şi era o fire cultă, inteligentă, dar cu grijile casnice. Avea studii speciale de agronom, absolvise şcoala agricolă de la Cocorozeni, raionul Orhei, apoi termină 3 cursuri de învăţătoare de biologie la institutul pedagogic din Bălţi. A muncit la Braviceni, Orhei, apoi la Leuşeni, Teleneşti, în acest sat (baştina pictoriţei Eleonora Romanescu) s-a căsătorit cu agronomul Ion a lui Mihail Tudosan, după care a venit cu familia toată în satul nostru. Avea o casă

la marginea şoselei. A născut şi a crescut patru copii; un băiat Iurie, apoi fiicele Svetlana, Natalia şi Valentina. Era o femeie inimoasă, muncea pînă la sacrificiu, m-a învăţat să scriu, să citesc şi să îndrăgesc cartea 4 ani de zile, fără de răgaz. Munca istovitoare a adus la aceea că odată cu înaintarea anilor să i se zdruncine sănătate şi, îndată după ce s-a pensionat nu a mai dus-o mult şi a decedat la 20 septembrie 1989, abia trecînd peste 60 de ani...Amintirea despre această femeie notorie mi se păstrează mereu pe fotografiile şcolare şi în inima mea în semn de mare recunoştinţă...

Pomenindu-mă pe făgaşul miraculos şi plin de taine al şcolăriei, chiar din primele clipe, am făcut o descoperire senzaţională. În clasă m-am pomenit cu două fetiţe de învăţători, cu numele Svetlana. Una era chiar a primei noastre învăţătoare, cealalată era a lui Petru şi Anastasia Bulat, pe care o mai dezmierdau, zicîndu-i „*Lănuţa*". De la Svetlănuţa. Această Lănuţă se deosebea de noi toţi. Avea o rochiţă cafenie şi o pestelcă albă-albă. Fundiţele din păru-i roşcat erau roşii-roşii. Pistruii ei, chiar din primele clipe, mi-au zguduit fiinţă. Deşi locuiam într-o mahala, pînă într-acea zi nu observasem ce juvaier de copiliţă este Lănuţa. Învăţătoarea a aşezat-o şi pe fiiculiţa ei alături de Lănuţa... Amîndouă colege ştiau deja a scrie şi a citi, lucru care m-a uimit deosebit de mult. Abia atunci am înţeles că păscutul vacilor, a gîştelor, cît şi celelalte nebunii din copilărie, nu mi-au dat prilej să învăţ şi eu a scrie şi a citi... Poate din această cauză, chiar din primele clipe de şcoală, m-am străduit nespus de mult ca să îndeplinesc, de rînd cu ceilalţi colegi, indicaţiile stricte ale învăţătoarei. Înmuiam atent penița în cerneala din călimară şi lunecam pe ea, desenînd beţişoarele, pînă cînta Nina Pavlovna s-a apropiat de mine, m-a netezit pe cap, zicîndu-mi:

– Bravo! Iată cum trebuie de însuşit indicaţiile mele.

La acele ore, învăţătoarea i-a lăudat pe majoritatea copiilor din clasă.

Doar Petrică Perju, un băieţel micuţ, în costum albastru-închis, unicul cu un smoc de percică în frunte, ţinea stiloul neîndemnatic, iar cerneala îi curgea din vîrful peniţei, murdărîndu-i caietul... Învăţătoarea i-a arătat de cîteva ori cum trebuie să ţină tocul corect, dar Petrică o continua pe a lui... Dintr-odată, învăţătoarea s-a dezlănţuit, a ridicat tonul vocii mai aninîndu-l de ureche... Petrică începu să plîngă şi să se roage să fie lăsat acasă, la mama... Atunci învăţătoarea l-a luat cu binişoirul şi l-a învăţat cum să ţină tocul în mîna dreaptă. Mărturisesc, m-a luat un fel de frică faţă de şcoală. Să fi fost simţul responsabilităţii ori al libertăţii absolute, nu ştiu. Părinţii îmi spuseseră că şcoala este lucru bun pentru orice om din sat, că cel ce ştie carte are patru ochi. La şcoală trebuie să fii ascultător şi priceput. Altfel, o poţi lua la cap atît de la colegi, cît şi de la... Las' că-s buni toţi de-al învăţa pe altul şi asta nu-i mare taină, mi-am zis.

Amintindu-mi de prima învăţătoare, simt cum mă înfioară un sentiment de admiraţie. Avea o inteligenţă moştenită de la părinţi, dar şi cultivată prin şcoli.

Încă pe cînd Orheiul era judeţ, a absolvit şcoala agricolă din Cocorozeni, dar vremile o impusese să-şi schimbe profilul şi s-a făcut învăţătoare la clasele primare. Avea un talent deosebit de a-i face pe copii să scrie şi să citească la nivelul cerinţelor partidului şi ministerului de profil. Era energică, poseda o impresionantă capacitate de muncă. Pe atunci, la Ineşti nu ajungeau cadre didactice, din care cauză peste 50 de copii au fost repartizaţi în două clase mari, „a" şi „b", pe care avea să le învețe ea. Frecvența se făcea în două schimburi – de dimineață și după masă. Nina Pavlovna Tudosan avea familie, precum am menționat, creştea patru copii şi muncea din zori şi pînă seara tîrziu ca şi mama mea. Mereu o vedeam cum se duce sau vine dinspre şcoală, cu un clit de caiete subsuoară, că trebuia să controleze şi să aprecieze munca fiecărui elev. Cînta şi recita poezii ca din carte. Avea un talent deosebit de a explica lucruri complicate pentru noi, ca să le memorizăm pe toate. Capacitățile mele, însă, din primele zile de şcoală s-au dovedit a fi destul de modeste. Aveam un scris deşirat, neîngrijit, cîrlionţat. Aş putea spune că semăna cu mine scrisul, dar trebuia să samene cu tovarăşa Tudosan, învăţătoarea...

Cel mai preferat obiect al meu era aritmetica. Învăţătoarea pusese în colţul clasei un stand, pe care scria numele acelora care aveau cele mai curate şi mai îngrijite caiete. Slavă Domnului, n-am fost niciodată lăudat pentru că scriu curat şi caligrafic, în afară de a desena beţişoare, dar la aritmetică eram demn de a fi un fiu al unui brigadier colhoznic.

Mai rău era cu cititul. Nu puteam nicidecum să leg literele în cuvinte şi cuvintele în propoziţie. Majoritatea elevilor se descurcau binişor la acest capitol, iar eu parcă nu eram născut, ci făcut din piatră. Fără carte turuiam ca o moară stricată. De aceia, poate, învăţătoarea mă considera şi mă prezenta străinilor care nu mă cunoşteau drept un elev bun. Că eram un elev de mijloc nu mă supăra defel. În schimb, chiar din primele zile de şcoală, mă evidenţiam la capitolul turbulenţă şi obrăznicie. Spre deosebire de alţi copii, îmi plăcea să frecventez şcoala. Doar aici nu era aşa de greu, precum era la muncile grele de pe cîmpuri, odată cu începutul toamnei. Odată cu pîrguirea roadei prin vii, lanuri şi livezi, părinţii aveau mult de lucru: păpuşitul tutunului, culesul viei, tăiatul şi curăţitul popuşoilor, strînsul sfeclei. Fratele şi sora, în această vreme, încetau să mai fecventeze lecţiile. În toiul toamnei şcoala sovietică rămînea aproape fără elevi. Nu ştiu cum era la oraş, dar la sat nici nu se putea să fie altfel. Eu eram nevoit să pasc vitele. Încearcă să nu mănînci şi ai să vezi cîte taine ai să descoperi în carte. Partidul, ca şi părinţii, aveau dreptate cînd spuneau: lucrează şi te îmbracă, băiete, apoi învaţă. Starea aceasta de incertitudine şcolară continua vreo lună, o lună şi jumătate, pînă hăt după sărbătoarea lui *octombrie* cel mare şi păgîn. Deşi partidul şi guvernul sovietic doreau ca toată lumea, de la mic la mare, să iasă la strînsul roadei de pe deal, în acelaşi timp avertizau profesorii ca elevii să frecventeze

şcoala. Biata mea învăţătoare umbla pe la casele oamenilor, rugînd părinţii să ne permită să frecventăm lecţiile. Totul, însă, rămînea pe vechi, pînă cînd părinţii o mai apropiau cu muncile de pe cîmp. Reîntorşi după o lună şi jumătate pe băncile şcolii, aveam o dragoste cum se zice, nemărginită faţă de carte. Pe lîngă lecţii, învăţătoarea ne mai citea cărţi de aventuri, lucru ce ne părea să fie mai aproape de viaţa reală şi concretă. Oare viaţa comunistă nu-i o aventură gravă? Dacă eram harnic şi elev bun, părinţii mi-au cumpărat costumaş de *barhotă* cafenie. După ce învăţătoarea ne cosea la gît guleraşe albe ca şi a fiicei sale, eram cu toţii parcă de la o mamă. Sătui şi îmbrăcaţi, puteam deja să ne apucăm de carte.

Către Anul Nou, toţi ai clasei devenirăm octombrei. Un fel de şoimuleţi ai patriei! Cu steluţe şi chipul lui Lenin în piept! Majoritatea covîrşitoare ştia şi a citi şi a scrie toate literele alfabetului rusesc. Iată ce înseamnă să-ţi dai străduinţa şi să fii cum te învaţă partidul. Doar cu disciplina mai şchiopătam. Recunosc, eram zbînţuit, şi doar pe Svetlana învăţătoarei n-o băteam dintre fete. Din aceste motive, Nina Pavlovna la început se răfuia cu mine, folosind jordia, dar, văzînd că violenţa nu ajută, a trecut, sărmana, la pedepse de altă natură: o săptămînă mă punea să frecventez lecţiile în clasa „A” din schimbul de dimineaţă, iar altă săptămînă veneam în clasa „B” de după masă... Sărmana mama mea nici nu ştia cînd să mă trezească. Dar învăţătoarea, n-am ce zice, era într-adevăr bună, pînă am observat că cel mai mult prefera cultura sanitară şi igienică. Din rîndurile elevilor mai buni întocmea grupe sanitare, care se controlau una pe alta. Acum, nu începeam lecţiile pînă nu ne controlam colegial şi reciproc mîinile, unghiile, urechile... Nu mai înţelegeam ce se întîmplă cu noi, pentru că, să gîndim la rece: care mamă îşi trimite copilul la şcoală nespălat? Pe la vremea ceea, majoritatea mamelor noastre ne purtau cu haină, fie chiar şi cîrpită, dar curată... Însă, de acasă pînă la şcoală, pentru unii din noi era drum lung de mers pe lîngă fîntîni, rîpi şi gunoişti... Şi se întîmplau minuni pe lume. După procedura cu controlul elevilor disciplinaţi, şi curăţei, li se punea dinainte, pe bancă, o steluţă roşie ca de octombrel. Celora care veneau la şcoală cu hainele murdare, nespălaţi, cu unghiile netăiate, li se punea desenul unui... purcel. Chiar dacă nu m-am lăsat niciodată de nebunii, totuşi prima învăţătoare mă alesese starostele clasei, mă numise şeful unei comisii de control, aşa că puteam binişor să nu mai învăţ. Mă complăceam în postura mea de şef, fiindcă nu ştiu cum alţii, dar eu şi în clasa întîi mă consideram copil. Dar şi colegii mei neşefi, veneau la lecţii avînd în trăistuţe mai puţine cărţi şi caiete, decît să zicem, ce le puneau părinţii acolo – brînză, pîine, nuci, mere, gutui...

Fiind feciorul unui conducător al ţărănimii colhoznice din veriga medie, am început a veni la şcoală fără a-mi lua merinde, uneori flămînd, nu aşa cum tata se ducea la cantina brigăzii de tractorişti şi lua masa.

Aici, de-a lungul tuturor lecţiilor, stăteam flămînd ca blegul şi, de multe ori, cînd vedeam cum colegii înfulecă bunătăţuri, gustoşenii aduse de-acasă, îmi

venea o poftă nesăbuită de mîncare. Odată, în timpul recreației mari, mi-a crăpat răbdăul şi n-am putut să nu cer de la *Anişoara Țapu* o bucățică de turtă prăjită pe tigaie, pe care dînsa o înfuleca c-o poftă de vulpe flămîndă. Colega m-a refuzat categoric, iar eu nu chitesc mult şi-o jăfuiesc de plăcintă, că eram băiatul tatei. Prins în flagrant delict, învățătoarea m-a scos în fața careului şcolii... Plîngînd în hohote, Anişoara Țapu povesti tuturor cu lux de amănunte cele întîmplate – cum i-am furat plăcinta. Mare ruşine am tras atunci, oameni buni! Nina Tudosan, meditînd o habă, analizînd cele săvîrşite de mine, a considerat că merit să fiu supus pedepselor crude ale legilor şcolare. Îi îndemnă pe colegi să mă huiduiască cu un fel de interjecție locală, care sună *„Hăleu!”! „Hăleu”!...*

Dar, după ce am trecut şi prin astă ruşine, am devenit şi mai pofticios. Ce puteam face, dacă îmi plăceau varzările?! Însă de acum nu furam, ci ceream de la fiecare cîte o bucățică, cum m-a sfătuit învățătoarea. Mi-a zis să respect legile elementarei conduite şi eu le respectam cum puteam. Dacă, însă, colegul se dovedea a fi zgîrcit din cale-afară, răpeam cîte-o pişcăturică de la fiecare, le adunam în buzunare, după care fugeam la colțul şcolii să dovedesc a le înfuleca în voie bună şi în pace şi mai bună. Primeam uneori chelfăneala cuvenită de la învățătoare. Eu, însă, înțelegeam că mă aflu într-o perioadă de trecere, cînd mi se formau calitățile caracterului, şi trebuie să încetez fărădelegile. Pricepeam că mai trebuie să ader cu adevărat la colectivul clasei şi să declar tuturor că nu mai vreau să stau de unul singur în bancă, precum mă pomenisem după atîta obrăznicie. Trecînd peste sărbătorile de iarnă, cînd satul a adormit, în sfîrşit, după atîtea petreceri, m-am debarasat şi eu de apucăturile mele haiduceşti... Deoarece Lănuța demult era curtată de alți colegi ce şi-au demonstrat purtarea lor cuminte, iar ea era prea departe de a mă aproba şi a mă înțelege, mi s-a părut simpatică colega Nadea, care stătea într-o bancă cu Costică Grosu. Declarasem tuturora, inclusiv învățătoarei, că doresc să stau într-o bancă cu ea, dar lui Costică nu i s-a părut prea bun acest gest al meu. Însistența mea ce izvora dintr-o dorință salvatoare a convins-o pe învățătoare şi, după multă cumpătare, cît ai zice dragoste de vreo zece ori la rînd, mi-a satisfăcut dorința. Nadea era o copiliță adusă de părinții ei din Rusia. Nimic de mirare. Mai aveam şi alți săteni care s-au dus de unul, dar au venit înapoi cu soțiile şi copiii din urmă. Acum avem în sat ukraineni şi ukrainence, siberieni şi siberience, cazaci şi cazace aşa încît, de le-ar trăsni prin cap, ar putea să se apuce să federalizeze Ineştii noştri străbuni în lung şi în lat. Ori să facă o revoluție. Mare lucru. Se găseşte un Lenin ori un Stalin, adună toți bețivanii şi fac din el ce-au făcut din Rusia după 1917, apoi şi din aproape din toată Europa – lagăr socialist de concentrare. Dar, cu dragostea nu te joci. Nadea, colega mea, avea părul blond, era cuminte, vorbea un melanj de cuvinte ruseşti şi româneşti, constituind pentru mine o curiozitate de a o asculta şi tot asculta la nesfîrşit. La început, fetița nu dorea să vorbească cu mine. Probabil, nu-i plăcea

purtarea mea din timpul recreațiilor ori poate chiar nici plăcintele nu-i plăceau. Dar, după cîteva zile, am observat că se deprinsese cu mine, că mereu venea mai devreme de începutul lecțiilor s-o ajut la aritmetică. Dacă reușea să mă convingă, zîmbea senin ca cerul, retrăgîndu-și cu timiditate prefăcută privirile în dosul buclelor de păr blond. Pe urmă a devenit mai îndrăzneață și nu se mai sfiia de nimeni cînd mă dorea. Vorbea un cuvînt ruseşte şi altul româneşte. Şi eu am început să vorbesc ca dînsa. Că proşti mai suntem noi, românii basarabeni. Mă topeam ca ceara, cînd mă lua la braț în timpul recreațiilor și mergeam împreună afară, în curtea școlii să jucăm, de rînd cu ceilalți colegi, „Trandafirul”:

– Noi avem un pom frumos, Trandafiru-riru-ra...

– Iar al noastru-i mai frumos, Trandafiru-riru-ra...

Jocul acesta cu cîntecul consta din două cercuri. Unul de fete altul de băieți, care se roteau unul împotriva altuia în ritm încet. Prin cîntec, fetele chemau în cercul lor pe un băiat, iar băieții pe o fetiță. Și tot așa, pînă suna clopoțelul la lecții.

Altele rele nu făceam. Nu fumam şi nu-l sfătui pe nimeni, că ministerul sănătății şi pe-atunci nu recomanda nimănui aşa ceva... Dacă ne despărțeam cu ruscuța Nadea, aşteptam ca pe foc să ne întîlnim din nou. Cînd ne revedeam, zîmbeam şi eram fericiți ca nimeni altul pe lume. Chiar şi Lănuței îi era bucurie de fericirea noastră.

– Să nu mai furi plăcinte, îmi zicea uneori Nadea, ca învățătoarea. Eu aduc de-acasă pentru tine o sută vărzare şi lapte de vacă...

Am ajuns că Nadea mea a început să-mi cînte ceastuşte ruseşti, „Catiuşa”, „Tiomnaja noci”, „Bietsea v tesnoi peciurke ogoni” şi chiar să-mi danseze dansuri căzăceşti. Dar, din păcate, idila noastră s-a frînt subit. Într-o zi, învățătoarea ne-a anunțat că Nadea nu v-a mai învăța la noi în şcoală. Părinții ei au hotărît să se întoarcă în Rusia. Copilița, probabil, nici nu a avut timp să vină să-şi ia rămas bun şi eu nu am mai avut prilejul s-o mai văd vreodată şi s-o mai ascult cum cîntă. Oricît mă străduiesc, azi nu-mi pot închipui imaginea ei simpatică şi mersu-i ales, care m-au făcut să nu-mi găsesc astîmpărul multe zile şi nopți. Şi să învăț mai bine decît puteam în realitate. Măcar o scrisoare să-mi fi scris din Rusia... După plecarea ei, viața mea pentru o vreme deveni tristă, neinteresantă nu ştiu cum. Măcar de-aş fi putut s-o înlocuiesc cu alta. Dar Lănuța Bulat era prinsă puternic sub aripile ba a lui Nicolae Şoltoianu, căruia îi aducea la şcoală halipuri de pîine unse cu magiun şi unt, ba cu Timofei Druță, care o învîța la recreații, în coridor, cum să danseze... Am încercat odată să străbat aceste ziduri ale gingăşiei, dar ea îmi zîmbi ghiduş, făcînd cu multă multă ironie:

– Fii cuminte şi astîmpărat, Borinaş Druță, dacă vrei să nu te spun la mămica şi tăticul meu!

După aceste amenințări, unde aveam să mă rățoiesc, decît să înghit gălușca şi să mă silesc a înțelege că am prea întîrziat cu adresa şi sentimentele. Cam tot

pe atunci a trebuit să se însoare unul de-al lui Roman Cojocaru. Să se însoare şi să facă nuntă ca la noi în sat. Eu nu-s surd şi nici şchiop, cum aud muzică la recreaţie am şi plecat de la lecţii, pomenindu-mă în mijlocul nuntaşilor, alături de nunul cel mare. Lume ameţită, nimeni nu se gîndeşte să mă poftească la masă. Iar eu, deşi am fost cu mama la biserică, nu găsesc altă ieşire decît să-i zmuncesc unui copil mărul din mînă. Am fugit repede în clasă, dar mama copilului, o femeie ambiţioasă ca de la ţară, vine după mine şi mă face cu ou şi cu oţet în faţa întregii clase, cu toate că eu şi fără dînsa intram în pămînt de ruşine.

De data aceasta, să vedeţi minune! Învăţătoarea, înţelegînd că sunt încă un copil năstruşnic, mi-a luat apărarea, străduindu-se a o linişti pe femeie, chipurile a fost o glumă copilărească şi nu am ştirbit onoarea cuiva cînd am dorit un măr. Dar eu nu mai eram copil, ci şeful unei comisii de control şi învăţătorul de aritmetică al Nadei care a plecat în Rusia mă-sii. De aceea Nina Tudosan mă lăsă în pace şi, după ce femeia cu mărul plecă, văzînd cum plîng necăjit în bancă, mi-a zis parcă mie, parcă tăcerii din clasă:

– O să vină vremea, cînd Boris o să înţeleagă fapta lui ruşinoasă... Nu vreau să scoatem gunoiul din casă. De nu se va cuminţi, o să-l cumințească ea, *miliţia...*

Deşi nici aceste cuvinte nu cădeau din pod, erau, totuşi, grele, apăsătoare. Ele m-au făcut să hotărăsc cu toată fermitatea mea de elev sovietic ca să nu mai răpesc niciodată cuiva bucăţica din mînă. Numai printr-o purtare exemplară aş putea schimba părerile despre mine în faţa Lănuţei...Continuam să însuşesc bine aritmectica, să cînt, să desenez, chiar să scriu mai frumuşel. Doar cu cititul deocamdată o duceam mai prost, decît i s-ar fi cerut unui îndrăgostit de-o fată din Rusia. Trecuse deja două trimestre şi aş fi putut să mă dezbaier şi de acest neajuns. Cunoşteam buchiile de la distanţă, dar cînd le citeam în carte, o făceam pe dos şi în loc de „apă” citeam „ăpa”, în loc de „mama” citeam „amam”. La început învăţătoarea credea că-i o glumă, dar cu timpul, cînd şaga se îngroşă, a început să se supere pe mine şi mă numea odată evreu, altădată – ţigan. Dar nu i-am întrebat pe părinţi niciodată să-mi spună cine sunt de-adevăratelea, că în viaţă cîte nu se întîmplă. Lucru indiscutabil, am avut o învăţătoare excelentă, fenomen natural nu altceva. Lămurea pînă înţelegeam totul pînă în cele mai mici detalii, dar efectul tot inversat rămînea. S-a chinuit biata femeie cu mine pînă nu a avut de a mă cruţa şi i-a spus tatei despre maniera mea de citire stranie, cam arăbească: să citesc din dreapta spre stînga, adică nu cum trebuie, ci invers. Auzind de cititul ce se obişnuieşte în Israel şi în ţările arabe, tata a hotărît să se apuce neîntîrziat şi personal de capul meu. În seara aceleaşi zile m-a chemat în cămară, mi-a pus Abecedarul dinainte şi l-a deschis la litera „i”.

Ascultînd cum rostesc stăruitor sunetele bizare, tata nu a putut să mai rabde. Mi-a tras o chelfăneală, încît pînă într-un tîrziu mi-a pus mintea la loc şi

citeam nu „ni”, ci „in”, nu „noI”, ci... „Ion”. Adică tot din ineşteni eram şi tot pe Ionel de prieten îl aveam, deşi mai mult mă gîndeam la ruscuţă dispărută pentru totdeauna în hăul străinătăţii. Mi-a dat o serie de palme vîrtoase la partea moale a organismului meu fraged şi cînd m-am uitat, nu mai eram evreu, nici ţigan, nici chinez, ci român get-beget. Face mult la casa omului un tată, dacă-i tată de sînge. Chiar a doua zi am uimit învăţătoarea, fiindcă deprinsesem a citi impecabil. Mai mult, pot să mă laud că nu peste mult timp am devenit nu că un cititor pasionat, dar un profesor, aş putea zice, un artist în ale cititului. Toată clasa mă invidia, dar nu se împăca cu mine pentru că la caligrafie învăţam mai prost. Scrisul meu era caraghios ca ghiarele gîştei pe nisip. Şi nici tata nu a putut influenţa mersul meu spre bine în această privinţă. El însuşi avea un scris păsăresc, urît, că vă spuneam, el a învăţat în România, cu grafie latină nu în şcoala sovietică, unde era fixată cu strictețe scrierea în alfabetul chirilic... Ş-apoi, mai mult decît sigur, lui i-a predat un învăţător, nu o învăţătoare bună de agronom şi care avea o fată de-o seamă cu mine. De ce i-a zis Svetlana? Nu cumva soţul ei e tot din Rusia? De ar fi numit-o Luminița, aş fi învăţat mai bine şi timpul ar fi trecut mai uşor. Dar aşa, afară era iarnă, pe Luminița colega mea o chema Svetlana ca şi pe cea Lănuţă pistruiată, şi-mi părea că timpul a înghețat şi nu mai ajung să trec în clasa doua dacă scriu prost şi nu consolidez relaţiile de prietenie cu prima mea învăţătoare.

****

Dar, pînă una alta, suntem în vacanţă şi afară e iarnă...Aşa frig cum era, dar zece zile de vacanţă au trecut mai repede decît una obişnuită la şcoală. După sărbătorile de iarnă, care, pe atunci, la Ineşti, erau marcate de două ori la rînd – pe stil nou şi pe stil vechi, veni iarna cea adevărată. Căzu o zăpadă mare şi peste sat se lăsă un ger cumplit. Sala noastră de clasă era mare cît un hambar, cu deosebirea că avea o sobă pripăsită într-un colţ, lîngă masa învăţătoarei. Cu toate-acestea, şi noi şi învăţătoarea dîrdîiam de frig. Veneam nu îmbrăcaţi, ci încotoşmăniţi la lecţii. Băieţii purtau pe cap broboade din barizuri şi şalinci, ca şi fetele. Fiind parte feminină, învăţătoarea nu putea fi şi mare instructor sportiv, dar o făcea, că n-avea încotro. Ne ridica şi ne antrena într-un tropăit ca de cai, să ne încălzim. Sărmanele fetiţe, cum alergau pe loc ca să ne privească vesel şi amuzant. În acel mijloc de iarnă, majoritatea din noi aveam bani, adunaţi din colindă, urat şi semănat. În vecinătatea şcolii, într-o casă veche, cu ferestre mari şi uşă arcuită, se afla magazinul, încredinţat de stat familiei lui Dionis Savin. Lumea din sat îi ziceau pe poreclă „broscoi” şi, atunci cînd cineva îndrăznea şi reuşea să-l scoată din sărite, n-avea decît să-i zică acest nume de reptilă în faţă. Bărbat robust, te privea şiret dacă aveai bani şi tare se enerva, cînd un copil îi spunea că zece bomboane nu pot trage la cîntar tocmai jumătate de kilogram. Cîrmuirea cooperaţiei de consum din Teleneşti i-a adus o firmă cu inscripţia „Ciuluc”, atîrnîndu-i-o

de-asupra uşii de la intrarea în magazin. Ne trezeau interesul şi nişte jucării în formă de broască mare, verde, rîioasă, pe care o umflai cu aer şi ea sălta năstruşnic înainte şi-napoi... Vînzătorul, investit cu dreptul de a realiza prin vînzare cu bucata sare, zahăr, chibrituri, bomboane, vin, rachiu la suta de grame şi încă toate mărunţişurile trebuincioase la gospodărie, stătea de cu zori şi pînă seara la tejghea, deservind cumpărătorii, săteni de-ai lui, cu gusturi şi caractere pestriţe. Lumea, ca lumea, venea la magazin să bea o sută de grame şi să mai pună ţara la cale după sărbători. Noi, işti dintra-ntîia, stăteam prin colţuri şi tăceam chitic, iar şcoala noastră avea şi alte clase cu băieţi şi fete cu limbi mai lungi ca ale noastre. L-aud pe unul:

– Nene Dionis vinde-mi te rog... *un broscoi*!

– Atît de frumoşi sunt broscoii în „Ciulucul" ista!, făcea altul.

– Icoana mă-tii! Taci din gură, că te plesnesc cu ghira asta! se enerva vînzătorul îndîrjit, mirîndu-se şi el cum o pereche de broscoi umflaţi cu pompa saltă caraghios înaintea lui şi a soţiei sale, care-l însoţea pe soţ în treaba ei de vînzătoare.

– Ho-o! făcea cumpărătorul, elev în şcoala din Ineşti, că nu ţi-a dat să vinzi gînsaci, dar broscoi! Şi magazinul se cheamă „*Ciuluc*"... unde trăiesc broscoii!

Se vede că vorba asta l-a scos din sărite pe moş Dionis, ca peste cîteva zile de pe frontispiciul magazinului dispăru denumirea firmei şi odată cu ea toate jucăriile de broscoi. Dar porecla i-a rămas pentru toată viaţa. Şi nu că era o poreclă urîtă, ci sătenii aveau plăcere să vadă, cum vînzătorul reacţionează supărăcios cînd auzea cuvîntul „broscoi"... Noi, elevii dintr-a-ntîia şi din celelalte clase, dacă în şcoală era frig, imposibil să pătrunzi în tainele ştiinţei de carte, ne-am apucat să studiem viaţa propriu-zisă, pentru că nici ea nu e lipsită de taine, aşa cum arată în goliciunea ei.

Atît el, moş Dionis, cît şi soţia lui, mătuşa Evghenia, erau credincioşi în timpurile bune, umblau la biserică, iar în momentele cînd cineva cerca să-l ieie în zeflemea, făcînd aluzie la Ciuluc şi la broscoi, el se înfuria mai dihai ca Nichita Hruşciov la tribuna ceea americană cu naţiunile unite nu ştiu cum:

– Cum de nu le este milă şi ruşine de sfîntul Dumnezeu? Hristosul, Prohodul şi *Dumnezoaica* cui îi are pe toţi!...

O termina moş Dionis Savin pe asta şi începea alta şi mai gogonată. Uneori, cînd venea la tejghea vreun hăulit să facă mai multe cumpărături, el bătea contul cu bile, cu un ritm şi zgomot specific, ca după ce făcea toată socoteala să-i declare cumpărătorului:

– Trebuie să plăteşti pentru marfă trei ruble şi 75 de copeici... cu tot cu *amăgeală!*

– De ce faci aşa, bade Dionise? se nedumirea hăulitul, mai avînd răgaz să beie şi o sută de grame de rachiu.

– Păi, zicea hotărît vînzătorul... De sufletul morților, mînca-i-ar norocul pe lumea cealaltă!

Fiind numai ochi şi urechi la cele întîmplate, ne veseleam pe seama lui moş Dionis şi după ce primeam de la mătuşa Evghenia cîte un fîşic cu bomboane pernuțe, cu magiun înăuntru, o zbugheam la lunecuş. Chiar dacă gerul acoperea geamurile cu un strat gros de gheață, lecțiile erau destul de vesele şi interesante. După ce tropăiam din picioare, învățătoarea ne învăța cîntece, poezii. Pe mine mă trimitea să aduc dintr-un depozit cîte un lighean cu cărbuni *brichetă* şi să-i arunc în sobă. Din această pricină, acasă mă întorceam murdar de funingine. Mama cunoştea bine situația. Manifestînd multă răbdare, îmi spăla hainele, le usca la ger şi a doua zi mă petrecea la şcoală curățel, cu guleraş alb. Iarna primului an de şcoală a fost dură şi aspră de tot, am s-o țin minte. La recreații ne încălzeam, zburdînd ca nişte cai la săniuş.

De la poarta lui Ion Arvinte, poreclit Abris, drumul desena un povîrniş, pe care noi în ajun îl udam. Cînd se făcea ca sticla, ajungeam ca fulgerul în pragul şcolii, unde eram întîmpinați cu pîine şi sare de un omuleț de zăpadă, meşterit tot de noi cu o căldare pe cap, cu ochii şi gura de cărbune, cu un morcov în loc de nas, altul în loc de buric, al treilea ...ceva mai jos şi cu două mături în loc de mîini, cum de fapt, suntem noi, moldovenii. De zvăpăiați ce eram, nu ne lipsea nici spiritul inventiv, alteori eşalonîndu-ne ca vagoanele trenului şi de acum coboram lunecînd la vale claie peste grămadă, *deraind* pe parcurs de pe şinele de oțel lucitor.

În iureşul unei asemenea învălmăşeli, Mihai a lui moş Vasile Ungureanu şi-a frînt un picior. Învățătoarea nu era la şcoală, încă nu venise. Mihai răcnea de vuia satul. Cu chiu cu vai, cîțiva dintre noi l-am adus în clasă, aşezîndu-l pe un scaun lîngă sobă. Stăteam speriați şi nu ştiam ce să facem mai departe. Cineva din trecători a alergat iute la cîrmuire, unde era biroul tatei, şi a chemat prin firul telefonic salvarea de la spitalul din Teleneşti... Mihai, însă, nu putea să se ogoiască nici pentru o clipită. Răcnea de se cutremurau pereții cu promoroaca prin unghere. Parcă-i aud şi acuma glăsciorul îndurerat*: „Of, Doamne! Mor, piciorul meu! Of Doamne!.. Piciorul meu, piciorul!...”*

Bine că s-a rugat lui Dumnezeu. Şi n-a chemat-o pe mamă-sa, că cine ştia ce putea să se întîmple. Cu ajutorul lui Dumnezeu, însă salvarea n-a mai venit. În schimb a venit sărmana mătuşa Nina, mama lui Mihai, care n-avu timp să ne probozească ori să ne chelfănească,. Îl înşfăcă iute pe fecioru-său în brațe, îl înfofoleşte într-o pufoaică şi îl scoate afară, îl aşează cu prudență într-o sanie trasă de doi cai şi l-a dus în Fundătura satului, la moş Costea Fîțu – un bătrîn cu gura strîmbă, care avea un fel al lui de-a pune oasele scrîntite la loc. Oricum, moşneagul a fost acela care i-a luat durerile lui Mihai, apoi i-a pus piciorul în ghips, încît colegul nostru a stat acasă pînă în primăvară, cînd şi zăpezile şi întîmplarea

asta tragică au trecut în amintirea noastră, mai oferindu-ne o lecție de omenie mai bună decît orice altă lecție pe care ni le dădea şcoală sovietică. Vorba e că datorită nouă, Mihai n-a rămas repetent, pentru că noi nu l-am lăsat singur în față cu durerile sale, ci îl vizitam zilnic la domiciliu, ajutîndu-l ca învățătura să meargă în pas cu programul prevăzut. Iat-aşa am făcut noi om dintr-un coleg. Nu zic, Nina Tudosan era plină de energie, severă, se străduia să ne învețe şi dumneaei a citi, a scrie, a ne comporta ca oamenii, dar toate-acestea ne zburau din cap, cînd porneam viața din capătul ei de început. Vă spun eu vorba asta şi parcă văd că nu sunteți de-acord cu mine, punîndu-le învățătorilor în cîrcă toate păcatele elevilor. Eu, însă, de pe atunci credeam altfel. Credeam că se săvîrşea o mare nedreptate față de învățătoarea noastră, atunci cînd un părinte de-al unui coleg, după ce acesta îşi rupea o mînă sau un picior în timpul aventurilor lui, venea la şcoală şi o învinuia pe dînsa, că adică nu are grijă de copil... Învățătoarea asculta umilită *tărăbăniile* părintelui, da pe urmă iar se umilea în fața noastră pentru că ne cerea imposibil – ogoiți-vă copii. De unde să iei într-o țară aşa de mare, copii cuminți? Şi-apoi se vede c-ați uitat că şcoala, la urma urmelor, nu minte, ci carte trebuia atunci să-ți deie. Ca să creşti om sovietic devotat principiilor colectivismului comunist şi internaționalismului proletar.

Văzînd că nu-i prea dăm ascultare, tovarăşa învățătoare a schimbat placa, începînd să vină la şcoală cu o jordie cît Sfîntul Nicolai de mare, dar n-a pus-o la icoană – de unde icoane pe timpul socialismului înalt dezvoltat, ci chiar lîngă dînsa, alături de masă. Dar şi noi, din parte-ne, ştiind că am călcat pe bec, că suntem vinovați, mîncam papară şi înghițeam noduri, fără să ne plîngem părinților acasă... De-am fi făcut aşa ceva, fiți siguri că am fi putut fi numiți nu elevi, ci trădători de patrie. Acum e timpul să repet că noi o iubeam pe învățătoarea noastră, care se poate spune că era în toate nu numai un exemplu, dar şi un etalon de curățenie sufletească. Era severă, nu-i vorbă, dar pedepsea pe dreptate şi se străduia să ne învețe pe fiecare în parte cît mai multă carte. Am spus doar că în afara timpului programat, ea ne ținea la şcoală şi după lecții ca să citim şi să numărăm ca inginerii, constructorii, agronomii, aviatorii, cosmonauții, dacă vreți... Ea a fost prima care n-a făcut un secret şi ne-a dezvăluit adevărul potrivit căruia timpurile se schimbă, iar moldovenii pot avea şi ei viitor, dacă vor urma cu strictețe porunca lui Vladimir Ilici Lenin: *„Învățați! Învățați! Învățați!”* Toată intelectualitatea sovietică îi urma înțeleapta prezicere. Numai dobă de carte fiind, adăuga ea, învățătoarea, de la dînsa, nu de la Lenin, moldovenii vor ajunge să înțeleagă în sfîrşit că țara lor nu se termină la Prut, că dinclolo de dînsul nu trăiesc oameni cu coarne, cum ni se spune nouă, ci că acolo ni-s părinții părinților şi strămoşii noştri din care ne tragem, că noi suntem tot români ca şi dînşii şi limba ni-i română, şi avem aceeaşi istorie comună. Celora care nu învățau cum le cerea, le anina pe spate cu un bold o foaie de hîrtie pe care era desenată o cifră cît un

cap de armăsar – 2 şi la recreații îi punea să defileze prin curtea şcolii. Pe cei care lipseau nemotivat de la lecții, sau făceau vreo aventură deochiată, îi critica public în foaia satirică *„Ariciul*”, atîrnată în coridorul şcolii, în văzul tuturor. Mie îmi plăcea să urmăresc metodele de educație ale învățătoarei, dar nu înțelegeam de ce mă ținea pe mine la distanță. Oare nu din cauza că tatăl meu era *brigadier în colhoz?* Dar de întrebat n-am întrebat-o niciodată, pentru că ştiu că n-ați uitat că învățătoarea noastră o avea în clasă cu noi pe fiică-sa, Svetlana. Iar alți învățători încă o Svetlană-Lănuța. Gîndindu-mă la viitorul meu, în mare taină copilărească, eu o rebotezam pe Svetlana, în Luminița.

Iaca cum se strică băieții cînd au multe de ales. Ce vină purtam, dacă odată cu trecerea zilelor mă opream tot mai mult cu gîndurile la Svetlana-Lănuța Bulat. Îmi plăcea copilița ceia, măcar să moară lumea de ea. Îmi plăcea zîmbetul ei, pistruii şi gîțele roşcate. Răscolind toate emoțiile într-un suflet de copil romantic, pînă în cele din urmă o luam la braț pe această Lănuță Bulat şi păşeam pe drumul vieții ca pe o cărare bătută cu flori. Fiind cu ea în mahala, de la o vreme doream să petrec orele de seară, împreună; să-i povestesc multe, să îi admir zîmbetul, mişcările. Dar, copilița totuna nu mă observa. Se vedea cu ochiul liber că mă ignorează, lucru care mă supăra cumplit.

– Apoi, neică stai!

La şcoală nu numai că se învață, ci şi se visează.

Numai timpul şi poate că şi mama îmi citea visurile. Cum altfel îmi puteam explica faptul că primăvara a venit triumfătoare, cu ploi liniştite şi calde, acoperîndu-mi Ineştii de baştină cu flori şi o mare de verdeață crudă. În apropierea şcolii era biblioteca şi poşta. La sărbătorile de 8 martie şi 1 mai, învățătoarea ne-a sfătuit să procurăm ilustrate timbrate şi ne-a învățat ce anume cuvinte să alegem pentru a felicita rudele şi prietenii dragi. De fapt, multe din aceste ilustrații, de la care aducea a vopsea specifică, aveau scris pe ele şi un text, ce-i drept, în limba rusă. Degeaba am căutat cîteva ore în şir unul cu text românesc. Pînă la urmă, m-am lăsat păgubaş, alegîndu-mi o ilustrată c-o fată şi un băiat pupîndu-se, pe care era scris: „Liubi menea, cac ia tebea i budem vecinîie druzia” şi i-am trimis-o acasă prin poştă fără alte cuvinte, ştiți voi cui – Lănuței. Făcînd acest lucru în mare taină, aşteptam zilnic răspunsul la acea casă acoperită cu stuf, unde era biblioteca şi poşta satului. Ca mine erau şi alți copii gălăgioşi, ne jucam şi discutam chestiuni de ale noastre ca să uit cumva că mi-i dragă o fată. Ne mai holbam curioşi la volumele cu coperte negre pe care citeam un singur cuvînt – Lenin. Aveau voie să le citească doar maturii. Tinerii satului, care deja absolviseră şcoala şi făcuse armata, veneau la bibliotecă şi vorbeau ruseşte, dar nu-l citeau pe Lenin, ci alte cărți semnate de Şolohov, Lev Tolstoi, Anton Cehov, Mihail Sadoveanu...Casa poştei şi bibliotecii avea un pridvor cu corlate roşii, din care se aşternea ca pe palmă toată mahalaua Bordoceni, livada de la Trifan Druță cu dealurile de verdeață şi flori... Cu toată fru-

museţea asta în faţă, cu toate gîndurile frumoase la fapta mea legată de expedierea felicitării unei copilițe dragi, aşa şi au rămas toate pe loc. Răspuns la mesajul meu sentimental nu am primit de la Lănuța niciodată. Probabil că dînsa nici nu l-a luat în seamă. Altfel erau timpurile decît în vremea de azi...

****

În clasa întîi, prin februarie-martie, o încheiasem cu abecedarul şi, ca să nu ne plictisim, învăţătoarea găsi de cuviinţă să ne dea o carte de citire nou-nouţă ce cuprindea în copertele ei poezii pentru copii de Iurii Barjanschi şi Leonid Corneanu, cîntece populare moldoveneşti de un oarecare Ihil Maizenberg, dacă ţin bine minte şi nişte sfaturi din domeniul construcţiei coliviilor păsărilor călătoare, nesemnate de vreun oarecare autor. Dar, cînd primăvara s-a desfăşat cu totul, Nina Pavlovna ne-a dus pe terenul şcolar experimental din grădina Bulgărească. Sectorul repartizat clasei noastre se afla în preajma rîpei de lîngă şcoala cea nouă. Ne-a spus ceva în sensul că dacă vrei să fii om, trebuie să sădeşti un pom. Am sădit mai mulţi pomi, dar de oameni serioşi învăţătoarea nu ne lua încă. Cu toate că noi încă nu eram oameni în deplinul sens al cuvîntului, totuşi partidul ne-a trimis zile însorite, cu adieri de vîntişor domol, înmiresmat, dinspre pădurea de la Chitca, de parcă erau făcute de Dumnezeu anume pentru ineşteni. Înverziseră de-a binelea copacii...Apoi se făcu teribil de cald şi, în una din zile, la recreaţia mare, m-am pomenit în pridvorul de la poştă, cînd deodată am observat în mahalaua Bordocenilor, cum arde ca chibritul acoperişul de stuf al casei lui badea Mihail Druţă, poreclit Pimon, verişorul mamei. Satul şi-a ieşit din ţîţîni. Din toate colţurile lui au prins a alerga oamenii cu căldări cu apă ca să stingă pojarul, care mistuia cu flăcările lui gospodăria omului... Ar fi trebuit să bată clopotele la biserică, dar unde-i biserica, unde-s clopotele măi partidule, măi!?

Din acea depărtare, mai mult îmi imaginam decît vedeam cum oamenii, învălmăşindu-se, aruncau apă din căldări peste pălălaie, dar fără folos. A ars tot acoperişul şi, ceea ce au izbutit oamenii, e că au salvat cîte ceva din averea bietului om. Cuprinşi de spaimă, dar şi de curiozitate, mai mulţi elevi am alergat la faţa locului, cu gîndul ca să dăm şi noi o mînă de ajutor... Era tîrziu, desigur. În curtea nenorociţilor abureau saci cu făină, cu grîu, cu popuşoi, o damigeană cu ulei şi o grămadă de diverse bulendre. În văzduh plutea arşiţa şi un miros înăbuşitor de stuf carbonizat. Mai bocea o femeie în totală disperare. Din casă nu rămăsese decît pereţii, înăuntru cărora mocneau scînteie ce nu reuşiseră încă să se stingă. Tocmai cînd toate acestea şi-au dat duhul, iată că dinspre Teleneşti se aud sirenele camioanelor de culoare roşie aprinsă, aducînd în sfîrşit pompierii, îmbrăcaţi în haine antiincendiare, purtînd pe cap căşti lucitoare de alamă galbenă. Oamenii satului s-au năpustit asupra lor cu valuri de furie, dar pompierii, în frunte cu un militar, probabil, şeful lor mare, au motivat întîrzierea prin faptul

că între Ineşti şi Teleneşti, deşi nu este mare depărtarea, dar lipseşte legătura telefonică...

Bine-a zis cine-a zis: tot răul cu binele lui. După pojarul cu pricina am constatat trei lucruri bune. Întîi: celelalte lecții prevăzute pentru acea zi au fost anulate. Doi: cînd satul arde nici o fată, inclusiv învățătoarele, nu se scarpină în cap şi, trei: după incendiul cela gospodarii din Ineşti nu-şi mai cheltuiau banii pe fleacuri, ci dădeau jos stuful de pe acoperiş şi-şi acopereau casele cu olane roşii sau cu ardezie albă, ca evreii de la oraş. În timpul ce a urmat, am văzut ca martor ocular cum încetul cu încetul s-a dus pe copcă meseria bunelului Nică şi faima lui de meşter neîntrecut la acoperitul caselor cu stuf. A mai murit odată bunelul? Nu-mi vine să cred. Durerea şi necazul cel mare l-a avut de trăit ceva mai încolo... El a avut de suferit cel mai mult la închiderea bisericii din sat, cînd oamenii au fost lăsați fără credință. În acel sfîrşit de primăvară, după ce comuniştii declanşase încă o campanie a socialismului dezvoltat... Văd şi acum aevea cete de femei, bărbați, copii, oameni bătrîni, îngîndurați, pospăiți în straie noi, ținînd calea spre o biserică mică, cu ogradă îngustă din satul Leuşeni, ascuns printre stejarii codrului, ca să sfințească pentru ai casei pască, ouă roşii, cozonaci, brînză de oi şi cîte un ştof de vin. Pelerinajul cela începu pe la chindie şi dura toată noaptea, fiindcă la el se mai alăturase şi alți oameni din satele învecinate. O biserică mică pentru o lume din şapte-opt sate. Flăcăii din Ineşti, între care şi noi, copiii, ne-am adunat pe Hozmîcul Lipăgăului de am aprins anvelope uzate de la camioanele colhozului. Tradiția de a face foc în ajunul paştelui descindea din timpuri demult apuse, cînd nici nu se pomenea de *cauciucuri.* Pe atunci, îmi spuneau bătrînii, rugul se făcea în ograda bisericii, dar cu timpul obiceiul strămoşesc s-a extins, focurile fiind aprinse pe dealurile Cheptuşoaiei, Lipăgăului, Călugărului. Se zicea că prin ele se împrumută căldura soarelui care ne încălzeşte pe toți. Comuniştii, însă, s-au apucat să stingă soarele din cer. În treaba lor păgînească au fost antrenați şi pedagogii. Parcă-i văd umblînd ca milițienii, speriind lumea şi pe noi, elevii, spunîndu-ne că... partidul şi guvernul sovietic interzic oamenilor muncii să piardă timpul cu nişte ritualuri religioase învechite de provinienţă burgheză şi capitalistă. Idealizarea trecutului, ziceau ei, ne frînează construirea grabnică a viitorului luminos. Ascultam cît îi ascultam, apoi o zbugheam speriați spre casă. Comsomoliştii, însă, ne amenințau din urmă că vom fi arestați şi predați justiției cu tot cu părinții care ne poartă noaptea pe drumuri la biserica din Leuşeni să sfințim pasca şi ouăle... Cu toate-acestea, pentru mine şi pentru toți băştinaşii mei, paştele a fost, este şi va fi cea mai luminoasă sărbătoare. Toate începeau din Postul Mare, care era perioada primenirii naturii. Dar şi mama primenea casa noastră – văruia pereții, spăla prosoapele, scutura țolurile, păretarele, veretcele, lăicerele, vopsea uşile, ferestrele. Cînd le isprăvea pe toate acestea, venea rîndul bucatelor din carne şi copturilor. Tata sacrifica în numele Domnului un mieluț,

iar mama făcea pască, cozonaci, învîrtite, turte, jambon, pregătea cu diferite mirodenii acel miel şi-l dădea la cuptor. La sfinţitul pascăi spre Leuşeni mergeau cei mai mari: sora şi fratele, lăsîndu-mă supărat acasă, nevoie mare, fără a vrea să mă ea cu ei. Cînd sora cu fratele se întorceau de la biserică şi puneau pe masă bunătăţile sfinţite, eu mă codeam lîngă o strachină cu apă, cu ouă roşii şi copeici cu care mă spălam pe faţă şi eram frumos, sănătos şi să mă fac mai bogat. Apoi, după mai multe săptămîni de post, ne înfruptam cu bucate gustoase, rosteam în cor rugăciunea Tatăl Nostru şi ne făceam semnul crucii la icoanele ascunse în casa cea mare, să nu-i facem rău lui tata, felicitîndu-ne unul pe altul:

– *Hristos a înviat!*

– *Cu adevărat a înviat!* ne răspunde mama, sărutîndu-ne cu dragoste pe fiecare din copii ei, vîzîndu-ne grămăjoară şi cuminţi la casa ei.

Apoi, după ce meseam pe săturate, mama ne îmbrăca în haine noi şi ne trimitea în sat, pe la neamuri, nu să le arătăm cît de frumoşi suntem, dar să le ducem vestea cea bună că „Hristos a înviat!”. Toţi copiii procedam la fel, numai fiica învăţătoarei noastre, Svetlana şi cealaltă fiică de învăţători, Lănuţa, nu puteau să fie în rînd cu lumea, pentru că învăţătorii şi comuniştii erau urmăriţi de nu ştiu cine şi impuşi să nu respecte rînduielile creştineşti. În felul acesta, protipendada, elita satului era lipsită de ultima mare sărbătoare a anului. Tot atunci a fost întrodusă obligativitatea ca a doua zi de Paşti să mergem la ore, unde învăţătoarea ne dădea multe lucrări de control, astfel îndeplinind poruncile celor din raion. Pe noi, însă, păcat de spus, nu ne avertiza că am sărbătorit Paştele, ba chiar părea că şi ea a sărbătorit ca toată lumea şi Svetlana ei, numai că în taină mare. Doar provenea şi ea din oameni simpli de creştini. Era bucuroasă de noi pentru că i-am dovedit că ştiam carte spre acel sfîrşit de prim an de şcoală. Învăţasem cu toţii a scrie şi a citi. Devenisem un colectiv monolit şi disciplinat, întocmai cum cerea puterea sovietică şi partidul communist. Paştele şcolii era de 7 noiembrie şi atunci cîntam pe de rost nu Tatăl Nostru, ci poezia „Hulubul păcii” de Iurii Barjanschi. De, aşa erau timpurile. Împreună cu învăţătoarea şi fiica ei, eram siguri de viitorul nostru luminos. Iar mie mai mult decît viitor nici nu-mi trebuia, pentru că – oare am uitat să vă spun? – într-un singur an am învăţat a scrie, a citi, a număra şi am fost promovat, fără careva probleme, în clasa a II-a.

Credeţi cumva că omului îi trebuie mai mult pentru a fi fericit? Dar, staţi, că nici eu nu sunt mai breaz decît alţii. Imaginaţia mi-a luat-o înainte, dar pînă la sfîrşitul anului mai erau cîteva săptămîni şi, vorba vine din bătrîni: n-aduce anul, cît aduce ceasul. Să ne păzească Domnul de ceasul cel rău acum şi pururea şi în vecii vecilor...

Se aştepta sfîrşitul anului şcolar... Ţineam să vă spun că ceea ce eu am visat a corespuns întocmai cu situaţia reală. Nina Pavlovna ne lăuda că suntem bravo şi că la anul viitor vom fi iarăşi toţi împreună. Să mai zică cineva că nu-i Dum-

nezeu pe lume. Între timp, ne pregătea de un concert, ce urma să-l prezentăm la finele anului şcolar pe scena clubului din Fundătura satului, care mai funcţiona cu pereţii sprijiniţi de proptele. Ne strunea şi ne instruia de ne curgeau cîte zece rînduri de sudori atît în timpul lecţiilor rămase, cît şi după. Pregăteam un „montaj" artistic ce includea poezii, cîntece şi pare-mi-se, ceva dramaturgie... Era o mare răspundere pentru ea şi pentru noi. Concertul era să fie un adevărat examen, prezentat nu doar în faţa părinţilor, ci şi a tuturor sătenilor, care de cînd cu colhozul, umpleau mereu sala clubului. Pentru că şi mulţi dintre ei erau deja artişti amatori acolo, şi concertau şi ei prin mai multe sate.

...Înflorise răchita. Sala clubului era arhiplină, cei de pe scenă, îmbrăcaţi în costume negre şi cămaşe albe nu erau alţii, ci eram noi, elevii din clasele I-a şi a II-a din Ineşti. Fetele purtau rochii cafenii şi pestelci albe, cum spuneam, cu fundiţe mari în gîţele împletite îngrijit. N-am să uit niciodată concertul prezentat de mine, împreună cu colegii mei de clasă. Doamne, dă-mi voie să mă mai bucur odată de ei: *Trifan Druţă, Sveta Bulat, Ludmila Zaporojan, Maria Druţă, Grigore Săculţanu, Mihail Cojocaru, Ioana Tîrsînă, Tamara Savin, Ana Ţapu, Timofei Druţă, Nicolae Şoltoianu, Nina Adaşanu, Nătăliţa Cănăţui, Ion Popovici, Anatol Mandraburcă, Mihail Ţurcanu, Mihai Ţurcanu, Elena Bostan, Ioana Tîrsînă, Ion Tîrsînă, Petrică Druţă, Liuba Druţă, Petru Tîrsînă, Boris Manin, Tudor Şoltoianu, Svetlana Tudosan, Maria Eşanu, Tudor Popovici, Maria Druţă, Petrică Perju...* Şi aplauzele frenetice ale spectatorilor.

Mama şi ţaca Ioana, prezente la concert, m-au lăudat mai mult decît învăţătoarea, pentru că numai eu eram al mamei, iar ceilalţi colegi eram mai mult ai Ninei Pavlovna. La întoarcere, în drum spre casă, s-au făcut că au treabă pe la magazinul din mijlocul satului, de unde mi-au cumpărat un fîşic mare de preferatele mele bomboane-mampasele de-am servit toţi colegii.

Tot în una din ultimele zile ale anului şcolar, clasa noastră a făcut o excursie în dealul *Cheptuşoaiei*, de unde am strîns porumbrele răscoapte din roada anului trecut, care urmau să fie expediate în... Kongo, o ţară prietenă cu Uniunea Sovietică şi folosite la lecuirea copiilor de-acolo! Cică, zicea învăţătoarea noastră, în Africa s-a întîmplatr o nenorocire şi copiii ceea au rămas fără de adăpost, fără de leacuri! Numai ajutorul Uniunii Sovietice o să-i poată salva! Deci, noi trebuia să fim alături de dînşii ca şi toţi internaţionaliştii. Ahotnic din fire, le spuneam prietenilor să mergem în Kongo să le întindem copiilor şi celor mai săraci decît noi o mînă de ajutor. Circula zvonul că la Teleneşti au şi fost aduşi deja cîteva fete congoleze, că în curînd la Ineşti va fi deschisă o tabără pentru ele. Băieţii, cică au mai zăbovit prin savane, ca să lupte cu armele în mîini în rîndurile partizanilor, împotriva capitaliştilor năvăliţi ca fiarele în ţara lor...Cele fete congoleze, pentru care n-au să ajungă paturi în tabără, au să fie repartizate pe la casele oamenilor din Ineşti.

Se depănau ultimele zile ale lunii mai. Dăduse ploile, şi asta m-a făcut să dorm o noapte la ţaca Sofiica a mătuşii Manea, o vădană, prietena familiei noastre, căreia, nu pot explica de ce, i se mai adăuga şi cuvintele „a lui Feghea". Înainte de somn, ţaca Sofiica mi-a spus o groază de poveşti frumoase, a cîntat cîteva cîntece melodioase, pînă am adormit cucerit de vise. Dorm eu acolo liniştit o noapte între perne şi saltele moi, pentru ca a doua zi dimineaţa să aud din marginea vetrei vocea Mariei, fiica lui Vasile Ungureanu, interesîndu-se cu insistenţă cine-i acela ce odihneşte sub plapoma din fundul cuptorului. Ţaca Sofiica n-are ce face şi-i spune:

– Iaca, am luat un suflet din Kongo să-l creştem.

Maria Ungureanu deveni foarte curioasă. Alergă fuguţa acasă, adusese o lumînare, o aprinse în gura cuptorului, vrînd numaidecît să se convingă că acolo doarme cu adevărat un nespălat dintr-o ţară străină. Dar, în cele din urmă, cunoscîndu-mi mutra, copilița lui Vasile Ungureanu făcu dezamăgită:

– Acesta nu-i din Kongo. E Borea lui moş Victor Druţă... A lui *Madomnu*. El a fost de multe ori la fratele meu cînd şi-a rupt piciorul!

Oare cum o mai duc azi congolezii, chinezii, vietnamezii, cubanezii, în general, toţi „...ezii", dacă prietenia lot internaţionalistă cu Uniunea Sovietică a murit? Oare tot aşa cum o duceam noi?... Cu viile, livezile frumoase din jurul satului, cu drumurile şerpuitoare pe care veşnic mînau din ce în ce mai mult caii decît boii la căruţe?...

După ploile primăvăratice, dinspre pădurea Bordocenilor răzbăteau curenţi de aer înmiresmat de duhul verdeţii abundente şi al plantelor agricole ce răsăreau încetişor, de parcă imitau în sinea lor vechea-străvechea obişnuinţă a ineştenilor mei de a le semăna primăvara asta şi astă toamnă. Coborît odinioară de pe cuptorul ţacăi Sofiica, stăteam încremenit pe pragul casei ei şi respiram aceste miresme, înainte de a mă fi spălat şi simţeam că şi eu sunt sămînţă de-o plantă oarecare ce vrea s-aducă rod pentru sine, dar şi pentru cel care m-a semănat. Şi cum şedeam cu gîndurile mele copilăreşti pe prag, deodată o aud pe Nadea-fofa ceea, care plecase cu părinţii în Rusia. Mă cheamă pe numele meu din părinţi şi-mi spune să mă grăbesc la şcoală să ne fotografiem cu toată clasa întru amintire... Era o zi a sfîrşitului de mai, după ploaie. Îmbrăcaţi în ce ne dăduse mai frumos părinţii de-acasă, fiecare aveam buchete de bujori şi ardeam de curiozitate cum vom fi fotografiaţi. Pe atunci era un adevărat eveniment această procedură, o adevărată taină şi miracol. Dar Silvestru Maximilian, director de şcoală, om deştept şi înţelept, a dat poruncă, în numele viitorului nostru, să păstrăm pe imagine fotografică un crîmpei, o scînteie din copilăria noastră antică. Această poruncă se referea nu numai la clasa noatră. Şi nimănui nu cred să-i fi părut rău vreodată, deoarece valurile vremii ne-au purtat oriunde, şi numai fotografia cea avea puterea să oprească timpul în numele veşniciei fiecăruia din noi. Nina Pavlovna

ne-a aşezat într-o coloană şi ne-a condus pînă după şcoală, unde ne aşteptau nişte scaune şi un omulean cu aparatul de fotografiat de-a gata. Ne-a pus pe fiecare, unde socotea dînsa că merităm, sfătuindu-ne să stăm neclintiţi, atunci cînd vom fi pătreţiţi. La această procedură de aranjare participa activ şi fotograful. Aveam o deosebită importanţă, cînd învăţătoarea, fotograful mă aşeză în urmă, parcă să le străjuiesc pe colegele mele Lănuţa Bulat şi Ludmila Zaporojan, care au fost aşezate pe scaune în faţa mea. Iar alături de mine îmi închipuiam că ar fi potrivit să stea şi Nadea ruscuţa. Venit de la Teleneşti, fotograful ne-a potrivit în două, ca să stăm în picioare, printre care şi eu, iar rîndul din faţă, cu învăţătoarea în mijloc, stătea pe scaune. Eu, personal, în aceiaşi manieră am fost fotografiat şi cu colegii din clasa întîia „B", şi cu ceilalţi colegi...pentru că am fost în „A" pînă acum...Mă uit cîte odată la acele fotografii şi ce credeţi că văd? Răsar din ani feţele copilăreşti ale colegilor mei din clasa întîi, aşezate în rînduri drepte, cum aşează ţăranii seminţele în brazdă. Caut şi faţa de înger a ruscuţei Nadea ori de cîte ori privesc acele fotografii şi n-o văd, n-o găsesc oricît de insistent o caut. Oare nu care cumva e anume aşa: chiar sămînţa ta, dacă o semeni în brazdă străină, nu creşte.

– Înainte, tovarăşi, zice o voce din copilăria mea, că tare bine era înainte! în antichitate, mai adaugă glasul.

Dar mie mi se pare că noi şi înainte mergînd, păşim tot înapoi. Dar poate greşesc. Să urmăm sfatul trecutului antic şi să mergem înainte. Nu-i deloc bine cînd un copil nu dă ascultare sfaturilor primite de la părinţi.

III.

Pesemne, aşa a fost să fie. Prima mea vacanţă a trebuit să coincidă cu deschiderea casei de cultură în fostul grajd de cai din preajma casei părinteşti. O parte din caii satului au fost strămutaţi într-un sarai lung şi larg de peste Ciuluc, iar o şi mai bună parte înlocuiţi cu maşini şi tractoare de mii de cai putere. Pe locul unde ei au trăit, au înălţat nu case de cult sau de trai omenesc, ci de cultură naţională după formă şi socialistă după conţinut. În numai atîta timp cît am învăţat alfabetul chirilic, o brigadă de femei, sub conducerea tatălui meu şi al partidului comunist au muncit şi s-au spetit la reconstrucţia şi reparaţia grajdului, prefăcîndu-l în edificiu al ţipetelor şi răcnetelor beţivilor satului, dar şi al manifestărilor culturale, ale intelectualilor ce veneau la noi în sat de la raion şi din localităţile vecine. Unde mai ieri nechezau caii şi domnea putoare de balegă, iată că acum mirosea a vopsea. Pe tavanul boit în albastru atîrnau candelabre electrice. La ferestre atîrnau portiere roşii şi perdele albastre. N-au mai ajuns caii să vadă cum pe scaunele noi, aşezate în rînduri stricte, sătenii se simţeau ca într-un hram al frumosului şi senzaţiilor colective. Clubul a fost într-un mod solemn deschis de către oficialităţile cîrmuirii de vîrf al colhozului, sediul căruia se afla la Teleneşti.

Sala era arhiplină şi fiecare era numai ochi şi urechi în aşteptarea a ceea ce urma să se petreacă. La o tribună au cuvîntat mai multe oficialităţi, printre care şi tata, care i-a felicitat pe ineşteni cu deschiderea clubului nou. Apoi a urmat un concert de toată admiraţia. De la Teleneşti veniră artişti amatori, instrumentişti evrei, care au cîntat şi au dansat la lumina nouă, impresionîndu-ne pe toţi. Era un adevărat act de cultură, o revoluţie culturală, despre care nici nu visase satul meu vreodată pînă la acea vreme. Femeile plîngeau de bucurie că peste satul nostru au sosit zile fericite. Biserica, ziceam, a fost închisă, iar deschiderea noului locaş de cultură trezea mari speranţe în inimile tuturor celor care l-au dat afară din lucru pe... Dumnezeu.

Noi, copiii, aflaţi în vacanţă, ne amuzam, căci pe locul unde mai ieri vedeam cum se împerecheau armăsarul Haram şi iapa Chichirița acum stătea scenă luminoasă, împodobită cu draperii de pluş vişiniu. Cînd se sfîrşeau concertele, pe un stativ în jos se cobora o pînză albă şi deja alt mecanic de cinema, săteanul badea Petrică Mereuţă pornea dintr-o gheretă motorul unui aparat de proiectare a unor filme cu tematică preponderent războinică, în care ruşii şi nemţii iar omorau cu avioane, tancuri, mitraliere şi katiuşe pe mulţi oameni, lăsînd în urma lor fumegînd oraşe şi sate, păduri, ferme de vite, livezi şi vii, iar după lupte ostaşii făceau dragoste cu fete ce nu le cunoşteau limba. Astfel, odată cu deschiderea clubului din sat, chiar lîngă pereţii casei noastre, viaţa culturală şi socială din sat se mutase în ochii mei. Nu mai aveam odihnă de atîta culturalizare. Pînă şi după filme, badea Petrică Mereuţă instala un difuzor şi de-acum peste văi şi dealuri răsuna muzică populară de te asurzea:

Hai, hai la vie
Haideţi să pornim flăcăi frumoşi
Hai, hai la vie
Să culegem strugurii mustoşi...

Na-ţi-o bună, că ţi-am dres-o! în toi de vară neîmplinită, prin intermediul difuzorului, badea Petrică îndemna flăcăii la strînsul strugurilor frumoşi, cînd butucii abia de înflorise. Ziceţi şi voi, nu era el beat criţă? După ce a terminat de arătat toate războaiele ruseşti, mecanicul de cinema a început să ne deruleze filme cu cîntece indiene. Iată, la aceste filme şi la acele despre războiul civil din Rusia, îmi ziceam, ar fi bine să asiste vechii stăpîni ai acestei clădiri ca să vadă ce fete frumoase cresc în India, şi să se convingă că revoluţia socialistă a fost săvîrşită de cai călăriţi de oameni sălbatici, nu de muncitori şi ţărani, cum zicea tata. Sala de vizionare a clubului era mică şi-i încăpea cu mare greu pe toţi gură-cască de alde mine. Alţii se căţărau pe prevazurile ferestrelor, aşa încît atunci cînd aerul afară se răcea, pe uşă largă a grajdului-club eşeau nouri de aburi duhnitori.

Am uitat cine era şeful clubului. N-am să uit, însă, toată viaţa, că părinţii rareori puteau să ne dea bani pentru atîtea filme şi concerte. De unde puteau ei

să aibă bani, dacă în colhoz se lucra mai mult pe degeaba, iar pentru a viziona filmele, trebuia să plăteşti şi să tot plăteşti. Se vorbea la radio de-o copilărie fericită şi de viitorul luminos al omenirii, iar noi, copiii ineştenilor, inclusiv cei din familii de nacealnici cum eram eu, bunăoară, neavînd bani să ne cumpărăm bilete, sprijineam necăjiți pereții clubului ori ne aburcam ca sălbaticii unul peste altul, îmbulzîndu-ne să vedem cu coada ochiului prin fereastră ce se mai întîmplă în țara noastră nemărginită şi în țările africane. Dar, pentru trebuşoara asta interzisă, badea Petrică, cît el era de bade, ne alunga şi ne probozea cu asprime, alteori chiar pălmuindu-ne. Ne zicea că dacă vrem să devenim deştepți şi oameni culți, trebuie să avem bani. Iar partidul zicea că vrea să construiască o societate în care să nu fie bani şi cînta lumea socialistă că banii n-aduc fericire... Sîmbăta şi duminica seara, la club se făcea bal, adică un fel de horă, la care venea nu numai tineretul satului nostru ci şi oaspeți din satele vecine. De ce aş ascunde că nouă, celor trecuți într-a doua, ne plăceau şi fetele străine ce veneau la fostul nostru grajd de cai. Purtau rochițe înflorate mai largi decît ale fetelor noastre, de-ți venea foarte greu să le ghiceşti volumele adevărate ale podoabelor de pe piept şi ale celor din spate de mai jos de talie. Sala era totdeauna arhiplină şi se înghesuiau aşa pînă pe la miezul nopții. Adevăratul spectacol se începea în ochii mei după primul cîntat al cocoşilor, cînd balul începea să se rărească. Tinerii din sat, dar mai ales străinii, ieşeau tot doi cîte doi, unul şi una şi se hîrjoneau, se netezeau, se pupau şi nu țineau drumul drept spre casele cui îi avea, ci o luau pe de-a dreptul, oprindu-se în cîte un tufiş şi aşa se mocoşeau şi gemeau, de parcă ar fi fost la prăşit. Cine prăşeşte înainte de răsăritul soarelui?

Iar, noi, prichindeii, eram toată vremea în centrul evenimentelor, străduindune de a le afla pe toate şi a le înțelege cu mintea noastră plăpîndă şi încă nedormită pe la acea vreme de noapte. Dimineața, mama se mira de unde ştiu eu că cutare va pleca curînd la armată, cutare – la învățătură, la oraş, iar cutare a trimis pețitori că nu mai poate trăi neînsurat...

Pe la mijlocul anilor ’60 (secolul trecut), flăcăii satului au prins a pleca la şcoli de mecanizatori nu pe ici-colea, dar tocmai la Saratovul cel din Rusia, apoi la cele basarabene din Tîrnova, Vertiujeni, Cocorozeni. Devenise la modă să plece lumea noastră la tăiat pădure prin *taigaua* rusească. Cînd se întorceau înapoi în sat, aceşti oameni purtau haine cazone, pantaloni largi şi cămăşi de nylon, înflorate. Netunşi de un an-doi, păşeau țanțoşi prin centrul satului, purtînd la braț un tranzistor „Alpinist”, cu care recepționau şi cîteva posturi de radio de la Iaşi şi Bucureşti, ascultînd melodii interpretate de Gică Petrescu, Ion Duca, Ioana Radu, Maria Tănase, apoi Gigi Marga, Margareta Pîslaru, Dan Spătaru, dar şi ale lui „The Beatles” din Anglia. Noi, copiii, ne adunam în jurul lor, ascultînd diferite întîmplări aduse de pe meleaguri îndepărtate şi mai ascultam muzică populară şi de estradă românească. Cei care reveneau din depărtările siberiene povesteau cele mai în-

tortocheate şi năstrușnice întîmplări, pe care noi le credeam şi le apreciam. Cei harnici şi gospodăroşi se întorceau acasă cu mulți bani, dar tot cu favoriți, haine cazone şi plete lungi, la fel îmbrăcați în pantaloni cloşi, cămăşi înflorate de nylon, murmurau cuvinte şi cîntece ruseşti, spunîndu-ne că acolo lumea trăieşte conform unei legi foarte populare – fură, frate, fără frică, fiindcă fură fiecare, iar în pauza acestor „activități" beau la vodcă de le merge vestea. Cumpără lăzi întregi, mai ales cînd primesc salariul. Apoi o țin într-o beție sate întregi, ca să iasă iar la serviciu atunci cînd li se termină banii şi se termină rachiul... Perioada cînd toată lumea din societatea rusească bea rachiu de la mic la mare se numeşte „zapoi"!.. Un interes şi mai mare prezentau pentru noi flăcăii lăsați la vatră din armata sovietică. De la ei aflam despre existența şi cum trăieşte lumea în Siberia, în Extremul Orient, în republicile Baltice, Bielorusia, Asia Mijlocie şi în republicile caucaziene. Alții slujise în țările europene – Germania, Ungaria sau Cehoslovacia...Dar cel mai mult mă impresionau flăcăii care făcuseră armată la marină şi reveneau la baştină în haine de marinar, deosebit de frumoase. Impresionat de filmele cu lupte maritime, de eroismul acelor oameni de pe corăbii, începusem a visa marea. În cămara casei noastre, pe perete, atîrna o reproducție al pictorului sovietic Deyneka, ce purta denumirea de „Apărarea eroică a Sevastopolului". Marinari în haine albe, cu un eroism şi o dîrzenie impresionantă îşi apărau prin sacrificare scumpa lor Patrie. Mă vedeam adeseori marinar neînfricat, pe o corabie în largul mării... Flăcăii marinari ne captivau cu cele ce li s-a întîmplat în timpul serviciului militar. Îi ascultam şi regretam că nu sunt şi eu mare să am posibilitatea de a cutreiera lumea, precum o făceau sătenii mei. Era cît pe ce să uit că vărul Avram a lui moş Vasile Chiponcă s-a întors de la tăiatul pădurilor, unde a învățat a cînta la chitară, tot acolo înarmîndu-se cu un adevărat arsenal de înjurături ruseşti. Moş Vasile, care luptase pe frontul rusesc, înțelegea vorbele feciorului şi a încercat să-l reeduce cu *şleica* de la hamurile cailor... Noi, copiii, urmăream printre nuielile de la gard acea scenă de educație părintească în stil ineştean. Vărul Avram, cum era natura lui, s-a tot ferit de loviturile năprasnice, pînă cînd nu mai putu răbda şi răbufni:

– Nu da, bleaghi, tată !

– Ia te uită, păcate! se înfurie moş Vasile şi intețea ploaia de lovituri. Uită-te că eu îs ***„bleaghi"*** la dînsul!

Vărul Avram era unicul fecior, adică moştenitorul lui moş Vasile. Absolvind doar 8 clase, avea carte puțină. Dar arăta ca nimeni altul în sat: avea urechile clăpăuge şi față păroasă, ca o maimuță, căci îi era lene să se berbierească. Revenit din străinătatea neagră era mult mai inimos şi mai plin de sine, încît mergea la dansuri numai la casa de cultură din Teleneşti. Pe banii cîştigați şi-a cumpărat o bicicletă pe care plimba cînd pe o domnişoară, cînd pe alta, încît nu mai simți necesitatea să se însoare şi deveni „flăcău bătrîn". Numai că ce-i scris omului pe frunte, vorba ceea, numaidecît se întîmplă cu el. N-a dat el bineț oamenilor

cît n-a dat, a cîntat din fluier, din chitară pe banca de la poarta casei ca, pînă la urmă, să se decidă la însurătoare fără să-şi anunţe părinţii. Ca din senin, într-o noapte, se întoarse de la clubul din Teleneşti cu mireasă. În zori, cînd moş Vasile se trezi din al zecelea somn şi migi ochii, văzu în fundul cuptorului casei lui patru picioare în loc de două cum se obişnuise, nişte ochişori scăldaţi în plăcerile îmbrăţişărilor. Plin de îngrijorare, Moş Vasile a chemat-o pe mătuşa Paraschiţa să privească şi să admire şi ea acea stranie arătare de pe cuptor.

– Paraschiţă-hăi,.. ţîne-mă c-am să *buhnesc*! făcu moş Vasile, ridicînd deasupra capului lumînarea aprinsă întru clarviziunea omenească.

– Tată şi mamă!, se destăinui atunci Avram somnoros. *Coroce* (Scurt, pe doi, limba rusă, n.a.)... Am *reşit* (am hotărît, rus.) oleacă să mă însor! După ce făcu o jumătate din declaraţie, se ridică falnic numai în chiloţi, cu picioarele crăcănate şi păroase, ca să încerce a pune punct pe nedumirirea părinţilor. Părea c-o să ţină o cuvîntare mai lungă decît cea a lui Hruşciov ţinută mai în an pe stadionul republican din Chişinău. Dar se limită a zice doar atît: *Vseo!!!* (gata!, rus.).

– Ţi-oi da eu un însurat că n-ai să-l poţi duce! Şi încă mănîncă *căcat* ruseşte, netrebnicul, nu-i place de cel moldovenesc, interveni turbulent în dialog mătuşa Paraschiţa. Cobori, *ghiavole*, de pe cuptor şi du copchila de unde ai adus-o! Ia te uită la el, farmazonul!

– Eşti încă mititel, măi Avrame! Trebuie să mai înveţi oleacă de carte, începu diplomatic moş Vasile, cu intenţia sigură de a îmblînzi leul slobozit din cuşca sufletului lui Avram..

– Să-i înveţi pe tata *copchiilor* dumitale, dar nu pe mine! răspunse obraznic vărul. După o pauză, Avram accentuă hotărîrea sa. Mă însor şi gata! Ne iubim şi vrem s-avem *copchiii* noştri!

– Aracan de mine, măi Vasile, ce-mi aud urechile? A nebunit băiatul nostru. Apoi se linişti şi întrebă punînd mîna pe un ciot de mătură: – De cîte zile vă cunoaşteţi de vreţi să vă înmulţiţi aşa de repede?

– De-ast' noapte mamă, şi nu-i mai dau drumul din casă codanei că-i dulce ca mierea de viespe! Pe mata, tata la fel te-a furat cînd a fost la hora din Beşeni! zise Avram plin de importanţă, tot stînd în fundul cuptorului pentru orice eventualitate. Copilița, dormind încă, îl îmbrăţişă dulce, ghemuindu-i-se lîngă inima lui ca o pisicuţă.

Dar cît timp Avram negocia într-un fel cu părinţii, întărindu-şi poziţia, după o vreme dragostea lui de-o noapte, lunecă de pe vatră ca şi cum ar fi coborît de pe o scîrtă de fîn, spunînd că vrea să iasă afară... pentru dînsa. Copilă scoasă ca din ţoluri cu ochi naivi, plini de plăcerile imediate, îşi adună căpiţa de păr blond în agrafe, iar Avram, pe vatra cuptorului, întinzîndu-se de să-i pîrîie oasele din încheieturi, căscă năprasnic şi vorbi ca un viitor tată, cu un ton de fraier:

– Viața trece ca un fulger în timpul furtunii, *papaşa* şi *mamanea*. Ați priceput?! Mă-nsor!.. *„Tocica”*!.. (punct, limba rusă, n.a.).

– A cui eşti, copchilă?

– De-a lui Berioza, din Teleneşti, şoptiră buzele purpurii ale fetei, şmecherînd bătrînii c-o privire curat galeşă.

– Ai părinți? întrebă curios moş Vasile. Îs gospodari? Au vacă, vițel, oi?..

– La chemarea Guvernului şi Partidului, părinții mei au plecat în Kazahstan, la țelină! Eu, trăiesc cu bunica la Puțuleuca...

– Umbli la şcoală?

– Sunt într-a 7-ea „B”! raportă ea cu un fel de mîndrie *pionerească* în glas.

Da Avram o înghite cu ochii:

– Să lăsăm vorbele multe. Ajunge, zice el. Mai bine întinde-ți masa şi hai să punem treburile la cale. Sunt atîtea de făcut: logodnă, cununie, vornicei, nănaşi...

Cum era cu ciotul de mătură în mîină, mătuşa Paraschița nu-şi face cruce, ci porni țărăneşte a-i otînji pe cei doi puşi pe însurătoare. S-a aprins avan furia într-însa, încît vărul Avram şi-a pierdut repede limba rusă, abia izbutind s-o tulească afară cu mireasă cu tot. Cotcodăceau găinile, behăiau oile, mugeau vacile mînate la cireadă.

Dar dacă credeți că pe mult timp s-a liniştit Avram văru-meu, apoi să ştiți că vă înşelați amarnic. A stat Avram cîteva zile la Teleneşti, apoi cînd peste Ineasca se abătură ploile cele ciobăneşti şi pe drumuri se făcură gloduri aproape de netrecut îşi face apariția în toată statura. Vine din vale, frămîntînd glodul drumului, cu pantalonii suflecați. Dar nu vine de unul singur, ci însoțit de... două fetişcane, ambele cu cîte un harag în spate, în care înfipseră ciubotele ursitului lor.

–Nu-mi stricați fericirea, dragi părinți! Mă-nsor! Oare nu înțelegeți?! vorbi ca după o mare beție Avram, de cum intră pe poarta casei părinteşti.

– Cu două deodată? se cruci moş Vasile. Ai dat cu totul în ghine, dragul nostru... Nici picioarele nu ți se mai văd din glod.

– Dacă nu-mi dați voie, *rîschesc* soba! se burzului nărăvaş Avram, dînd din ochi duduițelor ruşinate. Amîndouă-s dulci ca şi-agutele coapte de după casa mătuşii Olița!

– În credință, oameni buni!... vorbea mătuşa Paraschița. Oare nu-i destul una? Mă faci de rîs, *mirimosule*! Una din ele nici nu-i de credința noastră, e *jidaucă*!

– Dragostea mea e voinică, *mamanea*! Şi Avram îi aminti mamei lui tot arsenalul de cunoştințe învățat în 6 clase, pe băncile şcolii din sat: Nu uita, *mamanea*, că trăim într-o societate a internaționalismului proletar, iar în comunsmul care o să vină degrabă, vrem sau nu vrem, dar vom dormi cu toții sub un *ogheal!*..

– Da-u-ar o cîcare sănătoasă în tine, decît însurătoarea., nu se putea ogoi mătuşa Paraschița, acoperindu-şi fața plină de necaz.

– Mucles! se stropşi atunci parcă în van vărul, făcîndu-i pe părinți să se cutremure de mînia feciorului. Nu uitați că am nervi, de cînd m-a lovit iapa lui Vasile Bahrii cu copita!..

Pentru o vreme, nimeni din ai casei nu îndrăznea a-i reproşa vărului ceva, căci se aprindea de supărare, încrețindu-şi fruntea mînioasă şi putea în orice clipă să-i părăsească şi să plece în Rusia. Doar de cînd l-a lovit calul, e nervos, nevoie mare!

Ograda lui moş Vasile devine scenă de teatru pentru copiii aflați în vacanță. Vărul stă întins pe prispă, una dintre noile lui soții îi face masaj pe spate. Cealaltă ține isonul şi practică sportul pe o saltea din mijlocul ogrăzii, pe care mătuşa Paraschița vînturase odinioară un *oboroc* de fasole. Mătuşa şi moşul, stau neclintiți pe prispă, spriginiți în deregi şi privesc şi se crucesc. Avram se pare că nu înțelege încotro merg lucrurile. Atîta doar că ineştenii nici ei nu pot închide ochii la nenorocirea altuia, ei ştiu a comenta şi a deosebi binele de rău. Nu treceau cum treceau altă dată ducînd vacile la cireadă, ci priveau ca *la lizion* scena vie din ograda vărului, încît pînă şi animalele se pomeneau păscînd păpuşoii din grădina lui moş Vasile. Dar ce-s nişte popuşoi după o ploaie obişnuită şi ce ți-s vacile sătule cînd pretinsele nurori fac gimnastică în *mini-bikini* executînd elemente acrobatice virtuoase cu vădite elemente de *salto mortale...*

Nu țin minte la cîte zile după acest spectacol, lucrurile au intrat în făgaşul lor normal. Nu mai mira pe nimeni faptul că din ograda lui moş Vasile Chiponcă ieşea feciorul său Avram cu bicicleta, iar din urma lui, cu sapele pe umăr, învelite grijuliu în ziare, tăifăsuind ele ştiu ce, mergeau două fetişcane de mai mare dragul să priveşti la ele. Țin calea spre lanurile Brînduşei de peste Ciuluc numai ele ştiu ce să facă acolo. Ca să ajungă mai degrabă la lanuri, Avram oprea bicicleta pe şleah, o aşeza pe-o cucoană dinainte pe ramă, iar pe cealaltă o încăleca pe bancheta din spate şi, tot hlizîndu-se şi gîdilindu-se cu vorbe fel de fel ajungeau la destinație şi, hărnicuțe, se apucau de prăşit. Dar să vedeți ceea ce eu nu am văzut. Lumea spunea că nurorile lui moş Vasile Chiponcă s-au dovedit a fi harnice, cumințiși agonisitoare, bune de lucru în întrecerea socialistă pentru dreptul de a deveni soțiile lui Avram. Altfel spus, totul mergea spre o însurătoare cum nu s-a mai pomenit în întregul lagăr socialist, şi satul aştepta deznodămîntul acestui eveniment istoric de bună seamă cu sufletul la gură. Dar cum în viața asta toate merg de-a-ndoaselea şi mai întotdeauna nu se întîmplă ce aştepți, spectacolul vărului Avram a avut şi el un final aproape tragic. Mai înspre toamnă, gustasem deja din aguridă şi din ceea ce se cheamă clasa a II-a, aud de la lume că a auzit cu urechea proprie plînsete şi bocete în ograda lui moş Vasile. Iar tărăboi şi iar bucluc! Cînd m-am speriat de moarte, ca să nu mor, trag o fugă la casa lor şi-mi

pun mîinile în cap de bucurie. După mai mulți ani de libertate, Avram pleacă la armată să se facă general cu două femei în locul unuia, ce a fost omorît de Stalin în chiar timpul marelui război. Amîndouă fetişcane îl țineau – una de o mînă, alta de cealaltă şi-i ziceau că nu-i dau voie şi pace la cătănie ca să-şi facă datoria constituțională.

– Dar pe noi cui ne laşi, iepuraşule, *iubițelule!*? plîngeau ele cu capetele sprijinite de pieptul păros ca de maimuță, fără migdale, ale vărului meu.

Sulac cînta: *turnați vin şi dați găluşte, măi, măi, măi...* Iată, că la nu țin minte cîte zile e nuntă mare şi frumoasă în ograda lui moş Vasile. Adică nuntă ca nuntă, dar petrecere nu şagă: cu muzică şi horă cît ții ograda, pînă dincolo de poartă. Avram, recrutul, era înfăşurat în prosoape, se cherchelise, deveni vesel şi plîngăreț, luînd-le pe rînd cînd pe una cînd pe alta pe cele două mirese şi le leagănă pe genunchii săi. Părea că se întrecuse cu paharul. Părul era năclăit de sudoare, nasul roşu, iar vocea lui puțin scremută, plină de jale, îngîna întruna, de rînd cu o gloată de flăcăi:

– Hai, mamă, şi mî-i petrece-e!
Mî-i petrece pîn– la gară, la-la-la!
Căci armata e amară, la-la-la!!

Pretinsele nurori nu se lasă nici ele şi cîntă amîndouă, cuprinzîndu-l pe vărul Avram de umere, melodios, în două voci:

– Ne-ai spus Iubițelu-odată
Că tu n-o să faci armată.
Dar tu pleci, milităraş, of!
Şi pe noi tu cui le laşi?!..

Apoi badea Mihai, a lui Aftene Şoltoianu, poreclit *Cur de pene,* după ce şi-a umflat nările de băutură, cu brațele lui lungi, slăbănoage, cuprinde iubitele vărului şi pe Avram la fel, de le răcneşte la urechi, cît îl țin bojocii:

– Huța! Huța, patule!
Ce faci blstematule!
De fărîmi tu, oasele
Cu toate mucoasele!

Precum am citit undeva mai tîrziu, azi am impresia că la momentul cela petrecerea la armată a lui Avram, cînd beția între flăcăii satului luă amploare, spre revărsatul zorilor, se asemăna mai mult cu un chef în bordelul dezmățului...

Da şi eu, vornicelul cel mare, de, verişorul meu face petrecere la armată ca o nuntă, stau şi chibzuiesc în mintea mea. Dacă Avram pleacă pe trei ani, cum cîntau flăcăii şi logodnicele lui nu se duc la casele lor, ce face moş Vasile cu trei femei, că el şi aşa abia de se vedea în zare. Nu-i oare cazul să trec eu la dînsul cu traiul?

Nu ştiu ce gîndeau ceilalți vornicei, dar nu peste mult timp i-am văzut grăbindu-se la culcare. Eu, însă, am stat stîlp de sprijin lui văru-meu pînă cînd

dinspre tîrgul Teleneştilor a sosit un autobuz mare cu recruți din alte sate. Avram dispare în casa mare, unde este dus de un ofițer, care tot atunci l-a şi tuns chilug de părea vărul meu mititel cît o coadă de hîrleț, capul cît o tărtăcuță, iar urechile i se mărise în comparație cu fața de-i făcea semănare cu *Ucigă-l Toaca!*.

Ofițerul manifesta un compartament sobru, era sever, îl grăbea din urmă pe recrut pe ruseşte, aproape ca pe un condamnat. Căci armata e amară, bine cîntau flăcăii. Moş Vasile şi mătuşa Paraschița, văzîndu-şi feciorul tuns, arestat de către ofițer, le-a trecut supărarea şi au început să îl bocească şi ei în gura mare, de rînd cu pretinsele nurori. Moldoveanca îşi culegea plînsetul din ochi în colțul barizului, iar evreica răcnea ca o apucată ridicîndu-şi brațele spre tăriile cerului, în semn de dezastru, prăpădenie, potop, ca într-un moment că cadă descumpănită şi leşinată în calea autobuzului plin cu recruți. Anevoie au ridicat-o oamenii şi, cînd din autobus nu rămăsese decît un nouraş de colb, evreicuța lui Avram anunță în gura mare, că lîngă inima ei arsă de durere şi jalea despărțirii, creşte un firicel de Avrămaş care va pleca la armată tocmai peste 20 de ani: N-a ți-o bună, că ți-am dres-o, vorba ceea.

Nici moldoveanca nu rămăsese într-o situație mai favorabilă, din care cauză tuna şi fulgera în urma colbului din zare:

– Apoi, iaca! El a pus palma-n *cur* şi a plecat, dar nu ştie că şi în mine de vreo două seri au început să-i foiască icrele!.. Juncanul naibii! De se însura cu noi după lege, nu-l luau la armată. Şi-i uimi pe părinții vărului printr-o constatare: Îl scăpam de armată cu copiii lui din noi.

Acum stai de numără şi socoate. Da moşul şi mătuşa mea nu ştiau a număra pînă la şapte. Mi-au scos din piept buchetul de mare vornicel, apoi şi-au înfipt mîinile în părul eventualilor nurori şi au închis poarta, mai aruncîndu-le în poale nişte vorbe ca acestea... Astupați-vă urechile, vă rog.

– *Curvelor, bleaghiurilor* ce sunteți! Că din cauza voastră am rămas fără sprijin în casă. L-a mîncat străinătatea iar, mititelul!

Şi-aveau dreptate moşnegii, pentru că la vîrsta lor nici o constituție nu da voie să li se ia la armată unicul fecior.

– Nu mă voi lepăda de *iubițelul* Avram orice s-ar întîmpla cu mine! declară din drum evreicuța, netezindu-şi pistruii de pe obrajii plînşi. Mai *şurub* ca el nu găseşti în lumea toată! Vă spun eu, fetelor!..

Şi avea şi ea dreptate, pentru că atunci acționa principiul internaționalismului proletar şi cine nu-l respecta ori era *neinternaționalist*, era împuşcat fără judecată.

– Pentru iubirea mea m-am jertfit, abandonînd campionatul republicii la gimnastică – nu se lăsa nici moldoveanca. Îl iubesc pe Avram cu toată *adrenalina* şi cu toate fibrele corpului! Şi deodată, săltîndu-şi piepții, o cutremură pe mătuşa Paraschița cu o constatare plină de hotărîre: Sunt gata să-l aştept măcar în coliba de de-asupra *zămnicului* matale... mamă!

Să-i dăm dreptate şi dînsei, că-i fată de un sînge cu noi şi pe atunci nu numai se spunea, dar chiar se şi cînta că fiecărui bărbat sovietic din oraşul rus Ivanovo, îi revin trei femei tot sovietice. Trebuie să vă spun că sovieticii, cît au fost la putere, alt lucru nici n-au făcut, decît războaie, războaie şi iar războaie. Dar războaiele ştiţi ce fac: omoară nu numai bătrînii, dar şi sămînţa de om pe pămînt.

– Căraţi-vă de-aici, căţelelor! Se dezlănţui deodată mătuşa Paraschiţa. Că de nu, vă dau foc şi-o să ardeţi ca benzina! Şi, în aceiaşi clipă a înşfăcat cu mîinile chirogazul, parcă punîndu-le pe toate la punct, aşa puţintică la trup cum era.

Domnişoarele şovăiră pînă în clipa cînd s-au convins că mătuşa este plină de hotărîre, mai văzînd şi un harapnic în mîinile ei necruţătoare. Apoi am văzut cum prin colbul drumului cel mare al Ineascăi, fugeau două duduiţe de le pîrîiau călcîiele butucănite. Ajungînd în marginea satului, lîngă poarta lui moş Maftei Druţă, zis şi Hangan, unde li se deschidea drumul larg spre leagănul copilăriei lor – tîrgul Teleneştilor, s-au uitat înapoi, cu speranţă, spre casa vărului.

– Poate mai cugetaţi, vă mai gîndiţi? – zăbovi din pasul ei moldoveanca.

– Faceţi o mare greşeală că distrugeţi fericirea noastră şi a iubiţelului, aurașului nostru– băietului Dumneavoastră, o spuse mai cult evreicuţa.

Crezînd că inima părinţilor lui Avram se v-a înmuia, fetele, şoşotindu-se ceva între ele, s-au aşezat pe un pietroi de la marginea satului să aştepte, cu speranţa că ceva se v-a petrece spre bine. Mai ştii, sufletele părinţilor lui Avram nu sunt de piatră şi poate vor fi chemate înapoi...

Însă, de curînd, moş Vasile îşi aminti că mai este şi vînător cîte odată. Merse în casa mare şi se întoarse în mijlocul drumului cu arma de vînătoare cu două ţevi, încărcată. Ochise spre înaltul soarelui şi trase în acelaşi timp două focuri de armă, de a cutremurat toată împrejurimea. Slobozind ţipete stridente, asemănătoare cu nişte cotcodăceli de găini speriate în cuibar, fetele, au zbughit-o înspăimîntate pe drumul care şerpuia spre Teleneşti, lăsînd în urma lor doar două nourașe de colb...

Dar, să te uiţi de departe la casa lui moş Vasile şi al mătuşii Paraschiţa Chiponcă, din care ai fost alungat, e semn rău de despărţire lungă.

****

Ştiu că m-am mai săturat de păscut vaca în timpul vacanţei de vară. Pot spune că atîta timp cît n-am fost elev, am fost văcarul casei. Cînd încercam să mă împotrivesc ca să mai chiulangesc, mama punea mîna pe o vărguţă şi eu mă pricepeam că-s bun gospodar... Nu m-am plîns nimănui, pentru că aceeaşi soartă cu mine o împărtăşeau mai toţi copiii din Ineasca. După o săptămînă de adevărată robie, aşteptam nerăbdători duminica, cînd pe şesul de la marginea satului flăcăii jucau fotbal cu echipele din satele vecine. Ce bune, înţelepte, pricepute şi

frumoase-s mamele-n Moldova, duminica. Te lăsa să ieşi în lume în haine curate, de la care nici nu aduce miros de cîmpie sau de balegă de vacă. Pe stadionul din marginea satului, pînă a începe competiţia, ne prindeam băieţi şi fete de mîini, ca să dansăm veseli, cîntînd cu vocile noastre zglobii:

Joacă, joacă tînără fetiţă
Eşti frumoasă ca o garofiţă
Jocul nostru este format
Dintr-o fată şi-un băiat...

Urma apoi un atlt cîntec, după care dansam în două cercuri: unul de fete şi celălalt de băieţi. Esenţa jocului consta ca fetel prin cîntecul lor să ademenească pe băieţii dragi, chemîndu-i, pînă se forma o singură horă:

Noi avem un pom frumos
Trandafiru-ri-ru ra...

Jocul de fotbal la Ineasca este şi era un cult. Mai ales că majoritatea jucătorilor pe teren erau neamuri între ele, din viţa *tîrsîneştilor.* Fraţii Alexei, Ion şi Arion ai lui Profir Tîrsînă erau mijlocaşi, Tudor, cumătrul lui Simion Tîrsînă, portar, iar nănăşelul Mihail, cuscrul Vladimir şi ginerele Ionel erau atacanţi. Alţi vreo patru verişori de-ai tîrsîneştilor făceau minuni de vitejie la mijlocul terenului. Badea Ion Tîrsînă, poreclit *Miciteakul*, cel mai copt dintre toţi, era arbitru recunoscut. La majoritatea întrunirilor fotbalistice ineştenii ieşeau învingători, deşi se întîmplau şi meciuri dramatice, cînd flăcăi din satele vecine se dovedeau a fi mai puternici la picioare şi...la mîini. Care din coechiperii lumii vrea să piardă la fotbal?! Dar, dacă se şi întîmpla, în asemenea cazuri pe teren se mai stîrnea uneori cîte un *toc de bătaie* între flăcăii locali şi cei din satele vecine. Supraveghetor la toate rămînea arbitrul, badea Ion Miciteakul, bărbat înalt, slab, cu urechile mari, puţin alignea de un picior.

– Bade Ioane! Mă bate! striga nepotul Andrei, lovit de un adversar de la Verejeni chiar în centrul terenului de joc.

– Taci, că badea vede! îl liniştea moşul, stăpînind fluierul între buzele lui late şi cărnoase.

– Nu te da, nănăşele, îl îndemna Arion pe frate-său mai mare. Dă-i păgînului ista la minge ca *la arşici! La arşici!...Văleu! Că doare...*

Bătaia, care aveai impresia că este un atribut obligatoriu la fiecare meci de fotbal, se încheia cu o împăcare totală între echipele adversare. Flăcăii, de cîştigau de pierdeau, în cele din urmă mergeau spre magazinul satului la moş Dionis *Broscoi* unde, punînd mînă de la mînă, cumpărau cîteva vedre cu vin roşu, pîini, conserve, cîrnaţ, scrumbie şi, după o sindrofie în văzul satului, *cotînganii* se despărţeau cu înţelegerea că duminica viitoare, cei din Ineasca vor merge la ei să se bată la fotbal...

– Măi, Valoghea, dealu-i mare
Ia-n coboară-te la vle, tra-la-la-la!.., cîntau la despărţire adversarii.

După meci, poftim, mergi la magazin unde pare că toţi ineştenii beau cîte un pahar de vorbă. Cei tineri fac joc şi dansează de le sar tălpile din încălţări. Doar gospodinele îşi caută de treaba lor, ochind perechile din sat ce urmează să se împreuneze în familii noi. Totuşi, timpul trecea repede cînd era *canicula* şi cînd cădeau ploi torenţiale, uneori cu grindină. Noi, işti cu şcoala abia începută, aveam dor de clase şi ne venea greu să tot aşteptăm să înceapă lecţiile. De aceea am şi introdus în programele noastre duminicale cîte un punct special pe care, dacă îl traduceam în practică, prevedea vizitarea obligatorie a şcolii, precum şi urmărirea prin geam a pereţilor proaspăt vopsiţi şi curăţenia strălucitoare a băncilor aşezate în rînduri, aşteptîndu-ne. Restul lăsam pe seama învăţătoarei. Ea urma, în ajun de 1 septembrie, să ne cheme şi să ne dea manualele pe gratis, din contul statului, la toate obiectele ce aveam a le studia în decursul unui an de învăţămînt. Dar, nu dovedeam, după 1 septembrie, să ne vedem bine unul pe altul că şcoala parcă se închidea cu zece lacăte, iar pe uşă scria – toţi la muncile colhozului! N-am scăpat bine de mama, că de acum învăţătoarea îmi face din deget, să culeg bine via şi să dau cît mai mulţi struguri la stat. Ce-i drept, toate clasele mergeau în cîmp la culesul strugurilor. Munca de acasă şi din colhoz nu avea nici început, nici sfîrşit, dar nici nu era plătită. Cu timpul, m-am convins că unde e mult de lucru se fac şi multe prostii. Fără năzbîtii nici lucrul nu are spor. Aşa am gîndit şi eu, cînd am mers în largul şesului, de peste şoseaua ponoarei, împreună cu Mihail Cănăţui, zis Cosor, cu Mihail al lui moş Anton Ţurcanu şi Ionel al lui Agache Tîrsînă de am prins o gîscă rătăcită prin hăţiş de cătinişuri, am tăiat-o, am penit-o şi, după ce am aprins focul, am pus s-o coacem pe jăratec... Nu zăbavă a şi dat stăpîna orătăniei peste noi, mătuşa Anica a lui Kolea Druţă, zis Limbă. Femeia avea o vargă cu spini în mînă şi ne-a chelfănit de ne-a mers colbul, încît răcneam de răsuna valea. Femeia, în cele din urmă, a luat pasărea şi a dus-o în oala copiilor ei, pe care-i avea o duzină acasă. Iar noi, tuspatru, multă vreme purtam pe fiese vîrci adînci şi julituri de spin...

Toamna, ineştenii parcă întrau într-o nebunie a muncii. În ograda fiecărui gospodar stăteau gluji de păpuşoi, aşteptînd să fie curăţiţi şi adunaţi în sîsîiece sau urcaţi în podul casei, cioclejii aşteptau să fie clădiţi în şoproane pentru hrana animalelor în timpul iernii, pe prispe stăteau adunaţi hlujani de fasole, care trebuiau dezghiocate... Cînd fasolele erau păstărite, femeile le vînturau pe veretce. Noaptea, la lumina lămpii din prag, de la mic la mare păpuşeam frunze de tutun. Curînd începea culesul viei din grădinile proprii, din care cauză prin ogrăzi, în căzi mari fierbea vinul, care trebuia tescuit şi aşezat în butoaiele din zămnice. Lucrul părea că nu avea nici început nici sfîrşit. Mamele unora dintre noi ne snopeau în bătăi ca să nu chiulangim. Ne simţeam ceva mai liberi în stihia noastră cînd venea timpul să purtăm grijă de mulţimea de animale de lîngă casă. De multe ori, plecam cu cireada prin coclaurile din Hîrtop sau pe şesul din gîrla Ciulucului, unde erau multe

bulboane, iar bărbați cu fătcile, *coboace şi voloace,* prindeau chişcari şi zvîrlugi prin stufării... Pînă venea toamna răcoroasă, ne scăldam, ghilosindu-ne în apă, ne dădeam cu nămol şi ieşeam în marginea şoselei de la Movilă ca să înspăimîntăm şoferii care treceau cu maşinele spre Teleneşti. Gloate de copii chinuiți, în zilele de sîmbătă şi duminică mergeam spre livadă la prăsade şi mere de toamnă peste dealul Lipăgăului, în Hîrtop. În Ponoarele satului, în Borta lui Dănilă s-a început defrişarea viilor vechi şi a livezilor bătrîne. În procesul plantajului, tot satul ieşea la strînsul lemnelor din urma tractoarelor grele. Prima lună de toamnă era o poveste, plină de căldură şi lumină. Doar că năzbîtiile, cum am zis, nu le lăsam nici pentru o clipă. Bun de nebunii eram eu, dar şi fratele Ion. După ce se ştia că Gagarin a zburat în cosmos, în fratele meu a dat dorul de înălțimi. Şi a trebuit ca la poarta casei părinteşti să crească acel salcîm înalt pînă-n vîrful cerului. Copacul copilăriei mele... Era un salcîm înalt, cu ramura perfectă, asemănătoare cu o cupă enormă, drepunghiulară, în care se toarnă şampanie. Mă bucuram cînd înverzea şi înflorea, răspîndind miros îmbătător, plin de plăcere. Apoi, cînd îngălbeneau ramurile... Tulpina lui era puternică, cu o coajă brăzdată de riduri adînci, groasă, de necuprins. Numai fratele putea să urce ca un motan pînă la cuiburile vrăbiilor. O făcea c-o sprinteneală uimitoare, isprăvindu-se în urcare şi în coborîre fără să se răsufle. De-acolo, de sus, din desişul cetinii, arunca jos puişorii, care abia-abia ieşise din ou.

Odată, după ce se pomeni în vîrful salcîmului, în vreme ce eu cu Vologhea Tîrsînă aşteptam jos, sub coroană, fratele călcă pe un ciot putred şi, nu ca un cosmonaut în situație de imponderabilitate, ci ca un pietroi căzu mai întîi peste streşina gardului de nuiele, apoi se rostogoli pe pămîntul tare ca cimentul. Eu cu Valoghea am prins a răcni speriați că fratele e mort. S-au adunat vecinii. Noroc că tocmai atunci trecea pe drum Marusea Lupeac cu soțul ei, Vasea, şofer de camion, şi îndată l-au şi dus la spitalul din Teleneşti. Fratele leşinase şi avea ambele brațe, bălăbănindu-se, ca şi cum amputate. De la moartea fratelui Gheorghiță, în familia noastră nu mai fusese atîta jale. Mama bocea înfricoşată că Ionel al nostru poate să moară. Tata era mai calm, dar peste măsură de enervat. A doua zi ne-am dus cu toții la Teleneşti, la spital. L-am găsit pe fratele dormind într-un pat alb, cu amîndouă mîinile bandajate... Toți, şi bolnavii şi medicii, fiindcă zburase spre pămînt de la înălțimea copacului din poartă, îl porecleau „Gagarin”:..Apoi l-au adus acasă şi-l hrăneam cu linguriţa ca pe un prunc de țîță. Peste cîteva săptămîni fratele s-a vindecat, dar lumea din sat continua să-i zică deja nu Madomnu ci „Gagarin”, ca şi cum el ar fi zburat în cosmos...

****

Îmbiinînd organic şi armonios munca fizică cu cea intelectuală, nici n-am prins de veste cum am ajuns în clasa a patra – băiet bun de păscut vaca şi oile, dar şi de plimbat prin sat, şuierînd ca un flăcău sadea!

Aveam deja cunoştinţe multe şi acest lucru i-l datorez pentru totdeauna Ninei Tudosan, care a fost un adevărat tezaur pentru mai multe generaţii din Ineasca. În cele patru clase primare cît mi-a fost învăţătoare, am avut ce lua de la dînsa ca să mai am şi acum. Păcat că nu vă pot pune la dispoziţie şi melodiile la versurile învăţătoarei mele, pe care nu le pot uita:

„Ce frumoasă-i luna mai,
Cînd dau florile pe plai”,

„Vulpea cea şireată”,
„Muzicanţii”, „Motănaşul”.

„Soarele de-acum îi treaz
Mă mîngîie pe obraz
Eu mă scol, mă spăl pe faţă –
Buna dimineaţa!...
Şi mă plimb pe lîngă uşă,
Cu a mea păpuşă...
Ieşi afară copilaş
Că te-aşteaptă-un fluturaş”
Şi încă atîtea altele...

Nu-mi pot ierta ieşirile mele hărţăgoase şi ţîfnoase pe care le manifestam cînd ea îl critica pe tata, un serios concurent al soţului ei în componenţa cîrmuirii colhozului. Soţul ei avea studii superioare, dar din cauză că era cam nestăpînit în faţa paharului, nu putea fi avansat la posturi importante de conducere. Comuniştii îl ţineau la distanţă şi-i ofereau fotolii de conducere numai din cauză că era membru de partid. Odată, nişte răufăcători, găsindu-l beat sub un gard, l-au pus într-o albie de lemn la care au înhămat un cal, care l-a tîrîit aşa prin sat pînă acasă. Curînd, organul de presă raional „Drumul leninist” din Teleneşti, a publicat un articol cu titlul „Tudosan în covăţică”. Tata, precum am spus, în comparaţie cu el, era un conducător serios, sobru, plin de strategie şi tact în faţa oamenilor, adevărat Napoleon, cu un spirit organizatoric, despre al cărui calităţi biata învăţătoare nu putea să reproşeze nimic. Dar să lăsăm laudele şi fudulia, pentru că nici acestea n-aduc mare folos pe lume. Cu atît mai mult, cu cît Nina Pavlovna era şi o mamă bună şi acei patru copii ai ei învăţau bine, aveau o purtare exemplară şi totdeauna umblau la lecţii curăţei, frumoşi îmbrăcaţi. Iar pe Ivan Mihailovici, soţul ei, chiar şi dacă se mai lega uneori cu păhăruţul, să-l lăsăm în pace şi să nu prea dramatizăm lucrurile, fiindcă la Ineşti, de cînd e lumea şi pămîntul, în privinţa închinatului nimeni nu duce băutura la ureche... Importante erau cu totul altele. Şcoala, lecţiile, oamenii şi copilăria mea antică.

Începînd din clasa a doua şi pînă la finele învăţăturii din sat, am trecut cu orele într-o clădire de şcoala nouă, care a fost zidită pe locul zis Grădina bulgărească. În scurt timp, însă, a fost uitată această denumire, şcoala devenind leagănul democraţiei socialiste de zece ori mai democratice decît orice democraţie capitalistă, cum zicea tata. De ziua votării nu învăţam, dar, precum am mai spus-o, veneam la şcoală să ascultăm fanfara, să privim pe gratis filme şi cronice cinematografice despre cele mai importante evenimente ale anului.

Se mai întîmpla ca împreună cu elevii din clasele superioare să străjuesc urna unde sătenii aruncau buletinele de vot.

Nu ştiu de ce, dar actul votării în satul nostru se exercita cam de vreo două ori pe an, şi nu de zece, ca să fie pe măsura democraţiei sovietice. Dar era de ajuns şi asta pentru că, ţin minte, oboseam stînd de veghe mai dihai ca la lecţii. Cînd mi se lehămetea de-atîta democraţie, îl luam pe Trifan Druţă şi ne duceam la dînsul acasă şi mîncam alivancă delicioasă, coaptă din făină de păpuşoi, chişleac şi felii mari de bostan, semănate cu zahăr de mătuşa Frosea, mama lui. După ce mă săturam şi de mălai, o zbugheam la bunel să-mi facă la vîrstac patine sau sanie din leaţ de lemn, şi-apoi atîta mă mai vedea el pe mine nepoţel. Plecam pe dealul Lipăgăului la săniuş. Luîndu-i cu mine pe cei doi Mihaili – Cănăţui, zis Cosor şi Ţurcanu, poreclit Găgăuţă. Cine s-a dat cu sania în nopţile de iarnă, mă va înţelege uşor de ce eram nevoit să fac lucrul acesta împreună cu alţi băieţi. Pe atunci codrii Moldovei erau populaţi de lupi răpitori şi, oricît ai fi fost de curajos, totuna aveai un fel de frică să nu te pomeneşti cu vreo dihanie în faţă. În rest, nopţi albe cu ger de crapau lemnele în foc. Hărţuială neîncetată din deal la vale şi invers, veselie şi voie bună cît încăpea în noi. Doream, în acele nopţi, să fie iarnă tot anul, iar zilele albe să vină după ce se vor topi zăpezile. Dar nu mi s-a împlinit dorinţa, ba şi lupii din codrii lui Ştefan cel Mare şi Sfînt au dispărut aproape cu desăvîrşire.

Doar cîinii mei... din urma bitcei lui tata, care alerga să întreacă timpul, dar n-a reuşit. De la o vreme, în ograda casei noastre aveam doi cîini: o căţeluşcă mică, sprintenică, căreia îi ziceam Jeca, şi un cîine mare, cu o blană de culoare sură, cu un lătrat afundat, pe care îl porecleam „Tarzan”. Jeca mă urmărea peste tot şi mă mîndream cu petele ei cafenii pe fonul blănii ei albe. O iubeam nu numai eu, ci şi tot satul. De la o vreme, tata prefera s-o ia cu el în bitca lui, pe care o străjuia cînd era nevoie şi-i aducea o admiraţie din partea celorlalţi nacealnici de la cîrmuirea centrală a colhozului, care se afla la Teleneşti. Cu Tarzan umblam mai mult la păscut vaca şi oile. Aveam o siguranţă deosebită cînd venea vorba ca vaca sau oile să se îndepărteze prea mult de la locul unde mă jucam cu ceilalţi băieţi de seama mea. Îmi aducea o mulţumire deosebită şi în zilele cînd ieşeam cu ghiozdanul de la lecţii, iar în poarta şcolii, gudurîndu-se, mă întîlneau Jeca şi Tarzan... Dar, precum în viaţa asta totul este trecător, într-o lună de toamnă Tar-

zan a plecat cu puița spre livada Prihonului, de unde nu s-a mai întors... Apoi, tata plecă la o nuntă, la sora lui, Ileana, și a lăsat-o cățeluşca Jeca acolo, la Budăi... Prea mult l-a rugat sora să i-o dăruiască, fiindcă era frumoasă şi atrăgătoare... Peste cîțiva ani, venind la mătuşa de la Budăi, am găsit cățeluşca copilăriei mele prinsă într-un curmei greu de gît, în legătoare. Se maturizase, avea ochii tulburei. Văzîndu-mă, a mîrîit supărată, s-a făcut a nu mă recunoaşte şi, dintr-odată am simțit că aşa cum m-am pomenit în brațele feiericei copilării, tot atît de uşor ea poate pleca de la mine. Şi m-am înspăimîntat, căci nu poți glumi cu vîrsta copilăruiei, ca să pierzi atît de uşor doi cîini, doi prieteni...

****

Tot anotimpul cu farmecul lui, mai ales în anii ce au urmat după transformarea grajdului de cai în casă de cultură; aceasta deveni și ea un fel de club, pentru că noi aveam un sat de neamuri, care aveau prilejul, venind pe-aici, să ne viziteze mai des. Mama cocea pîine bună, plăcinte, alivenci și vinul vechi din poloboacele noastre ținea pînă la vinul nou. Aşa se făcea că duminica mai ales aveam musafiri mulți şi doriți. Fie că ne vizitau pînă la film, pînă la concert, fie că veneau după sindrofiile ce se desfăşurau la club. Rolul meu în această avalanşă de vizite interminabile era unul secundar și consta în înmagazionarea a tot felul de întîmplări şi noutăți din sat, raion, republică; ştiri privind situația politică a Uniunii Sovietice atît pe plan intern, cît şi pe cel extern. Mai eram pus să tot aduc vin cu ulciorul din beci...

Nemții din lagărul capitalist s-au pocăit după război şi acum trăiesc ca americanii, iar nemții lui Valter Ulbriht o duc ca ruşii şi fug de comunism prin zidul de beton înălțat de aceştea. În Ungaria tancurile sovietice demult făcuse chisăliță din viețile a mii de luptători pentru independența țării lor. În războiul al doilea mondial, din cauza lui Stalin şi Hitler, au murit 72 milioane de oameni, printre care şi mulți consîngeni de-ai noştri. Toate aceste fragmente de noutăți le aflam de la cei care ne vizitau. Multe din acele noutăți erau încă departe de a fi pe înțelesul meu. Adeseori, femeile şi bărbații de seama părinților mei, în discuția lor despre războiul trecut, îşi aminteau despre rudele şi prietenii plecați şi neîntorşi din focul bătăliilor şi-i plăngeau amarnic...Uneori se înfuriau pe politica sovietică, mai ales că erau acoperite multe adevăruri cu munciuni; că nu a fost chiar aşa cum trîmbițează ei la radio, prin ziare şi cum se demonstrează pe ecranele clubului, dar, aşa au venit timpurile, că trebuia să se vorbească despre toate încet şi în şoaptă. După ce închinau un pahar, două, treceau peste toate amintirile triste şi, convinşi că viața este în plină mişcare şi are un viitor, încercau a şterge tristețea şi a-şi aminti că la club vin artiştii amatori de la Teleneşti. Cei care cîntau şi spuneau ghiduşii, erau majoritatea evreii din raion, ale căror concerte mi s-au întipărit în memorie...Teleneştii, pe lîngă negustorimea de la tejghelele magazinelor, musteau de intelectualitate evreiască, în persoana învățătorilor, artiştilor, medicilor...

Intelectualii evrei din Teleneşti, scăpaţi ca prin urechile acului din război, veneau împreună cu odraslele lor de la casa raională a pionierilor să concerteze la Ineasca. Datorită lor, am aflat pentru prima oară că există muzică clasică de Mozzart, Beethoven, Ceaikovski; tot de la dînşii am văzut ce este acela pian ce-i aceea vioară, mandolină, flaut, fagot, saxofon, baian, acordeon... Oamenii din sat, departe de a fi cunoscut vreodată asemenea gen de muzică, stăteau cu gurile căscate şi aplaudau frenetic măiestria copiilor talentaţi de la Teleneşti. Fiece concert sau adunare festivă constituia pentru noi, copiii, un adevărat eveniment istoric, memorabil. Cele cîntece şi dansuri populare care totdeauna ne erau prezentate pe scena clubului, se năşteau chiar în curtea casei noastre. Apoi se iscau scandaluri, condamnîndu-se vehement actualii împuterniciţi din raion şi din sat, comsomoliştii de altă dată, care au înscenat o foamete pustiitoare, au luat pămîntul şi averea oamenilor, de au făcut colhozul, iar cei care se opuneau colectivizării au fost deportaţi în Siberia... Revolta unora era evidentă... Marele tărăboi uneori era stîrnit, de o rudă de a noastră, moş Vasile Druţă, poreclit Chioru. Era o fire turbulentă, mereu nemulţumită şi ceia ce avea în creier, era şi pe limbă... De la raion, majoritatea *nacealnicilor* care ne conduceau colhozul erau de naţionalitate ruşi şi ukraineni.Aceştea erau participanţi la război şi nu ne cunoşteau limba. Moş Vasile Druţă, nu cunoştea nici o iotă să vorbească ruseşte şi atunci cînd *nacealniciii* veneau în sat, el se revolta în gura mare, chiar insultîndu-i că nu stimează ineştenii, cerîndu-le să vorbească pe înţelesul lor. Aşa se întîmpla că era pedepsit cu cîte un termen de 15 zile de arest administrativ, după care revenea în sat mai înrăit şi mai turbulent faţă de *nacealnicii* ruşi. A rămas aşa pînă la sfîrşitul vieţii lui, dar sovieticii n-au îndrăznit să-l pină la închisoare pentru...naţionalism. Probabil, moş Vasile nu prezenta un interes politic. Doar el mereu făcea trimitere la evreii din Teleneşti, care, deşi erau *nacealnici* şi ei, dar ne vorbeau la perfecţie limba... Mai ales cînd veneau la club să dea concerte...

Uneori, la club soseau de la raion sau de la Chişinău lectori, de citeau lecţii despre situaţia internaţională. Într-o seară, unul din aceşti profesori, în prelegerea lui, a dramatizat lucrurile într-atîta, încît celora din sala arhiplină a clubului, li s-a creat impresia că de mine, în zona Caraibelor se v-a declanşa un război mondial, iar asupra Ineascăi neapărat v-a cădea a treia bombă atomică... Dar, odată, s-a sculat nanu Maftei, vărul lui tata, a ieşit pe scenă în faţa satului, şi-a zis învăţătorului cu ochelari de la Chişinău:

– Opreşte-te! Eu propun ca să facem viaţa de aici de la noi ca în America!

Propunerea nu era binevenită, căci lectorul a spus din capătul locului că America şi Uniunea Sovietică sunt două tabere antagoniste pe globul pămîntesc. Spectatorii au început să ceară ca nanu Maftei să se dea jos de pe scenă, iar toate explicaţiile să rămînă pe seama lectorului din capitală.

– Mata n-ai înțeles bine lucrurile, zise omul cu ochelari de la tribună. Uniunea Sovietică v-a sta pînă la capăt la straja păcii!

– Ştiu ce-i războiul! îl dezaprobă nanul Maftei pe lector. Am luptat pînă la Berlin. Cînd erau ucişi băieții noştri, moldoveni, ruşii îi aruncau, înmormîntîndu-i în tranşeie, ca pe animale, iar eu îi dezgropam de-acolo, făceam sicrie şi-i puneam în morminte, cu cruci la căpătîi. Creştineşte! Ruşii s-au bătut cu nemții, apoi s-au înțeles. Da noi, moldovenii, n-am avut nimica nici de la unul, nici de la celălalt. Aşa trebuie de făcut cu americanii. Hruşciov trebuie să grăiască mai binişor cu Kennedy şi-au să se împace...

În sală se stîrni rumoare, apoi strigăte de dezaprobare. Lectorul începu să regrete, că nu corect i s-a înțeles discursul, afirmînd că Uniunea Sovietică a pornit campania în Marea Caraibilor pentru a menține pacea, iar faptul că rachetele ruseşti sunt amplasate în Cuba, este o minciună struntată...

– Asta-i realitatea!, dori să o încheie lectorul.

– Da poate nu-i drept?, se încăpățînă nanu Maftei şi porni mai departe să-i zică de la tribună: s-a sculat noaptea trecută Kennedy din somn, după ce s-a vîrcolit o habă şi a întrebat-o pe fimei-sa: „Ce-i de făcut cu ruşii iştea, care au pus rachetele chiar sub casa noastră, că mai departe nu-i chip...”

– Şi pe-aceasta de unde-o mai ştii mata, moş Maftei? sări cu întrebarea Mişa lui Aftene, un flăcău slab, cu părul vîlvoi.

– Am aflat de la un comunist deştept de la Ghermăneşti, afirmă nanul Maftei şi huiduit de oamenii din sală, mai adaugă: Hruşciov nu-i bun, s-a învechit, hodorogeşte; după ce o să-l deie afară, se va termina războiul din Cuba, şi v-a fi pîine destulă în magazine.

În acea vreme, prin magazine cu adevărat lipsea pîinea. La magazinul din satul nostru aproape că nu era pîine. Rînduri, cozi enorme se formau atît la magazinul din sat, cît şi la cele din tîrgul Teleneştilor. În acea toamnă, pe o mare porțiune a şoselei care ducea spre Verejeni, toate colhozurile din raion au depozitat cantități enorme de ştiuleți de păpuşoi. La radio şi în ziare se vorbea întruna despre importanța acestei culturi, iar Sulac cînta într-una:

Porumbiştii din Aiova
Te-au urcat pe treapta a doua (?!)...
Păpuşică, păpuşoi
Că-i de trai acum la noi!...

Se mai spunea că pîinea din soia e la fel de caloriinică ca şi cea de secară sau de grîu. Uneori oamenii se sculau cu noaptea în cap, ca să se căpătuiască măcar cu o pîine. Sătenii mei erau pe muchie de foamete. Părinții mă trimiteau, împreună cu fratele, ca să ne înghesuim în cozile enorme de la dughenile din Teleneşti. Acasă ne întoarcem... cu nimica. Panica creştea. Creştea revolta printre oameni, învățătorii primeau la şcoală pîinea pe cartele. Precum am înțeles, aceas-

tă situaţie era în toată Uniunea Sovietică. Dinspre Cuba veneau vapoare cu zahăr din trestie, iar încolo plecau cele cu pîine. Băieţii veniţi din armată, cîntau:

Draga noastră Cubă
Ia-ţi zahărul tău şi
întoarce-ne pîinea noastră înapoi...

Spre mijlocul toamnei, grămezile enorme de păpuşoi, rămase descoperite pe şosea, după ce au fost plouate, au început să fumege. Camioanele prinseră să care acea enormă gunoişte spre morile de nutreţuri combinate de la Ghindeşti. Guzganii făceau ravagii... Odată cu acest eveniment, spre surprinderea săteni-lor, prin magazine a început să apară pîine din belşug. Într-o zi, Nina Pavlovna, înainte de a începe lecţiile, m-a rugat să iau portretul lui Nichita Hruşciov de pe perete şi să-l duc în rîpa din preajma şcolii. Eram mic, dar atunci, amintindu-mi despre nanu Maftei, am înţeles că el este un adevărat prezicător al vieţii cotidie-ne, datorită... acelui communist deştept de la Ghermăneşti.

După venirea la putere a lui Leonid Brejnev, viaţa parcă luase altă întorsă-tură. La clubul din Ineasca se făcu mai multă lumină, iar manifestaţiile, ceremo-niile ţineau una după alta. În casa noastră veneau diferite persoane cunoscute şi necunoscute. Tata avea o deosebită plăcere să-i aibă ca oaspeţi, chiar dacă mama uneori era nemulţumită că trebuie să tot aşeze pe masă...

Îmi inspira multă bucurie vizitele ce ni le făcea unicul pedagog de origine ineşteană, *Ivan Achimovici Cojocaru*, dirigintele clasei în care învăţa soră-mea, Ana. Era la curent cu situaţia internaţională, dar şi cu nivelul de reuşită al surorii mele. Vorbea nu ştiu cum neînţeles, dar din care vorbe se înţelegea că tata are fată frumoasă, ce seamănă leit cu el, şi dacă de învăţat învăţa aşa şi aşa, apoi de măritiş n-are cum scăpa. Îi fac curte nu numai colegii de clasă, ci şi mulţi flăcăi scăpaţi de-armată.

Mama nu participa la discuţiile de acel gen. Ea avea grija să pună pe masă, dinaintea învăţătorului, strachina cu murături, brînză sau cu ce avea în casă şi-i lăsa parcă în voia soartei, iar ea se ducea să vadă în casa mare dacă are zestre de ajuns pentru nuntă. Eu, împreună cu sora şi fratele, stăteam pe vatră, în gura cuptorului şi ascultam toate ce vorbea învăţătorul, înghiţindu-i fiece cuvînt. Tata, beat crîncen, odată cu adîncirea serii, o ţintea cu privirile pe sora şi începea a o da la socoteală... plîngînd:

– Cum se poate să înveţi numai pe: „trii”, „trii”?!.. De ce nu înveţi cum am învăţat eu la şcoală? Şi, după o pauză de recapitulare, în care se privea în oglinda din faţă şi mai închina un pahar de lucoarea Domnului, se lăuda: că tare hîtru am fost eu, oameni buni!

Într-un tîrziu, hărţuită de-atîta dojană, sora începea parcă să plîngă de ruşi-ne sau îi părea rău de tata, dar, pînă la urmă, pe neobservate, se îmbrăca în haine frumoase şi începea să-l roage s-o lase la club, la bal, la dansuri. Zicea că acolo

o aşteaptă fetele de seama ei şi un instructor de la Teleneşti. O habă tata se împotrivea. În apărarea ei se pronunța doar Ivan Achimovici, zicînd:

– Lăsați-o, Victor Ivanovici pe Ana la club. Sunt sigur că de mîine se va strădui să învețe mai bine şi lucrurile vor merge altfel, că-i fată de treabă...

Tata se împotrivea cît se împotrivea cu înverşunare, dar pînă la urmă i se înmuia şi lui inima, cînd o vedea cît era de drăgălaşă şi sprintenă. Ajutată şi de mama, sora ieşea învingătoare şi pleca în iureşul tinereții de la club. Vorba e că în mahalaua noastră deodată se ridicase vreo duzină de fete de seama sorei, una mai frumoasă ca alta. Băieți de-un leat cu ele erau mai puțini, pentru că Ana noastră frîna într-un fel maturitatea celora ce nu-şi dădeau rînd să le curteze. Al Anei se vede că era needucat dacă nu intra în casă s-o ceară ci o şuiera de la poartă. De cîteva ori tata a ieşit să-i zică zdrasti şi să-i potoale apetitul. Socotea că sora e încă prea mică pentru a fi mirosită de flăcăi. Numai sora nu era de-acord cu dînsul şi dădea prilej ca la poarta noastră să-şi facă apariția tot mai mulți băieți care să şuiere, să-i dea semn, ca să iasă la întîlnire. Odată tata a ieşit în prag şi a tras un foc de armă în sus, să-i sperie, dar lucrurile nu s-au schimbat. În altă seară, tata a vrut să-l bată pe Valerică a lui Gheorghe Cojocaru, dar n-a putut să-l prindă, fiindcă flăcăul venise odinioară din armată şi fugea ca soldații. Ce a putut face Valerică pentru a nu fi chelfănat. A sărit ca un fondist adevărat peste gardul cu creasta din sîrmă ghimpată din fundul grădinii şi a lăsat să fluture acolo în vînt o zdreanță din pantalonii lui ostăşeşti. După asta, lumea l-a văzut îmbrăcat în pantaloni civili din barhotă neagră, ca ai fratelui Ion... Tot după asta, fetele din mahalaua noastră, care nu se bucurau tocmai de atîta atenție, au început s-o invidieze pe sora şi s-o bîrfească. Ştiam noi că sora e frumoasă şi că are 15 ani împliniți. Ea singură ne arăta scrisorile de dragoste pe care le primea de la diferiți băieți, atît din satul nostru, cît şi din satele vecine. Într-un caiet avea scrise diferite catrene de dragoste:

De-asupra casei mele
O pasăre zbura
Zbura, cînta cu jele
Sărmana viața mea.
Zbura pe la fereastră
Şi îmi şoptea cu drag
Să ies că mă aşteaptă
Iubitul meu cel drag...

sau

A iubi e bine,
Dar să ştii pe cine...
Iat-aşa şi tot aşa...

Sorei îi plăcea să se îmbrace frumos şi părinții nu vroiau să se zgîrcească în raport cu dînsa, cu toate că în colhoz, cum ziceam, plata se dădea odată pe an.

Dar, pentru a satisface capriciile Anei, părinții aşteptau cu nerăbdare plata de un an şi o vară în colhoz şi, cum o primeau, se duceau după cumpărături tocmai la Chişinău. Cînd se întorceau de acolo, aveam şi eu parte de-o bucățică de sărbătoare. Mama avea grijă să-i procure surorei toate hainele dorite. Mie şi fratelui ne cumpăra ceva de ochii lumii, că noi, de, eram băieți. Pentru noi, zicea ea, mamele altor fete pregătesc zestre şi haine bune. Oare nu se referea mama la prima mea învățătoare?

Îmi părea că tata are mai multă grijă de mine, întrezărind în comportamentul meu ceva deosebit. Vroia cu tot dinadinsul să devin muzicant.

Şi învățătoarea zicea că a întrezărit în mine un viitor cîntăreț. Auzind-o cum mă lăuda, după concerte, părinții mi-au cerut să frecventez şcoala muzicală de la casa pionerilor din Teleneşti. Pedagog mi-a fost un evreu slăbuț, cuminte, cu priviri obosite dar blajine, căruia îi zicea Mendel Moiseevici. Descoperind în mine aptitudini muzicale, dînsul mă repartiză în clasa de acordeoniști. Dar nu-mi plăcea să cînt la acest instrument şi, oricît s-a străduit Mendel Moiseevici, realizările mele au rămas mai puțin decît modeste. Frecventam de vreo trei ori pe săptămînă casa pionerilor, care se afla în preajma şcolii din Teleneşti, chiar lîngă secția raională de poliție, într-o casă din piatră albă. în coridoare erau tablouri, reproducții din Repin, Kramskoi, Tropinin. Faptul acesta i l-am divulgat fratelui Ion, care merse şi el de curînd la şcoala ceia, de cînd deprinse a cînta la acordeon înainte de mine. Că doar nu-i o raritate în viața noastră cînd ceea ce nu-ți place ție vine pe placul altuia şi acesta devine ceea ce ai fi putut tu să devii, dar n-ai devenit. În schimb, eu cînt şi acum în sine şi pentru sine cîntecele ce le-am învățat de la prima mea învățătoare:

– A venit o vulpe să fure găini
Şi-a intrat tiptil în curte
La nişte vecini, na-na-na!..

Ori:

De cine dorul se leagă
Nu-l lasă cu mintea-ntreagă...

Şi iar:

Pe cumpănă, la fîntînă,
Cînt-o pasăre bătrînă.
Cîntă, cîntă şi suspină
C-a rămas ca o străină...

Ei, n-am zis eu că noi, oamenii, ne aflăm pe pămîntul acesta ca într-o vizită la un muzeu şi totul este îndepărtat şi trecător. Ori bunelul Nică a zis? Doar amintirea despre copilărie este admirabilă, sclipitor de frumoasă. Să fie oare acum bunelul un copil mai mic decît mine? De ce mi-a venit întrebarea aceasta?

****

La începutul anului şcolar 1965, cînd trecusem de 10 ani ai vieţii, la insistenţa părinţilor, sora Ana a fost impusă să-şi continuie studiile, la şcoala medie din Teleneşti. Ştia el tata ce vroia de la soră-mea, dacă a hotărît s-o dea la şcoala în care majoritatea pedagogilor erau evrei cu studii făcute la Iaşi şi Bucureşti. Cine învăţa acolo, după doi ani putea să promoveze la vreo instituţie de învăţămînt superior din Chişinău, din Bălţi sau din Tiraspol, unde existau Institute şi Universităţi. Dar n-a fost să fie cum a vrut tata, ci cum a dat Dumnezeu. În loc să se ţină de carte, sora a început a învăţa cum să se mărite şi tata, cogeamite brigadier, om cu scaun la cap, nu putea înţelege atîta lucru. Ea venea de la Teleneşti nemulţumită, enervată pînă la isterică, plîngea întruna, rugînd-o pe mama să se pună bine pe lîngă tata şi s-o izbăvească de blestemata ceea de învăţătură de la şcoala internat.

Alta îi era dispoziţia cînd mergea la dansuri, la clubul de peste gardul casei, cucerind inimile flăcăilor, care se ţineau scai din urma ei, mai încăierîndu-se şi în bătăi. Pe mama o apuca frica şi ruşinea cînd auzea de asemenea bazaconii ale flăcăilor din sat. Copil fără minte, credea că ţine în mîinile ei torţile cerului. Nu se întîlnea cu nimeni la modul serios, dar îi plăcea s-o facă pe nebuna. Serile lungi de iarnă şi le petrecea la baluri şi la şezători, pe care le organiza pînă şi în casa noastră. Şezătorile, la acea vreme, erau o tradiţie bine pronunţată, o filosofie, un cult al întrunirilor domnişoarelor supravegheate de părinţi, apreciate de flăcăi pentru dragostea lor faţă de gospodărire, de talentul de a deveni viitoare familiste şi gospodine. Această pornire o avea şi sora, deoarece înţelesese, probabil, că tradiţia şezătorilor au respectat-o bunicile şi străbunicile noastre, cînd s-au făcut cunoscute cu viitorul lor bărbat...

Sora îşi torcea şi împletea cu mîinile proprii destinul şi viitorul, ascultînd cîntece interpretate de Gheorghe Ureche, Tamara Ciobanu, Gheorghe Eşanu, Angela Păduraru sau Nicolae Sulac, admira braşoavele fetelor mai mari şi flăcăilor despre Făt-Frumos şi Ileana Cosînzeana.

Se dădea huţa în poveşti cu balauri cu şapte capete şi în ghicitori cu o sută de înţelesuri. Ascultam mereu poveştile lui Ion Creangă şi altele din creaţia populară moldovenească. Învăţa colindele Crăciunului şi urăturile de Anul Nou, că urma să aibă copii şi trebuia să înveţe ceva pentru a-i învăţa şi pe aceea. Pentru că neamul nostru românesc nu cu noi avea să-şi aibă sfîrşitul, cum cred ruşii. Că de ce flăcăii veneau mascaţi, cu un obrăzar pe faţă, îmbrăcaţi într-un cojoc miţos întors pe dos, cu un toiag în mînă, apărîndu-se întruna de cineva închipuit să nu le zmulgă masca şi să-i ghicească cine sunt... Acest om mascat uneori ieşea şi ziua prin hudiţele satului şi noi, o droaie de copii ne ţineam scai de el... Era un teatru ambulant.

Erau ineştenii mei, care o iubeau pe sora şi vroiau s-o aibă a lor. Erau românii noştri pe care ruşii i-au mințit că-s moldoveni. Erau stăpînii însăşi ai acestei vetre româneşti – Basarabia. Aproape de miezul nopții, cînd lumea trebuia să plece pe la casele de unde venise, mama, ajutată de cîteva fete, făcea la colțunaşi şi, după ce îi fierbea într-un cazan mare, poftea torcătoarele la masă. Tata aducea un ulcior-două cu vin. După o mică trapeză, şezătoarea se termina. La acea oră, fiecare fată ştia cine dintre flăcăi o va conduce acasă. Şi aşa se făcea că unul şi acelaşi flăcău o iubea nu numai pe soră mea, dar şi pe alte fete ca, pînă la urmă, să se aleagă cu una. Să aibă copii cu ea şi tot aşa de cînd lumea şi cît va dura veacul. Asta se petrecea iarna.

Dar venea vara şi la Ineasca începea cultul clăcilor. La făcut lampaci, apoi la pus podul la case. Se aduna lume de pe lume, inclusiv cele cîteva rusoaice, estonience şi femei de alte naționalitate omenească, aduse din armată de bărbații noştri. Aici era epicentrul social, cultural şi politic al satului. Puteai auzi toate noutățile țării şi lumii. Clocotea munca, se întreceau fetele şi băieții în măiestria muruitului. Aveai impresia că în iureşul acelei munci se petrecea un fel de demonstrație a tinerilor ajunşi în pîrpîra măritatului şi însuratului. Seara, după orele de muncă, la pămînt, aşezați pe țoluri, clăcaşii luau masa şi beau vin, după care, fireşte, cineva nu era de acord cu spusele altcuiva. Şi se încingea o ceartă la cuțite. Dar nu era ceartă în sensul rău al cuvîntului, era un fel de a se demonstra cine e mai tînăr şi mai harnic şi cine nu poate fi harnic pentru că-i bătrîn.

Mama mea încă de tînără mergea mai la toate şezătorile şi clăcile, dintr-un interes personal. Vroia să vadă cu ochii ei care dintre flăcăi o iubeşte mai tare pe fiică-sa, lucru pe care nici sora nu putea să-l ştie cu precizie la acel moment. Ea, Ana noastră, era ca un fluturaş ce zbura şăgalnic, adulmecînd florile din cîmpii. Tocmai hăt spre sfîrşitul toamnei s-au limpezit lucrurile. Parcă o văd cum vine de la Teleneşti, intră în casă şi declară hotărîtă că orice s-ar întîmpla, mai mult nu v-a merge la şcoala de-acolo. Mama se face mai mititică decît fiică-sa, iar tata o întreabă ca un brigadier:

– De ce nu vrei să înveți carte?

– Mi-i dragă de badea Sîrghi a lui Văniuța Druță, răspunde Ana cu vocea învîrtoşată de mai nu-l culcă pe tata la pămînt.

Mai mult n-a vrut să lămurească nimic. Dar părinții mei nici nu ştiau cine-i acela Serghei a lui Văniuța Druță, că tot satul era din druțăni, ca şi noi. Mama şi-a pus sarcina să afle cine este flăcăul şi a aflat că satul îl vorbea de rău. Cineva i-a dat informația că Serghei a încăierat într-o seară o bătaie în preajma clubului, de-a gemut valea de jale o săptămînă. Şi-a bătut rivalii cu un şoşt de la căruță. I-a potolit pe toți că era flăcău cu armata făcută şi a avut putere să joace numai cu sora-mea în acea noapte de pomină.

Cam prin decembrie, cînd drumurile satului erau desfundate şi temperatura aerului ţinea glodul cumplit, pe pragul casei noastre pune piciorul un omulean cu o garafă cu vin într-o mînă, iar cu cealaltă bate la uşă:

– Avem boieri la gazdă? a zis, pare-mi-se, el. Mama deschide uşa şi pe cine credeţi că-l vede? Era Vanea lui Iova Druţă. Venise staroste la noi. A venit, a vorbit, a băut şi-a plecat, da părinţii, după plecarea lui, simţeau învălmăşare prin maţe. După ce şi-a mai revenit oleacă mama, a chemat-o pe fiică-sa s-o descoase.

– Aniută hăi, ce ai tu cu băiatul lui Văniuţa Druţă?

– Îl iubesc din răsputeri pe badea Sîrghi! repetă ea, la numai 15 ani ai săi. Curată ca lacrima în faţa părinţilor şi a lui Dumnezeu, mama n-a avut încotro, că treburile acestea nu de la dînsa şi nici chiar de la părinţii ei aveau pornire. Veţi vedea ce fel de vornicei am fost eu cu fratele meu şi ce soacră mică a fost mama. Deocamdată vreau să vă spun că cumnatul se dovedi a fi un băiat isteţ. Cu toate că în armata sovietică a fost constructor, acum lucra în colhoz tractorist, era slăvit prin caracterul lui hărţăgos şi după lucru venea acasă, iar sora nu-i făcea mîncare, ci-i cînta şi-i juca cîntece şi jocuri învăţate în copilărie de la bătrîni. Dar am cam luat-o prea repede şi am uitat să vă spun că în ciuda temerilor mamei, care încă nu-şi închipuia s-o vadă pe sora măritată, peste cîteva seri, în pragul casei noastre iar şi-a pus piciorul Vanea lui Iova Druţă, dar de data aceasta împreună cu acel vestit pentru mine badea Sîrghi. S-o fi văzut voi pe sora mea fericită, jovială, cum coborî ca şarpele din dosul sobei, unde stăteam împreună cu fratele şi s-a lipit clei de el, mai prinzîndu-l de braţ. Cutremurată din tălpi, mama se făcu cît o emoţie, încît dovedi numai să o întrebe în şoaptă:” îţi place de el, fată hăi?”

Da sora, parcă făcuse repetiţie la teatru. Îi răspunde cu voce tare:

– Îmi place, mamă, foarte mult îmi place de badea Sîrghi. Şi vorbind aşa, de la dînsa iradia numai fericire.

În seara ceea tata a vorbit tare mult cu moş Vanea. Sora, cu badea ei, Sîrghi, stăteau în iatac discutînd la nesfîrşit şi zîmbeau ca doi hulubaşi, dacă au zîmbet şi păsările, alegînd dintr-o strachină de lut plină cu grîu, două verigi de logodnă. Mama plîngea în colţul odăii şi tata, după ce se îmbătă de-a binelea, îi zise cu voce împăcată:

– Nu plînge atîta, *hulere*! Cumva ne-om descurca noi, la răspuns...

Dintr-un copil naiv, sora se pomeni în rol de logodnică fericită. Nu-i mai cădea de pe limbă numele ursitului ei, de felul cum merge şi cum doreşte ea să fie mereu, alături de dînsul. Iar mama nutrea în sine să strice pornirile sorei. Nu vorbi cu dînsa cîteva zile şi în familia noastră se stabili o linişte ca înainte de furtună. O mai aţîţase pe nana Zina, sora ei mai mică, de la Teleneşti, şi pe nana Privonea de la Budăi, sora mai mare, ca să o ajute să desfacă logodna surorei noastre zvăpăiate, cînd vor merge la răspuns, la casa lui badea Sîrghi.

Îmi pare foarte rău că nu am fost şi eu la tocmală. S-a dus mama cu tata, însoţiţi de-o ceată de neamuri. Ce s-o fi vorbit acolo, nu ştiu, dar cînd s-au întors, neamurile erau vesele şi am auzit că atunci cînd s-au aşezat la masă, mama i-ar fi spus surorei noastre:

– Poate îngăduim cu logoditul pînă la anul viitor, cînd vei mai creşte fată-hăi... Nici nu ştiu dacă te-ai convins cu-adevărat de-ţi place sau nu băietul...

– Dacă nu-mi plăcea, nu-l chemam, îi răspunse sora tot atît de hotărîtă.

Dar, dacă s-a grăbit aşa de tare, nunta s-a jucat într-o săptămînă glodoasă de februarie al anului 1966. Veselia a durat nu o zi, ci două. Una, duminică, în ograda casei noastre, şi alta, luni, la casa mirelui, la badea Sîrghe. Adică în ograda părinţilor lui, pe malul rîpei, din vecinătatea malurilor abrupte al fîntîniţei cu apă cristalină de la Velniţa. La nuntă sora a avut două perechi de nănaţi: fratele mai mare a lui badea Sîrghi cu nevasta şi, precum am mai amintit mai sus, moş Vanea lui Iova, cu mătuşa Anicuţa. Sora era un copil adevărat în veşminte albe, abia împlinise 15 ani şi toate femeile oftau a uimire. Iar eu cu sora încă copii, chiteam cînd lumea se mai abătea cu ale ei şi luam cîte o lingură două din dulceaţa de gutui pregătită pentru masa mirilor. Tot aşa, pînă am golit borcanul şi, cînd a venit mătuşa Tatiana, soacra sorei, să împlinească chisăluţa, nu mai avea cu ce. S-a tot mocoşit nemulţămită, pricepînd că este trebuşoara mea şi, nicidecum şi a cucoanei mirese,dar nu a spus nimica. A schimbat masa cu dulceaţă de prune şi veselia a mers în voia ei, fără a intra într-un conflict direct cu noile neamuri... La masa mesei mari, precum era obiceiul la acele vremi, gospodarii îi felicitau pe coconii tineri şi le puneau pe masă ceva bani, dar mai mult le juruia: care un cocoş, care o gîscă, un sac cu popuşoi, o torbă cu făină, cîteva felii de brînză... Toate aceste daruri nunul mare le trecea într-un registru. Cînd a sosit primăvara, cumnatul Serghei mi-a încredinţat acel registru şi eu, ca un cumnăţel de treabă umblam din casă în casă ale gospodarilor, împreună cu cîţiva băieţi de ajutor şi strîngeam acea dijmă nunţială, ducînd-o la sora, care locuia cu tînăra familie la casa soacrei. Dar timpul trece nemilos de repede...

Acum, ca la un an de la nuntă, sora noastră era deja o nevastă stătută de atîta gospodărie, pentru că cumnatul a refuzat să-şi facă casă în vecinătate cu noi, ci şi-a durat-o într-o parte de sat, între străini. N-am dovedit să-mi curăţ bine papucii de glodul de la nuntă, că unde n-o văd pe sora Ana venind în braţe cu un băieţel, apoi şi cu o fetiţă. Vorba ceea, unde-s doi puterea creşte. Sora noastră nu mai este fată mare, dar e mamă a doi copii la gospodăria ei. Eu cu fratele Ion eram într-un fel taţii copiilor surorii noastre. Locul unde îşi ridicase ea casă, precum am zis, era într-o parte de sat. De la loc exista un conflict cu un oare-care lipovan din Teleneşti, care nu se ştie prin ce lege deveni posesorul viei din grădina ei. Dar, cu toate-acestea, a fost chemat preotul, s-a sfinţit locul şi săpat fundamentul unei case. O vreme, tinerii însurăţei locuiau în casa socrilor, dar, cu ajutorul părinţilor mei, au construit o casă în dealul Velniţei. Mama, sărmana, a

muncit ca un rob la uns pereții cu lut cu paie, cu pleavă, cu balegă, apoi a dat cu var. Tata aloca toate mijloacele care le cîştiga în ultimii ani, procurîndu-le materiale de construcție. Părinții cumnatului nu prea se speteau la lucrări, ci numai doreau să vorbească mult. Adeseori izbucneau conflicte între cuscri, dar, în cele din urmă, tinerii s-au văzut la cuibul lor şi părea că toate lucrurile vor merge normal. De-acuma casa era aproape gata, se construise gardul, poarta. Cumnatul Serghei era harnic, agonisea împreună cu sora la casa lor. Cununase vreo doi fini, aşa cum este primit la Ineşti a se ajuta neamurile înde ele. Dar, veni o primăvară ploioasă şi norocul, pentru o vreme, parcă începu a le întoarce spatele. Într-o noapte avură loc alunecări de teren şi casa sorei se mişcă din loc, pornindu-se la vale. Nu s-a demolat, dar se alese cu nişte crăpături, de era foarte periculos a mai locui în ea. Tocmai după această nevoie, cumnatul Serghei a dat ascultare sfatului de la început al tatălui nostru. A doua casă a construit-o în preajma gospodăriei noastre şi se tînguie şi acum că nu ne-a ascultat dintru început. Şi-mi pare că şi sora a înțeles-o pe mama, care-i repeta mereu pînă a se mărita, că fată mare n-o să mai fie niciodată.

****

Deşi timpul zboară ca o pasăre peste seninul cerului de-asupra Ciulucului de vară, propun să mai zăbovim un piculeț în clasa a IV-a. Îmi pare că-i momentul să vă mai povestesc cîte ceva despre... dragoste şi să las modestia la o parte. Vreau să recunosc cinstit că succesele mele pe băncile şcolii erau mai mult decît modeste. În clasa a patra, titlurile de elevi buni la învățătură le-au împărțit între ei: Timofei Druță, Ana Țapu, Nicolae Şoltoianu, Ludmila Zaporojan şi încă o fată, fiică de învățători, care nu pretindeau la brigada lui tata. Lănuța... Cine era această fată pentru mine? Nu trebuie de confundat cu felul meu de-a citi şi a scrie. De la o vreme, din cauza ei nu aveam odihnă nopțile. Avînd părinții învățători, era bine educată, se îmbrăca cel mai frumos din clasă, recita cu exclamații şi interesant poeziile, de la ea mirosea totdeauna a parfum, avea în ghiozdan cele mai gustoase mere şi prăsade, pîine cu magiun şi cu unt, ştia să cînte în limba rusă, avea cei mai fermecători pistrui din lume, iar cînd zîmbea foarte rar la adresa mea, mă cutremuram de emoții... De-ar fi fost numai atît. Această copilița, se părea că este un mare pericol pentru mine. Vorba e că dînsa, spre deosebire de noi ceilalți, avea acces liber la cancelarie. Cum numai suna la recreație, ea putea oricînd să deschidă uşa unde se odihneau învățătorii şi să povestească acolo, tot ce s-a petrecut la lecții. Dar, cu aceasta mai treacă-meargă. Lănuța putea să spună şi ceea ce se întîmpla şi în toiul recreației. Această destăinuire a ei putea să-mi aducă cele mai mari prejudicii, anume mie...Odată cu recreația, clasa devenea pentru mine un fel de arenă sportivă. Mă hîrjoneam cu fetele şi băieții, iar uneori, împreună cu vărul Trifan Druță, alergam nestingheriți peste bănci, fugărindu-ne unul după altul, răsturnînd totul ce

ni se nimerea în cale. Stîrneam un tărăbui nemaipomenit, ridicîndu-se colbul să acopere geamurile... Şi iată, după asemenea acte de vandalism şcolar, această gingaşă Lănuţă, mergea iute la cancelarie şi mă pîrăşte învăţătoarei. Avînd informaţia gata pusă pe masă, Nina Pavlovna, revenind în clasă, punea în funcţiune vărguţa ei usturătoare, încît îmi trecea dorul de aventuri pentru vreo săptămînă-două. Pică pe Lănuţa aveam multă şi nu-mi trecea... Adeseori, la recreaţia mare ieşeam în faţa clasei, o ţintuiam cu privirile ca să-i cînt nestingherit:

– Puştoaico, ai un sînge de viperă... Această copiliţă cu chip de înger, dar cu caracter de viperă, stătea în banca din faţa clasei, împreună cu Ludmila Zaporojan. După toate relele cîte le făcea ea pentru mine, în timpul lecţiilor se întorcea spre mine să-mi vadă faţa plînsă. Îmi zîmbea triumfătoare, de parcă făcuse cine ştie ce faptă eroică pentru întreaga naţiune. Deşi, cum spuneam, n-am folosit-o niciodată în interesele mele de elev prea modest, totuşi, n-avem încotro. Îi admiram, chiar şi în acea situaţie tensionată, faţa rotundă, bătută de pistrui, mersu-i elegant cînd trecea la tablă să rezolve vreun exerciţiu, îi admiram rochiţa ce-i desena corpul, invitîndu-te irezistibil măcar s-o strîngi în braţe şi s-o pupi pe frunte. Ce puteam face dacă ea, împreună cu fetele din clasa noastră, cu fiece zi se făcea din ce în ce mai pîrguită şi mai drăgălaşă? Cînd îmi era mai dragă decît vă spun, chiteam la altă recreaţie că învăţătoarea e plecată la cancelarie, o găbjeam într-un ungher şi o pişcam, o trăgeam de gîţe sau îi spălam faţa cu buretele de şters tabla. Uneori îi mai zmulgeam pălăriuţa din cap şi o aruncam pe fereastră afară. Ea, sărmănica, nu se lăsa. Plîngea, ţipa şi continua să recurgă la trădări, care-mi aduceau alte neplăceri decît scrisul şi cititul. Potrivind că nici învăţătoarea noastră nu mai poate să curme huliganismul meu înverşunat, ea mă pîra părinţilor ei. În aceste cazuri, de cum suna la lecţii, pe uşă, împreună cu Nina Pavlovna, apărea şi tatăl ei, Petru Dumitrovici, care-mi citea morală cîte-o oră întreagă, făcîndu-mă iar să plîng în hohote şi să promit că de azi înainte voi fi cuminte...Lănuţa, cu faţa plînsă şi ea, curînd obţinea o expresie de învingătoare, plină de satisfacţie că m-a pus la punct. Iar eu stăteam în faţa clasei şi mă sufocam, avînd o ură oarecare pe Nina Pavlovna. Oare cît se mai putea ca numai dînsa, Lănuţa, să iasă învingătoare în toate situaţiile! Învăţătoarei nu-i dădea nicidecum prin cap, ca să mă aşeze de azi înainte pentru a sta cu această Lănuţa Bulat într-o bancă. Ar fi fost culmea! Mai ales că Lănuţa, cînd se pomenea singură în clasă, fără protejarea părinţilor şi a învăţătoarei, avea o frică incurabilă faţă de mine. Doar în prezenţa învăţătoarei şi al tatălui ei se simţea protejată... Acele lecţii de morală aveau un efect de foarte scurtă durată. A doua zi, la recreaţia mare, iarăşi cu Trifan Druţă şi cu Mihail Ţurcanu săream peste băncile clasei şi o trăgeam anume pe Lănuţa de gîţele prinse cu fundiţe rozove de mîinile ei gingaşe şi dragi ca ochii din cap... Nu ştiu ce s-ar fi întîmplat în viaţa mea, dacă mai continuam s-o am pe Lănuţa colegă de clasă...

Într-o bună zi, Nina Pavlovna veni în clasă şi cu multă părere de rău, ne anunță surprinzător, că Lănuța, împreună cu părinții ei, a plecat din satul nostru. A fost o noutate care m-a emoționat pînă într-atîta, că am început a plînge. Era întocmai repetarea povestei de dragoste cu Nadia. Oare de ce se întîmplă atît de anapoda: cînd ai dragoste de o fată, soarta ți-o ia dinainte şi o duce către altul? Atunci învățătoarea a zis să audă întreaga clasă:

– A plecat şi din cauza ta, măi Boris! Putea oare biata copiliță să suporte năzbîtiile tale?...Părinții ei, Anastasia Chirilovna şi Petru Dumitrovici, aşa şi mi-au spus, că în viață pe Lănuța nimeni nu a bătut-o vreodată, decît numai tu!

Era un început ploios de toamnă. Locuind într-o mahala cu noi, spre seară am alergat la poarta casei ei şi, într-adevăr, n-am văzut-o pe Lănuța. Nişte oameni din sat încărcau buclucurile în remorca unui tractor, care bîrnîia nervos la portița cu floricele de lemn. Am întrebat de tractorist, dacă este pe undeva colega mea de clasă, la care am auzit o voce supărată:

– Gata! De-acum uită de familia Bulat. Ei au vîndut casa şi au plecat la oraş, la Străşeni. Aici de-acum se socoate gospodăria lui Alexei a lui Mihalache Druță.

Blestemate să fie oraşele acestea, care-i fac pe oameni să lase gospodăriile ca în timpul războiului şi să plece cu traiul acolo, de dragul lor.

Cîteva luni după aceia nu-mi puteam găsi astîmpărul. Mă zvîrcoleam prin somn şi devenisem trist, cuminte, încît nimeni din ai casei, precum şi Nina Pavlovna, mai ales, niciodată nu au înțeles ce s-a petrecut cu sufletul meu în acele zile. Iar gîndurile mele erau numai şi numai la micuța şi gingaşa Lănuță. Am început să învăț mai bine, deşi faima de copil nărăvaş aşa şi n-a mai putut să mi-o şterg din catalog. Serile priveam mereu unica fotografie rămasă de la Lănuța Bulat împreună cu colegii din clasa I. Mi se părea că dînsa mă ținteşte cu privirile diafane, nici să încerce a mă compătimi de starea în care mă pomenisem. Mi se oprea un nod în gît de emoții şi nostalgie apăsătoare. Gîndurile o chemau înapoi, îmi ceream scuze de la dînsa, promiteam că pentru toată viața voi fi atent, gentil cu ea, dar fetița copilăriei mele deja plecase în altă lume, spre alte făgaşuri, ca să nu mai am ocazia niciodată în viață să fiu alături de ea, cum am fost în primii ani de şcoală. Regret şi azi că acel diamant de fetiță n-a ştiut niciodată cît de mult am admirat-o şi am iubit-o, dacă se poate de spus aşa la acea vîrstă...

Vremea le lecuieşte pe toate. Ca să mă mai abat cu grijile de la trebi, am început a frecventa biblioteca şcolii, unde bibliotecară era o rusoaică gheboasă, pe nume Maria Ivanovna Pravdina. Ce o fi însemnînd aceasta în ruseşte? Ca să nu fiu învinuit de naționalism, cum e moda la ruşi, sunt nevoit să vă spun că bătrîna era blajină, binevoitoare cu noi, iar la orele facultative ne învăța limba rusă... Dînsa era mică de statură, purta o geantă roşie deosebit de voluminoasă pentru dînsa şi o deschidea cu o cheie mai mare decît cea de la lacătul hambarului nostru

de dinaintea colhozului. O văd şi-acum păşind anevoie pe drumul plin de noroi de la şcoală spre casă şi viceversa. Locuia la marginea satului, într-o casă a căror stăpîni n-au mai ajuns să se întoarcă din Siberia ceea plină cu ţărani moldoveni. Venise pe la noi împreună cu fratele-său, veteran de război, şi cu cumnată-sa, o zidire grăsană, care stătea toată ziua şi citea ziare la o măsuţă din mijlocul ogrăzii adumbrite de copaci fructiferi. Zicea lumea că a participat la revoluţia din octombrie, de aceea a ajuns să trăiască în Basarabia... De-ar fi reparat măcar casa, pentru că avea pereţii dărăpănaţi şi era acoperită cu ţiglă ruginită. Era cea mai numeroasă familie de ruşi din sat, venită la noi la indicaţia partidului, ca să accelereze procesul de colectivizare a agriculturii. Se vedea că e din familie de intelectuali, distrusă de revoluţia lui Lenin. Chiar în oraşul ce-i purta numele – Leningrad. A venit, însă, la putere Stalin, i-a ridicat din casele lor şi i-au exilat tocmai în provincia românească, să li se piardă şi numele. Mai tînără dintre ei era Maria Ivanovna, care iată la ce a ajuns – bibliotecară. Citind mai multe cărţi, mi-am ridicat autoritatea în faţa ei. Mie îmi plăceau mai mult poeziile. Ea mă îndemna cu mare insistenţă să citesc cărţile lui Lermontov şi Cehov. Era în stare să citească pasage întregi din creaţia lui Cehov. Apreciindu-mi stăruinţele, ea afirma sus şi tare, că eu, în viaţă, neapărat voi deveni... poet! Chiar o oprea pe mama în mijlocul drumului să-i spună ridicînd un deget în sus a mare descoperire:

– Buietul matale, o să devină ***puiet!*** (adică, poet, scriitor)

Dar, precum se întîmplă în viaţă, binele uneori este răsplătit cu rău. Faţă de Maria Ivanovna Pravdina, omul care mi-a oferit posibilitatea să citesc o sumedenie de cărţi, am săvîrşit, pînă la urmă, un mare păcat. Mai bine zis eu şi fratele Ion, căruia, într-o zi, ce i-o fi trăsnit prin minte, mă îndeamnă: „Hai s-o otînjim cu dîrjaua pe spate să-i îndreptăm ghebul!” Fără a şovăi am dat acordul, fiind unicul martor ocular la cele întîmplate. Sărmana bătrînă! Cum păşea agale pe şleau, cu ochelari groşi pe nas, mergînd spre şcoală, fratele se apropie din urmă şi-i dădu o lovitură că baba, bănuiesc eu, avu impresia că a început iarăşi războiul. Răcni cu glas neomenesc, se prăbuşi la pămînt în noroi. Noi, speriaţi că am făcut moarte de om, am tulit-o în grădina lui moş Tănase, fratele lui tata, unde căzuseră multe prăsade pe jos din copac, şi urmăream printre nuielile gardului ce se va întîmpla mai departe... Da baba, ajutată de către măhăleni, într-un sfîrşit s-a ridicat, tot întrebînd disperată: „A cui e buiatul care m-a pălit?..” Aflînd mai apoi cine a făcut năzbîtia, fiind o femeie cultă, cuminte, l-a iertat pe fratele, dar i-a spus să nu facă mai mult asemenea prostii, că poate înfunda puşcăria!

Cînd a murit bătrînul Pravdin, înmormîntarea lui s-a făcut cu multă pompă în satul nostru,. Dar l-au îngropat necreştineşte, pentru că de la raion au venit mulţi-mulţi nacealnici. Cînta de jale o orchestră militară şi nu l-a urmat la ţintirim nici preotul, nici corul bisericesc, precum se petreceau ceilalţi creştini necomunişti. Noi, micuţii, am dus nişte pernuţe cu fel de fel de medalii înaintea cortegiului funerar. L-au predat

pămîntului, cu rafale de automat îndreptate spre cerul tulbur de către un pluton de soldați, în cimitirul din preajma bisericii din vale. Nu mult după acea înmormîntare, cele două femei neputincioase şi nenorocite de revoluția lui Lenin, au fost luate şi duse într-o direcție necunoscută. Iar revoluția, cum s-a făcut aşa şi continuă să se facă atît în Basarabia, cît şi în Rusia. Cine are s-o oprească şi cînd??!

****

Sunt absolut sigur că nu v-ați gîndit niciodată că omul posedă capacitatea de-a zbura. Da, da, omul nu-i pasăre, dar zboară şi el cu deosebirea că la păsări zborul e o virtute, iar pentru noi el este, din păcate, o slăbiciune şi chiar o înşelăciune. Oare nu zbor adevărat să fi săvîrşit noi, cei care acum patru ani am venit necărturari la şcoală, ca acum să fim mîndri că ştim a scrie şi a citi, a socoti şi a gîndi aproape ca maturii? Am învățat lucruri bune, minunate şi chiar geniale de la o singură femeie, venită de la Dumnezeu în viața noastră. Nina Tudosan... Acum urma să zburăm dintr-a patra într-a cincea. Adică să ne despărțim de învățătoarea cu care ne deprinsesem ca cu o mamă adevărată şi să intrăm în cercul de educație al mai multor învățători. Timpul ne chema, ne grăbea, şi noi nu aveam încotro, deoarece copilăria noastră ajunsese aproape pe sfîrşite şi nu se mai permite ca să faci ceia ce vrei, dar ceia ce doreşte situația, momentul... Ei, bine, am chibzuit noi, dar şi o despărțire trebuie să se petreacă frumos. Am pus mînă de la mînă şi i-am cumpărat primei noastre învățătoare o păpuşă de gumă şi multe, multe flori. În mare secret, am pregătit şi am prezentat în fața clasei pentru ea un concert. învățătoarea stătea de una singură într-o bancă din fața clasei şi ne urmărea cu dragoste maternă, cu ochii scăldați în emoții profunde că, iată o dată, apoi încă de cîteva ori, discipolii pe care i-ai învățat patru ani, deja zboară din viața ta pentru totdeauna. La sfîrşitul acelui concert de pomină, am inundat-o cu flori şi am aplaudat-o strigînd cu toții în cor: „Mul-țu-mim!" Văzut-ați ce păsări eram, văzut-ați cît de sus zburam? Atît că păsările zboară în mai multe direcții şi revin repetat la cuibul lor inițial, iar omului nu-i este dat să revină. Odată smuls din cuib, se duce tot înainte, se duce ca, pînă la urmă, să uite de cei care i-au pus aripi, dar şi de cei cu care a început să zboare. Prin această vorbă vreau să spun că pentru mine acea zi a fost destul de tristă. După ce toată ziulica a fost călduroasă, pe la chindii, peste drumurile colbăite ale satului a început să plouă. S-au ascuns de ploaie rîndunelele, vrăbiile, porumbeii. Ne-am ascuns în casele noastre şi noi, copiii... Păsările nu mai zburau, dar noi intensificam zborul şi nu ştiam unde zburăm. Ne dădeam bine seama că din acea zi, prima învățătoare nu mai avea să ne învețe carte niciodată. Zburam cu gîndurile înainte şi, totodată, înapoi, prin ploaia de afară şi prin anii ce au trecut ireversibil şi prin cei ce urmau să vină neapărat. Mă gîndeam că de ce pentru a merge înainte trebuie să plătim cu o atît de mare pierdere, cădeam în nostalgie şi mă mustrau părerile de rău, fiindcă am să le port cu

mine pe drumul întregii vieți. Aici îmi vine a vă spune că despărțirile de tot felul nu pot fi altceva decît nişte zboruri. Cu atît mai mult, cu cît această despărțire a noastră era pentru mine dublă, dacă nu chiar triplă, după ce a plecat Lănuța din sat. Despărțire peste despărțire. Nu te zbate în piept inima mea, zboară, zboară, zboară... Poate îți aminteşti, viață, în zbor, cum arăta clar domnişoara copilăriei mele pierdute în zarea anilor?...

După terminarea anului şcolar, nu mărturiseam nimănui amarul din sufletul meu. Iată acum mărturisesc că pe la mijlocul verii, duminicile, veneam la şcoală, lipeam iarăşi, (a cîta oară) fața de sticla ferestrei ce dădea în clasa pustie, cu băncile cafenii de lemn, în plină reparație, şi stăteam aşa mult mult timp, şi-mi părea că zbor la prima mea învățătoare cu care mă obişnuisem şi la fata care plecase din Ineşti. Mă gîndeam şi zburam cu gîndul nu numai cînd stăteam la fereastra clasei, dar şi atunci cînd mergeam în Hîrtop, la păscutul vitelor. Îmi apărea în ochi stînd la masa ei din fața noastră, pregătindu-se de lecții, atîrnînd pe tabla neagră, înaltă, exponate şi materiale didăctice făcute cu mîna ei, ca lecțiile să se asemene cu adevărate victorine, iar cunoştințele să ne intre în cap fără prea multă zubreală sau cu muştrluială pedagogică. Deşi, ziceam, nu eram eu un copil din cei ce merg la biserică fără părinți, dînsa avea răbdare să-mi suporte capriciile. Mai mult, spre finele sezonului de patru ani şcolari chiar devenisem prieteni şi intuiam că în adîncul inimii dînsa se mîndreşte cu succesele mele... Oare nu de aceasta acum zbor şi nu mă pot opri din înalturile amintirilor, aşa cum o fac păsările...

****

Dar, după ce am început bine a zbura, nu zăbavă că aterizăm în clasa a cincea şi, cum am înțeles, veni timpul să învățăm a zbura cum ne vor dicta mai mulți învățători. Dintre toți, eu personal mi l-am ales pe dirigintele zis *Alexei Petrovici Andoni*. Asta pentru că, întîi, era un flăcău isteț, energic, cu o ținută de atlet, un bun pedagog şi sportiv. În al doilea rînd, pentru că nu era din satul nostru. Originar era din Ezăreni, un sat din lunca Ciulucului, cam în direcția unde ni s-a pierdut prima noastră învățătoare cu tot cu sufletul meu. Ne preda geografia, disciplină de altfel foarte preferată de mine. Această pasiune față de disciplina noului meu prieten învățător venea de la tatăl meu. N-ați înțeles de ce l-am ales pe Alexei Petrovici? Vorba e că tata cunoştea la perfecție harta politică a lumii şi ne deprinsese şi pe noi, de mici copii, pe mine şi pe fratele Ion, să distingem mările de oceane, liniile verticale şi orizontale, polul nordic, polul sudic şi încă multe altele. La rîndul lui, Alexei Petrovici era nu numai original în modul de predare a materialului, ci avea şi un jargon specific lui, pe care generații întregi de săteni îl țin minte pînă acum. Ne întîlnim şi ne amintim, de exemplu, că atunci cînd făceam o boroboață, Alexei Petrovici se apropia de bancă şi ne spunea:

– *Scoală-te, neruşinatule, pe două copite!*

Cînd te luai cu gîndurile şi el observa că nu eşti atent, te privea ameninţător, zicîndu-ţi:

– *Fiţe-ar mutra-n puşcărie, element burghez ce eşti*!... *Cap de muscă – buzălău*! *De ce nu ieşti atent?*

Alta şi mai anapoda avea el pentru lecţiile referitoare la structura geografică a globului pămîntesc. Mulţi elevi nicidecum nu puteau să-şi imagineze şi să deosebească emisfera de est de cea de west a Terrei... În asemenea cazuri, cel mai mare geograf din Ineşti se apropia de bostanul geografic, îl învîrtea energic de cîteva ori pe osia lui, apoi lămurea, ridicînd arătătorul spre becul plafonului:

– Închipuiţi-vă că mergeţi acasă, iai *sîrisăul* şi tai globul în două. Ce veţi obţine? Emisfera de est şi emisfera de west. Ai înţeles, *cap de muscă, buzălău ce eşti*?

– Dar unde-i începutul şi capătul pămîntului? întrebam.

– Dacă vei lua un bostan în mînă, răspundea dînsul, întrebînd cu voce hotărîtă: unde vei găsi începutul şi sfîrşitul lui?

De-ar şti dînsul cîţi harbuji am tăiat eu cu cuţitul în două în toamna aceea, tot ghicind pe ce emisferă se află Svetlana, acea Lănuţă a mea... În alt context, însă, şi geograful Alexei Andoni a fost şi a rămas pentru mine o legendă a copilăriei: om harnic, onest, tolerant, răbdător şi înţelept. Venit la Ineasca din alt sat ca şi majoritatea învăţătorilor ce ne-au preluat după prima învăţătoare, în scurt timp, geograful nostru s-a căsătorit cu Zinaida Dimitrovna Bodiu, învăţătoare, venită şi ea, care-mi picase dragă la inimă, poate chiar mai înainte de a se fi măritat. Probabil, dacă aşa s-a nimerit vorba, e cazul să menţionez că în viaţa mea şcolărească am avut parte de o întreagă pleiadă de învăţători talentaţi. După ce *Zinaida Bodiu* s-a căsătorit, noi, băieţii, ne-am îndreptat atenţia spre Aurelia Tîrsînă, profesoara de limbă şi literatură maternă. Era o fire plăpîndă, cu o vorbă cristalină, nespus de pasionată de graiul românesc, deşi i se zicea moldovenesc, cum erau timpurile. Cu multă pasiune ea ne citea literatura veche, care niciodată n-a fost moldovenească, dorind ca şi noi, elevii, să însuşim bine cronicile bătrîne, izvoarele iniţiale, de unde îşi lua obîrşia românitatea şi literatura naţională. Pentru mine, lecţiile ei deveniseră o adevărată sărbătoare, deşi profesoara, mi se părea, nu vedea în mine nici o scînteie de talent, care să-i fi înclinat într-o anumită măsură şi simpatiile către mine.

Adevărata dragoste faţă de cuvîntul scris, faţă de literatură, mi-a insuflat-o o altă profesoară de română, *Veronica Isidorovna Corobcă*. Acestei minunate femei, precum şi soţului ei Mihail Grigorievici, îi datorează generaţii întregi de săteni şi, dacă ar fi pe voia mea, le-aş ridica un monument al spiritualităţii. Veronica Corobcă, (*ce avea numele de fată mare Maler),* originară din satul Dîşcova, Orhei, avea o metodologie originală de predare a limbii române. Împărţea clasa de elevi în două grupe şi ne punea la întrecere, prin acumularea de puncte, în

dependință de numărul întrebărilor rezolvate. Era o agitație frenetică în decursul întregii ore, cu răsturnări de situație, cu lideri care ieşeau în semifinală, apoi în finala mare. Învățătoarea, la fel, nu intrevăzuse în activitatea mea de atunci decît un elev de mijloc, care depunea străduința de a-şi onora obligațiunea şi de a încasa nişte note de trecere. Cu toate-acestea, savuram marea plăcere de a însuşi, la prelegerile ei, toate tainele literaturii române. Numai că, de la o vreme, o frapam prin felul meu de a alcătui propoziții compllicate, cu tematică lirică, pe care dînsa mă invita a le scrie pe tablă. Erau bogate în conținut, zicea dînsa, dar analiza gramaticală, în majoritatea cazurilor, cădea pe seama lui Timofei Druță şi Ana Țapu...Veronica Corobcă, într-un sfîrşit, chiar avea temeiul să mă dea exemplu, să mă laude colegilor şi părinților.

Cu toate acestea, nu m-am lăsat mult măgulit sau pe tînjală. Colegii au văzut cum le-am furat rolul de lider la disciplina respectivă dar şi... la nebunii. Clădirea şcolii se afla în vecinătatea rîpei lui Mihail Druță, poreclit Brojban. Era gospodar de frunte îm sat, grădina lui dădea în rîpă şi eu acolo găsisem prilejul de aventurii. La recreații, îi îndemnam pe colegii de clasă să ne ducem în acea rîpă plină de gunoişti, în dreptul casei cu pricina, precum şi a fratelui acestuia, Vanea lui Iova Druță, unde făceam iezături. Se forma un rezervor de apă murdară pe care lansam corăbioare de hîrtie. Apa inunda grădina gospodarului... În acel moment de deranj, văzînd că nu se poate isprăvi altfel, moş Mihail slobozi doi dulăi din legătoare, care au țîşnit ca furtunile printre cătinişul rîpei, exact în locul unde eu şi colegii mei savuram plăcerea de a vedea cum se produce inundația spre casa omului. Vai de pantalonii noştri. O cățea roşcată ne puse pe fugă, țăncuşîndu-mă pe la tălpi. Fugeam pe şleahul satului spre casă ca la pojar, însoțit de bunii mei amici. Aşa se întîmplase că, deşi mai treceau şi alți oameni pe drum, javrele ne aveau în vedere numai pe noi. Alături de mine, fugea, de tot speriat, Pavel al lui Alexei Fetescu, văr de-al doilea. Impresionasem multă lume prin goana întreprinsă, încît mie mi-au spus sportivul, iar Pavel s-a ales cu o altă poreclă: de atunci tot satul îi zice Motoțilclă. Pavel Motoțiclă. Iată aşa, din cauza unei aventuri, în Ineasca apăreau poreclele. Mă străduiam să fiu cuminte, dar cum o poți face, cînd copilăria antică mai continua să se declanşeze pe făgaşul destinului...

Cel mai bun prieten al meu la acel moment de viață, după clasa a cincea, devenise Mihai a lui Fiodor Țurcanu zis *Găgăuță.* Avea Mihai părinți harnici ce adusese pe lume patru băieți şi o fată: Ion, Petrică, Leonid şi Emilia. Acum eram şi eu membru al acestei familii. Nenea Fiodor era şofer la combinatul de produse lactate din Teleneşti şi, văzîndu-mă şi pe mine băiat bun, adeseori ne plimba cu camionul. Mihai era o fire isteață, mărunțel şi foarte vesel. Cu toate că eu eram înalt şi zdravăn, prietenia noastră devenea din ce în ce mai strînsă. Ne-a consolidat şi mai mult Vasile Țurcanu, bunelul lui Mihai, care odată, la nunta verişoarei

Vera a lui moş Manole Bostan, ne-a luat pe noi doi şi pe vărul Pavel al treilea şi ne-a fotografiat împreună. O fi costat mulți bani acele fotografii, căci dînsul adeseori ne spunea, aruncîndu-şi cuşma peste frunte şi netezindu-şi barba albă:

– Degrabă am să mor şi vor avea nepoții măcar o amintire de la mine...

Acea fotografie, a doua de acest fel din viața mea, o am şi azi şi o păstrez ca pe o adevărată relicvă...

Odată, moş Vasile se întorcea de la magazin cam cherchelit şi, în preajma gospodăriei lui Mihail Druță, poreclit Coroi, s-a împiedicat în mijlocul cărăruşii de o ciotcă de copac. Moş Vasile era, însă, cu harțag. De această ciotcă se împiedicau mulți trecători, dar treceau peste ea, ca a doua zi să se petreacă aceeaşi pățanie. S-a enervat pînă într-atîta, încît a mers acasă, a luat toporul şi, în văzul tuturora, a nimicit ciotca. Apoi începu din nou a vorbi de moartea lui ca şi a copacului. Luptase moş Vasile pe front, avea şi medalii, dar nu prea povestea braverile lui, decît mărturisea prin cîte țări a fost: România, Bulgaria, Siberia, Ungaria.

Vă spuneam, însă, de pasiunea mea pentru geografie, pasiune care se trăgea din părinți. Multe din cunoştințele teoretice, de ce aşi ascunde, mi se trăgeau de la Alexei Andoni, soțul Zinaidei Bodiu, ce s-au făcut într-o zi ineşteni, prin căsătoria lor. Cunoştințele practice, însă, le-am acumulat în rezultatul excursiei întreprinse la Odesa cea de pe Marea Neagră. Angajat în calitate de şofer la Combinatul de produse lactate, moş Fiodor a dus un grup de lucrători ai întreprinderii pentru cîteva zile la mare. M-a luat şi pe mine, împreună cu Mihai. A fost prima mea călătorie atît de lungă într-un oraş atît de îndepărtat şi atît de enigmatic. Drumul spre Odesa a durat o noapte cît zece puse cap în cap, încît am crezut că nu se mai termină. Mă frapau şinele de cale ferată, luminile jucăuşe de la vitrinele magazinelor. Ne-a făcut şi o surpriză de tip văratic. În preajma Odesei, am adormit cu toții într-o livadă de meri. În zare se vedeau luminile fantastice şi se auzea vuietul înfundat al marelui oraş. Mi-am dat seama din livadă că Odesa e mai mult decît un punct geografic. După atîta cale şi cale, mi-am mai dat seama că geografia profesorului nostru cam denaturează realitatea. Nu mai este pămîntul chiar cît un bostan, dacă de pe litoralul mării fără de sfîrşit mie mi s-a părut că el abia începe. Pînă atunci nu văzusem aşa ceva nici măcar în vis. M-am uitat în jur să-mi văd învățătorul. Era o zi senină, cu mult soare, şi valurile azurii ale mării mi s-au părut că vor să ne înghită. Corăbii mari se pierdeau parcă nu în apa mării, ci în înălțimile cerului presărat cu mii de păsări foarte guralive şi zbenguitoare. De aceea, probabil, cînd ne-am întors în oraş pentru a fi cazați într-un cămin muncitoresc, aşteptam să văd corăbii cu păsări şi pe cerul înstelat. M-a zguduit mulțimea clădirilor ce zăceau în ruini încă de pe timpul războiului trecut. Multe dintre ele nu fusese restabilite nici pînă, dar nici după naşterea mea, din care cauză mă întrebam: unde locuiesc oamenii?

Oraşul era cufundat în verdeață, am văzut chiar şi viță de vie hăt pe lîngă cornişele geamurilor sus, la etaje, ca la noi, la Ineşti. Eu cu Mihai hoinăream

alandala prin oraş, iar nenea Fiodor şi mama lui Mihai, mătuşa Nina, ne cumpărau înghețată ca să fim copii cuminți. Ei nu ştiau că noi am învățat geografia, că ceea ce vedeam cu ochii noştri era într-o contradicție flagrantă cu ceea ce am învățat la şcoală. Vorba ceea, mai bine o dată să vezi, decît de zece ori să auzi. Am intrat în magazinul universal central, pe acoperişul căruia atîrna o compoziție monumentală cu femei şi bărbați, în centrul căreia se afla statuia unui marinar vînjos cu paloş sau ceva de felul acesta. De la etajul patru, stînd spriginiți de palierul scărilor, priveam oamenii ce intrau şi ieşeau din clădire. Ni se păreau mici şi caraghioşi în aglomerația lor şi... am început să le scuipăm de sus în cap. Cînd cineva a observat ce facem, s-a stîrnit o hărmălaie, încît nouă nu ne-a rămas decît să fugim prin saloanele mari şi înalte ale clădirii, făcîndu-ne dispăruți în mulțime... îmi mai amintesc că pe plajă domnea miros plăcut de mîncăruri. Lucrătorii de la combinatul de produse lactate au luat cu dînşii multă brînză olandeză, unt, roşii, salam şi meseam direct pe malul mării, unde era lume de pe lume, îmbrăcată doar în costume de baie. Prin vecinătate treceau ca fulgerul catere, trăgînd din urma lor bărbați prinşi cu funii ce lunecau cu schiurile de apă prin valurile azurii. Pe malul mării, cît cuprindeai cu ochii, vedeai o masă nesfîrşită de bărbați şi femei, copii şi lume în vîrstă, scăldîndu-se şi pîrjolindu-se la soare.

Întors acasă, am tot povestit părinților, prietenilor din mahala şi altor oameni din Ineasca cît de frumos e la mare, ce viață neînțeleasă duc orăşenii care par că nu mai lucrează niciodată, ci doar se scaldă în mare, se bronzează la soare şi se plimbă prin magazine cu şi fără treabă. Ca să înțeleg mai bine viața orăşenilor de pe malurile mărilor şi oceanelor, fratele m-a sfătuit să citesc mai multă literatură scrisă de autori care au călătorit mai mult decît mine. Sub acele impresii, la biblioteca şcolii am căzut pradă cărților lui Jules Verne şi Alexandru Grin, devenind romanticul cu gîndul mereu la mări şi oceane, pentru toată viața.

****

Ia să cînt. Vorba e că prin acea perioadă am început să-mi manifest talentul pe scena şcolii. Darul acesta, precum ați înțeles din mărturisirile mele anterioare, l-am împrumutat de la mama. Sau mai bine zis, mama mi la dărut, ca să-l am pentru toată viața, ca să-l mai pot împrumuta şi copiilor mei...Cîntam cîntece populare şi romanțe de Mihai Eminescu: *„Seara pe deal...”, „Vezi rîndunelele se duc...”, „Mai am un singur dor...”* care plăceau celora care mă ascultau. Nu degeaba ne-au făcut club lîngă casă! Curînd s-a zvonit în tot satul că am o voce cristalină, răsunătoare şi că împreună cu *Iulia lui moş Alexei şi a mătuşii Frosea Druță,* (care locuia de vreun an-doi în casa Lănuței), ce-i zicea la acordeon, mergeam cu concertele noastre pe la ferma de vite mari cornute, adică pe la mulgătoare, la brigada de tractorişti, ba chiar şi prin satele din vecinătate. Talentul meu intrase în pasiunea noului nostru director al şcolii, Mihail Pîrțache, care îl

înlocuise pe Silvestru Maximilan, deoarece ultimul plecase la aspirantură la Universitatea „M.V.Lomonosov” din Moscova. Mihail Pîrțache era un bărbat josuț, atins de cheliciune în frunte, originar din satul Visoca, din preajma Sorocii. Ne preda biologia, era fire severă, aşa precum sunt mai toți directorii din lume. Dar îi plăcea muzica şi cum cînt. Ordona totdeauna celora ce organizau concerte de artişti amatori, ca să fiu inclus în repertoriu, cum s-ar zice. Mi-am încercat puterile şi la festivalul raional al artiştilor amatori, ajungînd cu succes în finală. Părinții, fireşte, se bucurau de succesele mele artistice, dar asta nu însemnă că eram scutit de muncile agricole de sezon, pentru că mama avea tot atîtea norme cîte culturi agricole avea colhozul lui tata. Tineretul din sat mă aştepta să ies cît mai des pe scenă, iar mama mă aştepta la prăşit. Tot aşa, pînă părinții i-au cumpărat fratelui Ion bicicletă. Acum şi seara, ieşeam împreună cu el la marginea satului. Ne plimbam şi cîntam nestingheriți. Mai ales tata vroia cumva să mă dea la o şcoală muzicală din Chişinău. El primul a văzut că talentul mezinului necesită o perfecționare serioasă. La lecțiile de muzică uimeam învățătoarea prin ingeniozitatea mea de a percepe notele, de a le da glas la strunele mandolinei. Chiar deprinsesem a mînui strunele acestui impresionant instrument muzical de origine italiană...Am devenit fruntaş şi la alte discipline, nu numai la matematică. Şi totul părea că merge bine. Doar că nu mă puteam debarasa de slăbiciunea mea înnăscută. Cînd îmi abătea... susținut de alți colegi, fugeam de la lecții şi mă apucam de ghiduşii şi aventuri. Dacă nu făceam vreo baraboață, viața parcă nu-mi era interesantă. De la o vreme, împreună cu vărul Valentin a lui moş Afanasie Druță, fratele lui tata, am prins a bate des drumul spre tîrgul Teleneştilor. Descoperisem că evreii nu îndrăzneau să taie singuri găinile, gîştele, rațele, curcanii, procurați la piață. De această meşteşugărie ne apucasem noi. Bunii noştri prieteni mai în vîrstă, evreii, ne luase de băieți cuminți şi stabilise şi nişte taxe pentru serviciul prestat. Dacă tăiai o găină, primeai 15 copeici, iar dacă venea vorba de un curcan sau un gînsac, plata creştea la 50 de copeici de cap. Adevărată bogăție pentru noi în ajunul zilelor de odihnă. Împreună cu vărul, luam bărdița de la trunchi şi mergeam spre mahalaua din marginea tîrgului, unde se termina satul Ineşti. Acolo eram poftiți în cîte o curte ca să ne îndeplinim misiunea... Am tot tăiat păsări la evrei, pînă cînd odată, dintr-o ciudată întîmplare, vărul a repezit tăiuşul bărdiței în aşa fel, încît a tăiat o rață în două, iar pe un curcan, mare cît un struț african, doar l-a rănit. Pasărea a rupt-o speriată pe străzile tîrgului. Am alergat din urma curcanului însîngerat, ajungîndu-l tocmai în marginea Teleneştilor, pe drumul ce ducea la Ineasca, unde se terminau casele lipovenilor. Şi poate că ar fi fost totul bine, dacă vărul nu mă sfătuia să nu ne mai întoarcem la stăpîn cu bietul curcan, dar să ne ducem la semenii ce păşteau vitele în Ponoare, nu departe de Borta lui Dănilă. Acolo am tăiat cum se cuvine curcanul, am aprins un rug şi am organizat un ospăț cum nu se mai pomenise prin părțile locului. E de la sine

înțeles că după acea întîmplare pierdusem pentru o vreme pofta de a ne mai arăta prin mahalaua evreilor din Teleneşti. Compromițîndu-ne în halul acesta, am fost nevoiți să găsim altă posibilitate de a cîştiga parale pentru cheltuielile curente şi de perspectivă, că de la normele mamei nu primeam nimic.

Mătuşa Vera Savin avea în ocol un buhai cît un munte. Aproape că nu era zi să nu vină încoace săteni de-ai noştri cu vacile lor la însămînțare. Mătuşa Vera nu reuşea de una să conducă această nobilă procedură. Convinsă că suntem băieți de treabă, ne-a angajat pe noi supraveghetori, ca să urmărim în de aproape procesul de împerechere a vacilor. Ca să nu-i eie mana cumva, la această procedură n-avea dreptul să asiste stăpînul cu vaca. Asistam doar eu şi vărul, care stăteam pe butuci şi, cînd consideram că s-a petrecut contactul, strigam plini de entuziasm:

– Gata! Buhaiul a băgat-o, a nimerit-o! A întrodus-o în vacă! Noi am văzut *tăt*!!!

– A pălit-o, a foşnit-o, *guguştiucii mămucăi*!? zicea mătuşa, alăturiîndu-se bucuroasă la strigătul nostru. Veniți încoace, să vă mînțănesc!

Ne dădea pîine cu *povidlă* (magiun de perje) şi, desigur, mai multe copeici ca să ne cumpăram *zarcale* şi să ne ducem *la kino*, la club. În afară de aceasta, mai căpătam învoire de a mînca oricînd cîte agude am dori din copaci.

Dar, de la o vreme, vărul potrivi că se poate de făcut afacere în satul nostru şi cu țapul încornorat din ocolul lui moş Tănase. El a început să dea zvon prin sat că țapul este bun de înmulțit caprele. Mătuşa Lida, o femeie gospodăroasă, care nu prea dorea să se ocupe de această treabă, l-a ascultat pe vărul şi i-a încredințat lui şi mie să îndeplinim rugămintea sătenilor. Ingenios, vărul a construit un fel de corlate mai mici, de cum văzusem la mătuşa Vera şi, cînd venea omul cu capra, la procedură îmi permitea doar mie să asist, în vreme ce stăpînul mai schimba o vorbă-două cu moş Tănase, mai ciocneau cîte un pahar de vin, eu cu vărul sileam țapul să-şi onoreze obligațiunea de mascul. Parcă totul mergea bine, dar nu ştiu cum se întîmplase că țapul cu pricina nu prea avea poftă de a face dragoste. Atunci, vărul înmuia o trestie de mlajă într-o căldare cu noroi, şi plesnea cu ea peste crupele caprei, desenîndu-i nişte vîrci, ca şi cum țapul s-a spriginit acolo cu copitele... în cele din urmă, gospodarii îl lăudau pe vărul, mă lăudau şi pe mine că suntem băieți cuminți, de treabă, şi ne dădeau bani mărunți de cheltuială...Totul a mers bine pînă cînd mai mulți gospodari ai satului au încetat să mai aducă caprele la țap. Convinşi că patrupedele lor nu sunt sterpe, fiindcă fătase în anii trecuți, se auzeau prin sat pretenții serioase, deoarece trecuse sorocul, dar caprele nu fătau. Faptul ca atare era considerat amăgeală curată. Oamenii au dat bani pentru împerecherea caprelor, dar ca şi cum i-ar fi aruncat în vînt... Trăgînd cu obrazul, pînă la urmă moş Tănase s-a izbăvit de țap, l-a mai chelfănit şi pe vărul, hotărîndu-i să nu facă bazaconii şi acte de escrocherie. De necaz, a stricat stativul din corlate şi cu aceasta s-au încheiat afacerile noastre.

Dar cu aceasta n-a murit neamul relelor, pentru că nici la şcoală nu eram mai bun. Am prezentat zilnicul la control, şi uitasemn că acolo unde era orarul lecţiilor, unde trebuia să complectez temele date pentru acasă, scrisesem pe o pagină versurile dintr-un cîntec popular, interpretat de Nicolae Sulac la radio:

„Măi ciobane de la ori
I-a mai cîntă din cimpoi
Zi-i din cimpoieş mai tare
Să se-audă peste vale!..”,

iar pe *reverso*, la matematici scrisesem şi mai anapoda:

„De unde vii tu oare
Mîndre căpitane
Vin din touil lupţii,
Din munţii Balcani.
N-ai văzut tu oare
Mîndre căpitane
Un soldat ce poartă
Numele de „Jan”..?

Apoi, împreună cu prietenii mei din mahala, Ion a lui moş Agache Tîrsînă şi Mişa Bagrii ne-am dus în Ponoare, după vii, am adunat porcane de fîn jilav şi i-am dat foc. Curînd pestea valea satului s-a pornit un adevărat balaur de fum înecăcios şi alb, de a supărat pe săteni cumplit, fiindcă tuşeau înăduşiţi şi-i usturau ochii. Am avut norocul că nu ne-au prins cei supăraţi, dar de cunoscut ne-au cunoscut că au venit a doua zi la şcoală să se plîngă la învăţători de năzdravăniile noastre...

Şi tot se adunau şi se tot adunau ca apa în găleata aruncată în fîntînă.

Într-o zi, fugind de la lecţii, m-am dus în rîpa din preajmă casei lui Mihail Druţă, poreclit de sat *Brojban* şi iar am dat foc gunoaielor grămădite acolo de el toată vara. Moş Vanea lui Iova, vecinul lui Mihail, iar a asmuţit cîrdul de cîini ce-i avea în ogradă, de mi-au rupt pantalonii nu numai mie, da şi celorlalţi confraţi, alde Mihai Ţurcanu şi Tudor Captari, dintr-o clasă mai mare ca mine. Potaia m-a muşcat cel mai tare de-o bucă. Am zbughit-o cu toţii în clădirea şcolii, ca să scăpăm de potăi. Nimerind acolo tocmai în timpul recreaţiei mari, mă dureau muşcăturile javrelor, plîngeam ascunzîndu-mi capul în sînul cămaşei, dar învăţătoarea Veronica Corobcă care, precum ştiţi, avea o simpatie vădită faţă de mine, care deja mă lăuda şi pentru vocea frumoasă, de data asta, ascultîndu-mi păsul, desfăcu mîinile a pagubă în părţi, şi m-a probozit cumplit. După aceasta s-a dus în cancelarie ca, la sfîrşitul orelor, directorul şcolii, Mihail Pîrţache, să adune clasele în careu, anunţînd că elevul Boris Druţă dintr-a cincea, pentru comportament urît în societate este exmatriculat din şcoală pe un timp de două săptămîni... Urma ca acasă să fiu chelfănit de tata. Dar s-a petrecut un miracol. Directorul şcolii, un bărbat înţelept, se vede că

a mai stat de vorbă cu colegii în absența mea, a clarificat cele întîmplate și... nu a anunțat părinții. El m-a poftit la el în cabinet, m-a privit sever, zicîndu-mi:

– Mergi acasă, ajută părinții la lucrări, iar peste o săptămînă să vii la școală de zece ori mai cuminte, cocoșelule! Altfel, te las repetent pentru un an și-atunci numaidecît o să spun părinților.

Am fost uimit că direcția școlii a hotărît să nu mă divulge, iar tata și mama, nu știu de ce, nu s-au interesat de ce nu mă dam dus la școală în decursul unei săptămîni. Revenit din nou în clasă, mă străduiam a fi cuminte, ascultător, harnic la învățătură și am văzut că pot să fiu și altfel de elev. În schimb acasă nu prea mă pregăteam de lecții, mizam mai mult pe memorie, mereu stăteam cu mîna ridicată să fiu întrebat și notat, apreciat respectiv în catalog. În scurt timp catalogul dirigintelui se îmbogățise cu notele mele.

Pe lîngă geografie, obiectul preferat, obținusem succese chiar și la matematică. Aveam un învîțător, pe nume Țaulean, care pricepuse cum să aducă la mintea mea calamburul de formule matematice, dar mai ales figurile geometrice... Alexei Andoni, la orele clasei, stînd cu catalogul deschis înaintea sa, mă ridica în picioare ca exemplu și zicea plin de satisfacție:

– Boris al nostru s-a pus pe treabă! Bravo!

Și eu mă străduiam să fiu exemplar. Deși străduințele mele erau artificiale, făcute cu eforturi, contrar caracterului meu libertin. Și voi spune de ce.

Odată cu venirea lui Brejnev la putere, în societate se dădea o mare importanță educației patriotico-internaționaliste. Precum am zis, în satul nostru jumătate dintre veteranii războiului, cei care luptase împreună cu rușii, aveau merite, se bucurau de stimă și aprecierea statului, iar cealaltă jumătate de veterani, printre care și tatăl meu, care venise de la front schilodiți și traumați, dar luptase în rîndurile armatei române, erau ignorați, marginalizați, lipsiți de ajutorare. Mai că nu erau declarați dușmanii poporului sovietic! Din aceste motive, la școală erau mereu invitați veteranii războiului, care au luptat de partea rușilor. Majoritatea dintre ei veneau de la raion. Erau niște rusoi și ucraineni grași, roșii la față, cu multe medalii zîngănitoare în piept. Ei povesteau despre necazurile suferite de dînșii pe cîmpurile de luptă, dar dacă vorbeau în limba rusă, nimeni nu-i asculta, elevii căutîndu-și de trebile lor. Atunci, direcția școlii a decis să invite la asemenea întîlniri pe veteranii din sat. Adică, las” să ne povestească ei cum au luptat pe frontul rusesc, nu românesc. E adevărat că unii dintre ei, cum spunea tata, mai întîi au luptat de partea românilor, trăgînd cu tunurile în armata roșie ca apoi, în 1944, să fie înrolați în război de către ruși, ducîndu-i pe linia întîi spre Berlin...Dar acest lucru se trecea cu vederea și, odată, în clasa noastră, după lecții ne pomenim în față cu moș Grigore Munteanu, unicul țigan din sat, un bărbat josuț, tuciuriu, cu pălăria trasă peste ochii mici. Lucra fierar la brigada de tractoare a colhozului. Era țigan, dar dacă vroiai să-i pricinuiești vreun rău, era

de-ajuns doar să-l numeşti cum se cheamă şi el devenea tun bun de a te împroşca cu şrapnele. Adeseori îl porecleam, zicîndu-i ţigan, şi fugeam să nu ne prindă de ne pîrîia călcîiele prin hudițe. Era un fel de paiață, rîdeam de el. Acum, însă, iată-l că-i întîmpinat la şcoală cu cîntec de goarnă şi lovituri de bărăbănică. Cînd se potoli rumoarea, dirigintele l-a invitat la masa din fața clasei, acoperită cu pînză roşie, cu vazoane de flori vii, rugîndu-l să ne povestească cum a luptat el la război. După o ezitare de lungă durată, moşul țigan îşi scoase pălăria de pe cap şi prinse a-şi depăna amintirile:

– Apăi, de, cum am ajuns pe front, dragii mei, îndată am avut grijă să potcovesc caii! Căram apă cu căruța la generali! O dată mă întorceam printr-o pădure şi cînd colo aud deasupra capului „Trosc!" Să vă spun drept, mai nu m-am scăpat în izmene de frică. Am închis ochii, crezînd că-i gata cu mine. Dar Dumnezeu e mare !.. Peste loitrarul căruței şi peste murgii mei a căzut o creangă nu chiar mare, dezbîrnată de vînt, care mi-a spart capul. Dus însîngerat în unitate la generali şi ofițeri de către caii pricepuți ce ştiau drumul înapoi, am fost lăudat! Cînd şi-au potolit generalii setea din balerca cu apă, au zis că sunt erou şi m-am întors de pe front cu medalie.

– Nemți ați împuşcat? îl repezi cu o întrebare Mihail a lui moş Anton Țurcanu.

– Aşa cum s-arată în fiecare seară la kino, club, cînd ruşii îi fugăresc pe nemți cu baionetele şi-aceea fug de le pîrîie călcîiele peste *hîndichiuri*? a precizat întrebarea un alt coleg de-al meu, Nicolae Şoltoianu.

– Cu baioneta... concretiză Anatolie Mandraburcă.

– Eu? Să ucid oameni, drăguții mei? căzu în nedumerire confuză moş Grigore, cînd a înțeles sensul întrebării. Deveni parcă speriat, îşi făcu semnul crucii spre portretul lui Brejnev zicînd cu glas domolit: Doamne, Măiculița Domnului! Ferit-a sfîntul! N-am văzut zare de neamț la bătălie. Şi de ce să-i ucid, dacă i-aş fi întîlnit... Sunt om paşnic! Aduceam cu polobocul apă la generali şi-atît!.. Fertic! Nacealnicii din pădure după ce mi-au aninat medalia în piept mi-au spus, nu ştiu de ce, ca să nu spun nimănui cum mi-a căzut cracanul copacului peste scăfîrlie... M-au trimis acasă ca să potcovesc iepele şi armăsarii satului...

Anatol Mandraburcă, cel ce prefera să citească multe cărți despre eroii războiului, ştiind mai multe decît noi, îl întreabă:

– Dar avioane ai văzut vreodată? A căzut boambele de-asupra matale?

– Apăi, s-a întîmplat, la instrucții!... Pînă a mi se da în primire căruța şi murgii, generalul m-a dus pe o cîmpie înfloritoare şi mi-a spus:" închipuie-ți, Gheorghe, că de-asupra ta plutesc avioanele şi curg boambele ca găluşelile! Ce trebuie să faci? N-am ştiut, zău, ce să răspund şi atunci generalul a fluierat din țurluiac şi-a răcnit la mine: „Lasă-te trîntit la pămînt, apoi mergi în coate de te salvează!" Aşa am şi făcut. Cum numai generalul fluiera din țurluiac, eu hop! la pămînt, iac-aşa-ia..." Şi în văzul nostru, deodată moş Grigore Munteanu se lungi pe podea în fața clasei şi porni neîndemînatic să se tîrîe pe brînci printre bănci...

Şi zise către noi: Voi ştiţi vorba ceea care spune că odată veneau doi – un rus şi un tun, tunul era rus, iar rusul era tun!

Speriat oarecum de această întorsătură de situaţie, dirigintele îl ajută pe ţigan să se scoale, îl scutură de colb, apoi ne sili pe toţi să aplaudăm veteranul de război...

Sub impresia filmelor de la club şi ale celor povestite de către veteranii satului, în obişnuinţa copiilor la acea vreme întrase jocul de-a războiul. Cu această ocazie, meşteream automate, revolvere, mitraliere din lemn, apoi ne împărţeam în echipe, săpam tranşee, şi făceam anumite strategii pe cîmpul de luptă, mergînd în atac de baionete cu hurta, în fruntea cărora mă străduiam să fiu conducător. Imitam toate bătăliile în conformitate cu subiectele ce le vedeam seară de seară pe ecranul clubului... În lipsa unui supraveghetor nepărtinitor, jocul noastru adeseori se termina cu o mare neînţelegere. Eram bătăuş, obijduisem pe mulţi colegi cu pumnii, dar odată am fost aprig bătut şi eu de către mahalagiul, colegul de clasă, Mihai al lui Anton Ţurcanu. Mihai m-a bătut cu capul şi m-a muşcat, încît acea chelfăneală o ţin minte şi azi. Nu am purtat pică pe el, fiindcă s-a întîmplat mai apoi să mănînce şi el papară de la mine. Şi-apoi de ce să purtăm mînie unul pe altul multă vreme, dacă am rămas pentru o viaţă prieteni şi neamuri, fiindcă tatăl meu şi mama lui, mătuşa Nastea, erau verişori.

Prieten de şcoală, căruia îi plăcea să se joace de-a războiul în echipa mea a fost un alt Mihail, a lui Alexandru Roşu. Mama lui Mişa, căreia îi zicea Fenea, era o ucraineancă blondă, simpatică, din oraşul de pe Nistru, Iampol, de lîngă Soroca. Muncea la fabrica de lapte din Teleneşti. Colegul aducea la şcoală felii de pîine cu unt de ciocolată. Aveam fericirea să stau cu el într-o bancă. Mai lenos decît mine la învăţătură, mă străduiam să-i dau să copie unele din exerciţii date pentru acasă şi Mihai, drept recunoştinţă, împărţea cu mine acea mîncare gustoasă. Făceam împreună diferite trăsnăi mărunte şi ne împăcam bine. Însă, într-o zi, părinţii lui au divorţat şi Mihai plecă împreună cu mama şi fratele să locuiască la Iambol. Odată cu plecarea lui, eu parcă mă lăsasem de jocurile de-a războiul. Continuam a cuceri scenele cu vocea apreciată de săteni. Doream să devin artist nu soldat. Nu ascundeam acest vis, declarîndu-l întruna părinţilor. Mă urcam de multe ori într-un copac din grădina casei şi cîntam întruna cîntece populare, auzite la radio. Erau pe atunci la modă vocile lui Nicolae Sulac, Teodor Negară, Angela Păduraru, Anastasia Istrati, Tudor Marin...

Trecuse un an doi şi, după clasa a şasea, Ionel al lui moş Agache Tîrsînă, căruia îi plăcea muzica, îmi spune că a citit într-un ziar că la Chişinău este anunţat un concurs ce prevedea primirea elevilor la o şcoală de artişti. Citind ziarul, tata a declarat că este gata să mă ducă la concurs. Poate că îmi realizez visul. În mrejele gîndului că, în sfîrşit, o să devin artist al capitalei, tata găsi o maşină şi, împreună cu mine, Ionel şi moş Agache, am sosit la mult rîvnita şcoală. Eram pentru prima oară la Chişinău. În jurul şcolii muzicale din sectorul Rîşcani se adunase foarte

mulți copii din toată republica. Pe etaje se auzeau voci şi sunete de instrumente muzicale. După un chin de aşteptare, într-o zăpuşală teribilă, iată-mă pentru prima oară în viață în fața unei comisii compusă din mai mulți bărbați şi femei în vîrstă. Verificîndu-mă dacă sunt anume acela care doresc să trec concursul, unul dintre bărbați cărunți mi-a vorbit în limba rusă ceva, apoi m-a invitat lîngă un pian masiv, lucitor şi negru. A apăsat pe o clapă, pe alta, apoi m-a întrebat sever cum se numesc notele pe care dînsul odinioară le-a sunat. Habar n-aveam ce a vrut el să afle de la mine. Roşisem, începuse a-mi tremura picioarele, de parcă se prăpădea lumea şi, după o mică consultație, comisia a decis ...să mai încerc şi la anul... Lui Ionel i s-a spus acelaşi lucru şi spre seară am revenit acasă mîhniți, cu toate iluziile pierdute. Vreo cîteva zile nu eram în apele mele din această cauză. Tata, însă, trecut în viața lui prin mai multe examene, s-a apropiat de mine, m-a liniştit şi mi-a spus:

– Viața, băiatule, nu este chiar atît de simplă! Dacă te porneşti la drum, apoi trebuie să înveți, să ştii! Nimica nu se dă de la Dumnezeu, dacă nu-ți dai tu stăruința... Nu te amărî. Ai trecut un examen abia...

Poate din cauza acestui eşec încetasem să mai frecventez casa pionerilor de la Teleneşti. Deşi, împreună cu Iulia Druță, mai mergeam la concerte. Fratele Ion reuşise mai multe. Tata i-a cumpărat un acordeon şi el cînta mereu una şi aceiaşi melodie, cu toate că nu avea deloc voce... Mereu auzeam replici din partea lui tata că chipurile numai fratele, prin munca sa, poate să-i dea o nădejde că în familia noastră o să avem un muzicant... Eu, însă, rîvneam la vremea cînd soarta mă va învăța a citi notele pe portativ. Şi, de curînd, asemenea perspectivă mi se deschisese. Colhozul avea orchestră şi dirijorul organizase un grup de viitori muzicanți din satele învecinate şi unite într-un colhoz. O vară şi o toamnă am tot umblat la repetiții, dar acel dirijor, căruia îi zicea, mi se pare, Botezatu, nu s-a ocupat mai deloc cu mine. Pe lîngă faptul că mi-am făcut noi cunoscuți de prin satele vecine, nu am realizat nimic în domeniul muzicii. Numai într-o toamnă, cînd la şcoala noastră se înființase fanfară, tot cu ajutorul lui tata, mi-am văzut visul realizat. Tata a iubit fanfara, pentru că s-a considerat întotdeauna soldat mărşăluind prin Europa. Fiindcă mai fiece copil din satul nostru se vedea inclus în această orchestră, concurența era mare şi noul dirijor, săteanul nostru, Mihail Cuşnir, un tînăr iubitor de muzică, m-a acceptat, repatizîndu-mă la bariton. Pe fratele nu a vrut să-l primească, fiindcă era în clasa a 8-a şi de curînd avea să termine şcoala... Mihail Cuşnir crescuse şi studiase la casa de copii. Bun cunoscător al istoriei muzicii ne povestea pasionat despre Vivaldi, Puccini, Verdi, Ceaikovski, Rimski-Korsakov, Rahmaninov, Enescu, Porumbescu... Pe lîngă toate, dădea prioritate disciplinei, lucrînd cu noi ore întregi. Cu timpul, cei care nu rezistau rigorilor plecau, iar cei rămaşi am devenit muzicanți de forță. Mai întîi am deprins a cînta melodii funerare. Prima ieşire la rampă, cum se zice, am făcut-o la

înmormîntarea unui evreu din Teleneşti, apoi la înmormîntarea lui Feghea Țapu, un tractorist din sat, care şi-a otrăvit sănătatea tot împrăştiind chimicale în vii şi livezi. Ce-i drept, primele încercări au fost cam neîndemnatice şi Mihail Cuşnir ne înainta tot mai multe cerințe. Ceruse de la direcția şcolii ore prelungite, dar, la început, directorul cam stătea în cumpene. El aştepta să cîntăm o melodie închegată, de altă tonalitate şi de altă menire...Chiar dacă mai întîi cîntam doar la înmormîntări, bucuria era că devenisem muzicant şi eu eram sigur că voi avea ocazia să cînt la nunți şi cumătrii, unde puteai să cîştigi bani buni. Odată cu formarea orchestrei de la şcoală, aveam impresia că tot tineretul este contaminat de dragostea nemărginită față de muzică. Mai fiecare flăcău din sat se visa muzicant şi interpreta melodii neuitate, aduse de la Chişinău:

„– De ce plîng chitarele,
Ştiu doar felinarele,
Strunele, amarele
Ce oare au pierdut?
Fete ca lalelele
Cu ochi mari ca stelele
Vin din cer ca ielele
Şi se opresc tăcut...”

Apoi:

„Cîntă un artist,
Zîmbet optimist
Numai dorul lui
Nu-l spune nimănui...”

Şi mai frecvent:

„De ce, de ce te mai iubesc?
De ce la tine mă gîndesc?
De ce mă doare inima?
De ce eu nu te pot uita?...”

Mihail Pîrțache, directorul, era şi el îndrăgostit de orchestra şcolii şi depunea mari eforturi pentru ca noi să facem cît mai multe repetiții, să putem închega marşurile solemne şi alte melodii. Mihail Cuşnir, dirijorul şi conducătorul nostru, avea o capacitate de muncă enormă. Putea să stea cu noi la repetiții de cu zori şi pînă-n seară. Ne lămurea partitura fiecărui pasaj muzical, insista mai apoi să repetăm şi să tot repetăm. Ne străduiam să-l ascultăm, să fim exemplari şi cuminți, să nu-l supărăm. După cîteva luni de iarnă, fiind în clasa a 7-ea, parcă văd cum s-a desprimăvărat. În curtea şcolii am interpretat primul marş solemn. Se adunase tot satul, ca la o mare minune. Aveam solo la bariton şi cel mai mult care s-a bucurat în ziua ceea a fost bunul meu tată. El, probabil, şi-a văzut realizat acel vis din copilărie, cînd a dorit să devină muzicant al orchestrei, dar din cauza sărăciei,

părinții n-au putut să-l dea la învățătură. Tata umbla mereu prin sat, pe la rude și se lăuda de bravura mea. Prima dată în viață am auzit din gura lui că mă laudă pentru succesele obținute.

****

Mare bucurie în familia lui Victor Druță. În anul 1967, fratele Ion a absolvit școala medie necompletă din sat și părinții, după lungi discuții, au hotărît să-l deie să învețe mai departe, să facă Ion studii medii la internatul din Telenești. Era un semn care mă încuraja și pe mine. Fratele Ion, nu-i vorbă, era foarte capabil, dar doream și eu să văd de după care alte orizonturi răsare soarele. Ziceam doar că însușisem bine geografia, din punct de vedere teoretic. Visul meu s-a intrerupt curînd, pentru că ceva s-a întîmplat nu cu fratele, ci cu sora noastră. Vorba e că tata, fiind brigadier, nu prea le-a intrat în voie unor pedagogi din Telenești. Mai simplu vorbind, a refuzat să le îndeplinească comenzile privind aprovizionarea cu produse agricole pentru perioada de iarnă. Nu știați de unde vine corupția? Mai e de vorbit, dar pînă una-alta aceasta era cauza pentru care zilnicul fratelui era împestrițat la Anul Nou cu cifra 3. Cu Victor Druță însă nu te joci: el nu vinde cinstea pe rușine. Un tobultoc de cartofi, unul de făină, o ladă de mere ori de pere, muncite de popor, nu pot înlocui prezentul cu viitorul copilului tău. De aceea, la finele anului 1968 a ridicat de la Telenești documentele și l-a dus pe fratele Ion la o școală tehnico-profesională din Chișinău. Acolo, din prima zi și pînă în cea din urmă, fratele a învățat excelent, absolvind școala cu mențiune. Mai erau pe atunci anumite sectoare neafectate de corupția comunistă. Eu, care nici nu pricepeam ce-i aceasta, eram fudul, mă mîndream cu succesele fratelui, îl puneam drept exemplu în fața tuturor. Cu atît mai mult, cu cît fratele frecventa și secția de box de-acolo, învrednicindu-se de insigna de categoria a III-a. Gîndul meu era să-i calc pe urme, să uit de școala părăsită de prima mea învățătoare și de... Mai bine să tac. Dar, pe lîngă toate acestea, mai erau ele și alte clenciuri. De cum fratele Ion a plecat la Chișinău, iar sora se mutase la casa ei și avea copii, eu am rămas cel mai important gospodar și nu mă mai vedeam din dobitoace și păsări de casă, din păpușoiște și livezi, din podgorii și butoaie cu răvac și cîte și mai cîte. Mai lesne era să mă fac sportiv de categoria întîia, decît să țin piept acestei avalanșe de ocupații pe lîngă năzdrăvăniile de care nu mă puteam debarasa. Iar sora îmi mai dădea de înțeles că aşi fi bun de învățător pentru nu știu al cîtălea copil al ei. Deci, altă ieșire nu aveam. Trebuia cumva să scap de satul Ineşti, de școala lui și de copilăria mea. Cu și mai multă putere de convingere am înțeles acest lucru la mijlocul lui martie 1969, cînd s-a dus pe lumea cealaltă bunelul Nică. Era într-o duminică de votare a blocului de nezdruncinat al comuniștilor și celor fără de partid și, prin urmare, la școală era mare zarvă amestecată cu festivitate. Un grup curier, c-o ladă roșie în brațe, a mers la patul lui de boală și, așa cum mama cu

sora ei, Zina, tocmai îi țineau lumînarea, cineva a votat pentru bunelul cînd el şi-a dat obştescul sfîrşit. Mama plîngea de se risipea de jalea tatălui ei. Dar cel mai mare bocitor la înmormîntarea lui am fost eu. Era un timp mohorît, umed, friguros. Mă uitam la corpul neînsufleţit al bunelului, aşezat pe o laiță acoperită cu covoare, în casa lui nanu Mihail, şi mă vedeam pe mine dus de acasă. Stătea lung, cu mîinile butucănoase pe piept. Probabil că avusese mari dureri cînd şi-a dat sufletul, căci îi rămăsese gura căscată ca într-o strigare a mea către Dumnezeul Cel de Sus ce m-a creat tîrziu după bunel, ca să-i fiu continuator. Barba şi mustețele lui se făcuseră şi mai albe, semn că eu am să mai am parte de zile multe, iar pe chipul lui rămăsese amprenta unui zîmbet de blajinătate. Probabil, ştia el că vreau să învăț şi în alte şcoli, decît cea din satul nostru... Mergînd din urma coşciugului, mi s-a părut că lumea gîfîia şi m-am apropiat de bunel să văd dacă nu gîfîie şi el. Cineva mi-a spus că morții nu respiră. Cum nu respiră, dacă mai ieri-alaltăieri a votat pentru viitorul luminos al omenirii?, m-am întrebat eu. Hăt pe urmă m-am dumirit că viitorul bunelului eram eu, împreună cu toți copiii lui din Corobceni, Budăi, Teleneşti. Mătuşa Efimia, nana Zina, mătuşa Alexandra, nanul Ilie. Toți plîngeau după trecutul lor, iar ziua era umedă, cu vînt friguros, cerul acoperit de nori... Şi n-aveai de unde lua o floare vie să pui la căpătîiul de odihnă veşnică a bunelului tău, care a murit. I-am împodobit mormîntul cu coroane împletite din edriță şi flori moarte, din hîrtie colorată...

Zilele de şcoală după clasa a cincea, a şasea, a şaptea treceau oarecum monoton, repede, puțin interesante şi tot mai mult se ştergeau acele culori începute într-o zi de februarie a anului 1955, cînd la Ineşti începuse a se depăna miracolul copilăriei mele antice.

****

Cu mare greu s-au topit zăpezile în anul cînd eram în clasa a şaptea şi tare tîrziu au înflorit ghioceii. Primele flori le-am dus la mormîntul bunelului. M-am prezentat în amintirea lui de unul singur, pentru că sora se măritase, iar fratele era la Chişinău. În loc de bunel, am stat de vorbă cu țărîna neagră ca tăciunele, marcată de-o cruce puternică de stejar, pe care era scris numele şi anii de viață: 1873-1969. Mi s-a părut că în tăcere pămîntească am vorbit cu bunelul Nică încă odată despre toate ale vieții trecute şi i-am mărturisit şi planurile mele de viitor.

El mi le-a acceptat pe toate şi m-a binecuvîntat. Şi dacă totuna l-am văzut pe bunel întrupat în țărînă, mai auzindu-i şi blagoslovirea mută, cam tot de pe atunci mi s-a trezit în suflet pornirea stranie de a merge cu flori la cimitirele nu numai din satul meu ci din fiece localitate rurală sau urbană în care mi se întîmplă să fiu aruncat de soartă. De atunci, văzîndu-l personificat în tot ce ne înconjoară, chipul bunelului mă tot îndeamnă parcă să scriu, să stau de vorbă cu oameni diferiți, prin intermediul cernelei şi ființei mele neprihănite.

Tot prin clasa a şaptea am scris deja un poem, asemuindu-l pe om cu o frunză din pom, care primăvara înverzeşte, iar toamna se vestejeşte, vorba cîntecului. Cu timpul, acelaşi gînd am încercat să-l redau şi în proză. Mi s-au trezit şi alte asociaţii ale vieţii de pe pămînt şi ale oamenilor cu care trăim. Nu prea eram preocupat de cititul cărţilor, fiindcă părinţii nu mă alintau cu timpul liber, dar pasiunea de a scrie mă înrobea, cerîndu-mi să aleg una din atîtea altele. Am ales, de fapt, ceea ce m-a ales pe mine – stiloul, fiindcă am văzut că numai prin el pot rămîne fidel mie însumi şi naturii neamului meu din care mă trag din adînc de milenii, ca şi frunzele arborilor şi ierburile păşunilor. Astfel s-a făcut că stînd în banca din fundul clasei, alături de Grigore Săculţanu, compuneam o poezie după alta. Cele scrise refuzam să le arăt colegilor, care mi se părea că mă invidiază. La îndemnul insistent al învăţătoarei Aurelia Tîrsînă, apoi al Veronicăi Corobcă, ba chiar uneori şi al Ninei Tudosan, ce avea deja alţi puradei de clasă primară, am început să citesc cărţi privind investigaţiile geografice săvîrşite de mai mulţi savanţi în domeniu. De atunci încoace, preocupările literare au început să ocupe în viaţa mea un loc de importanţă crescîndă. Privite prin această prismă, dragi au început să-mi devină botanica, chimia, fizica şi în deosebi, astronomia. Deşi, deocamdată, unii din colegii mei scriau compuneri mai corecte din punct de vedere al normelor ortografice şi regulilor gramaticale, ei aşa şi nu puteau să întreacă limitele a ceea ce se numeşte compunere. Ei nu ştiau că eu, în mare taină, fac poezii şi proză şi că le trimiteam la Chişinău. De la redacţiile pentru copiii din capitală am început a primi răspunsuri, prin care mi se refuza publicarea. În schimb redactorii de-acolo, prin răvaşe, mă povăţuiau să mai lucrez, să fac cît mai multe lecturi şi numaidecît să le mai trimit din cele ce scriu. Copil fiind, totuşi, am înţeles că străduinţele mele sunt zadarnice, că pînă a face o poezie bună pentru publicare mai e nevoie de muncă asiduă, de trăire profundă şi de perfecţionare a măiestriei. Din care cauză, am început a scrie doar pentru mine, aşternîndu-mi grijuliu creaţia într-un caiet, apoi în două... Mi-a devenit clar că scrisul nu e altceva decît o boală de care îmi va veni foarte greu să mă tratez vreo dată. Gîndul acesta, de altfel, nu mă părăseşte nici azi...

****

Eu cu poezia şi proza mea, iar viaţa cu proza şi poezia ei. Eu suiam înainte, iar ea mă împingea din urmă şi mă abătea din calea pe care părea că eu am s-o ţin fără nici o abatere. Dar la mijloc de toate, simţeam cum sunt hipnotizat de lumea frumosului, artelor. În şcoală sosise săteanul nostru Feodosie a Mărioarei Şoltoianu, fratele lui Alexandru Şoltoianu, martirul neamului nostru. Acest Feodosie absolvise şcoala de arte din Chişinău şi avea un talent deosebit de a picta motive din poveşti populare, standuri cu chipul lui Lenin, Engels, Marx..., ceea ce i se comanda din partea comuniştilor. În faţa clasei noastre acest talentat june, atîrnase pe perete, sus, coli de hîrtie, pe care desenase motive din pastelurile lui

Alecsandri şi poveştile lui Ion Creangă. Pictorul mai aduse în şcoală încă vreo cîteva reproducţii de-ale lui Corneliu Baba şi Ostap Băncilă. Pentru mine ele erau o adevărată lume nouă, descoperită în frumuseţea culorilor... Priveam ore întregi acele tablouri şi simţeam că balada vieţii mele se leagă pentru totdeauna de această dragoste faţă de artă, faţă de chinurile, osînda şi sublimul de căutare a cuvîntului scris, a ceea ce mai tîrziu am determinat că se chiamă literatură...

Absolveam clasa a opta şi-mi era foarte greu să cred că este ultimul an de aflare a mea în sat, acasă, că mă despart de copilărie pentru totdeauna. Deci, iarăşi despărţire. Nebănuită de această dată, consfinţită prin legea de stat care prevedea obligativitatea studiilor medii pentru fiecare cetăţean al URSS. Şi, deoarece la Ineşti şcoala era numai de 8 clase, toţi cei care absolveau din acel an, 1970, erau deja obligaţi să-şi continue studiile la cea medie din Teleneşti. Părinţii mai multor copii, însă, împărtăşeau altă părere. Nimeni nu vroia ca odrasla lui să piardă 2-3 ani pe degeaba, făcînd studii medii. Aşa credeau naivii de ei. Ţăranii noştri, cu excepţia tatălui meu, considerau pe bună dreptate că este mai raţional ca timp de doi ani copilul lui să capete o specialitate, după care să poată să-şi cîştige bucata de pîine pe cîmpiile colhozului la volanul unui camion sau tractor. Zeci de copii, nu doar din Ineşti, mergeau la şcolile tehnico-profesionale (colegiile de azi) din Zguriţa, Vertiujeni, Cocorozeni, Bălţi, Chişinău, în alte oraşe din Rusia, de unde se întorceau şi cu diplome de studii medii, şi cu o specialitate. Eu, însă, deşi încă nu dădusem examenele de absolvire a şcolii, trăiam cu iluzia că nu voi face altceva, decît voi pleca de-acasă, la şcoala tehnico-profesională nr. 3 din Chişinău, unde al treilea an la rînd învăţa fratele Ion.

Fratele, cînd venea în vacanţe, era frumos îmbrăcat, în haine verzi. Povestea multe lucruri interesante despre viaţa de la capitală, despre cum învaţă şi cum în orele extraşcolare se antrena la box. Deci, aşteptam să plec la Chişinău, unde cîinii, cum se zice, mă aşteptau cu colaci în coadă. Numai tata dorea să fac studii medii, să obţin atestat de maturitate, care mi-ar fi permis să merg la şcoli mari şi să devin inginer, jurist, cosmonaut sau... naiba ştie ce mai punea la cale tata în mintea lui de ţăran.

Să ştiţi de la mine, că norocul omului vine de la Dumnezeu, dar tot prin mijlocirea oamenilor. Pentru a-mi concretiza spusa, trebuie să vă mărturisesc că de vreun an şi ceva la noi în gazdă trăia directorul şcolii, Mihail Pîrţache, ce se împaca foarte bine cu tata. Soţia lui *Pîrţache*, *Maria, fiica lui Vasile Simeniuc*, o femeie plinuţă, grijulie şi ea ca toate femeile, era de obîrşie din satul Horodişte, Donduşeni, baştina scriitorului Ion Druţă, cu care, recunosc, n-am nici o legătură de rubedenie, deşi multă lume spune că avem ceva asemănare... Ei bine, soţia lui Pîrţache, care deja născuse două fetiţe, nu ştiu de ce vedea în mine un băiat ingenios, şi insista că ar fi mai nimerit să termin 10 clase, apoi să plec la Universitate. Din mine, zicea ea, ar ieşi un bun jurist. Nu vroiam să aud aceste poveţe. Dar, să vedeţi ce se întîmplă mai departe. A urmat un caz ieşit din comun în şcoala din satul nostru. Pentru că era perioada socialismului înalt dezvoltat, pîra sau *donosul,* sau mai

bine zis ticăloşenia comunistă era la modă ca şi acum. Cineva dintre învăţători l-a denunţat pe director în organele de justiţie, precum că el, împreună cu gestionarul, moş Sergiu Şoltoianu, tatăl lui Nicolae, colegul de clasă, şi-a permis să fure din avutul statului: cîteva scaune, o masă şi o bucată de *faneră*... Şi pentru că tocmai *miliţia* n-avea alte treburi mai importante, a pornit o anchetă penală ce s-a soldat cu arestarea găzdaşului meu, Mihail Pîrţache. Biata lui soţie, Maria Vasilevna, şi-a pierdut liniştea sufletească ca să nu-şi mai afle astîmpăr nici pentru o clipă. Era mereu pe drumuri. Ce a făcut ce-a dres, pe unde a umblat, dar după vreo două luni, aflu că la raion directorului şcolii i-a fost citit verdictul. I s-a aplicat o pedeapsă condiţională cu eliberarea de sub strajă. A revenit directorul nostru acasă chinuit, tuns chilug, speriat, ruşinat şi slab, de te vedeai printr-însul. Din cele ce a mărtirisit părinţilor mei şi soţiei sale, am înţeles că în procesul de judecată un rol important l-a jucat un avocat. Pe loc mi s-a trezit interesul pentru această profesie, dar nici dorul de Chişinău nu mă părăsea. Ce-i drept, conjunctura dată a influenţat negativ asupra capacităţilor mele creatoare. Trecut prin focul celor mai aprige nedreptăţi comuniste, directorul şcolii a hotărît că odată cu încheierea anului şcolar va pleca din sat, promiţîndu-mi că îmi va elibera documentele necesare pentru a mă înscrie la şcoala tehnico-profesională din Chişinău.

Cît am scris eu un volum de poezii despre trecerea grăbită a timpului şi nedreptăţile săvîrşite de oamenii răi, afară s-a făcut luna mai a lui 1970. Timpul, într-adevăr, trecea foarte repede, încît iată nu ţin minte cînd s-a dat ultimul sunet înaintea sau după ce am susţinut examenele de absolvire a şcolii de opt ani. Ştiu că părinţii mă corcoleau şi mă alintau, oferindu-mi în sfîrşit multă libertate. Iar eu, la rîndu-mi, stăteam la şcoală de dimineaţă pînă seara. Cu atît mai mult, cu cît Mihai Cuşnir ne pregătea şi pentru un festival şcolar, ce urma să aibă loc într-o poiană de o frumuseţe feierică din pădurea Budăilor.

Cazul cu hărţuiala absolut nemotivată a directorului m-a făcut de asemenea să uit cînd un tînăr ca Aurel a lui moş Senea Săculţanu şi-a pus capăt zilelor în podul casei, strangulîndu-se. Viaţa mergea nestăvilită înainte cu legile ei frumoase şi cu legile ei dure, fiindcă altfel nici nu se poate. Copilăria mea, fără a conştientetiza, începea să apună şi eu mă uitam la ea cu alţi ochi şi nu mai voiam să cred că este antică, ci era în continuă mişcare, calea căreia nu avea nici sfîrşit, nici orizonturi. Aceste gînduri mă copleşeau la momentul cînd mergeam în postură de muzicant la acea procesiune funerară. Ştiu că am plîns amarnic şi a fost ultima oară cînd am cîntat cu baritonul meu la o procesiune funerară din satul meu natal.

****

Acum, să ne relaxăm nţel, pentru că examenele de absolvire le-am susţinut aşa şi-aşa. Ana Ţapu, Timofei Druţă şi Ludmila Zaporojan au absolvit şcoala cu menţiune şi lor, cum era moda, li s-au eliberat documente ce le oferea dreptul de

a-şi alege singuri cariera şi şcoala de mai departe. Nu aveau obligația de a merge neapărat să-şi continuie studiile medii la şcoala internat din Teleneşti, precum eram obligați ceilalți.

Adică noi, muritorii, poeții şi prozatorii, rămîneam la discreția direcției şcolii, din care cauză, îndată după examene, ne-am concentrat eforturile la pregătirea şi mai ales, desfăşurarea seratei de absolvire. Adică iar e vorba de zbor şi de despărțire, drăguliță Doamne! Rolul nostru era, ca să zic aşa, centrul, pentru că noi eram motivul principal pentru care părinții, într-o duminică, au adus de-acasă bucate şi băuturică, de au întins o masă ca de aici pînă la orizont. Tot ei au prăznuit din inimă, iar noi, proaspeții absolvenți, am eliberat o clasă de bănci şi mese, improvizînd o sală de dans. Îmi sună şi acum în urechi melodiile interpretate de orchestra de elită a satului, în frunte cu Valoghiță Şoltoianu, dar al cărui dirijor tot Mihail Cuşnir era. Datorită măiestriei acelor flăcăi talentați din sat, la serata de absolvire, am înțeles că se poate de alungat antichitatea copilăriei din noi. Lăsați de capul nostru, am dansat în sudoarea frunții cu fetele valsuri, tangouri în doi paşi, hore şi hostropățuri. M-am pomenit mare mahăr la asemenea trebi, rînduiam o colegă după alta, şi n-am să uit niciodată în viață cum alde Tamara Savin a refuzat să danseze cu mine. M-a refuzat, fiindcă prietenea cu Mihai Cănățuie, zis Cosor şi, probabil o înfricoşa...gelozia colegului. Despre gelozia lui Mihai ştiam toți şi... ne temeam să o acostăm cumva pe Tamara, ce devenise miniaturială şi foarte drăguță...Dat totuna refuzul ei n-a fost înțeles de mine. Doar eram la ultimul vals al copilăriei împreună. Ea nu ştia, probabil, că eu mă simțeam deja matur. Ca să arat mai solid, adeseori mă încadram şi ajutam muzicanții, ca să ştie foştii colegi că arta muzicală nu e de neglijat şi că la o adică eu puteam să nu mă mai duc la alte şcoli, de vreme ce eram şi muzicant, şi poet, şi prozator şi păstor la vaci. Tata şi mama serveau din bucate şi beau vin şi mă mîncau pe mine cu privirile. Era evident că se mîndreau cu mine în acea clipă. A fost pentru prima şi ultima oară cînd părinții erau alături de mezinul lor la o bucurie de asemenea anvergură... Ei îmi procurase costum suriu, cămaşă nouă, nu țin minte de ce culoare, şi eu, aşa îmbrăcat, am uitat că sunt al lor. Nu erau acolo nici fratele, nici sora, ei plecaseră înaintea mea, pe drumurile vieții. Da eu o aşteptam pe Lănuța, colega mea de şcoală, apărută şi dispărută atît de timpuriu, din cîmpul vederii mele cu tot cu părinți, tocmai cînd doream s-o fac fericită. Să facem ceea ce ne doreşte inima; să dansăm, să rostim vorbe prosteşti, îndulcindu-ne cu ele clipele de zbor şi despărțire. Mă despărțeam de copilărie şi zburam spre maturitate. Fetele din clasa mea, pe care le cunoşteam de o mie de ani, se făcuse şi ele mari, cu bujori în obrăjori, vorba cîntecului, şi dansau de ardeau locul. Ținînd cont de faptul că anume la asemenea vîrstă soră-mea se căsătorise, trăiam cu impresia că şi colegele mele, pînă în toamnă, se vor mărita. Ori de cîte ori fratele Ion venea acasă, mă tot ispitea întrebîndu-mă, dacă am vreo... ibovnică, adică vreo prietenă. Sfios din fire, nu mă dădeam ispitelor lui. Tăceam. Dar în tacul întotdeauna zace dracul,

vorba vine. Cînd puteam să leg eu o prietenie, dacă vaca trebuia dusă la cireadă, păsările trebuiau hrănite de trei ori pe zi, iar acum, la serată, au venit părinții cu mine? Dar, stați, pare-mi-se mama și tata au plecat fără să-mi spună la revedere. Rămas singur, pieptul meu se făcu și mai înflat de mîndrie că eu sunt deja june independent! Trecuse de miezul nopții și, precum se știa de pe atunci, întunericul este prietenul adevărat al junilor. Orchestra ne satisfăcea toate comenzile, mai ales că mulți dintre absolvenți eram muzicanți de ai lui Cușnir! Am dansat cu toate colegele afară de Tamara ce se ținea la braț cu Mihail Cănățuie și nu am dansat cu cea care n-a ajuns să fie Nadia sau Lănuța. Dar, de aici, de bună seamă, a început a se lumina, pentru că vara, trebuie să știți, nopțile sunt foarte scurte în comparație cu zilele. Mi-am zis: de ce să nu ies și eu din întunecime și să-i propun unei fete s-o conduc... acasă. Pusesem ochii pe Maria lui moș Fiodor Druță, o fetiță frumușică, care purta niște bujori purpurii pe obrăjori, avea părul neted și negru, împletit în cosițe, priviri seducătoare și chiar dacă mi-a fost o viață colegă și consăteancă din Ineasca, nu observasem drăgălășenia ei pînă la acel moment.

În noaptea ceea privirile ni se întîlneau în iureș de dans și chiar am și dansat de cîteva ori cu Maria...Cînd lumea a început a se destrăma, cînd dansurile și-au pierdut din farmecul lor de odinioară, copilița, se vede, aștepta un final pe potriva acelei serate de absolvire a școlii. Șovăitoare, parcă pleca, parcă rămînea, trăgînd cu coada ochilor în direcția mea. Mă pomenisem în aceiași stare dubioasă, dar îmi era frică, aproape rușine să mă hotărăsc... Totuși, am fost reținut pînă cînd muzicanții au zis marșul de pe urmă, amintind că serata s-a dus cu noaptea, iar copilăria cu antichitatea ei ne fuge de sub picioare. Maria n-a ezitat mult să urmărească șovăielile mele.... În cele din urmă s-a pornit hotărîtă spre casă, impunîndu-mă astfel să-mi iau inima în dinți. Cînd am ajuns-o din urmă, ea tresări, simțind pașii mei:

– Te duci acasă?

– D-apoi unde pot să merg, dacă nu acasă? făcu ea, roșind și prefăcîndu-se că nu mi-a înțeles întrebarea.

O habă am pășit tăcuți prin colbul sfîrșitului de iunie al drumului. Îmi părea rău că trăia aproape de școală și nu-mi venea pe limbă nici un cuvînt prin care am fi stabilit un grafic de relații pentru moment și pentru perspectivă. Ca să se facă drumul mai lung, sau ea să nu se grăbească. În jur nici țipenie. Pădurea-i departe. Fă ce-ți trăsnește în cap. Ea și-a încrucișat mîinile sub sîni ca o femeie în vîrstă și pășea lin, așteptînd probabil să i le descrucișez eu. Eu, poet, recapitulam cei opt ani petrecuți într-o clasă, și eram întruchiparea a ceea ce se cheamă romantică naivă. Pe de altă parte, atmosfera mai era influențată de stelele ce se stingeau de-asupra turlelor bisericii închisă de păgîni, de cerul acoperit cu nori fumurii, de parcă adormise și ei de-asupra pădurii din Fundătura satului. Pășeam ca pe perne, tăcuți, păstrînd o anumită distanță între noi. Într-un moment mi s-a făcut frică și mă gîndeam: nu cumva să se rupă din lanțug cîinele lui moș Vanea

Abris, pe lîngă poarta căruia aveam a trece. Ca să evit un eventual pericol, am decis să stric liniştea.

– Unde pleci la învăţătură, Marie?, am întrebat-o cam în glumă.

– Nicăieri: Deocamdată rămîn la normele părinţilor, se desfăşă ea. O clipă tăcu, apoi continuă: îmi pare c-o să merg la Teleneşti.

– Nu ştiu de ce, dar toţi fug de-această şcoală...

– Nu mă interesează ce fac alţii. Am capul meu pe umeri, se îmbăţoşă fata mea. Aş vrea să gîndeşti şi tu altfel. Doar scrii poezii... într-o zi eu cu vara-ta Maria ţi-am găsit caietul şi ne-am prăpădit de rîs, citindu-le. Nu te superi?

– Să vă fi găbjit eu, era vai şi-amar de pelicica voastră...

Am ajuns, în sfîrşit, lîngă poarta cu gardul de nuiele a lui moş Fiodor. E lucru încurcat şi dragostea asta, m-am gîndit. Din curtea casei lor venea iz de balegă de cal. În ograda mare, fără poartă la intrare, se vedea o căruţă. Caii deshămaţi erau cu capetele în opalcă. Ne-am oprit şi am încercat să culeg mîinile ei în mîinile mele.

– Hai să fim prieteni. Să ne întîlnim mai des, am bîiguit eu aproape inconştient.

–Să nu ne grăbim. Mai chibzuim oleacă, mă imită Maria, într-un stil ironic, caracteristic neamului din care se trăgea.

Urmă o tăcere plină de confuzie. Aşteptam amîndoi un deznodămînt, dar a făcut-o pentru noi lumina zilei care se ridica triumfal de după orizontul Lipăgăului. Era tîrziu ca să mai întreprindem ceva, pentru că noi nu dormisem toată noaptea. N-au dormit nici părinţii noştri, iar mama Mariei chiar apăru în pridvor şi tuşi înfundat în pumn să se cutremure uşor frunzele nucului din preajmă. Înţelesesem că pînă la acel moment fusesem pîndiţi de mama fetei de după perdica geamului din casă... Faptul acesta m-a scos într-un fel din sine, din care cauză am zbughit-o prin colbul drumului spre casă, fără să-i spun Mariei la revedere... În dreptul magazinului, uitîndu-mă prin părţi să nu fiu văzut de cineva, am slobozit pe gît un chiuit de cocoşel răguşit, astfel îndeplinind un obicei mai vechi al ineştenilor pentru cazurile cînd flăcăii vin de la fete. Era duminică. În asemenea zile, ţăranii noştri dorm de obicei cîte o oră-două mai mult. Eu m-am oprit în pragul casei, spriginindu-mă de perişelul coridorului şi multă vreme am recapitulat evenimentele dulci şi plăcute de oboseală, care s-au petrecut în toţi anii de şcoală. Îmi părea oarecum straniu că de acum înainte n-am să fiu elev în sat. Totodată, am înţeles ca toate şcolile vieţii mele abia încep.

M-am culcat abia după ce am scris o poezie, al cărei subiect era despărţirea şi zborul.

****

Cum mi-a mers cu Maria, aşa mi-a mers şi cu Chişinăul. Asta, probabil, din cauza că prea i-am invidiat pe colegii mei Timofei Druţă, Ana Ţapu şi Ludmila Zaporojan, care, cum spuneam, absolvind şcoala cu menţiune, au dat documente-

le la instituții medii tehnice din Orhei și din Țaul. Tustrei au plecat lăudați de tot satul. Se spunea deja că Ana cu Ludmila vor fi doctorițe, iar Timofei – agronom. Destinul celorlalți, inclusiv al meu, atîrna ca de un fir de păr. L-am tot moroncit pe tata pînă n-a avut încotro. A făcut rost de documentele respective și iată-mă gata de școala tehnico-profesională nr. 3 din Chișinău. Și încă o bucurie m-a pălit. Urmînd exemplul lui tata, moș Agache Tîrsînă a făcut tot posibilul ca și Ionel al lui, prietenul meu de copilărie, să urmeze același drum.

Iată Chișinăul, capitala, orașul speranțelor mele de demult. În doi fiind, am găsit școala fără s-o căutăm prea mult. Nici cu prezentarea documentelor n-am avut probleme. Un învățător de-acolo, zis *maistru* ne-a luat în primire, plasîndu-ne într-un grup de viitori lăcătuși. Tată bun și înțelept, ne-a condus pînă la o cantină, unde dintr-o răsuflare am luat atît dejunul, cît și prînzul. Aici e cazul să precizez niscaivai detalii. După masa copioasă, maistrul nostru ne-a sfătuit să ne plimbăm vreo oră-două prin oraș, apoi să revenim pentru a ne comunica definitiv ce avem de făcut. Zilele de vară sunt dilatate de căldură și eu cu Ionel am pornit pe străzile arhiaglomerate ale orașului. Copii de la țară, ne-am dat huța în scrînciobele din parcul Catedralei, am belit ochii la monumentul lui Lenin cu privirile în zare și mîna-i vărătă în sînul vestonului, ne-am plimbat pe aleea clasicilor literaturii române, am admirat Arcul de Triumf și am mîncat cîte 13 înghețate. Marea noastră slăbiciune ne-a înghițit aproape toți banii... La ora fixată, am revenit la școala tehnico-profesională sau polivalentă, cum se chiamă acum, unde am fost pe dată înconjurați de o gașcă de băieți ceva mai în vîrstă decît noi, care ne-au buzunărit de ultimele copeici ce ne rămăsese. Noroc de ingeniozitatea părinților lui Ionel, care l-au sfătuit de-acasă să ascundă o sumă de bani în încălțăminte. Cu toate acestea, ne-a trecut nouă mult din pofta de a deveni orășeni. Totuși, maistrul ne-a întîmpinat părinteşte. Era bucuros de noi, fiindcă și la acei ani erau probleme cu complectările pentru o școală de meserii. Maistrul se bucură și mai mult cînd află că eu cu Ionel, pe lîngă celelalte, suntem și muzicanți. Ne-a mărturisit că în cadrul școlii activează o orchestră care va fi mîndră să ne aibă și pe noi de instrumentiști. Ne înviorasem. Eram pe cale să acceptăm toate condițiile, dacă nu ar fi apărut problemă cazării. Cînd, însă, veni vorba de două paturi și patru pereți, profesorul nostru s-a retras într-o parte, declarîndu-ne că nu poate să ne ajute cu nimic. Căminul școlii era ocupat de către oamenii ce se întorceau de la plajele Mării Negre, fiind siliți să stea în carantină... Locurile noastre se vor elibera peste cîteva luni, iar pînă atunci trebuia să ne căutăm gazdă...

Noutatea ne-a dat gata. Nu ne-a rămas decît să ne întoarcem la Ineşti. Cu atît mai mult, cu cît ziarele anunțau că la Marea Neagră se depistase cazuri de holeră. Am fugit, deci, de Chișinău și de școala profesional-tehnică de acolo ca de pojar. Ionel mi-a împrumutat nu țin minte cîte ruble, ne-am mai luat cîte o înghețată, iar la autogară am procurat dintr-un chioșc cartea întitulată *„Povara*

bunătății noastre" de Ion Druță și tot drumul cît a durat de la Chișinău la Ineşti am citit: *„Stăteau în jur case goale cu pereții afumați, stăteau căutînd lung prin ferestrele oarbe cum se întîlnesc doi oameni. Priveau ostenite şi dojenitor, căci nu puteau pricepe cum pot sta ei în mijlocul unui sat pîrjolit şi plîng, şi rîd, şi se sărută..."* Am înțeles atunci definitv ce înseamnă a fi un adevărat şi valoros scriitor. Mi se părea că scrisul meu este antic şi nu face față lucrurilor de azi. Chiar eram pesimist că niciodată nu voi atinge culmile piramidelor, ca să zbor din antichitatea copilăriei şi să devin stăpîn pe zborul meu. Însă, la o cotitură de drum, cînd autobusul îşi micşoră viteza, am înțeles că suntem din nou acasă. Aici era satul nostru, părinții, leagănul copilăriei şi toate necazurile, bucuriile, unde suntem aşteptați, înțeleşi, că de nu ne-a mers astăzi în viață, mîine numaidecît o să fie altfel. Poate mai bine...

Şi aşa mai departe.

****

După ce m-am întors învins la Ineasca, părinții mei au insistat să-mi continui studiile la şcoala medie din Teleneşti. Ionel al lui moş Agache a plecat la şcoală agricolă din Cocorozeni. Am hotărît şi eu să fiu ascultător şi să-mi plec urechea la ai mei. Pe la sfîrşitul lui august, completînd un grup mare de ineşteni, am mers la şcoala internat din Teleneşti şi, în scurt timp, m-am convins că acolo nu era chiar atît de rău. Ni se oferea cămin cu paturi şi cearşafuri curate, mîncare de trei ori pe zi pe gratis, din contul colhozului. Ni se garantau şi alte condiții pentru a face carte la cataramă. Doar că nu eram acasă şi în orice moment eram pîndit de pericolul de a fi atacat de la colț de un copleş, tîrgoveț local, pe motiv că mă aflu pe un teritoriu străin.... Tîrgul Teleneşti ca toate tîrgurile din Basarabia, avea o populație pestriță şi multinațională. La intrare în orăşel se afla o mahala de lipoveni, mai departe, spre centrul, se înşirau în lanț casele moldovenilor, evreilor, ruşilor, țiganilor... Moldovenii noştri constituiau majoritatea satelor învecinate şi se speteau la muncile grele de pe cîmpuri, venind încoace cu de toate celea pentru a vinde şi a cîştiga o rublă să se pospăiască cu o haină şi o pereche de încălțăminte. Deci, hrănindu-se de pe spinarea colhoznicilor de prin sate, toată această populație pripăşită în urbe, ca să vedeți, nici nu vorbea limba țăranilor, ci numaidecît ruseşte. Iar dacă condițiile pentru desfăşurarea procesului de învățămînt s-au dovedit a fi bune, nouă, copiilor de la sate ce ne-a rămas să facem? Să învățăm rusa şi să facem carte ca măcar în felul acesta să depăşim condițiile în care le-a fost dat să viețuiască părinților noştri. Înainte de începerea anului şcolar, am constatat că printre multinaționali erau şi intelectuali moldoveni, scăpați ca prin urechile acului de deportările şi exterminările la care fusese supuşi aceştea în anii imediat postbelici. Mergeam la şcoală cu sătenii Nicolae Şoltoianu, Ionel Tîrsînă, pe care-l porecleam Jan, cu Mihail Cojocaru, apoi cu Liuba Druță,

Maria Eşanu, Svetlana Tudosan şi paznicii ne spuneau că vom avea prilejul de a studia în laboratoare cu aparataj sofisticat, confirmîndu-ne că majoritatea celor care absolvesc şcoala de la Teleneşti îşi continuă cu succes studiile la Universităţi şi la alte instituţii de învăţămînt superior din Moldova. Cineva îmi arătă că în centrul orăşelului este un locaş de iluminare culturală, unde se putea pe gratis de citit o mulţime de cărţi interesante. La acel sfîrşit de vară, adeseori mergeam la biblioteca orăşenească, situată într-o clădire veche, cu sobe mari de teracotă. Acolo domnea o atmosferă de linişte şi pace. Desigur, nici bibliotecara nu vorbea româneşte. Ba, mai mult, ea manifesta o atitudine răutăcioasă faţă de cei care nu cunoşteau limba rusă. În moldoveneşte erau foarte puţine cărţi, iar cele care se mai nimereau, îmi erau cunoscute încă din clasele primare. Ce-mi rămînea să fac? Am început să citesc doar opere de autori străini, traduşi în limba rusă. Într-un început nu înţelegeam mai nimica din cele citite, dar continuam să perseverez, căutînd să pătrund cum pot în tainele a ceea ce au scris în limbile lor Lev Tolstoi, Gogol, Cehov, Geothe, Balzac, Hugo şi alţii. Stăteam în bibliotecă de dimineaţă pînă seara. Mai citeam în ruseşte cărţi de critică teatrală, am început a mă familiariza chiar cu marea enciclopedie sovietică. Efectul a venit cu de la sine putere: mare carte, fireşte n-am făcut, dar bibliotecara a început a se comporta cu mine cu totul altfel, decît la început, spunîndu-mi:

– Îmi place că eşti cititor de carte. Spre deosebire de majoritatea moldovenilor, care preferă mai mult să stea la coada vacii, în balegă...

Astfel, vara lui 1970 trecu ca un vis. Către 1 septembrie simţeam că, odată cu ofilirea primelor frunze ale plopilor, care străjuiau şoseaua ce lega satul nostru de tîrgul Teleneştilor, s-a dus în urmă cu un secol şi copilăria mea antică. Înainte aveam de trăit viitorul care nu ştiu cum alţii, dar mie mi se pare că el nu se dă tuturora, de vreme ce bunelul la cei 96 de ani ai săi, a murit gîndind la dînsul. Oricum, la acea oră, păşeam vajnic pe alt făgaş, care se numeşte şi azi ca şi atunci – *adolescenţă.* Cum norocul nu ţi se dă pentru totdeauna, aşa şi vîrsta, de aceea ar fi păcat să ne refuzăm singuri ceea ce ni se dă de la Dumnezeu. Am adus vorba de noroc şi de Dumnezeu, pentru că tocmai atunci mi-a nimerit în cale o librărie în care am cumpărat o ediţie extraordinară ale celor patru volume de M. Eminescu în chirilică, sub redacţia academicianului Andrei Lupan. Tata, văzîndu-mă cu Eminescu în braţe, mi-a restituit banii şi m-a rugat să-i citesc „Luceafărul” şi „Sara pe deal”, iar el la rîndul lui, mi-a cîntat „Pe lîngă plopii fără soţi” şi „O, mamă...”.

– Dar „Doina” lui este publicată?, m-a întrebat el, răsfoind volumele şi, fără să găsească acele cumplite versuri, a zis,cu o vocea tînguitoare: Nu este... Ruşii se tem de Eminescu! Se tem, dacă nu publică... „Doina” lui.

Chiar dacă tata a şi fost *nacealnic*, membru al partidului comunist, chiar dacă a crezut naivul de el, că viitoul moldovenilor va fi unul din cel mai luminos

sub drapelul lui Marx,Enghels şi Lenin, el, tatăl meu, a fost un mare patriot. Un mare român. Şi aşa a vrut să fiu şi eu, la acel început feeric de toamnă, cînd cu sigurasnță părăseam planeta copilăriei antice şi deveneam adolescent.

Tocmai atunci au crezut părinții mei că eu sunt un îndrăgostit de literatură, de viață, de baştină, de frate şi soră. De tot neamul nostru, altfel spus.

****

Dar de neam n-a fost să scap nici la Teleneşti. Într-un orăşel, cum ziceam, multinațional, s-a găsit o sală de clasă separată în care s-a adunat totul ce se putea de adunat de la Ineşti. Erau băieți şi fete cu trei, patru, cinci şi mai mulți ani mai mari decît mine, care nu aveau studii medii. Bunelul Nică, de-ar fi fost viu, ar fi răspuns la chemarea Guvernului sovietic de a obține în mod obligatoriu atestat de maturitate. În total, clasa întrunea vreo 50 de elevi toți ca unul din Ineasca. Nu ajungeau scaune, bănci, stăteam în picioare ca la adunarea de partid şi ceea ce predau învățătorii nu interesa pe nimeni. Care vorbea cu vecinul, care dormea, care îşi găsea altă îndeletnicire, numai să nu asculte. Un fel de Turnul Babel, adunat în numele îndeplinirii hotărîrii schițate de partidul comunist. În schimb, după lecții, toată lumea dădea busna în cantina şcolii, unde ni se serveau bucate foarte gustoase. Uite unde puteai să trăieşti fără să munceşti, uite ce înseamnă de la fiecare după posibilități, fiecăruia – după necesități, vorba ceea. Mă întrebam şi eu: cît poate să dureze debandada aceasta, care, totuşi, ținu vreo lună-două dacă nu chiar trei. Cînd dădură frigurile şi ploile de toamnă, cînd s-au încheiat lucrările pe deal şi satul se pregătea de sărbători, unul cîte unul, colegii mei au început a abandona şcoala. Clasa se rărea, zi de zi deveneam tot mai puțini şi, către Anul Nou, dacă eram vreo 15 elevi de la Ineşti. Dar continuam să ne considerăm clasă a ineştenilor, mare şi spațioasă, cît un stadion. La început, învățătorii credeau că e o glumă la mijloc, dar pe urmă s-au convins şi ei că hotărîrile sunt hotărîri, dar viața e viață, şi nu poate nicidecum fi încadrată într-un calapod, chiar dacă acesta era elaborat de biroul politic al partidului comunist de la Moscova. Din cauză că mulți au plecat, dar documentele nu şi le-au ridicat, cu mare greu clasele au fost restructurate hăt după Anul Nou. Vorba ceea: unul aruncă piatra în pîrău, iar zece n-o pot scoate. Pînă la urmă, lucrurile s-au limpezit şi au intrat în făgaşul lor normal. Am început din nou a frecventa biblioteca şcolii, dar şi aici majoritatea volumelor erau în limba rusă, ca şi în cea orăşenească. A trebuit iar să treacă o perioadă de timp pînă am stabilit relații de prietenie cu bibliotecara, care, deşi rusoaică, din fericire se dovedi a fi o femeie moderată cu apucături de pedagog. Mi-a înțeles pasiunile pentru poezie şi începu a-mi povesti din lirica lui Esenin, Baratînskii, Ahmatova, Asadov... Uneori mă aşeza pe scaun alături de dînsa şi-mi citea în limba părinților ei strofe pline de dragoste de viață, exprimată într-un profund lirism. După ce-mi citea ca imitînd în fața oglinzii, se oprea şi privea

îndelung către mine, parcă încercînd să ghicească dacă îmi place lirica rusească. Îmi plăcea nespus, o savuram, de ce să zic că nu. Totuşi, aşteptam cu sufletul la gură să vină zilele de sîmbătă şi duminică, să revin acasă, unde mă aşteptau volumele lui Eminescu, pe care mă temeam să le iau cu mine la Teleneşti. Stăteam ore întregi în casă, citind poezie după poezie. Eram în stare să nu dorm toată noaptea pentru că, nu ştiu de ce, citindu-l pe Eminescu, mereu simţeam dorinţa nepotolită să aştern pe hîrtie şi eu un vers mai acatării. Îndrăgisem singurătatea, îmi plăcea să meditez îndelung. Adeseori mergeam în pădure şi acum de acolo priveam satul meu din vale şi căutam alte înălţimi de unde l-aş fi putut admira şi-mi părea rău că n-am aripi să zbor pînă unde ţine orizontul şi să scriu cu aripile pe cer şi pe lună poezii, ca să vadă părinţii ce băiat au trimis ei la şcoală, mai departe, cum se zice la Ineşti. Alteori, aceiaşi rută o parcurgeam împreună cu Nicolae Şoltoianu, Ionel Tîrsînă, cu Veruţa Bunescu, Dora Bunduchi şi alte fete, de ne veseleam copilăreşte şi vorbeam despre interpreţi de muzică de notorietate internaţională, cum erau Adriano Celentano, Enghelbert Hamperding, Dan Spătaru, ansamblul „Noroc” şi încă atîţea alţii. Într-un timp, cineva dintre colegi a făcut rost de un tranzistor şi nu ne mai săturam de emisiunile muzicale şi umoristice ce se transmiteau de la Bucureşti şi Iaşi în limba noastră cea română. Vocile lui Dem Rădulescu, Gică Petrescu, comentatorilor sportivi... Frontiera stabilită între muzica noastră de aici şi muzica noastră de acolo ni se părea cam tot atît de durabilă ca şi cea stabilită timp de secole, între copilărie şi adolescenţă. Odată, ţin minte, am adresat o asemenea întrebare Aureliei Tîrsînă, învăţătoarea noastră de limba moldovenească. Mă privi cu o oarecare suspiciune, ştiindu-mă de-al cui sunt, dar mi-a răspuns memorabil:

– Muzica, literatura, arta în general nu este pîine de mîncat sau haină de îmbrăcat. Arta este suflet, aer şi lumină. Ia încearcă şi găseşte hotarele dintre aceste noţiuni şi pe urmă mai stăm de vorbă.

M-a dat gata învăţătoarea mea de limbă română, pentru că eu nici pînă azi n-am găsit un hotar ce-ar putea fi pus între suflet, aer şi lumină. Arta, oameni buni, e un fel de Sfînta Treime, rugăciunea noastră de început:

– În numele Tatălui, şi-al Fiului şi al Sfîntului Duh. Amin.

Cît am trăit, cît trăiesc şi cît îmi va mai fi dat să vieţuiesc pe lume, am să urmez principiile cuprinse în Măria şi Sfînta trinitate – Iubirea faţă de neam, Adevărul, Binele. Vă sfătui să-mi urmaţi exemplul, că tare multă laşitate mi-a fost dat să văd pînă acum. De aceea am să vă rostesc, la încheiere, toastul din totdeauna al bunelului Nică, preluat apoi şi de tata:

– Să vă deie Dumnezeu multă sănătate că-i mai bună decît toate, ploi curate şi... păduchi cu păr. Să-i puteţi prinde şi strivi mai uşor.

POVESTIRI ŞI NUVELE

Abatorul

(dedicaţie lui Vasile A. Ţapoc)

A fost o scînteie
Din rugul durerii
Ce-a vrut să lumine
Oglinda tăcerii...

Vara a fost secetoasă şi el n-a izbutit să adune nutreţ. A stat mult la îndoială, dar, cum veni toamna, luă vaca de funie şi porni cu ea la iarmaroc.

Era o zi cu soare. Drumul care urma să-l facă, şerpuia printr-o vale, trecea prin mijlocul lanurilor de tutun, ce se întindeau pînă hăt sub costişa împădurită. Valea cîndva fusese păşune, apoi arată şi, în locul aromei de ierburi, se simţea un miros greoi, amar, încît oamenii se fereau să-l cosească, chiar buruianul înalt, care creştea pe margine.

Joiana călca încet înaintea stăpînului, copitele uscate sunau uşurel pe pietrişul drumului, lăsînd în urma punctişoare argintii, iar pe de asupra coarnelor uscate se zbînţuia un fluture.

– Hai, Joiană, hai! îngîna din cînd în cînd Tudose Roman, strîngînd subsuoară capătul funiei de cîlţi, cu împletitură grosolană.

Uneori dobitocul se oprea, îl măsura cu nişte ochi mari şi senini, apoi, fluturînd din cap, ca să sperie fluturele, începea să pască iarba mustoasă, ascunsă, unde şi unde, printre tufele de tutun de la marginea drumului.

– Ce-i, Joiană? o întreba Tudose, ca şi cum n-ar fi avut ce face altceva, mătăhăind mîneca goală a vestonului. Iaca vreme ce-am mai ajuns...Oamenii, de cînd sunt, au grijile lor, Joiană... Cu ale voastre împreună...

Soarele se ridica peste vale, rărind ceaţa uşurică şi subţire. Fluturaşul se abătea o habă printre rîndurile florilor prăfuite de tutun, apoi, aşezîndu-se pe un corn al Joienei, zvîcnea obosit din aripi.

– Nu-s vrednic, se jeluia Tudose dobitocului. Să fi avut sănătate, putere...

Vîntul hăulea dinspre codri, aducînd printre tufele cu frunzele uscate de tutun mirozna toamnei şi un ţiuit răzleţ de pasăre, care-i trezea lumea din adîncul amintirilor. Ca tot omul, avusese şi el parte de o viaţă, de un destin. O caldă înfi-

orare îi învăluia ființa într-o uşoară maramă de tristețe, dar şi de mîngîiere pentru ziua ce o trăia şi pentru cea pe care o trăise.

Înțelept a fost cel care a zis că omul trăieşte o viață pentru că o poate trăi în fiece zi. Trăise şi el o zi dintr-acestea. Încurcată. Ghinionistă. Dă. Nimerise pe drumul acela, încleştînd dinții şi rîzînd de nenorocul său, căci cine s-ar simți bucuros, ajungînd să-şi piardă brațul şi să-şi primejduiască viața prin şovăieli şi tărăgăneli? Nimeni. El, însă, a pățit-o.

Nu purta pică vieții, deşi necazurile ei l-au pus la încercare chiar de mic, cînd rămăsese orfan. Vremea a fost cînd mai crudă, cînd mai îndurătoare – mă rog, ca vremea... A avut parte de multe şi a trecut prin multe. Amărăciunea i-a tot dat tîrcoale, s-a ținut scai de dînsul.

Obosise să-şi tot caute dreptate. La drept vorbind, demult pierduse orientarea şi încrederea că ea, dreptatea izbăvitoare, are o cale, fie şi anevoioasă, ce duce spre nişte porți, la care bătînd, nu vei fi bătut, ci ai putea obține un permis în Împărăția Adevărului. Îl îngrozea gîndul că a îmbătrînit şi singura bucurie ce mai dăinuia în sufletul lui era că trăieşte, adică are grija dobitocului, pe care azi... trebuie să-l vîndă. Ori poate se înşală? Tudose Roman chibzui un răstimp, urmărind zborul fluturelui, ascultă a mirare tusea ce o pălise de la o vreme pe Joiana şi îşi făcu socotelile lui. Leaca de parale ce o va căpăta azi la iarmaroc, n-o să-i strice. O să-şi poarte în voie de grijile bătrîneței. Dar poate că n-a îmbătrînit? Ce fel de moşneag este el? Ia, a slăbit cole oleacă de puteri – ei, şi dacă? Bătrînii arată cu totul altfel. Au neveste, copii, nepoți, pensie, pe cînd dînsul n-are nimic. A trăit o viață de om singuratic şi n-a fost vrednic să-şi adune de un comînd cît de cît. Vina o poartă chiar el şi nu şi-o poate ierta. Cu toate acestea...

Amintirile îl împresoară din nou. Un amar în locul unei bucurii, bucuria se schimbă cu o îngrijorare, ca nişte adevărate valuri ale unei mări în zbucium, care tot dau năvală peste dînsul şi nu-l cruță. Acum, cînd s-a hotărît să vîndă vaca (unica lui bogăție), cearcă să te descurci, să te îndreptățeşti, să te dumireşti, dacă asta ți-e drumul hărăzit de soartă.

Ține bine minte flăcările vrăjmaşe, împleticite cu nori uriaşi de fum de asupra dughenelor ovreeşti ale tîrgului de peste dealul satului. Pe şoseaua de la margine goneau căruțe încărcate cu bulendre, iar oamenii, sprijinind buclucurile agonisite să nu cadă din loitrar, căutau înspăimîntați spre cer, unde prinseră a roi avioane, deschizînd foc fulgerător de mitraliere. Caii se zmunciră în largul cîmpiei, răsturnînd căruțele, risipind alandala încărcăturile. Salvîndu-se de gloanțe, oamenii fugeau prin hățişuri, prin hindichiuri, de unde, peste cîteva clipe, exploziile şi țipetele sinistre izbucneau amestecate cu sînge. Mîini neputincioase, ridicate spre cer, cadavre înțepenite. Atacurile se produceau pe neprins de veste şi destul de des, încît sătenii nici nu izbuteau să vină răniților în ajutor.

Trupele înaintau tot mai adînc. Armatele lăsară satul în mare învălmăşeală. Retrăgîndu-se, soldații, cu torțe în mînă, aprindeau grînele, fînațurile din coclauri; vîntul stingher potolea focul, acoperind valea rîului din preajmă cu fum. La crama lui Trifan s-au desfundat stoienele şi vinul curgea pe rîpa satului, colorînd în roşu malurile hleioase . Un soldat grămădise, la nimereală, vitele, şi, fără zăbavă, le-a „cosit" cu arma, apoi a turnat ceva negru şi puturos în două fîntîni din apropiere, şi, urmărindu-l cum urcă la volanul maşinii, oamenii auziră o asurzitoare bubuitură care aruncă în aer podețul ce lega aşezarea cu şoseaua dinspre orăşel.

Îngroziți, cu privirile pline de spaimă, țintuite spre cerul unde stăruia mugetul avioanelor, oamenii, pe furiş, cercau să dăvăsească ceva rezerve de pîine pentru zile negre. Soldații, încrîncenați şi mîndri de sine, executau ordinele mai marilor. Pe urmă, hăt, avea Tudose să afle că ceea ce văzuse el se chema „tactica pămînturilor pîrjolite".

A doua zi, spre seară, începu să plouă. Canonadele se mai potoliseră, dar se tulburase vremea. Iar cînd drumul satului se desfundase de-a binelea, începu să curgă un torent de ostaşi în mantale lungi şi capele țuguiate. Ici-colo se zărea cîte o țeavă de tun, trasă de cai. Apărea şi cîte un faeton. După toate semnele, în el se afla vreun „major", deoarece grosul coloanei se oprea şi prezenta onorul. Cînd „majorul" se îndepărta, soldații reveneau la ale lor. Cineva îngîna cîte un cîntec de dor, altcineva, căruia i se desfăşurase molitiera prin glob, înjura de mama focului.

Spre seară au făcut popas. Capele țuguiate, pline de trufie, mişunau prin coşterețe, poiețele, şoproane, găbjind, mai ales, găinile, pe care, înainte de a le pune cu capul pe trunchi, le căutau numaidecît de ouă. Un caporal smolit, slăbănog, netezindu-şi murgul şarg pe frunte, i se destăinuia în auzul tuturor:

– Şoimulețule! Păşim din victorie-n victorie! Degrabă ajungem la Moscova, la Stalini!

Murgul întindea gîtul lung după frunzele din salcîmul ce creştea în hățişul gardului şi atunci călăraşul, nemulțumit, întrebă de-o nevăstuică ce zăbovea pe prispa casei:

– Țato, mai e pîn-la Moscova?

Nevasta nu-i răspunse, ci numai se oțărî la el. Caporalul zîmbi larg şi o iscodi înadins:

– Bolşevico, lapte speriat cu bățul ai?

Femeia a strîns nedumerită din umeri.

– Aha, pentru bolşevici ai avut, iar pentru soldații Patriei-mume n-ai?! glumi el, văzînd cum roşeşte biata femeie pînă în vîrful urechilor.

Tudose trăia atunci la bunel. Era toiul secerişului şi, cum numai încetini ploaia, ieşiră în cîmp. Legară, cu bunelul împreună, snopii, şi cercau să-i scîrtuiască, cînd de coliba de pe țarina lor se apropiară cîțiva călăreți ce escortau o

brişcă trasă de doi cai negri, plini de spume. Ordonanța, un militar cu favoriți roşcați şi ochi de zmeu, sări iute de pe scara trăsurii, deschise portița să iasă şeful şi porni să aştearnă drumul, pe unde acesta trebuia să păşească, cu frunze mari de brusturi, ca ofițerul să nu-şi întineze ciubotele lustruite. Ofițerul, un tînăr cu nas coroiat şi puternic la rădăcină, privi cu nepăsare la glujile de snopi, apoi descheindu-şi nasturii de la haină, îl lovi uşurel pe Tudose cu vîrful codiriştei în burtă:

– Mă, cotînganule, eşti gata să slujeşti Patriei-mume ori trăieşti cu neneacul, cu gîndul s-o ştergi în Rusia?

Băiatul se sfii să răspundă şi în locul lui vorbi bunelul, om cu ce-i în guşă şi-n căpuşă.

– Noi, domnule ofițer, nu ne-am sfădit cu nimeni şi tot cu nimeni n-avem nimica de-mpărțit. Trăim cum dă Domnul, cu ce ne dăruie pămîntul.

– Patria-mumă, bravii ei ostaşi au nevoie de pîine, continuă ofițerul, ostoindu-şi ordonanța printr-un gest scurt. Şi responsabil pentru faptul cum vor fi hrăniți feciorii Patriei sunt eu, locotenentul Stîngă. Şi cei care vor să mă ajute.

Şi a lucrat împreună cu bunelul în cîmp. Aveau doi juncani, un plug, seceri şi îmblăcie. Îşi făcuseră un bordei şi nu prea dădeau prin sat. Cînd terminau de strîns roada, ca la comandă apărea brişca, urmată de o căruță trainică. Ofițerul, în propria persoană număra sacii cu grîu, dădea ordin să fie încărcați în trăsuri. Zece saci ordona să fie puşi într-o parte, pentru familia bunelului şi pentru „plugarii” armatei, apoi declara trufaş:

– E pîinea şoimilor ce din victorie-n victorie luptă ca leii tocmai la cotul Donului!

– Am tocat toți bolşevicii! clămpănea ordonanța din dosul umerilor locotenentului.

Iarna, ca să le fie zilele pline şi cugetul împăcat, se aciuau la mănăstirea din apropiere. Ascultau cu evlavie rugăciunile părintelui Vasile, un preot costeliv, cu cearcăne sub ochi şi obrajii brăzdați de urmele unei boli grele, dar care ştia să strecoare în vocea-i predicătoare şi cîte-o zdreanță de adevăr:

– Iartă, Doamne, păcatele celora care mor de frig şi gloanțe în cîmpiile geroase ale Rusiei...

* * *

– Hai, Joiană, hai! o îndemnă Tudose.

Vaca, zmulgîndu-se din păscut fără tragere de inimă, porni la drum. Fluturele îşi reluă şi el zborul, săgetînd aerul de deasupra capului vitei, de parcă acesta ar fi fost vîrful unei făclii.

Tinerețea lui, sireaca... Undeva, în depărtarea înăbuşită a dealurilor, răsuna canonada, adunîndu-se într-un vuiet prelung, de parcă ar fi plîns pămîntul. Apoi să făcea linişte. Locotenentul superior Stîngă se fălea cu cele cîteva ordine de

la piept şi nici nu-i păsa de canonadă. Dinspre Malul Galben, pe sub o plapumă greoaie de pîclă, porni să curgă torent de armate, ce băteau în retragere. Un soldat, răzmuiat de ploaie, înotînd cu cizmele prin ţîrfăiala drumului, slobozi o voce plîngăreaţă şi monotonă:

„Vine trenul „Principesa”
Cu răniţi de la Odesa,
Vine trenu-accelerat
Cu răniţi din Stalingrad...”

Un călăreţ, cu gulerul mantalei ridicat, lipindu-şi mîna bandajată la piept, îndemna înfuriat gloaba roşcată ce tot dădea îndărăt, speriindu-se de stropii flioşcăielii:

– Noa, boală, la Regat,

C-am luptat de ne-am...! Noa!

Coloane fără capăt, cu soldaţi flămînzi, nedormiţi şi nespălaţi, înaintau anevoie prin sat, să ajungă la pădure. Caii se opinteau, trăgînd căruţele pline cu răniţi şi cu muniţii.

– Ce căţea de vreme! răbufnea cîte-o voce supărată.

Alături de drumul pe care se mişcau armatele, la o distanţă respectabilă, prin mocirlă, cu aripile slobozite, păşeau aliniate într-un rînd de invidiat, nişte ciori. Tudose urmărea păsările negre înotînd prin glob. Păi da, cît ar părea de anapoda, visase şi el să zboare în înalturi, să se desprindă măcar pentru o clipă de pămînt, să se înfrăţească cu înălţimea. Visase la nişte aripi mari, desfăcute puternic. Cu ele ar fi asaltat cerul. Răscolit de visuri, a doua zi, meşteri zmei, lansîndu-i spre tăriile albastre şi urmărindu-le zborul pînă la orizont.

Acum, cînd ostaşii băteau în retragere, nici păsările nu puteau să zboare. Îl cuprinse neliniştea. Îl încerca o presimţire grea. Două lacrimi mari, grele şi sărate, îi podidiră ochii. Căpitanul Stîngă, posomorît, cu cizmele pline de noroi, cu siguranţa în mişcări şi în voce, îl trezi din înnegurarea tristeţii:

– Patria-mumă are toată speranţa în tine şi îţi cere să-ţi faci datoria.

Tudose Roman se pomeni înconjurat de soldaţi cu baionete, se chiti şi el în haină militărească şi, luîndu-şi rămas bun de la bunel, a purces spre pădure. Acolo, în doar cîteva ore, avea să înţeleagă cum să ţintească în inamicul care le paşte urma.

În pădure au stat cîteva zile. Nimeni nu îndrăznise să vină în sat. Ochii celor înrolaţi, însetaţi de tabloul unei bătălii vitejeşti, uitaseră parcă drumul satului. Priveau doar la bravii şoimi ce din victorie-n victorie luptară, la armele strălucitoare şi la soarele ce-şi urca roata pe bolta coborîtă deasupra pădurii şi care apropia clipa plecării la bătălie.

Îngălbeneau frunzele. Ostaşii mai puteau rămîne puţin timp în pădure. Unii îşi căutau o gazdă potrivită în sat.

– Domnilor, se frăsuia un gradat mai tinerel, s-o luăm la trap, că ne ajunge Ivan din urmă. Dacă nu-i dăm zor, păpăm mardeală, fraţilor...

– Ține-ți moaca, individule, că-ți scot inima din piept şi ți-o pap eu, striga la el căpitanul Stîngă. Lîngă Orhei trupele de sacrificiu vor ține piept, apoi cînd îi vom lua pe ruşi în proțap, să vedeți cum îşi vor pierde bolşevicii potcoavele...

Vorbele căpitanului fură înăbuşite de vuietul asurzitor al avioanelor apărute în zare. Pădurea i-a ocrotit de primejdie. Înrolați în coloane, cum erau, şi-au continuat drumul.

Odată cu revărsatul zorilor, Tudose, băieții de seama lui şi soldații cu experiență şi botez în lupte, au ajuns în lunca largă a Prutului.

* * *

– Hai, Joiană, hai, mititico, bîigui el, cînd vaca se opri locului, cutremurîndu-se la zgomotul avionului cu reacție, care trecu sus, pe de asupra lor. Fluturele, înspăimîntat şi el, o luă la nimereală spre rîndurile de tutun, ca multă vreme să nu se mai arate.

De vreo zece ani, de-asupra cîmpiilor mănoase din preajma satului, ce se pomenise cu un aeroport militar, se antrenau zilnic piloții... Tudose Roman locuia la marginea satului, şi, de fiecare dată cînd avioanele îşi luau zborul, i se cutremura casa. De cum venea ora prînzului, nu mai avea un picuț de tihnă. Oamenii din sat se plînseră instanțelor superioare, dar toate au rămas ca mai înainte. „N-aveți decît să vă obişnuiți...", fuse răspunsul oficial, iar într-o bună zi, un colonel, supărat, le-a trîntit-o pe şleau:

– Dacă nu vă convine, luați-vă castrafusele şi plecați unde-i linişte!

– Hai, Joiană... căci dobitocul nu vroia să meargă mai departe.

Tudose îi netezi spinarea roşcată, scoase din buzunar țesala şi o scărpină între coarne, la picioarele noduroase, pline de bătături pe la genunchi. Animalul slobozi în colțul gurii o şuviță lucitoare de salivă, mirosi iarba înaltă, dar nu se atinse de ea, căci o năpădi din nou setea. Flutură necăjită din cap şi, cînd stăpînul o îndemnă, ea păşi supusă alături de dînsul.

* * *

Aranjați în linie dreaptă, militarii, sub supravegherea căpitanului Stîngă, s-au apucat să sape tranşee. Țărîna neagră se înşiruia printre sălciile bătrîne, aidoma unei lipitori puse pe rană. Era forfotă mare. Tunarii îşi instalau tunurile şi chesoanele pe poziții, baionetele prinse la arme sclipeau prin stuful înalt şi foşnitor, care camufla, în parte, tranşeele adînci. Numai caii fuseseră lăsați în voie să pască pe malul rîului, cu hamurile scoase de pe ei şi fără căpestre.

Căpitanul Stîngă stătea în fața tranşeelor ca la paradă: în eghileți, cocardă nouă, cizme lustruite, nasturi argintii. Şi-i umbla gura ca o morişcă, tot instruindu-şi răcanii proaspăt mobilizați:

– Mă, pui de lele, să ochiți în țință!... Duşmanul va apărea, probabil, dinspre viile de pe costişă.

* * *

– Hai, Joiană, hai!..

Răscolit de povara amintirilor, Tudose Roman se văzu ajuns în piscul dealului. Aici lanul de tutun se termina. În văgăună se zărea orăşelul ca în palmă. Cercetă cu privirea zariştea, după care se desluşeau ruinile fostei mănăstiri.

Cu cîteva primăveri în urmă se ponorîse dealurile. Stihia a smuls din rădăcini copaci, a făcut mari stricăciuni, încît oamenii s-au văzut nevoiți să părăsească locurile. Acum era ponoară, iar drumul ce ducea spre lunca Ciulucului, unde se ridicaseră case noi, devenise pîrloagă. Cîndva, în copilărie, împreună cu bunelul, se ducea acolo în fiece duminică... Un fior rece îi săgetă inima.

* * *

...Stînd îngropați în tranşee pînă la gît, Tudose avea strania presimțire că oamenii se joacă de-a mijatca. Ortacii săi îşi mai îngăduiau să glumească. Numai don'căpitan Stîngă nu-şi găsea locul, tunînd şi fulgerînd:

– Mă, pui de lele, mă! Dacă veți lupta ca leii, vă voi avansa în grade...

– Curaj găină că te tai! îşi permise un glas din tranşee în timp ce din dosul costişei apăru primul tanc inamic.

Apoi totul se învălmăşi ca într-un coşmar. Mai întîi pe cer fulgerară cîteva rachete, după care, pe de-asupra capetelor şuieră un proiectil şi, nu zăbavă, pe malul Prutului izbucni o explozie asurzitoare. Un val de pămînt, negru ca tăciunele şi umed, astupă tranşeele. Căpitanul Stîngă, cum stătea pe poziție, desfăcu de odată brațele neputincioase în părți. Schijele îi sfîrtecară burta, iar intestinele îi zburară pînă la şiragul de sîrmă ghimpată din fața lui. Urlînd de durere, cerea cu voce stăpînită, totuşi, ca cineva dintre soldați să tragă în el. Nimeni, însă, nu-l mai lua în seamă. Caii, nimerind în bătaia obuzelor, nechezau sălbatic, dînd năvală în apa tulbure, pe care începuse să plutească pete roşietice. Doar capetele animalelor mai stîrceau cu îndîrjire la suprafața apei. Apoi, cu mişcări lenevoase, începeau şi ele să se scufunde, lăsînd pe oglinda apei bulbuci albicioşi. În fața lui Tudose Roman nu se vedea nici în cer, nici în pămînt. Simți că pierde arma din mînă şi că o durere năprasnică îl fulgeră ca săgeata în brațul drept şi lîngă tîmplă.

* * *

– Hai, Joiană, hai!...

* * *

Cînd îşi reveni, văzu soldați în haine murdare, un gard înalt din bîrne, în jurul căruia se plimbau santinele, ducînd dulăi de frîu. Toată lumea zăcea pe pămîntul jilav şi, dacă cineva încerca să se scoale, mai marele pe santinele, ațintea spre ei arma, strigînd:

– Lejati, rumînschie mordî!.. (La pămînt, mutre române!, rus.)

– Suntem basarabeni, încercă cineva să-l dumirească.

– Odin ciort... (E tot un drac...,rus.)

O zi şi o noapte, cît a stat nedezlipit de pămîntul reavăn, îi înţepeniră picioarele, iar braţul rănit i se umflase butuc. Prizonierii căpătaseră învoire să aprindă foc în mijlocul ogrăzii. Li se dădu şi un sac de ştiuleţi de păpuşoi în lapte, pe care i-au copt, potolindu-şi cît de cît foamea... Cîteva zile au mai stat străjuiţi, în ocolul de vite din mahalaua de jos a Undreştilor. Puteau vedea cum printre scîndurile gardului, soldaţii inamici cearcă să strecoare, drept momeală, cîte o sticlă cu votcă. Cercheliţi, iar alţii chiar beţi de-a binelea, aveau chef şi de omoruri. Cete de soldaţi, îmbrăţişaţi cîte trei-patru grămadă, cîntau zgomotos cuplete sinistre, aduse cu ei din fundul Rusiei şi purtate din loc în loc, ca pe-o molimă ce năzuia să lase urme. În ograda din vecinătate ostaşii jertfiră cîteva oi, cercînd să le pîrpîlească cum se pîrpîlesc purceii cu nişte paie, smulse din streaşina casei. Pe prispa casei, o nevastă tinerică, cu un copil în braţe şi cu altul de mînă, plîngea şi mereu cerca să scape de pierzanie găinile cotcodăcinde şi un călcîi de pîine, învelită într-o basma albă. Un soldat tinerel, roşcat şi cu mustaţa pe oală, trăgea rafale continue peste acoperişul casei, hlizîndu-se satisfăcut. Tudose auzea strigătele copiilor şi ale femeii, mai apoi văzuse cum ieşi victorios roşcovanul din tindă şi fugi vesel în beci, de unde îl scoase, îmbrîncindu-l, pe traducător:

– Şanti... spunele dobitoacelor de dincolo că trebuie să-şi ţină limba după dinţi de ce-au văzut acuma, iar să şi-o scoată de acolo pentru a povesti cum armata salvatorilor v-a eliberat pe toţi, pe voi toţi, de români...

– N-am avut nevoie de nici o eliberare, plîngea năpăstuită femeia.

– Închide-ţi pliscul, tîrfo!

„Ce grea este soarta omului lipsit de apărare, gîndi atunci Tudose Roman. Poţi face cu el orice doreşti. Te poţi purta cum te-ai purta cu o vită. Vrei, o hrăneşti, vrei, o tai. Nimeni nu-ţi cere socoteală”.

Tîrziu, înspre noapte, un soldat întră în ogradă cu un godac în spinare. Îl trînti jos şi, cu un pumnal, potrivind cam cît i s-ar cuveni, tăie din spinarea godacului o haşchină de slănină. Porcul, însîngerat, coviţăia, alergînd printre oameni, iar santinelele se stricau de rîs:

– Lovite, jrite!(Prindeţi-l, crăpaţi-l, rus.)

Cineva izbuti să prindă porcul de un picior.

În seara ceea s-a mîncat carne din belşug. Carnea se dădea pentru laude şi pentru încuviinţare. Unul dintre consătenii lui Tudose Roman îi declarase chiar:

– România este mama noastră, iar rusul este tatăl nostru!

* * *

Ajungînd pe costişa, de unde mai apoi începea tîrgul, Joiana îl smunci, repezindu-se spre o postată de trifoi din preajma unei fîntîni.

– Nu te grăbi. Azi ai vreme să te saturi.

* * *

Ograda în care mînaseră vreo cîteva nopți senine de toamnă, fusese cîndva ocol pentru vite. Țînțarii foiau puzderie. Pe ulucul răsturnat se urcă, într-o dimineață, un omulean josuț, în pantaloni de porosină şi în veston militar, şi cuvîntă:

– Şanti, rumunii păn-amu au fost duşmani, basarabenii – tot, iar de la o bucată de vreme treaba s-a cîrligat pe dos: rumunii s-au dat de partea noastră. Şi traducătorul zăbovi o clipă, apoi cu aceeaşi voce pițigăiată continuă: Basarabenii să facă un pas înainte!...

Odată cu majoritatea se alinie şi Tudose. Prin fața lor trecu un lipovan scund, cu un nas mare, pe vîrful căruia stăteau cocoțați nişte ochelari cu lentile groase. Examină prin ele pe fiecare în parte, apoi prinse a-i scoate cîte pe unul mai în față. Numai Tudose rămase în urma tuturora. Cei din față erau tineri, neatinşi de vreo schijă sau de vreun glonte. Spre mirarea lui, aleşii au fost echipați în haine militare inamice.

– Voina prodoljaetsea! (Războiul continuă, rus.) rosti avîntat lipovanul, după care traducătorul le vorbi pe un ton foarte patetic: – Rodina nujdaetsea v solatah-hrabrețov! Vî, vopreki vsemu, prizîvaetesi v readah slavnoi krasnoi armii, zaşcişciati eio cesti!(Patria are nevoie de ostaşi curajoşi. Voi, în ciuda tuturora, sunteți înrolați în rîndurile glorioasei armate roşii, ca să apărați onoarea ei, rus.)

După cîteva zile de instrucțiuni (Tudose le urmărea prin crăpătura gardului), ortacii cu hainele înlocuite s-au încolonat şi, însuflețiți de un cîntăreț stăruitor, aflat în fruntea coloanei, au dispărut după muchia dealului, dincolo de Prut.

* * *

Pe cerul de deasupra orăşelului lunecară cu vuiet năprasnic două avioane argintii, cutremurînd văzduhul. Pe aerodromul din zare ba aterizau, ba îşi luau zborul zeci de alte maşini zburătoare. Joiana ridică capul, privi în jur cu ochi mari, senini, apoi se gheboşi pe picioarele din urmă şi un pîrîiaş galben, înspumat, porni sfios spre picioarele stăpînului. Țărîna înfierbîntată de arşița zilei înghiți pe loc pîrăiaşul.

Curînd se auziseră lopăind cîteva „plăcinte”, animalul flutură a uşurare din cap, după care, mai făcînd cîțiva paşi, se tolăni pe iarba mustoasă din preajma unei case cu pereții vopsiți cu chinovar. Peste o habă – nici să-i pese de grijile stăpînului – prinse a rumega în voie, arareori tuşind înăbuşit şi clipind din pleoapele ochilor mari, la colțul cărora se prelinseră vreo două boabe de lacrimi cît mazărea.

Ştia Tudose că ochii sunt oglinda sufletului. Iar acum, privind la ochii dobitocului, dădea dreptate celui ce iscase vorba asta, căci, socotea el, mai frumoşi ochi ca ai Joienei cine ar putea avea? Ţinea mult la vitişoara lui, ţinea ca la ochi din cap.

Apoi începu să se mire că oamenii, în goana lor după bogăţie, au strîmtorat păşunile, cultivînd suprafeţe întinse cu tutun. Bietul animal se vedea şi se simţea strîmtorat din toate părţile. Dacă ar fi putut, dobitocul s-ar fi împotrivit, neapărat s-ar fi împotrivit. Dar parcă depinde de dînsul... Şi sufletul Joienei este mare, chibzuia mai departe Tudose, căci privirile ei parcă-i destăinuie necazurile, gîndurile, simţirile...

– Dar ce-a fost mai departe, Tudose Roman? se pomeni că se întrebă pe sine. Mai departe? A fost o minciună...

* * *

Într-o noapte de septembrie, santinelele i-au însoţit de-a lungul Prutului, pînă au ajuns la gara Undreşti, ticsită de prizonieri. Pe linie moartă stăteau cîteva eşaloane cu vagoanele găurite de gloanţe, luminate de nişte proiectoare puternice.

Excortaţi de privirile obosite ale santinelelor şi de lătratul de cîine, au fost îmbarcaţi în vagoane şi, după ce au zăngănit zăvoarele, s-au aşezat care cum putea pe podeaua de scîndură, aşternută cu paie. Prin crăpături răzbea de afară un vîntuleţ de toamnă timpurie.

Spre zorii zilei următoare, înainte ca eşaloanele să se urnească din loc, pornind într-o direcţie necunoscută, de afară se auzi o voce răstită, care îi prevenea pe cei din vagoane, că în drumul ce urmau să-l facă nu care cumva să-i dea cuiva prin minte să dezerteze.

– Ţara e în stare de război, aşa că nu ne jucăm...

Trenul porni. Nimeni nu ştia încotro se duce şi nici ce va fi mai departe. Nici nu vorbeau despre asta. Numai roţile trenului îşi îngînau ritmic melodia lor monotonă: „Te duc, te duc!..”

Trecu o zi, trecu o noapte. De afară nu mai adia mirozna toamnei, în schimb tot mai vîrtos îşi făcea loc frigul. Uşile vagoanelor se acopereau spre dimineaţă cu o plapumă de promoroacă. Foamea începu să chinuie oamenii, iar drumul părea să nu mai aibă capăt, lunecînd parcă într-o noapte lungă, rece şi plină de taine. Nimănui nu-i păsa dacă e noapte ori e ziuă, unde este miază-noapte şi unde e miază-zi, unde sunt celelalte părţi ale lumii. Din cînd în cînd deschideau oblonaşul din podeaua vagonului, oblon ce servea drept latrină, ca să-şi facă nevoile, zărind tot mai multă şi mai multă zăpadă peste traversele căii ferate. Gerul se tot întetea, urletul locomotivei anunţa întinderea fără sfîrşit a drumului. Nici tu vorbă, nici tu mîncare, nici tu somn. Se încălzeau, lipindu-se unii de alţii. De la o vreme Tudose simţi că vecinul de alături înţepenise cu un zîmbet abia întrezărit în colţul gurii. Duse mîna pînă la ochi afundaţi în orbite, pînă la fruntea ortacului

şi simţi că era rece. Se sculă, cum putu, în picioare, păşi peste ceilalţi, se apropie de peretele vagonului şi prinse a bate în scîndura acoperită de promoroacă.

– Deschideţi, a murit un om! E mo-o-rt!!! dădu să strige cu voce lipsită de vlagă.

Strigătul a fost reluat de ceilalţi, dar trenul continua să gonească întărîtat, neascultător, urmîndu-şi necruţător calea spre o lume necunoscută şi geroasă.

Abia peste şase zile locomotiva şuieră a oprire. S-a deschis uşa vagonului şi în prag apăru o santinelă în cojocică mţoasă, cu un surîs iscoditor pe faţă. Zise:

– Nu kak, budete eşcio voievati protiv nas?

La acea haltă au descărcat vreo zece cadavre, fiind lăsate claie în preajma vagonului. Captivilor rămaşi în viaţă li s-a dat de mîncare, ceva uncrop, apoi iar au scrîşnit zăvoarele şi trenul şi-a văzut de drum.

Toată viaţa Tudose s-a temut de-o moarte ticăloasă. Îl înspăimînta şi atunci gîndul că, murind, va fi aruncat jos ca un buştean, la una din halte şi îngropat ca nimeni să nu ştie de el. Avea strania dorinţă să roage pe Dumnezeu, că dacă va muri, trupul să-i fie dus acasă. Acolo, în satul lui, în colţul cela de pămînt şi de ţară. Gîndul i se întorcea tot mai mult la casa părintească, la zilele însorite de la baştină. Oamenii de alături mureau pe un cap. Nimeni nu mai striga de spaimă, nu bătea cu pumnii în pereţi, nici la foame nu se mai gîndea nimeni – toţi se deprinseseră cu morţii. Pe cei rămaşi în viaţă îi chinuia frigul. Cînd cineva îşi dădea duhul, se repezeau la cadavru să-l dezbrace. Odată, stînd zgribulit la locul său, Tudose simţi cum o mînă îi pipăie vestonul, apoi îi atinge fruntea.

– Îs viu, îngînă el parcă îndatorat. Mai trăiesc încă...

Zilele şi nopţile îşi ştiau doar ele socoteala. Trenul se opri într-o fundătură. Prin uşa largă a vagonului se năpustiră nămeţii. Nimeni nu-i grăbea să coboare. Oamenii ieşeau singuri, ajutîndu-i pe cei ce nu puteau merge. Pe Tudose Roman l-au coborît, sprijinindu-l de subţiori.

Afară spulbera. Lîngă calea ferată ardea un butoi cu motorină, răspîndind un miros înecăcios şi topind fulgii jucăuşi. Fiind descărcat, eşalonul părăsi imediat locul şi oamenii, împreună cu santinelele încotoşmănate, rămaseră în mijlocul cîmpiei, sub cerul liber. Unica inscripţie: „Kilometrul 20” nu le spunea nimic. Cînd se mai limpezi vremea, zăriră pe muchia unui deluşor un colţ de pădure, iar în lungul văii – nişte stuhării înalte, galbene ca ceara.

– Veţi trăi aici! cuvîntă unul din însoţitori, încotoşmănat ca o babă. Le spuse că este căpitanul Budeaghin. Şi pentru început îi preveni: Cum vă veţi aşterne, aşa veţi dormi!

Fiecare a primit care cîte o secure, care cîte un tîrpan. O parte s-au dus în pădure, alta – spre stufării. Pînă în amurg au ridicat nişte adăposturi-şoproane, au aprins focul. Un sîmbure de speranţă, totuşi, exista. Morţii se împuţinau. Pe Tudose nu-l puneau la lucru – avea sarcina să îngroape cadavrele, să le ducă la depărtarea

de trei kilometri de tabără. Îi ducea puşi într-o sanie cu oplene, săpa zăpada şi, împreună cu încă două-trei ajutoare, zgîrîiau pămîntul cu tîrnăcopul, acopereau groapa cu nămeţi, fără a lăsa vreun semn, fără a pune vreo cruce la căpătîi.

Peste o săptămînă au ridicat un adevărat sătuc, înjghebat din bîrne. La cîteva zile, apăru din nou căpitanul Budeaghin, însoţit de nişte femei, cu braţe puternice, îmbrăcate în pufoaice negre. Femeile îi examinară pe cei aranjaţi în coloane, apoi, trecînd printre rînduri, le pipăiră muşchii. Fiecăruia în parte. Ajungînd în dreptul lui Tudose, una dintre ele îl înşfăcă bărbăteşte şi-l zgîlţîi puternic. El se oţărî de durere, iar căpitanul îi spuse că e rănit, că are în umăr cîteva schije. Femeia luă parcă aminte la ce spuse Budeaghin, dar dădu a lehamite din mînă, zicînd:

– N-ai dreptul la reabilitare. Bărbaţii noştri au pierit răpuşi de gloanţele voastre.

Totuşi, sorţii i s-a făcut milă de el. Ceilalţi confraţi de suferinţă au fost duşi într-o carieră, la scos nisip pentru o fabrică de sticlă, iar el s-a văzut lăsat la vechea „îndeletnicire", să-şi înmormînteze tovarăşii în cîmpia înghețată.

Sosi primăvara. Se topeau zăpezile şi la suprafaţă au prins a se dezveli cadavrele. Apăru primejdia unei epidemii şi au fost de urgentă evacuaţi în altă parte, într-un oraş provincial de pe Volga. Din cele vreo zece mii, cîţi fuseseră la început, rămăseseră doar cîteva sute – moartea îşi făcuse în voie mendrele, mai ales cît ţinuse iarna.

Tudose Roman trăia cu nădejdea că nu mai are mult pînă se va reîntoarce acasă, la plug. Într-acolo îi zburau zi şi noapte gîndurile. Zburau acasă şi toate suferinţele i se topeau în acea nădejde.

* * *

De undeva dintre rîndurile de tutun, rămase în urmă, răsări fluturele zglobiu, aşezîndu-se din nou pe coarnele Joienei. Vaca, la porunca stăpînului, se sculă, flutură uşurel din cap, mirosi troscotul pătulit şi deodată înţepeni cuminte, cînd Tudose, scoţînd ţesala din buzunarul vestonului, începu să-i cureţe şi să-i netezească părul.

– Hai, Joiană, hai!...

Porniră cătinel la drum, tot mai departe. Tot mai departe se torceau ca dintr-un caier gîndurile şi firul vieţii lui Tudose. „La mijloc totdeauna este adevărul, îşi zise. Oricît de înalt ar zbura el, oricît de adînc s-ar ascunde, adevărul totdeauna coboară din înalturi sau iese la suprafaţă şi merge mai departe cu noi, pe pămînt".

– Hai, Joiană, hai!...

* * *

Lucrau la fabrica de sticlă. Lui Tudose Roman i se obrintise mîna, se făcuse butuc şi nu mai putea munci cu ea. Fu învinuit de sabotaj şi eschivare de la mun-

că. O lună întreagă un anchetator cu fața pistruiată l-a tot descusut: cine-i sunt părinții, ce grad a purtat în armata activă. El mărturisea purul adevăr, iar anchetatorul, fixîndu-l cu privirea încruntată, lua spusele lui drept minciună. Văzînd atîta încăpățînare, Tudose era gata să născocească orice fel de mărturii, numai se scape de povara întrebărilor chinuitoare, numai să-şi poată alina cumva durerea din braț. Anchetatorul, de fiecare dată termina cu una şi aceeaşi frază:

– Trăieşti în altă țară, omule, şi trebuie să te supui puterii.

– Dar cine-i puterea asta? – îndrăzni să întrebe Tudose.

– Statul.

– Cine este statul?

– Noi, poporul.

– Şi dacă nu sunt de-acord cu puterea statului? Eu mă gîndesc că...

– E puțin ce gîndeşti tu... S-au gîndit pîn-acum alții pentru tine. Ție ți-a rămas ce-i mai uşor – să te supui molcom puterii.

În cele din urmă, a fost dus la spital. Începu să-i putrezească brațul infectat. Pe masa de operații i s-a dat să bea un pahar plin ochi cu spirt. Băutura nimeri în stomac ca pe o vatră de jăratic. Pe la rădăcina ochilor au prins a se prelinge lacrimi măşcate, gura începu să-i clămpănească, bolmojind aiureli. Un doctor cu bisturiu în buzunarul de la piept şi alți doi oameni în halate albe îl legară de pat, acoperindu-i fața nebărbierită cu o pînză murdară. Nu trecu mult şi Tudose Roman simți cum în braț, ceva mai sus de cot, hîrcîie nişte dinți de oțel.

Din spital ieşi cu o mînecă în buzunar. N-a mai fost pus la îngropat morții. Fu numit numărător de vagonete cu nisip. Tot mai des se prindea la gîndul că mai bine ar fi murit în eşalon sau ar fi înghețat iarna, cînd îşi îngropa tovarăşii. Numai gîndul la casă era în stare să-l mai ogoiască.

Cînd se văzu, peste o săptămînă, acasă, avu presimțirea că s-a trezit dintr-un coşmar.

– Bine că ai venit, dar mai bine nu veneai, îi zise o mătuşă, văzîndu-l în pragul uşii, gheboşit, cu o torbă de rufe în spate. Bătrîna şedea la gura sobei şi cu o mînă tremurîndă ducea polonicul spre ceaunul cu o ciorbiță chioară, din care sorbea îndelung, închizînd ochii umflați.

– Iartă-mă că n-am cu ce te primi...

Era anul patruzeci şi şase. La fiecare cerdac fîlfîiau barizuri negre. Nu ajungeau gropari. Iar dacă se învoia cineva să sape groapa, o făcea doar pentru o lipie din făină de păpuşoi. Lumea mînca ghindă, rumeguş de lemn, iar de la centru tot soseau şi soseau căruțe. Oamenii erau chemați la sovietul sătesc să dea postavcă la stat. Sub malul din coasta dealului răsăreau noi şi noi cruci. La intrarea în sat, lozinci scrise cu litere de-o şchioapă proslăveau viața îmbelşugată ce dăduse peste țărănime. Frunzele cădeau de pe ram fiindcă trebuiau să cadă, dar căzînd, nu se mai mişcau din loc.

În doi ani de pîrjol – ’46 şi ’47 – în sat au pierit mai mulți creştini decît în tot timpul războiului. Tudose Roman avu norocul să rămînă viu. Înspre vara lui ’47 foametea cedă încetul cu încetul; în inimile oamenilor se înfiripa dragostea de viață. S-au apucat cu tragere de inimă să muncească. Cine şi cum putea.

Cu glasul Tudose Roman îndemna boii, cu o singură mînă stăpînea plugul de coarne. Peste o iarnă oamenii prinseră a-şi reveni. În sat s-au jucat cîteva nunți. Îndrăgise şi Tudose o văduvă, iute la treabă şi bună gospodină. Trăiau în deplină înțelegere şi viața le era dragă. Dar apăru, ca din pămînt invidia cuiva:

– Uite-l măi, e ciunt, dar a prins la cheag! Îmbogățeşte văzînd cu ochii. Are apucături de cheabur, culac!

Apoi... într-o noapte de vară s-a pomenit că îi bate cineva la uşă... Convoiul i-a dus pînă la gara Luceferi şi, fără să li se explice nimic, i-au silit să urce în vagon. Vagoanele semănau cu cele în care călătorise ca prizonier. Acum călătorea în postură de duşman de clasă! Ce-o mai fi şi asta? Drumul, de astă dată, a fost mult mai lung. Şi avea să îndure acum pentru doi – fusese ridicată şi soția-sa, biata femeie.

Fură duşi tocmai în fundul Siberiei. Pentru cinci ani. Pe toate le-au luat de la capăt. Cei deportați au izbutit să înfiripe cîte o mică gospodărie, să-şi agonisească ceva dobitoace, să dea pîine statului.

Cînd primiseră învoire să se întoarcă acasă, pe capul lui Tudose Roman se abătu altă nenorocire. I-a murit soția. S-a întors singur. Vremile se schimbară. Țăranul era chemat să țină ceva pămînt, să crească vite.

Şi Tudose îşi cumpără o văcuşoară. Era om în toată puterea, hîrtoapele şi podişurile din preajma satului încă nu erau arate. Coasa, cînd avea nevoie de nutreț, o putea ține şi cu o singură mînă, stăpînindu-i coada subțioară.

Sufletul îl îmbia să se bucure de viață, puterile, însă, îl părăseau, nu-l mai țineau ca înainte. Uneori încerca insistent, pentru sine, să caute... vinovatul. Potrivea că de vină este adevărul, adevărul care nu-i permitea să se scuze pe sine însuşi. Zbuciumul din el se înverşuna mai tare atunci, cînd se lovea nas în nas cu prezentul. Pîrloagele, hîrtoapele şi pajiştile începură să se împuțineze – toate fură arate. Într-o primăvară, peste tot s-a semănat porumb. Porumb şi iară porumb! La păscut, vaca putea fi scoasă doar de funie şi numai pe margine de şosea. Cu o țîră de lapte, un ban agonisit, Tudose lega tei de curmei. La mai mult nu rîvnea.

Mai rău stătea cu teatralizările pompoase, cu „festivalurile” în viața de toate zilele, pe care nu era deprins să le suporte. Leații lui? Cei care fuseseră atunci, în ograda din satul de pe malul Prutului, mulți muriseră, dar şi mai mulți se întoarseră din război acoperiți de slavă! La sărbători erau poftiți pe scenă, copiii le înmînau buchete mari de flori, rugîndu-i să le povestească despre faptele viteji. Iar dînsul? Dacă nu luptase pe front cu ruşii, nu era nici veteran. Adevărul vieții lui era altul. Sămaşii lui, veteranii, urcau în marşul escortei, în camionul colhozului şi plecau la pădure, unde erau aşteptați la sărbătoare. El lua vaca de

funie şi pornea, gîrbovit, spre păşune, trecînd ruşinat parcă pe lîngă porțile gospodarilor cu steluțe roşii prinse la colțul casei...

* * *

– Hai, Joiană, hai că trece ziua...

La marginea orăşelului strada principală era închisă. Un semn pe o tablă arăta o altă direcție. Merseră cît merseră pe un drum mai îngust, iar la o răscruce un miliţian îi îndreptă pe o hudiță ce ducea spre iarmaroc. Pe lîngă garduri-le înalte, învechite, creştea cătină, creşteau copaci neîngrijiți, pe tulpina cărora se îndeseau buruienile. În mai multe locuri, apa de ploaie lîncezea în băltoace. Fluturaşul dispăruse pe undeva. „Ia ființă şi asta, se gîndi Tudose. Trăieşte doar cîteva zile, dar ajunge să poată zbura”. De odată vuietul asurzitor al unui avion îi săgetă gîndul. Îşi zise: „Numai că omul, iaca nu poate face o maşină care să zboare ca fluturele, fără gălăgie, fără zgomot...”

Vaca îl zmunci uşurel, trăgîndu-l spre o tufă de iarbă crescută lîngă gard.

– Hai, Joiană, hai, mititico!..

* * *

...S-a dus şi dînsul să ceară pensie. Nu mai avea încotro. Cînd hîrtoapele fuseseră semănate cu păpuşoi, avea, cel puțin, unde paşte vaca: de ici un cioclej, de dincolo un ciocălău. Dar cu timpul pămîntul a fost sădit cu tutun.

Pensie nu i-au dat. I s-a spus că n-are zile-muncă trebuitoare pentru aşa ceva, ş-apoi... Ş-apoi, trecutul. Nu uita cine-ai fost... Mai cauți privilegii? A vrut să-şi caute dreptate, dar cineva din centru i-a spus aşa, tovărăşeşte:

– Ia seama să n-o încurci mai rău.

Tudose scuipă cu necaz în pămînt şi se lăsă păgubaş – mai avea puteri să stăpînească coasa şi, în timpul unei veri, pe îndelete, de unde oleacă, de unde mai mult, a sclipuit cîteva căpițe de fîn. Vreo două veri a păscut-o de funie pe margini de drum, iar cînd toate islazurile au fost şi ele arate şi sădite cu tutun, a înțeles că – gata, nu mai are cu ce întreține vita. Şi, împletind o funie aspră din cîlți, se hotărî s-o ducă la iarmaroc pe Joiana.

– Hai, Joiană, hai!..

* * *

Soarele se oprise parcă în dreptul amezii. Ograda mare, încinsă cu corlate, era plină. Oameni şi vorbă înfundată. Legă vaca într-un colț, unde se mai aflau şi alte dobitoace de vînzare, şi se puse pe aşteptat cumpărători. Cîteva cotarle lenoase se ițeau printre lume. Vite nu se cumpărau. Aproape deloc. Anul fusese cam secetos, gospodarii, în lipsa nutrețului, căutau în fel şi chip să se izbăvească de griji pe vreme de iarnă...

Joiana, rumegînd şi clipind din ochi, îşi întorcea cîteodată capul spre oameni care treceau pe alături, pipăindu-i vîna laptelui. Dar de cumpărat nu cumpăra nimeni. Şi ar fi fost cum ar fi fost, dacă cineva, chiar la intrarea în iarmaroc, nu ar fi afişat în văzul tuturora o placardă categorică şi banală: „P.C.U.S.(partidul comunist al Uniunii Sovietice, n.autorului) DĂ CARNE!”

Într-o clipită peste tot prinseră a mişuna vorbe, şuşoteli „miliția”, „procuratura”, „securitatea”... L-or fi găsit sau nu pe răufăcător, Domnul ştie, dar fapta era pe față. În magazinele de carne fluiera vîntul, iar oamenii nu se prea grăbeau să-şi dea vitele la tăiat, fiindcă statul plătea ieftin. Spre chindie, la poarta iarmarocului a fost afişată înştiințarea oficială, în care lumea citi: „Toate vitele – la abator!”

Oamenii prinseră să se împrăştie. Cînd se răriseră cu totul, porni şi Tudose Roman spre casă, dar doi milițieni îi tăiară calea chiar lîngă poarta iarmarocului.

– Credem că ai înțeles unde trebuie să duci vita, îi vorbi unul. Politica partidului!

A chibzuit o habă, n-a zis nimic, apoi porni pe drumul ce ducea spre abator. I s-a mai spus că acolo plătesc parale bune şi... Să vezi c-o să rămîi mulțumit!

Străbătu mahalaua veche a orăşelului, ridicîndu-se spre fosta mănăstire:

– Hai, mititico, hai!..

Joiana se arătă neascultătoare. Ceva nu-i convenea, căci nu vroia să păşească mai departe. Un roi de gîze şi bondari roiau de asupra ei, soarele înfierbînta de sus, ea flutura supărată din cap. Tudose o linişti cu vorba, apoi scoase țesala din buzunarul vestonului şi prinse a o netezi.

– Hai, mititico, hai frumuşico!..

Ieşiră din hudiță şi o apucară pe un drumeag mărginit cu nişte plopi înalți şi uscați, pe scheletele cărora stăteau la taifas ciorile:

– Car-r-r! Car-r-r!

În sfîrşit, ajunseră la abator. Mai trebuia să-l găsească pe şef. Îl află într-o fostă chiliuță, întins pe o canapea, sforăind zgomotos. Era o făptură rotofeie, cu ochi şmecheroi, gras, cu picioarele scurte. Gîfîia din cauza zăpuşelii, dar mai mult îl da de sminteală greutatea trupului.

– E cam puțintică văcuşoara dumitale, zise el, căscînd alene după somn, şi îi puse mîna pistruiată pe umăr. Ai adăpat-o azi ? Tudose Roman strînse din umeri.

– Eşti un om de condiție, îi dădea înainte şeful abatorului. Primim la tăiat numai vaci grase, dar fiindcă dumneata eşti om cumsecade, vreau să te ajut. Că oameni suntem, nu-i aşa? Pînă deseară mai ieste oleacă. Du-te în şopronul cela, din altar, hrăneşte-o, adap-o – las-o să bea cît i-i sete... Pe urmă vedem noi ce facem.

Trecu, ducînd-o de funie pe Joiana, prin curtea mare a fostei mănăstiri. Ziduri prăvălite, biserica-n ruini. În copilărie fusese aici cu bunelul Nică. Curățenie, toate aşezate la locul lor... Au intrat şi în biserică, taman cînd se făcea

slujba. Lume multă, dar nimeni nu ridica glasul. Acum... Acum totul era părăsit, sălbăticit. În locul sfîntului locaş s-a făcut abator de căsăpit vite. Ce vremuri, ce oameni anapoda a născut pămîntul la ora asta!

Lăsară în urmă cireşul *tîrş* din faţa trapezei şi ajunseră la şopron. Pe jos stăteau uluce împrăştiate cu silos, droburi mari de sare. Joiana se avîntă înfometată la mîncare. După ce se sătură, adunînd de pe jos toată mîncarea şi lingînd droburile de sare, merse cu stăpînul pînă la fîntîna din preajmă la adăpat pe săturate.

– Aşa mai zic şi eu. Acuma vii de-acasă, omule! îl întîmpină şeful, care cîntări mulţumit animalul. Mie îmi plac oamenii pricepuţi şi de condiţie. Aşa că eşti de adălmaş, că, fără adălmaş...

Tudose, neînţelegînd încotro bate şeful, luă chitanţa, îi mulţumi, gata să se îndrepte spre ghereta casei, pentru a primi banii. Atunci grăsanul ţinu numaidecît să-i amintească, clătinîndu-se de rîs şi zgîlţîindu-se ca un poloboc:

– Treaba odată făcută, nu-i păcat, zic să te odihneşti, iar pentru odihnă e nevoie de mîncare, parale, băutură şi muieri.

La ghereta casei, un contabil ce tot scotea din buzunarul vestonului un ceasornic nichelat, privind la oră, numără din safeu nişte bancnote noi-nouţe. I le puse apoi, în mînă, încît palma bătătorită a lui Tudose abia de le putea cuprinde şi-i spuse:

– Şeful a zis să intraţi pe la dînsul.

Cînd ieşi, Joiana nu mai era unde o lăsase. Cineva aninase funia cu împletitura groasă de ramura unui copăcel, lăsînd-o să se clatine în vînt.

– Sarea de drob, se chifnea în sînul cămăşii şeful asudat, poftindu-l pe Tudose să se aşeze. Văd că eşti om cumsecade, de treabă.

Îi socoti şi el paralele, spunîndu-i cît ar fi primit de fapt, dacă nu hrănea şi nu adăpa vaca. Ieşea că a cîştigat la cîntar şi, întrucît Tudose nu prinsese înţelesul vorbelor ce le auzea, şeful numără cîteva bancnote şi cu mîna sa groasă le vîrî îndesat în buzunar. Restul banilor îi întoarse.

– Mai plimbă-te colea prin curte, apoi vino la mine în cabinet. Şi şeful îi întoarse spatele.

Băgînd din obişnuinţă banii subsuoară, îşi făcu semnul crucii în pragul fostei chilii, unde acum era „cabinetul" şefului, apoi se aşeză pe o bancă din două scînduri. Şi auzi atunci un muget înfundat şi se cutremură. Un fior rece îl străpunse. Ceva-ceva nu-i venea la socoteală. Avea în buzunar cîteva grăunţe rătăcite şi pe loc i se făcu dor de Joiana, care dispăruse din curte, fără ca el să-şi ia rămas bun de la dînsa.

Intră pe o uşă înaltă, murdară, într-o încăpere mare, betonată pe jos. Pereţii înalţi, cu urmele chipurilor roase, erau împroşcaţi pînă hăt sus cu sînge, acoperit cu pojghiţe de mucegai. Pe tavanul unde fusese cîndva catapeteasma, atîrnau scripete, purtate pe şenile unsuroase. În lumina geamurilor arcuite trei căsapi cu pestelci negre dinainte, împroşcaţi şi ei cu sînge din cap pînă-n picioare, mînuiau

îndemînatic nişte cuţite mari, jupuind fiecare în parte cîte-o vacă spînzurată de tavan. Prin ungherele fostei săli de rugăciuni stăteau claie capete, piei, picioare, măruntaie aburinde. Pe jos – şiroaie vîscoase se rostogoleau învolburate spre gura largă a unui şanţ de scurgere. Măcelarii fumau întruna şi încăperea era îmbîcsită cu fum.

– Nu-i vreme de pierdut, băieţi, făcu unul dintre ei, ascuţind dibaci cuţitul pe roata polizorului. Au mai rămas patru capete.

– Parcă erau trei? – făcu a mirare altul.

– Păi a mai venit un pîclişit cu vaca...

Au sărat pieile proaspăt jupuite, le-au aruncat la nimereală în alt colţ de sală, apoi cu furtunurile, au spălat podeaua, strămutînd murdăria spre gaura şanţului. Un casap apucă cu mîini vînjoase un baros de fier, iar altul se apropie de uşa unei foste chilii, ce mai păstra la întrare o jumătate de chip al unui sfînt rămas pe tencuiala peretelui. Deschise larg uşa – de acolo ţîşni un buhai cît un munte. Vita, apropiindu-se de colţul sălii, unde stăteau mormanele de capete însîngerate, picioare şi măruntaie, holbă ochii, pufnind zgomotos. Între timp doi măcelari zdraveni îi prinseră picioarele în lanţuri înţinate în nişte cuie groase de metal, îngropate în podeaua betonată, şi buhaiul se pomeni căzut ca într-o capcană. Cel cu barosul în mînă se apropie atunci dintr-o parte, îi netezi crupa mare cu dosul mîinii şi, pe neprins de veste, îl lovi între coarnele ciunte cu barosul. Bourul tresări, icni înfundat, apoi sări în sus ca o minge, încît lanţurile de la picioare se întinseră strună, scînteind în locul unde erau prinse de podea. Mai urmă o lovitură – în acelaşi loc şi cu atîta putere, încît măcelarul icni singur, umflîndu-i-se venele la gît, iar vitei – zburîndu-i cît colo un corn. Pînă la urmă, animalul îngenunche, întinse gîtul vînjos, iar din cap ţîşni un şuvoi de sînge. La colţul gurii apăru limba vineţie şi muşcată, sîngerînd şi ea. Urmă apoi a treia lovitură şi picioarele de dinainte ale buhaiului se îndoiră, trăgînd lanţurile sub dînsul. Măcelarul veni chiar de asupra capului şi lovi iară ca într-un bostan pus pe trunchi. Buhaiul slobozi neputincios copitele din urmă, prăvălindu-se la picioarele măcelarului cu barosul în mîini. Văzînd că nu mai suflă, alt casap se apropie cu băgare de seamă, chiti beregata boului şi înfipse cu toată puterea o baionetă în ea. Un izvor gîlgîind roşu-aprins, năvalnic, fierbinte, porni se bolborosească, închegîndu-se cum numai ajungea la scurgerea mare a canalizaţiei.

Al treilea măcelar, care ascuţise pînă atunci cuţitele, apăsă butonaşul din perete şi spre picioarele din urmă ale dobitocului prăvălit, coborîră două cângi, prinse de scripete, ridicîndu-l, numai peste cîteva clipe, spre bolta largă a tavanului în toată mărimea şi greutatea lui de taur. Ochii mari ai animalului rămăseseră deschişi şi, spînzurat cum era cu capul în jos, sîngele continua să i se scurgă din rană, oprindu-se pe o clipă la colţul pleoapelor stufoase, de parcă ar fi plîns cu lacrimi de sînge...

– Ce te zgîieşti aşa, fîrtate? făcu un măcelar spre Tudose, care parcă împietrise lîngă perete. Ce n-ai văzut cum se taie? Vita e pentru mîncarea omului. Ea nu poate să se apere aici. Facem din ea ce dorim: şuncă, mezeluri...

Tudose nu răspunse, dar nici măcelarii nu-l mai băgară în seamă. El se furişă spre chilia unde stătea Joiana. Vaca, cum îşi zări stăpînul, întinse gîtul lung spre geamul arcuit, cu sticle murdare şi pline de păienjeniş, adulmecînd gratiile negre, ruginite. Afară, dincolo de sticla geamului, la lumina zilei, roia un fluturaş neliniştit în zborul lui. Joiana se apropie şi începu să miroase hainele lui Tudose Roman. El încercă s-o ţesăle, dar dobitocul se feri, fluturînd din cap. Mirosi grăunţele din palma lui, fîrnîi prin nările dilatate, dar nu se atinse de dînsele. Şi iar se apropie de geam, întinse gîtul, lăsînd pete de aburi pe suprafaţa sticlei apărată de gratii. Scoase un muget înfundat pe care îl auziseră doar ei doi.

– Ce-i Joiană? întrebă Tudose buimac. Am prăpădit frînghia şi, iaca, n-am cum te scoate de-aici... Am pierdut legătura.

Urmă o tăcere apăsătoare, după care Joiana mai scoase un muget. Avea priviri înspăimîntate, iar pe la colţul ochilor i se prelingeau cîteva lacrimi fierbinţi şi tulburi. Continua să miroase vestonul, pălăria, mîna ciuntă cu mîneca prinsă în buzunar şi banii pe care stăpînul îi strîngea subţioară.

– Ei, tovarăşe! îi strigă un măcelar. Te caută şeful.

Tudose îşi scoase mîneca din buzunarul vestonului şi, deodată, o cuprinse pe Joiana de gît. Îşi lipi fruntea uscăţivă, brăzdată de încreţituri asudate, de botul ei aspru, lucios şi şopti abia auzit:

– Iartă-mă. Mă rog de mă iartă.

– Te-ai ţicnit, omule?! rînji un casap în uşa larg deschisă. Ieşi şi du-te, că te caută şeful. Vaca nu-i a ta. Ne lămurim noi cu ea.

În curte se simţi deodată vinovat şi slab. Privea încruntat în jur şi nu se putea dezmetici unde se află şi încotro s-o apuce.

– Încoace, încoace! îl striga, cu un zîmbet larg pe faţă, şeful abatorului. Cît să te aştept, intră, hai.

În cabinet răsuna muzica. Un magnetofon japonez, cît o cutie de ţigări de mare, unit cu două amplificatoare puternice veselea lumea. Pe masă se afla şuncă proaspătă, aromată, carne fiartă într-un lighean înflorat, sticle cu băutură. La masă aşteptau trei bărbaţi şi o duduiţă, care chifnea mereu:

– Guleai, Vasia! rosti fata fericită, aproape tolănită în capul mesei, într-un jilţ de catifea roşie, ros pe la colţuri.

– Fă-ne plăcerea şi ia loc... cu noi, îl pofti şeful pe Tudose Roman, care stătea derutat şi descumpănit în pragul uşii. Hai, să fim sănătoşi şi să mai creştem vite... Mai rar vaci ca cea adusă de dumneata!.. Bem coniac!

– Nu „coniac”, Vasia, ci „cogniac”, se alintă fata, muşcînd dintr-o bucată de păstramă, după ce dădu băutura pe gît.

– Ba să avem iertare, sări cu vorba un bărbat îngrijit la strai şi la frezură. I se zice, de fapt, altcumva.

– La noi i se mai spune spirt dres cu ceai, interveni celălalt în scurteică de piele neagră, cu fermuarul descheiat să i se vadă cravata albastră.

– Cum i-ați zice, dar este bun! exclamă fata solemn şi iar întinse pocalul să-i fie umplut.

– Să ne toarne stăpînul mesei, şi şeful arătă cu ochii spre Tudose Roman, care stătea împietrit pe scaun, neatingîndu-se de nimic.

– N-am fost şi nici nu vreau să fiu paharnic, răspunse el. Să-şi toarne fiecare, după chef...

Nimeni nu scoase un cuvînt, însă pocalele au fost duse la gură şi golite în tăcere.

– Eşti veteran de război? a spart tăcerea omul în scurtă neagră. Ai luptat pe front? Unde?

– Lăsați omul în pace, zise cel cu frezura îngrijită. Ador oameni modeşti care nu se bat cu pumnul în piept şi nu strigă în gura mare, că uite, eu, eu am luptat pe front!

– Modest şi de condiție! ridică a atenție un deget în sus şeful, izbutind să acopere cu poalele o coapsă descoperită a fetei din jilț.

– Primeşti o pensie bunicică?

– Baba-ți trăieşte? Masaj seara îți face?...

Tudose tăcea întărîtat, cu sufletul şi gîndul la Joiana.

– Bea coniac, bea! îl îndemna bărbatul în scurtă. Dacă eşti vădăoi, te însurăm. Noi pe multe le putem face. Avem la serviciul nostru o Joiană, fată stătută, mare şi tare... Deputată! O să te giugiulească pînă la adînci bătrînețe. Să vedeți ce bine o să vă prindă banii de pe vacă.

Mesenii se întărîtaseră la băut. Dădeau de duşcă paharele şi rupeau cu dinți puternici carnea. Tudose stătea nemişcat pe scaun, urmărind chipurile sfinților, răzbătînd pe ici-colo prin negreața pereților.

– Închină, omule, paharul! îl probozi şeful abatorului, cu mîna scurtă şi grasă, netezind coapsa dezvelită a duduii din jilț. Ai pus adălmaş, noi cinstim, iar dumneata te uiți în pod şi taci.

– Şeful ştie ce spune, rosti împleticit cel cu frezură linsă.

Nerăbdătoare, fata sări din jilț, schiță un zîmbet cu subînțeles, veni în spatele lui Tudose, îl cuprinse cu mîinile, susurîndu-i la ureche:

– Bea, puiule, cogniac. Co-ni-iac!

În jur răsunară hohote, căci fata îl sărutase, lăsîndu-i pe obraz o urmă grasă de ruj conabiu.

– Eu beau numai spirt! zise deodată Tudose Roman, ştergîndu-şi pata roşie de pe obraz.

Şeful abatorului aşteptă ca fata să se astîmpere la locul ei, în jilţ, apoi cu un zîmbet chefliu, sughiţînd, scoase cheile din buzunarul adînc al pantalonilor în carouri, deschise mîndru safeul şi, dînd nişte hîrţoage la o parte, scoase de acolo un borcan.

– Spirt curat! preciză el. La dispoziţia dumitale!

– Ura-a-a! izbucniră fericiţi mesenii cu ochii sticliţi şi obrajii aprinşi.

Şeful îi turnă într-un pahar mare băutură din borcan, iar celorlalţi coniac. Se făcu linişte. Tudose Roman stătea la îndoială. A vrut să refuze, să se scoale şi să plece, dar deodată îl împunsese ceva la inimă, oprindu-l. Îşi aminti de clipa îndepărtată a tinereţii, cînd, după ce băuse un pahar cu spirt, rămăsese fără de o mînă. Luă neîndemînatic paharul plin şi, închizînd ochii mici, dintr-o răsuflare dădu băutura peste cap. Pe obraji i se prelinseră cîteva lacrimi. Totul înţepeni, capul începu să-i vuiască. Gheboşit, cum stătea la colţul mesei, simţi că-şi revine. „Am s-o iau pe Joiana înapoi acasă, îi veni un gînd. De bine de rău, mă mai poartă picioarele şi cumva oi scoate-o din iarnă... Am s-o iau...”.

Mesenii, lăudîndu-l unul mai tare decît altul pentru felul cum a băut spirtul, dintr-o răsuflare, se întreceau acum la golit paharele.

– Ei, ce zici? îl întrebă mai marele pe abator.

– Dă-mi vaca înapoi şi n-aţi banii! rosti aproape limpezit Tudose Roman, răscolit de o durere ascuţită în stomac. Toată ziua nu pusese nafură în gură. Se aşternu tăcere. În chilie bîzîiau muştele. Muşte grase, obraznice. La un moment dat, mesenii prinseră, care mai de care, să rîdă pînă la lacrimi de hotărîrea lui Tudose.

– Du-te şi ţi-o ia! zise şeful, hlizindu-se cel mai tare şi ţinîndu-se de burtă. Poftim, îţi dau voie s-o iei!

– La casapi du-te să ţi-o deie...

– Unde mi-i funia? întrebă Tudose.

– Iat-o, îi întinse fata o funie nouă-nouţă, pe care o scoase dintr-un sac de alături.

Clătinîndu-se, Tudose băgă frînghia subţioară şi, încordîndu-se, îi încercă trăinicia cu o mînă. Îşi aşeză pălăria pe cap şi se întoarse spre uşă să iasă. Şeful, ajuns cu scaunul şi mai aproape de fotoliu, îi spuse:

– Suntem chit, aşa-i?

Tudose clătină aprobator din cap. Ieşi afară. În urma lui auzi clănţănitul lăcăţii. Bătut ca de vînt, abia ţinîndu-l picioarele, ajunse la uşa înaltă şi lipoasă a abatorului. O deschise vraişte şi, neluîndu-i în seamă pe măcelari, păşi peste mormanele de măruntaie, capete, picioare însîngerate, prăvălindu-se cu tot trupul în uşa chiliei, unde o lăsase pe Joiana.

Încăperea era pustie. Holbă ochii într-o parte şi în alta, dar Joiana nu se vedea. Măcelarii, cu ţigările în dinţi, oţărîţi de iuţeala fumului ce le dădea în ochi,

urmăreau zvîrcoleala lui Tudose, care venise de acum în mijlocul sălii. Se opri şi, ridicîndu-şi privirile, înmărmuri. Cineva îl lovise în moalele capului parcă. „Joiana...” O recunoscu. Stătea cu picioarele din urmă aninată în scripetele murdare, iar un măcelar, încordîndu-şi muşchii, se muncea să scoată pielea de pe ea.

* * *

În amurg, cînd aerodromul din valea rîului se pregătea de culcare, Tudose Roman se întorcea acasă. Păşea anevoie, ştergîndu-şi cu dosul mîinii fruntea asudată.

De după creasta împădurită se ivi luna mare şi senină de început de toamnă, vărsînd lumină peste panglica şerpuitoare a drumului, care se ridica dinspre tîrg şi cobora, de partea cealaltă, în sat. Un vîntuleț blînd, cu miros de nuci cojite şi de poamă busuioacă, amestecat cu iz de tutun, îi aținea calea. În depărtarea zării, pe dealul Lipăgăului, cu o clipă în urmă, asfințise soarele şi cerul în locul acela mai păstra roşeața astrului de ziuă. Ce minunat e că natura totdeauna alină durerea şi împăcarea destinului, chiar şi atunci cînd el îşi găseşte asfințitul...

Omul înainta cîțiva paşi, după care se oprea, se întorcea, trăgînd lung cu privirea spre siluietele îndepărtate ale fostei mănăstiri. Fără să vrea i se rupse îndemnul duios şi amar:

– Hai, Joiana, hai, mititica!..

În vîrful dealului, de unde se vedea satul, baştina lui dragă, se opri. Se aşeză jos să-şi mai tragă sufletul.

Se sfîrşea încă o zi. O zi grea – din cale afară de grea! – din viața lui. O crimă să fi făcut, că nu s-ar fi simțit astfel. O vînduse pe Joiana. Pentru el asta însemna o mare nenorocire, o faptă nechibzuită, o crimă, la urma urmelor. Una făcută de dragul banilor. Multe de toate au avut de învins oamenii pînă s-au văzut izbăviți, dacă le-a fost scumpă viața. Dar scăpînd de una, dădeau peste alta. Pe semne, aşa i-i dat omului şi toate prin cele care trece tot viață se numeşte...

Banul, încă o boală. Parcă agonisirea lui neînfrînată nu-i tot o năpastă pe capul oamenilor? În goana după bani omul adesea pierde omenia, sinceritatea. Căpătuiala cu orice preț în zilele noastre e o boală – boala avutului şi fălitului, de care omul se va izbăvi, ca şi de alte metehne de pînă acum, numai la judecata lui Dumnezeu. Şi cum stătea aşa, lăsat în voia gîndurilor, i se năzări ceva. Tresări. În văzduh plutea fluturaşul în zborul lui săltăreț, tot mai aproape şi mai aproape. Tudose Roman scoase banii din buzunar. Vîntul îi învîlvoi smocul de păr ierupt de sub borurile mici ale pălăriei, iar cînd deschise ochii, în jurul lui zbura fluturaşul. Privirea lui scruta ființa mică care nu-şi căuta odihnă în clipa amurgului. Desfăcu palma şi vîntul isteț prinse a desprinde – una cîte una – bancnotele, mînîndu-le în văzduhul văii. Un vuiet înfundat îi cuprinse ființa.

Deschise ochii. În largul cîmpiei se cotileau, suflați de vînt, banii, iar în jurul palmei goale, fîlfîia, în zvîcnet domol de aripi, neogoitul fluture. Trecîndu-şi

palma peste buzele crăpate de arsură, Tudose Roman îşi adună ţîra de puteri care îl mai ţinea, se ridică şi porni cătinel să coboare dealul.

* * *

În vale satul îşi aprindea luminile...

Omul de-aici e pasărea de-acolo

Stătea, gîndea şi zicea în mintea lui: ia nebunie lumească – o generaţie schimbă pe alta în ochii tăi, fără a te pricepe că ai devenit un om demodat, aproape ratat! Numai într-o duzină de ani! Cînd atinsese 45 de ani, se dumeri că, din toate gafele pe care le comise, numai o femeie îl mai poate salva. Stătea ca dînsul să-şi tot imagineze evenimentele de acum zece-cincisprezece ani, vedea prietenii de universitate. Prieteni de idei cu care parcă luptase împreună pentru răsturnarea unui regim politic crud şi instaurarea altuia mai bun.

...Că mare democraţie am cucerit, îşi zicea oftînd Andrei Beşliu, după ce văzu că cele ce se deapănă în jurul său nu sunt chiar atît de curate, precum îşi închipuia el că ar fi trebuit să fie. Îl lua pe Ion, apoi pe Vasile, mai pe urmă îi apărea şi Gheorghe. Amicii lui cu care a luptat pentru aceeaşi cauză, mai oferindu-le pe parcurs ajutor juridic în rezolvarea diferitelor litigii. Că Andrei Beşliu, trebuie să vă informez, era slujitor al legilor. Naiv, spera că odată şi odată, toţi oamenii vor deveni egali, cum a şi învăţat în şcoala superioară sovietică. Dar nu a fost să fie. Pentru că să vedeţi cît de pămîntie este viaţa. Într-un răstimp de numai cîţiva ani prietenii lui Andrei au devenit de nerecunoscut. Unul e proprietarul cîtorva rute de microbuz, altul are brutărie proprie, al treilea dirijează activitatea unei reţele de magazine alimentare, iar al patrulea, cel mai activ în luptele pentru emanciparea naţională a neamului, ca să nu-i zic pe nume, se mîndreşte că s-a pricopsit cu o serie de sonde private de petrol aflate în spaţiul teritorial al României şi Turkmenistanului, acest individ mai avînd şi faima de cap al celei mai însemnate autorităţi interlope de la noi.

– Să vă arate badea internaţionalism, se lăudă acesta într-o zi.

Credeţi că Andrei Beşliu rămînea cu ce făcea?! Prin serviciile sale juridice credea, naivul de el, că face oameni, cînd colo vedea că face... păsări. Prietenii de altădată, îmbogăţindu-se, au început unul cîte unul să se îndepărteze de el, să-l părăsească.

Fire bătăioasă şi romantică, Andrei continua să lupte pentru adevăr şi dreptate, pentru că văzuse că aceste cuvinte de luptă nu sunt sinonime şi că fiecare exprimă înţelesuri diferite. S-a aventurat în căutarea adevărului despre asasinarea cuplului de cîntăreţi Doina şi Ion, intuiţia spunîndu-i că aceştia au dispărut

nu în urma unui stupid accident. E drept că ar fi putut să se întîmple şi aşa ceva, dar nu-i adevărat. Şi Andrei s-a apucat să dovedească lumii că-i vorba de un bine chibzuit asasinat politic. Cînd părea că a găsit calea dreaptă spre adevăr, îl întîlni în stradă pe Ciucanu Bourel, unul dintre acei deveniţi păsări cu penaj bogat, ca să-l avertizeze:

– Încetează, bade, investigaţiile tale idioate, dacă nu doreşti ca cineva să-ţi dea cu acid între ochi. Ori nu-ţi vine să crezi că se poate întîmpla aşa ceva?

Andrei încremeni pentru o clipă, apoi îl ţinti cu priviri sfredelitoare şi tocmai după o ezitare îl împroşcă:

– Tu şi cu artistul ce chemaţi moldovenii acasă, aţi devenit proprietari ai mai multor şantiere de construcţie. Îndrăzneşti să mai vorbeşti... Mai bine te-ai pocăi în faţa icoanei.

Luat aşa, tipul, n-avu încotro. Intră de-o şchioapă în asfaltul străzii şi începu să aiurească:

– Păi, că eu... am vrut să-ţi spun, badei, că am fost... nu demult la Ierusalim şi chiar că m-am pocăit la mormîntul lui Iisus şi sunt sigur că mi-a iertat toate păcatele...

Degeaba piţigăia păunul. Andrei, avocatul, i le spuse pe toate şi acum îşi legăna diplomatul plin de dosare hăt departe, pe o altă stradă. Avea de pus la calea cea dreaptă nu oameni, ci destine, pentru că vremurile ca să vedeţi... s-au vremuit în aşa fel încît, din cît de încurcate au fost, au devenit şi mai încurcate. Ceea ce ieri mergea cîine-cîineşte, pe picioare, azi stă în cap. Hainele ce ieri erau îmbrăcate omeneşte, astăzi se poartă pe dos. Umbla Andrei zilnic pe străzile oraşului, dintr-o şedinţă de judecată în alta, şi nu vedea cu anii o femeie gravidă ori măcar una purtînd fustă. Şi fumează mai dihai decît bărbaţii fumători. Apropo, de femei şi de ţigară. Avocatul nostru nu-i fumător, da i-s dragi femeile. Aţi văzut cît de repede s-a debarasat de un artist, devenit între timp constructor kaghebist? Apoi de femei, chiar şi după ce acestea nu poartă decît pantaloni înguşti, la modă, nu scapă pînă ele însele nu se debarasează de dînsul. Şi asta înseamnă, în definitiv, că Andrei Beşliu, care a corectat în viaţa lui atîtea destine, stă neputincios şi se lasă dus orbeşte spre o catastrofă pe care nici măcar o bănuieşte. Pomenit în mizeria zilnică, azi este abandonat pînă şi de copiii mărişori de la prima soţie. Ceilalţi copii, pe care îi are de la alte femei, se feresc şi ei de a-i nimeri în cale, fiindcă mamele lor s-au recăsătorit cu bărbaţi cu o stare materială mult mai avansată decît cea a tatălui lor natural. Şi asta i se întâmplă, după ce a ratat atâtea posibilităţi reale de a deveni bogat.

Ajuns în starea asta, Andrei Beşliu trăia acum zile scurte cît ceasul şi nopţi cît veacul de lungi. Stătea retras singur-cuc într-o garsonieră doar cu fotografiile lui şi ale copiilor săi pe pereţi şi cîntărea realitatea cruntă ce s-a stabilit prin interior şi în exterior. Bogăţie n-a făcut, clar lucru, dar care-i sunt perspectivele

în condițiile în care fiecare june sau junească proveniți din familii de judecători, anchetatori, procurori şi notari se înghesuie, împinşi de părinți, în domeniul avocaturii, formînd un monolit mafiotic greu de pătruns. Aşa gîndind, observă că din om mare, luptător pentru dreptate şi adevăr se transformă într-un om mic, cît o păsărică, care ațipeşte. Dar totuna se trezeşte şi vede că numai prin somn poate să zboare. Este oare vreo ieşire? Stai că este. Să se mai căsătorească o dată. Dar pentru totdeauna, aşa cum au făcut-o părinții lui din părinți: să găsească o femeie cuminte, înțelegătoare, cu dorința de a întreține o familie cu mai mulți copii. Dar unde s-o găsească, dacă acum pînă şi mamele fetelor cinstite sînt cum sînt ele. Cum numai încearcă să intre în vorbă, te şi încep a descoase:

– Bine, domnule, dar ce salariu ai, de ce marcă ți-i maşina, cîte nivele îți are fazenda???

Şi aşa mai departe. Hoinărea aşa un veac, două,trei...Pînă ajungea acasă, la părinți. Doar amintirile mai puteau să-l despovăreze de ani şi de nedreptăți.

Aşadar, iată-l pe Andrei Beşliu la Ineasca. E puişor mic, purtat în brațe de mama lui, Beşliu şi ea cu numele de familie luat de la tata. Dar iată-l pe Andrei de acum cu bunelul, aducând lemne de foc din pădure, că iernile erau pe atunci mai lungi şi mai friguroase. După un şir de astfel de ierni, Andrei se pomeni băiet mare, dar fără mamă. Fără tată a rămas cînd era cogeamite avocat şi iernile devenise mai scurte şi mai călduroase. Dar ce folos din asta, dacă însăşi casa copilăriei deveni rece şi pustie după moartea părinților. Are frați, are surori, dar las, că nici aceştia nu au puține griji pe capul lor. Aşa încît, atunci cînd Andrei reveni la Ineasca, un frate, o soră, o cumnată, ori chiar toți frații şi surorile adunați împreună se sfătuiesc:

– Aruncă gîndurile urîte, frățîne.Unul Dumnezeu decide cînd să murim. Mai bine te-ai gîndi la însurătoare. Lasă tristețea şi te-nveseleşte!

De-aici încolo porneşte o poveste de dragoste a lui Andrei Beşliu, care o să le vîrfuiască pe toate celelalte. A curtat-o mult pe o notăriță, care era drăgălaşă şi cuminte. Avea intenții serioase față de ea. Dar notărița se dovedi o femeie cu intenții serioase de a-şi face carieră, deveni şef de departament şi, îl respinse cu totul... Întîmplarea a vrut înadins să rînduiască lucrurile întocmai cum le-a rînduit. Învățătorii cei mai în vîrstă de la şcoala din Ineasca l-au invitat pe Andrei după sărbătorile de Anul Nou la o întîlnire cu foştii adolescenți. Atunci a trebuit s-o vadă şi s-o întîlnească pe Didona Gladîş, o elevă care în primăvara ce venea urma să termine şcoala. Era copila unor foşti colegi de clasă ai lui Andrei, care cu vreo doi ani în urmă au plecat la munci peste hotare şi o lăsă să se descurce de una singură. I se păru că fata se ataşase de el. L-a invitat la un dans, apoi la al doilea. La rîndul lui, Andrei a invitat-o pe Didona să-l viziteze la Chişinău şi fata nu s-a lăsat mult rugată...

Asta-i, omule, domnule, tranziție şi pînă n-o parcurgi pînă la capăt n-ai unde să te ascunzi. Şi încă e democrație. Cînd pomii îmbrăcaseră rochii albe de

mireasă, iar vara următoare era clar că o să vină neapărat să coacă cireşele şi toate celelalte, Didona Gladîş sună la uşa singurătății lui Andrei. Nemaiavînd pe nimeni la Ineasca, s-a mutat cu traiul la dînsul, la Chişinău, cu tot cu frumusețea-i plăpîndă, cu bolile ce-o podidiră cît trăi copilă neîngrijită de părinți şi chiar cu gura lipsită de mai mulți dinți. Andrei, tată cu vechime mare, a avut grijă de sănătatea ei. A lecuit-o nu carecumva numai prin spitale, dar şi pe la stații balneare şi sanatorii. I-a tratat coloanele dentare la stomatologi ce se ştiau datori cu cîte ceva avocatului. La rîndul ei, Didona era liniştită, ascultătoare, harnică, iubăreață şi recunoscătoare. Prinse un obicei bun de la mamă-sa şi la ziua de naştere a lui Andrei i-a cusut o pereche de pantaloni superbi. Vecinii mai întîi, iar apoi şi cunoscuții o considerau pe Didona sau Didi, cum îi zicea Andrei, drept o nepoată – sau chiar o fiică de-a lui de la nu ştia nimeni care soție. Bănuiala de concubinaj a stîrnit un val mare de bîrfe. Este omul în puteri să oprească vînturile, apele?

Andrei, însă, după ce o văzu pe Didi bine sănătoasă, pusă pe picioare, o sfătui să plece la casa părinților, poate că acolo se va şi căsători. Îi mai spusese în sensul că el e deja bătrîn, are copii mai mari decît dînsa, suferă de insomnie, e capricios, mofturos, mocofan. Şi încă ceva i-a spus, în sensul că lumea trăieşte respectînd nu atît nişte legi scrise, cît nişte reguli care deocamdată nu sunt scrise nicăieri, ori sunt tălmăcite din nişte cărți sfinte... aici lui Didi i-a sărit țandăra şi a vorbit ca o ieşită din păpuşoişti:

– Vă rog să nu mă învățați cum trebuie să-mi aranjez viața!

Iar copiilor lui Andrei mai mari decît dînsa le-a spus-o şi mai răspicat:

– Puteți să mă omorîți, dar eu rămîn credincioasă lui Andrei al meu!

Naivitatea omului e totdeauna mare şi aproape de neînvins. Mai ales în cazurile cînd ea se înrădăcinează în caracterul lui. Andrei Beşliu pare a fi naiv din născare, de aceea poate cînd nişte neamuri din Ineasca au încercat să-l facă să fugă de păcat, smotrindu-i amoralitatea, el găsi de cuviință de a trece definitiv de partea Didonei şi să-i reproşeze delegației de rude oarecum enervat:

– Nu vă amestecați! Soarta mea e în mîinile mele şi, cum voi decide, aşa va fi!

Greu, dar ireversibil se obişnuia cu noile condiții casnice. I se părea că Didona constituie unica planetă a speranței lui. Chiar se impunea să creadă că dînsa e ființa trimisă de Dumnezeu să se dedice lui ca un înger salvator. O vreme i-a fost incomod să iasă cu ea în societate. Trăia parcă cu frica că Didi poate să-l părăsească. Dar pînă la urmă lăsă gîndurile pe seama vîrstei necorespunzătoare. Noua lui consoartă însă era liniştită. Îi răbda cu sfiiciune capriciile. Trebăluind la bucătărie, măturînd prin casă, uneori cînta atît de frumos că el o asculta, asemănînd-o în inimă cu mama lui, care la fel prefera să muncească cîntînd... Andrei era mereu în drămuire la situația creată, dar Didona părea definitiv angajată să confrunte împreună atît necazurile, cît şi bucuriile. Îndoielile lui s-au spulberat

definitiv în ziua cînd ea, privindu-l copilăreşte, i-a spus că simte cum sub inimă a început a i se zbate un firicel de viață nouă...

Andrei deveni alt om: mai bun, blajin, optimist. Avînd în preajmă ființa iubită, care curînd o să-i nască un copil, a decis să se înregistreze cu ea oficial, să se cunune în biserică, să joace o nuntă! Cu prima consoartă, deşi a jucat nunta, dar ea nu a dorit să se cunune, fiindcă era comunistă. A doua soție aparținea de „Martorii lui Iehova”...

Andrei dorea s-o vadă pe Didona mireasă, alături de mirele ei, lîngă altarul bisericii, apoi în capul mesei...

Cununia şi nunta au celebrat-o într-un cerc restrîns de cunoscuți. Chiar în acea seară nupțială, amîndoi au făcut un plan epocal pentru viitor. S-au decis, ca îndată după naştere să mai săvîrşească un ritual caracteristic zilelor noastre – să emigreze peste hotare. Doar acolo, departe de baştină, în Occident, vor putea dobîndi o viață nouă. Da, Andrei dorea să iasă cu totul din joc...Ori, cum zicea viitoarea mamă, acolo în străinătățile albe, vom respira uşor, scăpînd atît de federaliştii mei, cît şi de unioniştii tăi.

Trăiau deci într-o aşteptare de mari schimbări. Garsoniera lor cu două jilțuri, televizor, un tranzistor, un pat, un şifonier – obiect de anticariat, devenise parcă mai încăpătoare. Împreună trăgeau perdelele cînd se culcau şi tot împreună le fereau dimineața într-o parte, ca să pătrundă cît mai multă prospețime şi lumină în sufletele lor. Chipurile lor se contopeau într-un ritual covîrşitor–bună dimineața, viață! Fii în aşteptarea zilei de mîine... Cine a spus că vîrsta e un obstacol în calea dragostei!? La universitate, bunăoară, Andrei întîlni o studentă de 65 de ani. Dacă cineva se mira de vîrsta ei, doamna îi reproşa categoric, spunînd că inima omului nu îmbătrîneşte. De ce adică necazurile macină oamenii de toate vîrstele, iar plăcerile ba?

Într-o zi de noiembrie, cu nămeți şi vînt rece, Didona născu un băiețel!

Toate bune şi normale pînă la ziua botezului. Ajunşi aici, părinții fericiți au avut de întîmpinat nişte animozități provocate de capriciile preoților. După ce nu au reuşit la o biserică ce aparținea mitropoliei Moldovei, la o altă biserică subordonată mitropoliei Basarabiei, părinții şi-au atins scopul. Copilul lor a fost înregistrat cu numele dorit de ei – Stelian.

Vremea trecea... Băiețelul creştea, se făcea tot mai bine. Didona rămăsese suplă, miniaturală, drăgălaşă. Era cea mai fericită mamă din lume. Îl mîngîia, îl spăla, se juca cu el toată ziua . Ziceam, Andrei mai avusese femei, copii, dar asemeni licărire de fericire nu mai văzuse în ochii nici uneia dintre ele. Abia acum începu să înțeleagă ce poate însemna o adevărată fericire. Un copil mic la o vîrstă înaintată! S-a convins definitiv că nu întotdeauna banul hotărăşte totul, aşa cum credeau majoritatea semenilor săi. A întîlnit destui oameni de-o vîrstă cu dînsul foarte bogați: cu vile impozante, automobile de lux, alte avuții, dar n-aveau copii. Din care cauză Andrei îi considera în sinea sa drept nişte oameni

ratați, nenorociți. Vroia să le mărturisească revelația, dar vedea că n-are cui s-o facă. Omul banului doar la arginți se gîndeşte... Dumnezeu cu ei! Vor înțelege poate vreodată că omul e parte integrantă a Sfintei Naturi.

După o năprasnică furtună, cînd negura, chiciura, incendiile fac ravagii peste tot, deodată vine liniştea, se limpezeşte cerul, apar stelele lucitoare, din tării coboară mirozne de flori şi de copii nedesfăşați. În această reverie domnească se naşte însăşi dragostea de oameni şi de ziua de mîine...

Dar e adevărat că şi reveriile sunt trecătoare.

Odată cu creşterea copilului se maturizase şi Didona, devenind tot mai insistentă, mai hotărîtă de a vinde totul şi a se muta cu traiul în străinătate. Tînără cum era, începu de la un timp să înjure guvernanții statului, care, în opinia ei, nu făceau nimica pentru oamenii simpli. Corupți din creştet pînă în picioare, zicea ea, ei nu ademenesc capitalul străin ca să creeze locuri de muncă, ci îşi aduc prietenii de pe unde au venit ei înşişi, iar pe noi ne impun să le măturăm străzile, să prăşim pămîntul pe care ne-am născut. Prețurile la cele necesare creşteau ca pe drojdii, în troleibuze şi autobuze numaidecît erai buzunărit. Mai mult, Didona începu să-l atace şi pe Andrei, spunîndu-i că societatea...n-are nevoie de persoane ca dînsul. Cu mare greu au ieşit dintr-o iarnă lungă şi friguroasă.

Influențat de starea psihică instabilă a soției, de greutățile materiale, cînd lunar tot salariul i se topea ca apa în nisipul pustiului, achitînd interminabilele pensii alimentare celorlalți copii, cu celelalte ce le confrunta zilnic acasă, dar şi cu cazurile ieşite din comun pe care trebuia să le rezolve pe linia datoriei de serviciu, Andrei Beşliu a devenit alt om pur şi simplu. Didona lui nu putea să vadă mai bine decît soțul ei avocat, cum Basarabia noastră, din cauza neghiobiei cîrmuitorilor din ultimii ani, devenise loc favorabil doar pentru veneticii care soseau cu miile călări pe țevile de gaz şi petrol. Ei îşi deschideau magazine şi firme, îşi aduceau rudele să le deservească mai dihai ca pînă la 1989. Parte din intelectualitatea autohtonă intrase în relații de cîrdăşie cu veneticii, porniți vîrtos în opera de lichidare a tot ce n-a fost lichidat pe aceste meleaguri de puterea sovietică. O vădită invazie neocolonialistă! În Moldova se instaurase un regim de represii psihologice. Cei care încercau să gîndească altfel erau agresați, marginalizați, pentru a nu avea careva şanse de a convieţui. Povara psihologică îl năpăstuia zi de zi. Se simțea permanent umilit de ceva, mai intuind că poate fi vorba şi de o maladie psihică. Neverosimil, dar el era capabil să dirijeze acțiunile care îl plasau pe un făgaş descumpănit. Nu-şi găsea astîmpăr nici ziua, nici noaptea. Rupsese relațiile cu rudele, prietenii şi devenise străin în Țara lui.

Situația catastrofală în care se pomeni îi transformase sufletul într-un burete stors de vlagă. Pierduse totul. Ca rezultat, i-a mai apărut şi pasiunea suptului. În paralel cu practicarea avocaturii, încercase a face un fel de business. Mai demult frecventase nişte cursuri de masor, cu gîndul tainic al moldoveanului că, în caz de se schimbă timpurile, să-şi poată cîştiga cumva o bucată de pîine.

Anume profesia de masor l-a adus pe bietul Andrei Beşliu în captivitatea beţiilor crîncene. Şi, bineînţeles, la deteriorarea relaţiilor sale cu Didona. Tînăra soţie şi mamă începu să nu-l mai poată suporta, dîndu-i de înţeles că comportarea lui e amorală... Iar Andrei, la rîndul lui, se descumpănise cu totul. Într-o dimineaţă, bunăoară, după o seară petrecută în beţie, s-a sculat, grăbindu-se la lucru. Avea la judecătorie un proces civil foarte complicat. Ieşi în stradă în pălărie, pardesiu de loden şi pantofi de lac. Afară fulguia şi bătea un vînt aprig. Călătorii adunaţi în staţie, dînd cu ochii de el, începuseră să rîdă în hohote, admirîndu-i ţinuta lui serioasă, cu cravată înflorată la gît, dar... fără de pantaloni.

După această întîmplare, Didona lui bătu cu palma în perete, avertizîndu-l: ori lasă beţiile şi pleacă în străinătate, ori divorţează. Nu în zadar se spune că un rău întotdeauna nu vine de unul singur în calea omului. Pe lîngă celelalte necazuri, băieţelul conform unor investigaţii medicale, se dovedi a fi suferind de-o boală grea, lucru care a impus familia Beşliu ca numai într-o săptămînă să vîndă totul din casă, să urce în tren şi dusă să fie...

* * *

Garnitura de tren era răblăgită ca şi republica pe care o părăseau. Cucerit de-a binelea de te-duc-te-aducul lui, o vreme Andrei s-a prefăcut că citeşte o carte, apoi se gîndi cu ce se va îndeletnici cînd va ajunge acolo, la destinaţie, la Saransk, o localitate din Rusia mare, unde locuia o mătuşă de-a Didonei. Se prindea gîndindu-se că în Rusia profesia de masor trebuie să fie mai apreciată decît în Moldova, de vreme ce acolo clima e mult mai aspră. Didona se reîntoarse în calmitatea şi liniştea ce o caracteriza pînă la căsătorie. O fi fost chiar fericită că a reuşit să-l convingă pe soţ să-şi schimbe locul de trai. Stelian, fecioraşul cu părul blond, cîrlionţat, cu acei dinţişori ca mărgeluşele şi mersul lui încă stîngaci, rîdea întruna, vesel, cînd se dădea prins în îmbrăţişările părinţilor. Cea mai mare incomoditate le-o producea în tren schimbarea foarte frecventă a unui şuvoi de călători cu altul. Numai familia Beşliu avea de mers cu trenul de la un capăt la altul. Pînă la staţia terminus, unde trebuiau să fie aşteptaţi de mătuşa Didonei, mai rămîneau vreo mie de kilometri. Cînd au ajuns la cotul Donului, apoi pe malul Volgăi, pentru Andrei, lumea părea cu totul străină. Trenul pufăia şi chiuia mai greoi, oamenii ce urcau sau coborau din vagon erau parcă de pe altă planetă. Urcînd în susul Volgăi, aproape de Saratov, boala lui Stelian ieşi în vileag. Băieţelul deveni palid la faţă, i se ridică temperatura şi începu să vomite, sughiţînd întruna. În vreme ce Didona se îngrijora tot mai mult de sănătatea copilului, Andrei ieşea în coridor, urmărea apa tulbure a Volgăi şi păsările ce pluteau stoluri deasupra ei, aducîndu-i gînduri nostalgice: „Păsările mai pleacă în ţările calde... Aici, deja s-a terminat parcă totul...Şi ele vor avea prilejul încă să mai zboare deasupra Basarabiei, iar eu, pare-mi-se – niciodată...Niciodată...” îşi zicea Andrei în zbuciumul inimii lui frînte.

Din vagonul sanitar sosi un medic care îl consultă şi zise că Stelian, probabil, şi-a intoxicat stomăcelul. I-a sfătuit pe părinţi ca să-i facă spălătură cu permanganat de potasiu şi totul o să se normalizeze. Cînd trenul se apropia de următoarea staţie, deja îi aştepta ambulanţa. Stelian avea febră. Sughiţa, mereu da ochii peste cap, făcu cearcăne sub ochi, pierdea cunoştinţa şi leşina. Didona îl ţinea la pieptul ei ca pe un foc în pălălaie. După mici consultaţii, medicii le-au ordonat părinţilor să-şi întrerupă călătoria şi să meargă la spital. Pînă la destinaţie nu mai era mult, dar medicii au fost categorici.

Au poposit într-un orăşel cu mai multe case de bîrne şi o biserică mare, îmbrăcată în schele de reconstrucţie. Spitalul se afla într-o margine noroioasă a oraşului, pe malul unui afluent al Volgăi, într-o clădire de arhitectură veche, de forma unui conac şi se spunea că aparţinuse cîndva unui cneaz. Clipă de clipă starea de sănătate a lui Stelian devenea tot mai gravă. Unul din medici presupuse că poate fi vorba de pneumonie...În clădirea spitalului i s-a permis să intre doar Didonei. O vreme i-a tot auzit glăsciorul subliniind durerile ce le suferea, apoi se liniştise, stingîndu-se odată cu luminaţia plăpîndă din coridor. Era trecut de miezul nopţii. Clipele parcă cădeau din negura cerului, depănînd în sufletul lui Andrei fiorul unei temeri neînţelese şi lugubre. Se aşeză pe o bancă umedă de sub un pin cu lujeri verzi, mirositori. Fuma ţigară după ţigară.

Arareori se apropia de el cîte un trecător clătinîndu-se pe picioare şi propunîndu-i bîlbîit să-i facă companie la un pahar cu votkă..., dar el, absent, urmărea geamurile arcuite ale clădirii şi nu ştia că Didonei i-a fost smuls copilul din braţe, impunînd-o să aştepte în coridor. Scîncetul, suspinele înfundate ale lui Stelian răzbăteau acum din saloanele cu tencuială jerpelită. În pragul spitalului apăru o ambulanţă cu cîţiva oameni pîntecoşi, în halate albe, care intrară grăbiţi în salonul unde se afla Stelian. Personalul medical prinse să se agite, încît Didona a înţeles că boala fiului e un caz extraordinar în toată regiunea... Peste o clipă ea deveni ca o furtună. Prinse a striga că doreşte îndată să-şi vadă fiul, iar cînd dădu busna în salon a surprins un adevărat consiliu la căpătîiul bolnavului. Medicii au urmărit-o tăcuţi şi i-au făcut semn unei surori medicale să meargă cu bolnavul în coridor...Sora medicală, purtîndu-l pe Stelian în braţe, îi spuse Didonei să-l pună pe oliţă. Micuţului îi săltau genele, pe obraji i se preligeau lacrimi grele...Slobozea doar nişte gemete surde, apoi, dintr-o dată, desfăcu mînuţele, o cuprinse pe mămica, o sărută pe obraz şi căzu în leşin...

Acestea au fost ultimele semne de viaţă depistate de privirile mamei îndurerate pe faţa copilului ei drag. După ce îi făcu îngrijirile de dinainte de operaţie, Stelian a fost luat din nou din preajma ei şi dus a fost...

– Cu pneumonia atipică nu s-a putut face nimica, auzi ea o voce venită parcă din infern...

Într-o margine de lume necunoscută şi pustie, alături de soția nenorocită, Andrei simți că a pierdut totul ce îi mai rămăsese în viață.

Prinşi ca şoarecii în capcana nenorocirilor, mai era nevoie să dea dovadă de calm. Trebuiau să-şi înmormînteze fiul, pe care l-au găsit în morgă învelit într-un cearşaf cazon. Din puțina agoniseală le-a ajuns să cumpere un sicriu şi să organizeze o procesiune funerară pentru a da creştineşte pămîntului din cimitirul orăşelului Kemlea corpul neînsuflețit al celui care a vrut să consolideze atît de monolit două părți opuse din două generații de români basarabeni uitați parcă de Dumnezeu...„Iată cum poate să-l năpăstuiască pe om tragedia, gîndi atunci Andrei. De-acuma nu mai există loc pentru bucurie şi speranță... Pare că s-a terminat totul... Poate să se mai întîmple ceva bun la mijloc de soartă? Şi tot atuncea el îşi răspunse: Nimic. S-a sfîrşit totul. Viața e o mare tristețe, iar clipele de speranță desfăşurate între viață şi moarte nu sunt decît nişte scîntei de banalitate..."

* * *

După moartea fiului, Didona a insistat să rămînă cu traiul la mătuşa din Saransk. Andrei însă, stătea în cumpene – să rămînă şi el cu Didona ori să se întoarcă în Moldova, unde era, probabil, aşteptat de ceilalți copii.

– Rămînem aici. Hai să începem totul de la capăt. Vom fi alături de mormîntul fiului. Dacă plecăm noi, cine va avea grijă de el, mititelul...insistă Didona ruptă de durere. Într-un tîrziu îl mai şi întrebă: Cine ne aşteaptă pe noi, acolo în Moldova?

Şi Andrei a hotărît să rămînă. Se angajă masor la un azil de bătrîni, iar Didona – chelneriță la un restaurant privat ce aparținea unei autorități din lumea interlopă. Au închiriat o gazdă în centrul oraşului. În fiecare sîmbătă mergeau în orăşelul vecin ca să depună flori la mormîntul lui Stelian.

Peste un an, durerea sufletească se mai cicatriză. I-au pus la cap un monument ce înfățişa un îngeraş de marmură cu aripioarele gata de zbor, zicîndu-şi în gînd că omul de aici e pasărea de-acolo...

În al doilea an de staționare la Saransk Andrei credea că există o şansă de a face un salt disperat spre fericire. Ținea să revină la profesia lui adevărată, adică să se angajeze avocat, dar cineva din anturajul patronului restaurantului soției îi puse bețe în roate... Spre surprinderea lui, Didona deveni mai matură, mai locvace. Începu ca din senin să manifeste față de el, literar vorbind, o atitudine insolentă. După ce se întorcea de la serviciu nu dorea să facă nimica, o irita orice observație ce i-o făcea dînsul. Soția dorea să-i demonstreze soțului că este independentă, că-i tînără şi doreşte să-şi trăiască viața precum îi place. De la o vreme îşi procură un divan sofisticat şi dormea separat de el. Se făcu foarte vorbăreață, îi plăceau sumele mari de bani, lăudînd mereu pe patronul restaurantului, care, fără să facă mari studii, a reuşit în afaceri. Vorbea fluid ruseşte, îşi demonstra ine-

lele şi lănţişoarele de aur pe care i le dăruia administraţia restaurantului, pentru succesele de muncă. Pleca la serviciu în zori şi se întorcea hăt după miezul nopţii. De la o vreme refuza chiar să meargă la mormîntul fiului, chipurile din lipsă de timp... Andrei simţea că se ruinează ceva, alunecînd în hău. Dar răbda. Ea nu-l mai suferea în pat ca bărbat, învinuindu-l că deja miroase de la el a bătrîneţe. Andrei a încercat să evadeze din acel cerc vicios. Să se întoarcă acasă, la unul din copiii lui din Moldova. Dar a primit mesaje de refuz. Simţi că a scăpat momentul pentru a-şi asigura bătrîneţea, care venea vertiginos. De la o vreme începură a nu-l asculta picioarele. În tinereţe suportase intervenţii chirurgicale de tromboflebită şi acuma păşea destul de anevoios...

În ziua cînd a fost internat în spital, Andrei primi în dar de la un sponsor necunoscut un cărucior de producţie germană. Tot în acea zi, află de la un cunoscut că Didona demult concubinează cu Anton Perlov, patronul restaurantului...Ea îl vizită doar de cîteva ori. Era îmbrăcată frumos, elegant, avea un chip jovial, fericit şi întreţinea în permanenţă legătura cu restul lumii prin mijlocirea a două telefoane celulare...

– Ţe-am spus: Rusia e bogată şi generoasă. Numai aici te vei lecui şi îţi vei duce în tihnă bătrîneţea...

– Ajută-mă să mă întorc acasă, îi zise el deodată. ...

– Ai întîrziat, amice... Eu emigrez în curînd cu Anton în ...Canada, îi răspunse ea. Tu... rămîi... cu Stelian... El mititelul n-o să-şi doarmă somnul de veci într-un cimitir străin, fără neamuri... Are cine plăti bătrîneţea ta... Sunt, precum înţelegi, foarte ocupată cu afacerile...Poate vrei altceva: lecuire peste hotare, o bunicuţă pentru tăifăsuieli?...

– Nu mai am nevoie de nimica, răspunse el. S-au încheiat toate.

Din acea zi Didona n-a mai dat pe la Andrei. Se mutase la altă gazdă, unde îşi găsea azilul concubinajului liber cu capul autorităţii interlope din localitate...

Curînd, Didona îi ceru lui Andrei să divorţeze, după care el a nimerit la azilul de bătrîni de pe un mal al Volgăi. Tatăl nu mai avea posibilitate să meargă la mormîntul lui Stelian. Stătea în cărucior, într-o ogradă neîngrijită, năboită de buruiene, şi urmărea cu multă atenţie cum dumbrăvencile, înainte de a porni în lunga lor migrare, pluteau domol pe deasupra apelor. Cele mai puternice fiinţe ale pămîntului sunt păsările, stăpînele sublimului ceresc. Andrei făcuse această descoperire, lăcrima,convins că păsările, împreună cu gîndurile lui, îl vor purta curînd pe deasupra mormîntului lui Stelian cu îngeraşul de marmură ridicat într-un cimitir din fundul Rusiei. Dumbrăvencile celea poate vor ajunge şi pe la satul natal cu căşuţa rămasă de la părinţi, acum pustie şi ea... Nu ştia ce face sora, fratele, demult o rupsese cu rudele, nu avea prieteni. Oamenii apropiaţi se dizolvaseră în vîltoarea timpului, o parte din ei muriseră. Înţelesese că trăieşte cele mai de pe urmă crîmpeie din destinul pe care l-a meritat din plin şi apăsat.

Iar într-un fundac de Rusie, adumbrită de pini melancolici, înşiruiţi spre un colţ de cimitir străin, pe soclu stătea un îngeraş din marmură cu privirile suspendate spre cer, care se părea că iată-iată îşi va desface larg aripile şi, prefăcîndu-se în pasăre, va veni să-i aline ultimele clipe ale vieţii...

Tîkeni gul[1]

„Marea nu poate stinge dragostea, nici rîurile s-o potolească; de-ar da cineva pentru iubire toate comorile casei sale, cu dispreţ ar fi respins acela."

Cîntarea cîntărilor (cap. 8, versetul 7)

REVENIT ACASĂ, de cum căzu la pat Vani Yuzbaşi ajunse la convingerea că preursirea omului corectează epoca... nimic în viaţa omului nu este nou, decît veşnicul zbucium de a trăi, sorbind din cupa cu bine, cu rău, cu adevăr, cu minciună, cu dragoste. Şi, în funcţie de cum cunoşti aceste legi ale vieţii, ţi se pare că trăieşti ceva nou, nemaiîntîlnit. Deşi omenirea demult le-a descoperit sau inventat pe toate şi le păstrează în palmaresul ei pentru noi şi noi generaţii. Se prindea la gîndul că omenirea a acoperit de slavă trecutul cu piramidele antice, cu epoca Renaşterii, cu gloria strămoşilor, care le-au găsit găgăuzilor libertatea în stepele Bugeacului. Şi generaţiei lui i s-a mai oferit un tărîm pentru afirmare... Şi el trebuie să lupte mai întîi cu sine însuşi, conştient că viaţa este una şi nu se repetă, apoi cu boala care l-a ţintuit la pat. Participant la lichidarea consecinţelor catastrofei de la Cernobîl, după ce hoinări vreo zece ani prin Rusia în căutare de bani lungi, se convinse că-şi poate făuri fericirea la baştină, unde s-a născut, şi-a petrecut copilăria şi unde a întîlnit prima dragoste. Îi plăcuse încă de cînd plecă la armată de Doca Isiumbeli, pe atunci o copiliţă cu şuviţele blonde pe spate, cu sclipiri de stele în ochii ei mari, pătrunzători, cu genele arcuite, cu o nuanţă de rumen-smolit în obraji, cu fruntea lată şi senină. Acum se vedea tot mai mult alături de ea, alături de ea spera că are viitor...

Profesoară la clasele primare la şcoala din sat, Doca după lecţii îl vizita acasă, petrecînd alături, la patul de suferinţă, ore în şir. Vani ologise, nu putea să se mai poarte nici în cîrje şi ea îl hrănea ca pe un copil, îi schimba scutecele de o singură folosinţă... La început fapta Docăi nu miră pe nimeni – păru un gest de caritate, care într-o zi se va topi, cum se topeşte o lumînare subţire din cele ieftine. Dar trecu o bună habă de timp şi îngrijirile Docăi puseră în încurcătură

[1] Spinii trandafirului (l. găgăuză).

mătușele, prietenele ei și tot Congazul. Tata și mama, care munceau al patrulea an în Portugalia, îi trimiteau mesaje, chemînd-o să se gîndească bine la ceea ce face, iar cînd mai aflară că ea a respins propunerea de a-i deveni soție lui Todur Cuijuclu, cel mai barosan businessman din stepa Bugeacului, în general au încetat s-o mai contacteze.

Doca venea la Vani să-i aline privirile triste, să-i spună că Dumnezeu i-a dat viață și tot El va avea grijă să i-o ia, alungîndu-i gîndul la *eutanasie,* despre care *delicanul* (flăcăul) începu să pomenească uneori. Adesea rămînea la el pînă după miezul nopții, ascultînd împreună cum dinspre stepa Bugeacului hoinărește vîntul, unduiește negara și adie răcoarea. Se culcușea la picioarele lui Vani, învelit cu o plapumă albă, și vorbeau despre lună, stele, flori, dragoste și moarte. Vani îi povestea cît de frumoși erau trandafirii în vara cînd s-a aflat în vecinătatea reactorului nuclear. Poate din cauză că prea a admirat acea frumusețe orbitoare a trandafirilor bordo s-a ales cu leucemia?..

Acaretul Yuzbașiilor stătea peste două gospodării de casa fetei, chiar în centrul Congazului, în vecinătatea cișmelei, primăriei, maternității și a cimitirului vechi. Stăpînii plecaseră la lucru în Italia și curtea lor era de vreo doi ani pustie. Mai spre vale era curtea maiestuoasă a lui Todur Cuijuclu, în gardul căreia se sprijinea casa profesoarei Doca Isiumbeli. Ea locuia împreună cu mătușa Mariica, o femeie încă tînără, care rămăsese fără soț cu cîțiva ani în urmă și acum avea grijă de nepoată, cît părinții ei erau în străinătate. N-o încînta pasiunea Docăi față de Vani, pe care-l socotea cu un pas în groapă. Se împăca cu gîndul că e vorba de un act de binefacere și nu-i reproșa cînd nepoata zăbovea pînă peste miezul nopții... Îi dorea cu tot dinadinsul un viitor mai altul decît începu să și-l aleagă nepoata, dar cînd aducea vorbă, Doca o ținea morțiș pe a ei.

Odată cu lăsarea amurgului, în cămăruța comodă cu lambrechin la fereastră, tinerii stingeau lampa electrică și aprindeau două lumînări mari, de candelabru. În acele ore nocturne zvîcnetul făcliilor le aducea în suflet consolare. Mlădierea tulpinilor ghimpoase ale trandafirilor ce le străjuiau dragostea la geamul îngîndurat le amintea că se apropie toamna. Petalele bordo se contopeau treptat cu întunericul și admirau pe după perdeaua lui cum fata mîngîie fruntea și umerii încă puternici ai flăcăului, cum îi sărută pleoapele și buzele îngălbenite. Tîrziu, aproape de plecare, Doca pornea magnetofonul și imensitatea sonatei „Maria Midigan” se amesteca în imaginația fetei cu gama culorilor tabloului de pe perete, „Pace eternă” de Levitan, și acest amalgam cromatic părea că se revarsă domol în ființa amîndurora. Flăcările lumînărilor se luptau parcă cu luna ștearsă de oboseala zilei trecute, ce nu era în stare să străbată pologul de plumb al cerului de-afară...

După plecarea fetei, Vani dormea adînc și liniștit pînă a doua zi, pe la chindie, cînd Doca avea să se întoarcă de la școală. Dacă se trezea mult mai devreme,

privea îngîndurat prin fereastră grădina, ce deschidea o panoramă plăcută şi calmă. Peste tufele de trandafir de-afară, de după gardul de ştachete, prin rumoarea zilei, auzea trecătorii mergînd la primărie sau cişmea şi mestecînd toate noutățile vechi şi noi, coborîte în stepa Bugeacului. Vorbeau cu îngrijorare de lumea ce pleacă în străinătate, după cîştig, de gospodăriile rămase pustii, de copiii rămaşi de capul lor, pe drumuri... La cişmea de cu zori pînă seara tîrziu veneau bărbați, femei, bătrâni, flăcăi şi fete cu bidoane de aluminiu, în cărucene trase de măgăruşii *răbdurii* de muncă.

În dricul amiezii baciul Vasile Curoglo, un bărbat înaintat în ani, mîna din deal spre uluce mioarele. Pătărănos din fire, ciobanul aduna în jurul lui trecătorii, care zăboveau să asculte vreo întîmplare, dar mai ales melodiile pe care le interpreta la cîteva instrumente muzicale, pe care le avea mereu prinse la şold: fluier, ocarină, caval, piculină, cimpoi, *keminci* (vioară) *cu arcuş.* Slobozea din ele o mulțime de melodii săltărețe – găgăuze, bulgare şi moldoveneşti – tot tropăind din opincuțe, susținut de aplauzele vesele ale multor gură-cască, dar şi a unora care se abăteau spre cişmea anume înspre amiezi, ca să prindă bătrînul cu mioarele. Chiar şi tineretul, care prefera muzica modernă din barurile satului, venea la acel spectacol în aer liber... Ciobanul purta căciulă țurcănească, bondiță din piele de oaie, se încingea la pantaloni cu un brăgenar roşu şi tăifăsuia într-o limbă neaoşă, bogată, cu dialect congazcian. Ştia bătrînul şi a tămădui cu buruiene şi mai era un masor iscusit...

Doca şi Vani au devenit cu el prieteni, de cînd bătrînul baci îi făcea masaj bolnavului. Venea de obicei înainte de chindie, îşi făcea meseria încet şi îndelung, ca să aibă destulă vreme să mai discute despre ce se întîmplă în lume şi în sat.

– Găgăuzii, ca şi toți basarabenii, au devenit păsări călătoare, zicea disperat ciobanul. Nici cînd m-am întors de la război nu erau în Congaz atîtea gospodării părăsite, ca acum...Toți pleacă în străini, cu gîndul la bani, dar bogăția alină doar necazurile, dar nu şi sufletul. Şi cît îşi purta mîinile late peste muşchii vlăguiți de boală ai băiatului tot fura cu privirile podoabele celea de gîțe, zbenguindu-se pe şoldurile fetei, umbletul ei uşor şi fraged, sînii cruzi ca două gutuie. „Cel mai mare sat din Europa se pierde în nedumeriri – cum de o fată atît de frumoasă şi deşteaptă a putut să cadă în mrejele unei situații atît de banale, îşi zicea în sinea sa ciobanul. Dar puțini dintre săteni ştiau că povestea asta de dragoste a început într-o primăvară îndepărtată, cînd Vani nu era decît un flăcăuandru verde, fără mustață, iar Doca se întorcea de la grădiniță”. Şi bătrînul se lăsă pradă amintirilor.

* * *

Peste Congaz ningea cu petale albe de flori, cînd vişinii fremătau de dor... Flăcăii plecau la armată. Înspre seară, în rochiță de *moar*, cu fundițe albe în gîțele-i negre, Doca se întorcea de la grădiniță. La cişmea – un alai de lume peste

lume, oameni veniți după apă ascultau cîntecele tînguitoare ale lui Vasile Chirioglo la fluier. Înfăşurat cu şervete şi prosoape, ca şi ceilalți recruți, Vani se apropie deodată de copilița ce privea cu ochi mari alaiul, o ridică deasupra capului şi zise în auzul tuturor:

– Iată cine are să mă aştepte să-mi fie miresuică!...

Tudorca Cîvîrjic, contabila de la primărie, în basma albă cu *gherdane, gevrele,* în catrință şi bondiță din pielicică de miel, venită şi ea să-şi petreacă ursitul la oaste, îi reproşă cu o uşoară invidie:

– E prea mică pentru tine, Vani.

– Mă vei aştepta? o întrebă el pe fetița ce atîrna deasupra lui ca un fluturaş.

– Dac-o să-mi aduci trandafiri, sună deasupra capului un clopoțel de glăscior cristalin, care-i amuză pe toți.

– Vedeți! strigă Vani biruitor. Puişorul are caracter şi are să se țină de cuvînt!

Lumea se veseli, văzînd obrăjorii îmbujorați ai copiliței şi chipul plin de încredere în viitor al lui Vani. Numai ciobanul Vasile nu-şi găsea liniştea şi-i petrecea pe flăcăi tot printre lacrimi:

– Să vă întoarceți acasă, măi băieți, să nu rămînă fetele nemăritate...

Cînd se împlini sorocul mai toți băieții s-au întors. Mulți dintre ei s-au căsătorit, şi-au durat familii, au făcut copii. Dar au venit vremuri grele şi au plecat care şi-ncotro să cîştige un ban mai acatării şi în multe sate basarabene au prins să apară case şi gospodării părăsite, delăsate... Vani, după ce-şi împlini serviciul în termen, rămase în armata sovietică să se facă aviator. Şi cum în primăvara cînd se întîmplă catastrofa de la Cernobîl echipajul elicopterului său ieşise cel mai bun la manevrele din ajun ale şcolii de aviație, au fost primii mobilizați la lichidarea consecințelor avariei. La cîteva luni după aceea mai mulți colegi de la şcoala de aviatori au descoperit că nu se simt chiar bine. Au fost internați într-un sanatoriu militar şi acolo, împreună cu cîțiva camarazi, dar şi aviatori mai în vîrstă, „cernobâlişti" şi ei, s-a lăsat păgubaş de avioane. Şi cum îi era ruşine să revină la baştină nici aviator, nici în rînd cu cei din contingentul său, hotărî să mai rămînă în Rusia, să cîştige barem nişte bani, să se întoarcă mai cu său şi mai sigur pe soartă. Dar cînd boala începu să-şi facă mendre-le, s-a decis ca să revină acasă, la părinți – era sin-gurul lor sprijin la bătrînețe.

Dar a venit să le aducă mai multă amă-răciune decît bucurie. Adevărat, în primele luni, cît se mai simțea în putere şi se purta pe picioare, din bruma de bani cîştigați încercă să pornească o mică afa-cere la Congaz. Deschisese o discotecă în vechea casă de cultură. Seară de seară veneau tineri şi tinere din Congaz, Cioc-Maidan, Dezghinje, Beşalma, Cuciuk-Kongazcik, Avdarma şi Kîzlear. Oacheşele găgăuze îl furau mereu cu privirile pe flăcăul chipeş şi făcut. Vani, însă, zăbovea tot mai mult cu privirile pe chipul domnişoarei cu zîmbetul magnific şi

vorbă ingenioasă. Era foc de deşteaptă şi descurcăreață, iar pe deasupra mai purta şi faima de mironosiță cu drăcuşori aduşi încă de la Universitatea din Comrat, unde-şi făcuse studiile. Era poate tot ce mai rămase din puişorul cela cu caracter, căci peste ani se făcu o fată în toată legea, mustind de dor şi tinerețe. O recunoscu chiar de la prima întîlnire, tot la cişmea, după ochii ei mari, care i se întipăriseră din ziua cînd privea năucită alaiul.

În Congaz o curta Todur Cuijuclu şi toți flăcăii satului ştiau că are de gînd să se căsătorească cu ea. Proaspătul businessman absolvise facultatea de economie la Chişinău, avea afacerea sa prosperă, atinsese vîrsta de 27 de ani şi intenționa să-şi salte afacerea undeva în centrele comerciale ale lumii. La Comrat începură să-l strîngă cămăşile. Îi căzu pe plac domnişoara cu „sânge de viperă", cum o poreclise el şi-i făcu pe toți să înțeleagă că o dorește în căsătorie şi ceilalți să-şi pună pofta sub lăcată, altminteri... La sfîrşit de fiecare săptămînă trimitea subalternul său – un bărbat lat în spate, adevărat dulap mişcător – să-i aducă un buchet enorm de trandafiri bordo, ca să-l aibă Doca în timpul lecțiilor pe pervazul geamului din clasa unde-şi dăscălea gîgîlicii... Florile erau atît de frumoase şi bogate, încît le făceau pe celelalte profesoare să vină la recreații ca să le admire, dar şi s-o invidieze, desigur. Cînd era nevoie, Todur îi punea la dispoziție automobilul personal, ca să meargă la vreun seminar la Comrat sau Vulcăneşti. Zadarnic însă îi făcea propuneri să petreacă împreună vacanța la plaja din Antalya... Avea anumite presimțiri şi o speria un soi de răceală a lui. Cînd se întîlnea cu ea, mereu privea la ceas, vorbea încontinuu la celular cu oameni de afaceri şi o tot asigura: „Dacă ne căsătorim, o să locuim la Tiraspol, Moscova, Istanbul sau în alt centru cultural al lumii, unde e adevărata civilizație"... Nu era obişnuit sau uita să scape un cuvînt despre jingăşie, tinerețe, frumusețe, dragoste. Toate discuțiile lui se limitau la măiestria de a face bani...

Vani nu lăsă să treacă mult de la prima lor revedere şi o chemă într-o seară la cişmea. Nu se miră că acceptă să vină şi-i dărui un buchet mare de trandafiri, emoționat ca un copil:

– *Binim sevghili cicäyim! Ialpaak sevgim!* (în găgăuză: „Draga mea floricică... gingăşia mea") Ți-aduci aminte?.. Ți-am spus cîndva că am să te fac mireasa mea!

Şoapta vorbelor lui i-a uns sufletul cu o alifie de sinceritate seducătoare, răscolindu-i ființa. Se lăsă uşor îmbrățişată, sărutată, mîngîiată. Din acea seară deveniră nedespărțiți...

Acum fata trăia şi se chinuia alături de flăcău, el simțind că boala progresează vizibil. O vară întreagă, apoi o toamnă şi chiar o iarnă, cînd abia mai putea să păşească doar în cîrje, au petrecut serile la discotecă, la poarta flăcăului sau la cişmea. Dar cînd boala îl țintui la pat şi medicii ezitau să-i mai dea vreo speranță, Doca zilnic, după lecții, mergea la el, să-l îngrijească, să-i țină de urît.

Cînd ajunse să nu mai poată merge nici în cîrje, Vani realiză că viața lui este pe sfîrşite şi pomenea tot mai des de eutanasie. Căzuse într-o decepție profundă şi nu mai putea să muncească – simțea cum viața se topeşte în corpul lui tînăr şi el lunecă, vrînd-nevrînd, într-un hău necunoscut. „Leucemia, gîndea el, văzînd cum se stinge, este un distrugător teribil al speranțelor, tinereții, viselor, cutezanțelor şi-l face pe om ostaticul unor mari tristeți. Salvarea de acest destin ți-o poate aduce doar moartea sau un înger păzitor. Acest îngeraş e alături... E trimis de Dumnezeu, căci la un necaz omul este totdeauna ocrotit de El”.

Sfidînd tinerețea şi vorbele unui sat întreg, Doca venea zilnic pe la casa cu trandafiri bordo. Satul nu o înțelegea... În vreme ce Vani Yuzbaşi suferă de cancer, Doca Isiumbeli declară că-l iubeşte pînă în pînzele albe! Cei mai mulți au prins a strînge din umeri a nedumerire: cum o fată ca ea să cadă în brațele unui olog?! Cei care o cunoşteau se gîndeau că ea, poate, flirtează o vreme şi... Fireşte, este o datorie a sări în ajutor unui om căzut la necaz. Dar va veni ziua şi Doca-şi va aranja viitorul aşa cum şi-l merită. Degrabă Congazul se împăcă cu această dragoste ca din poveşti şi o lăsă pe seama celor doi. Şi numai mătuşa Mariica nu se lăsa înfrîntă, cercînd din vreme-n vreme să o dea la socoteală:

– De ce ți-ai legat tinerețea de un arestat? De ce-ți pui de bună voie cătuşe la mîini pentru toată viața, copila mea? La ce te poți aştepta de la un cadavru viu? Deschide ochii, nu vezi ce flăcău se topeşte după tine?

Mătuşa, fireşte, făcea aluzie la Todur.

– Dacă aş simți că mă doreşte cu sufletul, cu inima, şi nu cu...paralele, poate că aş crede că e capabil de dragoste adevărată, răspundea nepoata cînd mai avea poftă de discuție.

– Prea naivă eşti! Bogăția e mai tare decît sentimentele. Căsătoreşte-te cu Todur şi toate vor veni de la sine...Numai cată ce flori îți dăruieşte!

– Trandafirii lui au mulți spini şi miroase a bani! se nărăvea nepoata.

Străduințele Mariicăi de a o abate pe nepoată de la drumul ei greşit, de a o convinge că viitorul ei trebuie să fie altfel, că părinții din Italia sunt profund îngrijorați o făcea şi mai mult pe Doca, de cum se întorcea de la şcoală, să plece iar spre casa lui Vani.

Simțind că nepoata e peste măsură de îndărătnică, începu să creadă superstițiilor.Vroia să se dezmeticească ce a făcut-o să dea cu piciorul într-un mire bogat şi să țină morțiş să-şi lege soarta... cu scutecele de o singură folosință. Pînă cînd într-o zi nu mai putu răbda situația şi a mers la o prezicătoare.

– Dumnezeu o iubeşte foarte mult pentru ceea ce face, îi spuse vrăjitoarea agitată. Nu încercați s-o abateți de la calea ei dreaptă...

Mătuşa Mariica îşi aminti că este un mare păcat în fața lui Dumnezeu să mergi la vrăjitoare şi chibzui cum să-l îndemne pe Todur la un complot. S-o răpească pe Doca, în tradiția *osmanlâilor*. S-o încuie la el în casa mare, între pane-

rele cu poamă, gutuie şi covoarele frumoase...Ca nimeni să nu-i audă strigătele... Să cheme muzicanţi, cete de fete mari, delicani şi, în modul acesta original, să vestească logodna cu Doca. A doua zi, cînd se vor împrăştia ospătarii, domnişoarei i se va face ruşine de lume şi va rămâne la el pentru totdeauna...

Iar lui Vani are să-i procure medicamente, are să-i pună la dispoziţie o îngrijitoare...

Businessmanul Congazului se uni uşor. În toiul nopţii, când Doca se întorcea de la Vani, încercă nitam-nisam la poarta casei s-o forţeze să urce în maşina lui... Simţind că insistenţa bogătanului trece în violenţă, fata nu chibzui mult, înşfăcă o nuia de la trunchi şi-l işni năpraznic peste şale, încît Todur văzu scîntei în faţa ochilor... Urmă o lovitură şi mai dureroasă, apoi încă una, încă una, pînă cînd Todur puse ruşinea în cui şi o rupse la fugă prin întuneric, în direcţia cişmelei, convingîndu-se pentru totdeauna că nu poţi cumpăra dragostea cu şiretlicuri. Iubirea, chiar dacă are miracole şi catacombe sufleteşti, niciodată să nu încerci a o acapara fără permisiunea celui îndrăgit.

După acel incident Doca începu să treacă tot mai rar pe-acasă – pleca direct la „arestatul" ei şi de multe ori rămînea la Vani toată noaptea.

– Mi se pare că cineva i-a legat cununia, se mîhni şi mai tare mătuşa, lăsînd-o să se descurce singură cu sentimentele ei.

Nici Todur nu-şi mai făcea griji. Se consultase cu medicii, care l-au asigurat că leucemia îl va doborî pe Vani cel mult pînă în toamna următoare, exact cînd planifica el să se căsătorească cu Doca. Pînă atunci, las'ca domnişoara să se convingă singură de greşeala pe care o face. Şi tot satul începu să creadă anume aşa.

* * *

Spre deosebire de fetele ce preferau să-şi cumpere pantaloni şi adidaşi de import, Doca îmbrăca rochii cusute de ea, după modele din reviste de specialitate. Mersul jovial părea să fi împrumutat ceva de la soare, ceva de la lună, ceva de la stele; eleganţa manierelor emana un eter de feminitate aristocratică, de palat. Pururi cu zîmbetul pe faţă, ciripea bancuri, anecdote, doar să nu-şi lase odorul pradă gîndurilor negre. Dar avea şi un talent deosebit să tacă, simţind cînd o cerea situaţia. Poseda de minune găgăuza literară, dialectele de la Ceadîr-Lunga, Vulcăneşti, adeseori ironizînd în maniera calamburului de la Comrat, în care se amestecau rusismele, moldovenismele, bulgărismele cu limba maternă. Se supăra pe pseudopatrioţii găgăuzi, care de cum au obţinut autonomie, nu se mai gîndesc decît la buzunarele lor, ignorînd cu desăvârşire limba poporului, iar în şcoli şi instituţiile de învăţămînt o folosesc numai pe cea rusă. Îi povesti şi lui Vani legenda pe care o spune la fiece început de an şcolar micuţilor din clasele primare – precum că, la o răscruce a destinului, neamul găgăuzilor, rătăcit în cîmpia uitării, a fost salvat... de un lup, care le-a găsit calea spre colinele şi stepele Bugeacului. De atunci minuna-

tul popor găgăuz îşi plineşte destinul alături de alte neamuri blajine şi ospitaliere, iar hărnicia lui a făcut pămînturile pe care s-a stabilit bogate şi mănoase...Poporul lor a înfruntat vînturi năpraznice, venite din toate părţile, ca să reziste vitregiilor timpurilor, căci, zicea ea, un popor îşi dobândeşte existenţa, îşi îmbogăţeşte tradiţiile, datinile numai trecând prin grele şi aspre încercări. Îşi dorea sincer ca neamul ei să nu mai ajungă a rătăci vreodată şi le cerea micuţilor să cunoască vechile şi noile tradiţii, îi făcea să se îndrăgostească, ca şi ea, de baştina unde s-au născut şi să nu trăiască niciodată cu gîndul ca, de dragul unei vieţi mai bune pe alte meleaguri, s-o părăsească... Însăşi Doca avu propuneri de a-şi continua studiile la universităţile din România, Rusia, Turcia, şi ce mai invidie din partea colegelor ei, care atît îşi mai visau asemenea propuneri! Puhoaie de fete au luat calea străinătăţii şi acuma muncesc la negru, se prostituează sau îşi fac studiile prin ţările Europei, Americii, Australiei, pe cînd ea uite că refuză asemenea şansă!

Doca, însă, reveni acasă, acceptînd realitatea de la baştina ei: şcoala şi micuţii, părinţii plecaţi şi ei în lume la cîştig, oamenii cu duioasa limbă a strămoşilor şi obiceiurile găgăuzilor. În satul ei simţea mai altfel cum trec anotimpurile, aici îşi găsi dragostea adevărată – pe Vani. Îi plăcea cum înfloresc cele două tufe de trandafir sădite la geam de Vani toamna trecută – înfloreau în toiul verii şi ţineau pînă hăt toamna tîrziu. Odată, cînd îi mărturisi lui Vani cît de mult îi plac trandafirii de la geam, el îşi aminti cu amărăciune-n glas:

– La Cernobîl, în vecinătatea reactorului nuclear, trandafirii erau de o frumuseţe uimitoare. Dar aveau nişte ghimpi mari-mari, încît nimeni nu putea să se atingă de ei... Trandafirii de la geam sunt de ai noştri, de la Congaz...

* * *

Todur Cuijuclu îşi extinse afacerea la Comrat, Taraclia, Ceadîr-Lunga, Bolgrad, Tuzla, Ismail, unde avea abatoare şi combinate de prelucrare a pieilor. Carnea de tăuraşi era solicitată dincolo de Marea Neagră, pe malul Bosforului, peste Dardanele pînă la Ancara. Cînd se prinse în afaceri, capitaliştii din Turcia au încercat să-l păcălească. Printr-o firmă rusească importase în Galaţi un eşalon cu buşteni de diferite dimensiuni. Partea turcă a solicitat ca lemnul să fie reexportat în Anatolia, dar curăţit de coajă. Angajaţii lui Todur au cioplit cu securile buştenii, i-au sortat pe dimensiuni, încărcîndu-i apoi pe cargoboturi, ca să-i transporte pe Du-năre spre mare. În aş-teptarea perfectării acte-lor vamale, a transferului de bani, într-o noapte afaceriştii turci au ridicat ancora navelor şi în zori trebuiau să ajungă în apele neutre ale Mării Negre.Todur fu prevă-zător – cargoboturile abia de au ajuns în portul Sulina că au şi fost înconjurate de poliţia vamală, ce avea deja mandatul judecătoresc de arestare a lor. Contrabandiştii au evadat de pe cargoboturi şi au dispărut cu o barcă rapidă în direcţia insulei Şerpilor, salvîndu-se de puşcărie...

După această şi alte întîmplări, Todur Cuijuclu puse la respect afaceriştii din Anatolia şi Ancara, obligîndu-i să înţeleagă că el merită a fi stimat... În doar cîţiva ani Todur acumulă un capital impunător, parcă dovedind consîngenilor plecaţi la lucru peste hotare că se poate cîştiga şi acasă nu mai rău decît acolo. Principalul e să-ţi pui creierii în mişcare. Acum se bucura de stima şi respectul oamenilor, iar baciul Vasile Curoglo îl idolatriza, zicîndu-i:

– Eşti un adevărat sol de-al nostru în alte ţări, *delicane!* Să le spui tuturora că găgăuzii sunt oameni de omenie, harnici şi preferă afacerile corecte, cinstite. Principalul e că tu îţi iubeşti pămîntul unde te-ai născut şi-l înfrumuseţezi prin munca ta...

Todur, măgulit s-audă aprecierea, îşi aminti cît de neputincios se pomeni în faţa fiinţei pe care o iubea şi şi-o dorea de soţie. Încercă să ceară o consolare bătrînului cu experienţă de viaţă:

– Poate vorbeşti şi mata cu Doca, nene. Doar eu îi vreau numai binele şi am s-o fac fericită. Ce aventură mai e şi legătura ei cu acel hoit?

Fruntea bătrînului se încreţi pe o clipă a încurcătură, apoi, după o pauză, zise cu reţinere:

– Viaţa uneori e crudă, băiete! Natura bărbaţilor este construită aşa că ei adesea iubesc ceea ce nu le aparţine. Doca şi-a ales destinul cum doreşte, şi nici bunul Dumnezeu nu ştiu dacă poate să ţi-o întoarcă. Descurcă-te singur cum să procedezi mai departe. Orice sfătuitor în această chestiune este de prisos...

Refuzul bătrînului îl descumpăni şi mai mult. Şi oricît a încercat să-i mai aţină calea şi să o curteze, Doca Isiumbeli rămînea ca o cetate a frumosului şi jingăşiei, care, cu fiece zi de asediu, se făcea şi mai de necucerit. Fata era hotărîtă să-şi lege viaţa numai de Vani Yuzbaşi. „Viaţa poate fi tristă, dacă îi permiţi să-ţi cucerească ea destinul”, îşi zise într-o zi Todur şi lăsă pentru o vreme ca lucrurile să decurgă de la sine. Atît doar că se mută cu traiul la Comrat.

* * *

Valuri de jingăşie melancolică se mulcomeau peste câmpia Bugeacului. Oboseala unui sfîrşit de vară se aşternea peste pleoape, tot mai des închizîndu-le. Doca netezea cu palmele fruntea lui Vani, apoi ochii, obrajii, gura, bărbia, pletele atinse de căruntețe. Simţindu-i mişcările, buzele lui palide îi sărutau mîinile şi-i şopteau Docăi:

– Binim päl kîzîm! (draga mea fetiţă)! Ialpäk cicek (gingaşă floricică!)

La aceste chemări Doca simţi că o podidesc lacrimile – erau lacrimi de durere, dar şi de fericire. Acoperindu-şi faţa pentru a nu-l amărî pe Vani, se întreba în sinea-i: „Ce este Dumnezeu pentru noi, oamenii? E dorinţa de a-ţi trăi destinul...cu iubirea alături, cu dragostea faţă de cel pe care-l iubeşti, cu chinurile şi amărăciunile vieţii...”

De cîteva săptămîni fata simți nişte schimbări care o făcură să se întrebe: „Să fie oare adevărat?” Sînii i se împliniseră un pic şi se făcură parcă mai greuleni. Iar cînd mai trecu şi luna, fără să se întîmple ceea ce trebuie să i se întîmple unei fete la anumit soroc, îşi dete seama că ceva-ceva zvîcneşte lîngă inimă...

Făcliile lumânarilor se prelingeau peste fața palidă a lui Vani, care deschidea ochii mari, umeziți de lacrimi şi o urmărea, zicându-i:

– Nu te chinui cu mine, mergi şi trăieşte-ți tinerețea din plin!...

– Ți-aminteşti ziua cînd plecai la armată? îl întrebă deodată Doca, mîngîindu-i obrajii cu dosul palmei. Atunci mi-ai promis că la întoarcere o să mă faci mireasă. Nu vreau s-ajungem ca din trandafirii de la geam să rămînă numai ghimpii...

Vorbele ei sunau a condamnare. Într-o zi de august, în zori, când stepa Bugeacului se aprinse de roşul răsăritului, Doca Isiumbeli se întoarse acasă fericită şi-i spuse mătuşii că Vani a cerut-o în căsătorie...

Congazul melița vorbe şi vorbe ca o oloiniță veche. Tăinuindu-şi fața, cîteva seri la rînd Doca a plîns, umezind căpătîiul. Mereu chemată, cuvintele lui Vani îi pătrundeau făptura cu adevărate perle ale limbii găgăuze. Simțea în durerea şi necazul ei clipe ce nu le trăise nicicînd pînă la acele zile. „Fericirea vine întotdeauna pe neaşteptate, cu adieri mîngîietoare de vînturi primăvăratice, sau cu trăsnetele şi săgețile orbitoare ale fulgerului. Călăuzeşte-mă, Doamne, şi întăreşte-mi cugetul şi voința să duc la bun sfîrşit ce mi-am pus în gînd.”

Văzîndu-l pe bolnav cum se chinuie să se ridice măcar în coate, să se întoarcă de pe o parte pe alta, Doca simțea că încearcă să invoce o speranță magnifică, pe care ar fi în stare să i-o dea numai cerul ca pe o minune, din cele ce le-a săvîrşit Hristos în drum spre Ierusalim. Cerea ajutorul tuturor celora care sunt mai trişti ca ea: „Ce să-ți dărui, Doamne, din destinul nostru cînd balansăm între viață şi moarte, iar durerea unuia devine durerea celuilalt... De ce laşi, în mijlocul unei indiferențe, să se cuibărească veşnicia între umbră şi lumină, din dureri şi necazuri, din speranță şi iubire?.. Pe pămîntul nostru suntem în ospeție – nişte vizitatori ai unui muzeu, chemați să completăm, să colectăm fenomenele umane ale Vieții. Ne întîmpinăm, ne petrecem, mergem prin toate, amăgindu-ne cu visul că vom exista veşnic în vecinătate cu Cernobîlul, terorismul, bolile, războaiele... Ne-ai înzestrat, Doamne, cu putere nemărginită, dar nu ne-ai împuternicit ca să distrugem prin neglijența noastră frumusețea Pămîntului”. Şi urmărind suferințele lui Vani, continua să gîndească: „Deşi e lipsit de aripile zborului, ochii lui speră că viața trebuie să continue cu toate frumusețile ce le are. Căci nimeni, nici un om, cît de deştept din lume, nu a determinat frontiera unde sfîrşeşte durerea, suferința şi unde începe fericirea, care, cu certitudine, începe acolo unde apare dragostea. Numai dragostea oferă convingerea că nu trăieşti viața în gol. Din pămînt şi din duh sfînt fiind meşteşugit, omul poartă speranța să dea rod, să lase urme atîta timp cît îl însoțeşte dragostea”.

Aflînd decizia Docăi, Todur lăsă mîinile în jos, a disperare:

– Cel mai periculos animal pentru un bărbat poate fi femeia, iar cînd dragostea cucereşte inima ei, ea... înnebuneşte cu desăvîrşire!

* * *

Doca trecuse de tot cu traiul la logodnic şi se pregătea de nuntă... Repară cămăruța, schimbă lenjeria, procură scutece de o singură folosință. Puse în fața lui Vani televizorul, iar lîngă pat – radioul, etajera cu cărți, telefonul. În acele zile ea deveni parcă mai matură, mai calculată. Mătuşa, apoi părinții, care nicidecum nu se hotărau să vină acasă din străinătate, precum şi alte rude, îi vorbeau că a juca nunta cîtă vreme Vani e țintuit la pat este o aventură de care poate rîde toată lumea. Doca se înroşea la aceste vorbe, devenea fulger de supărare şi le-o tăia tuturor cu duritate:

– Eu mă pregătesc de nuntă şi nu de mort... Nimeni nu moare şi nici nu va muri în casa mea!

Lumea din sat aştepta înfiorată deznodămîntul unei poveşti de dragoste nemaicunoscute în stepa Bugeacului. Rudele se pomeniră în descumpănire şi deja nimeni nu îndrăznea să se implice în a-i da sfaturi, în a o opri din calea pe care se porni Doca Isiumbeli. E adevărat, uneori, cînd n-o vedea nimeni, fata-şi ascundea fața în palme şi plîngea de părea să se risipească tot farmecul iubirii lor. Dar degrabă se ostoia şi pornea din nou hora pregătirilor. Părinții lui Vani, bătrîni şi neajutorați, se pomeniseră ca doi vinovați în fața apropiatei petreceri, cu feciorul lor bolnav şi nora plină de curaj şi îndîrjire. Şi numai ciobanul Vasile, care venea zilnic să-l maseze pe Vani, susținea intenția celor doi *evl* (logodiți). Dădu consîmțămîntul să fie *dolaclak (tamada)* la nunta lor... dacă ei vor trece prin legea creştinească şi se vor cununa la biserică:

– Fiți *lavclîm* (tineri cununați), precum doreşte Domnul! zicea bătrînul. Se vede că Dumnezeu doreşte să fiți unul pentru altul.

Cu cît se apropia ziua nunții, Doca insista ca tocmelile să ieie amploare. Care, omule, ce fel de amploare? – se mirau sătenii, cărora toate acestea le păreau o aventură ucigaşă.

Seară de seară, până în tîrziul nopții, în vecinătatea cişmelei, cete de tineri dezlănțuiau petreceri vesele, să se zguduie Congazul. Tinereţea o chema afară, la stihia ei, dar fata străjuia îndîrjită bolnavul cu fața-i cuprinsă de o paloare tuciurie, tot vorbindu-i plină de admirație:

– Vom avea nuntaşi, vornicei, bucate pe masă şi eu am să fiu mireasă! Tu, Vani, doar ai promis c-o să mă faci mireasă. Îți închipui, în această lume sunt fete care nu se mărită niciodată şi mor fără să îmbrace pe cap văl de mireasă?

Odată învățătoare, odată femeie şi odată mireasă, Doca le molipsi pe Mitra şi Tudorka, prietenele ei, de pregătirile nunții. În grija lor aveau să fie bucatele pentru masa de petrecere.

* * *

În ziua nunții îmbrăcă rochie albă de mătase. Îşi strînse talia mlădioasă cu-o cingătoare aurită, iar pe cap îşi puse un văl cu broderii făcute chiar de mîna ei. Pe Vani îl îmbrăcă în costum negru, cămaşă deschisă, cravată, la piept îi puse buchet alb ca neaua. În ziua nunții, veni preotul să-i cunune, pe la amiază, îndată ce sfîrşi slujba, apoi primarul le-a înregistrat căsătoria şi, tot spre amiază, s-au adunat nuntaşii. Pe masa din casa mare, acoperită cu o năframă mare şi albă, cu flori roşii, se îndeseau sticle de vin „Ciumai", „Tomai", alte gărăfi cu *iapma rakî,* apoi blide cu bucate tradiționale găgăuze*: sarma cu bulgur, kalla mangea, dűűn kolak, kîîrma, kîvîrma...* La început mesenii se cam stinghereau, privind fața de un luciu gălbijos a lui Vani, dar au servit cîte un pahar-două de tărie şi delicanii cu trandafiri în piept, druştele îmbrăcate în *gevrele*, *boncuklar* şi *gherdane* la gît au cîntat, alungînd din inimile Congazului orice umbră de tristețe. Viața există şi-n întuneric, şi-n cele mai neclare colțuri ale sufletului omenesc. Baciul Vasile Chiroglo a zis la început o doină melancolică la caval, apoi a interpretat cu iscusință la kirimci un dans vesel găgăuz, după care prinse a amuza petrecerea cu ritmuri săltărețe la piculină. Şi deodată mirii se pomeniră a fi frumoşi, plini de viață. Fața lui Vani se învioră, Doca dansă în jurul patului jocul miresei...

Din curiozitate în casa nunții s-au adunat mai mulți măhăleni, printre care şi Todur. A adus un buchet mare de *feslin*, aşezindu-i-l la poalele rochiei în semn de omagiu şi respect, ca înaintea unui monument, urîndu-le tinerilor viață plină de fericire, după care a plecat. Petrecerea a ținut pînă în zori...

* * *

La geamul casei Yuzbaşiilor se desfac trandafirii: roşii, albi, negri, rozachii, nemaipomenit de frumoşi în stepa Bugeacului. Florile alintă o baladă de iubire dintre două inimi îndrăgostite, care-şi doresc să trăiască veşnic, oricît de aprige vînturi ar veni peste ele...

Odată cu lăsarea amurgului, Doca aprinde lumânările de pe pervaz. Vârful făcliilor se apropie, se cuprind, apoi se torc spre tavan, topindu-se într-o şuviță de fum albiu. Peste geam, din tăriile cerului, luna trimite cîteva aşchii intime de lumină, aducînd liniştea în soarta celor doi. În vecinătatea cişmelei, a primăriei şi a cimitirului, pînă în zori făcliile lumînărilor devin parcă mai curate şi mai senine.

Două chipuri marcate de ridurile celei mai mari catastrofe picate din legea eternului dumnezeiesc s-au unit într-un destin uman – destinul fiecăruia dintre noi – păşind hotărît pe calea vieții, modificînd spații şi epoci, pe care bunul Dumnezeu ni le oferă spre a trăi cu legile ei...

Mădălina Manole

Mădălina nu împlinise nici doi ani, cînd a rămas să fie crescută de bunica. Tatăl ei, de cum divorțase, plecase cu traiul la părinții lui la Reni. Mamă-sa a comis o fraudă și, nimerind la zdup, nu s-a mai întors acasă. Bunica, femeie rămasă văduvă de cînd fusese deportată în Siberia și răzlețită de soț, era o fire severă, mereu își educa nepoata într-un spirit spartan. Bătrîna a trăit mereu cu teama ca Mădălina să nu crească mare și să ia drumurile mamei sale. Nepoata îndreptățea speranțele bunicii. Era eminentă. Participînd la olimpiadele școlare, de fiecare dată obținea premii. La adunările părintești, bunica era lăudată... Viața fetei a fost obișnuită pînă cînd bunica se îmbolnăvi, zăcu la pat de ciroză vreo doi ani și în primăvara, cînd Mădălina absolvi școala medie din Ineasca, decedă. La vîrsta ei fragedă se pomeni ca un ostatec în casa bunicii. Din lipsa mijloacelor și susținerii din partea statului ea nu putu să-și continue studiile. Între pereții casei, adumbrite de un tei bătrîn, rotat și de doi nuci încerca să gospodărească. Lucra grădina, păștea caprele în luncă, uneori se mai ducea cu fetele la culesul vișinilor, la prășit, dar de cum ajunse în toamnă, colegele plecară la învățătură și aveai impresia că mahalaua Bordocenilor a rămas doar cu păsările ce nu se călătoriseră în țările calde.

La anii adolescenței Mădălina părea o floare proaspătă uitată în largul cîmpiei. Se făcu frumoasă: avea obrăjorii mereu rumeni, ochii negri cu străluciri vii, sprîncenele pronunțate, bine conturate, genele lungi, iar zîmbetul ei puțin melancolic, puțin vesel ademenea bărbații. Sînii fragezi jucau sub pieptarul rochiei albastre, unica vestimentație bună rămasă de la bunică. Serile zăvora ușile, se culca înfricoșată de flăcăii care, uneori, încercau să bată pe la ferestre, cînd se întorceau de la club după miezul nopții. O înspăimîntau înjurăturile lor deochiate, supărați că nu găseau ușa descuiată.

Dar într-o seară, vicleneşte, în casa ei a pătruns vecinul Alioșa Slutu, un celibatar trecut de prima tinerețe, care, îmbătat de frumusețea fetei, o dorea tot mai nestăvilit. Văzînd-o că se împotrivește cu înverșunare, Alioșa de furie mai n-a strangulat-o. I-a rupt cămașa, lenjeria, a lovit-o dureros peste față, pînă cînd, plin de disperare, a lăsat-o și plecă înjurînd. Cîteva zile Mădălina a umblat buimacă, străină de toate. Consolarea și-o află în lecturi. De mică îi plăcea să citească și deveni apropiată cu bibliotecara satului, Serafima, o femeie grasă molcăluță la vorbă, mereu bîrfitoare cu dorința de a trage foloase din oricare sfat...

– Păcat de tine, copila mea, zise bibliotecara ascultîndu-i păsul. Ești frumoasă, deșteaptă, în stare să dobîndești multe, dar nu te poate nimeni ajuta în mizeria timpului în care ne-am pomenit cu toții... Ori poate... Serafima făcu o pauză apoi o întrebă: N-ai dori să pleci la lucru în Cipru? Iaca idee! Vara mea, Anastasia, de-acum al patrulea an se află acolo și-mi telefonează că o duce bine, are de toate... Iaca idee!

– M-aş duce oriunde, numai să ies la liman, căzu de-acord Mădălina. Dar e nevoie de bani...

– Am să vorbesc cu Anastasia, Mădălino. Iaca idee! Cum de nu m-am gîndit la tine mai înainte?! regreta întruna bibliotecara. Vino la mine poimîine.

Peste o zi, Mădălina veni la bibliotecă plină de emoție, întrebînd-o pe Serafima:

– Aveți careva noutăți?

– Şi numai bune, draga mea. Am primit un fax de la Anastasia. Ea cere fotografia ta en fas şi en profil, cîteva date biografice şi adeverința de naştere.

La numai o săptămînă, după ce toate cele solicitate au fost trimise prin acelaşi fax în Cipru, Serafima primi o telegramă, la care erau anexați banii necesari pentru ca Mădălina să se deplaseze pe insula dragostei...

– Voi face oare față? întreba Mădălina plină de naivitate.

– Nici o problemă, draga mea, răspundea Serafima. Cîte fete au plecat la muncă în străinătate niciuna nu s-a plîns din această pricină. Eu, dacă n-aş avea familie şi patru copii, demult nu mai stăteam acasă... Dar aşa, mă ocup cu sfaturile, şi o privi cumpătată, după care îi aminti: Pentru că te-am ajutat, o să-mi dai toată roada grădinii din toamna asta. Tu doar nu ai nici un chip de a o strînge...

* * *

Doar cu o geantă, în care avea ceva demîncare şi ceva haine, Mădălina Manole veni la aeroportul învăluit de ploaie de la Chişinău. I se părea că totul se petrece în vis. Zbura pentru prima oară în viață. Controalele vamale, ochii severi ai poliţiştilor, perfectarea actelor, toate-acestea i se păreau coborîte de undeva de pe ecranele filmelor văzute la televizor. Pomenită în salonul lainerului, privea prin hubloul avionului, care se avînta în nori, luînd calea spre meleaguri necunoscute, casele oraşului care se pierdeau tot mai mult după plapoma norilor. În salonul avionului călătoreau vreo două duzine de fete. Frumos îmbrăcate, majoritatea înzestrate cu celulare, fardate, mereu se rînduiau la uşa veceului din coada avionului ca să fumeze. Din vorbele lor se înțelegea că dînsele călătoriseră nu odată pe acest traseu aerian... Mădălina privea cu admirație, închipuindu-şi că jos e sudul Basarabiei, Insula Şerpilor, delta Dunării, apoi văzu, departe în jos, crestele albe ale valurilor Mării Negre. Zărea, în bătaia soarelui ce răzbătea tot mai mult printre norii zdrenţuroşi, corăbii miniaturale ce se îndepărtau ori se apropiau de ţărmuri. Apoi, zburară de-asupra Anatoliei, Turciei centrale... Straniu dar dintr-o dată se trezi cu gîndurile acasă, la cele lăsate în ogradă... Îşi aminti de toți vecinii cu care a copilărit, au sprijinit-o şi au ajutat-o. Îşi imagina că vorbeşte cu bunica, se sfătuiesc ca întotdeauna în serile lungi de iarnă, cînd bătrîna stătea la pat. Bunica adeseori îi vorbea despre calvarul deportărilor, despre foamea grea, despre cum a salvat-o pe mamă-sa pe acea foamete... Ochii bunicii de fiecare dată lăcrimau şi se adînceau în orbite, pînă cînd, într-o dimineață de mai, s-au închis

pentru totdeauna... La acea clipă, Mădălina avea impresia că sufletul bunicii zboară alături de ea, spre țara lui Isus Hristos. Citise undeva că sufletele creştinilor, după patruzeci de zile de la deces, se ridică spre ceruri, trec toate vămile, ca mai apoi să ajungă la Ierusalim, unde vor aştepta ziua judecății de-apoi...

Curînd avionul zbura, iar de-asupra mării şi la orizont se iți cornul insulei Cipru. În salon, domnişoarele începură să se agite, să cînte cu veselie, creînd o atmosferă de relaxare şi sărbătoare. Una dintre ele, cînd avionul porni spre decolare, parcă nerăbdătoare, o privi trufaş pe Mădălina şi-i zise obraznic:

– Arăți bine, cocoto! Ai să fii o marfă de preț pentru cei setoşi de dragoste!

* * *

Găsi aeroportul Larnaca ca o poveste. Lumea frumos bronzată, veselă, lumini de diferite culori peste tot. Vitrinele magazinelor cu tejghele bogate şi vînzători amabili ofereau servicii trecătorilor. Briza caldă a mării o făcu să creadă că a nimerit în mijlocul verii. Trecu controlul vamal şi, ieşind în fața aerogării, privea întruna fotografia Anastasiei care trebuia să o întîlnească. Nu o văzuse niciodată. Se aşeză pe o bancă străjuită de doi palmieri, cercetînd cu privirile strada aglomerată de maşini luxoase, peste care se aşternea tot mai pronunțat voalul amurgului. Urmărea mirată cum au fost întîlnite celelalte fete venite de la Chişinău: ajutate să pună bagajele voluminoase în maşini, de către bărbați simpatici, plecau rînd pe rînd, vesele, în direcții necunoscute.

De la o vreme Mădălina, simțind cum se scurge timpul şi nimeni nu vine, fu cuprinsă de îngrijorare. Nu cunoştea nici oamenii, nici locurile, nici limba. Uşor descumpănită, aşteptă vreo oră şi jumătate. Doi polițişti se apropiară de ea şi-i vorbiră amabil în limba greacă, apoi, văzînd că nu-i înțelege, unul din ei îi vorbi în engleză. Mădălina studiase la şcoală engleza. Înțelesese că i se cer actele la control. Unul din polițişti, studiind minuțios paşaportul, i-l întoarse şi-i surîse ironic, măsurînd-o din cap pînă-n picioare şi concretizînd pentru orice eventualitate:

– Turist? Relax?

– Yes!.. şopti Mădălina, mirată că polițiştii o privesc zeflemitor.

Trecea timpul. Se întunecase de-a binelea. De frică începură să-i tremure picioarele. În spate se afla aerogara cu sala de aşteptare, unde putea să înnopteze dar ce va face mîine, cum se va descurca?!. Strada din vecinătate devenise aproape pustie, pe aeroport avioanele decolau tot mai rar. Pe cer licăreau stele mari şi clare. Marea Mediterană cu valurile ei domoale se pregătea de culcare.

Cînd pierdu toate speranțele şi ochii i se scăldau în lacrimi, în dreptul ei frînă un „jeep” întunecat. O recunoscu pe Anastasia, care stătea pe banca din urmă între doi bărbați. Fără să coboare din salon, o pofti să urce pe banca de lîngă şofer. Cînd Mădălina, încă înfricoşată, urcă sfioasă în maşină, Anastasia o bătu prieteneşte peste umăr, zicîndu-i:

– Aici mă numesc Bubuzi. Aşa să-mi zici şi tu... Deprinde-te! Pe insula Afroditei ziua de lucru începe odată cu lăsarea amurgului. Nu te îmbufna dacă nu te-am întîlnit la vreme. Am avut multe trebi...

– Mădălina. Îmi zice Mădălina Manole, aproape şopti fata urmărită de ochii lacomi ai bărbaților...

Maşina o luă din loc, iar Bubuzi şi cei trei bărbați începură a discuta gălăgios. Femeia le explica ceva în limba greacă, iar bărbații dădeau afirmativ din cap, continuînd neîncetat s-o măsoare cu privirile iscoditoare.

– Auzi, Mădălino, îi zise veselă Bubuzi. Dracii iştea vor chiar în seara asta să se trîntescă pe rînd cu tine în pat. Ce zici, te dăruieşti oleacă fanteziei lor sau eşti obosită?

– Cad de pe picioare, ţacă. Nu te văd cu ochii...

Maşina înainta pe străzi înguste, bine luminate pînă ieşi din oraş, nimerind pe un drum lat, cu linii demarcaționale la mijloc. Unul dintre bărbații ce stăteau alături de Bubuzi începu să-i lămurească Mădălinei că este boxer, a încrucişat mănuşile pe ringurile din Moldova... ieşind învingător în mai multe meciuri... Acuma n-ar fi împotrivă să lupte în pat cu o domnişoară fermecătoare precum este ea...

– Acesta e Spirus, patronul meu, zise Bubuzi. Toți castraveciorii care vin pe insulă, neapărat îi încearcă dînsul la gust...

– Încotro mergem? întrebă deodată cuprinsă de o nelinişte stranie Mădălina.

– La Limasol, răspunse Bubuzi, ca toți laolaltă să se hlizească către ea.

Comportarea oarecum suspectă a bărbaților şi a femeii, o făcu să bănuiască că a nimerit în mijlocul unei... pegre. Mădălina încercă să-i vorbească cîte ceva de-acasă, să lege cu ea un capăt de discuție, dar femeia îmbrăcată c-am extravagant, cu brațele şi gîtul pline de bijuterii se dovedi complet indiferentă față de veştile de acasă... Într-un sfîrşit limuzina staționa în preajma unui edificiu cu trei niveluri, cu multe balcoane, pe care fîlfîiau întinse pe funii, uscîndu-se, costume de baie femeieşti. Chiar alături – o terasă mare, cu mese de biliard. Răsuna muzică grecească. La mese, la acea oră tîrzie, era mult tineret. În cealaltă parte a străzii, de unde se vedea marea, Mădălina descoperi surprinsă o grupă de fete, ce păşeau nestingherite în slipi, fără de sutiene. Reflectoarele puternice luminau crestele valurilor şi perechile, doritoare de a se scălda în nocturnă.

– Să mergem, o trezi din contemplare Bubuzi. Te cazez, te hrănesc, apoi...

Depărtîndu-se de maşină şi de bărbații gălăgioşi, Bubuzi o conduse la cantină. După cină, îi arătă odaia unde va dormi, baia, veceul.

– E bine, zise Mădălina. Numai de-aş fi în stare să fac față muncii care o să mi se ceară...

– Copila mea, fii liniştită. De mîine totul va începe în chip normal. I-ai căzut tronc la inimă patronului, iar asta... E o chestie!.. Eşti obosită, de pe drum... Odihneşte-te, iar de mîine seară, pleci la muncă!

Ultimile cuvinte sunară în vocea Bubuzei soldățește. Mădălina, după baie, se strădui să adoarmă, dar nu putu închide un ochi. Din curte, perechi-perechi, plecau pe plaja semiîntunecoasă. Se dezbrăcau în mod demonstrativ intrînd gălăgioşi în apă. De ici-colo răzbăteau gemetele de extaz al tinerilor care se îmbrățişau şi se zvîrcoleau în valurile mării şi ale plăcerilor. Pe la miezul nopții, chiar sub geamul ei, două fete se luară la harță între ele, într-o românească clară, cu dialect de Durleşti. Apoi sfada lor trecu într-o încăierare, învinuindu-se una pe alta că i-a suflat clientul bogat de sub nas... Se numeau cu vorbe urîte, scîrboase şi, după ce s-au flocăit reciproc, veni Bubuzi să le astîmpere cu cîteva fraze apăsate, despărțîndu-le cu înjurături şi amenințări...

Cîntecele şi veselia nu conteniră pînă la răsăritul soarelui. Urmări o vreme un bătrînel chel, la volanul unui „Cadilak" descoperit, înconjurat de domnişoare, numai în slipi transparenți, ce dansau în jurul lui şi cîntau „Katiuşa", rînduind fericite o sticlă mare cu şampanie. Bătrînul le tot achipuia pe rînd pe la locurile ruşinoase, pornea din loc şi oprea mulțumit maşina... Continuau să se audă strigătele şi chiotele fericite ale perechilor ce se aflau în apă... Cînd soarele se ridică de-a binelea peste întinsurile azurii ale mării, toată lumea se astîmpără şi viața parcă încetă. Doar o echipă de bărbați cu maşini-unelte aduceau plaja în ordine, curățînd-o de o mulțime de prezervative, despre care Mădălina crezuse că-s meduze, pe care valurile înalte le aruncau peste nisipul auriu al litoralului. Abia după ce liniştea cuceri totul în jur, Mădălina adormi buştean...

* * *

Bubuzi o trezi în faptul serii.

– Scoală, că uite trece ziua, o zgălțîia ea să se trezească. Doar n-ai venit aici să te pun la îngrăşat... Degrabă încep să pice clienții. Trebuie s-arăți cît mai proaspătă...Patronul deja te-aşteaptă!

Mădălina sări, învălmăşindu-se. Cuvintele Bubuzei o făcură să vadă din nou clar şi crud doar într-o cîtime de secundă tabloul din noaptea trecută. În aceeaşi clipă îşi dete seama la ce „munci" va fi impusă.

– Țacă, eu n-am venit aici să practic prostituția, îi spuse cu voce înfrigurată Mădălina şi singură se sperie de curajul său.

– Eşti tare-n clanță?!. Închideți pliscul, răspunse rece şi obraznic Bubuzi. Uite la ea... Am cheltuit o groază de bani pentru tine. Cum ai de gînd să mi-i întorci?

– Încredințează-mi orice lucru. Am să mătur străzile, am să spăl blidele... Eu sunt deprinsă cu greutățile... Dă-mi orice de lucru numai nu vreau să ştiu de toată murdăria văzută noaptea trecută...

Mădălina vroi să-i riposteze, iar femeia cu ochii de corb, nestăvilită, începu a-i enumăra pe degetele-i inelate:

– Oamenii vin pe insula Afroditei să se odihnească şi să se iubească cum vor şi cu cine vor! Aici sexul se practică numai pe bani! Se exclude orice act de binefacere! În seara asta vei deservi patronul şi cei doi tipi care ne-au adus de la aeroport. Fără nici o discuţie! Vei fi în supravegherea mea şi doamne fereşte să faci un pas în lături... E momentul să ne înţelegem în privinţa remunerării. Doar ai venit în Cipru la cîştig... Închide gura!. După această seară, venitul tău va fi repartizat în felul următor: Cincizeci la sută le dai îndată celora care ne ocrotesc. Doar te afli aici ilegal. Douăzeci şi cinci de procente o să-mi revină mie, pentru că sunt proxeneta ta şi mai ai să-mi recuperezi cheltuielile suportate pentru aducerea ta pe insulă. Cu zece la sută acoperi cazarea şi mîncarea zilnic... Din venitul rămas, cinci la sută o să verşi în caznaua diasporei, care se numeşte „Fondul curviştinilor". Se are în vedere dacă te îmbolnăveşti, sau apare necesitatea să te trimitem de urgenţă în patrie – înţelegi... Deci vei avea curat zece procente. Aşa e stabilit de clanurile mafiote ale Ciprului. Pe întreaga insulă, pentru toate curvele ce vin din toate ţările la cîştig. Ţi-i clar, fetiţo!?

Şi Bubuzi o fixă iar crunt şi rece, cu ochii ei sticloşi de corb. Mădălina simţi că a nimerit în capcană, într-un sarcofag şi nu găsea nici o ieşire. Privirile-i i se încruntară, pe faţa ei se aşternu tristeţea şi mahna. Îi vuia capul învăluit de furtună, îşi muşca nervoasă unghiile. Era gata - gata să izbucnească în hohote de plîns, pînă socoti că lacrimile n-o pot ajuta cu nimica şi se răsti cu vocea ei îndîrjită:

– Cum pot face eu dragoste dacă sunt încă fecioară!? Oare nu ţi-i milă de mine? Şi la urma urmei am nevoie şi de un cît de mic răgaz...

Cum numai Mădălina termină vorba, stînd cu pumnii încleştaţi de parcă se gătea să se încaiere cu inamicul, Bubuzi... înţepeni. Privirile ei de gheaţă deveniră mai blînde. O măsură atent din cap pînă în picioare, precum se face cînd vezi un om pentru prima oară, duse mîinile în plete, îşi răsfiră părul vopsit în galben auriu.

– Glumeşti sau spui adevărul?..

– Oare cu dumneata are rost să glumeşti...

– Cu adevărat eşti virgină? o întrebă Bubuzi cu insistenţă, fără ca să o slăbească din priviri, dorind să mai precizeze: Nu glumeşti nici un pic?..

– N-are nici un sens...

Bubuzi, după o lungă pauză, îşi reveni, ieşi iute din odaie. Curînd reapăru însoţită de o femeie în halat alb, cu bonetă medicală pe cap. Mai adusese cu ea un vraf de reviste „Playboy", cu erotică şi sex. Femeia în halat alb îi porunci, nestingherit, să se dezbrace... Mădălina fu supusă unui control riguros şi după ce o îndemnă prin gesturi să-şi îmbrace hainele, îi lăsă Bubuzei un certificat iscălit, ştampilat. La plecare, femeia în alb rosti încîntată:

– O key!

Cînd au rămas singure, Bubuzi îşi cuprinse fericită săteanca.

– Eşti o adevărată comoară, puiculiţo! Ne-ai căzut ca o mană cerească... şi începu atent să-i explice: În Cipru întreg anul e sezon estival. Aici vin oameni foarte bogaţi care doresc să facă sex cu domnişoare virgine. Ei plătesc bani nebuni! Chiar mîine vor veni peţitorii la hotel... Ce fericire, doamne!

– Deci, azi sunt scutită de patronul dumitale, întrebă Mădălina cu voce stinsă, înghiţind restul frazei, luminată de o scînteie de speranţă.

– Ei, cînd vor afla noutatea o să înnebunească de fericire... Fii pe pace, deocamdată n-au să se atingă de tine. Ei preţuiesc mult profitul!

Bubuzi deveni parcă alt om. Era veselă şi blîndă. Dori, ca printre altele, să afle şi ceva noutăţi de acasă. Apoi prinse a-i ciripi întruna ca să stea în odaie cît poftește, să se liniştească, căci astăzi nu se va întîmpla nimic rău cu ea. Luă certificatul medical, lăsat adineaori de femeia în halat alb, se fardă înaintea oglinzii, netezindu-şi ridurile bine conturate pe la colţurile gurii şi ieşi grăbită fredonînd o melodie grecească.

* * *

Încă o noapte plină de zbucium şi mister. Avînd acest răgaz neaşteptat, Mădălina începu să-şi frămînte minţile, cum să evadeze din locul blestemat unde nimerise. Nu o interesau nici revistele „de specialitate”, precum i le recomandase Bubuzi. Căuta cu febrilitate o ieşire din această situaţie stupidă. Cum de nu a priceput dînsa ce ocupaţie va avea aici, cînd s-a hotărît să vină în Cipru?! „Iată unde nu este nevoie de o mentalitate kolhoznică, îşi zise ea. Cine, cine mă poate salva acum? Doamne, Dumnezeule! Apără-mă şi scoate-mă de la nevoie!”. Îşi mai aminti atunci de bunica ce o smotrea pururea să nu ajungă depravată... Îşi aminti de Alioşa Surdu, de Anastasia... Toate gîndurile roiau haotic în capul ei. Nu-i venea nici o idee ingenioasă. Îi trăsni un gînd: să se înece, sau să se arunce în stradă sub roţile unei maşini... Prinse să se îmbrace cu grabă, dar de cum dădu să iasă pe uşă, fu întîmpinată de Bubuzi ce tocmai picase cu cei trei bărbaţi. Vlăjganii cu piepturile păroase, pe care luceau lanţurile de aur în care erau prinse cruci grele, îi zîmbiră larg, prieteneşte. Pretinsul patron o netezi chiar cu dosul palmei pe obrazul palid şi-i vorbi într-o românească stîlcită, silind-o să nu-şi facă emoţii că totul va fi în ordine.

– Eu garantez totul bine la tine! o încheie el.

– Ia-ţi catrafusele, căci te mutăm în altă parte, îi ordonă veselă Bubuzi. Deseară o să fii prinţesa balului!

* * *

Mădălina avu ocazia să vadă oraşul în plină zi. Bubuzi, care cu fiece clipă devenea tot mai antipatică şi mai respingătoare, în vizitele făcute prin magazine nu o slăbea din ochi nici pentru o clipă. Revenind cu toate cumpărăturile la noua locuinţă, un apartament cu două odăi, Bubuzi îi ordonă să se băiască, să-şi schim-

be toată lenjeria de corp. Spre chindie o coafeză făcu din părul ei bogat şi negru o adevărată capodoperă. Fu condusă apoi într-o odaie separată şi două femei, în ritmul neîncetatelor încîntări ale Bubuzei şi ale patronului, Mădălina se pomeni îmbrăcată într-o rochie de mireasă. Încălţă pantofi albi ca neaua. În păr îi prinseră o ghirlandă din mergeluşe sidefii; în lobii urechilor străluceau cercei cu pietre rubinii, iar pe mîinile ei plăpînde, înmănuşate – două inele de aur. Femeile îi vopsiră ochii, obrajii, o parfumară. Tocurile pantofilor o făceau mai năltuţă, rochia îi contura talia subţire şi sînii robuşti. Mădălina, privindu-se în oglindă, uită parcă de toate care o aşteptau. Sufletul ei se îmbătă de admiraţie şi frumuseţea pe care o vedea. Chiar şi Bubuzi părea că regretă că nu e în locul Mădălinei.

– Nici n-am luat de seamă, fată hăi, că eşti atît de frumoasă! făcu ea, în maniera unei mahalajoaice de la Ineasca.

– Prinţesa! murmură patronul. Frumoasa la mine ca Afrodita!

Dar evenimentele principale aveau să înceapă pe la mijlocul serii. Mădălina, escortată de cîţiva bărbaţi tineri, de o parte în haine albe, de altă parte – în negre şi cîteva domnişoare îmbrăcate şi ele elegant, ce-i ţineau din urmă trena rochiei, fu condusă într-o sală largă, spaţioasă, cu scenă luminată. La mesele bogate stăteau în aşteptare bărbaţi, cu ochii curioşi, majoritatea în vîrstă. Răsuna o muzică lină, aproape solemnă. Cînd cortegiul ajunse în mijlocul scenei, de unde se vedea toată lumea din sală ca în palmă, cîţiva dintre bărbaţii ce stăteau pe scaune la mese s-au sculat în picioare, aplaudînd uşor apariţia prinţesei. La un semn al Bubuzei, în faţa tuturora îşi făcu apariţia doamna în halat alb, care-i făcu examenul medical, şi, cu o ţinută severă, se adresă asistenţei în limba engleză. Îi informă pe toţi că Mădălina este o studentă din Moldova, studiază artele frumoase, îi plac călătoriile maritime, e calmă, preferă acţiunile de caritate, are înălţimea cutare, greutatea cutare, volumul sînilor, numărul piciorului, este virgină, doreşte şi visează să devină soţia unui prinţ, obligîndu-se prin lege şi credinţă să-i fie fidelă... Prezentatoarea, în cele din urmă, scoase demonstrativ certificatul medical, demonstrîndu-l sălii. Îşi încheie discursul afirmînd că ea, ca patroana acestui celebru restaurant unde se află acum, garantează veridicitatea informaţiei... După ce încetiniră aplauzele frenetice ale sălii, reîncepu muzica. Bubuzi, preluînd certificatul medical, însoţită de patronul ei, prinse a se plimba printre mese. Majoritatea bărbaţilor care o solicitau, erau cu chelii şi aveau favoriţii cărunţi. Bubuzi, ca un bun cunoscător al meseriei, dialoga agitată, scotea din poşetă un calculator, socotea şi explica ceva. Sala era agitată. Tinerii şi tinerele care o însoţeau, îi ajutară Mădălinei să coboare de pe scenă şi să meargă printre mese, ca s-o aprecieze mai îndeaproape bărbaţii. Fata era tristă, sufletul ei se zbătea ca o pasăre rănită, prinsă în colivie. ” Curînd cineva din boşorogii iştea cu buzunarele pline mă va cumpăra ca pe o vită la iarmaroc, mă va duce în luxurile lui ca să-şi satisfacă plăcerile animalice...Doamne, Doamne! Cît e de greu să fii

fată neapărată, neocrotită de nimeni... Unde sunteți voi, bărbaților?.. Coboară, Doamne, din împărăția ta un înger păzitor şi salvează-mă! Doar tu, Doamne eşti atotputernic, salvatorul nostru la nevoi...”

Emoțiile o luară pe deasupra. Nu se mai putu stăpîni şi lacrimile prinseră să-i şiroiască pe obraji. Plînsul ei tăcut, puțin ascuns sub voalul de pe față, o făceau şi mai frumoasă. Avea un şarm deosebit, care atrăgea atenția, stîrnind şi mai mult admirația... Bubuzi negocia, luptîndu-se pentru fiecare cent. Purtase convorbiri cu aproape toți bărbații bogați din sală. „Dar poate că e mai bine că sunt pețită de bărbați bătrîni, nu contenea să se frămînte Mădălina. Voi încerca să le explic, ca unor bunei că nu sunt ceea ce cred ei... Par a fi înțelegători...Voi încerca...”

După vreo două ore de chinuri şi aşteptări, timp în care Bubuzi negocia mereu, părea că lucrurile încep a se limpezi... Deodată în sală îşi făcură apariția doi tipi în straie lungi, albe ca neaua, cu turbane pe cap, cum poartă arabii. Se apropiară de cei aflați în negocieri cu Bubuzi şi prinseră a dialoga între dînşii, tot furînd-o cu privirea pe mireasa fermecătoare. Unul dintre ei o chemă pe Bubuzi şi după un scurt schimb de fraze, îşi strînseră mîinile... Mădălinei i se păru că se prăbuşeşte într-un hău negru şi adînc. Se simțea cu sufletul tot mai deşert, pustiit de orice zvîcnet. Era convinsă că de voința ei nu mai depinde nimic. Privi încruntată la arabii care, înțeleseseră că au plătit bani buni pentru ea, dar se pomeni în acelaşi moment față în față cu mutra radioasă a Bubuzei.

– Se vede că eşti norocoasă, fată hăi! O asemenea bogăție din afacerea asta nici nu visasem...Trei procente din venitul total este al tău. Dar ce venit! Acum mergi sănătoasă şi bucură-te de viață!...

Mădălina nu mai simți nici cînd cei doi arabi, în veşminte albe, cu turbane pe cap i se alăturară, luînd-o cavalereşte, fericiți de braț, nici cum ieşiră cu ea, petrecuți de aplauzele sălii. În prag mulțime de fete ce nu avuseră acces înăuntru, la fel o aplaudau, dar mai reținute, scînteindu-le ochii de invidie...Chelnerii cu fețele binevoitoare, îi presărară calea cu flori, apoi îi deschiseră portiera superbului „Rolls Royce”, în care se scufundară Mădălina, călăuzită de cei doi bărbați care vorbeau între ei melodioasa limbă arabă. Cînd maşina porni din loc, aproape fără să se audă, fata nu dorea să se gîndească la nimic. Privea absentă televizorul, condiționerul, telefoanele, barul cu băuturi şi toate celelalte luxuri ale maşinii. Se simți o stafidă uscată, ce călătorea pe rînd de pe lozniță într-o magazie, din magazie în cîrciuma unui negustor, de acolo în buzunarul unui cumpărător mai bogat, iar de aici va fi lăsată în mîna unui copil alintat ca ostință, ca acesta să o pună în gură, să o sugă o vreme, apoi să o scuipe printre dinți ca pe o scamă. Nu mai auzea nici strigătele frenetice şi complimentele celor de-afară la adresa ei:

– Fain, prințesa! Fain!..

Drumul fu scurt. Pe cer apăruse luna, mii de stele dansau vesele pe bolta neagră, încercînd să o mîngîie cu razele lor sfioase. Dar Mădălina nu vedea decît perdeaua lacrimilor uscate.

Maşina se opri într-o ogradă pustie, cu havuz şi piscină, cu palmieri şi flori exotice, înconjurată din toate părțile cu ziduri albe şi înalte. Doi valeți, răsăriți din pragul clădirii frumoase în două niveluri, îi ajutară să coboare, apoi văzîndu-i pe patroni luară poziția de drepți, dîndu-le onorul... Îndărătul uşii înalte Mădălina descoperi un interior bogat şi luxos, mirosea a ierburi proaspete şi a cafea. Călăuzită de cei doi bărbați, ridică scările la etajul doi şi se pomeni într-un dormitor superb, cu mobilă albă ce avea mînere de fildeş, candelabre de cristal, condiționere. Un pat larg, cu perine şi multe perne, cu un acoperemînt din mătăsuri fine, străvezii. Bărbații o aduseră la braț în mijlocul dormitorului, îi zîmbiră supuşi, cu ochii trişti, făcură o plecăciune de respect, ca în fața unei divinități şi o lăsară singură. Numai la cîteva minute după plecarea celor doi, întră o femeie în vîrstă, urîtă la față, cu cercei mari jucînd în urechi, care-i oferi lenjerie de noapte într-un pachet lucitor. Îi vorbi pocit englezeşte ca Mădălina să înțeleagă că este liberă să-şi schimbe hainele şi să se culce, iar dacă doreşte, în odaia vecină, la bucătărie poate servi ce-i doreşte inima...

Stresată, într-o încordare de două zile, Mădălina îşi dezbrăcă aproape furioasă rochia de mireasă şi probă lenjeria şi halatul de catifea noi-nouțe. Îi veneau întocmai. Îşi făcu mai întîi o baie, ştergîndu-şi toată spoiala de pe față, apoi simți că-i ruptă de foame. Nu vroia să se mai gîndească la nimica, obosise de atîta frămînt. Fie ce-o fi! O soartă are omul!

La bucătărie găsi frigiderul ca un adevărat corn al abundenței. Din toate bunătățile ea alesese roşii, castraveți, ceapă, sare şi ulei. Făcu liniştită o salată, ca la Ineasca, mîncă cît potrivi, apoi, pentru prima oară în viața ei, umplu un pahar de rachiu şi îl dete peste cap. Bănuind că foarte curînd va fi supusă unor chinuri morale şi fizice, se cufundă în saltelele de pene şi adormi buştean.

* * *

Cînd se trezi, soarele se juca prin geamul mare cu perdele albe de mătase fină. Dindată privi speriată în jur. Nu era nimeni în odaie. Nici noaptea nu fusese nimeni. Uimirea deveni şi mai mare, trecînd într-o curiozitate copilărească. Îşi punea o sumedenie de întrebări. De cum se spălă auzi la interfon o voce de femeie într-o curată limbă românească: „Bună dimineața cuconițo! Pregăteşte-te de plecare...”

Uşile înalte, albe, cu ghirlande ornamentate cu frunzulițe aurite, se deschiseră şi în prag apărură cei doi bărbați de-aseară şi o femeie, care traducea vorbele în româneşte.

– A fost linişte? Ați dormit bine, domnişoară?

– Mulțumesc!..

– Trebuie s-ajungem cît mai curînd, adăugă al doilea, apoi se adresă femeii: Să se îmbrace în haine verzi.

Zicînd acestea, bărbații cu privirile triste, ceea ce o punea pe Mădălina în cumpene, dispărură.

– Unde-o să plecăm? Ce se întîmplă ? încercă Mădălina să afle de la femeia rămasă alături. Aceasta însă o privi cu ochii absenți şi clătină din cap, ca şi cum ar fi spus:"Aici întrebările sunt de prisos. Totul este deja hotărît..."

Curînd îi aduse un costum exact pe ea, de culoare verde, o ajută să se îmbrace, o servi c-o ceaşcă de cafea şi o sili să iasă în prag. Aceeaşi maşină îi aduse la un aerodrom, unde urcară într-un avion mic, confortabil şi peste cîteva clipe zburau de-asupra Mediteranei. Absorbită de priveliştea dimineții, Mădălina admira frumusețea valurilor, apoi în față i se deschise panorama deltei Nilului, zări piramidele faraonilor, caravane de cămile, abia mişcîndu-se prin nisipuri. În depărtare desluşi multe sonde de petrol, făclii uriaşe care ardeau în locul unde probabil se dobîndeau zăcăminte de gaz natural. Mii de conducte argintii se ramificau haotic prin deşerturile Egiptului, pînă ajungeau la Marea Roşie, unde staționau în porturi multe nave maritime. Călătoria se desfăşura ca o plimbare prin miracol şi vis. Ochii ei încă de copil zglobiu admirau acum frumosul, superbul pămîntului, despre care atît de multe auzise la lecțiile de geografie. Nu-i venea să creadă că avea ocazia să vadă locurile, unde s-au născut şi au decăzut civilizațiile antice ...

La cîteva ore de zbor, avionul ateriză în preajma unui oraş cu multe moschee înşiruite pe crestele munților golaşi, de unde începeau întinsurile pustiului. În vecinătatea pistei de decolare se înălțau construcțiile impunătoare ale combinatelor de desalinizare a apei din mare. Printr-un sistem complicat, împrejurimile oraşului erau irigate pe zeci de hectare cu livezi şi vii. Mădălina fu iarăşi cuprinsă de nelinişte. De ce au adus-o aici oamenii aceştia necunoscuți, fără măcar să-i verifice actele? Oare dînsa a devenit a tuturora şi a nimănui?!... Cei care o însoțeau erau însă tăcuți, deşi destul de eleganți şi atenți cu ea.

La aeroport îi aştepta o maşină bogată, care îi duse la un palat alb ca sarea de lămîie de sub stînca unui munte, poalele căruia erau acoperite cu plantații de palmieri. Palatul avea geamurile mari, dar cu sticle întunecate şi toate amprentele unui edificiu somptuos, cu inscripția „Șeraton" pe frontispiciu.

– Am ajuns, îi dădu de înțeles unul dintre bărbați, conducînd-o într-o sală cu multe amfore, pline cu flori vii. Acante şi arabescuri ornamentau tavanul semioval şi geamurile cu persiene.

* * *

Soarele dogoritor ajunsese demult în dricul amiezii, cînd Mădălina se trezi după un somn adînc şi obositor. În încăpere condiționerele răspîndeau o mireasmă de flori proaspete. Răcoarea ce venea parcă de la perdelele albe ale ferestrelor

arcuite, cu jaluzele ornamentate, o calma. De-afară răzbătea aerul uscat al pustiului, ferestrele erau întredeschise, dar nu se auzea nici un sunet, decît, rareori, freamătul talazurilor mării din apropiere.

Reveni cu gîndul la situația în care nimerise. Vroia să creadă că are un vis urît, că degrabă se va trezi şi nimic rău nu i se va întîmpla. Doar pînă acuma a avut prilejul de a vorbi numai cu oameni galanți, atenți, binevoitori şi buni. „Poate e adevărat ceea ce-mi tot spunea bunica: pămîntul, cît ar fi el de mare, totdeauna se sprijină pe înțelegerea şi bunătatea dintre oameni...” Încerca să-şi amintească tot ce a studiat la şcoală din domeniul arabisticii. Învățase ea silitor, citise multe cărți, dar... prea puține îi rămăseseră în memorie despre meleagurile acestea, unde cu vreo două săptămîni în urmă, nici nu-şi putea imagina c-o să ajungă. Era într-o aşteptare chinuitoare. Ce se va întîmpla, în posesia cui se va afla? Îşi mai aminti de haremul musulmanilor şi o luară iarăşi tremuricii. Deocamdată se simțea, oricît de confortabil era anturajul, că este pur şi simplu o ostatecă, într-o țară miraculoasă şi străină. Se spălă pe față, bău un ceai în bucătăria splendidă. Cugeta că şeihii arabi, fiind stăpînitori peste mari zăcăminte de țiței, au devenit din mila lui Allah, cei mai bogați din lume. Dar ce are bogăția lor cu soarta ei, o fetiță neapărată de la țară, din îndepărtata Inească, despre care aici nu auzise nimeni? În clipa cînd îşi făcu toaleta şi se ghiduşea de necaz în fața oglinzii, uşile de la intrare se deschiseră larg. Strînse pumnii, oțărî ochii, silindu-se să-şi păstreze calmul în aşteptarea unei noi şi enigmatice întîlniri cu oameni străini, necunoscuți. În încăpere intrară trei femei în feregele roze, în lobii urechilor purtau cercei cu pietre de briliant, pe mîini inele scumpe. Tustrele erau în vîrstă. Cea mai mare, cum se vede medic, o sili să se supună controlului de virginitate. Mădălina trecu iarăşi clipe de înjosire şi dezgust... După un control riguros, medicul o bătu prieteneşte pe umăr şi, întorcîndu-se cu ea, la cele două femei, zîmbi zicînd:

– Madam, fain!

Una din ele dispăru şi reveni îndată cu un cărucior pe care erau diferite atribute de vestimentație. Femeile o puseră să-şi facă un duş, să-şi schimbe toată lenjeria, hainele şi să probeze altele noi, ca în cele din urmă s-o îmbrace într-o rochie albă, cu poalele fine şi lungi, de mireasă. Îi împodobiră urechile şi degetele cu bijuterii scumpe, la gît îi puseră o podoabă cu briliante, iar pe frunte, în loc de coroniță, o diademă, prefăcînd-o într-o adevărată prințesă. Cînd toate pregătirile fuseseră încheiate, cea bătrînă o mai privi dintr-o parte, din alta, o aduse în fața oglinzii mari şi o aprecie cu tristețe în voce:

– Prințesa Raiana! Fain !

Mădălina rămase iar într-o grea aşteptare şi avea presimțirea că acuş-acuş o să se întîmple ceva, ceva nespus de trist. Îi mai stăruia în fața ochilor chipul femeii cu voce tristă care i-a ajutat să se îmbrace şi acel „fain”, nu însemna pentru ea decît durere şi necaz. Nu putea ierta gestul uneia dintre ele, care, înainte

de a pleca, aruncă cu neglijență vădită rochia și pantofii scumpi, în care venise aseară aici...

La cîteva momente de aşteptare uşa se deschise din nou şi, însoțit de cele trei femei, apăru un bărbat josuț, nebărbierit, cu buzele late, ochii şireți dar trişti, obrajii scofîlciți de insomnie. Pe degetele lui îngălbenite şi zbărcite străluceau cîteva inele groase... Avea mustăți stufoase, bătute de bruma cărunțelii, la fel şi favoriții. Urechile lui i se părură Mădălinei nespus de mari. Purta zăbun alb, pe cap avea o scufiță roşie, precum poartă palestinienii. Bărbatul se apropie mult de dînsa, îi cercetă cu luare aminte ținuta şi, spre surprinderea Mădălinei, lăcrimă uşor. Făcu un semn uneia dintre femei – era traducătoare, şi spuse în arabă:

– Lea – illi – lea illi Alla! Translatoarea îi traduse în româneşte: Nu există alt Dumnezeu decît Allah! Tot atunci execută un ritual islamic, ridicînd privirile şi spălîndu-se parcă pe față. Apoi urmă o pauză. Bărbatul în vîrstă iar o măsură cu privirile triste și-i zise: Bine-ai venit în casa noastră cuprinsă de nenorocire, draga mea! Mă numesc Yasir... Semeni leit cu cea care trebuia să-mi fie noră. Cu prințesa Raiana, logodnica fiului meu Muammar... Săptămîna trecută, aflîndu-se într-o călătorie prin Europa, sub un pod pe o magistrală franceză, din cauza unor paparazzi, au suferit un accident rutier. Raiana a decedat pe loc, iar unicul meu fiu, neştiind nimica despre soarta iubitei lui, se află într-o stare deznădăjduită pe patul suferinților. Mereu o cheamă la el pe Raiana, crede, probabil, că-i vie... E unica speranță a lui, care-l mai ține în viață...Nu pot suporta chinurile lui... Fii ajutoarea lui, copila mea! Am să te rog să-l străjuiești cît o să fie posibil, poate i-a fi mai uşor...

Sfîrşind cu aceste vorbe, bărbatul nu-şi putu stăpîni bocetul înnăduşit în palme. Mădălina stătea palidă, dezorientată, şocată chiar de noutatea pe care i-o spuse şi de întorsătura lucrurilor. Deodată izbucni în hohote de plîns...

Bărbatul în vîrstă, condus de femei, ieşi din cameră. Peste puțin timp, una din ele, cea mai bătrînă, reveni la Mădălina şi prinse a-i şterge cu o batistă lacrimile. O luă apoi de mînă şi coborîră la parter într-o sală tot aşa de mare, cu dormitor, dar care semăna mai mult a spital. Oameni în halate albe îngrijeau de un bolnav. Mirosea a leacuri. Ea fu aşezată pe un tron, cu spetează albă, înaltă, care se afla pe un stativ cu roticele şi fu apropiată de patul bolnavului, străjuit de aparate moderne. La porunca lui Yasir şi cu învoirea medicilor Mădălina a fost ridicată cu ajutorul scripetelui automat pînă la nivelul capului bandajat al tînărului galben ca ceara. Bietul tată îi spuse ceva în şoaptă lui Muammar, care în agonia febrei, deschise greoi pleoapele şi o privi pe fată. În acea clipă Mădălina fu involuntar cuprinsă de milă şi compătimire adîncă pentru acest tînăr şi impresionată de povestea dragostei lui, de tragedia care l-a nenorocit. Îi atinse cu gingăşie şi blîndețe brațul vînăt. Din ochii lui se prelinseră două lacrimi, iar pe buzele-i crăpate de arsură se înfiripă, abia-abia, un zîmbet. Răsuflă adînc şi scoase un geamăt slab.

– Muammar! Scumpul şi neprețuitul meu fecioraş! zicea Yasir. Prințesa Raiana a venit să te vadă, Muammar, nu înceta să se bucure tatăl îndurerat. După o îndelungată aşteptare, ca feciorul să mai deschidă odată ochii, îi zise fetei în şoaptă: Cît vei străjui patul lui, ai să te numeşti... Raiana... Te rog, pentru Allah!..

Buzele suferindului se crîmpoțiră în semn de aprobare. Emoțiile părea că-l readuseră la viață dintr-un coşmar. Medicii începură să se agite şi îi siliră pe toți să părăsească sala.

* * *

În fiecare dimineață, cele trei femei o îmbrăcau frumos şi o conduceau pînă în sala de reanimare. Mădălina străjuia fidelă la patul bolnavului. Muammar slobozea din vreme în vreme gemete prelungi iar buzele lui, pe care i le uda cu apă, încercau să rostească unul şi acelaşi nume:"Raiana". Ea îi netezea cu dosul palmei mîinile şi observa că la fiece atingere tresărea abia simțit, vădind că în corpul lui mai palpitează viața. Yasir stătea pururi alături, cu fața în palme, străduindu-se din răsputeri să-şi înăbuşe plînsul. Uneori încerca să dialogheze cu medicii, dar aceştia îi răspundeau la fiece întrebare zgîrcit şi scurt. Oamenii în halate albe insistau ca el să nu stea mult lîngă bolnav, dar de fiecare dată Yasir îi asigura că va fi liniştit şi n-o să le încurce...

Pe zi ce trecea devenea tot mai clar că viața lui Muammar atărnă de un singur fir şi acela subțire, ca pînza de păianjen. Uneori avea impresia că în clipa următoare sufletul îl va părăsi. Pînă la urmă unul dintre medici îi comunică lui Yasir că feciorul lui nu are nici o scăpare şi îl mai ține în viață doar prezența Mădălinei... Sufletul lui se avînta în ceruri, se desprindea din corp, iar atingerea, suflarea fetei, parcă-l reîntorcea... El murea cu iubirea alături, deşi Raiana demult nu mai era printre cei vii, aşteptîndu-l să se ridice în înîlțimile cerului.

În dimineața ceea Muammar şoptea mereu aceeaşi frază acum nedesluşită. La un moment dat făcu cîteva sforțări de a se ridica în capul oaselor, ochii i se închiseră şi pe la colțuri începură să şiroiască lacrimi. Un medic îi făcu o injecție şi Muammar se mai linişti. Deschise încă odată larg ochii tulburi, parcă privind cu mirare lumea întreagă, pe care Allah i-o lua în clipele celea, mai şopti odată numele „Raiana" şi, parcă dorind să întindă brațele spre fată, printr-un oftat surd îşi dădu sufletul.

* * *

Toate zilele de doliu Mădălina l-a plîns sincer. O săptămînă întreagă a mers cu Yasir la mormîntul lui, stînd acolo ore în şir. Se purta în negru şi alături de tatăl răposatului simboliza durerea unui părinte – o durere irecuperabilă, care, dacă n-ar fi fost dînsa, avea să-l sfîşie demult. Deşi misiunea ei părea să fi luat sfîrşit, Mădălina avea o presimțire că e nevoie să stea lîngă acest bărbat nenorocit de

durere, sincer şi bun. Era în totală descumpănire. Deprinsese araba în limitele de a înțelege ce i se vorbeşte, dar nu prindea de la cei care erau alături nici o aluzie referitor la destinul ei de mai departe. Aceleaşi femei o îngrijeau, o ocroteau. Cerca să intre cu ele în discuție, dar nu se apucau să-i explice nimic, dîndu-i de înțeles doar că trebuie să fie răbdătoare, pînă se va alina cumva durerea din inima lui Yasir, patronul lor. Yasir nu era bătrîn de tot – dar nici tînăr şi în casa ceea mare, impozantă locuia cu cele trei femei şi Mădălina...

Veni ziua cînd se limpeziră chinurile fetei. De dimineață femeile o îmbrăcară iarăşi într-o roche superbă, îi aşezară diadema pe frunte şi o poftiră să stea pe tron, după care ele dispărură şi în odaia luminoasă apăru Yasir, cu obişnuita-i tristețe în ochi, abia mişcîndu-şi trupul slăbit. El se aşeză în fața ei, o privi îndelung, ca în cele din urmă să-i vorbească:

– Ți-ai îndeplinit cu cinste misiunea pe care ți-am cerut-o, copila mea... Mi-ai alinat durerea la un mare necaz... N-am greşit că am trimis soli în Cipru ca să găsească o domnişoară care să semene cu Raiana... Crede că tot ce-ți doreşti deja ai obținut... Te simt ca pe o fiică în casa mea, dulce copilă. Dar nu am nici un drept să te mai opresc aici. Te simți ca un ostatec...Nici eu nu mai pot rămîne aici. Nu pot... Am hotărît să-mi găsesc refugiu la baştina mea, de unde am venit aici cu mulți ani în urmă...Plec la locul străbunilor mei, în oaza din pustiu... El o învălui cu privirea-i tristă, tăcu îndelung, ca să continue cu o propunere ce o surprinse: Mi-ar fi sufletul împăcat, dacă te-ai decide să mă urmezi în acel drum ce-l voi face cu caravana pînă la oraşul din inima deşertului... Aş învinge mai uşor necazurile, singurătatea... Iar de-acolo, cu avionul vei pleca unde vei dori... Nu am nici o putere să-ți ordon. Nu te grăbi să refuzi. Gîndeşte-te pînă mîine. Dacă nu te vei hotărî, o să pleci acasă cu toate darurile mele pe care le-ai meritat.

Propunerea lui Yasir a făcut-o să se frămînte toată noaptea. Îşi aminti de Ineasca, de calea ce o făcuse în Cipru, de Alioşa Surdu, de Bubuzi, şi descoperi că nimeni din toți aceştia nu i-au dorit niciodată binele. Toți au nărăvit să o aibă numai pentru a-şi satisface propriile interese şi plăceri, a se îngriji de propria bunăstare. Dorea să se întoarcă. Bogăția ce i-o dăruia Yasir îi ajungea pentru o viață fără de lipsuri pe mulți ani înainte. Ea se va întoarce, va repara casa bătrînească a bunicii, va pleca la învățătură. Şi mai departe? Cine ştie ce se mai poate întîmpla? Deocamdată însă traiul de aici o satisface. Se deprinsese cu viața şi oamenii binevoitori de-aici. Ce să facă acum cînd devenise liberă?

Nici nu prinse de veste cînd noaptea se prefăcu în ziuă. După micul dejun apăru Yasir. De data asta era într-un zăbun întunecat, scump, cu fața proaspăt bărbierită, cu privirile într-un fel potolite după durerea şi necazul ce-l ținuseră în lanțuri ultima vreme.

– Am înțeles că pleci, zise el cu vocea tremurătoare. Pleci acasă, în patria ta?

– Dacă gîndiți că vă voi fi de ajutor, merg să vă însoțesc, răspunse fata.

* * *

La cîteva zile din oraşul luminos de pe malul mării, spre inima pustiului, ieşi o caravană de cămile, escortată de beduini în burnuzuri albe şi echipată cu tot necesarul pentru un drum de lungă durată. Pe una din cămile călărea Yasir, iar pe cea din urma lui, îmbrăcată asemenea femeilor arabe, Mădălina.

Calea a fost lungă şi anevoioasă. Ziua se năpustea cu arşiță cumplită, cu vînturi seci, şfichiuitoare. Cît cuprindeai cu privirile, pînă la orizont, pluteau doar vîrtejuri de nisip şi aer dogoritor. Doar călăuzele, cu toate suferințele ce aveau a le îndura, lîngă cămile erau liniştite şi se țineau bine. Cînd însera, opreau caravana şi, după ce înjghebau un cort, aprindeau un primus şi beau împreună cafea din feregele. Una din călăuze, un tuareg înalt, slăbănog, cu urechile mari şi gura largă cînta frumos la rebecă, nici să-i pese cînd alături de ei trecea speriat cîte un cîine fenec. Mădălina era tot mai încîntată de eroismul acestor oameni ai pustiului, cărora Allah le hărăzise să locuiască pe aceste locuri virgine şi sălbatice, unde viața se ținea cînd pe un firicel de ață, cînd pe un fir de nisip. Cămilele, încet, dar perseverent continuau calea prin deşert, fără a da vreun semn de oboseală. Yasir avea mereu grija să o îmbărbăteze, cînd Mădălina se speria de arşiță, de şerpii veninoşi care cercau să se încolătăcească în jurul picioarelor cămilei, sau de lătratul sinistru al şacalilor în miezul nopții... Ca să se simtă liniştită îi punea muzică la casetofon, o servea necontenit cu ceai, încît ea începu să simtă tot mai mult căldura şi ocrotirea unui înger păzitor. De la o vreme i se păru că îl adoră. Realiză că-l salvase şi-l readuse pe făgaşul dragostei de viață.

Îşi amintea des de locurile natale, înfloritoare şi doldora de rod. Dar o chinuia un gînd, poate prea matur pentru vîrsta ei: de ce acolo unde însuşi Dumnezeu a dat din cer ape cristaline, verdeață şi ierburi mustoase, soare blînd şi umbră răcoritoare, fructe şi struguri plini de dulceață, zarzavaturi şi alte nenumărate bogății, Mădălina n-a cunoscut decît lume vitregă şi rea, lacomă de avere şi indiferentă la necazurile aproapelui, dacă nu chiar duşmănoasă? Şi iar, se perindă în memorie chipul buget şi sălbatec al lui Alioşa Surdu, privirile viclene şi gîndul hidos al bibliotecarei Serafima... Bubuzi, cei trei inşi din „Jeep”, care o doreau în pat din prima seară de cum sosi în Cipru... La un moment, scrutînd orizontul, avu impresia că-i vede aievea şi că e destul un semn al ei, ca Yasir, bătrînul şi bunul ei ocrotitor, să-i pună pe frigare în plin deşert, să-i...

„Br-r-r!” se cutremură la acest gînd şi deschise ochii. În depărtare zări o oază cu palmieri şi geamii cu turnuri.

Ajunseseră degrabă într-o localitate nu prea mare, unde Mădălina era prezentată mereu prietenilor atît de mulți ai lui Yasir. S-au stabilit cu traiul într-un palat – cel mai impozant din mijlocul orăşelului, cu mult lux, avînd chiar şi o cascadă de apă. La Yasir veneau întruna vizitatori să-i exprime sincere condole-

anțe în legătură cu moartea tragică a fiului. Mădălina simți că este primită între oamenii ceia cu multă simpatie şi căldură. Yasir o prezenta mereu ca pe o prințesă adusă de amicii lui din Europa într-o clipă de grea cumpănă a destinului său. Mădălina îşi dădea seama că Yasir se simte stînjenit față de ea, sfios oarecum. El încerca să afle dacă cineva ar dori s-o ia... în căsnicie...Numai ca să nu plece. Mai trecură cîteva săptămîni şi Mădălina, care deja vorbea binişor araba, îi zise într-o zi:

– Mi-i bine alături de tine... N-aş vrea să plec de-aici...pentru oricine altul...

Bătrînului (care nu i se mai părea acum atît de bătrîn) i se umeziră ochii. Brațele lor se împreunară ...

Cînd Mădălina simți că este gravidă, Yasir se bucură nespus. O strînse dulce la piept, apoi după ce-şi mai stăvili emoțiile, o întrebă:

– Plecăm înapoi la civilizație? Sau trăim aici, în deşert?

Mădălina nu răspunse imediat. Îşi aminti – singură nu pricepea de ce – iar de Ineasca, de casa bunicii, părăsită şi neîngrijită, de chipurile celora care o obijduiseră. Straniu, dar nu o păli dorul de baştină, ca altădată. „Să fi îndrăgit atît de uşor deşertul, se întrebă ea ruşinată parcă. Sau poate pe oamenii aceştia curajoşi şi vrednici, care întrețin viața şi suflarea naturii în pustiu?”

Privi lung în ochii lui Yasir şi, descoperind în privirile lui o umbră de teamă, se grăbi să-i răspundă:

– Oriunde... Îmi place şi vreau să fim mereu alături...

...Copilul se născu sănătos. Mădălina era cea mai fericită mamă din lume. Pe băiețel l-au numit Muammar. Semăna leit cu cel care a murit şi nu şi-a împlinit dragostea cea mare. Poate de aceea Allah le-o dăruise lor?

Ghențura galbenă

„Prietenii se înşală cu
adevăruri ca să nu se
distrugă cu minciuni”
(zicere profetă)

În colțul odăii, unde flacăra candelei aruncă lumini şi umbre, se vede icoana veche de lemn, pe care abia de se desluşeşte chipul Maicii Domnului. Un candelabru cu trei lumînări se sprijină pe masă într-un singur picior, peste care şiroieşte ceara, ca peste tulpina unui brad rănit. Adineaori, se întrerupse curentul electric. Alături de Eleonora, prietena de universitate, mai trăiam încă zguduite de cele văzute la televizor.

– Răul prinde să domine binele pe lumea asta, oftă într-un tîrziu prietena. Doamne!!! Nu cumva începe? Trăim în lumea maşinilor supramoderne, care ne aduc Apocalipsa...

Afară, în tăriile cerului nocturn, se auzea vuietul înfundat al unui avion de vînătoare ce înfăptuia manevrele antrenamentelor de luptă.

–Vine, vine potopul, o îngînai eu.

– Ce-au făcut ieri la New York teroriştii, apocalipsă se cheamă. Au murit mii de oameni nevinovați... Cică, în numele credinței în Dumnezeul lor! Doamne, iartă-i că nu ştiu ce fac...

Ochii Eleonorei se scufundară într-o durere nemărginită. Îşi acoperi fața cu palmele şi începu să tremure în întunericul ce şi l-a închis în sine.

Am lăsat pauza să dureze, crezînd sincer că o va calma. Eleonora trecea prin a cîta cumpănă. Mai ieri, cît pe ce să-i moară soțul. Am venit la ea să-i ascult păsul, să o consolez. Dar uite că în loc să o liniştesc, că nu-i singură parcă, clipele de zguduire sufletească din cauza celor văzute la televizor părea că o domină. Am vrut să spun că devenisem iar convins că atunci cînd viața se abate către noi cu un cer senin de pace, neapărat, de undeva, apar nori tulburi, pentru a ne încurca oarecum aşteptările şi dorința față de frumos... Sorin, copilul ei, adormise deja. Afară, vîntul tomnatic începu a mîna puținele frunze argintate pe la cornişa geamurilor mari. Soțul ei se mai afla pe patul suferinţelor la spital. Chipul Eleonorei mi se părea monumental, plin de seriozitate, iar părul ei se prelingea peste umeri, îngrijit, de parcă odinioară ieşise de la coafeză. Eu demult însurisem, devenisem albă ca neaua, dar atunci aveam o presimțire de consolare, pentru aspectul Eleonorei. La facultate fusese cea mai drăguță din toate. Era subțirică, cu alunea pe obraz, nişte dinţişori albi ca mergeluşele. Acum, fața ei se mărise parcă, alunica devenise şi ea măşcată, încît, evident, o sluțea... Doream să-i fiu de folos, dar neavînd habar cu ce, am cutezat să sparg tăcerea.

– Toate-s trecătoare, dragă. Bucură-te că aveți cunoscuți, care vă vizitează...

– E bine să ai un prieten, măcar unul cu sufletul mare şi curat, explodă neaşteptat Eleonora şi, țintindu-mă cu privirile încruntate uşor, prinse a filosofa: Cînd accepți să intre în casa ta mai multă lume, să o ştii de la mine că... încep a se dărîma pereții... Pe Violeta, doi ani la rînd am apropiat-o ca pe o soră, i-am permis să ştie toate tainele familiei mele şi cînd colo s-a pomenit a-mi fi un pericol de moarte...

Nu îndrăznesc s-o contrazic. Prietena mea trăieşte prea multe, ca să mă pot a mă arăta acum mai deşteaptă decît ea. Începu să-mi povestească istoria vieții de familie din ultimul an. N-o văzusem de la momentul cînd absolvisem universitatea şi, în acel interval de peste 20 de ani, ea devenise nu ştiu cum alta... Priveam cum scoate din cartea ce o ține pe genunchi fotografia Violetei Grădinaru şi o rupe cu mişcări uşoare, aruncînd-o în urnă, şi nu-i pot zice nimic. Duce degetul la buze, semn că nu vrea să-şi trezească feciorașul ce doarme în odaia vecină.

– S-a infiltrat în viața familiei mele ca o lighioană, continuă aproape în şoaptă scuturîndu-şi mîinile parcă de praful fotografiei ferfenițate. Cu vrăjile ei, mi-a nenorocit bărbatul...

Ochii ei scînteiază de mînie şi curînd începe să lăcrimeze.

–Calmează-te! îi zisem domol. Ilie e deja în afara pericolului, Violeta e plecată să nu se mai întoarcă niciodată.

– Cît rău ne-a adus ea, suspină Eleonora, trăgînd lacom aerul în piept. Revine la nişte amintiri negre: Duduia! Era o nuriță nurlie, deşi janghinoasă... Mereu era pasionată de noutățile modei. Împreună croiam, apoi coseam rochii, fuste, pe care ea, destul de liber, în prezența mea, i le demonstra soțului, defilînd prin odăile casei noastre. Se simțea prea fericită, deşi de multe ori venea la noi nespălată... Numai că uşuraticul meu soț nu observa. I s-a făcut dragă! Mi-a declarat-o chiar el... Ce-a făcut mai apoi profesoara dintr-însul! L-a adus într-un hal fără de hal! Nimeni nu cunoştea preocupările ei adevărate. Şi nici ea nu dădea de bănuit...

În acest moment, simt că ochii Eleonorei mă urmăresc cu neîncredere. Încep să înțeleg că tăinuieşte ceva de mine. Nu mă grăbesc să o descos. Intuiesc că e pornită spre o destăinuire sinceră şi curată. Poate de-atîta m-a şi chemat să vin de urgență la ea. Şi-a amintit despre prietenia noastră din anii studenției. De nu locuiam la Cahul, zău că-i eram şi călăuză şi prietenă devotată în fiecare zi, eram alături.

– De azi înainte voi fi alături de tine, zic aşa, ca să nărui tăcerea ce s-a lăsat între noi.

Şi Eleonora preia firul discuției:

– Violeta venise să lucreze învățătoare la clasa lui Sorin. Am aflat mai tîrziu că ratase cariera de balerină, devenind simplă profesoară. De unde era să ştiu că ea, cu vrăji şi farmece, poate să-l aducă pe Ilie la marginea gropii...

– Ai crezut vreodată în vrăji băbeşti?

– Acum cred, răspunse încet şi calm, iar fața îi deveni maladivă. Cînd a venit la şcoală, domnişoara avea mişcări feline şi priviri şirete... Purta bluziță fină de frenghie, fustă opreg, anume ca să seducă bărbații din preajmă. Eu, după naşterea lui Sorin, am început să mă îngraş. Rețetele din ziare şi sfaturile medicilor nu m-au ajutat. Violeta, devenindu-mi prietena casei, împărtăşindu-mă în toate cu ea, simți că Ilie este incomodat de această obezitate...

– Soțul tău, îmi amintesc, era totdeauna tacticos, înțelegător...

– Ai dreptate, dar de data asta s-a pomenit îngenunchiat... Tot mai des lumea îi vedea împreună: la restaurant, la plajă. Lebădoiul meu o plimba tainic cu maşina prin pădurea de la Stănica... Am aflat totul abia acum... Ilie mi-a spus că odată, pe scaunul de la fîntîna lui Tudor Şoltoianu, s-a lăsat ademenit să-i ghicească în palmă... Şi atunci n-a mai rezistat, romanul lor se declanşă. Violeta încetase să mai vină în ospeție la mine. Simțeam că încep să-mi pierd familia – lumea vedea totul şi vorbea la tot pasul. Mistuită de gelozie, am mers într-o

bună zi la şcoală şi chiar în pragul clasei lui Sorin i-am făcut marafetul cel mare, încît s-au înfricoşat şi elevii. I-am hotărît: dacă o mai văd vreodată curtîndu-l pe Ilie, am s-o lau cu untură!

– Atunci te-ai răcorit...

– Crezi?.. Ea nu s-a pierdut cu firea şi ştii ce mi-a spus? Că îl iubeşte pe soțul meu. Şi că dacă o să-l părăsească, o va face doar... cu trupul, dar nu şi cu sufletul! Lucrez şi eu medic, dar aşa filozofie... Şi Eleonora făcu în obscuritatea odăii o mişcare teatrală, imitînd-o pe Violeta: „Cu trupul nu, dar cu sufletul da!..”

– Şi ți-a lăsat în pace soțul, nu? O întreb mai mult pentru a-i îndepărta gîndul de la tînăra profesoară. Ea, însă continuă, cu şi mai multă pasiune: Ba stai să-ți spun, că de atunci mi s-au întîmplat lucruri deocheate... Domnişoara l-a lăsat în pace pe Ilie şi a prins a-i da tîrcoale lui Trifan, pădurarul. Prietena îşi aminti că este şi ea la vîrsta de filosof: Uneori durerea te întoarce cu privirile spre zid, ca să rămîi pentru o vreme plin de indiferență față de toate cele rele care se pot întîmpla în spatele tău...

Povestea lui Trifan mi-era cunoscută. O auzisem tot de la Eleonora. Soția lui, o fire turbulentă, aflînd despre romanul lor de dragoste, furtună de mînie, a pînd-o într-un amurg de seară şi i-a făcut balerinei o chelfăneală de i-a rupt hainele şi pielea de pe obraz. Violeta a plîns atunci cîteva nopți în şir, dar la prima întînire o preveni pe pădurăreasă: „Stăpîneşte-ți mocofanul în căpăstru, nu-i da voie să alerge din urma fustei mele... Şi să ştii că nu ți-o iert cu una cu două. Ai să mă ții minte cît o fi şi vei trăi...”

De la acea zi, balerina obținuse o înfățişare parigorie, de parcă declarase război la toată lumea... Apoi, la scurtă vreme dispăru... Cineva mai pornise zvonul că a plecat la taică-său, în Turkmenistan, care comercializa clandestin uraniu talibanilor din Afganistan. Acolo cică a fost prinsă şi arestată. Şireată cum era, a reuşit să iasă nevătămată din acea daraveră... Pe la începutul anului trecut a revenit la şcoală. S-a reîntors cu o maşină de lux proprie, şi-a vopsit părul în blond! Nimic neobişnuit pentru timpurile noastre, dacă nu se întîmpla nenorocirea din familia pădurarului. În ziua de 8 martie, părinții erau la o petrecere. Rămaşi singuri acasă, fiica şi feciorul s-au jucat cît s-au jucat, pînă au dat în casa cea mare de armă... Băiatul, fire războinică de bărbat, ce-i vine? Hai să ochească în soră-sa, de numai 12 ani: „Iat-acuş am să tempuşc!” zise şi apăsa pe trăgaci. Arma se dovedi a fi încărcată şi, în acelaşi moment, creierii fetiței fură împrăştiați peste războaiele şi lăicerele de pe pereți...

– Ei, cum crezi dragă, nu a fost rezultatul blestemelor Violetei?! întrebă Eleonora, după ce depănarăm povestea pădurarului fiecare cu amănuntele şi detaliile sale. Întreg satul o bănuieşte în taină pe Violeta.

– Nu cred că balerina are vreo atribuție la nenorocirea pădurarului, am zis mai mult pentru Eleonora, simțind că mă furnică tremurici în spate. E o chestie ce ține mai degrabă de superstiție...

– Toată lumea a început a se teme de Violeta, nu se da Eleonora. M-am îngrijorat şi eu, de ce aş ascunde... Mai an vară, pe cînd făceam reparaţie în casă, Violeta nu-l slăbea cu privirile pe Ilie al meu. N-aş fi bănuit nimica, dar certurile şi neînţelegerile între noi prea se îndesiră. Şi Sorinel începuse să aibă nopţile somnul mai tulburat... Am cîntărit atunci mult şi, sfătuită de o vecină, m-am dus la Melania Purice, care face descîntece de dezlegare. Am mers la ea în taină, împreună cu Ilie, care nu se dădea clintit din loc. „Vi-i făcut, dragii mei, a zis mătuşa, aruncînd stropi de agheazmă peste cărbunii încinşi din vatră...” În casa voastră, din cauza unei femei, s-a cuibărit răul. Mergeţi acasă şi-o să găsiţi de-asupra uşii din prag, în perete muruită o cruce de lemn, iar lîngă ocolul din ogradă, e îngropată o furcă ştirbă de fier. Crucea s-o duceţi la cimitirul vechi din Fundătura satului, iar furca... s-o aruncaţi în rîpa lui Macaceaneaua...” Am întrebat-o cum să ne izbăvim de relele femeii acelea? Am întrebat. Ştii ce mi-a spus? U-f-f. Parcă o văd, privindu-mă chiorîş, cu ochii tulburi, saşii: „La rău, draga mea, tot cu rău trebuie să răspunzi... Am să-ţi spun ceva, numai să rămînă înde noi... Ca să vezi, pînă şi hirea ceea avea frica balerinei. „Nu ştiu cine este răufăcătorul vostru, mi-a zis, dar dacă doreşti să scapi de el, pe viitor să mergi la înmormîntări. Să furi legătoarea de la picioarele mortului. Cu acea cordică se poate de legat sau dezlegat răul oricui... Şi să mai ştii: cînd groparii coboară sicriul în mormînt, ar fi bine să ai la îndemînă un fir de păr al presupusului răufăcător... Acel fir să-l arunci peste coşciugul din groapă. Omul din al cărui plete s-a zmuls părul, în cazul dat o să aibă multe cumpene de trecut... Mai este un fel de *fermecătorie.* Dacă reuşiţi să căpătaţi lăutoare în care a fost scăldat mortul şi cumva reuşiţi a-i da celui rău să o bea, cu un pahar cu vin... Încă una ţineţi minte! Să luaţi de la mormînt ţărînă proaspătă şi, tainic, presuraţi-o în pragul răufăcătorului... Numai aşa o să vă izbăviţi de farmece rele...”

– Şi ai dat crezare tuturor năzdrăvăniilor Cotoroanţei? mă prefăcui mirată.

– Cînd am ieşit din casa mătuşei, eram leoarcă de sudoare, tremuram de frică... La vreo săptămînă, Ilie s-a luat în bedreag cu paharul. A zis că nu crede, măcar să-l pui pe frigare. Eu, însă, calmîndu-mă, de la o vreme, m-am grăbit să verific locurile despre care a pomenit baba. Vrei crede, vrei nu crede, draga mea Veruţă, chiar sub tapete am găsit muruită o cruce de lemn, legată cu aţă de culoare roşie, în capătul căreia era un ac... Împreună cu Ilie am săpat şanţ lîngă ocoale. Şi iarăşi minune – am dat de o furcă ruginită de fier... Crucea am dus-o la cimitir, iar furca am aruncat-o în fundul rîpei. A doua zi, Ilie a încetat să mai bea. Şi tot de atunci nu ne-am certat niciodată.

– Doamne, să crezi în toate năzdrăvăniile astea? m-am gîndit sincer, convinsă că în secolul modernismului nu poate fi vorba de vrăji, farmece, despre care adeseori se vorbeşte, dar nimeni nu ştie ceva concret niciodată. Nu da crezare, dragă. Ascultă... Afară, în noapte, pe cer zboară avioanele mai ceva decît gîn-

durile, i-am mai zis, potrivind la un moment dat că Eleonora suferă de o maladie mintală şi e obsedată de vălurile unei închipuite magii.

– Cîndva nu credeam nici eu în aşa ceva, parcă încerca Eleonora să mă liniştească. Acum, însă, sunt convinsă că pe lume sunt mulţi inşi, care, de bine ce li-i, nu pot să trăiască dacă nu fac...rău. Făcînd rău altora, ei simt plăcere! Se bucură doar atunci, cînd fac rău cuiva... repetă gîndul Eleonora. Domnişoara Violeta, după demascare, cînd mă-ntîlnea la izvorul de la Velniţa, unde mergeam după apă, mă urmărea cu privirile crispate de răutate, parcă ameninţîndu-mă: ” Păzea! Marile cumpene vă aşteaptă pe viitor!” Mai încercă dînsa să-i aţină calea soţului, stîrcind uneori la uşa biroului său de notar. Odată am încercat s-o dau la socoteală. Pentru întîia oară, de cum stricasem relaţiile noastre amicale, dînsa mă privi cu o mină libertină, aruncîndu-mi:” Prinţeso! Ia-te de seamă. Umbli cu dezlegatul farmecelor!... Am se plec degrabă, dar să ştii, încă multă vreme o să mă pomeniţi!” Se purta în felul acesta cu mine, ştiind că şi eu sunt străină prin locurile astea. N-am rude. Soţul cu toate că e băştinaş, nu a încercat să-mi ia apărarea. Şi privirile Eleonorei coborîră obosite în pămînt. Lumina făcliilor jucau pe chipul ei încă tînăr, dar chinuit de zbuciumul ultimelor trăiri.

Afară bîntuia toamna de noiembrie. Plouase, şi un vînt rece îngheţa stropii pe frunzele galbene. Norii se împrăştiaseră, apărură stelele şi secera palidă a lunii. Învălurate, la geamul mare, frunzele păreau că presoară scîntei de briliante peste ramurile goale ale teilor. Trecuse de miezul nopţii şi credeam că mărturisirile Eleonorei s-au epuizat. Mă gîndii să rotungesc mărturisirile prietenei mele cu o coroană de curaj şi optimism.

– Toate s-au dus cu noaptea asta. Socoate că ai avut de înfruntat cea mai anevoioasă încercare în viaţă. Fiecare familie trece prin asemenea încercări. Gîndeşte-te la Sorinel, la Ilie care-i încă în floarea vîrstei.

Eleonora, însă intrase, pe semne, într-un ritm al nopţilor de poveste şi nu-şi mai stăvilea firul amintirilor triste:

–Pentru a spulbera bănuielile, am acceptat ca soţul să abandoneze notariatul şi să plece la Moscova, la construcţia vilelor bogătaşilor de-acolo... M-am gîndit că o despărţire mai lungă i-ar spulbera gîndurile la Violeta. Pîn-a pleca şi ea, curvoiul, precum făgăduise...

– Şi a plecat totuşi?

– De cum Ilie s-a dus la Moscova, ea, întîlnindu-mă odată la magazin, îmi aruncă nişte priviri răutăcioase... Privind faţa ei nemulţumită, aveai impresia că... cineva a frecat-o şi nu s-a achitat cu ea...Eleonora se ruşină de concluzia făcută şi reveni la vocea ei normală: Înainte de-a merge în Italia, a poruncit pe-o femeie:” Iate, acuma va simţi familia lor farmecele mele...”

– Bine că s-a dus cu noaptea! am zis, obosită, sperînd că măcar aici chinurile amicei se încheie. Eleonora însă, continua ca şi cum fraza mea nici nu o auzise.

– Ilie, numai după o lună de aflare în Rusia, a început să de-a veste că-i bolnav. Se usca ca un pom. Îmi telefona, zicînd, că îl zgîrie mereu ceva în gît. Şefii de-acolo, văzîndu-l beteag, i-au zis pe faţă: „Pleacă mojicule, acasă. Primeşte-ţi solda pentru cît ai lucrat şi tuleo! Mîine-poimîine vei da ortul popii, iar în Moldova or să creadă că ti-a venit de hac mafia rusească...”

Ilie s-a întors. Era o lumînare de ceară care se topeşte...Am început să-i caut boala, să-i caut leacul...Nu l-am probozit, găsîndu-i în buzunarul vestonului scrisori pline de tînguiri amoroase ale Violetei, trimise din Italia...

– I-a scris, c-a să vezi!..

– Dac-aş fi fost convinsă că e o dragoste reciprocă, zău că i-aş fi dat frîu liber lui Ilie. Să plece la ea. Dar el, sărmanul ştiu că n-o iubeşte... N-a fost între ei mai mult decît un masaj erotic!.. Violeta a încercat doar să-şi zidească fericirea cuibului ei.

– Nu ați mers iar la mătuşa Melania?

– Bătrîna ne-a spus că Ilie este „hrănit” şi n-are cum să-l lecuiască... N-a vrut Ilie să mergem la medici. Ei mai întîi se interesează de buzunarul bolnavului, apoi de sănătate... Aşa sunt vremile, dragă!.. M-am convins, neştiind rugăciunea, am lăsat-o pe Eleonora să şoptească pentru amîndouă... Dar în pofida clipei sacre, ajunsese la ferma convingere că sănătatea este de la Dumnezeu. Ba nu, Dumnezeu însuşi este sănătatea omului... Deşi, recunosc, pînă la urmă am mers şi pe la feluriți doctori, dar n-am reuşit să-l pun pe picioare. Cineva m-a sfătuit să merg la mănăstire. Cînd am epuizat toate şansele, m-am dus cu Ilie la biserică să-i facă sfintele masle. Un preot bătrîn ne-a ascultat... Soțul părea că nu mai respiră şi tot spunea că ceva îl zgîrie cumplit în esofag... Se înăbuşea. Părintele i-a spălat fruntea cu agheasmă şi, văzîndu-l cum se clatină, după slujbă ne-a invitat în chilia sa. A cules de pe grindă un şumuiag de ierburi, alegînd una pentru chinul lui Ilie. Părintele ne-a îndemnat să mergem acasă şi să bem zeamă din acea buruiană. Uscătura avea rădăcini groase. „E ghențură”, ne-a spus preotul. Dacă o curăți şi o fierbi, devine de culoarea gălbenuşului de ou.” Să bei zeama ei cîteva seri la rînd. O să-ți fie rău, greață, dar să rabzi... Numai după ce-o să verşi răutatea din tine, va începe să-ți fie mai bine...” La despărțire ne-a mai stropit odată cu ştefocul muiat în agheasmă, blagoslovindu-ne la un drum anevoios.

Eram curioasă să aflu ce a urmat. Eleonora, însă, mă îndemnă să tac. Îmi făcu semn să vin, alături de ea, înaintea lumînărilor şi al chipului Maicii Domnului, luminat de făclia obosită a candelei. O urmam în toate pe Eleonora. Am îngenuncheat şi eu în fața icoanei, dar gîndul că Răul a început să domine lumea nu mă slăbea. Din cauza banilor, hapsîniei, Răul vîjîie năprasnic printre noi, oamenii, dăunînd întregii societăți. Reveneam iarăşi la cele văzute pe ecranele televizorului, cîteva seri la rînd: avioane cu oameni paşnici la bord, pilotate de teroriști, atacă un megapolis. Cele mai înalte zidiri omeneşti se năruie în cîteva clipe, ca un castel de nisip, lipit de un copilaş pe malul mării. „Cine i-a împuternicit sau „blagoslovit” pe

aceşti oameni să distrugă frumuseţea pămîntului? Dumnezeu, Allah, Buda, Iehova, Sachia Muni?.. Dacă Răul încă nu prevalează asupra binelui, oare n-ar fi cazul, ca în împărăţia cerului, să se întrunească Dumnezeii tuturor popoarelor şi să oprească sălbătăcia, bestialitatea ce a pătruns în firea multora din cei ce i-a zămislit după chipul şi asemănarea Sa?" Frămîntarea mea se răspîndi peste tăcerea odăii. La geam mijea de ziuă. Chipul Maicii Domnului de pe icoana veche devenea din ce în ce mai clar. Aveam impresia că la colţul ochilor ei mari, au apărut lacrimi...

– Am urmat sfaturile preotului, oftă într-un sfîrşit Eleonora. Ghenţura galbenă îi provoca alte chinuri. De cum bea cîteva gîturi prindea să-l roadă la linguriţă. Se îngreţoşa, se sufoca, sărmănelul. Îl năvăleau sudorile, gata-gata să verse răutatea din el, dar voma nu-i venea... S-a chinuit aşa timp de cîteva zile şi nopţi. Aveam impresia că trece toate chinurile iadului, dar mi-am zis că numai Dumnezeu îl poate salva...Într-o dimineaţă, s-a opintit din răsputeri. A vărsat multă răutate într-un lighean smălţuit. Am văzut cu ochii mei... A ieşit mai întîi una măricică, apoi cîteva şopîrle mai mici... Cineva, precum a spus mătuşa Melania Purice, l-a „hrănit" cu ouă de şopîrlă... A vrut să-l omoare!...

Ultima mărturisire m-a dat gata. Zguduită, m-am gîndit la chipul ghiduş, puţin maliţios, al domnişoarei Violeta, atunci, cînd se plimba libertină cu Ilie pe ulţele satului. Cum poţi să iubeşti şi să-I faci celui iubit atîta rău, să-l duci la pierzanie? Fără să te gîndeşti la nici un Dumnezeu? Poate decît la idolul Diavolului? Eram convinsă că răutatea omului, uneori nu are margini. Şi cum se poate opri răspîndirea lui?

– Cum se simte acuma Ilie? Am încercat s-o consolez pe Eleonora.

– S-a lecuit cu ghenţură, dar... săptămîna trecută, nitam-nisam, a avut în nocturnă o hemoragie la stomac. Acum pare că merge spre însănătoşire... Mă trezi din gîndurile negre, chinuitoare, tot Eleonora. Dar tot mai des mă prind la gîndul că va mai urma...Cred că mi-am pierdut liniştea pentru totdeauna.

Trebuia să plec. Curînd, avea să vină după mine soţul cu maşina de la Cahul. Parcă avusem o noapte de coşmar. Începu să mă stăpînească o frică neînţeleasă. N-am crezut şi nici acuma nu cred în farmece, în vrăji. Teama începu să mă domine. De la despărţirea cu Eleonora nu mi-am recîştigat liniştea cîteva nopţi în şir. Auzind în acea clipă vuietul de avioane supersonice traversînd spaţiul aerian al Ţării noastre paşnice, mă tot întreb şi întreb: cine le-a trimis? De ce? cui aparţin aceste păsări cu cioc de metal, aducătoare de rele şi moarte?

O, cît de mult aş vrea să cred că răul nu va triumfa niciodată pe pămînt. Să fie lumea atît de ticăloasă ca să admită apocalipsa? În acele zile, cînd mi se părea că omenirea se află în pragul unei catastrofe globale, îmi frămîntam minţile ce răspuns să găsesc: de ce oamenii, începînd cu cele mai vechi timpuri şi pînă în zilele de azi, poartă mereu războaie pentru a se distruge? Am ajuns la concluzia, ca totdeauna, că cel mai mare duşman pe care l-a avut omul întotdeauna, a fost

...el însuşi. Zică cine-ar zice, dar nu mă poate nimeni convinge, că nu am dreptate. Probabil, că şi prin intermediul răului, ori poate prin mijlocirea lui, oamenii îşi pot făuri viitorul. Cugetam mereu cu gîndul la cele aflate de la prietena mea şi căutam o limpezire a lucrurilor, precum se întîmplă veşnic, cînd ne aflăm în faţa unor întortocheri ale destinului. Totuşi, care e povestea de mai departe a Violetei? Doar pămîntul are loc pentru toţi: de eşti bun, de eşti rău. Se strecură cîte ceva la urechile mele şi mi se aprindea curiozitatea. Dar toate mi se păreau un simplu zvon... Dar era numai un zvon? Se spune că trăieşte undeva lîngă Milano. L-a uitat, l-a lăsat oare în pace pe Ilie? Se zice că trăieşte împreună cu un celibatar bătrîn, posesorul unor ateliere de confecţionare a dopurilor de plută din Portugalia şi din Sardinia italiană. Este obsedată de visul ca după moartea concubinului să devină legatar universal. Dacă e aşa, cu certitudine vreau să cred că de azi înainte răul nu se va mai abate asupra Eleonorei şi familiei sale.

Să nu ne dezicem de proverbe, copii...

Invocînd amintirea lui Vasile Vasilache

Acum zic,că bine-ar fi să fie omul înţelept ca un proverb românesc, ca, înaripîndu-se cu cumineţenie, să fie om ca toată lumea. Bine-ar fi să fie, zic. Dar nu este şi pînă va fi pare-mi-se, mai este...Iată eu, bunăoară, care toată viaţa am fost cum sunt, într-un moment s-a făcut că toată lumea îmi zice Pavel Cantaragiu. Pentru a înţelege mai bine, puneţi accentul pe ultima silabă că-i dintr-o singură buchie. Şi-mi mai spune lumea asta, apărută ca din senin, că-mi zice aşa cum îmi zice, pentru că, toate ca toate, dar iată că dragostea nu poate fi cîntărită. Dintr-un început nici n-am înţeles de la lume ce vrea de la mine. N-am fost cantaragiu niciodată nu numai în viaţa mea, dar nici în viaţa părinţilor şi nici a părinţilor părinţilor mei. Drept că mama mi-a spus de cîteva ori în viaţa ei, drăgostos şi înghiţindu-mă din priviri, că atunci cînd m-am născut aş fi cîntărit vreo 3 kilograme şi ceva. Dar mi-a mai spus, că nu ea m-a cîntărit, ci babele celea care-au primit pruncul de mine. Tata, la rîndul lui, nu numai că nici nu s-a gîndit să mă cîntărească, ci mai întîi a plîns de bucurie că eram al treilea plod al său de-acelaşi sex cu dînsul, iar pe urmă s-a apucat cu fraţii şi prietenii lui să beie vin mai vechi din butoaie, scriind pe doage numele viitorilor cumetri ai lui şi nănaşilor mei de botez. Asta, înseamnă a cîntări? Ascultaţi, copii, şi deşteaptaţi-vă de pe acum, că sunt eu şi nu un oarecare cantaragiu. Învinuiţi-mă de păcate şi nu le puneţi pe seama altora că vă luaţi păcate pe sufletul vostru. Spuneţi-mi în faţă aşa cum a

fost şi am să vă răspund că ceea ce a fost e un fleac în comparaţie cu ceea ce este şi urmează să fie.

Spuneţi-mi, copii, că nu sunt acel pe care mama şi tatăl meu l-au adus pe lume acum jumătate de veac şi încă mai spuneţi-mi că după botez şi după anii cei de şcoală sovietică, m-au lăsat în voia soartei şi dacă părinţii au ştiut ce să facă cu mine, crescîndu-mă şi învăţîndu-mă, apoi soarta a făcut cu mine ce-a vrut ea să facă.

Vă spun eu, copii, că sunt Pavel Cantaragiu nu pentru că ţin prea mult la numele meu de botez, la părinţi şi la tot neamul, şi nici pentru că am cîntărit vreodată paşii mei, ci mai curînd pentru că n-am fost şi nici nu sunt în stare să fac ceea ce lumea numeşte cîntărire şi măsurare. De-aş ţine minte cum soarta m-a scos din sînul familiei şi neamului, aş zice că am trăit. Dar dacă nu ţin minte atîta lucru, atunci mi se pare că mi s-a năzărit doar pierderile grele pe care mi le-a impus viaţa. Dar ştiţi voi, copii, din ce motive acum, la anii mei, dar şi cînd eram tinerel am pierdut mai toţi prietenii din jurul meu? Mi-i şi ruşine să recunosc, dar n-am încotro. Din cauza sărăciei ce nu mă mai slăbeşte şi... din lipsă de timp. Dacă nu mă credeţi, atunci daţi ascultare mărturisirilor, că-s sincere şi curate.

...Mă întorceam la vatră de la armată, din Siberia militarizată pînă în măduva Taigalei, unde se fabricau şi se experimentau nişte bombe pe care dacă le aruncau asupra voastră, copii, nu mai aveam acum nici tu Uniunea Europeană, nici tu ***NATO***, nici America, dar nici Rusia cu întinsurile răscrăcănate peste Europa şi Asia. Treaba asta se numea secret militar, pentru divulgarea căruia pe timpuri se pedepsea pe viaţă. Deşi despre asta s-a vorbit şi, pare-mi-se, că se mai vorbeşte, trebuie să vă spun, copii, că esenţa omului, din antichitate până în ziua de azi nu s-a schimbat aşa cum vi se spune la şcoală. Şcoala cea adevărată a vieţii reale arată că omul, prin natura sa, cu cît mai mult construieşte, cu atît mai mult se apropie de autodistrugere.Doar că în antichitate, animalul cu raţiune, care este Omul, cînd se războia cu pietrele, săgeţile, cuţitele, lăncele, halebardele, astăzi se distrug unul pe altul cu bombe nucleare! Domni de la înaltele tribune vorbesc mereu despre pace, iar guvernele, popoarele lor se înarmează, poluiază planeta încît *prin efectul de seră* au adus-o pe marginea prăpastiei şi nu se înţelege: este lumea lume sau altceva? Adevărat teatru al absurbului!

...Ziceam, că am venit din armată şi m-am oprit la Chişinău, la Universitatea de Stat, unde fusesem admis student la drept... Atâtica lucru vă îndreptăţeşte, copii, să mă numiţi cum mă numeşte lumea acum, Pavel Cantaragiu, că am putut să ţin în mine secretul cu armele nucleare cu care am fost în contact timp de peste doi ani. În rest, cum zice francezul, *să am pardon*! Pe cele ce urmează am să ţi le aşez pe tavă, cu condiţia să nu-mi zici cumva cantaragiu sau măsurătoru.

...Vin eu de la cătănie şi deodată mă încadrez în studierea dreptului, pentru care lumea deaceea şi este cum este că încă n-a găsit şi mereu e în căutarea

dreptății. Oamenii buni spun că dreptatea-i la fundul mării, iar dacă Moldovei de către Rusia şi Ukraina i s-a tăiat şi dreptul de a avea ieşire la mare, înțelegeți ce vreau să spun?.. Eu însă am hotărît să găsesc dreptatea şi să v-o dăruiesc vouă, copii. Munca, firește, mi-o îmbin cu odihna şi nici nu observ cum trece timpul, se îngălbenesc frunzele pe copaci, cum cad şi-mi foşnesc sub picioare, mai făcîndumă să alunec uneori cu *icnete*. Dar cum era să observ fenomenele naturii, dacă nici nu mă uitam la dînsele, nu tocmai să le studiez. Apoi... trebuie să recunosc... adevăratul meu obiect de studii, devenise o codană de la medicină, cu un nume îmbătător de frumos, o invenție a mea – **Luciana**. Atîta vedeam în fața ochilor – părul ei blond-blond, ochii albaştri-albaştri, mersu-i zglobiu şi rîsu-i gîlgîit, ținuta-i zveltă şi bine centrată, ca să folosesc un termen tehnic învățat tot la armată, şi sărutu-i dulce-dulce. Astea sunt toate cele ce pot fi redate prin cuvinte calitățile Lucianei pe care nu le pot reda erau... nici nu ştiu cum erau, pîrdalnicele. Oare, puteam eu, copii, să răsuflu liniştit fără sufletelul acesta?

Scurt pe doi. Unu – nuntă, doi – cumătrie. Şi încă nu unele obişnuite, ci studențeşti. Şi ca să vă las lați, copii, vă voi mai povesti că eu cu Luciana am fost primii studenți, care, prin anii ’70 ai secolului XX, am adus doi copii-gemeni – o fetiță şi un băiat – Lucia şi Petrică. Văzîndu-i atît de drăguți, tot regretam că nu-s ambele fetițe ca să le fi putut numi Lucia şi Luciana, numele mămicăi lor! Dar şi Luciana, păcat de spus, regreta că nu au fost ambii băieței ca să-i numim Petru şi Pavel, pentru că, zicea ea, aceste două nume au fost îngemănate de sfinții părinții străbuni. Şi eu, Pavel, cum s-ar zice, îi aminteam Lucianei de toată istoria omenirii de dragă ce-mi era. Dar n-a durat mult dragostea asta. Aş face un păcat pe care nu că lumea, dar nici Dumnezeu cel Mare şi Atotputernic nu mi l-ar putea ierta. Uită-te că iarăşi simt o insuficiență de cuvinte care ar exprima faptele şi întîmplările ce s-au dovedit a fi mai dure, mai sfîşietoare decît para focului dragostei care părea că nu v-a mai putea fi stinsă în vecii vecilor. Ceea ce s-a întîmplat în continuare cu dragostea noastră poate fi redat doar prin vorbe, nu şi prin cuvinte.

Aşadar, am să vorbesc, iar voi, copii, străduiți-vă să înțelegeți ceea ce am să vă spun. Ziceam că eram studenți cînd ne-am întîlnit şi că nunta ne-a fost studențească. Firește, primul care a luat cuvîntul să ne felicite a fost chiar rectorul Universității, care, om înțelept şi frumos fiind ne-a zis:

– Voi, dragii mei, faceți astăzi o familie, iar familia în țara noastră se bucură de sprijinul întregii societăți. Cum ar putea fi altfel, dacă familia într-o țară, bastion al păcii şi al progresului tehnico-ştiințific mondial, constituie celula principală ce asigură durabilitatea şi prosperitatea, după principiul – omul pentru om este prieten şi frate – toți pentru unul şi unul pentru toți! Ridic acest pocal în cinstea noii familii, urîndu-i sănătate... A-a-mar!!!

Părinții, frații, surorile, prietenii mei şi ai ei au preluat ultimul cuvînt al rectorului şi l-au rostit cu atîta entuziasm îndelungat, încît abia acum, cînd am

trecut de zenitul vieții, pornind-o repejor spre asfințit, conştientizez că atunci n-a fost bucurie, ci menire amestecată cu descîntec.

Mai pe scurt, acel „amar” rostit în ziua, nu, în noaptea nunții noastre la un an – la doi era să se transforme în adevărată amărăciune. Dar de ce zic la un an – la doi, dacă toate relele aveau să înceapă mult mai devreme. Eu trăiam la căminul Universității, ea, desigur, la cel al Institutului de medicină. Şi faptul acesta a mai fost el suportabil cît a fost, dar de cum ne-au venit gemenii pe lume am fi vrut să le fim părinți permanenți, să-i putem încălzi cu cuvintele şi suflarea noastră comună, nu doar odată – de două ori pe săptămînă. Bărbat şi tată fiind, am mers la rector rugându-l să dispună acordarea unei camere de cămin, unde să ne cuibărim împreună. Drept că rectorul n-a zis nu, dar cei care-i îndeplineau indicațiile n-au zis da. Bursa studențească nu era suficientă pentru a închiria un apartament în oraş.Locuințe, libere, la acea vreme erau cu duiumul, dar politica rusească de ocupație din Basarabia, le acorda veneticilor veniți de aiurea, cu scopul de a schimba procentajul demografic în favoarea slavilor, la Chişinău. Astfel apartamente primeau bețivani, măturători, mediocrități, poftiți din fundul Rusiei, pe gratis. Numai nu nouă, molodvenilor, care eram priviți de către demnitarii sovietici, ca nişte aborigeni şi locul nostru era la țară şi nu în oraş... Iar noi, o familie tînără de români, nu aveam nici o susținere, decît primeam burse pentru succese la învățătură. Şi-apoi cu acea țîră de parale, copii, mai trebuia să acoperim nişte cheltuieli mărunte, zilnice. Şi am îmblat aşa, iată tocmai acum ar fi nimerit să zic nu un an, ci doi. Acelaşi lucru l-a făcut şi soția şi tot cu atîta succes. Ca să punem capăt acestor alergări pe cerc, care nu ne aduceau satisfacții nici nouă, părinților, dar nici bebeluşilor noştri, împreună cu Luciana am hotărît: ea să plece la țară, la părinți, iar eu să rămîn să-mi închei studiile, să primesc licență, să mă încadrez în cîmpul muncii, să fac bani, să primesc sau să cumpăr apartament, apoi să-mi aduc soția cu copilaşii, să-i creştem şi să-i educăm, să-i dăm la studii... În timp ce-i mărturiseam soției aceste planuri optimiste, ea se uita la mine şi făcea culori pe față, de parcă mă vedea prima dată. Zic aşa, pentru că țin minte că n-a putut răbda şi, oprindu-mă la jumătate de cuvînt, mă întreabă apăsat ca pe un străin:

– Tu cînd vorbeşti mai şi cîntăreşti ceva în minte sau?..

Nu i-am înțeles întrebarea din care cauză am continuat să vorbesc, ca să nu mă mai poată opri. Atunci ea, înveniţindu-se pe față, se stropşi:

– Dar ce fac eu cu viitorul şi institutul meu, te-ai gândit?

Eu de bună seamă am uitat că şi Luciana e studentă, nu numai mamă. Am fost nevoit să-mi iau o pauză de tăcere. Soția parcă atîta aştepta şi hotărî deja să completeze golul aşternut între noi:

– Văd eu, zice ea, că juriştii trebuiesc lecuiți ca să poată nu doar să vorbească, dar şi să cîntărească. Şi încă te mai chemi Pavel Cantaragiu, adăugă dînsa iro-

nic, desigur. Te-ai gîndit peste cîți ani ți se vor împlini planurile ce mi le-ai înșirat odinioară? Să-ți spun eu, medic cu studii superioare necomplete: peste 180-200 de ani! Tu nici ideie n-ai pe ce lume trăieşti... Eu cu un asemenea om n-am de gînd să-mi pierd tinerețea, strigă ea la mine. Apoi răcni din toți bojocii:

– Să pei din ochii mei odată şi pentru totdeauna!!!

Numai unul ce a trăit aşa ceva îşi poate imagina amărăciunile simțite atunci în mădularele mele.

Acum ce ar trebui să vă spun eu vouă, copii, că s-a răsturnat pămîntul şi s-a prăbuşit cerul peste Pavel Cantaragiu, cînd soția lui, în numele ei şi în numele a doi copii într-o clipită l-a afurisit şi l-a *anemetizat*, pentru că ea a înțeles încă de pe atunci, iar el încă nici pînă azi nu înțelege în ce societate i-a fost dat să se nască şi să trăiască. Da voi, copii, şi pînă azi vă mai țineți de poala terfelită a acelei societăți învechite mai alegînd-o în mod democratic şi mai ținîndu-mă şi pe mine într-un regim putrezit.

Dacă vreți cu tot dinadinsul am să vă recunosc,copii. Pămîntul şi cerul au rămas la locurile lor şi după acea despărțire a lui Pavel Cataragiu de iubita sa soție, de acei doi copii gemeni ai lor, Lucia şi Petrică, să spună că în sufletul lui nu s-a răsturnat şi nu s-a prăbuşit nimic ar fi prea din cale afară.

La fel nu-i cazul ca Pavel Cantaragiu să înceapă acum a se scînci că iată, copii, aşa şi pe dincolo, Luciana nu a avut dreptate, că şi celelalte femei cu care Pavel a trăit mai apoi şi cu care a mai avut şi mai are urmaşi, unii dintre care azi au puradeii lor, zic, nu-i cazul să ne batem noi înde noi, pentru că numai vîntul are dreptul să ne bată.

Înzădar cineva meşteşugeşte atomul, totuşi pe pămînt stăpîn e omul şi Acela ce l-a făcut pe dînsul după chipul şi asemănarea Lui. Aşa nenorocit cum este el, Pavel Cantaragiu nu poate spune că nu are păcate. Ba le are şi încă într-un număr foarte mare, ca să nu zică un cuvînt şi mai tare. Ceea ce n-are Pavel Cantaragiu, apoi numai el vă poate spune – datorii. N-are nici o datorie în fața femeilor cu care a trăit şi nicio datorie în fața copiilor pe care i-a făcut cu ele. Pe toate le recunoaşte de femei sfinte pentru viața care i-a hărăzit-o Dumnezeu, şi pe toate fiicele şi toți feciorii săi îi recunoaşte drept continuatorii şi moştenitorii săi exact în măsura în care el însuşi şi-a continuat şi-şi mai continuă părinții săi, moştenind totul şi toate ce i-au lăsat ei ca moştenire. Cineva zicea cîndva că cinstea şi ruşinea nu provin din nici o condiție. Fă-ți datoria de Om, în aceasta constă cinstea.

Dar, zică-se ce nu s-ar zice, pe lîngă toate cele moştenite şi pe lîngă toate cele săvîrşite pînă în zenitul vieții sale, Pavel Cantaragiu a fost ca dînsul, încît cel puțin un prieten de-al său nu-l poate confunda cu alții. Săptămîni întregi stă închis în garsoniera sa dintr-un bloc din marginea oraşului, scrie cărți, compune cîntece de dor şi jale, mai încreionează pe foi albe de hîrtie peisaje siberiene cu animale aspre şi agresive, chipuri hîde de comandanți militari porniți să distru-

gă omenirea, îşi admiră rafturile bibliotecii personale; face mărturisiri pereților, spunîndu-le în gînd că cea mai mare slăbiciune a sa a fost că n-a putut să facă o familie statornică şi traincă. Chibzuieşte în sine, că viața pentru el deja s-a încheiat şi el, doar din voința Celui de sus, trebuie să zăbovească pe acest pămînt, ducându-şi crucea până la ultima suflare. Îşi calculează agoniselile şi le împarte imaginar copiilor săi, care trăiesc cu... tații lor ce au alți copii de la aceleaşi mame. Au maşini de lux, calculatoare, telefoane mobile – toate accesoriile caracteristice perioadei zilelor de azi contemporane, moderniste şi postmoderniste, cum se mai zice.

E drept, copii, că şi Pavel Cantaragiu a făcut cîteva încercări de a-şi schimba cursul vieții, a vrut să se însoțească cu vreo femeie care să-i încălzească sufletul şi să-i spulbere singurătatea. A scris chiar la unele ziare că-şi caută jumătatea. Cîțiva ani la rînd neprimind nici un răspuns el, în cele din urmă, lăsă parcă să-i cadă mâinile în jos. Considera că a venit deja timpul să o încheie cu aventurile şi să accepte viața de burlac pînă în cea din urmă clipă... Are un serviciu bunicel la compania de asigurări, acasă are multe cărți necitite încă. Cine poate să interzică omului să facă ce vrea şi cum vrea? Frigărui a învățat a face chiar de la *şaşlîcarii* care s-au înmulțit în ultima vreme mai dihai ca ciupercile după ploaie. Ar fi putut deveni lesne chiar trădător de țară, coadă de topor, rîndurile acestora s-au îndesit în ultimii ani. Atîta doar că Pavel Cantaragiu a pornit-o cu căutarea dreptății şi ar fi vrut tot la un fel de dreptate să ajungă.

Dar îngăduiți puțin, copii, că am uitat să vă spun ceva foarte important. Mi se pare că anul acesta sau anțărț, nu țin bine minte anume cînd am fost în ospeție la un coleg de universitate, care trăieşte la Orhei. Şi el şi soția lui, dar mai ales fiica lor, aflînd că eu sunt acel pe care îl cheamă Pavel Cantaragiu, mi-au pus în față un caiet cît un album de gros şi fetița lor mi-a spus, cu voce de copil, că e o proză pe care a scris-o începînd din clasa V-ea şi o mai scrie pînă acum, cînd este studentă la universitate. Mamă-sa şi taică-său au confirmat că-i vorba de o proză care ar fi mare păcat să nu ajungă pe masa publicului cititor. Am citit cîteva pagini şi m-am convins că nu-i vorba de o laudă deşartă. Prin scrisul ei într-adevăr vedea talent veritabil, al unei nuvele de dragoste cum numai Rebreanu sau Sadoveanu au scris la vremea lor. Deşi numele domnişoarei era Cristalina, el i-a propus şi copila amicilor de universitate a acceptat cu plăcere să-şi semneze lucrările în viitor cu pseudonimul *Cristi Ferlada*...

Dar să nu uit a vă informa, copii, că această Cristi e cam de vărsta fiicei mele, Lucia cea născută în pereche cu Petrică. Deşi asta prea puțin contează. Mai important îmi pare faptul că, îndată ce-l văzu în casa ei pe Pavel Cantaragiu, Cristi Ferlada l-a luat de-o mînă şi l-a petrecut în altă odaie ca să-i arate ce mai rarități de tablouri poate desena ea... Bine că măcar compozitoare nu era ca să ne pomenim cîntînd împreună de dor şi jale. Ori ceva *folk on-line* postmodernist.

Acum ar trebui să vă spun, copii, ceea ce lumea ştie de cînd lumea. Adică, aşa şi pe dincolo, arta veritabilă are capacitatea de a înnobila sufletele oamenilor şi a uni popoarele care pînă odinioară se învrăjbeau înde ele, astăzi îndeletnicindu-se doar cu terorismul şi traficul de fiinţe umane. Aş putea să vă îndrug şi alte adevăruri, devenite de atîta folosire declaraţii deşarte, dar eu zic că mai nimerit ar fi să le lăsăm baltă pe toate aceste adevăruri îmbătrînite şi să ne oprim la o istorioară dureroasă, dacă nu chiar dramatică, iscată în relaţiile de mai departe stabilite între această fiinţă tînără, firavă şi talentată, Cristi şi colegul de studenţie al părinţilor ei, *barbatul coliliu*, nenorocitul Pavel Cantaragiu. Puneţi, vă rog, accentul corect.

Adică, aţi văzut şi pînă acum, copii, că acest Pavel Cantaragiu este om de treabă, făcător de multă dreptate, generos şi săritor la nevoie. Cum a putut el s-o lase în anonimat pe-o fiică de-a sa care merită să fie scoasă în lume. Şi cu scrisul, dar şi cu picturile sale. Păcat, cum am mai zis, că nu e şi compozitoare.

...Reîntors de la Orhei, Pavel Cantaragiu nu-şi mai putea găsi astămpăr. Şi nu frigăruii, nu plăcintele şi nici chiar vinul cu care-l deservise atît de ospitalier gazdele orheiene îi creiau incomoditatea. Şi nici din partea prozei sau a tablourilor executate de o domnişoară n-am putea spune că-i venea neplăcerea, pentru că, de fapt, întors acasă din musafirie nu se simţea, cum ziceam, incomod sau neplăcut, ci tocmai invers. Ceea ce el nu putea înţelege e tocmai faptul că se simţea mai comod şi mai plăcut în cei patru pereţi ai săi, dar nu ştia de ce se simte aşa. S-a chinuit mult în patul său, întorcîndu-se de pe o parte pe alta pînă să înţeleagă că nu-l prinde somnul şi nu poate închide ochii ca să nu piardă cumva în întuneric chipul zvelt şi gingaş al scriitoarei, pictoriţei cu nume mult mai frumos decît creaţia ei – *Cristi Ferlada*. Abia spre ziuă a adormit şi cînd s-a trezit era să constate că a dormit c-am multişor, furînd pentru odihnă ceva ore din contul celor de la serviciu. Era cît pe ce să iasă din casă, încălţînd nişte ciorapi de culori diferite, în palton, pălărie, cravată la gît, dar fără pantaloni... Cînd ajunse la locul de lucru şi căuta să se strecoare în birou pe neobservate, şeful tocmai că ieşea din clădire, grăbindu-se la prînz. Îi dete bineţe, dar cînd văzu că a întrecut gluma se grăbi să-i spună şefului că în ziua cea de ieri a fost la ţară că i s-a îmbolnăvit mama şi mai că era să se mai reţină pentru cîteva zile. Noroc că pe lumea asta mai sunt şi nişte şefi deştepţi şi încă odată noroc că tocmai unul dintre aceştea se nimeri a fi şef lui Pavel Cantaragiu. După ce a mers pe furiş înapoi acasă, şi-a îmbrăcat pantalonii şi a revenit în birou, ziua ceea a trecut mai repede decît trece o ploaie de vară. De ce am zis ploaie? Pentru că Pavel Cantaragiu, seara, arevenit acasă ud-leoarcă de sudori şi cînd a dat să se culce, noaptea tîrziu, numai aude sunînd telefonul. Chiar se gîndi să nu ridice receptorul, dar ispita îl răzbi, cînd auzi la urechi:

– Sînt o nouă cunoştinţă, Cristi... Sper că mă ţineţi minte? Şi rîse atît de liber şi atît de copilăreşte, de părea că nu de pe pămînt vorbeşte, ci din ceruri.

Cît el a stat surd şi mut cu receptorul la ureche, domnişoara se dezlănţui cît ţii universul necuprins. Sînteţi un bărbat interesant şi talentat şi tot aşa pînă a zis că voieşte să ne vedem mîine la ora mesei pe Aleea Clasicilor, din grădina publică „Ştefan cel Mare şi Sfînt”...

Toată noaptea se bătu cu capul nu numai de pernă, regretînd că n-a găsit în el puteri să-i refuze *randevuul*. Cînd o văzu în parc pe Cristi i se păru mai tînără şi mai frumoasă decît era în realitate. Ar fi de prisos să vă spun că domnița avea păr negru-negru şi ochi albaştri-albaştri ca împrumutați din ființa părinților cînd erau de vărsta ei. Mersul ei de felină şi rîsul molipsitor continuau să-l magnetizeze. Dar vă mai spun că avea corp zvelt cu mijloc subțire-subțire, gît lung, cap rotund încît idiotul de Pavel Cantaragiu îşi imagina că o cuprinde, o ridică în brațe şi chiar o sărută. Bine că numai îşi imagina, dar se stăpînea, se reținea, se ținea smerit cum se mai spune. Dar în timp ce el se retrăgea ori numai se prefăcea că se retrage, ea înainta îndrăzneț şi neprefăcut spre sufletul lui. Începu să-l descoase de-a mărunțelul despre trecutul său, despre țările, oraşele, muzeiele cu tablourile lui Van Gogh, Modeliagni, El Greco, despre notorietățile cu care a contactat în viața lui. Pavel Cantaragiu călătorise mult în viața lui, studiase, ştia să explice secretul, tainele unui tablou, unei simfonii, opere de teatru, se pricepea în arhitectură, astronomie, agricultură, în lumea animală şi în celelalte de pe lume. Cum putea el, la vîrsta onorabilă să nu-i spună unui copil că omenirea e un conglomerat de diferite națiuni şi caractere, care evoluiază mereu, care amenință existența Pămîntului cu bomba atomică. Doar sentimentul acesta, cum i se zice, de dragoste, rămîne şi azi cum a fost pe timpurile cînd au trăit Hanibal, Spartacus, Alexandru Macedon, Napoleon, Hitler, Stalin al cărui monument a fost, pînă nu demult chiar aici, în capătul acestei alei. Iar Marx şi Engels, tot pînă nu demult stăteau pe o bancă, în fața parlamentului şi oamenii la ei, la început să-i depună jerbe de flori, iar cînd s-au schimbat timpurile, veneau să le pună, în bătaie de joc pe postament cîte o sticlă deşartă de rachiu şi rămăşițe de zacuscă... E multă mafie pe lume!

Trebuie să vă spun că pînă să ajungă Pavel Cantaragiu la tema literaturii române, sa se întrebe de ce nu avem nici pînă azi un Laureat al Premiului Nobel, Cristi a tăcut cum a putut. Adică, sînt ele şi femei pe lume care cînd vor, pot să tacă. Însă, atinsă, probabil, în amorul propriu, în momentul acesta fata s-a înclinat nu ştiu cum pe spate, lăsînd să-i curgă părul pînă aproape de glezne, vorbi cu o voce Cristalină:

– Dacă dumneata ai de gînd să-mi înşiri toată istoria omenirii, dă-mi voie să spun că un mare gînditor indian zicea: *cine doreşte să facă bine, bate la uşă*. Cine iubeşte, găseşte uşa deschisă. Eşti un om interesant şi drăguț. Ai să-mi deschizi uşa cînd am să bat în ea?

Pavel intuia că această ființă divină poate să-l înşele, să-l aducă la starea de a face ceea ce în alte condiții nu şi-ar permite. După cîte i se întîmplase în viață

cu femeile, credea că toate acestea i-au întors spatele. Ba poate chiar îi poartă pică că n-a legănat şi n-a educat personal întîi copiii lui apoi şi copiii copiilor, adică nepoții. Dar...a ajuns ca nepoții să-i ceară să deschidă uşa! A tăcut. Scîrțîind din dinți a tăcut. O părăsi pe Cristi rece, fără să-i răspundă ceva. Grăbit se întoarse în garsoniera sa, şi deconcetă telefonul vreo săptămînă dacă nu chiar două. În una din acele zile–trebuia să se întîmple şi una ca asta! Îl întîlneşte pe o stradă din oraş pe colegul său din Orhei care nu era altul dar chiar tatăl tinerei scriitoare. Din una – din două orheianul i-a spus că fiică-sa îi citeşte mereu, cu nesaț, cărțile. A început să şi le ilustreze chiar... Pe pereții din dormitorul ei a atîrnat portretul tău, maiestre! Mai fă-ne vreo vizită, îl rugă colegul, după care dispăru.

Trecură zile friguroase, fără zăpadă, cu vînturi secetoase. Veniră altele tot cu vînturi, dar cu ploi ca de vară. Pavel Cantaragiu se obişnuise a trăi cu telefonul deconectat. Dar faptul acesta nu a putut să-l salveze. În preajma Anului Nou, se pomeni că fata îl găsi la serviciu:

– Ce ți s-a întîmplat, dragul meu, de nu răspunzi la telefon?, îl luă la rost fără să roşească. Nu te sufocă singurătatea? Eu... am multe a-ți spune. Vreau să văd unde locuieşti. Fraza de pe urmă Cristi o rosti din depărtarea în care tot atunci dispăru.

Revenit în apartamentul său, Pavel nu s-a întins pe pat ca de obicei, ci stînd în picioare urmărea ninsoarea liniştită de afară, care, la lumina becurilor electrice părea o pulbere de briliante. Din cînd în cînd în acea pulbere licăreau privirile fetei care-i promisese să-l viziteze la domiciliu. Poate a glumit? Aşa gîndind, tresări cînd auzi soneria. Nu se grăbi să deschidă. Şi-a bunghit privirile prin geam şi continua să admire coamele desfrunzite, atinse de zăpadă ale copacilor de afară, care parcă îi mîngîiau singurătatea. Sunetul se repetă şi el deschise. Se pomeni în cadrul uşii cu tînăra ce tremura ca varga, totodată îngrămădind haina în jurul gîtului. Tată şi bunel, pus în situația de cavaler, Pavel Cantaragiu invită musafira în casă, după care o rugă să se aşeze comod în fotoliul din fața lui, mai punîndu-i pe umăr o cojocică. După ce o servi cu un ceai fierbinte, scoțînd-o din starea de toropeală, Pavel Cantaragiu îi mărturisi:

– Sînt bucuros, dar haide să le telefonezi părinților. Să vină după tine...

– Cum vine asta, maiestre!? reproşă ea nemulțămită. Eu înfrunt intemperiile naturii pentru a-ți uşura existența, vreau relații... iar dumneata mă tratezi ca pe o povară...

– Păi, nu este normal... Sunt de o vîrstă cu tatăl tău, cu mama ta, colegi de universitate... Despre ce fel de relații poate fi vorba între noi

– Dă-mi voie să aleg eu, maiestre!, se opuse fata, după care zîmbindu-i la lumina lămpii de pe masă, socoti să filozofeze: Dragostea se naşte în copilărie şi nu moare nici la cele mai adînci bătrînețe! Undeva am citit, cînd aparem pe lume în jurul nostru se nasc o sută de drăcuşori... Dacă împlinim un an, dispare

un dracuşor negru şi apare un îngeraş alb... Cu fiece an de viață, sufletul nostru se alege cu un drăcuşor mai puțin şi cu un îngeraş mai mult... Dragostea noastră are perspectivă... Tu trebuie doar să mă cultivi, să mă creşti, ca în aşa fel să găseşti în ființa mea mai mulți sfinți, nu drăcuşori...Să nu pierdem speranțele! Omul moare doar cînd cei rămaşi turişti în viață începe să-l uite... Mereu te am în gînd, în suflet, te visez. Nu pot trăi liniştită! Buzele ei tremurau ca năpăstuite de o durere crîncenă, cînd îl surprinse cu o întrebare: Ați citit cumva, undeva că vîrsta limitează dragostea? N-avea frică, maiestre! Suntem oameni de creație?! Intelectuali, inteligenți, nu-i aşa?

I-aşa, i-aşa, fierbeam în mine!

Fulgii se rostogoliră toată noaptea pe asfaltul din fața blocului.

Ziua ce a urmat, a fost una senină şi însorită şi poate de aceea celor doi li s-a părut că a sosit mai repede decît cele de pînă şi după ea. A fost una care greu se uită ori care nu se uită niciodată. Chipul ei a devenit unul de înger în viața şi în casa lui... Mai spre sfîrşitul acestei istorioare ciudate din viața sa, Pavel Cantaragiu ține să vă mai mărturisească ceva, copii. Cu acea domnişoară au fost fericiți o iarnă, pînă în primăvară cînd a înflorit liliacul. Cînd părinții fetei au constatat că fiica lor nu mai locuieşte la căminul studențesc de lîngă cimitirul central, ci într-o garsonieră de la marginea Chişinăului, care deloc întîmplător se nimerise a fi apartamentul fostului lor coleg, s-a produs o explozie. Tatăl ei, vînător cu stagiu, a venit în fața blocului cu o armă încărcată şi numai soția acestuia ştie cum l-a convins să nu descarce cartuşile în pieptul lui Pavel Cantaragiu şi al fiicei lor ce stătea baricadă lipită de iubitul ei.

Acel eveniment a semănat mai mult cu o hărmălaie, după care totul s-a potolit ca o ploaie de stele într-o noapte de vară... Părinții fetei au lăsat-o în voia întîmplării şi i-au zis că e deja matură şi să decidă cum îi dictează morala. Iar Pavel Cantaragiu, a devenit pentru ei totdeauna un duşman... Conflictul, însă, studenta l-a îndemnat pe Cantaragiu să creadă că e în pragul ultimei speranțe şi dînşii nu trebuie să se despartă niciodată, ce n-ar zice lumea. Îi propuse căsătorie, să aibă un copil... Cristi, parcă aşteptase întorsătura momentului, dar îl sfătui să mai îngăduie o vreme, ceea ce a însemnat de fapt altceva... Trecu iarna, lunile de primăvară, iar în plină vacanță de vară, fata brusc a început să vină acasă tot mai tîrziu. Zicea ba că s-a reținut la o prietenă, ba că a mers la bibliotecă, la un cenaclu literar, ca într-o zi să-i declare că un oarecare Petru Lepădatu scrie, pictează şi compune muzică modernă. I-a mai spus că viața omului trece zilnic prin ispite şi schimbări pe care tinerețea e datoare să le dezlege; ba chiar l-a învinuit că nu o asigură cu bani ca ea, care e tînără şi frumoasă, trebuie să meargă la mare, să asiste la recepții în societatea oamenilor de afaceri... Apoi, aşa s-a întîmplat ca peste o zi, a întîlnit-o plimbîndu-se la braț cu acel Petru Lepădatu pe Aleea Clasicilor, un bărbat de o vîrstă cu el, bine clădit, îmbrăcat ca un Prinț. În acea

clipă chipul de înger de altă dată al fetei pentru el... se trasformă imediat într-un chip de diavol împelițat...

– De ce nu înțelegi că eşti un bărbat prea copt pentru mine? îi suna în urechi întrebarea ei repezită: Eu trebuie să am un viitor şi... nu ai motivul să-mi întrerupi zborul plin de tinerețe şi elan... Tu, ai locul tău. Eu am zborul meu!...

Stop! Adică, opreşte-te Cristinică,Cristalina, ori cum te mai chiamă, îngerul meu negru sau alb?!..

Opriți dezmățul, copii... Eram să-i spun fetişcanei acesteia în ipostaza ei de nepoată, fiică şi soție ce-mi era.

Dar nu i-am spus nimic. Numai m-am gîndit să-i spun. Trebuie să vă informez, copii, că Pavel Cantaragiu e omul care nu vorbeşte cu trădătorii ce-l trădează pe dînsul, pe părinții şi pe neamul său. Dar trebuie să vă mai spun că, deşi nu este un fricos, totuşi se teme. Spune că nu se teme de nimeni şi de nimic, decît de sine însuşi. Mai bine zis de mînia sa proprie. Se ține în mîini cum poate şi se teme că de se va mînia v-a comite ceva care nimeni nu ştie cum se va chema. Dar, cum ziceam la început, el a fost şi este omul dreptății şi şi-a consacrat toată viața adevărului adevărat. Nu Pavel Cantaragiu a fost şi mai este acela care vă promitea la început şi încă vă promite acum să găsească dreptatea şi să v-o dăruiască vouă, copii?

Ieşit demult din copilărie, trecut şi prin tinerețe, cînd a plecat de-acasă-n-lumea mare tata l-a servit, după vechiul obicei codrenesc cu un pahar de vin, iar mama, bolnavă şi mult mai tristă decît tata, i-a spus parcă tîlcuind un proverb: ia sama, dragul mamei, că de acum încolo cum îți vei aşterne, aşa vei dormi...

El, prostul, s-a gîndit atuncea şi încă mult timp după că biata mamă-sa s-a referit la faptul că n-o să mai doarmă acasă, în aşternutul gătit de dînsa. De atunci încoace, tot în drum aflîndu-se, nu poate să uite vorba mamei şi o dogeneşte în minte că i-a spus un adevăr, dar numai pe jumătate. De i-l spunea întreg, aşa cum a fost el, formulat din buni-străbuni, nu mai ajungea el Pavel Cantaragiu, la ce a ajuns.

De aceea, poate îmi şi vine să vă îndemn, copii: haideți să învățăm proverbele părinților noştri şi atunci, poate, că nici atît de săraci nu vom fi, şi nici lipsa de timp nu vom simți. Înțelepți ca proverbele fiind vom reuşi a le face pe toate omeneşte şi pentru noi, şi pentru viitorimea noastră.

Aşa cred eu, Pavel Cantaragiu. Luați aminte, puneți accentul pe ultima silabă! Şi nu uitați că viața celor drepți, de la sfîrşit începe.

Iar Cristi?... Demult n-a mai văzut-o. Azi, din cîte a aflat, s-a dezis de pseudonim şi poartă numele de familie Lepădatu. Are copii.

Ajuns în pragul pensionării Pavel Cantaragiu îşi pune aceeaşi întrebare şi vă întreabă şi pe voi, copii, – viața o trăim, sau adeseori nu se năzare? Adeseori se trezeşte nopțile cu senzația, ca viața lui a fost şi continuă să fie o umilință optimistă...nefiind în stare să explice unele momente trăite. Uneori o umilință

te face mai puternic, mai avan pentru viață, pentru viitor. Dar ce mi-a dat mie această istorie, copii? Umilință, optimism? Cine poate clar să-mi dezlege această frămîntare sufletească?

Tatăl nostru care se... însoară!

Timpul trece de parcă zboară un cocostîrc, şi noi, copii părinților am crescut mari cu familii pe la casele noastre, dar de două ori pe an – la Anul Nou pe vechi şi la Paştele Blajinilor – mergem la mormîntul mamei să o comemorăm şi să-l tot dezbatem pe tata de la gîndurile lui năstruşnice ce vrea să se căsătorească cu femei tinere, spunînd că i-s dragi şi se încălzeşte de la ele ca de la caierele de lînă. Nu suntem împotrivă să lege o căsătorie, dar vrem să se pricopsească cu una de seama lui, că-s mai statornice şi serioase.Vorbesc aşa, fiindcă într-o vreme se aventurase cu nişte duduițe, care s-au lăsat de el, numai după ce au înțeles că părintele nostru, nu are sobă în casă,ce le-ar fi oferit în viitor o posibilitate să-i pună cahla... Viața, precum înțelegeți, este acum de o realitate crudă şi tata deja peste 20 ani de burlăcie a devenit pentru noi o adevărată problemă. N-am scăpat ocazia să-i propunem să treacă la oraş cu traiul, dar el de fiecare dată se împotriveşte:

– La capitală s-au adunat putorile,care-aşteaptă zilnic să li se pună pîine puhavă pe masă!

Fratele Radu, ce are o mică afacere, pentru a-i crea o liniştire sufletească i-a procurat calcultator şi l-a învățat să caute prin rețeaua de internet vreo ursita la saitul ***lacrimi_de_iubire@agonia.ro***. Dar nevoia cea mare pe capul nostru s-a iscat luna trecută, cînd mă sună surorile Nicoleta, Ilenuța, Veronica, Nelly, apoi frații Victor, Sorin, Radu, îngrijorați că s-a întîmplat ceva neobişnuit cu tata, şi trebuie să mergem la Ineasca. Un instinct moştenit din străbuni ne-a făcut să lăsăm totul baltă şi să pornim cale de-o sută de kilometri, dis-de-dimineață în bătătura casei părinteşti. Mahalaua copilăriei ne întîmpină cu multe gospodării părăsite, în pîrloagă, cu scînduri bătute cruciş la ferestre, stăpînii cărora sunt plecați în străinătate „să grijescă la negru de cele hoituri ale țărilor civilizate din Europa”. Mahalagii mari şi mici ne petrec cu priviri pline de mirare, într-o nedumerire confuză, ca şi pe noi, cînd am văzut la poarta casei părinteşti un car cu proțapul înțepenit spre tăriile cerului, străjuit de doi plăvani rumegînd şi duşi pe gînduri cît două dealuri îngemănate. Ne-a mai surprins un ***jeep*** de culoare argintie, cum nici fosta preşedinte a parlamentului n-a văzut în viața ei, parcat chiar sub prispa casei. În ogradă, în grădină e forfotă. Peste tot – bărbați potrivind mese, femei aşezate în pirostrii suflînd în cazane în carea fierbeau bucate. Ograda era curată şi aranjată ca la mort, ferit-a sfîntul.

Intrăm în casă cu răsuflarea întretăiată, aşteptîndu-ne la cea mai neagră surpiză, dar ne pomenim cu tata stînd pe un scaun din lozie, în formă de tron, aşteptîndu-ne demult cu nerăbdare. Nu mai catadicsim să aflăm ce e la mijloc – îl privim cu destulă mîndrie că tatăl nostru a ajuns să se bucure de misterele calculatorului, dar el după ce cuprinde cu o privire de vlădică ceata numeroasă de feciori şi fiice, gineri şi nurori, nepoţi şi nepoate, sosită la izvorul provenienţei lor, după o tăcere profundă cu nedumerire şi rumoare în tabăra noastră, duce mîna spre buzunăraşul sacoului, scoate de acolo o oglinjoară, îşi peaptănă chica înălbită şi ne declară pe cît de important, pe atît de senin:

– Credeam că n-o să veniţi la nunta mea... M-am săturat să ţin casa ***oblonită***! Mă însor! În vocea lui – nici urmă de viclenie, căci dindată ne comunică principalul: La primărie deja am semnat întorlocarea, după lege cu Fideluţa! Astăzi, după cununie la Sfînta Biserică unde-am să mă duc cu carul, ca-nainte vreme, ne întoarcem acasă şi jucăm nunta!– pînă să ne dumirim, să analizăm clar cele spuse de el, tata parcă ne ia din scurt, mai dihai ca Ştefan cel Mare cînd a înhămat la pluguri ***leşii*** ca să samene ghinda în Codrul Cosminului şi ne obligă: M-ajutaţi să fac *nuntiţă* bogată, că pensia mea-i tare puţuntică! Apoi, o întoarce pe o tonalitate de om liber într-o ţară suverană şi independentă: Poporul are nevoie de veselie în sărăcia asta comunistă!

La cei 70 ani de viaţă tata nu a făcut abuz de alcool, nu a fumat, nu a obijduit-o cît au trăit împreună pe mama, dar de cum a rămas văduv, a deprins, boala femeilor şi a discuţiilor pe teme politice şi aceste slăbiciuni, precum am mai menţionat, ne-a făcut multe dureri de cap. După avalanşa declaraţiilor auzite de la el, fratele Petrică, chibzui să clarifice lucrurile:

– Da-a-a, *tatae* încă nu te-ai barahlit! Da, cine e hoaţa,fericita, mama noastră vitregă?...

Cu un joc de fizionomie, plin de importanţă tata zise hotărît: Calmaţi-vă, n-am găsit-o la internet...şi după o uşoară învălmăşire, ne declară solemn: ***Goar***, e armeancă!... De-aţi şti cît de greu am cucerit-o ca să o numesc Fideluţa, pe româneşte...Ţine la mine cu trupul şi cu sufletul gheata femeie care a avut grijă aseară chiar şi unghiile de la picoare să mi le taie...

– Mireasă din Armenia? Holbă ochii a mirare sora Veronica. De ce n-ai găsit o moldovancă?..

– La Ineasca am întîlnit-o. Ne linişti tata. Cu vreo jumătate de an în urmă. A venit după carne de porc şi de vită...Se *lehmetuise* a tîrgui numai bunghi de viagra la capitala voastră...Nu prea înţelesesem ce-a vrut el să spună, dar tata odată pornit la vorbă, uneori, ca-m greu în opreşti: Citesc şi eu ziarele, ascult radio, privesc televizorul şi înţeleg că-i greu cu naţiunea noastră. Am hotărît să schimb puţuntel sîngele poporului c-o armeancă!

Am rămas toţi cu gurile uitat-căscate. După o tăcere nici prea lungă, dar nici scurtă, tata deveni avan la vorbă, dezvăluindu-ne ceva file din biografia logodnicei sale care continua să rămînă încă o taină pentru noi toţi: mai întîi, după ce a venit în Moldova, ***Goar*** a început a cumpăra porci şi vite de-i sfîrîiau şalele pe la iarmaroace, pârpâlind frigărui populaţiei. Apoi s-a apucat serios de businesul cu leacurile... Deci, am mai aflat că tata e încurcat cu o femeie de afaceri care a învăţat româna, ne stimează neamul, merge la volanul jeepului ca ***ţarița Rusiei***, iar el, alături de dînsa, se simte ca un ***rege al României***!..

– Te vei isprăvi cu-această bogăţie? se icluse şi sora Nicoleta în sfatul familiei, dar tata deja părea pus în priză, de a vorbi ca la tribuna parlamentului:

– Mă-mpac cu dînsa. S-a unit cu politica me şi a acceptat s-o numesc Fideluța, pe româneşte... În semn de recunoştinţă şi dragoste pentru mine ea m-a dat un bumb ce îi vinde bărbaţilor gospodari, şi-am simţit plăcerea vieţii. Mereu mă gîndesc, să mă rog ziua şi noaptea: *„Dă-mi Doamne puteri, s-o am pe Fideluța lîngă mine!”*. Tot aşa se roagă şi ea*: „Dă Doamne, să mă întorloc cu Boricelul!..”*

– Fraţilor, aici e chestia grebănoasă! Tata e îndrăgostit! concluzionă fratele Petrică cu voce gravă, ducînd mîinile în şolduri: Aţi priceput?! Dacă le încurcăm *coconilor* tineri, să joace nunta ei pot avea stresuri, depresii, spasme, chiar să-şi taie vinele cu lama...

– Nu-ţi bate joc de un fost comunist! Strigă tata la ironiile fratelui. Dacă nu vă place puteţi pleca de unde aţi venit!...

În acel moment, în uşa de la iatac apăru o femeie în haine scumpe, înaltă şi bine făcută, cu pletele-i negre curgînd peste umeri, ce ne privi cu ochii mari, plini de cumnînţenie şi smerenie, aidoma unei membre a organizaţiei nongu-vernamentale ***„Nu te da traficată”.*** Ea se apropie nestingherită de tata, îi perie şi păduchi costumul nou şi negru din stofă guşa gînsacului. Proaspăt berbierit, cu lavalieră la cămaşa albă ca omătul, de care n-a purtat de cînd s-a născut, tata mai tăinuia ceva în ochi sclipitori de fericire şi o ia în seamă numai pe femeia necunoscută nouă, de parcă aşa ar trebui să fie. Legănîndu-se mai că tinereşte în tronul de răchită din faţa calculatorului, mînuieşte cu îndemnare şoricelul de internet, iar noi încercăm să pricepem dacă noua lui aventură l-a adus la starea să-l izbăvească cumva de singurătate.

– Se întîmplă ceva deosebit în *pivniţele cuibuşorului fericirii noastre*, ***Boricele?..*** auzirăm deodată vocea femeii cu un accent caucazian, plăcut la auz.

– Plozii mei, de cînd sunt ei, parcă încercă el să se plîngă, au fost şi sînt ascultători sîmburelul meu... Au dat consîmţămîntul să m-ajute ca la nunta noastră să vină tot satul! Vor pune acum mînă de la mînă! Eu vreau nuntă mare!

– Fie voia lor şi a ta, Boricele, vorbi evlavios, ca în biserică femeia, după care urmă o cavalcadă de expresii armeneşti la urechile ciulite ale mirelui: ***Im***

sireli*[1]*, Im amuş*[2]*, Im ser!*[3]*, Im miak!*[4]*, Tangakins*[5]*, Im ankrkneli, Im annman!!!*[6]*.

– Da-a-a, zise fratele Victor, care e muzicant şi a veselit nu numai o nuntă! E o iubire nebună la mijloc! Eu pot să orchestrez nunta, propuse el serviciile.

– N-am nevoie de drîngăneliule tale, se grăbi să-l asigure părintele nostru la acel ad-hoc consiliu de familie. Am arvonit lăutari cu tromboane şi dobe, să-mi cînte ca-nainte vreme!

Ilenuța, sora mijlocie, devenită între timp soție şi mamă, îl întrebă pe tata cu voce molcomă:

– O să te cununi cu nănaşi? Cum cere obiceiul...

– Am pus-o şi pe asta la cale, ne linişti tata, cuprins de emoții. Cîtă osîndă! Am vrut să mă nemăluiesc cu cei din pătură, la îndemnurile Fideluței, că ci mă-nsor ultima oară... Am făcut drum la ***primatul nostru Voievod*** care-i de-o baie cu mine. ***Babacul*** mi-a ascultat păsul, apoi s-a mocoşit cu răspunsul, a mornăit, şmiorcăind ceva sub nas după care a desfăcut mînile a pagubă în părți, mai să nu înceapă *a buhăi* şi mi-a mărturisit ca în fața icoanelor că de cînd a părăsit domnia e sărac de pute. N-are parale şi-apoi... băietul, fata, Gorgeta nu-i dă voie să cunune! Membrii familiei lui l-au sfătuit să-şi concentreze energia să se lupte ca să vină din nou la putere... Vroiam să insist căci Babkul e moale la a lui, dar m-am gîndit în mintea mea care nu cumva să-mi zică vorba spusă odată în Divanul Țării: ***„Oameni buni, nu mă mai frecați atîta!!!”***. Văzînd aşa treabă, nu pierd ocazia, fiindcă mă aflam în drum, şi trec pe la Vezir Piatră Licurici cel cu Patru ochi. Acesta are parale, *tămădăul cui îl are*, că doar impreună cu Valery Bulgur a vîndut avioanele... ***Vezirul*** m-a primit cu bucurie. Chiar m-a cuprins prieteneşte şi m-a pupat cum o făcea odată *Brejnev.* M-a ascultat o vreme, pînă pricepu scopul vizitei mele. Şi... a început să-l umfle rîsul! Hlizobindu-se ca totdeauna, m-a bătut binevoitor pe umăr, asigurîndu-mă că totul va fi bine şi la vară cald! Mi-a urat sănătate, prosperitate, fertilitate, statalitate, prietenie, bucurie, veselie, fericire, căsătorie, căsnicie, împerecheri cu ***ejăculări*** plăcute, realizarea planurilor interne şi externe, la întărirea prieteniei internaționale dintre ruşi, găgăuzi, țigani şi alte neamuri de pe ambele maluri... *Vă-hă-hă-hă-hă!* Credeam că dăduse cep la butoul bețiilor de cuvinte. Într-un sfîrşit, privindu-mă blînd iar m-a pupat muiereşte şi mijind ochii a zis că nu poate, să

---

1 Iubitelule! (limba armeană)
2 Drăguțule! (l. armeană)
3 Dragostea mea! (l. armeană)
4 Unicul meu! (l. armeană)
5 Odoraşul meu! (l. armeană)
6 Irepetabilul meu! (l. armeană)

fie nănaş. Kremlinul!, a zis el, parcă scobind tavanul cu un deget, consideră că nunta moldovenească seamana a mafie italiană, unde se unesc cumătri,naşii şi alte rubedenii în clanuri, iar asta, a fost totdeauna străin caracterului său, căci fenomenul nu se încadrează în planul elaborat de Moskova privind soluționarea diferentului transnistrean!... Am vrut să-l trimit, ştiți voi unde, irodul cui îl are, dar mi-am luat inima în dinți şi hai, zic la Cetatea de scaun, la ***Vova Buliharin***, pe care l-am cunoscut de cînd deprindea să plămădească şi să coacă pîinea. ***Vova*** încruntat şi îngrijorat de soarta nărodului în urma secetei din vara asta, nici nu a îngăduit să răspundă la binețele mele, sau să dea mîna cu mine, precum îi este feleşagul. În cabinetul lui larg plutea iz de băutură, de parcă cineva bătuse la teasc. Alături stîrcea tolănit într-un fotoliu, ***Huiurik,*** vechea slugă a poporului *cu o mînă dusă la slăbiciunea preşedintelui*, iar cu cealaltă căutîndu-se de păduchii patriotici din barbă! Dintr-un început chibzuisei să-l poftesc pe Doge la o nuntă românească, dar m-am stăpînit, temîndu-mă ca nu cumva cuvîntul „român" să-i provoace un atac de cord. Cînd i-am spus de ce am venit la el,parcă i-aş fi tras cu secerea pe la fudulii. Pe fața lui, apăru o jighiuță de zîmbet ironic, apoi țuguind buzele vinete de vin roşu, s-a uitat la ceas şi...a zis că nu-i chip să-mi fie nănaş! E ocupat cu *treghile* domniei! Are de comandat nişte dosare penale împotriva oponenților politici, a Forului Democrat al Românilor din Moldova, să organizeze sărbătoarea bețivilor, să facă vizite în locurile istorice ale lui Lenin, şi ale lui Ştefan cel Mare... De-odată numai ce-l văd că-şi face semnul crucii către portretul lui Putin, zicînd: „***Ne mogu, ne imeiu pravo bîti nănaş!?"*** Apoi către mine: „*Să chiorăsc că-ți spun drept!*" Şi se bunghi la mine ca la o sfîntă născătoare, arătîndu-mi cu un gest al mînii peste drum de unde, din ograda ambasadei Rusiei, veneau frînturi de ceastuşki şi veselie ale puzderiilor de spioni ca la ei acasă... Înțelegînd că trebuie să şterg putina, la despărțire am încercat să-l rog măcar pe Huiurik, să-mi fie ***tamada, conocarul nunții...*** Sluga poporului, care stă în Divan de cînd era încă în măsa, a dat cuşma țurcănească pe ceafă şi, într-o română impecabilă, îmi reproşă că nu m-a prea văzut printre protestatarii în haine național-securiste, ptfu... democrat-creştine am vrut să zic, strigînd ***„Jos comuniştii!!!"*** Şi se arătă grăbit că pleacă pentru cîteva nopți să doarmă prin copaci, sau pe sub copacii din buricul capitalei *alături de studențăraia puturoasă şi amorfă*... Înțelegînd că trebuie să plec, le-am urat sănătate, însă, la despărțire aceşti doi mi-au dăruit portretele lor cu autograf, să am o amintire istorică...

– Adică nu ai nănaşi, la cununia de azi? se uimi sora Ilenuța.

– Dacă am văzut că s-au lăsat cei de sus de mine, am coborît la cei de jos. Continuă liniştit părintele nostru, ascultîndu-l atent ca la o şezătoare. La bietul Tudor Şoltoianu, om cu cărți publicate. El s-a unit îndată şi degrabă trebuie să pice de la Chişinău, cu cea de-a *13-ea lui dragoste.*

...Fideluța ca o pajură, închipuindu-și probabil că ne este deja mamă vitregă, dintr-odată îl sărută mai întîi dulce pe tata, apoi pe noi toți, aterizîndu-ne cîte-o inimioară de ruj pe obraji. Făcînd în felul acesta cunoștință, așteptă pînă cînd frații ieșiră afară, în ogradă împreună cu tata ca să mai mai pună cîte ceva la cale, apoi intră avană în vorbă cu mine și surorile mele. Ne vorbi cît de mult ține dînsa la părintele nostru, că ea o viață întreagă a visat să aibă norocul de a juca nunta și, acum este bucuroasă că a ajuns la clipa cînd trebuie să îmbrace podoabele de mireasă, și să se cunune la Sfînta Biserică. În clipele următoare cîteva druște, surorile Elena, Nelly,Veronica și Nicoleta o așeză pe Fideluța lui tata în fața oglinzii. Mai întîi o îmbrăcară în rochia de mătăsuri învolburată, apoi clădiră pe fruntea-i fataua, *gherdanul*, diadema, îi puseră în urechi cercei, pe mînilei grase și rumene îmbrăcară pînă la coate mănuși albe din piele de căprioară. Din clipă în clipă femeia devenea solemnă, iar mătăsurile înfoiate stăteau pe ea ca husele pe... un tanc. Cînd tata reveni de afară, unde-i pusese pe roate, la treabă pe toți bărbații, nimerind cu ochii pe mireasa gata de cununie, făcu o pauză îngăduitoare de parcă i se oprise răsuflarea, căci se pomeni în fața unei minuni pogorîtă din altă lume. Radia de bucurie și ne îndemnă:

– Grăbiți-vă și voi, că preotul nu lucrază în două schimburi!

Între timp, în pragul casei, spriginiți de deregi, stăteau lăieșii din Ciulucaniii și am înțeles că nu e deloc o aventură la mijloc, ci un adevărat început nuntă cu respectarea tradițiilor vechi... Din alămurile țiganilor curgeau gîrlă sîrbe și hostropățuri. Din dealul Lipăgăului razele soarelui de toamnă se strecurau printre frunzișul din vii, livezi și grădini pînă la panerele cu gutui aurii din pragul casei, trezindu-ne dintr-odată la o nouă viață, la noi așteptări. Porăitoarele sporovăiau agitate de-asupra bucatelor, cîțiva mahalagii, dirijați de-acum de fratele Radu, înșirau sticle cu băuturi alese, cum se obișnuiesc codrenii a împodobi mesele acoperite cu mușamale colorate. Larma de tromboane și răpăintul tobei ademenea lumea din sat să se adune în ograda casei noastre – fete și băieți, bărbați și femei, copii veniți să se convingă că Ineasca, după o lungă toropeală lîncedă va celebra o nuntă cu ritualuri creștinești În bătătură se adunară toți bătrînii Ineascăi, sau„hokkeiști”, cum le zicea sora Veronica, făcînd aluzie la cîrjele lor noduroase.

Sosiră de la capitală și *Tudor Șoltoianu,* cocoana nună – dragostea numărul 13, cum îi mai zicea el, femeie veselă și isteață, care avu grijă să-i pună nunului chibrite și lumînărică în buzunarul vestonului, ca în caz de vine poruncă de la *Dumnezeu*, cînd preferă să se prea arunce în petrecere la cei 75 de ani, să-și poată da duhul... cu lumină. După o serie de dansuri, ale celora adunați, veni ceasul și tot alaiul porni pe șleahul șerpuitor, ce urca spre dealul Bisericii. Înaintea mulțimii se cotilea carul cu boi, pe rădăcina proțapului căruia stăteau mîndri tata și Fideluța. Chiote și strigăte de bucurie peste se rostogoleau peste

valea Ineascăi, care părea să-i fi trezit din hibernare pe acei bărbați rămaşi fără femeile plecate la munci în Italia, Franța, Portugalia, Grecia şi pe femeile singure, bărbații cărora lucrau la negru prin fundurile Rusiei... Careva din vecini, mai ingenios, înfibse în coarnele plăvanilor portretele lui *Vova Buliharin şi Huiurik*, chipurile fiind şi ei la această veselie a neamului. În urma alaiului păşeam noi, copiii litrosiți de tata, şi nepoții ce purtau fataua lungă de vreo zece metri a miresei. Altcineva avu grijă să pună în acțiune claxonul jeepului Fideluței, iar Tudor Şoltoianu, lîngă dragostea numărul 13, îndemna amabil rudele sosite de la *Budăi, Puțuleuka, Mihalaşa şi Corobceni,* să țină sus alaiul şi să se mîndrească cu străbunelul nostru care plodise cîndva atîțea urmaşi ai Romei cu multiplele femei ce le-a rînduit.

În tot acest iureş al ceremoniei cea mai fericită părea Fideluța, asemănătoare cu un înger gata să se desprindă de pe rpoțapul carului şi să se înalțe spre înălțimile fericite ale cerului. Mîndru de atenție, mirele în persoana lui tata se lipea tot mai strîns de umerii cocoanei mirese, se ținea bine de loitrele carului, îndemnînd cu voce tare plăvanii: *„Hăisa! „Ceala!”.* Aşezate între coarnele dobitoacelor înjugate, chipurile încruntate ale lui Vova Buliharin şi Huiurik, fîlfîiau uitate de mulțime în bătaia vîntulețului. Turlele din dealul Bisericii erau în aşteptarea nuntaşilor ce mergeau să dea la lege creştinească,venerabila pereche. Tata, însă, ajungînd lîngă magazinul din preajma casei lui Buket, a cotit carul spre... cimitirul cu Biserica veche din Fundătura Ineascăi. Oarecum ruşinat, la mormîntul mamei noastre, tata aşeză un buchet mare de flori, apoi îşi plecă capul, îşi făcu semnul crucii şi cu evlavie în glas vorbi: ***„Te rog de mă iartă, Veruță!”.***

Trecînd clipe de reculegere, tinerii însurăței urcară din nou în car şi toată procesiunea o cîrni spre valea ***lui Coliță***. Cineva se îngriji să pună talaghirul la roata carului ca mirii să plutească nestingheriți, ca într-o corabie, spre Biserică.

Încheind cununia, tata şi Fideluța au devenind soț şi soție, de s-au făcut mai apropiați inimilor noastre. Ne-am împăcat cu gîndul că omul nu-i veşnic şi că timpul poate fi îngăduitor cu cei cărora li-e dragă viața. Nu ne mai păsa de eventualele bîrfe care ar putea curge după aceasta nuntă pe Gîrla Ciulucului. Muzicanții au schimbat ritmul acordurilor şi acum în ograda casei părinteşti se desfăşura o nouă viață. Simțeam că totul s-a schimbat şi reînnoit, iar noi, copiii de altă dată, împreună cu urmaşii noştri de azi am acceptat cu smerenie rolul de vornicei şi druşte la nunta tatălui şi bunelului nostru.

În urma ospățului cu bucatele bogate, mesenii mai rînduind pe şoseaua gîtului cîte două-trei pahare de tărie, în iureşul jocului s-au prins laolaltă tineri şi bătrîni, femei şi bărbați. Toată ograda se transformă într-o mare de pălării şi basmale ce se legănau în ritmul sunetelor de alămuri. Pînă şi *„hokkeiştii”,* prinseră a flutura arareori cîrjele de-asupra capetelor ca ciobenii în stînă. Ne-am convins

că tata cum a fost aşa a şi rămas–om priceput şi isteţ, cînd a ales-o de mireasă pe Fideluţa, femeia care în acea clipă potrivi că e momentul să facă surpriza cea mare. Fiecărui bărbat trecut de vărsta a doua, druştele au făcut cîte un set de ***viagra, cadou în amintirea nunţii şi miresei.***

Tata, cum avea de-acum cîteva rînduri de pahare, începu să cînte ca în tinereţe:

Uite-aşa aş vrea să mo-o-o-or!
Cu paharul lîngă mine,
Cu nevasta lîngă mine,
Uite-aşa aşa vrea să mor!...

Şi deodată îl podidi un hohot de plîns. Am încercat să-l ogoim, el, însă ne dădu la o parte şi ştergîndu-şi lacrimile cu o batistă brodată, se adresă oamenilor, lăudîndu-şi consoarta:

– Nu mai vreau să mor şi nici Fideluţa nu mai poate trăi fără mine. Ea, mititica e de-ajutor bărbaţilor să-şi iubească soţiile. Se bucură de mare trecere la parlamentarii noştri. Cum le dă bunghi de-aiştea, legiuitorilor li se ridică ***cucu*** să voteze nu numai autonomia Găgăuziei, dar şi alte *zacoane*...

Vorbele tatei s-au stins în vacarmul chiotelor. Mesenii, au prins a da sfoară din gură-n gură că mireasa nu e numai meşteriţă la prăjit frigărui, dar mai e şi managerul întreprinderii ***„Fidelia-Viagra & K",*** ce sporeşte activitatea bărbaţilor din Moldova, indiferent de vîrstă.

Nunul mare dădu şi el cep strigăturilor – încălzit de băutură, potopit de inspiraţie, nu răbdă să i-o ia cineva pe dinainte mai ales în versuri. Îşi aminti un catren din ultimul său poem „Balada pensionarilor":

Omul cît e sănătos
Dă şi statului folos,
Iară cînd el îmbătrîneşte
Statului nu-i trebuieşte!!..

– Mulţumim acestora dintre coarnele boilor, adăugă nunul mare, ei sunt cei care ne-au adăugat cu ţîrîita pensia şi au mărit preţutrile cu nemiluita. Să le stee şi lor cucu zi şi noapte!

Şi iar muzică şi iar dansuri...Femeile cu soţii plecaţi în Rusia dansau de rupeau pămîntul cu bărbaţii ale căror soţii se spetesc, la îngrijit bătrîni prin Europa civilizată.Mesenii se puseră pe băut şi mîncat pentru vii şi pentru morţi încît unor făpturi înfierbîntate de-a binelea, începură să le dea tî gînduri şi simţiri cu totul nesăbuite...În calea părintelui nostru vedeam că se aşterne o viaţă plină de sens şi intensitate. Nu mai aveam remuşcări, că în loc să ţinem banii pentru înmormîntare, îi vînturăm pentru nunta lui.O fi simţit el ceva, că deodată se ridică nemulţumit în picioare de la locul său de mire şi tună:

– De azi înainte familiile din Ineasca nu se vor mai desface! Lumea nu va mai pleca la lucru peste hotare, căci Rusia a furat Transnistria, iar noi să stăm

acasă pentru ca țara noastră trebuie să se alipească la NATO şi Uniunea Europeană. Iar după ce mai dădu o cinzeacă, precum îi este feleşagul, ne divulgă o noutate: La *Baiconur* degrabă v-a zbura în cosmos o raketă cu primul țigan din lume, care peste Prut se chiamă rrom...Va zbura boala, dar împreună cu o şatră din Soroca! Iar Fideluța le va da ***bunghii*** ei căci țiganilor în cosmos n-are să le trebuiască alte ***nacoale.***

Lumea l-a ascultat, l-a lăudat şi l-a aplaudat. Fideluța părea că nu încape în piele de-atîta noroc şi se închina mereu primind felicitările nuntaşilor. Nunul, achipui lumînărica dacă mai este în buzunarul vestonului, începu iar să recite o strofă din „Balada pensionarilor”:

– Mergi pe drum şi la tot pasul
Sună-n urmă contrabasul
Orice-ai face, bat-o vina,
Scapi mereu cîte-o b...ă!

Mi se făcu dintr-odată silă de toată această hărmălae . Încercai să mă retrag în fundul grădinii – în tufişurile de cătină ce se cățărau pe gard, descoperii doi cotei care se hîrjoneau întărtați, iar un cocoş pintenog, corcolea o găină ce o tupilă cît putut de tare sub greutatea sa, flutură din coadă, apoi bătu din aripi, slobozind triumfător veşnica-i trîmbiță: *„Cucurigu-u-u-u!!!”* Cineva mă apucă uşor de cot şi mă trase îndărăt în curte.Era naşul Tudor Şoltoianu:

– Dacă cucoşul a călcat găina în prezența noastră, e bine! Înseamnă că omul o să aibă mult harțag în aşternut. Mă auzi, finule? Amar!!! Şi de-odată chiui, cît pe-aci să mă surzească: „Ama-ar!!!” Chiotul țîşni din piept năvalnic de parcă dăduse cep la un poloboc cu vin din poamă busuioacă. Îndemnul fu preluat de toți nuntaşii, aşa încît însurățeii au fost nevoiți să înțepenească într-o îmbrățişare fierbinte, care trebuia să simbolizeze prietenia dintre piscurile Araratului şi vîrful Lipăgăului...Fideluța îl cuprinse pe tata şi-l sărută, acoperindu-l totalmente în mătăsurile ei bogate, după care vorbi să audă toată lumea:

– Am nevoie de bărbățel chiar dacă chiloțeii abia de se mai țin pe el...

Nunul mare, spriginindu-se în cîrja o completă:

– ...Viagra-i elexirul veşniciei!.Dragii mei finuți, să aveți căldură şi harțag în aşternut comun.

– ***Şnorakaluțiun***[1], Fideluțo!Mulțumim, nănăşele, ls-că ştim noi. Şi mireasa îl mai potopi o dată pe tata cu îmbrățişări şi sărutări, dar mai ales cu stufoasele-i mătăsuri.

Se migea de zori cînd nunta a luat sfîrşit. Mai întîi musafirii, apoi muzicanții au plecat pe la casele cui îi are. Şi noi eram acum cu sufletele împăcate.

---

[1] Mulțumesc (arm.)

Dumnezeu i-a trimis tatei cea de a doua tinerețe. I-a scos în cale şi o femeie isteață, harnică şi bogată, cu care să-şi poată continua firul vieții în armonie şi înțelegere.

... Soarele se ridicase de două suliți, cînd pe drumul şerpuitor ce duce de la Ineasca spre Leuşeni, pe sub geana pădurii de la Bordoceni, un jeep argintiu, se despărți de un car cu boi care nu zăbavă porni să se cotilească spre malurile lutoase cu găurile prigoriilor. În dricul lui piroteau două siluiete, pe care puținii săteni ce se nimereau în cale abia îi recunoşteau pe proaspeții întorlocați prin cununia din ajun. Pe la o jumătate de drum, ca la o comandă magică, cele două portrete ale celor înalți demnitari de stat, s-au desprins din coarnele boilor, lunecînd uşurel chiar în lostopenele de balegă din mijlocul drumului. Roțile carului spintecară în jumătate lostopenele, cu figurile de pe portrete cu pojghița de bălegar proaspăt pe ele. Se părea că vremea înadins a vrut ca portretele să cadă în bălegar aşa cum cad toate ce nu e de folos omului şi lumii...

TEATRU

Filimon Boghiu

(tragedie istorică în cinci acte)

PERSONAJELE:

Filimon Boghiu, „căpitan-partizan”, ultimul haiduc din codrii Basarabiei, în vîrstă de 40 de ani.

Olimpiada, soția lui.

Ecaterina Vidraşcu, învățătoare din satul Cîşlea

Ştefan Volontir, unul din amicii lui Filimon Boghiu

Dorel Ciucaru, finul de cununie al lui Filimon Boghiu, muzicant, poreclit „Bucilă”.

Anastasia, sora Olimpiadei.

Ionel şi *Iulia* copiii lui Olimpiada şi Filimon Boghiu.

Ilarion Cutuzov, general KGB

Vladimir Putin, ofițer, securist fără naționalitate

Țărani, soldați ai armatei roşii, doi copii-călăreți, demnitari comunişti-internaționalişti

Acțiunea pare să se desfăşoare în anii 1946-1950 la Chişinau şi în localitățile din zona codrilor Basarabiei.

ACTUL I

Centrul Chişinaului. În aer pluteşte melodia cîntecului popular „Frumoase-s nunțile-n colhoz” gata să cedeze altei melodii „La colhoz pe dealul mare”... Jos, pe caldarîm, soldați ruşi, înjurînd de mama focului pun temelia viitorului monument al lui V.I.Lenin. Mai încolo se văd umbrele unor oameni cu fețe uscate, gemînd adînc: „Dați-ne de mîncare!”. Arca de Triumf e împodobită cu inscripții „Spasibo tovarişciu Stalinu za naşu sceastlivuiu jizni!” şi „Slava starşemu bratu, velicomu russcomu narodu!”. Cînd se stinge melodia, se aud scîrțîind roți de căruțe încărcate, pocnituri de biciuri şi voci care îndeamnă boii „Hăisa!” „Ceala!”. Acele orologiului măsoară clipele ce trec „Tic!Tac!Tic!Tac!..” Desprinzîndu-se din acest vacarm, în scenă apar doi puştani unul mai mare decît altul, încălecați pe două bețe de răsărită, închipuindu-se drept eroi.

Vladimir Putin: (*struneşte calul*) Tr-r-r! Roibule! (*priveşte în jur iscoditor*) Şi, care vasăzică fundătura asta, unde nici să te pişi n-ai unde se chiamă Basarabia...Să tot trăieşti şi să cucereşti...

Ilarion Cutuzov: (*vajnic pe calul lui, cu pieptul plin de decoraţii*) Asta-i ţara mea ş-a ta, dom... Pardon. Tovarăşe.

V. Putin: (*priveşte încruntat*) De-ajuns! Lasă dracului proprietate privată. Bună sau rea, asta-i ţara mea. Uită-te la el. (*arată cu bastonul de mînat calul în direcţia, de unde se aud scîrţîind carele*) Rusia aşteaptă pîine coaptă, căci a eliberat Europa.Pămîntenii noştri din Vologda suferă de foame.Apropo, unde-i Suvorov?

I. Cutuzov: A rămas cu mîrţoaga lui la Tiraspol. Aţi uitat?

V. Putin: Era cît pe ce să uit.Trebuie să facem ca moldovenii să uite că-s români. Ţi-i minte ce-au făcut ei în 1918? N-aştepta să-ţi amintească tovarăşul Stalin că o să-ţi scoată şi celălalt ochi.

I. Cutuzov: Îmi pare rău, tovarăşe Putin. Am pus sîrmă ghimpată pe Prut. Le i-au pîinea de la gură. Le i-au pămîntul şi dobitoacele de pe lîngă casă.Le las doar ochii să aibă pe unde-şi stoarce lacrimile de jale.

V. Putin: Vă felicit, tovarăşe general!

I. Cutuzov: Mulţumesc. Unde mă trimite Patria, acolo mă duc... Te-am învăţat pe tine la Academie cum să lupţi cu aborigenii din provincie, şi acuma, iată-mă, după şedere răcoroasă la Port-Artur, am venit în ţările calde...

V. Putin: Spusu-mi-se că v-aţi pricopsit şi cu un *dom* nou, asemănător cu un conac! Cică, e una din vilele criminalului de război... Cum îl cheamă?..

I. Cutuzov: Antonescu. Mare cinste! Deşi e în centrul oraşului, împrejmuit cu grădină, viţă de vie, nu e ca la Port-Artur unde am slujit pînă la război. În asemenea *domină* miroase a român... Spasibo! Dar tu, june?..

V. Putin: Eu nu m-am ales decît cu o căsuţă nearătoasă la Malina Mică. Aparţinuse unui pedagog, care, în ’44 a dat bir cu fugiţii peste Prut. Ha-ha!!!... Degraba-i aduc aici de la Haricov pe soacră-mea, soţia gravidă... Pentru început e bine că avem acoperiş de-asupra capului. Să ne înşurubăm cît mai bine că de-aici nu plecăm niciodată...

I. Cutuzov: Spasibo! Căsuţă, zici că ai?... Nu te grăbi, Micola. Curînd începem deportarile aborigenilor.Listele sînt deja gata.Pîna una alta, pune ochiul pe-o vilă care-ţi place mai mult,iar în rest e treaba noastră.Ruşii, ukrainenii demult trebuie să fie stăpîni aici... Stăruieşte, nu dormi, fă mai mulţi copii, adicătelea urmaşi... Politica tovarăşului Stalin prevede stabilirea noastră veşnică în Basarabia... Ha-ha!!!

V. Putin: De ce mergeţi la serviciu atît de dimineaţă,Aron Nicolaevici?

I. Cutuzov: Păi, cum altfel? Trebuie să facem ordine în turma asta de berbeci ameţiţi, care numai a cînta, a juca şi a munci ştie! *(încruntîndu-se îl ţinteşte cu priviri piezişe pe locotenent)* Dar dumneata, ce ai a mă ischiti, hai?!! Ia poziţie de drepţi: mergi încolo, vino încoace, eşti la slujbă... *(În vreme ce Vladimir Putin prinde a defila prin*

fața lui, dîndu-i onorul, ca tropăitul cizmelor să acopere scîrțîitul roților de căruțe, el mătăhăeşte amenințător din cap). Pe loc repaos. Te cunosc de la academie.... Ai fost ucenicul meu credincios... Asta ți-a mai rămas... Să demonstrezi gloria soldatului sovietic în această Piața de hoituri. Mai obraznică nație decît moldovenii n-am întîlnit.

V. Putin: De ce spuneți aşa, tovarăşe general?

I. Cutuzov: S-o ştii de la mine, june!... Tot ce spun, este adevărat şi întemeiat pe experiență de viață... Nația asta nu merită să fie stimată... I-am distrus odată izvoarele culturii şi religiei, ca să renasc azi prin nişte progenituri ce se opun. Obrăznicie ce n-a murit cu moarte bună... Trebuie să-i distrugem pe străzi şi uliți. Aşa trebuie să ni-i supunem, tinere?

V. Putin: Cum de răzvrătitul codrilor nu vrea să înțeleagă lucruri simple. Al şaptelea an bandițeşte!

I. Cutuzov: De aceea te-am şi chemat încoace, să ne unim eforturile întru stîrpirea basarabenilor.

V. Putin: Eu, tovarăşe general îi studiez pe moldovenii iştea din străfundul istoriei. Au o singură filă de glorie, întitulată Ştefan cel Mare. Se fălesc şi cu Dumitru Cantemir, unul plin de poiezie şi filosofie, dar le-a părăsit țara. A schimbat viitorul moldovenilor pe votca rusească, închinîndu-ne țara lui cu tot cu oi şi boi... Independență vrea ciotul ista, Filimon, care nu-şi dă seama că-i un paiangen, o căcărează, de capul căruia nimeni nu s-a interesat... Îl stîrpim ca pe un țînc, în zilele care urmează. Vă asigur!...

I. Cutuzov: Că bine-ai zis, Filimon Boghiu, ciot?!.. E un *bleaghi de clasa* şi nimic mai mult! Mare lucru că a împuşcat cîțiva activişti de partid. Acum luptă contra religioşilor... Un nespălat de fierar de la Mîndreşti, să ridice mîna împotriva Puterii sovietice!.. Trebuie prins şi castrat asemenea stîrpitură... I-a sosit şi lui sorocul... Azi, hai să ne isprăvim cu hoiturile din piață, apoi, după defilarea militară, căsăpim haiducul!

V. Putin: Stau şi mă gîndesc că moldovenii trăiesc la sate, o să ne vină greu să-i stîrpim pe cei de la oraş...

I. Cutuzov: Oraşele trebuie să cînte, civilizat. Mă piş eu pe *ia-chişa* şi *ia-chişa* al lor. Basarabenii trebuie să scoată toată pîinea ascunsă prin hambare. La Vologda oamenii nu trebuie să moară de foame. Las'să moară moldovenii că prea mulți s-au plodit pe pămîntul unde Puşkin a cîntat-o pe țiganca Zamfira!..

V. Putin: Doamne, cît de răbdători şi buni de inimă sîntem noi, slavii. Învățăm minte toate lepădăturile alde Filimon Boghiu.

I. Cutuzov: Asta pentru că ei nu ştiu că Petru cel Mare al Rusiei ne-a lăsat testament cu poruncă sfîntă pe care nici tizul meu, nici Saşa Suvorov n-au putut să-l realizeze. Acuma, cu tovarăşul Stalin i-am cotonogit, i-am îngenunchat definitiv! Cale întoarsă nu există. Conform testamentului ne vom supune toate popoarele din jur! Aşa ne-a hărăzit soarta, tinere! Moldovenii sînt înapoiați şi ca să-i facem să uite cine sînt trebuie să le băgăm nițică carte rusească.

V. Putin: Adică să le amestecăm lumina cu întunericul, cum înțeleg eu. *(tropăieşte din căputele cizmelor)* Bun şi acceptat. Iar acum plec la Teleneşti, cu misiune specială...O să acționez pe teren. O să mă întorc cu plinul... După izbîndă voi veni la raport.

I. Cutuzov: Oare o să se întîmple şi asta după 6 ani?

V. Putin: Numaidecît o să se întîmple!... Nişte moldoveni de-ai lui mi-au promis să mi-l aducă sub scut...

I. Cutuzov: Bună sămînță de oameni are Basarabia! Ceea ce nu putem face noi, eliberatorii, ne ajută ei cu 30 de arginți, vorba ceea...

V. Putin: Am observat... Dă-le ceva bogăție şi ei se căsăpesc unul pe altul pînă la exterminare.

I. Cutuzov: De aceea cred că banditul v-a fi exterminat ca năpîrca cu toate progeniturile lui! Zarurile sînt aruncate!.. De cum dau grîul la stat, direct din gară... toți culacii iştea moldoveni, să fie încărcați în vagoane de vite şi duşi în Siberia. Ordinul tovarăşului Stalin!..

Vladimir Putin (*ia poziția de drepți, dă onorul şi loveşte aprig din căputele cizmelor*): Ordinul nu se discută, ci se execută, tovarăşe!...

Gălăgia roților de car, îndemnurile răzlețe ale țăranilor față de boi curînd începe a se contopi, ca mai apoi să iasă în evidență paşii cadențați ai unei unități militare de soldați cu automatele în spate. Ostaşii apucă neglijent de picioare şi mîini cadavrele şi le aruncă peste sacii cu pîine în carele țăranilor, curățînd piața, pe care încep să mărşăluiască din ce în ce mai multă armată. Fanfara cîntă solemn „Proşceanie slaveanchi”. Pe spațiul îngust al scenei lăsat de cortină apar cei doi călăreți.

Primul: Hai să fugim. Nu cumva să creadă spectatorii că sîntem ruşi şi să ne cotonogească.

Al doilea: N-avea frică. Poporul nostru cum a adormit în timpul foametei aşa şi continuă să doarmă.

Primul: Măcar părinții să nu ne cunoască.

ACTUL II

Zona de codru din preajma Teleneştilor. În zare se vad coline împadurite. Într-o parte sclipeşte apa unui iaz, în altă parte cîteva morminte proaspete, adumbrite de copaci. De-asupra unui bordei fîlfîie o zdreanță în trei culori. Țăranii poartă cojocele, opinci. Bărbații au pe cap cuşme negre țurcăneşti. Femeile sînt îmbrobodite în şalinci, cu rochii în catrințe.

Dorel Ciucaru: *(După ce acordează strunele viorii îi tot zice virtuos cîteva melodii de jale, de le curg şiroaie de lacrimi celora care-l ascultă)* Şi ziceai nănaşule că în Polonia te-ai întîlnit cu Ştefan Bandera. Om de ispravă? A reuşit să adune o țară împotriva muscalilor... Şi dumneata, naşule, cogea căpitan-partizan

vei fi în stare să ne aduni contra *rusălăilor*... Chiar ai stat de vorbă cu Bandera?...

Filimon Boghiu: Tot răul cu binele lui, finule. Dacă nu mergeam, ca toată lumea, după *cartoafe* poate că nici nu-l întîlneam... Pot sî-ți spun mai mult. Mi-au plăcut oamenii lui. Hotărîți, gata în orice clipă de isprăvi. Nu ca moldovenii: fiecare trage jarul numai la turta lui. Rutenii din Galiția sînt adevărați oameni cu credință în Dumnezeu. Nu-i casă pe lume fără icoană... Iar sîmbăta, duminica, la sărbători – toată lumea merge la biserică! Ghetul nărod de-acolo înțelege durerea şi necazul nostru.

Dorel Ciucaru: De Bandera vorbeşte-ne, naşule, nu de lumea lui.

Filimon Boghiu: Păi el, e om al armatei şi mai mult ascultă decît vorbeşte. Totuşi, ştiți ce mi-a spus la despărțire? A zis ukraineşte că cică, Basarabia ar fi pămîntul lor, care trebuie să devină a Ukrainei. M-a dat gata cu vorba asta a lui.

Olimpiada: Nu te da gata la orice suflare de vînt, bărbate...Bine că te-ai întors acasă viu şi nevătămat. Ai adus cîteva țuhale cu *cartoafe*. Să ne ținem cu zile pînă vin ai noştri şi ne întoarce pămîntul... Ar fi bine să mergi la Chişcăreni, să-ți faci alte documente la miliție. Nu de alta, dar avem de crescut copii şi de dus viața înainte. Nu-i aşa, finule?

Dorel Ciucaru: *(în loc de răspuns îşi face semnul cruci, apropiindu-se şi mîngîind un sac plin cu cartofi)* Sa-ți dea Dumnezeu puteri şi sănătate, nănăşelule... Puradeii mei sînt lihniți de foame, trăiesc cu nădejdea la mata. Cît despre vorbele lui Bandera, lasă-le să se ducă cu vîntul. Nu-i cum a vrea omul, da-i cum dă Domnul. Principalul e să ieşim din foame, iar celelalte... cum a da Dumnezeu! Dac-o să-mi dai cartoafe, te voi ține minte toată viața şi te voi mulțumi împreună cu femeia şi copilaşii...

Filimon Boghiu: Dau, finule, din ceea ce-am adus, dau la toți obidiții. Cîte oleacă să ajungă... Trebuie să facem ceva ca să salvăm nărodu, că altfel ruşii au să ne distrugă... Dacă nu ne vom ajuta noi unii pe alții, cine să ne salveze? Moare lumea pe un capăt, iar călăul de Stalin ne mătură încontinuu podurile cu *postavca* lui... Dar nu ne dăm *porcălăilor*... Ce înseamnă viața omului? Pămînt, Țară şi libertate. Iar dacă vin duşmanii şi îți iau casa, masa, pămîntul, apoi trebuie să luptăm. Chiar dacă lupta asta ar fi să ne coste viața... Dacă nu-i oprim, comuniştii au să ne ieie pămîntul, au să ne ducă în Siberia. Ați văzut cum zmulg cruciliţele de la gîtul copiilor noştri?

Dorel Ciucaru: Asta am văzut şi eu nănaşule. Numai să nu murim, căpitane-partizan, fereasc̆ă-ne Dumnezeu! Am copchii... Doamne, Dumnezeule, păzeşte-ne şi apără-ne!...

Ecaterina Vidraşcu: Poate o lăsăm cu lupta, căpitane partizan? Toate-s trecătoare pe lume. S-a terminat războiul. De ce ar trebui să luptăm cu ruşii, de-acuma 5 ani, cînd simt c-o să trăim bine? Pe cine a trebuit să-l învățăm minte, parcă i-am învățat. L-am pus la punct pe Cosovan, care rupea cruciulițele de la gîtul

şcolarilor, pe al-de Turea şi Klaikneht, i-ai pus şi au băut apă de o şchioapă din Ciuluc... Netrebnicii se învaţă minte...

Filimon Boghiu: Dacă stai cu capul plecat nu faci nimica. Rusul vine şi te omoara în casă, îti batjocoreşte nevasta. Oare n-ar fi mai bine, sa-i poftim să iasă pe aceiaşi uşă prin care au intrat cu activiştii partidului şi cu comsomoliştii lor?!

Olimpiada: Măi, Filimoane, măi! Las-o mai moale... Rusul e viclean. Te lasă,pînă cînd îi vine momentul şi te căsăpeşte...

Filimon Boghiu: Muiere-hăi, nu mă smotri! Cît o sa ne mai temem de-atîta grohăit străin pe pămînturile noastre? Crezi că ruşii sînt cu patru boaşe şi nu le poate nimeni veni de hac? Călăresc atîta lume şi ei vor să rămînă neatinşi? Am să mă răfuiesc cu ei toată viaţa. Frică am numai de Dumnezeu. (*Se apropie de unul din morminte*). Aici doarme mama şi tata. N-au murit la război şi nici de vreo boală... Au murit de foametea comuniştilor ruşi! Trebuie să alegem una din două: ori ei pe noi, ori noi pe ei. Nu doresc să mor de foame cum au murit acei din mormintele ce ne înconjoară. Parcă-i văd că li-i ruşine în mormînturi de batjocura ce-au suferit-o. Dă-le, Doamne, pacea cea de toate zilele, dacă pîinea le-au luat-o hoţii...

Ecaterina Vidraşcu: Te-ascult, căpitane-partizan şi nu pricep cum să luptăm cu ei? Aseară am ascultat la radiou, cum unul zicea că azi ruşii îs mai puternici decît acum un an sau doi. Se spunea că vor veni să ne elibereze de sub ei Anglia sau America, dar acum şi ei se tem de ruşi. Spun că sovieticii au inventat bomba atomică. Nu-i de glumit cu ei...

Filimon Boghiu: Porcul e de nebiruit pînă îi pui sîrmă în rît... E posibil să mă omoare, dar... încaltea le voi dovedi că nu sîntem noi, moldovenii de măligă. Decît o viaţă în geninchi, mai bine o moarte în picioare. Am să fac la ferărie un cîrlig de oţel călit cu care am să-i pun pe dînşii să meargă în genunchi... Codrule, codruţule...

Dorel Ciucaru: Că bine vorbeşti, nănăşele. *(rîde cu poftă silită*) Numai să nu fie de deochi! *(îşi face semnul crucii)...* Da-mi o toşilcă de cartoafe că m-aşteaptă puradeii. Dacă se limpezesc timpurile şi scăpăm cu zile, am să-i fac pe toţi muzicanţi. Să cînte, să înveselească viaţa oamenilor că numai una ni-i dat să trăim, Doamne! (*măsoară un sac apoi, altul şi dispare bucuros)*

Filimon Boghiu: La noi, în Basarabia, sînt cele mai bune vii din lume, dar ce folos din ele dacă ni le-au luat ruşii în kolhozuri?!

Ecaterina Vidraşcu: Zicea un moş de-al meu, din Dondueşeni, că ruşii vor să deschidă şcoli, să ne îndemnăm copiii la carte. Poate, cu încetişorul, o să ieşim din întuneric... Românii de peste Nistru, aşa au procedat, şi acum unii dintre ei sînt miniştri la Chişinău. Parcă-l văd pe Ionel al dumitale, venind cu soră-sa în maşină de stat.

Olimpiana: Catincă, cojocul de pe Ionel i l-au dăruit ukrainenii!

Filimon Boghiu: Bandera, personal, mi l-a pus pe umăr. (*apare Dorel Ciucaru cu un tobultoc în spate, face cîteva temenele şi dă să plece*) Măi Ciucarule, văd că eşti mulţumit, nevoie mare.

Dorel Ciucaru: Mulțumit, căpitane-partizan, nănăşele! Mulțumim, încă odată!

Filimon Boghiu: Eşti fericit, dar nu înțeleg cine sînt eu pentru tine:nănaş ori „căpitan-partizan”?

Dorel Ciucaru: Mai glumim oleacă, nănăşele. Te putem numi şi aşa şi aşa...

Olimpiada: Ți-am ținut cununia în biserică, cînd Filimon era numai aşa, şi nu altfel. Şi tu ai cîntat la vioară tot numai într-un fel, de-ai rupt inimile nuntaşilor.

Dorel Ciucaru: Nănăşică, atunci au fost alte vremuri, iar acum îs cu totul altele.

Filimon: Finule, lasă țuhalul jos şi încearcă să ne cînți ceva pe potrivă. Cîntece dintre cele vechi,care vei zice la înmormîntarea mea.

Dorel Ciucaru: Doamne fereşte, naşule. Cum se poate, ce ne facem noi fără căpitan-partizan dacă mori?

Filimon Boghiu: Mîine pleci la Chişinău?

Dorel Ciucaru: Da. Vreau să văd cum mai merge tîrgul de vite pe-acolo.

Filimon Boghiu: Nu-ți pare că ai prea îndesit-o cu tîrgul din capitală? Nu-ți încap vitele în ocol? Vreai să mai cumperi ceva ca să dai în colhoz ori poate ți-ai găsit o rusoaică tînără?

Dorel Ciucaru *(făcîndu-şi speriat semnul crucii)*: Să crăp, să mă ardă pe mațe, dacă spun un cuvînt cuiva despre naşul meu drag... *(se rîde plin de mulțumire, lasă sacul la o parte, ia vioara şi începe să cînte, chiuind din cînd în cînd).*

Filimon Boghiu: *(către Olimpiada)* Iată cu ce ne-a vrăjit el inimile, că altfel, demult îi dădeam foaie de drum. Vioara lui mă tulbură... Unse cu melodii de-acestea, pînă şi ticăloşeniile ți se par lucruri sfinte... Doamne, iartă-mă!

Olimpiada: Să-l ierți, Filimoane! Doar el te face cu muzica lui să îndrăgeşti mai mult şi țara şi viața. (*Muzica se întețeşte, iar din ea se desprinde vocea lui Filimon)*

Filimon Boghiu: Mai rău nu ni se mai poate întîmpla... Oameni buni! În ajunul lui Arhanghel Mihail, să ne întîlnim la Mîndreşti să chibzuim... Iar acum... vioara să cînte! *(la îndemnul lui, tot alaiul se destramă. În aer persistă cîntecele duioase de vioară).*

ACTUL III

Un birou, cu pereții jerpeliți pe care se văd portretele lui Dumitru Cantemir şi Iosif Stalin. La masa străjuită de multe scaune cu spetezele învechite stau în haine de gală Ilarion Cutuzov şi Vladimir Putin.

I. Cutuzov: Lîngă pădurile din preajma Teleneştilor se cuibăreşte banda lui Boghiu. Cică ei, chipurile luptă împotriva ocupanților! Adică, a noastră!.. (*arată spre portretul lui D.Cantemir).* Toromacii! Au uitat că voievodul lor ne-a adus Țara pe

tava, împreună cu toată oastea? Dacă te potriveşti prostimii pierzi calea spre Marea Neagră şi speranţa la Dardanele. Ori poate n-am dreptate...

V. Putin: Nici un argument în favoarea lor. Totul trebuie să ne aparţină!

I. Cutuzov: Ne-am şi înţeles. *(Ceva gîndeşte în pauză)* Ce lucruri noi ai constatat la faţa locului? Raportează!

V. Putin: Vreau să amintesc spusele marelui cărturar. În oastea lui Cantemir, care ne-a dăruit Basarabia, era un mare logofăt, Putină... De altfel, cuvîntul „putină" e de origine dacă... Putem conchide că şi eu sînt un fel de român...

I. Cutuzov: Minunat de bine! Foloseşte din plin motivul pentru a-i pune la punct pe rebeli...

V. Putin: Tovarăşe general, munca e în toi. Într-o săptămînă am pus temelia unei reţele de agenţi secreţi şi turnători... Din chiar rîndurile celor ce urăsc puterea sovietică. E greu să-i înţelegi pe aceşti indivizi: ba-s împotriva noastră, ba-s gata să colaboreze cu noi pînă în pînzele albe. Aceştea nu-s ca cecenii. Ca să le dovedesc că sovietele înseamnă puterea oamenilor a trebuit să-i mint că se vor bucura totdeauna de mari privilegii: vor deveni nacealnici, deputaţi ai norodului ei şi progeniturile lor. Puterea sovietică, le va da saci cu bani şi cele mai neaşteptate favoruri. Nu vă temeţi, oameni buni, le-am spus. În viitor, din rîndurile voastre vom avea scriitori, artişti, savanţi, ingineri... toată elita intelectuală va fi din rîndurile voastre! O simplă enumărare a favorurilor are asupra lor efectul ghipnozei... Le tremură mîinile cînd semnează obligaţiile privind păstrarea tainei de stat... Îţi vine să zici ca dînşii: lăcomia pierde omenia.

I. Cutuzov: Le-ai explicat că principiul de bază al colaborării noastre este păstrarea secretului?..

V. Putin: I-am preîntîmpinat că în caz de trădare vor fi şterşi de pe faţa pămîntului.

I. Cutuzov: Cum reacţionează?

V. Putin: Nici nu clintesc din ochi... Stau ca oile la strungă numai să fie înscrise în armata de agenţi secreţi... E popor de treabă! De-ar fi ca dînşii caucazienii, n-am mai avea probleme. Am impresia că în Basarabia asta prăpădită nici nu face să ne implicăm în păstrarea ordinii. Se mănîncă bine ei înde ei. Majoritatea răzvrătiţilor sînt din sud şi din centru. Cei din aşa-numitul nord preferă bani şi posturi de conducere. Dă-le bani şi posturi şi ţi-o ucid şi pe mama lor. Şi asta, cred, ne este cea mai bună salvare. Asmuţăm moldovenii, contra moldovenilor să abţinem un pustiu în care ne pripăşim noi.

I. Cutuzov: Dar ce facem cu bulgarii, găgăuţii, ukrainenii, ţiganii de aici?

V. Putin: Minorităţile naţionale n-au ochi să-i vadă pe băştinaşi. Amintiţi-vă cum au procedat în „Sfatul Ţării"?...

I. Cutuzov: Da, lasă-mă în pace cu istoria Basarabiei... N-am învăţat-o, n-o cunosc şi nici de gînd nu am să-mi macin creierii.

V. Putin: Minorităţile sînt înclinate să colaboreze cu noi.

I. Cutuzov: Curios să aflu...

V. Putin: În decursul istoriei n-au avut alte interese, decît să... supravegheze activitatea băştinaşilor în toate domeniile...

I. Cutuzov: Chiar şi agenţilor băştinaşi?

V. Putin: Inclusiv...

I. Cutuzov: Se vede că ai trecut şcoala mea! Mă mîndresc cu tine, fiule!

V. Putin: Slujesc cu devotament puterii sovietice!..

I. Cutuzov: Adică, unicul ciot în calea noastră este acum Filimon Boghiu?

V. Putin: El şi numai el. Dar am şi o surpriză...

I. Cutuzov: Tinere, nu tărăgăna! Timpu-i pasăre zburătoare.

V. Putin: L-am racolat pe însăşi finul lui Filimon Boghiu.

I. Cutuzov: Bravo! Voi dispune să fii avansat în grad, junele meu! Pentru merite remarcabile în lupta contra *bleaghilor de clasă...*

V. Putin: N-am spus că sînt şi eu de obîrşie moldovenească? Ba am spus şi ca dovadă vi-l pot înfăţoşa acum şi aici pe strămoşul meu, devenit fin al banditului Filimon Boghiu.

I. Cutuzov: Tinere, vorbeşti serios?

V. Putin: Abia aşteaptă bietul să vă vadă.

I. Cutuzov: Vreai să spui c-ai venit cu dînsul?

V. Putin: Aţi înţeles corect.

I. Cutuzov: Atunci, să intre! Să intre imediat.

(Se deschide uşa biroului şi în spaţiul de dincolo pare a fi agitaţie. Se văd mai mulţi oameni, din care grup se desprinde Dorel Ciucaru, purtînd zăbun vechi, cuşmă ţurcănească, opinci, pantaloni bufaţi. Are vioara în mînă... Face cîteva temenele şi bolmojeşte în strădania de-ai saluta milităreşte pe cei doi, dar scapă vioara din mînă).

V. Putin: O rămăşiţă a trecutului...

Dorel Ciucaru: Eu cer... iertare şi îndurare boieri Dumneavoastră! *(rîde slugarnic ca gîdilit)...*

I. Cutuzov: Ai mîncat, ai fumat? Ai primit solda, băiatule?

Dorel Ciucaru: Primit, ’nţămăsc şi bogdaproste, tovarăşe nacealnic! *(încearcă cu arcuşul vioara, încheagă o melodie revoluţionară. Cei prezenţi bat din palme).*

V. Putin: Lasă muzica. Unde-i nănaşu-tu? Umblă fugar şi ucide activiştii noştri?

Dorel Ciucaru: E în sat. Seara trecută a fost pe ospeţe la noi, mi-a adus un tobultoc cu cartoafe din Bucovina şi din Polonia. Am mîncat ciulama, mămăligă şi carne de iepure, apoi am stat de vorbă la un pahar de vin.

V. Putin: E în sat, ce zice el?

Dorel Ciucaru: Are de gînd să plece la Chişcăreni...

V. Putin: Ce treabă are acolo?

Dorel Ciucaru: Să-şi întocmească actele pe nume străin... Nănaşul, sireacul, vrea să trăiască liniştit! Hî-hî!...

I. Cutuzov: Cu ce să te mulţumim?...

Dorel Ciucaru: Dacă se poate, daţi-mi iapa colhozului şi cîteva căpiţe de fîn s-o pot scoate din iarnă... M-aş muta cu traiul la vădana lui Mihai Corman...

I. Cutuzov: La toate ce ai cerut o să-ţi mai dăm şi un sac de ovăz... *(Vorbeşte cu ţigara în gură, iscălind cîteva hîrtii pe care le aruncă pe birou. Dorel se uită la ele, le ridică cu prudenţă, le vîră în buzunarul zăbunului... Se repede să sărute mîinile stăpînilor, dar nereuşind trece din nou la temenele pînă dispare de unde a apărut.)*

V. Putin: E greu să lucrezi cu aborigenii. L-ai auzit, să-i dăm vădana?!.

I.Cutuzov: Ai văzut-o, e măcar muieruşcă de treabă?

V. Putin: N-am avut răgaz pentru asemenea investigaţii...

I. Cutuzov: Înţeleg!.. E bine că am reuşit să-i lichidăm pe cei cu ştiinţă de carte! E rău, însă că ţărănimea nu vrea să intre în colhoz de bună voie... În Basarabia o să acţionăm cu îngăduială. Nu cumva să ne pară rău.

V. Putin: Trec zece-douăzeci de ani şi vine altă generaţie care nu-şi va închipui viaţă fără de colhoz. Vor bea rachiu cu ciutura şi vor abandona familiile şi vor căuta o bucăţică de pîine în Siberia noastră ori în alte părţi, iar în locul lor vom aduce oameni de-ai noştri...

I. Cutuzov: Bravo, june!.. Nu intuiam că vei deveni atît de deştept. Numai cu oameni ca dumneata vom instaura puterea sovietică şi vom construi comunismul.

V. Putin: *(Măgulit locotenentul, îi dă onorul, apoi face o mică defilare cu paşi cadenţat în jurul generalului, care-l aplaudă).* Cu moldovenii trebuie să fii şmecher!... Îi sărăcim, îi hărţuim, împlem puşcăriile cu ei să nu le mai ardă a duce sfatul cu ţara... Aşa m-aţi învăţat la Academie tovarăşe general...

I. Cutuzov: Strămoşul meu le-a lăsat ochii să plîngă, dar eu am să le scot şi creierii din cap... Cît a suferit Rusia în război ca să-i eliberăm, ca pînă la urmă ei...

V. Putin: Alte propuneri concrete aveţi, magestate? Trebuie să prezint raport la Kiev...

I. Cutuzov: Nu te grăbi, june... (*se plimbă nervos dincolo încoace*) Să-i deportăm la mama dracului pe toţi românii din Basarabia în Siberia, Kazahstan, ca pe ceceni, şi pe tatarii din Krimeea... Acum timpurile sînt de-aşa natură, încît putem să ne permitem.

V. Putin: Accept planul Dumneavoastră! Alde Ciucaru ne ajută să-l prindem pe nănaşul. Îi dăm vădana!.. Apoi îi judecăm pe toţi şi-i trimitem ştii dumneata unde, tovarăşe general. Nici n-au să observe de unde le vin relele.

I. Cutuzov: Ce minte luminată ai! Simplu ca buna ziua. Descoperim o miedouă ca alde Bucilă, aşa-l poreclesc pe Ciucaru, şi-atunci, nu vom avea probleme o sută de ani înainte.

V. Putin: Tocmai de aceea zic să trecem imediat la fapte şi să-l lichidăm ca duşman de clasă pe acest nenorocit Boghiu... De 7 ani ne tot corcolim cu el. Îl ucidem şi-l îngropăm ca pe un cîine, undeva într-o rîpă. Nici de numele lui să nu se mai audă... Se zvoneşte că este un adevărat cuţitar...

I. Cutuzov: Nu te aprinde şi nu fi categoric, june! Întîi, chibzuieşte cumpănit, apoi porneşte în atac. Nu uita că el a ştiut să adune în jurul său şi pedagogi şi oameni care cunosc politica lui Stalin... Nu este Filimon chiar atît de prostălan cum crezi... Nu te aprinde, că numele familiei tale dovedeşte că ai şi tu rădăcini de moldovean... Ai face bine, dacă ai organiza un grup de oameni de-ai tăi adunaţi ca şi cum de un moldovean, care, după moartea acestui bandit să aibă grijă...

V. Putin: ...să ascundă de urechile lumii crimele lui politice?..

I. Cutuzov: Şi asta este important. Dar mai întîi să i se creieze un nume de criminal de drept comun... Asta trebuie de făcut neapărat.

V. Putin: Cunosc adevărul!... Cîndva, străbunicul bunelului meu a făcut parte din oastea lui Dimitrie Cantemir, care a dăruit Basarabia şi întreaga Moldovă nouă pentru totdeauna!

I. Cutuzov: În cele mai strălucite tradiţii ale străbunilor noştri... Doar la eliberarea Basarabiei a participat şi tizul meu, nu-i aşa, june! Deaceea zic că banditul codrilor să fie înjunghiat ca un godac fără judecată!

V. Putin: Gloria Rusiei v-a dăinui în veacuri! *(priveşte satisfăcut la ceasul de pe mînă)* Nu mai rămîne mult timp pînă la împlinirea acestui vis al lui Petru Întîi...

(se încleaştă într-o îmbrăţişare frăţească, după care pornesc spre direcţia de unde năvălesc marşuri şi marşuri de triumf...)

ACTUL IV

Feăria lui Filimon din preajma casei ţărăneşti de la Mîndreşti acoperite cu stuf. În ogradă se joacă fiica şi feciorul, Filimon ascute bărdiţa la polizor. În pragul feăriei atîrnă un cioroi împăiat, bălăbănindu-se în vînt, iar pe tăbliţa prinsă de picioarele ei citim: "M-am ouat, m-am tot ouat, dar pe Stalin nu l-am săturat..." Olimpiada cîrpeşte nişte haine mereu trăgînd cu ochii în jur, năzărindu-i-se că aude ceva suspect...

Filimon: *(mînuieşte dibaci foiul, ciocanul pe nicovală...Mai citeştre o dată cele scrise pe tabliţa păsării împăiate).* Oare cînd o să zdohnească nebunul ista de Stalin care călăreşte atîţea ani o lume întreagă... Căcănarul! E hîtru. Lenin l-a învăţat să nimicească popoare din rădăcină – de la străbun, la copil... Cîtă lume a omorît tîmpitul! Şi ruşii îi ţin hangul. O să dau zece vieţi pentru una, numai să ne izbăvim de rîia sovietică... N-am s-o isprăvesc eu, nici copiii mei, dar toporul trebuie să fie ascuţit pentru mulţi mulţi ani înainte... (*bate ciocanul pe nicovală, revine la polizor, struneşte focul cu foiul).*

Olimpiada: Am zis s-o laşi mai moale, bărbate. Viaţa e mai scurtă decît un cîntec. Hai să trăim oleacă pentru noi. Oare nu-i de-ajuns? Vezi, de jur-împrejur lumea parcă se limpezeşte, fiecare îşi caută de treabă lui şi nu-i pasă de problemele tale... Pe tovarăşi n-o să-i dovedească nimeni... Dar dacă ni-s trimişi de Dumnezeu?!

O voce ca din cer: Sînge de nomad, huni, caracter tătărăsc amestecat la un loc, fac rusul, căpitane-partizan...

Filimon: Îmi dau seama că n-am să-i opresc eu sau dumeata, nici chiar noi toţi luaţi împreună, dar vreau să-i muşc şi să-i muşc ca să-i doară. Să sufere, să ştie ce-i aceea suferinţă omenească. Apoi alde Ionică, Iuliana, Gheorghe, Maria să le ceară socoteală...

Olimpiada: Tocmai de-asta mă şi îngrijorez, Filimoane! Noi oricum ne-am trăit traiul, ne-am mîncat mălaiu, dar ei, copiii?.. Poate încetăm lupta şi să ne căutăm de treabă? Dumnezeu le va face judecata!..

Filimon: E tîrziu, femeie... Mă voi înţelege cu oamenii noştri şi-apoi... Doar nici ei nu vor să se împace cu ceea ce se petrece în jur. Cum am putea să trăim fără pămînt, fără plug, fără boroană, fără vită în ocol... Tovarăşii ne-au luat totul, vor să ne ieie şi sufletul. (*priveşte încruntat către fiul Ionel, apoi către fiica Iuliana)...* Ia-n spuneţi tatei, cine v-au smuls cruciliţele de la piept?

Ionel: *(flutură o mînă, ca să se înţeleagă că vorbeşte el întîi)* Ieri, au venit la şcoală doi bărbaţi şi o femeie. Pe cei cu cruciliţe în piept, ne-au scos în faţa clasei şi faţă de toţi ni le-a zmuls...

Iuliana: Iar celora din clasa noastră, ni le-au scos, în curtea şcolii, la careu şcolar...

Filimon: Tot aceleaşi persoane?

Iuliana: Erau numai doi oameni... Da. Doi...

Filimon: Unde-s cruciliţele?

Iuliana: După ce le-au rupt, le-au azvîrlit în gîrlă... Am început să plîngem şi nenii aceea ne-au trimis la lecţii...

Filimon: E Cosovan, preşedintele colhozului, cu ţaţele lui! Ticăloşii!.. La Hirişeni, cred că nu s-a întîmplat aşa ceva. Acolo am fost eu mai demult şi i-am hotărît directorului şcolii, unul Boris Coşciug, să nu îndrăznească cumva să scoată cruciuliţele de la pieptul copiilor. I-am mai spus că ştiu că este comsomolist şi că a avut să transforme biserica în club. I-am cerut să nu admită ca în şcoală să se facă propagandă antireligioasă. Să încerce numai să-mi iasă din cuvînt... Am să le beau sîngele pentru asta! *(enervat continuă să ascută toporul la polizor. De curînd în ogradă şi-au făcut apariţia Dorel Ciucaru, Ecaterina Vidraşcu, Ştefan Volontir)*

Dorel Ciucaru: Doamne-ajută, nănaşule!.. Îţi mînţămăsc că mi-ai potcovit iapa...

Ecaterina Vidraşcu: Te-ai pricopsit cumetre cu asemenea podoabă... Să ai murgă în sărăcia noastră!..

Dorel Ciucaru *(cam fîstîcit)*: Pe vremea războiului, cînd înaintau ruşii, mi-au luat calul din ocol ca să tragă la tunurile în lunca Culei...M-am plîns la Chişinău şi tovarăşii mi-au întors calul...

Filimon: Adică tovarăşii pot să întoarcă datoriile! Au început-o de la Dorel al nostru. Cum de-ai izbutit, finuţule? Nu care cumva le-ai cîntat la cumătrie? *(Deodată aruncă dibaci barda care zboară şi se prinde cu tăiuşul lucitor în salcîmul de la poartă)*

Dorel Ciucaru: *(speriat)* Eu îs om cinstit... Tovarăşii m-au chemat şi, ca unui participant la luptele de la Seseni şi Bravicea, mi-au dat iapa înapoi. Să chiorăsc că vă spun adevărul cum a fost.

Olimpiada: Bine că le vine mintea la cap. Peste cîteva luni oamenii de la noi, înţelegători, au să se deprindă cu Puterea asta a lor, sovietică...

Filimon: Şi cu asta tot ei trebuie să se deprindă... Moldovenii nu trebuie să uite cele iaduri aduse în casa lor. *(desprinde bărdiţa din coaja copacului, încearcă tăiuşul de tăria unei ciotce de la trunchi*). Nu-i aşa, finule?

Dorel Ciucaru: Mătincă... *(în ogradă dau busna o ceată de ţărani, îmbrăcaţi în iţari, în sumane, cu căciuli ţurcăneşti pe cap, în opinci... Se aud voci: „Vrem lămurire, căpitane-partizan! Ne-a fost luat pămîntul şi pe toţi ne mînă în kolhoz... Să luptăm cu ei, Filimoane, hai! Nu se mai poate de răbdat... Hai să ne izbăvim de rîia asta muscălească, mai răi decît ceilalţi ruşi.)* Mai încet, mai încet *(face tupilări, de parcă pe de-asupra îi zboară gloanţe)* Să nu fim auziţi, chiar acuma...Duşmanul totdeauna stă de-a gata...

Filimon: *(ridică o mînă în sus ca mulţimea să se liniştească)* Cu strigăte şi ţipete pămîntul nu se ia înapoi, oameni buni!.. Iată ce va trebui să facem. Fiecare din voi, în satul lui, să-i pedepsească pe acei slugoi care se dau în bedreagă cu puterea ce ni se impune... Altă pedeapsă nu le trebuie, decît să fie siliţi să beie apă de o şchioapă din gîrlă!.. Poate că aşa s-or învăţa minte! Mai bine zis,măcar cu-atîta să-i învăţăm minte!

Ecaterina Vidraşcu: Dar azi, azi ce să facem, Filimoane?

Filimon: Sarcina de azi e cea pe care me-a dat-o Dumnezeu la începutul începuturilor: să lucrăm pămîntul, să creştem copiii. Timpuri nepotrivite au venit... Muscalii vin şi vin, iar rîndurile noastre slăbesc şi tot slăbesc... *(În faţa mulţimii este adus primul preşedinte al colhozului Cosovan, care ţine într-o mînă o legătură de cruciuliţe. Filimon îl apucă de guler, îl aduce pe malul Gîrlei şi îl sileşte să bea apă de un deget... După care îl dă pe mîna unor oameni, care îl duc undeva după culise...)* Dumnezeu să-l ierte şi pe acesta!..

Olimpiada: Viaţa omului e tot de la Dumnezeu. Nu-i cazul s-aşteptăm alte vremi, bărbate...

Filimon: Dumnezeu dă, dar în torbă nu pune. Timpuri noi vor veni, dar noi trebuie să le aducem prin jertfa noastră, iar pînă atunci, să ne pregătim de drum. Este ultimul meu îndemn. Să ne odihnim oleacă înainte de drum. (*se adresează*

către fiu) Tu, Ionică, să stai de veghe, să nu dea busna oamenii lui Bucilă, iar Iuliana, o să doarmă cu noi în cămară... Dacă o să simţi năpasta, strigi, ne trezeşti...

Olimpiada: Lasă-l să doarmă şi el, mititelul, are atîtea de tras în drumul spre Pohoarne...

Filimon: Taci din gură, muiere! El e bărbat! Să se deprindă cu tot felul de greutăţi... Nu aşa cum se deprinde finul nostru...

Olimpiada: De cînd finul Dorel a fost la Chişinău, inima mea nu are astîmpăr. Îmi tot zic: Oare nu cumva i-au dat iapa şi l-au înhămat pe dînsul împotriva noastră?

Filimon: Păcătosul nu-şi dă seama ce face. Iapa ruşii au confiscat-o ca avere colhoznică şi i-au dat-o neterbnicului... Fiecare culege ce alege. Mergem să ne odihnim înainte de drum, apoi vom vedea ce-o să mai facem...

(Mulţimea se răşchiră care încotro. Numai Dorel Ciucaru se sufocă şi încearcă să-i sărute mîna nănaşului, dar Filimon închide uşa casei şi pleacă la culcare) Avem de făcut un mare drum în viaţă! E foarte lung şi foarte greu! Poate mulţi dintre noi n-au să reziste, poate nici nu se vor putea întoarce acasă vreodată...

Dorel Ciucaru: Aşa-i nănaşule, aşa-i? *(Filimon îi trage un picior în fund şi acela dispare speriat în drumul lui).*

Filimon: Pleacă de te culcă şi tu, mizerie! Cu iapă cu tot!

Dorel Ciucaru: Nu pot, naşule... Oamenii vor sfaturi...

Filimon: E prea devreme ca oamenii să se adune. Prea devreme, zic...

„Îndată ce se închid obloanele şi familia lui Filimon Boghiu pleacă la culcare, începe să fulgere şi să tune. Casa este încercuită de miliţieni şi soldaţi, care fără nici o pregătire, încep a trage haotic din pistoale şi automate. Cartuşele ricoşează şi pe pereţi sar scîntei. Apoi, rafalele sporadice se potolesc, locul lor fiind completat cu huruit de şenile de tancuri. Se aude cum bat tunurile... Nu zăbavă şi din casă, acoperind-o pe Olimpiada, Filimon deschide foc asupra soldaţilor. Mulţimea militarilor se prăbuşeşte la pămînt, dar împuşcăturile reciproce continuă. Pe ferestruica din dosul casei sare mai întîi Iuliana, apoi Ionel. Copiii aleargă spre gardul din fundul grădinii. Împuşcăturile se înteţesc. După ce sare gardul la vecini, Iuliana este prinsă de cineva care o strînge şi o ascunde, iar, Ionel nu dovedeşte să treacă pîrlazul că este împuşcat mortal şi corpul lui neînsufleţit cade înapoi în grădina casei părinteşti... Lupta devine din ce în ce mai crîncenă şi se potoleşte abia după ce ambii soţi cad răpuşi de gloanţe. În grabă mare soldaţi înconjoară cadavrele. Se constată că Ionel şi Filimon sînt morţi, iar Olimpiada, rănită, e urcată într-un camion şi transportată în întuneric. Cele două cadavre sînt aruncate sub gardul din nuiele, după care cîţiva soldaţi zdraveni le duc de-a tîrîta tot în veşnicie. Se aud voci: Netrebnicul! A murit ca o animală. Ce păcat că fiul lor a zdohnit. Meritul îi aparţine lui...Ivanov! Ai grijă de fiica lor! Ea trebuie să fie izolată de societate. Vom face din ea cea mai bună trădătoare a moldovenilor”.

ACTUL V

După 25 ani. Revenită de la închisoare, Olimpiada, îmbrăcată în negru stă în fața casei, unde cîndva i-au fost împuşcți soțul şi feciorul. Cu buzele tremurînde, murmură: „Să moară ruşii, să moară toți ruşii...” Pe uliță trec tineri, care o urmăresc disprețuitor, trimițîndu-i ocheade şi cuvinte învățate la şcoala sovietică: „Pleacă din sat, ucigaş-o! Pleacă cu noaptea, unde te-or duce ochii!” Deşi izvoarele mici de lumină se sting, întunericul fuge dînd loc unei zile noi care evidențiază o casă țărănească,veche pe prispa căreia stau Anastasia torcînd şi Olimpiada...

Olimpiada: Nu-mi pare rău că oamenii m-au silit să părăsesc satul. Mi-i silă că multă lume veche şi mai nouă... nu ştie ce s-a întîmplat cu familia mea, decît cele scornite de KGB... M-au sfîşiat şi nu-mi pot afla astîmpărul... Dacă aş şti unde mi-i fiica Iuliana şi... unde-i mormîntul lui Filimon, m-aş aşeza lîngă dînşii să-mi număr zilele ce au rămas...

Anastasia: Asta puteai s-o faci şi în Mordovia, soro... Că aici e puşcărie ca şi acolo. Dumnezeu să ne păzească de judecata comunistă...

Olimpiada: De aceea pînă acum nu mi-am pus ştreangul în gît. M-am gîndit că sînt datoare să las o umbră pe pămînt... Nu pot să uit nici pe o clipă cum atunci, cînd ne-au înconjurat casa şi l-au ucis pe bărbatu-meu şi pe Ionel. Iuliana a izbutit să fugă...

Anastasia: De ce să te mai chinui soro... Nu mult după împuşcarea lui Ionel şi a lui Filimon, după ce te-au dus pe tine în Siberia, prin satul noastru s-a zvonit...

Olimpiada: Ce s-a auzit, soro? Spune-mi, te rog.

Anastasia: Păi că tot în dimineața acelei zile, fata ta a fost dusă la marginea satului unde enkavediştii au împuşcat-o şi au îngropat-o într-un loc necunoscut...

Olimpiada *(Plînge înfundat şi-şi şterge ochii cu barizul negru):* La Dubrovka, în Mordovia, aflîndu-mă după gratii, sovieticii m-au învățat carte... Am fost mai ieri la arhivă să ridic certificatul de deces al fetei şi nu mi l-au găsit... Mi-au spus că fata se consideră vie... Mai mult mi-i în grijă să nu fi fost dusă la o casă de copii, să i se fi schimbat actele şi azi, poate trăieşte undeva prin Altai sau Kirghizia... Tovarăşii recurg la ce nici nu te gîndeşti! Am s-o caut... Pînă la moarte am s-o caut!

Anastasia: Linişteşte-te, soro, trăeşti la mine... La Cîşlea mînia oamenilor nu-i atît de mare ca la Mîndreşti... Ați făcut cu Filimon o prostie mare, dar vei trăi cît ți-a fi dat să trăeşti de la Dumnezeu... Împacă-te cu ceea ce ai. Mergi mai des la biserică, pocăieşte-te, ține posturile...

Olimpiada: Să moatră ruşii, să moară toți ruşii!...

Anastasia: Nu zi aşa...Mă tem de dînşii, că-s şireți şi vicleni... Cîtă lume au ucis ei, dar ca să vezi, o parte de oameni le poartă respectul... Vezi, prin sate s-au făcut drumuri, au instalat lumină electrică, nu ne mai amenință cu foametea. Dar omului nostru cît îi trebuie pentru fericire... Lucrează şcoala, copiii învață carte. E rău să te pui cu tovarăşii în poară... Nu se mai poate schimba nimic...

Olimpiada: Da eu nu mă mai tem de dînşii. Le-am văzut toate coarnele. Mă frămîntă altele... Vreau să aflu unde e mormîntul lui Filimon şi al lui Ionel. Siberia e albă de oasele unor oameni nevinovați...

Anastasia: Cu vreo cîțiva ani în urmă s-o dat ordin de a demola țîntirimul vechi din coastele Teleneştilor. Au făcut o iezătură şi acum pe locul cela e iaz... Se spune că atunci, cînd buldozerul a nivelat un mormînt, din pămînt s-au ridicat două brațe legate cu sîrmă. Mînile omului slobozite de la legătură au început a amenința duhurile rele venite peste noi din răsărit. Pe atunci, în gazete s-a făcut mare zarvă pe seama lui Filimon... Măiculiță, dragă, să nu vezi cîte i s-au pus în cîrcă! Chipurile, dînsul a omorît o gramada de lume! Lasă-l să-şi doarmă somnul de veci, acolo unde i-i scris de la Dumnezeu!..

Olimpiada: Aş merge la acel iaz să aprind cîteva lumînări, ca apa absoarbe lumina şi poate că ajunge ea şi la Filimon. Tovarăşii mi-or da voie?.. M-au prevenit: dacă fac un pas în stînga, în dreapta, iar mă pot închide, ca şi numele să mi se piardă... Dar eu trebuie s-o găsesc pe Iuliana, fie în dreapta fie în stînga.

Anastasia: Ce le mai trebuie, de la tine, Doamne?...

Olimpiada: La ce le-ar trebui lor să distrugă atîtea năroade? Iată cum a trebuit să întrebi. Să le jăfuiască, să fie şefi şi s-o ducă numai în beții. Zdohni-le-ar năravul.

(Între timp, pe scenă apar Ilarion Cutuzov şi Vladimit Putin, îmbătrîniț, ramoliți, dar foarte satisfăcuți.:Ilarion Cutuzov: Mi se pare, că n-am trăit în zădar. Am făcut lucrri mari, dragul meu. Lucru mare, mai ales aici în Basarabia! Românii de aici îşi zic pentru totdeauna,moldoveni, şi n-au ochi să-şi vadă partia de dincolo de Prut...Vladimir Putin: Chiarmîine de-aş muri,ştiu că n-o să-mi pară rău că am trăit...Cît de mult s-au împotrivit moldovenii, noi totuna i-am biruit...Ilarion Cutuzov:Dar asta nu înseamnă că se poate să slăbim prudența... Fiul tău trebuie să facă şi mai mult decît a făcut tata... Să continuie cu înverşunare, defăimarea adevărului despre Filimon Boghiu. Acesta să fie totdeauna dat drept un criminal de drept comun, nu patriot... O puşlama!Vladimir Putin:Tocmai aşa îl ştiu cei care au auzit de dînsul. Tot aşa îl ştie şi istoria, tovarăşe general!Tot aşa dialogînd cu paşii greoi, spriginindu-se unul de altul,cei doi se fac nevăzuți.)

Anastasia: E timpul să plecăm la biserică, soro! Numai unul Dumnezeu mai poate să ne ajute cu ceva...

Olimpiada: Hai, să ridic rugăciuni pentru Filimon, pentru Ionică şi pentru Iuliana... Le-am mîntuit pe toate de făcut, nu mi-a rămas decît să bat mătănii pentru iertarea păcatelor lor şi ale mele şi să-i blestem pe barbarii care s-au lățit peste noi. Moară toți ruşii! Să moară ruşii!...

Anastasia: Ziua de mîine o să fie mai bună, soro...

Olimpiada: Numaidecît o să fie mai bună, pentru că mai rea nu poate fi. Nu-i țară de loc pentru mai rău. Dar mă arde la inimă dorința să aflu unde-i mormîntul bărbatului şi al copiilor mei... A trecut atîta vreme, dar eu mă văd alături de campania lor, tînără, fericită şi cu încredere în ziua de mîine... Dacă ei sînt

morți, oare eu sînt vie, mă întreb. Azi, toate mi s-au spulberat din minte. Mîine va fi un azi de natură nouă... Cînd voi muri, acolo, lîngă ei să mă îngroape. Asta e tot ce te mai pot ruga, sora mea dragă... Acolo mi-a fi cel mai bine... Aş fi cel mai fericit mort dacă aş scăpa de ruşi.

Anastasia: Ah, Doamne, ce puțin li se dă unor oameni pe acest pămînt.

Olimpiada: Da bine ce-am fost şi eu soție şi mamă, dacă ruşii me-au luat dreptul de bunică. S-au terminat toate după acele împuşcături blestemate.

(Se aud împuşcături şi înjurături în limba rusă, după care, pe scenă apare un grup de lăutari cu Dorel Ciucaru în frunte. Cît se interpretează o sîrbă şi un hostropăț, Ilarion Cutuzov şi Vladimir Putin aplaudă frenetic şi se veselesc.)

I. Cutuzov: Chiar dac-am ajuns să nu mă mai servească picioarele, cînd aud muzică țigănească, îmi vine să tropăi ca un flăcău...

V. Putin: Bătrînețe, bătrînețe! Am îmbătrînit eliberînd popoare şi uite cît de bine trăiesc ei acum! Mă bucur ca lăutarii iştea!

I. Cutuzov: E bine, e foarte bine să trăieşti o viață ca la bătrînețe să vezi cum toți ți se supun!

V. Putin: Şi bătrînețile îți par mai uşoare, nu-i aşa tovarăşe general!

I. Cutuzov: I-aşa, i-aşa. Dar asta nu înseamnă că trebuie să slăbim curelele... Lăutarii trebuie să cînte, nu sîrbe şi hostropățuri, ci internaționala şi „Deni pobedî”...

V. Putin: Aşteptați puțin şi veți auzi-o şi pe asta.

I. Cutuzov: Ce se mai aude pe la Mîndreşti?

V. Putin: Iscoadele noastre mi-au raportat că Olimpiada Boghiu bîiguieşte toată ziua: „Să moară ruşii!”...

I. Cutuzov: E cățea lihnită care poate numai să latre, nu să şi muşte.

V. Putin: Ea nici nu bănuieşte că este mereu urmărită. E de-ajuns odată să calce cu dreptul şi va înfunda din nou Siberia.

I. Cutuzov: M-am mîndrit mereu cu tine, generale Putin! Ai fost, eşti şi vei rămîne un soldat exemplar. E timpul să-ți apreciem meritele la adevărata lor valoare.

V. Putin: *(Măgulit, satisfăcut umple două pocale cu şampanie)* Să bem! Victoria este a noastră!

(*Lăutarii îndesec ritmul melodiilor şi cîntă de se înfioară dealurile. Pe acest fundal în locul lor reapare Olimpiada*)

Olimpiada: Tot începutul are un sfîrşit. Termină odată finule parada asta, de veselie. *(Vioarele amuțesc)* Iat-aşa a trecut viața mea. Filimoane, Iulia, Ionele, unde sînteți scumpii mei? Toată viața mi-am construit moartea pe întinsuri străine sufletului meu şi acum, iată, n-am un loc potrivit lîngă voi. Să-mi aşez la odihnă podoaba de construcție. Tot sfîrşitul are un început.

(Dă să cadă, dar n-are unde cădea pentru că de jur-împrejur se ridică un codru de brațe osificate în semn că lupta cu dezmățul abia începe.).

(Cortina)

SCHIȚE

Avocatul zvăpăiat

Ca rezultat al reformei avocaturii naționale, în capul căreia stă Cicea Îngrijitul, instituția respectivă a fost supusă unor transformări radicale, devenind o adevărată casă de toleranță...Toate scursurile jurisprudenței compromise prin alte domenii de activitate sunt incluse în institutul de apărare a țării... Un exemplu vădit îl constituie Beşinică Zanzibarțî,care dintr-un om alb,securist al procuraturii de profesie, peste noaptea reformelor, pe la cîntatul cocoşilor, a devenit... negru! Acest tip, cînd trebuie şi-l apucă vremea poate fi chinez, vietnamez, sau indian şi, desigur, european, de la Chişinău! A fondat Firma „Perfect", angajînd oameni deştepți, cu stagiu şi influiență în toate sferele vieții social-politice juridice. Dacă ai vreun necaz, neapărat treci pe la „Perfect", chiar şi atunci cînd te doare ca şi pe dînsul... stomacul. E josuț, cu fața mică, ochii şireți, vicleni, dar fricoşi şi nasul mic ascuțit. În aparență e serios dar trufaş, mereu încrețit la frunte. Semn că el cugetă, gîndeşte, iar toate legile operate sunt abrogate în scăfîrlia lui.Dacă este cazul reacționează la vreun banc cu un rîs aproape de zeflemea, pe care stăruitor îl ascunde în sînul cămaşii lui,prinsă la gît în nodul cămăşii.Costumul lui oricînd este în dungă,iar pasul plin de importanță, care în esență are valoarea de 3 bănuți, iar reala-i competență, pe care şi-o crează din propria-i inițiativă, doreşte să însemne...trei lei! Acest filfizon al contemporanietății noastre este original prin faptele lui. Despre el vor rămîne legende pe filele glorioasei noastre avocaturi! Mai ales că în Ferma (Pardon, am vrut să spun... „Firma") „Perfect" sunt angajați oameni cu influență, care prin pile,bani grei şi acțiuni tenebre, hotărăsc orice chestiune. Astfel avocat poate fi chiar cineva cu şapte clase, mai ales alde Beşinică Zanzibarțî.Aşa s-a întîmplat că cei mai ponderabili businessmeni, hoțomani, parlamentari şi alt soi de escroci dau buzna la uşa „Perfect"-ului, la ale cărei geamuri fîlfîie steagurile SUA, Moldovei şi Rusiei, accentuînd seriozitatea acestei cancelarii! Iar discursurile lui Beşinică în instanțele de judecată sunt demne de a fi incluse în enciclopediile istoriei apărătorilor autohtoni.

Odată a fost prins în flagrant un biet țăran de la Ineasca, care a îndrăznit să fure de pe lanurile obşteşti o bistarcă cu porumb. Imediat, prin intermediul parlamentarilor, a fost angajat Beşinică Zanzibarțî. Faimosul apărător a luat aer în piept şi, cu vocea-i serioasă, a glăsuit următoarele: „Onorată instanță! Precum s-a exprimat Fridrih Engels, la procesiunea înmormîntării lui Karl Marx, a fura popuşoi de pe deal este un păcat! Dar viața este scumpă şi ea trebuie să meargă înainte, de aceea solicit îndurare..." Pînă a încheiat discursul său, bietul țăran de

la Ineasca a făcut un bulhac lîngă căputa ciubotelor...Judecata noastră umană însă s-a mărginit cu o pedeapsă condiționată și, atunci Ștefănel îi tot zicea țăranului:

– Îți dai seama cît de complicat a fost acest dosar?.. Eu am depus muncă, să-l cîștig.

– Nici nu știu cum să te mînțămăsc, făcea țăranul cu fruntea năclăită de sudoare. Nici nu știu...

– Un caș dulce, zăr, o găină și ouăle ei... Apoi ce-a mai da Domnul!

– Am să plătesc slujbe la biserică în sănătatea dumitale, își face cruce țăranul. Dumnezeu să te păzească pe lîngă „Perfect”...

Acestea sunt faimoasele lui cîștiguri, iar atunci cînd nu vede nici o perspectivă și necesită foarte multă muncă de rutină în vreo cauză penală, Beșinică îndată deleghează coteieșii lui alde Dorin, Sorin, Alin, care se fîșîie pentru a se descurca...”Eu sunt ocupat, îi zice dînsul clientului, dar îți propun niște băieți foarte buni care vor să se manifeste...Îi cunosc bine de cînd am început a fi turnător al KGB-ului...”Sau îl propune pe marele lui pupcurist și afacerist al contemporanietății, pe avocatul Bourel Ciurcanu cu aere de Cubolta...Aista o să te salveze...”

Spun aceasta, fiindcă și eu mereu sunt chemat pe la judecăți. Vorba e că cu vreo cîțiva ani în urmă, am îndrăznit să dialoghez aprins cu o domnișoară și aceea, de emoții a purces gravidă. Și, încă de-ar fi purces gravidă, mai treacă-meargă. Alta e că domnișoara în cauză a născut un prunc. Deci s-a creat colizia, pentru determinarea filiației de tată.Simțind că nu numai eu am vorbit atît de serios cu duduița, ca să-mi apăr interesul, am apelat la renumiții apărători de la „Perfect”...Beșinică m-a ascultat cu mult har, tot căinîndu-mă printr-un clempănit din buze „Vai!Vai”Vai!..” Și, spre marea mea uimire, el mi-a făcut o propunere fantastică:

–Timpul poate să le lecuiască pe toate.Acum ai numai o soluție! Fugi, ascunde-te, dacă nu dorești ca femeile să-ți taie strămeleagul! Fă-te un travestit, îmbracă-te în femeie și... ascunde-te pe teritoriul mănăstirii de femei de la Japca...”

Sfatul apărătorului fusese atît de convingător, încît am dat un pas înapoi, strigînd spre tăriile cerului, de frică:

– Dacă mă pomenesc cumva printre maicile de la Japca, îmbrăcat în femeie, există pericolul să dizolv toată mănăstirea...

– De ce? se miră cu ochii holbați apărătorul.

– Păi, în asemenea caz vorbele mele vor deveni atît de aprinse, încît..toate maicile de-acolo peste nouă luni de zile vor deveni mame...Iar locul cela sacru are tradiții de secole...

– Vai, vai!... Ce-i de făcut? se frămîntă avocatul, încrucișînd mîinile ca la rugăciune înaintea mea.În asemenea caz, plătește, te rog, pentru sfatul meu și adresează-te după ajutor la cancelaria de vîrf...

Ei, parcă atunci cînd te năvălește nevoia, fiind pereclitat că vei putea plăti aiurea pensie alimentară unei domnișoare neatente în convorbiri, poți nega un

sfat preţios de la conducerea de vîrf a avocaturii? Merg acolo! Am intrat la Ion Porcuian care, după ce vorbi cîteva ore cu Israelul la telefonul mobil, mă ascultă, mă privi chiorîş-pieziş şi vociferă tîrîş-gropiş... „Hă! Hă!... Credem că Beşinel te-a sfătuit din toată durerea stomacului... El are dreptate: Îmbracă-te în rochie şi şterge putina. Evadează din Ţară, dacă vrei să ţi se păstreze strămeleagul, iar eu îţi dau un băiat bun care o să te apere pînă la Consiliul Europei de la Strassbourg!”...

– Dar dacă nu am bani ?

– Atunci aşteaptă pînă la toamnă... Avocatura va delega pe cineva la Paris, unde vom avea ocazia să scuipăm în capul orăşenilor de pe turnul Efel. Vom vedea cum se descurcă francezii în asemenea cazuri. Iar pînă atunci, fugi unde te vor duce ochii...

Simţind că dreptatea în viaţa mea se va face cînd vor începe să cadă frunzele, am revenit la „Perfect”, la Beşinică Zanzibarţî. Dar am înţeles că oile mele au înţărcat şi nu mai fătau iar brînza nu-l interesa. De aceea avocatul nobilimii, m-a scrutat brusc, îndrumîndu-mă:

– Nu te ştiu şi nu mă ştii! Mă doare stomacul şi lasă-mă în pace, dacă nu vrei s-o păţeşti mai rău...Dacă ai bani, bună ziua! Dacă nu, apoi e noapte bună!..

– D-apoi...

– Nici un apoi... Eu totdeauna sunt în rînd cu vremea. Cînd au fost la putere agrarienii, naţionaliştii, am fost alături de ei. Astăzi sunt la putere comuniştii, şi nicidecum nu pot fi împotriva lor. Am copchii! Mă tem!... Iar dacă voi face gît, conducerea mă poate concedia! Numai aşa se face apărarea la noi! Dacă nu-ţi place, pleacă!..

Aşa stăm noi crăcănaţi totdeauna...Doar toţi suntem moldoveni şi parcă toţi de un mamă şi de o tată... Pardon, invers: de o tată şi de un mamă... Iar cei care vor îndrăzni să ne critice vă asigur, că viaţă liniştită nu vor avea niciodată...

Iat-aşa stau lucrurile în instituţia noastră de apărare, de cînd la tronul conducerii a venit Cicea Îngrijitul. El e sobru, inteligent şi de fiecare dată cînd fură, îi este foarte ruşine în fata fumeii şi a întregii avocaturi din Republica Moldova. Numele lui, va fi purtat din gură în gură secole de-a rîndul. El se complace în tronul de cîrmuire, fiindcă pre noi ne beleşte şi-i şade bine cînd se dă huţa în mici amplitude... Noi, ca prostime de rînd, cu bună seamă împreună cu Beşinică Zanzibarţî, cu Firma „Perfect”, suntem aprigi de mîndrie, că apărarea la noi se află în mîini de nădejde. De pe şezute pe pîntece stă. Şi nimănui nu-i pasă. Avocaţii niciodată n-au murit de foame.Trăiască bandiţii, fugarii şi tîlharii! Înainte spre comunism! Iar cei care pentru prima oară au aflat despre aceasta, n-au decît să dea buzna acolo şi să simtă pe propria-i piele acest farmec al timpului care-l trăim...Avocaţii poporului! Numai acesta dacă are cunoscuţi, influienţă şi bani pentru a intermedia succesul tău, poate să-ţi apere pe deplin interesele legale.

Ura, am devenit Preşedintele Țării...

Dacă mai ieri eram un simplu literat cu pas greoi, purtam o geantă jerpelită, împăiangenită de vechime,la televizor, antrenat în campania electorală, tocam adversarii politici, iată-mă ales prin vot secret, direct şi universal Preşedintețe Țării! Nimeni nu s-a aşteptat să ies învingător în goana nebună a scrutinului! Dar lumea de la noi ştie ce îşi doreşte!

După ce am depus jurămîntul ținînd mîna pe Biblie, apoi am pupat steagul, mai ținînd şi un discurs de mulțumire poporului, îndată am înțeles că deja... nu-mi mai aparațin. Sutuația îmi interzicea...să mănînc la poarta peței preferatele pulpe de găină şi pateurile cu brînză ori să beau vreun țap de bere la terasa unde se serveşte carne de cărlan coaptă la grătar. Sunt Preşedintele țării şi trebuie să păstrez etichetul. Ziua mea de muncă se începe în fotoliul coafezei. Sunt lăut, frezat, o doamnă cu degetele scurte, sprintene aşează părul meu brumăriu în cîrlionți, mi se taie unghiile, min se masează fața cu diferite unsori mirositoare, silit să stau țintit în fața oglinzilor să spun dacă-mi place cum arăt. Apoi sunt condus în sufragerie, şi iau micul dejun în prezența bodygarzilor. Nici nu izbutesc să molfăiesc tartinele că trebuie să merg la recepții, din numele statului, poporului, Constituției!

Ați priceput?... Nu mai am viață personală. Nicidecum nu mă pot deprinde. E greu! Femeia se teme să doarmă alături de mine. Zice că îi este frică de a nu contribui la...uzurpaprea puterii de Stat, întruchipată în funcția mea! De dimineață pînă seara tîrziu la recepții sunt escortat de bodygarzi, de consilieri şi de un corp de duduițe în haine naționale care vorbesc cu mine doar... ruseşte. Ele sunt angajate la serviciu încă de predecesorii mei. Fetițele constituie un fel de ameliorare a situației încordate. Ele, între pauze îmi mărturisesc impresiile de călătorie în Cipru, Italia, Grecia, cu lucs de amănunte despre istoria lui Romeo şi Julieta veacului XX–Bill Klinton şi Monica Levinski. Tot ele m-au povățuit să exclud din lexiscul meu frazele de serviciu ce le foloseam mai eri în campania electorală, cînd polemizam cu opoziția:" ***vacă împlută", „edreona voşi", „Bleaghi de clasă",***fraze, care acuma într-un cuvînt înseamnă „Buna ziua, dragi tovarăşi!", precum şi celelalte propoziții cu referință la mamă... Ceea ce am observat de la bun început, e că viața de preşedinte e dinamică, schimbătoare cu fiece clipă. Deodată mă pomenesc în față cu miniştrii de externe, ale găgăuziei, transnistriei, şi Chişinăului, care nicidecum nu pot să determine cui aparține ştampila vamală a Statului pe care proaspăt îl conduc... Unul din el de la Buda, confirmă că în această problemă dificilă s-au format deja cinci comisii, cu participarea reprezentanților ONU şi OSCE....Este firesc amestecul meu şi după multă chibzuință, am propus să fie atrasă în soluționarea litigiului... Organizația mondială de combaterea maladiei vacilor nebune... Multe sfaturi şi ajutor îl am de la consilieri. Ei îmi amintesc zilnic că Țara pe care mi-a hărăzit istoria s-o conduc se numeşte Republica Moldova, şi ...deşi vița mi-i română, trebuie vizitatorilor că eu, ca întreg poporul vorghesc moldoveneşte... De ce ? Ca să nu-l

supăr pe Ivan! Doar ruşii ne dau cărbune, lemne, gaz şi petrol. Iar drept recompensă solia lor, din oraşul Solnțevo solicită să le transmitem în aurogestiune operativă terminalul de la Giurgiuleşti.Am făcut-o cu mare plăcere, mai ales că Volodea Trîntaciul-Budăieşul, a fost de acord cu mine şi foarte mult i-a plăcut crocodilul dăruit de mine la ziua lui de naştere!... Americanii mă sfătuie cum trebuie să schimb Constituția pentru a-i împăca mai uşor pe găgăuzi, bulgari, ruşi şi moldoveni. Trebuie să confederalizez țara mi se zice hotărît din Europa. Aici e scăparea... Toți care vin în vizită în Țara noastră îmi propun să fac ceva... Recepții, recepții. Zîmbete, flori, cuvîntări...Alții doresc să precizeze dacă limbă de stat consfințită în Constituție şi vorbită de popor e de origine găgăuzo-ruso-bulgară!? Cum confirmă savanții cu renume mondial de la Moscova? La asemenea întrebări, deocamdată, în interesul Țării mai bine tac!Doar sunt garantul constituției, reprezint toate etniile,care alături de mine au nevoie de-a se simți mai comod decît băştinaşii!

Şi iar recepții... Sunt condus într-un palat cu uşi mari, albe, lăcuite. Trecînd pe un covor moale mă trezesc în față cu o doamnă în costum național african, asistată de o translatoare,prin care discutăm aprins problema înmulțirii babuinilor, în rezervația naturală de la Condrița, mai trecînd cu omul politic din Africa pe la beciurile din Cricova. După ce mai cinstim cîte un păhăruț din licoarea viilor noastre, primesc în dar o pereche de cimpanzei, masculul căruia (nu ştiu de ce are numai trei ouă). Dar nu-i vreme de filosofie. Sunt anunțat că trebuie să mă grăbesc spre...Soroca, unde sunt aşteptat de către Bulibaşa,şi Ion ApOstolul de Pavel, venit să mai încaseze ceva biştari, sub pretextul că mare monument se ridică din oblăduirea şi sfaturile lui venită cu toată lucoarea de la Răsărit...Într-un miez de chindie, revenit la Cetatea mă pomenesc în birou cu un puhoi de persoane pretențioase veniți tocmai de la BARul Uniunii scriitorilor. Fiecare din ei este revoltat că nu li se sloboade din visteria statului mijloace ca să-şi publice epopeile scrise încă de pe timpul sovieticilor... Ascult încordat, păsurile lor şi... mă înfurii!

– Nu vă slobod nici un bănuț! Le-o trîntesc eu, încercînd a-i da la socoteală: De ce Basarabiia încă nu a dat lumii prumul român laureat al Premiului Nobel în domeniul literaturii?! Mergeți în popor de lucrați, căutați, creați!

Să fi văzut, stimată plebe, ce mutre crispate au plecat din biroul meu!.. Iar peste o zi, mămulică dragă! Toată presa de opozişție, la care sunt aderați beți-văniții noştri scriitori, mi-au răscolit trecutul, prezentul şi mi-au prezis viitorul. În mass media au apărut scnemele traseurilor, pe unde eu umblam odinioară pe la mîndre,s-au stabilit cu precizie cîți copii legitimi şi din flori am; cum am învățat la şcoală şi care îmi era porecla din sat cînd eram copil la mama şi tata, Dumnezeu să-i ierte!... Sunt luat în vileag cum de am îndrăznit să aduc atîtea femei oneste în stare de graviditate şi să le conving că românaşii, indiferent dacă e de la preşedinte, sau de la primul ministru, situația demografică în țară trebuie ameliorată.Oleacă îmi trec tremurici de invidie prin toată ființa, aflînd din presă că... Premierul şi-a asumat misiunea să mă întreacă la făcutul copiilor... Oare nu

înseamnă asta un semnal alarmant, că la alegerile viitorare el mă poate deturna?! Păzea! Fii atent, Boris Victorovici! Pericolul poate veni din stînga, din dreapta, din față şi chiar din urmă... Dar într-un tîrziu mă calmez. Trebuie să fiu răbdător, dar perseverent. Să tolerez mînia bunilor noştri intelectuali de la BARul Uniuniii scriitorilor.Cum n-ar fi, dar sunt cîinii mei! De-atîta m-a ales poporul Preşedintele Țării, ca să vin în voie fiecăruia!

Uneori hărțuit de-atîta conducere a Țării, spre seară îmi tremură mîinile, picioarele şi după multă zvîrcoleală în aşternut, adorm.În timpul somnului prezidențial, visez cum stau pe malul iazului din Ineasca, pe copaci zboară babuinii, bulibaşa mă serveşte cu găluşte cu oase, corul țigănesc cîntă de huieşte dealul Sorocii cîntece în focate în limbile bulgară, găgăuzîă, rusească, strigînd cu foc cîte un „Hop, ş-aşa!" în româneşte. Sunt un romantic incurabil într-o țară prozaică.Apoi un vis se schimbă cu altul...orientat la viitorul țării! Situația mă readuce grăbit la perioada preelectorală, cînd pe stîlpii străzilor stă lipit portretul meu cu inimiioară,spicul, cocoşelul, soarele, terezelele în piept. Seamănă mai mult cu un iconostas. De data asta mi-am revizuit concepțiile. Sigla noului meu partid politic este ciuca, sicriul şi stîlpul în formă de cruce.Adică, oponenților le promit pleaşa, îngrop trecutul,iar stîlpul în formă de cruce înseamnă străduințele mele de a ajuta țara. Sunt sobru, lucid, scăpat odinioară din prizonieratul hoților, vorbesc ceea ce gîndesc şi e de folos poporului... Cînd am dat să mă trezesc aveam deja păperea formată. Îndată voi da ordin în țară, ca l apropiatul scrutin să se dubleze numărul stîlpilor de pe străzi. Atunci voi avea posibilitate să lipesc cît mai multe portrete de-ale mele. Le dau pensionarilor adaus la pensie echivalent cu costul unei chifle, asigur o călătorie pe gratis tur-retur duduițelor noastre plecate la lucru În Cipru, Turcia, Italia, Grecia, Israel, ca în vremea alegerilor mele să-şi viziteze părinți... Stălpii ajută din sztardă, ajută mult electoratul.Trebuie să mă grăbesc ca să îmi realizez visul. Acum o pot face. Sunt preşedinte! Chiar dacă încă dormitez, sunt preşedintele poporului, ce dracu!

Agentură electorală

Suntem din nou în campania electorală şi parcă am fi din nou în primejdie de moarte. Asta am înțeles-o de cum, în zi de duminică cu soare luminos la poarta casei mele s-a oprit maşina de lux a lui Bartolomeu Scorbură, o curnoştință de-a mea din timpul serviciului militar în armata sovietică şi care pe timpul primului preşedinte democrat a fost un simplu consilier pe unele probleme ale conflictului Transnistrean. Pe timpul celui de-al doilea preşedinte democrat deja a avansat, fiind plasat drept conducător din umbră al Departamentului pentru buzunărirea mafiei în lege, iar acum e procuror al raionlui nostru, transformat din centru jude-

ţean, anume în acest scop. Opreşte maşina şi trînteşte portiera de mi s-au speriat orătăniile din bătătură, apoi şi poarta a trîntit-o de aşa o manieră, de mi-a fugit cîinele de la casă şi, văzîndu-mă nedumerit în oprag nu mi-a dat bineţe, cum ar fi fost normal ori să-mi fi făcut un alt semn de politeţe ce ar fi însemnat că nu ne-am văzut de un car de ani, ci aruncă agitat:

– Tu ştii, prietene, că cine ascunde primejdia, îţi este duşman?

– Ştiu că încă nu l-am uitat pe căopitanul Klimov, îi răspund.

Se uită pieziş la mine şi-şi duce energic braţele în şolduri, vînturînd poalele unui palton ce-i acoperea pînă şi tălpile pantofilor lucitori.

– Cum ai fost aşa ai şi rămas, mă ia peste picior. Fraza asta nu Klimov a spus-o, ci Goethe, măi, marele poet şi filosof german.

– A, da, maladeţ! Cer scuze, eu nu l-am citit pe Goethe, spune-mi, te rog, ce părere avea el despre materialismul dialectic, elaborat de consîngeanul său Karl Marx?

– Altă dată vom discuta aceastză temă că acum sunt grăbit. Mă aşteaptă agentura. Acum, haide mai bine, să vorbim de inimă, de sopare, de seceră şi de ciocan. Uită-te ce timpuri am ajuns, prietene, se uită Bartolomeu Scorbură spre masa spre care soţia reuşise deja să pună nişte brînză de oi, o farfurie de răcituri din picioare de porc şi cîteva hrinci de pîine, dispărînd probabnil, după un ulcior cu vin.

– Cît timp soţia ta e lipsă, îşi reluă capăt de vorbă Bartolomeu, ţine minte ce-ţi spun. Inima înseamnă Iurie Roşca, Soare – Serafim Urecheanu, iar în spatele secerii şi ciocanul, eşti dator spă ştii cine se află. Cine ţi-a majorat pensia? Cine-ţi dă salariu la timp? N-am nevoie să-mi răspunzi. O informaţie mai detaliată am să-ţi ofer ceva mai tîrziu. Deocamdată află că eu te-am inclus în lista agenţilor electorali şi că în iarna şi primăvara anului acesta o să avem de lucru ceva mai multişori, decît în celelalte campanii electorale. Noi i-am adus la putere, noi trebuie şi să-i şi ducem...

Între timp apare soţia nu cu un ulcior ci cu un cogeamite ştof de vin curat ca lacrima Sfintei Maria. Bartolomeu al meu întoarce repede placa pe altă parte şi prinde a vorbi de podgoriile Moldovei odinioară înfloritoare, iar azi lăsate în delăsare de democraţi. Soţia, însă, nu-l ascultă, ci mă ia pe mine în răspăr, că, adicătelea, pe ici şi pe dincolo, afară amurgeşte, iar găinile noastre nu-s în coteţ şi nici cîinele nu este la legătoare. Eu, bine educat de părinţii mei, tac mîlc şi întind mîinile să iau ştoful să-mi cinstesc musafirul, conform legii găzduirii moldoveneşti. Cumva smuncită din botez, totuşi, soţia, pînă la urmă, îmi cedează vasul moştenit de la părinţii ei şi iese glonte din casă, revenind tristă şi retrasă hăt tîrziu, cînd eu cu fostul meu prieten de cătănie defilam prin odaie şi cîntam de răsuna mahalaua:

„Spune-mi puică, spune-mi tu
Cu cine-ai născut pruncul, măi?..
– Cel dintîi a fosz cătană

Şi-am crezut că-mi fac pomană!
Cel de-al doilea însurat
Şi-am crezutz că nu-i păcat!
Cel de-al treilea a fost un june
Şi-am crezut că nu m-a spune...”

Cum şi cînd a plecat Bartolomeu Scorbură de la mine, nu mai țin minte. Dar ceea ce nu pot să uit e că soția mi-a spus a doua zi, că după plecarea lui, ca prin minune, au apărut şi orătăniile şi cîinele.

M-am gîndit: Ia-tă cine ar trebui să voteze, dacă vrem un parlament, o preşidenție şi un Guvern de tim european.

Dați în căutare

De cîteva luni de zile ziarele apar împestrițate cu imaginile unor persoane învinuite de diverse crime diverse, unele simple, dar şi din cele abominabile. Textul sobru polițienesc, anunță că aceşti tipiaflînd că trebuie să fie puşi după gratii au dispărut şi sunt dați în urmărire penală. Deci, legea îi caută cu lumînarea ziua în ameaza mare, cum s-ar zice.

După ce frunzăresc ziarul de dimineață ies la balcon şi, nu-mi vine a crede ce-mi văzură ochii. Chiar proaspătul meu vecin, bărbat cu o mutră bine hrănită, rumână de plăcerile vieții, este unul din tipii pe care-l cautat de poliție zi şi noapte. Conştient de a-mi îndeplini misiunea cetățeanului onest, cu limba de un cot alerg la bravii apărători ai ordinii publice şi declar:

– Iată-l, ăsta-i! Stă toată ziua tolănit, ascultă muzică şi fumează. Dacă-l avertizez, mă priveşte arogant şi spune: „Demult am pus **cariciul** pe justiția voastră. (De ce a „voastră” şi nu a noastră?). Eu am bani încît procurorii şi polițiştii voştri (iarăşi „nu ai noştri”) că-i pot cumăra cu tot cu mațe!

Fireşte, polițiştii dotați cureteveie, revolvere şi cătuşe la şold consultă ziarul, apoi mergem spre locul aflării celui dat în urmărire... Încercuiesc blocul, iar un locotenent, se apropie de tip, duce mîna la cozoroc, şi-i cere actele de identitate.În loc să se supună cerințelor, vecinul, cu o grimasă oțărîtă de parcă l-ar fi împuşcat cu drob de sare în fund, se revoltă:

– Mizerie! Se vede că nu asculți radioul, nu priveşti televizorul, nu citeşti ziarele?! şi prin afirmația sa şochează toată poliția națională: Eri am devenit deputat cu imunitate!

Polițiştii, la comandă au bătut în retragere, lăsîndu-mă parcă dezbrăcat în fața vecinului, ce mă urmărea ca pe o jalnică rămăşiță a trecutului. De frică merg iarăşi la poliție şi mă înfățoşez în biroul comisarului, declarîndu-i:

– El, cu adevărat este în căutare, pentru escrocherii nenumărate...

– Nu putem face nimic. Dînsul este protejatul Preşedintelui. L-a ajutat la privatizarea stațiilor de însămînțarea bovinelor din republică, în favoarea feciorului său...

– Fiindcă v-am adus pîra, fac eu simțind cum mă izbesc tremurici în călcîie, poate să mă omoare.

– Trebuia să fii atent şi prevăzător, îmi zice omul legii, mai amintindu-mi: În Țara noastră sunt în căutare, oameni, care nu au dreptul să stea la răcoare. La puşcărie stau țăranii şi săracii. Dacă ne-am apuca să închidem deputații, te gîndeşti unde putem ajunge? Cine-o să ne conducă societatea?

– De ce ziarele continuă s-anunțe cititorii, chemîndu-i la datorie?...

– Mîine-poimîine domnul preşedintele se va lămuri şi cu ziarele, n-ai grijă, îmi aruncă indiferent omul legii şi continuă: Bogătanii, trebuie să facă rulaj de bani: de la businessul tenebru, pînă la buzunarul Preşedintelui. Se-apropie alegerile, iar escriocii, tîrlarii, hoții, împreună cu bieții deputați ajută, ajută, ajută! Iar, dacă cumva, acolo, oleacă, ei greşesc uneori şi nireresc în lista celor dați îân căutare, suntem şi noi, polițiştii, oameni! A greşi e omeneşte... Şi pe dumneata te iertăm. Vecinul la fel te iartă. Am convenit!

Răcoarea serii mă strînge în spate. Mă întorc spre casă. Vecinul cum a cîntat la drîmbă, aşa şi cîntă. Asistat de cîțiva inşi, măsoară mereu măşti negre, înscenînd un fel de bal mascat, şi pleacă undeva în tainele amurgite ale oraşului. Merg să lucreze, doar dreptul la muncă este garantat de constituție fiecărui cetățean în Țara noastră.Trăim într-un stat bazat pe ordine de drept, chiar dacă nimeni în societate nu e în stare să mai explice unde-i Statul şi unde-i Legea. Cel dat ieri în cpăutare azi a devine ministru, ambasador, capul guvernului. Este un atribut necesar la avansare. Sunt sigur că vine curînd momentul – dacă nu vei fi dat în căutare, apoi nici Preşedinte nu vei avea şansa ca să devii! O tempora o Mores! Mîine poimîne, vor fi date în căutare maternitățile. Nu vă grăbiți de a face declarații la poliție. Pe adevărații tîlhari, nimeni nu-i caută. Chiar dacă poliția îi ştie. Prin aceste mijloace de informație, tîlharul, hoțul devine cunoscut maselor largi, popular şi bine pregătit pentru a fi ales în capul mesei. Concluziile demult sunt gata, pregătite Cei dați în cătare, (atît la Chişinău cît şi în Transnistria) au obțiunut demult cheia către sigla succesului. Cei dați în căutare azi, eri, mîine vor pupa biblia, vor depune jurămîntul de credință şi devotament la ecranele televizoarelor, în față de poporului. Cine este naiv şi nu ştie, mi-a spus comisarul de poliție, se vede că e un om cu studii înalte, este imposibil de a avansa pe ierarhia posturilor de stat, dacă nu ai un trecut criminal şi nu eşti dat în căutare. Alrfel cum vei avea imidj, populariltate, adică!? Cheile de la intrare şi ieşire din puşcării demult se află în buzunarele celora dați în căutare. Cine n-a ştiut acest adevăr, înceamnă că a învățat rău de tot la şcoală. Păcat.

Kamasutra politicii autohtone

Cred că politica autohtonă ştie fiecare ce este. Dar ce este aceea **kamasutra**? Explic. La indienii antici **kamasutra** era ceva aproape de ceea ce pînă mai ieri-alaltaieri la noi, era proletari din toate țările, uniți-vă! Ori, dacă vreți mai simplu, e ceea ce a însemnat, după alegerile parlamentare de acum un an: profitori din toate partidele politice, votați comunismul! Cred că n-o să uitați prima lozincă cu care am păşit triumfal cîteva zeci de ani ca elefanții din India spre un viitor luminos. Cu cea de a doua... amăgindu-ne cu un ideal atît de strălucitor, întovărăşirea o să ne ducă direct în trecutul, din care, precum se ştie, nu-i cale întoarsă, decît pentru cei bogați şi minciunoşi. În incinta Panteonului demnității noastre s-a deschis vernisajul **kamasutrei** autohtone, expoziție de tipajuri şi poziții amenajată în trei săli de o potrivă. Una redă trecutul, a doua prezentul, iar cea de a treia – viitorul politicii noastre care ne bate în geamul orizontului.

Ceea ce a servit deschiderea acestui vernisaj e situația noastră din ultimul moment, odată cu declanşarea mîncărimilor şi scărpinării rînzei elitei politice basarabene, legate de cazul comercializării avioanelor lui **Rîşniță-Bulgur**. Sălile vernisajului sunt atractive şi amuzante. La intrare, în hol, este expus un un grandios **Strămeleag Fălos!** cît un copac de plop plîngăreț. E pilonul, veteranul politicii noastre autohtone! Are în vîrf chipul unui roşcovan cu păduchi patriotici în barbă, tipul politic născut din inimă şi cruce, care s-a luat deja în cîrdăşie cu Cioroii Diavolul şi trîmbițează, că are dreptate oricînd şi oriunde! Este original prin faptul că îşi are ideologia sa născută din distrugerea mişcării de eliberare națională, care se numeşte nu **leninism**, nu **marxism** nici chiar **anarhism** ci... **PUȚOISM**! Cu cîtă **Puțoitate** înflăcărată vorbeşte acest Strămeleag Fălosl fie stînd cățărat în copaci şi urlînd „Jos comunismul! Fie de la ecranele televizorului convinmgîndu-ne că rău a fost Babacul, rău a fost Zîmbărețul, iar curînd ne va convinge că că rău **iaste** şi Vova **Buliharin**!!! Astăzi, cînd nu este altceva decît un hoit politic, pentru a atrage atenția cu orice mijloace, aspura Fălosului său, răcneşte speriat, anunțînd lumea, precum că acest Bulgur a intenționat în an a vrut nu să-l castreze cu ajutorul Moskului! Ci chiar să-i culce la pămînt Strămeleagul! Şi în această campanie nu este singur. Maiestosul cu păduchi patriotici în barba roşcată are la trunci două boaşe de siguranță. Unul e **Vladîca Mucenicul, Kov-Kobra-Bei**, cel ce a fost mai ieri trimis de a-i săi la odihnă la castelul de Durleşti, dezinformîndu-ne că a fost răpit şi nițel violat într-o poziție de kamasutră. Celălalt **koi**, reprezintă chipul unui smolit, cu patru ochi, **blînd ca pînea cea de secară.** Ceea ce-i uneşte pe ambii-trei, reprezentanți e că vorbesc moldoveneşte şi ruseşte impecabil. Numai dă-le microfonul cînd e nevoie să eie apărarea **creştinilor-deochiați**, inclusiv cînd a venit vremea să urce în carul antihriştilor. Doar părinții lor au fost şi, poate mai sunt în cohorta securiştilor.Iar cine provine din pisică... n-am să repet vorba chinezilor, că ta-a-re-s mulți în Divanul nostru

la număr! Este adevărat că ei nu sunt chiar numai trei. Mai au şi cîteva gîgîlice în jurul kamasutrei lor. Una este o inimioară securistă **Andjela-Devis-Buțulica**, care cu discursurile ei războinice venite încă de pe vremurile cînd activa în Dealul Schinoasei, face **Politikie**, dragă! Mai ales cînd vine vorba să-şi apere interesul personal, exersează orice poziție se cere din tot spectrul Kamasutrei.

Dar să revenim la cei trei din holul Panteonului politicii autohtone ale Kamasutrei. Misiunea lor este ba să culce Strămeleagul-lider, ba să-l scoale la îndemnurile Tirişpolei, Moskului, iar uneori şi ale Bucureştiului. Este adevărat că au fost timpuri mai favorabile din viața lor. Roşcatului cu ideologia **Puțoistă** îi era bine, comod cu vreo doi ani în urmă, cînd stătea, în fața clădirii babacului, prîsnind şi tunînd, cerînd abdicarea Dogelui, dar după ce i s-a dat să stea şi dînsul cu o bucă pe marginea tronului, s-a luat în cîrdăşie cu Nichipercea, convingîndune cîteva luni de la ecranele televizorului, că el a avut dreptate. Acest buric al națiunii ne-a amintit de parabola cea cu... elefantul care nu a purtat nici o vină la asasinarea maimuței... Vorba e că atît cît elefantul iubea maimuța, aceea rîdea în valuri de plăceri. Cînd elefantul, conform legilor kamasutrei, şi-a slobozit sentimentele, maimuța a crăpat! Deci, deducția roşcatului este simplă: Dînsul nu răspunde de situația noastră din trecut, din prezent şi din viitor, fiindcă el ca elefant politic, nu este vinovat că maimuța nu s-a ferit de kamasutra lui!

Da, stimați compatrioți! Vizitînd vernisajul kamasutrei autohtone, te convingi că politicienii nu ne vor băga din beznă! Îi credem ce spun şi să-i ascultăm, căci, precum afirmă înțelepciunea lor...sarcina cea mai grea pentru un prost e să se convingă că aşa e... Îndeosebi să-l asculte mereu pe acest roşcat patriotic care mai e un fel de ZOMBI. Tot ce spune are dreptate în fața poporului. Iar cine nu-l crede şi se contreză, păzea! Cine nu-şi aminteşte cum pumnii lui de fier a zdrobit-o pe biasta femeie, pentru ca mai apoi tot el, să ne convingă că a avut dreptate în lupta lui politică!?

Păşind mai încolo prin sălile Panteonului kamasutrei autohtone ale politicii descoperim ceilalți politicieni, care prin genialele lor luări de poziții **masajiste** posibile şi imposibile, ne doresc binele şi prosperitatea în viitorul îndepărtat.

În celelete săli, altă poziție a kamasutrei, este ocupată de unicul, nostru campion la lupta **Sumo**; care de cum s-a lansat pe firmamentul politicii, se plînge tuturora:ce a putut fura îi aparține numai lui şi n-are să se bage în trebile lui nici Strămeleagul Fălos, nici **cutra** cu secerea şi ciocanul. Prîsneşte şi spune adevărul curat ca lacrima: cei care-l condamnă, au furat şi fură de asemenea ca în codru! Unde-i dreptatea, dragi combatanți ai coflictului transnistrean!? Fie-vă milă, am **copkii**!!! Chiar dacă si-a permis să-l întreacă la furat pe Babacul, trebuie să răspundă pentru toți/! Doar timpurile se pot schimba şi atunci, păzea! Va dobîndi şi el multă imunitate. Şi-atunci vorba înțeleptului: „De mă voi scula şi eu!...” Iar la el, dragi compatrioți, vă asigur iaste multă conştijnță să se scoale! Deci, lăsați opoziția muribundă în pace, căci Rusia şi kagebeul e cu el! Iar ...Japonia în spatele lui.

Mai păşind prin sălile de expoziţii, dăm peste alte coaste ale elitei intelectuale, aleasă de popor, mai dihai decît aceea ce în antichitate se întruneau în panteoanele greceşti sau romane. Dar, de fapt, nu sunt decît kamasutra noastră... Era să scriu, pardon, naţională, ştiind prea bine că o bună **sfertuşcă** dintre ei nu că limba, dar nici ţara în care primesc solde grase, nu ştiu cum se chiamă–Moldova sau **Moldavia.** E un teritoriu oarecare, în care tu faci legea, aşa ca să poţi fura, jupui, condamna, trăi în palate, plimbîndu-te cu maşini de lux şi aşa mai departe. La ce le-ar trebui să ne cunoască limba de vreme ce pentru un os cu o aşchie de carne pe dînsul aici, la noi, au găsit destui **vorghelnici,** care, cu limba de şezut în Divan, le realizează destul de măiestrit planurile prădalnice. E destul de grăitor cazul lui Bulgur cel învinuit fără nici o vină, de vînzarea avioanelor. Cîte păcate i s-au pus în cîrcă, după ce au văzut că cu **samalioatele**, au c-am bătut în bară, întrecînd gluma. L-au folosit şi au să-l mai folosească încă ca pe un cal de ispaşă, ca să-i ţină în umbră pe adevăraţii hoţi, spioni şi trădători. Aceştea le vor fi de folos în vremurile viitoare. Cea mai actuală glumă la cetatea de scaun este, că **securiştii noştri, în sfîrşit au prins în flagrant un... spion rus!** Acum e timpul să turnăm cît mai multă zoaie în capul acestua.

Şi din nou la ecran îl vedem pe **Vladîca Mucenicul, Kov-Kobra-Bei** cel care, urmînd exemplul străbunelului n-a stat ascuns timp de cîteva luni la Razlivul de lîngă Petersburg, ci, precum am afirmat mai sus, într-un palat personal de lîngă Chişinău, înscris pe numele unui strănepot care nici de gînd nu are să ne vină pe multpătimitul meleag.Mai văd în faţă chipul celui smolit, cu patru ochi, blînd ca pîinea cea de secară, pilonul politicii autohtone, pentru că apără aproape americăneşte drepturile omulu..conform cerinţelor înaintate de Babac.

Ajuns aici, mă văd nevoit să mai cer un pardon. Era să uit de şeful acestora atît de plinie creştin deocheatice, cît şi pe cea bolşevik-roşcată, care seară de seară la platoul oranj din camara televizunii condusă de **Sofi Loren Bogzeasca** (şi ea cu poziţia originală a Kamasutrei) trîmbiţează fără contenire că toate minciunile ce le debitează sunt purul adevăr. De nu era cum este demult era coleg de cameră cu cel învinuit că a furat avioane. Ori şi mai rău Babacul demult avea să ţi-l jugănească! C-am aşa mergem noi în Europa. Nici pe drum nici pe cărare... Stabilitate **la furat** se observă în sălile kamasutrei autohtone

Iar pardon, fiindcă, evrica! În Camera doua (prezentul) şi cea de a doua (viitorul) kamasutrei demonstrează poziţii ale şezutului azuriu alt tipaj politic autohton.Mă mai mir de unde atîta asemănare între aceşti aşa-zişi creştini şi un om liber, titrat **Şezut azuriu, vel nepot a lui Bîrghidău Andreli Andreli** care, la fel te impresionează prin ţinuta-i kaghebistă vorbind mai româneşte decît toţi românii de pretutindeni. Kamasutra indiană întrupată şi aruncată în capul celor doi-trei români basarabeni cît sunt ei în ţara moşilor şi strămoşilor. Chipurile, inteligent, rafinat, aproape european modern el reprezintă efectul plăcerilor de moment a politicii locale atît pe dinăuntru cît şi pe dinafară. Aşa se face că (să

tragem o gură de aer curat), kamasutra autohtonă stă de veghe la necazurile noastre, văzîndu-şi, în strigăte demagogice, de grijile personale. În casa cea mai mare a Țaratului stau copiii lui Vova Buliharin cu secerile şi ciocanele de-a gata să meargă oricînd în ofensivă asupra judelor din tot **Areopagul** şi Parchetul care combate de se rupe la mațe crimele criminalilor organizați, oploşiți în cele mai luxoase palate de care Europa încă n-a văzut.

Am şi un sfat bărbătesc pentru că timpul este scurt, suferințele noastre nu pot fi de scurtă durată:

Întotdeauna a fost aşa. După ce trece iarna nu vine o altă iarnă, ci numai-decît primăvara. Aşa va fi şi de data aceasta. Cît de atragătoare n-ar părea exepoziția de moment al Kamasutrei politicii autohtone.

La vară o să fie cald...

(dialog în direct cu ascultătorii)

În scopul de-a măguli cu auzul păsurile obştimii, radioul național, organizează cu regularitate întîlniri ale demnitarilor zilei în direct cu ascultătorii. E o chestiune comodă căci după firul de radio nu se vede obrazul suspusului de stat, chipul ingenios al moderatorului, fericit că are în față un ministru viu-viuț, care la o adică îi poate şi lui rezolva careva chestiuni de ordin personal; un locuşor în cămin după divorțul cu soția, un credit la bancă pentru mici afaceri, o foaie pe gratis la mare, la munte.

Astăzi în contact direct a venit însăşi ministrul de combaterea sărăciei şi mizeriei. Dmoderatorul începe emisiunea turnînd căldări de omagii peste fruntea încrărunțită a slugii poporului, apoi anunță radioascultătorii că au voie să se lanseze cu întrebări care îi frămîntă la telefonul din studiou.

– Alo! Alo! Se-aude? tună îndată o voce agitată de la Briceni.

– Doamnă, sunteți în direct, aminteşte moderratorul.

– Am o-ntrebare,care sunt de fapt... trei. În orăşel s-a furat fabrica de zahăr...La vamă spirtul se trece prin contrabandă de către deputați, iar la spital, medicii nu lucrează fiindcă n-au salariu luni de zile. Ce-i de făcut?

Ministrul încrețeşte fruntea, umflă pieptul, fosăieşte şi se înarmează cu stilou să facă însemnări.

Ingeniosul moderator e hărnicuț la vorbă:

– Bine, calmează el atmosfera. În vreme ce Domnul ministru semnează întrebările ascultătoarei ca să nu le uite... Mai avem un ascultător. Hai, spuneți-vă necazul...

– Alo! Țipă un glasu înfurndat din sudul republicii.În ghiolurile Prutului lipsesc caraşii. Lucrez procuror, ştiu cine sunt hoții, dar mă tem de şeful meu! Eu dispar de pe fir, dar vă rog, să ştiți, că mare nedreptate e la vama din Cahul...

– Bine, trece iar în cont moderatorul. Poftim. Mai suntem contactați încă de un om de bună credință. Poftim, lansați-vă în eter direct, să vă audă Republica.

– Unde ne sunt bonurile noastre? Întreabă suppărat un bărbat cu vocea calmă. Este clar că ni le-au furat hoții, bandiții şi alți foşti şi actuali miniştri...

– Alegeți-vă expresiile, îl previne moderatorul pe ascultător. Nu uitați că întrebările le puneți voi, iar răspunsurile le va da domnul ministru de combaterea sărăciei şi mizeriei...

– Domnule Ministru. De la Rezina, vorghesc cu greu şi lacrimi! Mai repede!.. Sunt apucată de naştere. Acuma mi se pare că se rup apele. De-aseară tot chem salvarea, dar medicii nu pot tremite maşina fiindcă li s-au terminat limita de benzină.

– Da-a– mîrîie într-un sfîrşit demnitarul în microfon, fosăie. Avem în vedere, adaugă el cu vocea gravă... De luna viitoare toate ambulanțele vor fi transferate la alimentarea cu gaze care este mai ieftin...

– Da eu... se declanşează un răcnet de punc în microfon...Am născut în poală! Domnilor... să mă ista în gazele voastre!

– Dialogul nostru este benefic!, face o descoperire moderatorul. Copiii născuți în cămaşă sunt sortiți la noroc!

– Am asistat la un moment cu adevărat istoric! adaugă ministrul.

– Alo! S-aude? intervine alt radioascultător. Vin co-ntrebare la Domnu ministru.

– Poftim!

– Cum putem noi plăti serviciile comunale astronomice. Cînd pensia noastră ne ajunge numai de pîine? Nu vi se pare că am devenit o țară a facturilor serviciilor comunale!

– Frumoasă figură de stil! Admiră poetic, ministrul dce combaterea sărăciei şi mizeriei. Țara facturilor comunale! Ca să vezi. Oamenii noştri,trecînd prin vremuri prozaice, rămîn poeți...Iar radioascultătoarei, zice deodată ministrul de combaterea sărăciei, i-aş da un sfat: Să nu se rățoiască prea tare. La oraş au dreptul să locuiască numai oamenii bogți! Ei, pe care din păcate o cunosc, dacă nu-i place scumpetea de la noi, n-are de gînd să plece cu traiul la sat... Acolo este latrină pe marginea rîpei şi nu e nevoie de plată pentru canalizare. Este tizic şi nu e nevoie de încălzire...

– Iar acuma, dragi ascultători, anunță deodată moderatorul ingenios. deoarece timpul ne presează...anunțăm o pauză. Va cînta formația cu distincție prezidențială „Gîndul mîței...

Cum numai ia sfîrşit gălăgia infernală a radiodifuziunii naționale, la telefon, deşi îşi dau buluc radioascultătorii dornici să afle cum să combată mai uşor mizeria, sărăcia, ca printr-un miracol reapare vocea doamnei care a declarat odinioară că am devenit Țara facturilor de plată ale serviciilor comunale:

–De ce ocoleşti să răspunzi cum se cade la durerile oamenilor muncii, stimabile?! Dacă se mai poate a te numi aşa... Unde sunt ajutoarele pe care le-a pri-

mit ONGeurile țării pentru fundația „Salvați vagabomnzii”? A? Acolo lucrează femeia, ginerile şi cuscră-ta... Eu am sztabilit, am notat în condică!.. De ce toate buclucurile primite se vînd în magazinele „Second hend” A-i? Spune, tot amu adevărul!

– Doamnă, nu aveți dreptul să atacați persoana, o previne deodată moderatorul. Domnul ministru e un om onest. Ştie toată lumea! Combate cu succes mizeria şi ...

– Închide-ți pliscul, domnişorule! Se obrăzniceşte radioascultătoarea, care se vede că ştie foarte multe detalii din viața celui invitat la dialog în stidiou, căcil, nestăvilită îl atacă cu întrebări:Nu te feri de-ntrebare. Cînd lucrai la depozitul central ai furnişat contoate defectate. Acuma te-ai cățărat la putere! Hoțule!Burduhosule!

În acel moment ceva se întîmplă şi din vina tehnicianului, convorbirea cu radioascultătoarea turbulentă se întrerupe...

– Mda...oameni needucați, sunt peste tot, zice ministrul cu voce mîrîită...

– Atenționez, zice activ moderatorul. La întrebările anonime ale radioascultătorilor nu se răspunde.Trebuie cînd sunați, să vă prezentați!

– Păcat! Nu-şi poate reveni ministrul şi îşi toarnă apă în pahar,apoi sorbeşte cu gîlgîituri zgomotos, calmîndu-se.

Dialogul în direct continuă.

– Domnule, ministru! Sare altă voce de pe,meleagurile Teleneştene.Mă numesc Alina! Am grad scăzut de auz. Unde să procur aparat pentru urechea stîngă? La Ministerul matale se fabrică numai pentru urechile drepte...

– Bine, Domnaă, zice ministru. E o problemă! Iată, chiar acuma am însremnat întrebarea şi, personal am s-o iau la control. Fiți liniştită că urechia matale o să audă...

– Bodaproste, Domnule Ministru. Sunt numai în aşteptare uşoară!

– Cumătru meu a avansat în grad. E polițist, dar bea de usucăDupă beție: ştie a se masca numai după ce bea moare de curechi sau patlagele? În cel mai rău caz, se umflă butie cu ceai din curul boului. Şi apoi, pleacă la datorie, de parcă e treaz-trezuț. . Se poate ca el să fie fugărit din organe?

– Alegeți-vă expresia, stimată Doamnă! se supără moderatorul. Nu uitați că v-aude republica.

– Pardon! Se scuză radioascultătoarea. Dar noi vorghim aşa ca la țară...

– Poftim, îşi continuă meşteşugul moderatorul, amintind: mai avem o voce pe fir. Vă rog. Ce durere v-a adus pe la noi?

– Barbatul meu lucrează la Casa de asigurări, dar după ce s-a întors de la reciclarea de la capitală, a atîrnat pe perete graficul dragostei... În loc să aducă de la capitală cunoştințe profunde s-a întors de-acolo cu un temperamente de armăsar? Ce fel de perfecționarea faceți acolo oameni buni, din cadrul Ministerului de combaterea sărăciei şi mizeriei? Tot acolo l-au sfătuit că leacul de impotență sunt

fasolele, De-ați şti cîtî neplăcere mi-a adus reciclarea lui. Se poate una ca asta?...

În vreme ce vocea femeii continuă necontenit să ocupe spațiul radiodifuziunii naționale, în studiou se aud cîteva oftări de nemulțumire, pînă într-un tîrziu reostatul îi închide gura femeii turbulente.

– Bine am notat. Se va lua măsuri... zice gîfînd de căldură ministrul.,îndată preluat de către moderator, care zice cu bucurie milioanelor de radioascultători: Acum, anunțăm o pauză.Se va difuza fermecătoarea baladă „Am dormit astnoapte-n tindă..."

Îndată după relaxarea muzicală, pe post se lansează o voce de femee cultă, care luîndu-şi un răgaz de cugetare, spune:

– Vă mulțumim domnule ministru pentru că ați găsit timp să vă prezentați în studiou. Emisiunilr Dvs sunt de bun augur. Am o singură întrebare: Unde ar putea să se adreseze fiica mea, pentru a fi angajată la un ONG în capitală?Vă rog, cît mai multe emisiuni de-acestea . Ele-s tare bune, cu participarea Dumnoeavoastră, Domnule Ministru!

– Stimată doamnă, notați telefonul meu personal...Vom discuta, vom hotărî. Suntem oameni!...

– Dar ce facem cu celelalte probleme? Se repede la microfon o voce de femee chinuită de la Leuşeni. Alunecă terenul ne fug casele în valea Prututlui. N-avem cu ce îmbrăca copiii ca să meargă la şcoală, n-avem ce mînca. Primarul a închis biroul şi a fugit cu amanta în Italia, ştiind că totuna la alegeri nu v-a trece...

– Scrieți-ne la Chişinău, devine vioi ministrul. Vom examina toate plîngerile Dumneavoastră, stimați radioascultători! Ceea ce scrieți, la noi se... aude. **Budjătul** stă de veghe! Nu perdeți răbdăul! Totul va fi ghini şi la vară cald...

În cele din urmă moderatorul anunță că timpul rezervat dialogului direct s-a sfîrşit. Nu încetează să-i mulțumească ministrului pentru sacrificiul de a veni în studiou, pentru a fi în direct alături cu necazurile oamenilor.

În sfîrşit bate toba, se închid microfoanele şi la finele emisiunii peste toată Moldova, se revarsă vocea geniului local cu decorație prezidențială „Gîndul mîței..."

Eu... nu pup!

Ciudat, dar adevărat. Uniunea Condeerilor, nu cea de alternativă, ci acel sindicat profesional din edificiul căruia ne-am obişnuit a crede că au pornit toate vînturile renovatoare ce acum bîntuie lumea, mai rămîne a fi, din păcate, un fel de Uniune, în miniatură, desigur. Acum, aici, ca şi atunci, acolo se vorbeşte una, se planifică alta şi se face naiba ştie ce. Oricum, evident e că, aşa cum era la

modă în marea familie unită de popoare egale, la Uniunea Condeerilor prosperă triumfalismul, sforăitor, valorile sunt apreciate nu după valoarea obiectivă, iar majoritatea literaților nu sunt oameni de creație ci şurubaşe bune pentru acoperirea şi promovarea **nonvalorilor**. Astfel nici că-mi pot explica faptul că scriitori şi scriitoarele de talent veritabil şi de vîrstă onorabilă, cu opere ce valorifică cu multă subtilitate artistică cele mai profunde straturi ale vieții multpătimite şi ale spiritualității poporului din aceste meleaguri uitate de Dumnezeu sunt neglijați ori trecut cu vederea. În schimb, în prim-plan sunt scoase şi ridicate în slăvi personaje nu că fără talent, ci şi de o ținută morală îndoielnică. Ei nu prezintă publicului cititor decît nişte jucărele scrise la beție fie că despre nişte persoane, chipurile, de mare importanță istorică, fie despre daunele ce le aduc agriculturii nişte gîndaci sau omizi, fie, în definitiv despre pustietatea din jurul sau din incinta piramidelor egiptene.

Astfel stînd lucrurile cu valorile a trebuit să fie născocit şi mecanismul oferirii onorurilor şi, mai ales, a premiilor, altfel nu se activitatea de mai departe a comisiei speciale **suprasecrete**! Lesne a fost găsit şi acesta, cu atît mai mult cu cît din comisie fac parte, fireşte, nu scriitori obişnuiți, dar celebrități notorii de însemnătate locală! Un şepeleag cu barbă de geniu, un albăstrel cu patru ochi şi unul cu mustețe crîncene, care nici haiduc de Sud nici condeer nu e, ci dracul ştie cine o fi în realitate. Adevărat hărleț, dacă e să comparăm cu un țăpoi sau o lopată! În ultimă instanță şi-a făcut loc şi **sosia** lui...Vasile Alecsandri! Iar dacă comisia e doar din celebrități ar fi mai mult decît naiv să căutați premianții în altă parte şi nu în chiar sînul comisiei înseşi. Aşadar, procedăm conform buchiei din statutul consiliului Uniunii condeerilor.Anul literar cutare sau cutare a fost unul roditor şi bogat. Premiul întîi – mie, premiul doi – ție, premiul trei – lui. Da ce facem cu premiile OMNIA? A, uitasem, îl împărțim noi înde noi, iar cel de EXCELENȚĂ i-l lăsăm lui, cel cu polobocul din beci căruia încă nu i-a dat cep... Hadeți să trecem repejor la următoarea întrebare de pe ordinea de zi. Un bîlbîit dintr-un ungher semiîntuneric, reproşează. Stați, fraților, că încă n-am distribuit cele premii pe genuri literare! Şeful e de neclintit. S-o facă membrii Consiliului şi Mitică buh de Oaie Cîntăreață, personal, că-i preşedinte de atîțea ani?! Avem datoria să promovăm cîțiva membri în Uniunea condeerilor de dincplo de Prut, adică din Țară. Ș.a.m.d...

Relaxat de modul acesta „democratic şi transparent”, de distribuire a premiilor, îl întîlnesc mai deunăzi pe unul din presupuşii membri ai acestei comisii tainice (care **bea şi nu se leagă)** şi-l întreb într-o doară:

– Care sunt criteriile de aderare la organizația condeerilor din Țară? DE ce primesc premii unii şi aceeaşi? Prin rotație?..

Mă privi holbat şi rezervat ca un spion sadea, apoi turui:

– Nu ştiu, nu ştiu, nu ştiu!.. i se opri ceva în gît. Mai făcu un pas înainte, pe urmă doi paşi înapoi, îşi potrivi sacoşa pe umărul drept şi porni să dialogheze

cu mine, parcă în glumă, parcă în serios, dar vădit iritat: C-am rar te arăți pe la Uniune, domnule.

– Păi, ziua lucrez, noaptea scriu. Oare na-i citit romanele mele care, unele din ele, au apărut chiar şi în Țară?..

– Domnule! mai că mă împinse cu burta lui deşteaptă îndărăt celebritatea noastră de însemnătate locală, turuindu-mi: Oare Dumneata nu ştii că la noi nu se citeşte, ci se...bea! apoi pe un ton domol: De cînd te ştiu n-ai pus nimănui de băut...

– Dacă beau nu pot scrie, zic eu c-am ferindu-mă de a lui îndărjală.

– Înainte de a începe a scrie, mă povățuieşte, încrețindu-şi fruntea, a trebuit să înveți a declina verbul „a pupa”...

De-acum eu turuiesc:

– Cum?Cum?Cum? Ca Stalin cu Hitler, înainte de a începe împărțirea lumii ori ca Brejnev cu Honneker din dragoste albăstrioară?

Am dat-o cu totul în politică! Se vede că turiala mea îl scoase din sărite pe maiestru, că-şi mai potrivi odată pe umăr sacoşa plină cu gînduri deştepte, dar frînte,deocamdată, şi-mi vorbi apăsat:

– Da ştii mata că scrisul dumitale nu trage la asemenea onoare?

Eu de ici nu mă las.

– Da matale cu ale matale opere tragi mai mult la cîntar?

Nici el de dincolo nu cedează:

– Eu ştiu a declina verbul „a pupa”.

– Eu... nu pup!!! m-am răstit la dînsul totodată invitîndu-l să mă pupe el pe mine în frunte cînd voi sta cu capu-n sobă, vorba părinților şi buneilor mei. Şi ca să nu uite îi mai spun: EU NU PUP! Iar cînd am să-l întîlnesc la Uniune, am să-i repet aceiaşi invitație străbună. Poate că maiestru se ține atît de genial, încît nici nu-şi dă seama că trăieşte pe o insulă comunistă foarte şi foarte provizorie.Premiile şi onorariile ce şi le-a însuşit ilicit l-au descumpănit cu totul. Ori poate că bețiile l-au dezechilibrat. Oricum, ar trebui s-o mai lase cu pupatul. E o metodă învechită şi, în ultimul timp, periculoasă.

Sunt Fericit! Am aflat străduințele... lighioanelor!

Cine nu visează să afle cît mai multe file din istoria vieții sale păstrată în arhivele KGBului, îndeosebi după ce s-au vîndut avioanele americanilor? Eu, unul vreau să mă consider fericit, după întîmplarea care mi-a prilejuit să fac rost de dosarul personal învelit de păiengenişul de pe rafturi. M-am convins după lecturarea lui că acea informație adunată cu zel într-o perioadă îndelungată a destinu-

lui meu, de către lighioanele ce mă înconjurau în studenție şi în timpul exercitării carierei mele de om pașnic în viața activă, convingîndu-mă în plus de abilitatea securiştilor de ieri (businessmanilor şi politicienilor de azi!) la transnistrizarea şi găgăuțirea Basarabiei; al interesului lor față de umila mea persoană în contextul tendinței moscovite de a ține sub călcîi pe fiecare în parte căruia i-i dat să mai gîndească şi altfel....O zic din start că îndată de cum am început să răsfuiesc dosarul personal m-a şocat faptul că sunt menționat cu pseudonimul Sorin Rusoliubov! M-au botezat aşa, căci mi-am permis să afirm (consider şi acum!), că negrii Basarabiei sunt... ruşii, deoarece această etnie, aşijderi negrilor din America, constituie majoritatea sportivilor de performanță de la noi! Agentura nicidecum nu poate să mi-o ierte pentru că spun acest adevăr şi, prin colaboratorii ei secreți, mereu încearcă (şi au încercat) să mă pună la respect!.

M-am convins şi mai mult, răsfoind filele îngălbenite, venite din valurile istorice, ale secolului trecut. Nu-mi vine să cred că ex-prietenii de familie, ex-amantele au depus o munca cu adevărat titanică la crearea dosarului meu personal,demostrînd că pe vremurile lui Brejnev constituiam... un pericol sporit al societății! Era neverosimil să cred că eu, un simplu vizitator de muzeu al vieții omeneşti, am avut meritul de a avea atîțea biografi, convingîndu-mă că anume acele lighioane, fără a-şi da seama m-au imortalizat. Trebuie să ai un asemenea noroc, ca cineva (fie şi anonimi, deşi eu le cunosc caligrafia scrisorilor) descriindu-mi-se aventurile zilnice, antisociale, odată cu destrămarea Imperiului, le-am adus foloase în viața lor personală. Vedeți, Dumneavoastră, comuniştii totdeauna au avut grijă permanentă de lugoii lor securiştii de ieri şi de azi, pentru că cei care m-au turnat ulterior s-au pomenit şefi de depozite, miniştri, parlamentari, diplomați, şefi ai partidelor politice... Într-un cuvînt... patrioți! Iar eu am rămas cu analizele, deducțiile şi concluziile. Şi desigur, cu amintirile, cum în acei ani de universitate, un coleg ne citea ore întregi pasaje din Caragiale, Haşek, Eminescu, blestema regimul de ocupație sovietică în Basarabia, iar cînd asista la un păhasr de vin, neapărat pornea tradiționala lui nedumerire: « Oare, cît o să mai țină bardacul ista în țara noastră?”... Mă numea marele lui prieten! În cercul nostru de colegi acea prăpădită lighioană asculta vigilent tot ce spuneam ca după finalizarea huriilor, beției crîncene, devenea cel mai activ tribun şi... dă-i cu sacul de anecdote politice! Părererile noastre în acele momente coincideau, şi comentam, deopotrivă, că sovieticii rusifică, limitează drepturile noastre naționale... Acel individ, care de-acum este un erou istoric, precum am descoperit după ani, mergea acasă, şi pînă în zori aşternea discuțiile noastre pe hîrtie, prezentîndu-le agentului de legătură! Toate-aceste supersecrete sovietice, le-am constatat citind dosarul meu în arhiva securității. Desigur, la acea vreme brejnevistă, nu ştiam nici cu spatele ceea ce se petrece, avîndu-l alături de noi pe coleg un mare şi credincios amic. Azi colegul de universitate este făutitor de dreptate, iar prietenia declanşatp cîndva cu mine a redus-o, a suspendat-o! Azi, cînd mă zăreşte, după parbrizul

automobilului său cenuşiu, nu mai strigă „Noroc, marele meu prieten!”, ci se face a nu mă observa. Evită discuția, convorbirea pe marginea operei lui Haşek, Eminescu, Preda şi Coşbuc! Parcă ar cunoaşte lighioana, că am avut acces la mapa burduşită de la securitate şi am citit turnătoriile lui.

Iar ineteresul meu față de acele însemnări din dosar sunt mari, fiindcă totul începe de la vremea juneței, cînd eram clopoțel de băiet la facultate şi se încheie cu ziua, cînd l-am trimis la origine, pe unul din marii zilei. Totul este însemnat prin rapoartele agenților operativi amplasați pe teren. Mai mare bogăție s-ar fi aşteptat să aibă un om de creație ca mine!? Astăzi, cît n-ar părea de straniu îndrăznesc, a face o concluzie, pomenindu-mă fericit că am avut multe lighioane alături! Mulțumesc soartei! Filele îngălbenite de vreme m-a adus senzația că reflectă cronicile uni adevărat Casanova! În afară de turnătoriile „marelui meu prieten”, celalalte denunțuri poartă semnăturile favoritelor, ibovniceloar, amantelor... Ele, după ce petreceau orele de plăceri şi fericire turnau la securitate că sunt cu ideologia întoarsă... statului. Astfel agentul „Pantera”, alias Magda Purcică, care un timp a fost sosia primei mele consoarte, notează în unul din denunțuri: „Azi noapte m-a făcut să purced gravidă... Vrea să mai aibă unul pe lîngă cei peste 20 copii din flori...” Citind şi recitindu-mi dosarul am descoperit o caracteristică specificată prin statistici. Favoritele mele (unele sunt deja bătrîne şi le cad mandibulele în paharul cu apă) erau agente, care s-a dovedit cu certitudine că în timpul exercitării misiunilor speciale, ducea lucrul lor de rîpă. Oare nu am dreptate, cînd este deja constatat că obiectul (adică eu) le făcea... să purceadă grele?! Lecturînd dosarul meu de la securitate, pe care Parlamentul şi legea de azi, nicidecum nu dă voie să le citim în mod legal, crează senzații deoarece o descoperire devine mai senzațională decît alta. Dar să ne mărginim doar la aceea ce v-am spus. Nu de alta, dar Țara trebuie să-şi păstreze secretele ei o sută de ani. Aşa cere legea arhivelor. Vreau doar s-o închei cu afirmația celora cointeresați, de a-mi continua descrierea biografiei întru imortalizarea mea firească. Toate pîrele împotriva sunt semnate de persoane anonime, codificate prin cuvintele conspirative „Pantera”, „Lepra” „Florile cucului”. Deci, nu vă mărginiți la ceea ce este deja cunoscut. Secretele lighioanelor vor trăi veşnic. Dați-i pinteni, mai departe!

Dragoste la telefon

Pare că, încă filosofii antici spuneau, că, dacă vrei să fii iubit, iubeşte. Eu, însă, cît am fost tînăr, ca să fiu iubit le spuneam fetelor că dragostea e veşnică. Şi, drept vă spun, cu şmecheria asta mi-a mers, aproape o veşnicie. Iar cînd am

văzut că veşniciea nu duce spre nemurire, ci tocmai invers, am încercat să fac şi eu dragoste în stilul bătrînului poet şi filosof. Eram, de exemplu, la odihnă, nu țin minte în care pădure din preajma Teleneştilor şi tot nu țin minte cum s-a făcut, că într-un pe amurgite, mă pomenesc plimbîndu-mă printre stejarii seculari c-o duduiță fie că mai tînără fie că mai în vîrstîă decît fiica mea cea mai mare de la a treia soție. Doar vîrsta fetelor nu se măsoară cu şchioapa. O măsuram şi eu, după obicei, cu priviri drăgălaşe şi-i spuneam pătimaş, vorba poetului, cum că dacă vrei să te iubesc, apoi, pe ici şi pe dincolo, iubeşte-mă. Ea, curat o trestie cubaneză, mi se proțăpeşte în cale, legănîndu-se, mi se vîră în suflet, mă curpinde şi mă sărută, îmbătîndu-mă cu miros de parfum țigănesc şi-mi şopteşte profund şi tăinuit minciuna mea de altă dată:

– Iubitul meu, dragostea e veşnică! Ca şi cum ai călători într-un autobus pe străzile Chişinăului...

La momentul dat încordarea sentimentală era atît de mare, încît, dacă se mai inteța oleacă, aş fi putut să-i cred minciuna. Dar iată că a început potolirea şi trestia mea plăcut mirositoare îmi dă de înțeles că mă iubeşte de moare şi că mai crede că o iubesc şi eu, dar lucrul acesta trebuie să-l cunoaştem doar noi doi, din care cauză, zice, hai mai bine să facem dragoste la telefon. E o ieşire din situație bună, m-am gîndit, cu atît mai mult că noaptea se îndesea, iar eu la vîrsta mea aş fi putut să nu mai ies din pădure fără însoțitor. Deci, zis şi făcut.

Vin acasă şi nu reuşesc să-mi revin după odihna din pădure, că-mi cîntă de sub pernă telefonul mobil. Opresc cîntecul aparatului şi mă desfăt în clinchetele subțirele şi gălăgioase ale trestioarei mele. O oră şi jumătate de adevărată dragoste platonică. Îndeseară mi se face dor de dînsa şi o sun la telefonul fix, că-i mai ieftin şi mai accesibil. Îmi răspunde tot o voce ca a ei, dar ceva mai experimentată, pentru că îmi spune că fiică-sa e la odihnă la Vadul lui Vodă,fiindcă la Teleneşti, din cauza unui m,oşneag n-a avut parte de odihnă adevărată.

Plioştit, ca să nu zis înnebunit, închid şi cad pe gînduri.Dar nu reuişesc să ațipesc că-mi cîntă din nou aparatul mobil şi azi, dragostea noastră nebună durează mult mai mult timp decît ieri.Peste o zi-două simt că mi e dor de trestioara mea şi o sun din nou la numărul fix. Nici nu face să vă spun că-mi răspunde aceeaşi voce de femeie bătrînă, care.mi comunică cu multă mîndrie că fiică-sa e în Germania cu nişte chestiuni de serviciu. Nu mă pierd cu firea. Culeg la mobilul meu numărul mobilului ei şi trestia mea mă iubeşte şi mă drăgosteşte de mă topeşte în troiene giongaşe din picioare, nu alta. Şi tot aşa aproape toată vara. Dragoste interminabilă la telefon. Aceasta e adevărat veşnică!

Interminabilă am zis, pentru că mai deunăzi, trestia mea mi-a sunat chiar din Cuba şi, după ce m-a cuprins şi vrăjit c-o mioe de cuvint calde, m-a întrebat dacă nu cumva am vreo cunoştință printre jurişti, care ar sfătuio cum şi ce să facă întru obținerea dreptului de moştenirii mele în caz de deces.

Alaltaieri, pe ploaia cewea însoțită de furtună, am dăruit telefonul meu mobil fiicei mele celei mai mari de la a treia căsătorie. Poate devine şi ea o întreprinzătoare prosperă ca trestia cea din Cuba.

Las'că vă arăt eu vouă premii...

Absurdă şi amorală, zic eu. Pidosnică, mai pitoresc decît cum bine zicea un scriitor de-al nostru. Dar şi demnă de a fi preluată de uniunea scriitoricească, cea a lui Costea Munteanu., s-ar mai putea adăuga cu referire la cel ce se chiamă Gala anuală a Laureaților Uniunii scriitorilor din Moldova dintre Nistru şi Prut. Am văzut şi am tăcut. Văd şi nu mai pot să tac. Cînd tăceam credeam că dacă nu anul acesta, apoi neapărat la anul, la al treilea, la al patruzecelea an de la inițierea ei, îşi va da cineva seama că, inițiativa prorpiu-zisă e absurdă şi amorală, şi pidosnică ca să nu zic tîmpită sau chiar bolşevică ca cei chemați sau chiar trimişi de Dumnezeu să lumineze neamul şi poporul stau în baruri, beau vin, rachiu, cogneac şi înjură ca birjarii, răcnind în gura mare că el e mai decît decît cel mai! După ce m-am opintit atîțea ani în folosul poporului, am scris şi publicat verzi şi uscate, i-am întors pe-atîțea voievozi pe dos apoi pe față, scriu ziua, scriu noaptea cu mîinile şi picioarele, dar premiile le iau alții. Şi mi-i scîrbă pe mine şi mi-i scîrbă pe toți cei care nu mă iau în seamă. Uneori îmi vine să recurg la un complot statal, pentru a lichida Uniunea scriitorilor. Doar este destul de uşor ca să o faci. E de-ajuns ca mîine să de-a un incendiu, sau un țunami asiatic, iar în cel mai civilizat mod: să-şi închidă uşile BARul de la Uniune şi, pe dată o să petreacă konețul asociației de bețivani ai scriitorimii noastră! Atunci am vedea noi cine ar pune iar în mişcare funcționarea ritmică la conveierul fabricii de decernare a titlurilor onorifice şi de... academicieni... Acum, pe cît Barul tîrguieşte vin,rachiu şi alte tării alcoolice, toți literații (îndeosebi acei care n-au scrisă nici o carte măcar) lehăiesc şi decernează multe! Nedreptatea se petrece în ochii mei. Îmi vine să țip, ca vocea mea de revoltă să ajungă la toți moldovenii împrăştiați prin lumea neagră după bani kilometrici. Veniți acasă moldoveni! Veniți că scriitorii voştri s-au încăierat în barul lor, pentru că nu ştiu care e mai mare şi care e mai tare în vîna scrisului. Unii chiar au prihvatizat premiile şi-şi cîntă din toți bojocii numele lor, nu destinul vostru. De unde am pornit ca să ajung la această concluzie? Mai bine nu mă mai întrebați. Dar, dacă vi s-a rupt răbdăul am să vă răspund. Eu nu-s ca alții, care citesc şi scriu cît pot să scrie şi să citească în barul Uniunii. Eu, unul ca mulți alții, sau ca majoritatea îmi fac meseria mai mult noaptea decît ziua, la bucătăria din apartamentul meu modest, iarna încălzindu-mă cu cîte o înghițitură de ceai fierbinte. Nu sufăr fum de iarba-dracului şi nu sufăr alcool. Dar, mai ales,

mă întristează lehăielile (aşa se spune la Ineasca cea din părţile Teleneştilor vorbelor aruncate în vînt) deşarte, cînd văd cum un regim de ocupaţie străină, ajuns accidental în capul mesei ne fură pămîntul, istoria, limba. Ne calcă demnitatea în picioare, ne-alungă floarea ţării peste hotare. Îmi vin în minte alte timpuri, alte moravuri şi alţi oameni!

Laureaţii premiilor! În avanscenă sunt avansaţi, îndeosebi... aşa zişii nordiştii, cei ce îşi au obîrşia de la tîrgul Bălţilor în sus. Şi dacă dînşii, aceşti nordişti, la capitală pretind că fac mare cultură, apoi în reginuea lor pe la Ocniţa, Edineţ, Briceni dezastrul lingvistic şi cultural declanşat de rusofoni este vădit, evident, demult rusificaţi, ukrainizaţi. Dar aici, la Chişinău ei sunt nacelanici, şi laureaţi,laureaţi! Ei ştiu foarte bine a se susţine unul pe altul. Şi a îşi prezenta marfa! Unul din ei, m-a uimit, zilele trecute. Are în palm,aresul lui de cîntăreţ două cîntece în cruce, dar la ceremonia de împlinire a semicentenarului de cînd l-a făcut mamă sa, a putut mobiliza toată opinia publică de la noi, toată protipendada politică şi s-a deplasat pe stadionul din sat, cîntînd de se rupea la maţe, apucat de jale:

– Of, of, Drochia durerea mea!

Atîta scîrbă în aşternut, Dumnezeule!. Este adevărat că unii din aceşti fii şi fiice ai neamului,o mai fac pe mecenaţii. Ştiu bine, la mesele de la palatul voievodului, să lovească cu furculiţele şi cuţitele în sticlele goale imitînd demniattea muzicii naţionale, pentru a prilejui obţinerea premiilor de stat. Pentru nordişti pricopseală, e o modă nescrisă. Au însuşit bine că şi la ţîntirimul din strada Armenească, pe aleia decedaţilor nu-ţi oferă locul cuvenit dacă hoitul Dumitale, nu a obţinut premnii de stat, medalia meritul civic, sau om al anului. Ceva ceva, dar trebuie să ai obţinut înainte de a-ţi da obştescul sfîrşit. Numai aşa, ajungînd la judecata de-apoi, în porţile raiului, sau ale iadului, dacă te pomeneşti laureat al premiilor, titlurilor altfel vorbesc sfinţii cu tine. Ca exemplu, Badea mior îşi pierde capul după bani şi premii. Dansează cu cine vrei hora, cu lumînările aprinse în faţa altarelor, numai dacă i se garantează premii!

Aveţi în vedere cum intraţi şi cum vă bagaţi în literatura noastră: cu picioarele înainte sau cu capul în urmă. E un luicru foarte important pentru consolidarea deplină a independenţei tînărului Stat! Şi să nu credeţi că tot ce am spus, sunt glume de prost gust, oameni buni! A obţine ceea ce nu trebuie să-ţi aparţină, la fel e o artă! Iar dacă vine să vorbim serios, apoi năvăliţi buluc ca viespile cu maşini sofisticate, declaraţi-vă martiri, premianţi, laureaţi, victimile şi jertfele vechiului regim. Nu daţi voie să se îngroaşe gluima, iar roata istoriei să se întoarcă înapoi, căci la urma urmei societatea are talentul de-a vă ţine la distanţa, departe de titluri şi premii! Să vă mărturisesc sincer, nu-mi place deloc acest lucru, dar văzînd ce fac alţii, mă înfoc. Nu ştiu nică, daţi-mi şi mie premii că de nu vă iau toţi dracii. Dragi diriguitori! dacă nu vă găsiţi hotărîrea, să ştiţi că vă mut la Puţuleuca Barul vostru, sau îi dau foc! Nu mă umiliţi la infinit cu ignoranţa!

Avante!,
pentru echilibrarea situației demografice din republică!

În municipiul Chişinău,conform
statisticii neoficiale locuiesc
peste 60 000 de femeie tinere singure,
necăsătorite

(Din reviste)

Aşadar, în scumpa şi iubita noastră capitală, există o puzderie de femei, aidoma albinelor la urdiniş, trecute de 30 de ani, care se bucură de nectarul vieții dar nu fac miere. Nu sunt căsătorite şi nu doresc nici în ruptul capului să contribuie cîtuşi de puțin la ameliorarea situației demografice şi să nască prunci. Deşi premierul nostru a făcut apeluri către această masă de femei onorabile, ele continuă să se complacă în situația în care le-a pomenit ziua.Ce-i asta, mă întreb, stimată societate civilă? Unde se uită ceilalți politicieni, oganismele internaționale, ONGeurile (pardon, spălătoriile de bani)? Aroganță, ignoranță, indiferență, lipsă de respect față de sine, de părinți şi față de tot ce a creat natura? Acest duium de întrebări rostite în voce mă plasează în ultima vreme printre cei mai insuportabili cetățeni din urbea noastră printre onorabilele femei capabile să ne înmulțească neamul. Dar merg în ofensivă, conştient să mai primesc nişte cucuie, fiindcă orice luptă pentru dreptate şi echitate socială îşi are victimile sale.Mă gîndesc cum vine asta? Ele, femei stătute, (doamne, după atincerea vîrstei şi trecerea peste 30 de ani, în vocabularul meu ele nu mai pot fi considerate domnişoare) încă tinere şi seducătoare au luat viața de la părinții lor ca pe o marfă pe care să o vîndă şi cu banii cîştigați să omoare viața. Dar nu este bine că este aşa stimată masă amorfă de Doamne nenăscătoare! Poziția voastră de amorțeală şi indiferență față de genofondul națiunii nu ne scapă de sărăcie şi rătăcire. Mai degrabă, după mine, ne sărăceşte şi ne rătăceşte şi mai mult.

Le văd pe această armată de conaționale, şi le simt neastîmpărarea sufletească şi trupească, mereu cuprinse fiind şi totdeauna măcinate de patima iubirii cointeresate, de focul copleşitor al sexului de doi arşini şi de-o durată şi mai scurtă. Toate trăiesc exclusiv pentru sine. Toate îşi aşteaptă prinții încălecați pe iepe albe. Îndeosebi să aibă prilejul de a-l întâlni pe un arab,american,neamț,francez,it alian bogat şi s-o ia în căsnicie. Adică să cadă direct în miere... Altfel zis, le place femeilor viața, dar nu să şi nască viață. Le este ruşine să nască copii din flori.

Bine că mai sunt pe lumea asta bărbați ca lumea ce-şi asumă răspunderea ca nu numai de a face, dar şi de a creşte copii zămisliți cu femei întîmplătoare ca acestea din 60 000. Şi ca să nu trezesc dubii în mintea cuiva, mărturisesc că aluzia aceasta se referă şi ma umila dumneavoastră slugă. Nu mi-e ruşine să recunosc, pentru că ştiu

că copilul odată născut trebuie să aibă părinți, chiar dacă mama sau tata au furat iubirea unul de la altul numai pentru o singură noapte. De vreme ce recunoaştem că nu-i pădure fără uscături, de ce n-am conştientiza că mai există societate fără hoți şi hoațe. Decît să bîrfim toată viața, mai bine să trudim o zi cît e veacul la desăvîrşirea civilizației în care ne-a fost dat să trăim. Spun asta pentru că văd că multe din fetişcanele la care mă gîndesc acum sunt specialiste neîntrecute în florării, în gobelen, în marochinării, în împerecherea şi însămînțarea cîinilor, mîțelor, găinilor, ovinelor, babuinilor. Printre dînsele întîlnim femei de casă, oameni de ştiință, parlamentare, afaceriste şi businessmane cu maşini de lux, au cotei şi pisice în casă, dar un copil cît un pui de om nu vor să aibă. Sunt gospodine, au apartamente, ştiu a pregăti gustos şi mai toate au amanți sau ibovnici. Dar sunt egoiste, consumiste majoritatea dintre ele le place să trăiască pentru stomăcel, pentru unitaz, adică pentru latrină. A avea un copil este greu, te lipseşti de multe comforturi, căci copilul mai plînge noaptea, e capricios, e bolnav, trebuie dus la grădiniță, la şcoală...Vă-hă-hă!! Le trebuie muierilor una ca asta?! E mai bine cînd de la oră la oră mergi şi vii de la serviciu, cînd vine vara mergi la odihnă la mare, la munte, participi în discuții aprinse cu bărbații în cafenele, restaurante, te întreci la demonstrarea modei, din cînd în cînd mai citeşti cîte o carte, te pricepi la calculator şi corespondezi cu mină de intelectual cu diferite persoane din întreaga lume. Dar să facă un copil? Doamne fereşte, timpurile sunt grele! Dar faptul că bunicele lor aveau cîte o casă de copii şi au izbutit a trece prin războaie lipsuri colosale, este o istorie de tristă amintire şi acest trecut nicidecum nu se încadrează în canavaua timpăurilor noastre! Aşa gîndesc ele pe un capăt, de parcă toate sunt născute şi educate de o mamă în concepție care o au... Lor sexul le place, dar copii să nască nu vor! Ce-i cu nedreptatea asta socială, stimat popor. Femeile care iubesc numai sexul sunt curve.

Eu, de azi înainte pornesc cu război împotriva tuturor femeilor singure,tinere care nu vor să nască şi să crească copii din Țara noastră. Păzea! Am făcut un zacaz la Pentagon, cum se zice pe malul Bîcului, să se construiască o bombă super-termo-sexologică.Să ştiți, dragele mele, că vă aşteaptă un bombardament instantaneui, în miez de noapte şi vrînd nevrînd vă veți pomeni într-o dimineață că aveți grețuri, adică ați purces gravide! Şi această operațiune militară de o nemaipomenită taină se va declanşa peste voi în dricul nopții, cînd va fi somnul cel mai dulce... Peste voi aidoma peste Sodoma şi Gomora se va prăvăli arma al cărei efect va fi scăderea patimii patului şi sporirea iubirii de la inimă.

Iubirea, dacă e să cităm versul final al Divinei Comedii de Dante Alighieri, mişcă soarele şi celelate stele. Ori poate că 60 000 de femei născătoare din Chişinău vor să oprească aştrii născători de lumină? Este o întrebare care nu o voi scoate de la ordinea de zi chiar şi atunci cînd voi vă veți răscula împotriva mea şi veți încerca să mă duceți la eşafod. Jos curvele! Trăiască nația! Sus cu ea!

La scos dedeochii

Mai deunezi aflu de la aparatul de radio că undeva în mahalaua Stadionului republican din Chişinău se zbate inima unei prezicătoare, vrăjitoare, care scote dedeochii sută la sută. Pe aceiaşi cale mai sunt informat că femeia cu putere magică, cu garanție precisă în meşteşugul ei şi-a perfecționat harul înnăscut la marii prezicători din India dar şi din... Soroca. Nu că m-aş fi considerat deocheat, dar curiozitatea m-a ros şi tot ros pînă am cedat ispitei. Socotindu-mă un ghinionist căruia nu-i prea merg lucrurile spre bine în ultima vreme iată-mă stînd în coadă la poarta salvatoarei de destine omeneşti, unde se închesuie fete mari, stătute, afacerişti, escroci, hoți înnăscuți şi alți fel de foşti şi actuali miniştri.În cele din urmă îmi fac loc cu coatele nărăvaşe şi mă pomenesc în fața unei doamne cu spate de necuprins, care îndată aşterne cărțile de joc o masă de lemn lucios, mă iscodeşte cu prudență unde muncesc, care-mi este salariul şi dacă mita la postul pe care-l ocup este dinamică... Mătăhăiesc ceva din cap, în timp ce caut să mă dezmeticesc unda m-am pornit şi unde am nimerit.În încăpere stăruie un aer mohorît, înăbuşitor. Pereții odăii sunt împodobiți cu icoane, iar o lumînare arde lîngă fotografia Mitropolitului, iar o candelă chiar luminează portretul monumental al bunului nostru Preşedinte.

– Nu te temi să faci atîta politică? O întreb, chitind cît de bine-i stă babacului lîngă icoane.

– Păi el a fost clientul meu, răspunde baba liniştită, îndreptîndu-şi barizul înflorat, apoi continuă, arătînd cu degetul spre chipul bunului nostru doge: A venit la mine tremurînd ca varga, speriat de limba română şi a spus că nu poate s-o vorghească. Nici nu poate să scrie decît în chirilică .. L-am stropit cu agheazmă, l-am sfătuit să nu-i frie frică, ci să vorghească cît mai mult în fața oamenilor, fără a uita să îmbrace în fiecare dimineață cîte un scutec de unică folosință... Acuma îl auzi cum vorbeşte. Ca tancul!

Fricos ca să nu fiu bănuit în încercare de uzurpare, căci cenzura domină peste tot,am rugat-o să-mi spună cîte ceva despre soarta mea de ieri, de azi şi de mîine...

–Ți-i făcut, dragul meu! Zice dînsa. Se vede că ai scîrbă în aşternut, te-aşteaptă drum de noapte în casă de stat şi trebuie să te fereşti de o femeie îmbrăcată în roşu... Şi mai văd eu că ți-i legată cununia. Doreşti s-o dezlegi? Mă întreabă ea, bulbucînd ochii spre mine.

– Mi-i dezlegată, o liniştesc eu. Dimineață m-am pornit de-acasă parcă ...însurat. Deşi femeia e la lucru în Italia...

– Degrabă o să ai o amantă, îmi prezice dînsa viitorul adică. Va avea ma-

şină. Ea te v-a lua la pădure foarte des şi acolo o să te năcăjească... Ea o să-ți trezească interesul aşternutului!

– Stop! Am rostit cuvîntul ceva mai tare simțind cum mă țintuiesc privirile inteligente ale Preşedintelui Țării. Am şi eu planurile mele...Poate împăratul nostru peste noapte m-a face ministru dintr-un simplu medic oculist.Unde-i ținuta mea morală? Nu se poate...am bîiguit eu mai mult pentru sine, decît pentru dînsa.

– Aşa arată cărțile, stimabile! Mă ostoieşte prezicătoarea.

– Vreau să aflu ce se va întîmpla mîine. Nimeni n-o să mă amăgească? mă vîrcolesc eu, curios ce îmi va aduce viitorul apropiat. Femeia e plecată după bani lungi, dar...femeia e femeie.Nu cumva să încurce ițele cu vreun Djuzepe din Padova...

– Ca să-ți prezic viitorul, stimabile, iarăşi cade prezicătoarea în gînduri. E nevoie mare de un sac de fasole, altul cu făină de grîu, altul cu făină de popuşoi, de tărîță,cu zahar...apoi ouă de casă cît mai multe, o damigeană cu oloi şi... un calculatorunit la Internet!..E mult lucru pe capul meu, stimabile.Mai ales că ieşti hrănit cu lăptiugă, adaugă prezicătoarea.

– Dar altă ieşire nu-i? Sunt un simplu medic, primesc un slariu de nimic, iar rude la țară nu prea am...

– Există altă ieşire, cum să nu...

– Cîteva zile să nu mănînci, decît pere mălăiețe cu lapte de capră.. La a treia săptămînă să adormi strîns şi să visezi un... rahat cît Dumneata de mare... Eşti din generația veche. Nu eşti tînăr, fericit. Să visezi ce te-ndemn...

După această avalanşă de sfaturi, femeia a tăbărât asupra mea cu o mulțime de întrebări, de parcă eram în fața anchetatorului.

– Cum te împaci...cu politica internă şi externă a statului. Ai pică pe Babacul nostru?

– Ca toată lumea, zic, Preşedintele în zilele de duminică pleacă la pescuit sau vînătoare şi lui îi este în cot de cele peste 4 milioane de populație care o duc în mizerie.

– O să-ți meargă, zice vrăjitoarea, dar n-arunca potcoavele devreme, stimabile. Va trebui să mai vii la mine odată şi-ncă odată, dacă doreşti să ți se dezlege... Ăsta-i business-ul meu, dragă, îşi aruncă ea şalinca de pe ochi, să i se descopere fruntea lată.

Strecurîndu-mă cu greu prin această lume prostită am simțit un dor amestecat cu jale față de soția mea plăcută care munceşte din greu în inima Apeninilor, față de toți oamenii acestui petec de pămînt de care-şi bat joc veneticii, purtînd portretul unui devenit stăpîn din întîmplare...

În nesomn cu babacul... abdicat

Țin minte că m-am culcat, dar nu țin minte să fi adormit cînd dinspre poarta Cetății de scaun, aud gîfîind o voce ca de bocet muieresc:

– Blea!.. Blea!.. Bleaghi!

M-am gîndit că-i din dicționearul lui Stati cuvîntu acesta, dar cine-l rosteşte atît de moldoveneşte?

Mintea mea încălcită de cînd mă ştiu îl caută pe dracu! Nu doreşte să se astîmpere şi să mă lase să duc o viață liniştittă. Cînd multora le tremură fundul, şi cerşesc de la electorat funcții cu imunitate, fie şi temporară, cînd altă gaşcă de vînzători de neam se gudură pe lîngă Cetate, în speranța de-a găsi un favor, eu mă culc şi nu-mi caut de odihna trupului, dar îl văd în somn pe babacul abdicat! Iată că-mi asum grijile celora care au la Procuratură cîte mai multe dosare penale! Ori, iată, că aud corul țigănesc de la Soroca răcnind cît îl ține gura:

Ole! Ole Ole!

Băbăcelul nu mai e!!!

Deci, reese că, înainte de a adormi eu l-am auzit gîfîind pe babacul însuşi. Cît a fost la putere a învățat şi limba moldovenească. Dar nu dovedesc să scuip în cîntecul romilor, nu reuşesc să mă descotoresc de alte vedenii noptatice că, iată îmi apare chipul Dogelui, care oftează şi ofteză încontinuu:

–Bleaghi, ce-am mai pățit şi eu ieri!... Stai să-ți povestec, şi ție măi Arture, dar cum am face să nu ne audă ruşii!?

Deci, aflu că băbăcelul, în împrejurări neclare, (dar, pare-mi-se, pentru că a cutezat să nu se mai supună marțofolelilor lui Vova Budăieş Trîntaciul de la Kremlin) a fost detronat. Imaginați-vă, cum îl văd eu cu mutra încruntată, în fața oglinzii şi tot bolmojind ceva nedesluşit, reținînd doar sfîrşitul monologului său: „Las” că v-arăt e vouă, corupților, marionetelor, pupcuriştilor,fasciştilor, care pupați tricolorul românesc ! Numai să mă întorc eu iară la putere...”

Am încercat să-l potolesc, să-l mîngîi, să-l... Da, acum fostul babac al Țaratului nostru se gîrbovi ca o bătrînică de la Ineasca fără pensie, iar părul de pe cap i se făcu alb ca de capră ce se vrea la țap. Şi tot vorbeşte fără şir: „În Țara pe care am condus-o din întîmplare ¼ de moşie am furat-o eu cu odraslele mele, – altă ¼ a fost însuşită de către predecesorul meu cel Măşcățel şi cel Zîmbăreț, iar 1/3 din averea țărişoricuței noastre vin s-o fure cei care m-au hurducat pe mine din tron... Crede-mă, Arturică, că realitatea e aşa cum ți-o spun eu...”

Ex-babacul iar se încruntă, cum îi este feleşagul şi regretă amarnic că, în timpul domniei sale n-a izbutit să-i pună la dubă pe toți mituitorii şi bandiții care acum fac alte partide şi foruri democratice şi dau busna la putere. Cum ajung acolo, zice el, au să-mi descopere toate conturile financiare deschise pe numele meu şi ale odraslelor mele în băncile elvețiene. „Şi-atunci, o să şiibî pizdeț cu mine!” Îl văd pe ex-babacul nostru tresărind, bătîndu-se cu mîna păroasă peste

frunte şi jură că iesă din **şaica** roşie în se bagă în banda celui cu barbă oranj în care foiesc păduchii patriotic creştini şi democratici. „**Oi, boje moi!**” se vaicără clătinîndu-se fostul nostru Domnitor. Ce fac mai departe cu românii iştea, pe care ba că i-am hulit, ba că i-am iubit. Încotro s-o apuc acum. La Moscova? La Bucureşti? Nici muierea mea nu ştie... După ce mi-au luat tronul, unde aş putea să mă ascund? Basarabia asta e mititică, iar robii ei pot să-mi ceară socoteală... **Ne boisea, fricosule!** Mi se adresează, făcîndu-mi dintr-un ochi . Cît m-am aflat la domnie, nu prea am obijduit masele largi. Am mărit pensiile şi preţurile. Eliberatorii au să mă ţină minte toată viaţa lor. Şi limba rusă le-am păstrat-o, copiii lor au fost avansaţi în cele mai călduţe posturi... Dar ce v-a face fără mine Ţigănaşul-bulgăraşul Bombonel, Maricica Lupuşor, Jenică Ostap bender Ciuk şi ceilalţi ciukci? Este chip să sară ţăndări din mulţi dintre cei promovaţi de mine. Fraţilor: „Spasaisea kto kak mojet...”

După aceasta şi-a amintit cum a copt colaci, cum a ţinut piept pietroaielor gloatei răzvrătite în faţa ministerului treghilor dinăuntru, cum a plecat la Moscova să învеţe carte şi s-a întors de-acolo hirotonisit... „Ce trebuia să mai fac, bleaghiurilor?” După o pauză, taie pieziş aerul din faţă şi vorbeşte hotărît ca atunci cînd mai era babac: „Gata! Merg la vilă (care este pe numele ibovnicei, dar despre asta nu ştie nimeni) să-mi odihnesc binemeritat ciolanele. Totuna postul ocupat pîn-amu m-a băgat în istorie, iar imunitatea care mi–au dat-o holopii îmi v-a îngădui să stau liniştit, să pîndesc şi s-aştept momentul pentru a lua puterea înapoi. Vorba unui comunist deştept de la Ghermăneşti: dacă o să mi se scoale, pre mulţi o să-i popesc şi eu!”

Şi ori că a dispărut babacul, ori că eu m-am trezit, că nu l-am mai auzit şi nu l-am mai văzut. Atît că eu, de atunci încoace mă tot întreb şi vă întreb şi pe dumneavoastră: De ce cîntau ţiganii din Soroca, aflînd de abdicarea Celui care ne conduce astăzi? O fi ştiind şi ei proverbul cela, potrivit căruia schimbarea domnilor bucuria nebunilor?

În cele din urmă, am mai prins o şoaptă de a babacului: „Fiţi cuminţi că eu încă îs tare! Voi da o Putere, bleaghiurilor, că n-a s-o puteţi duce...”

După asemenea ameninţare, am tresărit, înţelegînd de-a binelea că babacul în realitate nu a abdicat ci este încă în tron şi e atotputernic. Uşor ne poate **beli** pe fiecare din noi!. Mi s-a creat pe dată impresia că el se v-a menţine la Putere o veşnicie şi v-a trăi cît pietrele. Din aceste considerente, de azi înainte nu aşteptaţi relatările mele...Aidoma caracterului moldovenilor, mă ascund în popuşoaie! Nu de alta, dar uşor şi simplu pot nimeri la zdup, fabricîndu-mi-se un dosar penal. Iar eu încă sunt în floarea vîrstei şi caut mereu să ameliorez situaţia demografică de la noi, care a intrat într-o criză acută... Deaceia, strig: „Fie-vă milă, am copii!”

PAMFLETE POLITICE

Voievodul are grijă de noi (IX)

Viața moşiei musteşte, e în fierbere, e în clocot. Scrutin după scrutin, gaşcă după gaşcă urlă, trîmbițează din surle, dorindu-se *găibărați* la locul unde se află treuca, tîrla. Pleacă un zîmbăreț care mugeşte şi iată-iată va veni altul şi mai hîtru. Bună ziua, noapte! Aşa ne trebuie, dacă principala noastră profesie, care a însuşit-o de minune bietul holop moldovean, e să fii prost. Ăsta care se burică la puterea tronului, în locul lui Pekea, să ne vîrfuiască, pare a fi cu scăfîrlia pătrată. Are chică brumărie. E grămăticul lui Vova de la Mausoleu, frate cu Vova țiganul de la Orhei care, de hîtru ce-i, numai moschiceşte ştie a vorghi. Acest Vova Buliharin în viața lui n-a citit o carte de la început pînă la capăt. Zîmbeşte doar în timpul scrutinului şi ne promite deja c-o să ne beleasică. Aşa e soarta voievozilor noştri castrați de ouăle patriotice. De s-ar gîndi nițel şi la holopi. Unul ne-o beleşte, altul ne zîmbeşte. Fiecare ne promite şi ne doreşte binele, dar noi rămînem crăcănați în fața propriului destin. Vova Buliharin de la Mausoleu, însă nu doreşte să ne bădărănească. De la tribună ne urmăreşte prin ocheană, întărîtat de către prințişorul cu vreo trei uzine de zahăr furate de la Nordul friguros al țării de sus şi cu toiagul bate în asfaltul fertil după secetă. Şi vociferează ca de pe blindatul „Aurora”:

– Am luat puterea? Am luat-o! Apoi nu-mi clădiți macaroane *pi uşi.* Ochii lui secați, reci ne privesc ca prin ceață, ceea ce înseamnă că Buliharin ne doreşte binele, prosperarea. El e învingătorul maratonului prostiei noastre naționale. Are temeiul să ironizeze, să nu se mai cutremure atunci cînd aude vocea stridentă a fiului meu: „Cucurigu, boieri mari, da-ți punguța cu doi bani!” La asemenea întorsătură de situație, el îşi continua logosul: Ce fel de punguță, ce fel de bani, dacă *lipciofleandura* mea de băiet e acolo?! Da o pleaşă nu vreți? Ştiți ce-i aceea pleaşă? Pot să vă spun pi moldovneşti. De la Kremlin a plecat Buric Rachiu Ursălăul şi a venit Vova Budăieş Trîntaciul. Se spune că acesta se trage dintre neamul nostru şi are să ne facă dreptate. Să vedeți dacă nu îmi va da medalie pentru ce-o să vă fac. Eu vă spun pi moldoveneşti. Nicidecum pi româneşti. De unde s-au luat românii iştia pe capul nostru? *Hospodi!* Eu nu pot să vă fac nimica ghini, dacă cei de ieri au părăsit distanța. Oleacă sînt impotent şi la făcutul ghinelui. *Ponimaieşi, drug?..*

Da, stimată holopime, au părăsit distanța figurile de ceară ale istoriei. Acum Sulănare Gurgui Ghebuțovici, în halat nou vărgat, se va ascunde prin vizuina

vreunei organizații de binefacere. Michea Țopan, cel care a plecat cu cireada la păscutul celor... *380 de grade*, ca să împerecheze vitele *statului* cu buhaiul satului. Ne-a părăsit Andruşa Corobanul, gramatic-strigaciul, care s-a ales cu hernie şi patrimoniu furat. E pus pe linie moartă Boldei Cotei de la Cobaie. S-a prăvălit în capătul unei hudiți şi generalul de paie cu pumnii mai mari decît creierul şi încă mulți farfacari neînsemnați, care se tînguiesc mereu că au pierdut muchia treucii. Cam le-a fost dat cu secera pe la fudulie, socot ei. E o tulburare ca în mijlocul unei cirezi dezorientate de strechii, cineva cu pizmă vorbeşte de noi rămaşi în joc:

– Nu rîdeți, nu vă hliziți, nu vă chifniți, da-o-ar Hatab şi urmaşii lui Filimon Boghiu peste voi!

Zicînd acestea, învinşii s-au coborît cu tristețe în ilegalitatea haiduciei, sperînd ca de curînd să facă un nou haos în Țarat, pentru a se aburca precum omida în cornul puterii. Deocamdată trageți adînc în plămîni aerul răgazului. Anticipați lucrurile şi buclucurile! Mergeți în Piața Marii Adunări Naționale, de crăcănați degetele deasupra scăfîrliilor şi strigați „Victorie!”, pentru ca gloata prostită să vă creadă, să vă ridice monumente, ca pînă la noile alegeri să mai încercați a reveni la treucă. Pîn'atunci, vă sfătuiesc: suportați cutremurul social şi privirea pretinsului la cîrmă ne va surîde posac, cutremurîndu-i glasul aidoma unui cotoi:

– Voievodul are grijă de noi!

Roata istoriei se cotileşte înainte cu prostia noastră autohtonă, altoită cu frica incurabilă venită de la turci şi muscali. Aceştia i-au plasat în avanscena divanului pe Malciş Plohiş Comsomoliş, Babacul, care a devenit cu totul obtuz, asemenea lui Bulibaşa de Soroca, pe Vova Lişin Țiganul, care ştie a vorghi doar moschiceşte şi, desigur, pe faimosul națiunii-Vova Buliharin, alias agramatul. Deci au sceptrul, aceştia s-au apucat să meargă pe lanurile promisiunilor, taman ca Pekea Balalaiecinicul, cel care cu orice ocazie ştie a cînta bine ceastuşca:

– Foaie verde doi bujori,
Iarna pe la şezatori,
V-am cusut ie cu flori,
Trala-la-la...

Melodia e venită la timp, căci joacă de bucurie Calmina Spalnîi, această vertebră națională a aşternuturilor domneşti, marea prietenă din tinerețe a lui Vezir Piatră Licurici. Principalul e că ea joacă precum a jucat şi în jurul casei partidului!

Iar ceea ce se petrece în holopime, că e desculță, flămîndă şi trăieşte ca în grajd, Dumnezeu să ne ierte. Nu-i vina nimănui, al ei cu atît mai mult. Cine nu este împăcat de politica țaratului, să se adreseze Bîrlogului Constituțional

Suprem, la Vichea Artilieristul, unde se poate găsi vîna dreptății. Iar cine nu izbutește s-o caute la fundul mării și să ia aminte că frații ukrainenii ne-au tîlhărit marea cu ajutorul muscalilor, neavînd acest fund! Deci, căutați dreptatea acolo unde știți voi, holopime, că lipsește. Adevărat e că, pentru cineva, dreptatea se dă cu lopata, pentru cei care dobîndesc credite și comisioane. Dă-te, bă, într-o parte și nu divulga tainele statului. Fă un sfîntu-așteaptă înapoi...

– Voievodul are grijă de noi!

Prințul, odrasla lui Vezir Piatră Licurici a pierdut jumătate de moșie la cărți? Nu-i nimic oficial. Pentru asta suntem robii de noi, care îndreaptă cu pielea și-n papuci orișice greșeală. Ați înțeles treaba? Ați realizat-o? Bine! Zîmbiți, vă rog cu toții încă pentru o sută de grame. Dați-vă șlepcile peste ochi, acei pupcurești care sunteti simpatizanții voievodului la bucurie și necaz, căci Vova Budăieș Trîntaciul vă va susține. La Tirișpolie stau tancurile de-a gata, de vîndut pentru cei care se mai plîng că nu și-au împlut buzunarele, pentru ca mai apoi să facă gesturi de binefacere. Ajută vreo cinci bătrîni și tot atîția orfani, drept rezultat să-și aducă masiva contribuție la majorarea numărului de vagabonzi și copii ai străzilor. Și nimeni pentru asta să nu aibă nici o vină și, desigur, nici o răspundere. Prin mijlocirea foilor „Glia”, „Evoluția mării”, se toarnă multe zoi:

– Voievodul are grijă de noi!

Dar să lăsăm în pace ordinarii logofeți, *zgăibărați* în vîrful puterii. Să ne concentrăm atenția la artificiul mileniului din Piața Marii Adunări Naționale. Acolo, frumosul adormit al națiunii, împreună cu unicul campion al țaratului la SUMO (cel care într-un ajun de An Nou a împărțit macaroane împuțite și posmagi pentru măseluțele bieților pensionari, ca să-și ridice reitingul), privește încîntat la mana cerului care va pica. Deocamdată, campionul la SUMO, viclean și hîtru, în ambrazurica sa a cetății de scaun, aidoma unui adevărat bărbat al neamului de la Nordul țaratului, așteaptă momentul potrivit. Avem și noi minele rezervelor noastre naționale, unde se clocesc politicienii de mîine.Voi, hoaspă, tulburați-vă, amestecați-vă cu urluială, iar cînd va veni momentul potrivit, știm noi cui să dăm sceptrul... Și iar aplaudă manevra Camila Spalnîi, îndreptîndu-și ochelarii cu rama aurită a comunismului. Dac-a trebui, campionul SUMO huștiuliuc! în tron. Deocamdată e nevoie de răbdare și... calîm. Care nu poate răbda, îl punem pe post pe generalul cu pumnălăii și trebălăul lui de-o să vă iasă mustul pe ochi. Fiți cuminți, răbdători, cînd se leagănă pendulul istoriei bălăbănind încolo și-napoi:

– Voievodul gîndește! El are grijă de noi!

Mai este vreme de a cugeta pînă a fi mai bine răul decît astăzi. Au început a se bolborosi divănarii în apele lor tulburi. S-au tulburat pînă mai ieri, cînd bunul nostru voievod s-a decis să abandoneze tronul. A cugetat îndelung, și-a amintit că

trebuie să ne onoreze cu un logos de adio, aidoma lui Buric Rachiu Ursălăul, cînd la Kremlin i-a cedat sceptrul lui Budăieş Vladimir, descendent dintre ai noştri, român sadea. Vezir Piatra Licurici şi-a îndreptat la rădăcină ochelarii şi, purtîndu-şi limba peste buzele secătuite de atîta treabă la palat, a vociferat:

– Gata, fertic! Eu mă retrag! Gata, eu nu pot da drumul mai departe. Am dat drumul cît am putut, dar de-acuma nu mai pot. Dragi holopi! Ridic această cupă de şampanie pentru cei care au trăit pe lîngă mine de au supt ţîţa domnească! V-am condus cu multe amăgeli şi intrigi, căci aşa mi-i feleşagul din moşi stramoşi. Doar de la ţigani, de la Soroca ne tragem!.. Şi vă rog să n-o mai credeţi pe neruşinata Ala lui Filip, că vila de la Mayami e a mea. Asta nu-i drept. Vila nu este numai a mea. Dacă e să-l parafrazez pe marele Ştefan, apoi acea vilă nu e a voastră şi nici numai a mea. Ea este a nepoţilor şi străstrănepoţilor mei! Dar gata, eu mă duc la odihna binemeritată. Destul atîta chiulangeală, atîta pierde-vară, destul atîta frunză pentru cîini strînsă cu migală de mine şi fumeia mea, împreună cu prinţii, mînca-i-ar norocul! Să nu credeţi că nu voi avea ocupaţie. Spatele frontului meu este asigurat încă pentru mulţi ani înainte de către Malciş Plohiş Comsomoliş. Ş-apui eu mai am nişte prieteni nevizitaţi, nişte cărţi erotice necitite în timpul domniei, căci eu nu prea am avut o Monică Levinsky la îndemînă.

La acest pasaj el tuşeşte în pumn, iar Vologhea de la Mausoleu, alături de Apostol Pavel de Mosc, se cutremură în balia de sudoare patriotică în care s-au pomenit. Alături stă micul schizofrenic Costică Văleanu, care dindată se apucă entuziasmat să citească poezii în limba marelui Puşkin. Nicidecum în româneşte. *Kakaia razniţa!* face el, să-l audă Buliharin.

– Este pe-aici vreun creştin ca să-mi dee vreo cană cu apă, căci vreau să încep a glăsui în limba natală, face Apostolul Pavel de Mosc. Tot ce voi spune eu este adevărat şi ascultaţi-l pe voievodul care pleacă şi pe cel care va veni, deoarece el o să-mi deie banii care i-am pierdut în urma inflaţiei.

– Da' ce-i cu românii iştia, face atunci Buliharin. Terminaţi odată, nu-mi aninaţi macaroane *pi uşi!* Şi le face semn holopilor să dea ascultare voievodului ce abdică.

O să vă amintiţi des de mine, face Pekea. Am fost un voievod care am ştiut să trăiesc în pace cu dracul şi în perpetuă prietenie cu latrina! N-am adus nici un rău răilor, de aceea răul nu m-a ocolit nici pe mine, nici pe jupîneasa mea, prima madonă moldovnească ce este..rusoaică, nici pe ţară nu a părăsit-o meteahna. Doar nu este bine atunci cînd nimic nu faci, nimic să nu se întîmple?! E o legitate de pe vremea cînd eram la comsomoale. Eu v-am dorit *ghinele* din biroul meu, dar dacă nu s-a primit, ce să-i faci. Rabdă, holopule, şi taci! Pe vremea domniei mele s-a cîrligat un veac şi alt *linoleum* (pardon, mileniu!) a început. Pentru asta aş dori să-mi coaseţi un halat de Doctor Honoris

Causa: Dați-i Cezarului ce este al Cezarului și să mă trimiteți nu la origine, căci acolo n-o să încap și n-o să mă duc, dar să mă trimiteți la vila de la Condrița, ca să beau apă cristalină de izvor și să vă scriu memorii. Dacă n-aveți stofă pentru halat de Doctor, eu apelez îndată la amicii prințului, la cei de la *Solnțevo*, ceea ce în traducere româneasco-moldovenească înseamnă țara soarelui haiducesc. Deci, aruncați, dragi holopi, *șarvanalele*! Aprindeți poponețele și încercați să puneți vrănile sărite de la balercile desfundate ale națiunii! Poftim sceptrul,Vova! Pleacă prin țaratele unde ne sunt transferate vistieria, comisioanele de către banditomanii autohtoni. Treuca pentru voi, divănarilor, e la dispoziție. Fiți cuminți și spor la sorghitură! Deci, porniți șenilul! Nici un pas în stînga – în dreapta, decît numai cu dinaintea înapoi,

– Voievodul are grijă de noi!

Voievodul are grijă de noi (X)

Deci, iată-ne pricopsiți cu un doge proaspăt în mileniul trei de la nașterea lui Hristos. E o pronie națională de peste Nistru. Trufanda cu părul scurt, brumăriu de gospodar! El ne privește peste rama ochelarilor marxiști, fără să zîmbească (șantistul, știe cum să se poarte cu basarabenii) și glăsuiește:

– Privet, pațani! Vouă șanti, bună zîua, tovarăși. Dacă știți șaga! S-a ajiuns la ceea ce a trebuit sî șiibî. V-aduceți aminte? „Dacî vrei sî șii ministru, treb" sî șii di pisti Nistru!" Acuma eu s-al vostru. Stați oleacî, treaba nu merge așa cum vreu naționaliști! Acuma, cum se zice și cum spune... mai pi moldovnești...*Priehali!* Cum o spus omul șeala din bătrîni: Dacî voi nu mă vreț, atunșea eu vă vreu!" De ceea ce v-ați ferit, de-aceea n-ați scapat...

Proaspătul nostru Voievod, încercat, călit, trecut prin toate labirinturile hoțiilor dezastruoase săvîrșite în aspect istoric și umanitar din ultima duzină de ani în micul nostru țarat, de la înalta tribună a pus mîna pe Biblie, a pupat steagul fasciștilor! și a bolmojit jurămîntul că el de azi înainte... n-are să ne belească pre noi, holopii, adică n-are ce să mai fure de pe noi. Tot ce s-a putut, au furat predecesorii lui, în a căror gașcă intră demult și el... Dînsul a venit cu gînd să ne aducă vîrtejuri de bunătate. „Cum a fost pîn-amu, n-are sî mai șiibî de-amu încolo nicicacum! Deocamdată, ca sî mă țîn mai mult la puteri, trebuiesc parale, iar la noi în țară banii sî fac numai prin furat. Nu vă dau nici un secret. Tăț care au fost pîn" la mini, au furat. Acuma trebuie și eu sî eu di la alții... Pintru a grămîdi oameni di idei, pentru a pute mai multi faci... Am dat slobozire boierilor mei sî-și schimbi mașinili, vilili, comisioanili. Copchiii lor

sî însuşeascî engleza, ca sî stei în interesul meu la conduşeri. Atît aici pi malul gîrlei Bîc, cît şî piste graniţî... Di şi nu, hospodi!? Pintru a faşi poreadcî, toate mijloacili sînt buni..."

Ascultînd acest început de discurs înfocat, coşul pieptului mi se înfoaie cît o roată de la căruţă, trag aere de mîndrie şi cugetul meu zice: „Bucură-te, ţară! Bucură-te, popor, de acest reprezentat al nălucii care a umblat prin Europa în cruciş şi curmeziş şi-acuma a dat buzna peste noi! S-a dus în hăul istoric zîmbăreţul deşert şi a venit Vova Buliharin cu priviri agresive, hapsîne, împreună cu divănarii ce poartă buzunarele goale...ca să ne bucure! E vremea să înţelegem că el o să ne salveze. Cei care au luat toiagul pribegiei ştiu de frica lui Buliharin, general de securitate. El e dat dracului şi Moscului, urmăriţi-l, admiraţi-l cum face temenele înaintea paţanului Vovka Budăieş Trîntaciul de la Kremlin!.. Chiar dacă Mafistofel de la Tirişpolie i-a închis pîrlazul sub nas, ca să nu-l lase la mănăstirea din Chiţcani... totul „o sî şiibî ghini!" Taman aşa au spus-o străbunii noştri latini: Veni,vidi, vici! Ceea ce pre dulcele grai moldovenesc, tălmăcit de bunul nostru voievod, ar însemna: "iaca am vinit, am văzut ş-am...*cufirit* (corect e „cucerit"n. a.). *Ponimaieşi!?* Şi nu-i aninaţi macaroane *pi uşi!* Aşa-i zaconu şi *putoarea*, pardon, *puterea*! Vova Buliharin este profetul. El a venit cu tot adinsul să ne scape de hoţii, beţii, curvării şi alte metehne condamnate de bunul Dumnezeu. Cît mai multă seriozitate, cît mai multe flori la postamentul domnitorilor şi al eroilor! Asaltează istoria, bagă-te în ea cu mîinile şi cu picioarele, căci unde au intrat mîinile şi picioarele, acolo neapărat va intra şi capul! Slava este aproape de noi. Doriţi rezolvarea nodului gordian al Transnistriei? Poftim! O cedăm dracului, căci totuna nici un *tolc* din ea. Aşa, pe moldoveneşte, şi nicidecum pe româneşte. *Hospodi, tî moi!*

– Voievodul are grijă de noi!

Acuma trebuie să ne bucurăm de schimbările venite peste noi, după ce Malciş Plohiş Comsomoliş a lunecat de pe arena politică în jilţul divanului, la gospodăria ţaratului, pe neprins de veste s-a popoţat Vasioc Ciocoladnicul, cu ochişori de şoricel, „Iaca aşa, sî ştie holopii cî noi nimic nu vrem să facem decît numai cu mîinile altora şi nicidecum nu ale noastre, părtaşii lui Vova de la Mausoleu", a spus încruntîndu-şi fruntea Vova al Nostru, Buliharin. „Dacă-i aşa, aşa sî şiibî", au vociferat holopii, hotărîţi a merge înainte cu noul gospodar, paţanul, la război:

– Voievodul are grijă de noi!

Precum am înţeles, viaţa merge şi mai bine înainte. Pekea, spulberat cu un picior în fund de către valul istoriei, folosind anume acest pseudonim literar, mulţumit de cele prădate şi furate, a început, din numele lui Vezir Piatră Licurici, să scrie monografie după monografie, demonstrînd ce bine a fost în perioada lui de intrigi şi chiulangeală partinică. Printre ochelarii lui impozanţi,

ne priveşte vesel şi surîde, mirîndu-se că hîtru l-a mai făcut mă-sa. A condus tronul cîţiva ani, fără să facă ceva şi a rămas erou! Brava, Petrucio! Dă-i pinteni, Vova Buliharin! Mausoleul e al tău, sceptrul la fel. Pînă una alta, din cele furate a creat o fundaţie, prin ale cărei ocheane ne va învăţa cum să facem *politikie*! Trezeşte-l, voievodule, pe Vovka, bărbatul lui Nadea, şi adu-l în centrul cetăţii de scaun de pe malul Bîcului.. Iar tu pupă steagurile, sărută icoanele, vizitează mereu altarele, pe care bandiţii tăi odată cu atîta insistenţă le-au ponegrit. E o tradiţie istorică de a linge ceea ce ai scuipat odată – de la Pekea şi Babacul pornite. De, aşa stau vremurile, aşa ne-a schimbat istoria. Oare nu sunt de acord şi patriarhii poeziilor noastre? Cum să nu fie, dacă dînşii la fel doresc să li se dea medalii şi regalii pentru a avea cu ce se duce la nunţi şi cumetrii. Nu furaţi, Irodul cui vă are, că am venit noi la puteri. De-ajiuns. *Hvatit*! Dacă noi n-om fura, cum crediţi sî cîşligăm alegerili viitoare, sau cum li sî mai zişe pi la naţîonalişti, scrutin! Nu daţi buzna, nu vă apropieţi atît di îndrăzneţ de treucă. Treuca pentru o bîcatî din vremi e a noastrî! Asta v-o spun eu, care conduc Patria, iar Patria noastră sînt...ruşî. Încercaţ cumva sî trăim fărî di ruş... E-e-ti, Doamne! Hospodi-i! Am obosit cu politica asta! Nicăiurea nu se învaţî de-a şi preşedinti, dar di lucrat trebu! Staţ oleacî sî vă mai spun şeava...Eu sînt Capul ţării iştia şî sî şiu ghini înţăles, cî di la ruş ni tragim! Jenea ari sî coacî pirojoaşi. Şî eu ştiu rînduiala la pîni. Om faşi totul ca ţara pi care o conduc să devină fărîmiţatî. Deci, a tuturor şi a nimănui...Aminterlea, Vova Budăieş Trîntaciul de la Kremlin mă cheamă la ţolişor. Noi însă nu vom da voie s-avem la tron un împărat fără...boaşe. *El to* merită să fie băgat în...istorie!*Doar sîntem moldoveni şi punctum*!...Cît mai multi fumei diştepti în ţara asta faşi sî şiibî ghini! Eu nu mă uit cî lumea mai zîşi cî-mi trebui oleacî de carte, dar eu cum zîc aşa esti. Dacî voi nu mă vreţ, apoi eu vă vreu. Aşa o zis marele Puşkin, cînd a fost cu traiul la ţîganii alde Kişin, în Dolna. Am deschis muzeul mai ieri...S-a redeschis muzeul şi acum, după multă trudă, hai să-i permitem bunului nostru doge să plece la odihnă. E vară, e înnăduşală şi, precum cîntă micul Scaraoţchi cu bărbiţă de pe malul Dîmboviţei, să plece cu jupîneasa la mare şi acolo, în noaptea asta, să se scalde să se iubească cu ea..."ca doi nebuni..."Alte griji de rezolvat, ţaratul nu mai are. Seamănă totul liniştit şi neclintit. Demult nimeni nu mai citeşte nici o carte şi tot atît de învechită este vremea, cînd nimeni dintre acei aleşi de popor nu vor să întindă sandalele şi să mai... moară. Tuturor din vîrful piramidei le place viaţa cu dulceaţă....

Aşa este, oameni buni! Nu ceda, sărăcie! Avante! Nici o iotă înapoi:

– Voievodul are grijă de noi!

„Voievodul" (batea) are grijă de noi (XI)

„Privet, Pațani şi pațance! Vă spun dindată că eu nu-i iubesc pe români şi să n-aud cum vorghesc ei în Moşîia me. De-atîta le-am tăiet canalele de televizor şi vizele la graniță. Nu-s voievod, c-asta-i pi româneşte. Eu îs Batea! Aşă să mă chemaț! Dar sî mai ştiț una. Amu stau în fața voastră şi să nu credeț că eu chipurile mă aflu „în stari avansată de ebrietate". Astea-s vorbe româneşti. Davai să spunim lucrurilor pi numi, adictălea pi moldovneşte, pi de-a drept: Eu sînt bat! Aşa se spuni după constituție. Eu îs bat! Poproşu, şi scriitorii să ştiibî cum se spune corect, cînd eu vă ies în față ca să vă vorghec. Am dreptu, fiindcă, şanti, poporu truditor m-o ales! Sînt cinstit! Ce nu poți spune la trezie, o spui cînd ți se scoală mintea adevărată, la beție. Eu bînd mă-mbăt, bînd mă dezbăt şi-am să mor neştiind c-am fost vreodată bat! Ascultațî-mă pi mini dacî vreț să şii ghini în țara unde de-acum stau al doilea srok. Ca grajdaninu Rusiei cu fumeia rusoaică, am venit în komandirovkă să vă slujesc! Sluşaite! Vnimanie! Vnimanie! La noi în Transnistria se mai spune „Ian-cataț! Ian-cataț, vorgheşte şiotu di radio Tirişp olia!!!"Adicătelea, şanti, vreu sî spun că m-ați ales nu ca Voievod, dar ca Batea! şi...lasă să şiibî, cîi pi moldoveneşt. Îs moldovan d-a vostru, cu drum şi casă peste Nestru, dar unde, cînd am vrut să trec pe– acolo Mefistofeli di la Tirişpolia, dau-ar cofîşteața într-însul, o pus pîrlaz şi n-o vrut să-mi dei drumu. Aşa-i politika! La ani mei, di multi ori vreu, da Rusîa nu mă lasă să dau drumu!...Asta-i polojenia.... Şi nu-mi îmblați voi cu România şi români cî pi mine mă apucă badragania. Eu sînt moldovan,şanti şi punct! Principalul, glavnoie, că sînt aburcat la putere! NU putoare, dar putere! Şi eu am o mulțime de nevoi şi grij pi capu meu! Glavnoie, e să-l văd pe băietul meu ajuns peste toț talharii şi hoții din țară, miliardar! So-obrajaiete! Vă închipuiți! Primul miliardar în Patria asta! Mai ales să fac aşa şi nimeni să se poată discurca că banii voştri au devenit ai mei pin dînsu! Şi nimeni să nu poată dovidi că aşa esti cum gîndiți proştilor di voi.

– Voievodul are grijă de noi!

Vă spun pi moldovneşti adevărul dispri noi, moldovenii, cî patrioț trebu sî şim! Chiar gramateii aldi Urechi, aşeala din istorie, Cantemir, pi care nu i-am citit diloc cărțîli, spuneu cî di la Dubasari cu toț ni trajim! Taman cum mă trag şi eu în maşina Domniei. Ştiu cî vouă vî-i şiudă că nu vă cătăiț şi voi cu maşîna me voievodikă. Aşa m-aț ales şi sînt vînujden să vă trag eu pi voi...Dar dacă-i vorba de tras, apoi, dați-mi voie să mai trag o sută de grame ş-apu vorghim mai diparti, dispri vize. Dar pîn-atunci să vorghim despre pațanu Dorincik, care a cîşligat alegerile în cetatea de scaun! A cîşligat, farmazonu, chiar în tîrgu unde este încuibată toată banda me de ieri, de az şi cred (cu ajiutoriu băietului meu) şi de mîne! Cum s-a putut aşa, hospodi! Eu, je, l-am prigătit pi unu cu mănuşa

pi mînî să iei puterea, dar robii din cetate l-au încurcat cu un jinecolog pentru vaci. Greşala noastră a fost că mănuşa lui era pre mare pentru a fi vîrîtă în treghile poporului şi s-a dovidit a fi bună numai pentru bagarea în treghile vacilor! ŞI din astă greşală a cîşligat votu un baistruc, un pațan! Hospodi, kakaia neudacea!. În stoliță, adicătelea! Şi nu înțeleg. Ne ponimaiu! Di unde s-a luat Pațanu ista pe capul nostru, di la Colonița, unu Dumnezeu ştii. Pacat că-i prea tînăr, că aminterlea îi stîrnem şi lui un dosar penal, precum le-am stîrnit celorlalți care s-au pus în poară cu mini. Ian-cataț, Ian-cataț! Da eu nu mă tem di zîua cari vine. Parale am, Moskva cu mini țîni, hoțîi credincioşi mă ajiută! Nu mă tem di nimi, cî eu îs spăriet nu o dată, dar de-o sută de ori. Am şi eu biografia me... Țîneț minti cînd m-au zborotăit naționaliştii cu chetre, la miliție?! Şi unde-am ajiuns noi cu chetrele celea? A fost greu. Nu m-o nimerit nici o chiatră atunci în cap şi dindată, după aceea, Dumnezeu şi Moskva m-o ajiutat să ajung gheneral! Pi urmî Vezir Piatră Licurici cu Patru ochi (el îi tot pațanu Moskului) m-o aburcat în fruntea bandei lui Vova Lenin, la Putere, şi am ajuns în stare să vă frec acum pi toț. Cum îmi placi mie şi Kremlinului! Sînt di cînd m-o făcut mama ajiutat. Slava tebe, hospodi! Eu am multi sluji credincioase. Pentru că eu Aleg şi... încă o dată Aleg! Doar ştiț foarte ghini că şi ruşii au avut un cneaz cu numele Oleg. Şi trebu să fim credincioşi şi să linjim mereu ruşilor...patriotismul! Eu îs moldovan patriot şi batea al vostru!...Să fim sănătoşi! Na sceastie!... Mai diparte vreu sî adaug! Vnimanie, Ian-cataț!... Chiar dacă toți ruşii, împreună cu toți alcoolicii pămîntului, o să fie evacuați cu rachetele pe alte Planete, noi...totuna cu dînşii trebuie să merjem şi să țînem. Aiştia-s buricul pămîntului, sudibaua noastră veşnică! fiindcă ruşii sînt bogaț de put, tovarăşi! Au naftă şi petrol, păduri, rachiu, urşi, curve, rîuri, oceane furate de la toateațiile din jiurul lor!...Au di tăti! Pintru asta trebu să li fim priznatelinîie cu trupul şi cu sufletul.... De ce? Gîndiț şi voi, prostiților, cu gărgăunii. Ce facem noi, dacă ruşii de-atîța ani nu ne slobod gaze pe unde trebu la lindicii cuveniț!? Vă daț sama ce miros am ave pin zdăniile şi kvartirile noastre?! Gîndeşte-te, țărane, la cuvintili mele. Dacă nu vreț să vă cumpere băietul meu cu tot cu pămîntul din jiururile voastre, cî totuna v-am adus la sapî di lemn! Nu-i drept ce spun eu? Dacă n-ar fi ruşii, diviziile lor de şpioni la ambasada din Cetatea me di scaun, ați îmbla hai hui ego znaiet pi la cine cu cerutu... (hospodi, mătincă am vorghit iară ceva pi româneşte?!... Dar îi dau drumu mai diparti şi vă-ntreb: ce-ar fi atuncea cu mine, femeia, băietul meu, copchiii şi nepoatele voastre?!... Eu nicicacum nu uit de fratele mai mare, care m-o adus la puteri, şi chiar dacă o să mă pui cu capu pi trunchi, rus am să mor! Şi az şi mîni am să apelez la sprijinul lor în Europa... Au-u-u!! Buric Rachiu Ursălăul, unde ieşti?! (Dintr-o dată, de undeva de departe se aude gîlgîit de garafă, se ciocnesc pahare, după care urmează lătratul strident ale cotarlelor afectate de andropauză țigănească

Mişaka Conţiuţiulik şi Vanea Borîlă-Berlinez, cei de la „Ţara noastră Independentă”. La auzul acestui lătrat strident, Voievodul-batea surîde, sughiţă, rîgîie, apoi ţuguieşte buzele a mulţumire,vrea să-i sărute, dar numai îi netezeşte pe la fudulii şi le şopteşte: „Tak derjati, paţanilor! Parale avem cu vagoanele ca să-i distrujem pe cei care pot să ne cîrlije de la puteri!”) Revenind la realitatea ecranului, la interesele stridente ale poporului, Batea îşi continuă cuvîntarea: Ah, da, ruşii!... Buric, primul lor aducător de pace în Pridnestrovie... a dat canioarcele mai dăunăzi. De ocupat ci eram nu m-am putut duce să-l petrec la ţîntirim. Amu îl am drug pe cel mai mare rus care nu be diloc. Numai se trînteşte şi se dă cu schiurile de-a luşuiu! Adică trebuie să-l chem pi dînsul în ajiutor. Au-u-u, Vova Budăieş Trîntaciul din Kremlin, unde eşti!? Ce bine că tu ti trînteşti încă, şi conduci poporu tău. Da eu tot conduc poporu meu, da de-acum nu mă pot trînti chiar nici cu fumeia me în pat, care ca şi a ta tot rusoaică este. Vova, Budăieşule, Trîntaciul meu a îmbătrînit... Ne mogu... Hojma îs bat şi noroc de aceşti doi cotei Conţiuţiulik şi Berlinez, care mă susţîn... Dacă nu m-ar susţine, în fiştecare zî le-aş face cîte-o clizmă cu ace de patifon... Politica e slujbă gre, paţanilor, nu şuguiţi cu mine! Lucrînd întruna în interesul Ţaratului, ruşîlor, m-am hemesit şi... nu mi se mai scoală strămeleagul!..

Să vorghim mai diparti. Daţi-mi voie să mai beu o sută de grame şi mai punem la cale cum să reparăm o biserică, pi care noi, cumuneakii, le-am stricat cu bombardamentele şi cu tractoarele. Slava partii i Leninu c-am vinit iar la puteri, fiindcă eu cînd am fost mititel mama m-a botizat la biserică, dar dispri asta pînamu n-o trebuit să ştiibî nimi! Deci, să luăm bani şi să zidim haromurile sfinte, ponimaieşi!..Ce-am spus? De-acum nu ţin minte. Ei, procurorule, ian adu-mi aminte cine face gît şi nu-i soglasen cu mine?!.

În acest moment cineva strigă din tufişuri scremut să pornească vîrtejuri în noroi:

– Voievodul are grijă de noi!

Pravilno.... Sî şii aşă cum spun eu! Şi nimănui nu –i trebu să se vîre în politica me. Numai eu am dreptate. Şi toată holopimea trebuie să se teamă de mine şi de băietul meu! Cine s-a vîrî, cine s-a baga pişti treghile mele are s-o păţască herovo! Ca şi Valerică Bulgur, aşeala care o vîndut (şi cu ajiutoru meu) samoleoatele!. El s-o crezut că eu nu ştiu unde o zburat avioanili şi unde s-o dus paralele. E-e-e, boaitelor! Bleaghilor! Eu ştiu tăt şi-mi trebu mii. Chiar ş-atunci cînd mă-mbăt eu ştiu tăt! Feriţi-vă de ochiul meu, că di nu – vă fac dosare penale, vă ciortilesc cu glod la gazetă...Ei, au-u-u, coteilor Berlinez şi Conţiuţiulik! Fas şi...stoiati în două labe!!! Amu să vorghim despre politică şi despre cel cu inima, care s-a lipit di ţîţa şi de puţa mea îndată de cum m-am făcut batea-Voievod. Îl ştiţi, îi spune Huiuric, căci îi în politică de cînd era în mamă-sa! Chiar dacă el vorgheşti ghini româneşte, mai ghini decît mini, eu nu-

i dau voie să mă sugă cum vre el. El iubeşte să sugă, mult, de la mai multi ţîţe: şi di la mine, şi de la Vova Budăieş Trîntaciul, şi di pisti Prut, dar eu nu-i dau voie... potomu cito şi eu pot suji şi am di toati, ca şi dînsul. Huiuric de cînd îi în politică vre puteri. Eu i-am dat voi sî sugî dîn puteri cît am vrut eu. Amu el vre mai mult decît poate să sugî di la mini. Eu i-am spus: suji puternic şi di la alţii! Că di nu, am să fac chitoroage din politica lui şi din dînsul la fel! Vă spun drept, cînd îl văd cum stă cu mîna la boaşele mele domneşti, mi-i toşno! Mi-i greaţă, sî zice pi moldovneşti...Nu trebuie să uităm de limba noastră natală... Cu toate protestele mele, Huiuric se scarpină în barbă, ulîbaietsea, sfoloci, ţîne mîna unde-i place şi vrea s-ajungă cît mai mult, da pi mini mă gîdilă. Vre multi nigodeaiul di la mine, da eu nu-i dau drumu, nu-l slobod din căpăstru. Chiar dacî el credi că eu sînt mai prost ca dînsul. Chiar dacî el a amăjit şi Dîmboviţa şi Tirişpolia şi Moscul, furînd tot ci sî poate di furat, eu totuna lui nu am sî-i dau drumu să sugă aşa cum vre el. Am zis-o pi româneşte, cum poate şi el vorghi, spurcăciunea, că nu-l întrec ţiganii din Ferentari! Fuuu! Mi s-a uscat în gît. Stimaţ oamini, daţi-mi voie să mai ieu o sută de grame! Şi nu puteţ sî nu mă lăsaţ, fiindcă eu vă fac politica vizelor în Ţaratu ista.... Ţîneţ minte cînd a fost la noi Troian Moreaku, la noi, de la Bucureşti?! El o spus că ne vre pi toţi în Europa, obeşceal să ne ajute...Eu nu i-am bătut din palme, că el n-are şi sî baga în politica me, lucoarea căreia de la Moskva vine! Am pus dulea (ciuca) în buzunar, fiindcă Moskva mi-o spus, dacă li dau voie holopilor de voi să capataţ document de român, gata, koneţ! Rămînem goi şi dezbrăcaţ la iarnă. Fără ruşi, ukraineni, dar numai cu, găgăuţii din Comrat şi ţiganii din Soroca. Aşa ceva e catastrofa, bedaua noastră, şi nu se poate, tovarăşi. Eu am nevoie să fiu ales înc-o dată. Doar Moldova nu este a me şi a voastră, ci a nepoţilor, strănepoţilor, fumeii mele şi a lui sărmanu băiet, care munceşti di-i pîrîiesc oasîli. Toţi, cui nu-i leni, cred că el îi pristupnik. Precum n-o fost băieţii lui Vezir Piatră Licurici şi dociurka lui Babaku primatul. Îl ţineţ minte? El amu scrii cărţ şî declarî cî toţi mîncăii şi hoţomanii di pi timpul lui Boghiu sînt Martirii neamului! Tu ia-n Dumnezăii cui îi are, farisei ci sînt. Da' ia-ntrebaţî-i pi toţi „Martirii" iştia undi li lucreazî amu fişiorii şi fiişili ş-a sî videţ cî toţ sînt capitaliştii noştri. Iacaşa, le spui tăti în faţă! Aceşti „martiri" sînt curvele neamului căci vremea e de pace şi nu de război...

– Voievodul are grijă de noi!

Precum înţeleg, voi mai vreţ di la mini vorbi. Dar pintru asta daţi-mi voe, razreşenie... să mai beu încă o sută di grami. Ce spui la beţîe nu poţi spuni la trezie, mai ales cînd nici nu ţi se scoaslă apetitu. Am să vă spun amuş tăt şi gîndiţ, numai luaţî-l pi scîrba asta di Huiuric di lîngî mini, că m-o „zacalebit", nu ştiu cum zîşi el la cuvîntul ista pi româneşti. Luaţî-l, cî îi opasnîi, ca şi armata noastră naţională...Di care nu am nevoi! Huiuric îi logofet în Divan, precum nu

uitaţ ce-am zis mai înainte.... di cînd l-a făcut măsa. Şi nu vre să plece de-acolo cîne-cîneşte! Aţi auzit cum poate bati el oamenii şi fumeile cu pumnălăii lui?! Ostorojno, svoloci!... Ş-apu ce-i cu Divanu ista, care m-o ales pi mini dădăori. Acolo, tăţ pogolovno trebu curăţiţi! Dispri Vadic Mişanea Ţîganu ot Orhei aţi auzit?! Ţîganu ista, di cînd s-o născut în Basarabia, se-năduşă cînd audi di limba noastră moldovnească. Îi atît di prost, că dacă n-ar vorghi rusăşte, mut ar fi! Cito delati, mă-ntrebaţ? Vă spun de-a dreptu: alde Mişanea e un Bleaghi de clasă! Ştiu c-aşa şi norodu, care nu-nţelege ce bălăcăieşte, credi dispri dînsu! Amu. Mai diparte. Chiar dacă pi Ţîganu Mişanea hojma îl susţini la tilivizor Cotik Bătrîniş-Kurveacii ot Brînzăni! Lipovanu ista grăieşte ca motoru şi lui nu i se usucă în gît ca şi mie. Kurveacii că tot ci spuni împotriva moldovenilor are dreptate. Toati sînt dihocări de-ale lui, adică dihonii, cum spun românii. Nu-i aşa cum grăieşti tu! Zapomni, Kurveacii: numa ceea ce spun eu la tilivizor e adevăr, dorogoi!

– Voievodul are grijă de noi!

Şi eu chiar am di voi grijî. Vă îmbrac, vă petrec şi vă frec cînd trebu. C-aşa-i politica! În e dacî ti vîri, greu ieşi. Împreună cu Bucurel Tîrtîitu, trajim în brazdî deopotrivă. Şi el aşa o vrut să-şi facî carierî. Las să lucrezî. C-aşai la bulgari! La-nşeput niş eu n-am ştiut nică. Cum se conduce Patria. Mama nu m-o învaţat. M-am învaţat sîngur, di nevoie, a plămădi, a doschi şi a coace politika. Cînd a trebuit m-am învaţat să fiu miliţioner, ş-apoi şanti m-am dus mai diparti să-nvăţ, la bratanii di la Moscova. Şi cînd am înţăles că trebuie să ridic moldovenilor politica, am venit la Cîşla nouă şi m-am bagat între urmaşii lui Lenin. Greu mi-a fost. Da cui amu-i uşor!? Strana doljna znati svoih gheroiev! Cui, întreb eu, i-i uşor să trăiască? Lui ficioru-meu, care, saracu, munşeşti să adune miliardu? Pisti tăt unde-am fost cu politica moldovnească m-au întrebat: „Şini eşti tu, şanti, dacă nu ai un miliard di bani în schinari?” Am înţăles că trebu di-ntărit politica treghilor pe dinafară, şanti şi m-am pornit pe gîndite. Doar eu n-am dreptu să am un miliard. Eu numa îi dau ideia şi el pe ce pune ochiu, tot treci dupî dînsul... Gre îi viaţa, oameni buni! Gre! Noroc că mai pot să beu cîte un pahar-două, să mă mai ieu cu lumea, că aminterlea aş kăkie. Staţ oleacî să mai beu un stacan di jin, că eu cînd îs bat gîndesc mai ghini. Nu-mi plaşi cînd se spune pe româneşte „te afli în stare avansată de ebrietate”. Eu pi românii iştea ochi n-am să-i aud! Pi moldovneşti ai spus-o că „eşti bat!” şi-i ghini. Şi nu fă mult şum. Te-ai îmbătat şi te-ai culcat!. Da eu nu dorm niş acum. N-am cînd. Fac politică şi ziua şi noaptea... Aşa-i viaţa. Mătincă eu trebuie să fiu cinstit. Vă spun cel mai scurt anecdot din Ţara noastră. La Cîşla nouă cu lumînarea zîua în aneaza mare nu găsăşti zare de şpion rus.... Hă-hă-hă!!!

Chiar dacă toţi din ambasada lor se află în zapoi.

– Voievodul are grijă de noi!

Amu, la urmă, davai oleacă să mă bag în istorie. Vreț voi or nu vreț, să recunoaştem că noi cu tăț de la Bîcioc ne trajim (numai despre asta să nu ştie Moskva că am spus). Chiar dacă vă iubesc şi vă belesc fiindcă sînteț o turmă care nu meritaț să vă stimez. Îmi plac uspehurile capatati di mini, şanti! Iar pentru că sînteți ascultători şi trebu să mă sprijiniț, să mă răbdaț, să nu zăbăstuiț, dați-mi voie să beu încă un stacan cu jin, şi să vă zîc la rividere. Drujba noroadelor pîn la Prut sî şii! Amu eu mă duc să mă hodinesc, sî beu rachiu şî sî prind peşti în paduri. Rămîneț în paşi şi nicicacum în razboi...

– Voievodul are grijă de noi!"

Closetiştii

În vechime, regii, pentru a se menține la tron îşi întăreau din granit fortificațiile pentru a rezista năvălirilor...slave. Astăzi, de cînd slavii pentru veacuri au acaparat Țaratul nostru ***Vova Buliharin*** susținut de logofeții lui sîrguincios fortifică şi îngrădeşte societatea cu multe... closete. Iar, ***closetiştii*** **–** harnicii diriguitori ai acestor instituții ideologice se străduie ca în Țaratul nostru... Putoarea să devină... valoare! La noi nu există ideie națională, nu există strategie externă a existenței de Țară. Vova Buliharin, a creat o puternică rețea de WC-e publice, a angajat specialişti în domeniul fecalelor în incintele redacțiilor, colectivelor de muncă, altor forme de adunături sociale urmărind scopul de a împuți totul ce este floare şi aromă. La Tîrgul Ştiințific a Țaratului se fabrică, apoi se lansează ***ouați***, bine ***plătiți trădătorii, cozile de topor, schizofrenicii, scursura,agentura şi toată cealaltă cutră kagebistă*** pentru a lupta cu totul ce mai poate purta răsuflare românească la noi**.** Deja s-a constituit o nouă profesie, ce se atribuie la funcția exercitată de cei care muncesc la closetele de Interes al Vîrfurilor – ***Closetişti!*** Şi iată că de mai mulți ani în Țarat mişună principalul ideolog al frontului antinațional, Primul ***rinocer cu sulă în frunte de pe meleaqgurile mioritice, autor de grăielnice şi curente prin potitikie –Pantasile Kstati vel Closetist!*** La cotidianul ***„Moldovneasca iu-ha-ha",*** muncesc cu sîrg Closetiştii emeriții ai Putorii – două cotarle încleştate în agonia atropauzei – ***Vanika*** şi ***Mişanicka Prohab Conțiuțiulikă***. Aceşti căcănari ai națiunii deja ani în şir se complac în misiunea de a semăna zoi şi scîrnăvie peste tot şi peste toți, convinşi că au toate şansele să obțină medalia ***„Closetist emerit"*** cînd vor împlinii jubileie rotunde de la naştere. Nemărginita plăcere ale acestor

două cotarle este de a ponegri pe fiecare dintre holopii Țaratului, minciunind cu neruşinare şi jubilînd în realizarea schizofreniilor victoriilor obținute. Dar nu numai aceşti closetiţti îşi fac datoria cu sîrg. Mai sunt şi alții care vin din urmă şi apar ca ciupercile după ploaie, murdărind şi căcăcind totce poate fi luminos şi sfînt în virtutea noii profesii susținute de Vova Buliharin. ***Closetiştii*** nu au părinți, nu au copii, nu au trecut, nu au viitor ci numai un prezent ieşit din intestin. Un evident closetist de marcă e şi ***Borika CurCal Deniska,*** care se vîră fără săpun peste tot, pentru a împrăştia ticăloşii cu lopata murdării gazetăreşti aberante. Acest pupkurist securist demult împute atmosfera şi umflă pieptul de mîndrie pe lîngă Vova Buliharin, tot primind indicații pe unde să mai zidească vreo construcție closet, să mai îngajeze vreun nou Closetist în slujba Țaratului! Dar, să fim liniştiți, cinstită plebe. În Țaratul nostru Closetiştii cu principalul Closetist au fondat o ideologie nouă, care puteam s-o numim ***CLOSETISM!*** Bucurî-te națiune, că trăim vremi cînd Putoarea are valoare! Iar voi, căcănari. closetişti, dăvăsiți pînă mai ieri de după culisele patriotice, v-ați developat, ați ieşiți la suprafață şi ne punem antigazele cînd ponegriți, distrugeți, semănați şi răspîndiți izuri. Înalta Putere v-a favorizat şi v-a creat condiții nocive, prielnice de muncă! Deci, am ajuns la ziua cînd sunt ocrotiți de lege fortificațiile closete, împreună cu acoliții Closetismului. Dacă aceasta este moda timpului, atunci nu vă rămîne decît să strigați:

Avante, closetiştilor!

Avem deja un rinocer al națiunii c-o sulă în frunte

(autorului dicționarului român-moldovenesc)

Iată c-am ajuns la geniala noastră bădărănie, să ouăm un savant de talie locală, care, de rînd cu fosilele de la conducere, să devină şi el rinocer cu... sulă-n frunte! Ne vom strădui să folosim limbajul acestui patruped exotic ce ne slăveşte prostia neamului. Bazily KStati a fătat un cuvîntelnic ce ne povățuieşte cum să deosebim borta de gaură. Demult vîndut debililor veniți de prin Kamceatca (pentru bani, desigur), el a creat un precedent preluat cu amabilitate fariseică de către savanți de talia lui Geobels Bornicov de prin părțile Orheiului, iar la Tirişpolie lîngă coada calului lui Suvorov, rusălăii au nevoie de lansarea prostiei moldoveneşti.

Bazily Kstati, din fragedă copilărie, aflîndu-se încă în scutecile dracului, a devenit cu organele mutante. Sula i-a crescut drept în frunte ca el

să împungă şi să mişte înainte istoria neamului, prin scriere de cuvîntelnice pentru a ne dezmetici că opinca de dincoace de Prut se cheamă caloş peste Nistru, iar caloşul de lîngă Carpaţi este pîslă. Mumă s-a, ne informează el, nu l-a născut ca pe noi pe toţi, ci l-a făcut cu patru ouă, care-i cresc nu pe picioare şi pe fese...

Curînd, fiţi siguri, vor apare alţi rinoceri deja cu cîte două suli în frunte, care vor constata la forumurile ştiinţifice, că Bazily KStati nu în zadar are crescută o sulă în frunte. El are dreptate! Moscova să ne judece. Vom afla cu certitudine că savantul nostru de bădărănie locală pentru 30 de arginţi, tinde să pretindă că nu este născut precum noi toţi, ci prin anus, la beţie. Asemenea specii de rinoceri se complac în prostia lor, fiindcă nebunia costă bani.

Deci, nouă nu ne rămîne decît să vociferăm, înţepeniţi cu mostra de cuvîntelnic:Trăiască sula din fruntea lui Bazily KStati! Trăiască sulele celora care îi întind o mînă de ajutor, susţinîndu-i ideia glorioasă a ştiinţei că româna are deosebire de moldovenesca! Să ne cunoaştem doghitoacele! Trăiască ştiinţa autohtonă! Sula memoriei noastre împunge istoria ştiinţei înainte, iar cuvîntele latine „Veni! Vedi Vici!”, conform afirmaţiilor din gloriosul cuvîntelnic, pre vorba noastră se zice c-am aşa:” Am venit, am văzut, am... cufirit!”

Susţinători ai lui Bazily Kstati, de toate categoriile! Înainte spre cucerirea apogeului bădărăniei noastre naţionale!

Cine va îndrăzni... de paloş va muri

Memorandum de reglementare
a unor conflicte interetnice în Moldova

Sunt un diplomat iscusit şi Comunitatea din Europa şi Asia m-a împuternicit de a mă ocupa cu ameliorarea situaţiei politice din zona limitrofă a Republicii Moldova, în numele menţinerii integrităţii teritoriale din Rusia, Ucraina, pentru a aplana conflictele interetnice. Luînd în consideraţie că Vova Budăieş Trîntaciul de Kremlin şi Bulă Căciulă de Kiu au o grijă sporită faţă de soluţionarea diferendului transnistrian, am decis să le întind şi eu o mînă de ajutor. Am muncit cîteva nopţi ca un iepure, pînă am pus pe masa Consiliului European şi Asiatic proiectul cu următorul conţinut.

1. Moscova declară independenţă necondiţionată ***Icikeriei,*** celorlalte neamuri din Caucazul de Nord şi îşi retrage trupele armate în pădurile din centrul Rusiei, unde s-a pierdut cîndva Ivan Susanin, rătăcind cărarea.

2. Başkortostanul, Tatarstanul, Mordovia, Mari El, Iakutia, Tuva, Bureatia şi Kalmîkia, împreună cu Povolgia revin în frontierele istorice ale Hoardei de Aur, cu centrul administrativ Astrahan.

3. Uralul se face republică aparte, cu limba de stat ***uralicească!*** Limba oficială rămîne rusa. Siberia, răpită odată de către grupările lui Ermak, urmează a fi retrocedată Mongoliei, fiindcă popoarele din aceste teritorii de la Ghenghis-Han se trag.

4. Pentru a se menține stabilitatea între aceste formațiuni teritoriale, este rațional a se introduce trupe pacificatoare din China, Japonia, India, ale tuturor țiganilor descendenți de pe aceste meleaguri, ca țări garante. A nu se uita că militarii din aceste țări prietene ale Rusiei au familii, primesc salarii, alte mijloace de existență şi trebuie să li se construiască iurte sau case. La discreția militarilor!

5. Karelia, dependentă de brînza, smîntîna şi urdă de import, trece sub protectoratul Finlandei, împreună cu Sankt Petersburg, această „fereastră a Europei", furată de la suedezi.

6. Kiul trebuie să se înțeleagă cu Moskul ca hanul de Crimeea, ca rezultat al referendumului organizat de ***Menjlis,*** să restabilească statul tătarilor ucraineni. Bulă Căciulă de Kiu, în numele poporului, să declare federalizarea Insulei Şerpilor, a Ismailului şi a Bucovinei de Nord...

7. Popoarele ***smolenskian, tulian, novgorodean, mosco-vit,voronejean*** şi din celelalte regiuni centrale ale Valdaiului, vor fi supuse expertizelor lingvistice. Limbile acestor cnezate rămase de la Ivan cel Groaznic vor deveni oficiale, iar cea rusă, în care a vorbit Puşkin, Lermontov, şi în care vorbeşte Vova Budăieş Trîntaciul de Kremlin, Jirinovski, să fie limbă de stat!

8. Garantul tuturor acestor remanieri să fie Cecenia, cu o dragoste seculară față de marele prieten mai mare...

9. Moskul, pentru o şi mai mare garanție a stabilității în teritoriu, urmează a ceda aleuților, ciuccilor şi altor popoare din Extremul Orient, în gestiune autonomă, Sahalinul, Kamceatka, Insulele Kurile, precum şi insulele din Oceanul Înghețat de Nord, care vor deveni parte componentă a Chinei. Doar temelia Moscovei cîndva a pornit de la cartierul negustoresc Kitai-Gorod! În fruntea acestor formațiuni teritoriale să stea Mefistofel de Tirişpolia, cu experiență în domeniul banditismului politic. Anume el va obține misiunea de a negocia cu americanii să le dea bombele atomice, precum şi navele cosmice de la Baikonur şi Plisețk.

Propunerile în cauză înglobează voința popoarelor ce doresc să trăiască în pace şi înțelegere, săturate pînă în gît de conflicte. Pentru a face aceste propuneri, am atras specialişti din cadrul Ambasadei Ruse la Chişinău şi al Consulatului ei de la Tiraspol.

Acest Memorandum a fost supus expertizei Consiliilor Oamenilor Deştepți din Europa şi Asia şi exprimă voința întregului popor. Dacă guvernarea de la

Moscova şi Kiu nu va lua în consideraţie aceste propuneri, edilii lor poartă marea responsabilitate faţă de viitorul popoarelor pe care le guvernează.

Pentru a-i împăca pe toţi locuitorii, propun să adoptăm o nouă Constituţie în care mesteacănul să devină sigla naţională a Rusiei. Jos simbolica cu nuanţe ale ţarismului. Jos tricolorul! Rusia să aibă steag de culoare roşie, simbolul sîngelui vărsat de străbunii ei pentru cucerirea popoarelor vecine! Jos cei doi bulihari veniţi de la tătucu ţar. Să luăm exemplu de la moldoveni, care au adoptat stema cu chip de bour, adică simbolul fertilităţii, al dragostei faţă de glie. Stema Rusiei trebuie să fie un... ursuleţ, care simbolizează blîndeţea, veselia, muzicalitatea şi înţelepciunea de a se interesa mai mult de viaţa şi bunăstarea vecinilor, decît de cea proprie...Tendinţele sale pacificatoare nu trezesc nici un dubiu...

Astfel este posibil să se menţină integritatea teritorială şi pacea veşnică pe pămîntul acestor glorioase popoare! Nimeni n-are temeiul de a se amesteca în treburile interne ale Rusiei şi ale ţării vecine, prietene! Cine va îndrăzni... de paloş va muri!

Jos mafia!

****

DIALOGURI

Dialog cu fiica

De cînd a absolvit clasa VIII de liceu, fiica mereu nu mă slăbeşte cu întrebările. Sunt obligat să-i răspund, percepînd că viața ei îi crează multe probleme, care necesită limpezire. Improvizez un crîmpei din dialogul avut cu ea zilele trecute.

Fiica: Deşi prea te-ai izolat în sine, creatorule, greşeşti amarnic dacă ai ajuns la convingerea că toate problemele pe care le am, se rezolvă de la sine. Am nevoie de îndrumările, tale... Curînd voi atinge majoratul. Simt că se trezeşte...femeiea în mine.În ultimele seri m-a pasionat literatura despre contraceptive. Mă frămîntă mult problemele sexului, dar şi al moralei... Nu refuza,precum ai obiceiul, sfătuindu-mă de fiecare dată ca să mă afdresez numai mamei cu aceste chestiuni ...

Eu: Sexul şi morala?! Lucruri compatibile...

Fiica: E amoral să faci sex la vîrsta mea?

Eu: Nu ți-i ruşine, să vorbeşti aşa cu mine?...

Fiica: Vreau să fim liberi în dialogul de azi, tăticule...

Eu: Hotărăşti tu, numai tu. E prima decizie în viața ta pe care trebuie s-o iei de una singură...Principalul e să nu comiți greşeli care te-ar trauma pentru totdeauna. În luarea acestei decizii nu ai voie să comiți nici cele mai neînsemnate greşeli...Trebuie să studiezi, să citeşti multă literatură de specialitate. Să însuşeşti bine anatomia corpului omenesc, al femeii şi să ştii bine gama contraceptivelor... O relație intimă e reuşită dacă iubiții o doresc, sunt gata să depăşească complexele. În cazul în care există compatibilitate, care înseamnă nu numai actul sexual, ci o armonie sufletească, o dorință dumnezeiască, această relație pe care o doreşti, poate să devină o relație trainică ce poate în consecință, în viitor, naşte şi o familie fericită!

Fiica: Ce este dragostea?

Eu: Un sentiment care menține cuplul, familia...Dragostea este reciprocitatea sentimentelor. Celelalte sunt secundare...

Fiica: Ce înseamnă pentru Dumneata o problemă? Cum ar trebui ea soluționată în eventuala ei apariție? Spune-mi fără ocolişuri.

Eu: Nu există probleme nerezolvabile. Unica excepție, este... moartea. Cineva s-a pronunțat despre moarte: *„Смерть это чудовищное... никогда...”*

Fiica: Viața pe care am trăit-o deja m-a făcut să cred că omul mereu e supus unor eşecuri. Cum ar trebui să le depăşim mai leger?

Eu: Ai dreptate. Viața constă nu numai din bucurii şi victorii. Cum să depăşeşti insuccesele? Cînd te ciocneşti cu asemenea clipe de deznădejde şi disperare, mai întîi de toate trebuie să te scoți... din priză...

Fiica: Ce ai în vedere?...

Eu: Ia-ți o pauză, ca să analizezi situația. Iar dacă ai oameni apropiați, prieteni, cere un sfat.Asta nu înseamnă că nu eşti capabil să te descurci singură. Mai mult este un prilej de a te controla de cugeți corect. Trebuie să judeci calm, rece şi lasă ca să treacă o perioadă de timp...

Fiica: Dar dacă timpul nu mai are însemnătate, calmul la fel, şi soluțiile deja sunt inutile? Tu ai suferit vre-un eşec total?

Eu: De foarte multe ori... Ce să faci, cum să procedezi?.. Să conştientizezi că viața nu există fără situații critice şi eşecuri...E simpla legitate a naturii! Ai observat cum primăvara, cînd înfloreşte vişinul. Se prevesteşte o roadă bogată. Dar ce culegem în toamnă?! Să nu cădem în disperare ci să căutăm noi soluții, pentru a depăşi greutățile. Luptînd cu tine însuți, după depăşirea perioadelor de eşec, vor urma succesele. Altfel nu se poate...

Fiica: Deseori am auzit cu lumea te bîrfeşte. Ai concubinat cu mai multe femei de la care ai copii. Este un lucru normal ca un bărbat să procedeze astfel?..

Eu: Bărbaților totdeauna le plac femeile frumoase şi culte. Mai ales în tinerețe. Femeile pe care le-am avut, pe toate le-am iubit.Este foarte important, să iubeşti femeia, dar nu să o ai doar pentru pasiuni...Pentru mine o nouă femeie apărută în drumul vieții totdeauna a constituit o eternitate, un miracol, un enorm interes de a descoperi această taină a existenței umane...Dar, mai ține minte:Femeia este valoroasă, atîta timp cît poate să conțină în esența ei miracolul.Tainele sale femeia trebuie să le păstreze pentru bărbat într-un templu spațios, aerisit, cu multe flori fermecătoare de feminitate şi căldură sufletească. De cum femeia îşi permite ca tainele pe care le are să devină descoperite de mai mulți... ea îşi pierde farmecul, strălucirea, romantica, se devalorizează... Bărbatul alături de femeia iubită trebuie mereu să îşi zică: „Numai un fericit ca mine are norocul să descopere tainele tale.”

Fiica: Ai vreo femeie, ce-o iubeşti deosebit?

Eu: Este mămica ta.

Fiica: Să te cred? Doar demult ai divorțat şi nu trăieşti cu ea...

Eu:Mămica este o femeie sfîntă, fiindcă te-a născut pe tine! Bărbatul şi femeiea crează copilul, iar acestui copil Dumnezeu îi dăruieşte sufletul. Prin chipul şi sufletelul tău, mama ta mi-a dăruit dreptul la continuitate, la ...eternitate! Doar tu, vei promova eul meu peste ani şi ani... Altă chestie, care probabil, te frămîntă este...morala mea. Cînd vei atinge o vîrstă respectabilă, morala mea „ştirbită”, nu va avea prea mare importanță. Pricepi?

Fiica: Fii mai explicit, răspunde la cele întrebate cît mai laconic te rog... Zilele trecute am pus mîna pe condei. Scriind cîteva povestioare am simțit că doresc să devin scriitor. Ce înseamnă a fi scriitor?

Eu: Nu mă încîntă descoperirea ta. Cuvîntul scris devine tot mai puțin atractiv pentru societatea în viacul sofisticat al compiutizării.

Fiica: Ce calități trebuie să aibă un scriitorul?

Eu: În primul rînd foarte multă răbdare. Multe din opere le-am scris în grabă, din lipsa timpului. Profesia de scriitor nu poate să-ți creeze un trai decent. O operă literară cere multă migală. Eu scriu încet, deşi romanele, povestirile şi poeziile mele par a fi scrise în grabă. Altă calitate de care trebuie să dispună un scriitor veritabil este spiritul de observație. Scriitorul este obligat să observe şi să memorizeze multe detalii ce se petrec în jurul său, să-şi imagineze mereu cum ar trebui să redea sclipirea unei raze lovite de un strop de rouă în zorii zilei, să fie judecător ale evenimentelor cu care oamenii se ciocnesc în decursul unei zile... Un lucru deosebit de important, pentru omul cuvîntului este de a îşi crea un laborator de creație. El trebuie în fiecare zi să facă notițe în zilnicul său. Aceste zilnice îi servesc scriitorului ca un depozit cu „marfa" ce a are de pregătit pentru a o realiza...timpului viitor. Şi încă alt detaliu important. Un scriitor nicicînd nu poate fi prietenul puterii în exercițiu. El e obligat să stea în opoziție cu guvernanții, să vorbească despre lacunele, metehnele acestora. Scriitorul mai are postura şi de cronicar al timpurilor sale. Desigur, nu fiecare poate evita conformismul. Majoritatea scriitorilor, de altfel talentați, cad pradă slăbiciunilor, devin avizi după bani şi pentru asta cîntă osanale unor persoane ce stau în vîrful piramidei puterii. E un lucru care îl compromite . Pentru a fi scriitor veritabil, e nevoie de lecturi serioase, permanente, el trebuie să posede cunoştințe vaste în mai multe domenii. Mai ales prozatorii... Cum ar fi scris Eminescu, dacă nu cunoştea istoria neamului românesc, geografia, astronomia, mitologia, filosofia, psihologia, zoologia, botanica...?! Nu ar mai fi fost Eminescu... Scriitorii cu renume au fost în primul rînd oameni ce posedau cunoştințe enciclopedice...şi au trecut prin mari colizii morale, sociale, confruntîndu-se cu puterea, neacceptînd conformismul... A dori să te consideri scriitor, precum intenționezi, trebuie să conştientizezi că e un mare chin, şi o mare...incomoditate. Politicienii sunt subiectivi în adoptarea legilor. Ei au zi de zi la îndemînă microfonul, tribuna, de unde pot spune lucruri frumoase, de folos, dar pot turna verzi şi uscate întru îndreptățirea faptelor lor criminale... Cea mai dificilă misiune pe care un adevărat scriitor trebuie s-o respecte, e cea de a vorbi adevărul. Să nu aibă în vizorul său persoane, personalități în afara criticii...Halal de scriitorul care încearcă să-şi insufle că opera lui e de marcă, că el e un geniu neînțeles, un clasic în viață! Adevăratul scriitor trebuie să muncească non stop, fără a cere premii, lauri... El este victima timpului şi al viitorului. Să fie conştient că opera lui: ori va rezista, ori nu va rezista timpului. Rrealizarea cu adevărat a muncii lui va fi determinată după plecarea din viață, fără să fie martor la acest eveniment... Arta are miracolele ei. Sunt opere, pe care contemporanii le consideră giuvaiere, dar îndată ce moare autorul, opera acestui anonim se sparge ca un balonaş de săpun. Şi sunt opere care pot sta în anonimat secole, după care, pot fi descoperite şi valorificate...

Fiica: Ai avut dascăli de la care ai îndrăgit literatura?

Eu: Un viitor scriitor trebuie să aibă noroc de dascăli talentați. Cînd am început să scriu am avut povățuitori buni, adevărați susținători. Am mai avut

redactori talentați, profesioniști... Profesia de redactor azi, de altfel este... o profesie muribundă. Dacă ai vrea să devii scriitor, aş risca să-ți fiu povățuitorul de care are inevitabilă nevoie un începător...

Fiica: Privitor la cărțile publicate pînă în prezent, ai vreo remuşcare, că e o carte ratată?

Eu: M-am grăbit să public cartea „Luciana"...Uneori am impresia, că la apariția acestei cărți s-a produs o diversiune împotriva mea din partea răuvoitorilor.

Fiica: Care din operele realizate la moment îți plac mai mult?

Eu: Nuvelele „Abatorul" şi „Gazela". Romanul „Copiii serenadelor", deşi e departe de perfecțiune. Nimeni nu a abordat această filă a istoriei tragice a Basarabiei. De altfel el este expus în biblioteca liceului... În viitor voi încerca să scriu partea a doua a romanului. Eroul central, poate deveni fiul „din flori" al lui Mitru...Poate...

Fiica: Crezi că azi e un dezastru cînd apar cărți de autori mediocri?

Eu: Este foarte bine că oamenii publică cărți. Generația de azi, de mîine va fi în stare să le selecteze, să aleagă grîul de neghină. Aş vrea ca în orice localitate din Moldova numărul scriitorilor (inclusiv cei amatori, alde mine) să depăşească numărul delicvenților. Te asigur, ar fi o minune intelectuală în Basarabia.Ştii ce se întîmplă, datorită acestui fenomen? Din cărțile bune şi mai puțin bune se clădeşte un soclu, pe care istoria, va instala un geniu alde M.Eminescu. Marin Preda, Nichita Stănescu, Lucian Blaga... Personalități literare de talia lor în mijlocul unui popor nu pot apărea pe un loc gol.

Fiica: *(rîde cu poftă)* Te consideri „o cărămidă" din postamentul, pe care se va cocoța un geniu ?

Eu: Românii nu se pot mîndri cu un Laureat al Premiului Nobel în domeniul literaturii. E timpul să-l aibă.

Fiica: Ai vrut să faci vreodată politică, să stai la cîrma țării?

Eu: Cîndva ignoram această perspectivă. Dar am obținut independență şi la cîrma statului s-au repezit diferiți cocoşei şi gînsaci patrioți. Unii chiar au monopolizat patriotismul, lovindu-se cu degetul în pîntece că sunt porniți a salva națiunea. Dar, în esență, pe valul agramației politice au venit persoane agramate. A fi un politician este nevoie de multă pregătire teoretică, să ai o practică bogată de viață, multă pricepere, să fii conştient că vrei să faci istoria adevărată a poporului din al cărui faci parte. Azi nu este secret, că unii dintre oamenii puterii au grijă doar să se pricopsească cu cît mai mult capital, iar ce va fi mîine nu-i interesează. Un politician adevărat trebuie să se gîndească în permanent şi să dobîndească rezultate concrete ca, în primul rînd oamenii simpli, care constituie majoritatea absolută a țării, să aibă un trai decent. Aşa cum fac *turcmenbaşiul* din Aşhabad, sau politicienii din Țările Baltice... După atîtea calvaruri, dacă printr-o minune aş fi susținut de popor, aş veni la cîrma Țării.

Fiica: Care ar fi primele tale măsuri de redresare a situației?

Eu: Aş forma o echipă din persoane oneşte, competențe, cu autoritate. Calea va fi foarte grea. Dar: ori istoria va vorbi de mine ca de un Mircea Snegur şi un Petru Lucinschi, sau ca de un Napoleon al Basarabiei moderne. Aş contribui activ la formarea cadrului juridic. Legile să fie operante pentru orice cetățean. Aş atenționa lumii întregi politica şovinistă, neocolonialistă şi expansionistă a Rusiei, atît între Nistru şi Prut, cît şi în Transnistria. Aş soluționa problema sudului Basarabiei şi Nordului Bucovinei, cu Ucraina... Orice aş face, ar fi în interesul poporului nu al meu personal. La fel şi al celor din echipa mea.

Fiica: Crezi că o Țară nu are nevoie de oameni bogați?

Eu: Oamenii simpli trebuie să trăiască bine,datorită celor bogați. Nu m-aş împăca niciodată ca majoritatea să trăiască în mizerie, iar o grupare mică să hurească. Ce îndreptățire poate avea o persoană, care se avîntă în politica mare, la conducerea țării, dacă el după o lună de aflare în post, începe a induce lumea în eroare. Nu-şi mai onorează obligațiunile declarate în campania electorală. Aş deschide o anchetă penală față de ex-premierii, ex-miniştrii şi ex-preşedinții țării, ce ar da de bănuit că au comis fraude în timpul cîrmuirii active.

Fiica: Dar dacă cineva din potentații zilei ar porni o anchetă şi împotriva dumitale?

Eu: În interesul țării, la acest capitol,nu pot exista excepții.

Fiica: Nu ți se pare că vei fi un dictator?

Eu: Într-o țară coruptă legile vor fi operate numai printr-o dictatură. Escrocii, bandiții, hoții din piramidele puterii evident că vor opune rezistență, iar în asemenea caz, dacă nu se i-au măsuri dure, societatea poate stagna secole la rînd...

Fiica: Ce favoruri ți-a adus pînă acum expunerea ideilor tale, în operele scrise, la combaterea minciunii politice ?...

Eu: Neplăceri. Un scriitor într-o societate coruptă, devine ostatec printre semenii lui, ignorat, marginalizat. Un adevărat scriitor n-are dreptul să se comformeze, cum au făcut-o unii...

Fiica: Ce-ai dori să vezi în persoana mea, cînd voi ajunge matură, de sine stătătoare?

Eu: Să devii conştientă că în destinul unui om, există factorul vîrstei. Cu fiece an înaintat în viață, lucrurile iau o schimbare: uneori spre bine, alteori spre rău. Din domnişoară devii femeie, devii mai înțeleaptă, deşi cu anii suferă fizicul. Este un lucru evident... Fața ți se încrețeşte, te faci mai puțin atrăgătoare. Locul tău începe să-l ocupe mai întîi fetele din clasa YII, apoi cele din generațiile tinere. Trebuie să acumulezi cît mai multă înțelepciune. Aş dori ca sufletul tău mereu să fie tînăr,plin de bunătate, candoare, să fii capabilă a dărui dragoste soțului, copiilor. Să devii un om al cărților, să acumulezi experiență, ca să poți da sfaturi, devenind un bun sprigin la bine şi la rău pentru cei din jur. M-aş întrista dacă ai

deveni o prostituată, dacă ai folosi droguri sau ai săvîrşi fraude... Aceste lucruri m-ar îngropa de viu. În afară de aceste metehne, accept orice îndeletnicire, fie şi mai puţin onorabilă.

Fiica: Ce gînduri scabroase ai!

Eu: Sunt sincer cu tine. Doar eşti la un început de cale, cînd încă nici majoratul nu l-ai atins...

Fiica: Unele din afirmaţiile tale mă supără...

Eu: Atunci hai să încheiem discuţia.

Fiica: În nici un caz! Vreau să continuăm dialogul.

Eu: Pe diverse teme?

Fiica: Te-a urmărit vreodată gîndul *suicidului?* Ai publicat o carte întitulată „Între viaţă şi moarte". Ce titlu!

Eu: Problema morţii pentru mine este echivalentă cu problema vieţii. Nici la una din ele, ca fiece om, nu pot găsi un răspuns definitiv.Sunt două noţiuni filosofice, care nu poate să te lase indiferent. Misiunea omului pe pămînt este de a reproduce viitoarele generaţii. La vîrsta care am atins-o, vreau să recunosc că adeseori mă urmăreşte gîndul suicidului. Involuntar mă gîndesc la o plecare pretimpurie din viaţă. Nu pot explica motivul, dar acest gînd volens-nolens ...mă urmăreşte. E un mare păcat, şi nu mă pot debarasa de el. Mi se pare că plecarea mea din viaţă este motivată, deoarece... simt că mi-am îndeplinit misiunea. Ceea ce am avut de făcut am realizat. Nu mă pot resemna cu gîndul că îmbătrînesc. Doar ţi-am spus în repetate rînduri că nu mă tem de moarte, cît de bătrîneţe...E un pericol să conştientizezi că eşti inutil pentru cei din jurul tău...

Fiica: Suferi de o maladie schizofrenică ?

Eu: Medicii n-au confirmat diagnoza...Conştientizezi: tema morţii, a suicidului, e veche de cînd lumea...

Fiica: Unde vrei să fii înmormîntat?

Eu: Lîngă mormîntul părinţilor...Buneilor tăi.

Fiica: Cîndva spuneai că, înainte de a fi înmormîntat, doreşti să fii cremat... Ars pe rug.

Eu: Un gînd al romanticii tinere. Mi-am schimbat părerea. Cîndva, dacă voi muri vreau să fiu predat pămîntului fără pompă, aşa cum sunt înmormîntaţi ţăranii simpli.

Fiica: Îmi vine să plîng...

Eu: Ne-am înţeles să vorbim deschis, orice temă nu-i aşa?

Fiica: Voi mai încerca să te întreb...De ce vorbeşti în opera ta mult despre KGB? Am impresia că te urmăreşte cineva tot timpul...

Eu: Am crezut şi cred că societatea este gestionată, dirijată în exclusivitate de către oamneii ce au atribuţie la serviciile speciale ale statutlui. În societatea noastră, dacă într-un fel sau altul nu eşti afiliat la această organizaţie, nu vei avea şansele să prosperi...

Fiica: E o aberație...

Eu: Atunci, mai mult nici o întrebare pentru astăzi...

Fiica: Îngăduieşte puțin...

Eu: Astăzi, încheiem discuția. Vom vorbi cu alt prilej.

Dialog cu fiul

Fiul, e o fire calmă, liniştită. Povara grijilor de ultimul moment m-a făcut şi pe mine să devin ursuz, pretențios, amicii, cunoscuții au început să se plictisească de mine.

Fiul: Eşti de nerecunoscut, zău...

Eu: Amprentele înşală. Lumea nu poate exista nici pentru o clipă într-o linişte totală.Mai ales cînd suntem poluați de...maşini electronice.

Fiul: Ştii despre ce aş dori să discutăm? Despre femei! Mi-ai zis în repetate rînduri ca să fiu indulgent cu ele, dar cum să înțeleg? La liceul nostru ele fumează, se comportă extravagant, unele din ele înjură. Cum poți iubi asemenea fete?

Eu: Nu generaliza, te-am rugat mai de multe ori. Hai, să ne clarificăm...

Fiul: Cum aş putea începe o afacere? Să devin businessman...

Eu: În domeniul afacerilor economice sunt profan. Nu pot să te ajut cu sfaturi...

Fiul: Eşti pasionat de literatură? Dar ea e la fel o afacere de producere a materiei cenuşii... Adevărată industrie...

Eu: Nu pot ca să nu scriu, precum un alcoolic, un fumător...

Fiul: Există în R.Moldova literatură, scriitori?...

Eu: Avem şi una şi alta, dar de însemnătate...locală.

Fiul: Prea mult vehivculezi cu tertipul ” valoare de însemnătate locală!” Ce-o mai fi şi asta?..Scriitorii noştri sunt recunoscuți, obțin premii valoroase!...

Eu:A avea premii şi o gaşcă de critici literari care să-ți facă elogii, încă nu înseamnă că scrii opere de rezonanță. Un scriitor din China, Cehia,Argentina are multe premii la baştină, dar asta nu e suficent pentru a fi recunoscut pe scară mondială. Artistul nu trebuie să scrie pentru premii. Cunoaştem scriitori cărora nu li s-au acordat premii, dar au rămas în literartură... Lui Lev Tolstoi, Nichita Stănescu nu i s-au decernat premiul Nobel, deşi l-a meritat pe deplin...

Fiul: O dată ce mafia literaților nu te încoronează cu premii, vei avea soarta lui L.Tolstoi?! Ce ruşine, taică!..Dar cine, în opinia dumitale, nu au fost apreciați în timpul vieții, dar au scris opere nemuritoare?...

Eu: Am mai zis: dacă doreşti să fii om al artei, nicicînd să nu trăieşti cu gîndul că etalonul de apreciere sunt...premiile! Nu mă consider... Sunt un amator

al scrisului. Opera ce o scriu nu dăunează. Ea poate servi etalon, pentru viitorii condeeri, cum nu ar trebui să se scrie... Mă rog lui Dumnezeu să am dorința de a munci, de a scrie, de a face ceea ce-mi place...Cine dintre contemporanii mei au scris opere de valoare, nefiind recunoscuți în timpul vieții? Vladimir Vîsoțki.

Fiul: Hai să vorbim despre berbecii noştri, precum zic francezii...

Eu: Scriitorii care s-au evidențiat, prin servilismul lor față de putere, scriind poezii dedicate lui Lenin, proslăvind partidul comunist, regimul sovietic de ocupație au lăsat o mare dezamăgire în inima mea.

Fiul: Ce înseamnă în opinia ta a fi scriitor?

Eu: Niciodată să nu ocoleşti realitatea obiectivă.Să fii conştient că un scriitor nu poate aparţinea prezentului, ci numai viitorului. Un scriitor nu poate fi bogat materialicește, adeseori este sortit eşecului, obligat a scrie mai mult pentru sertare. Să se impună în anumite situații a se opri la vreme, să aibă simțul măsurii. Unii dintre scriitorii noştri, dacă la începutul renaşterii conştiinței naționale au făcut un lucru enorm, mai apoi după 1989, s-au început mari nevoi pe capul lor.

Fiul: Ce tot îndrugi?

Eu: Este deja un fapt istoric... Fiind avizi după avere, scriitorii noştri au început să se....deputățească. Adică să se aventureze de a ne conduce țara. Neavînd nici o pregătire în această artă dificilă de politician, au dus țara de rîpă...

Fiul: Un scriitor nu poate fi considerat vinovat de ceea ce se petrece în Basarabia. Să aibă scriitorii aceeaşi responsabilitate ca şi politicienii?..

Eu: Pardon! O dată ce te aventurezi în politică, fii responsabil de ceea ce se petrece. Nu vorbesc de calitățile lor personale ca maieştri ai cuvîntului. Vorbesc despre ei ca personalități politice. Analizînd lucririle în retrospectivă constat că unii au ajuns la putere, cu scopul de a se îmbogăți. Niciunul dintre ei nu l-am auzit să facă vreo propunere sănătoasă, chibzuită, să mobilizeze masele, pentru a nu admite conflictul transnistrian...Fapte concrete... Majoritatea din ei s-au infiltrat reuşit în structurile mafiotice şi economice de s-au pricopsit cu de toate. În loc să rămînă pe baricade cu patriotismul ei au coborît în buzunare. Dacă le spui adevărul, devin ranchiunoşi, războinici şi agresivi...Ion Druță, pentru a obține bani, aprinde lumînări la icoane, policandre şi sfeşnice, stînd alături de preşedinții şi guvernanții de toate culorile din Moldova...El se complace în această postură. Pentru bani el a jucat teatru. Nu s-a expus niciodată față de politica expansionistă a Rusiei în Transnistria.. Scriitorii, dacă au avut curajul să intre pe terenul arenei politice, apoi toate eşecurile şi victoriile sunt pe conştiința lor. Fără să conştientizeze, naivii de ei, au nimerit într-o cursă a istoriei, încît generațiile viitoare nu le vor ierta...

Fiul: Există vreun un scriitor, consecvent?

Eu: Nicolae Dabija, care nu s-a conformat în fața vreunei puteri.

Fiul: Care este cel mai mare scriitor din Basarabia după 1940.

Eu: George Meniuc (eseurile),Vasile Vasilache („Povestea cu cocoşul roşu”) Ion Druță şi poetul Grigore Vieru...

Fiul: Care-i atitudinea ta față de cele publicate la „Contrafort”?

Eu: Sunt autodidacți, cu lecturi serioase, caracteristică unei noi generații dar asta încă nu înseamnă, că mai pot fi şi scriitori de valoare...Sunt şi ei nişte gîgîlici de însemnătate locală. Mai mult nimic, fiule. Crede-mă că am dreptate! A scrie o piesă ce ar depăşi granițele geografice dintre Nistru şi Prut, prin analogie, ar trebui să fie de talia valsului lui Eugeniu Doga din filmul „Tandra şi gingaşa mea fiară.” Piesele şi nuvelele lui Ion Druță. Asta-i tot!

Fiul: Ai uitat de Spiridon Vangheli ale cărui opere sunt cunoscute de la Tokio pînă la Rio de Janeiro...

Eu: Spiridon Vangheli scrie greoi. Copii nu-l pot citi... Unicul scriitor al copiilor rămîne nemuritorul Ion Creangă... Vangheli, cu tot respectul pe care-l am față de el e un scriitor „umflat” de către fostul regim sovietic. Faptul că este tradus în multe limbi, nu înseamnă că e un scriitor bun... Să încerce dumnealui azi să obțină acea recunoştință, pe care i-a dat-o comuniştii...

Fiul: În eseul „Masca mortuară a Basarabiei din mileniul doi”, din cartea „Sarcofagul”...ai încercat a spune adevărul aşa cum este, dar în multe privințe nu sunt de acord cu tine. Mai ales cînd afirmi că nu avem politicieni cu aspirații naționale...şi nu-i vom avea curînd.Țara trebuie să fie guvernată,de oameni bogați...

Eu: Una este mentalitatea unui reprezentant al burgheziei compradore şi alta a unui politician cu mentalitate națională... În opinia mea, un politician, cît timp este în vîrful piramidei, trebuie să aibă un scop general-uman – să reunifice Basarabia cu patria noastră, România. La Chişinău, Bălți, Tighina, partea de Nord şi Sud a Republicii Moldova nu se va întîmpla acest lucru, deoarece marea majoritate a populației sunt slavi, precum şi reprezentanți ai altor minorități naționale, care adeseori sunt agresivi față de aspirațiile basarabenilor. În Basarabia mai sunt mulți români ***mancurtizați***. Din aceste considerente, orice politician, cînd vrea să vină la putere mizează pe electoratul slavofil, care se prezintă activ la urne... Asta e realitatea...

Fiul: Dacă fiul meu, va dori să devină scriitor...

Eu: N-aş vrea ca cineva din urmaşii să devină scriitor. E o salahorie, care azi e în stare muribundă şi nimeni, se pare că nu are nevoie de ea... Dar, mă rog... dacă nepotul, cîndva o să mă întrebe, lui neapărat o să-i povestesc tot ce m-a învățat viața.

Fiul: Hai să vorbim despre ...copilărie...

Eu: E cea mai fericită perioadă a vieții mele. E fericit basarabeanul care şi-a petrecut măcar primii 15 ani la sat. N-aş fi devenit scriitor dacă nu îmi petreceam copilăria la Ineasca. Acolo am înțeles sufletul poporului, tradițiile, limba, folclorul, obiceiurile, datinile. Voi, care v-ați născur la oraş, sunteț înzestrați cu un caracter cosmopolit.

Fiul: Cei de la oraş sunt lipsiți de simțul patriotic?

Eu: Nu pot fi categoric, dar românul, care nu cunoaşte din fragedă copilă-

rie caracterul poporului din interior, care se conturează la țară, poate uşor să se mancurțizeze. Doar avem în Basarabia români care nu-şi cunosc limba părinților şi nici nu doresc s-o învețe. Deprinde-te să analizezi lucrurile reale.

Fiul: Ce înseamnă pentru tine creştinismul ortodox? Care-i atitudinea ta față de religie în general?

Eu: N-am mers regulat la biserică. N-am aderat la o altă confesie. Sunt de religie creştin ortodox. Religia are o însemnătate primordială. Nu cred că cei care mereu stau în fața icoanelor şi se roagă, se pot considera mai ortodocşi decît mine. Nu vreau să mă rog lui Dumnezeu prin intermediari!..Nu-i pot înțelege pe acei, care peste noapte devin budişti, iehovişti, musulmani, ignorînd apartenența lor la religia creştină. Fiecare dintre noi, ar fi vrut să se nască în SUA, în familia unui milionar să nu suporte problemele materiale de azi. Dar aşa s-a întîmplat că ne-am născut în Moldova, într-o țară hărțuită de ruşi, ukraineni, turci, unguri...Trebuie să ne împăcăm cu această realitate. Mă supără faptul că domnişoarele noastre, îndată ce se căsătoresc cu musulmanii,aderă la islam. De ce să nu fie invers?...

Fiul: Domnişoara îşi iubeşte consortul...

Eu: E o dragoste firească, odată ce se căsătoresc, dar cred că nu este cazul ca odată cu aceasta trebuie să te dezici de ale tale datini...De ce femeile musulmane, nu se căsătoresc cu bărbați de altă religie?

Fiul: Nu li se permite...

Eu: Bărbații musulmanii, prin religia lor ... sunt geniali! Coranul permite traiul în harem. Şi musulmancele consideră haremul o chestie obişnuită, străină preacurvismului. Bărbații musulmani, budiştii, iudaiştii veniți în Moldova fac ravagii sexuale printre femeile noastre. E o situație tolerată de către majoritatea bărbaților noştri, care se pretind creştini. Dar ai auzit ca musulmanii să admită ca bărbații noştri să se căsătorească cu femeile lor?. Acea țară, acel neam este puternic şi demn a fi stimat, care e în stare să ocrotească fidelitatea femeilor lor...

Fiul: Pe care din copiii tăi îl iubeşti cel mai mult?

Eu: Pentru mine toți sunt la fel.

Fiul: Care e cea mai mare dezamăgire din viața ta?

Eu: Existența armatei...Din vremurile epocii de piatră oamenii se bat între ei. Atunci se războiau cu bîtele. Astăzi au inventat armele atomo-nucleare!... După toat-această agresivitate creată încontinuu de oameni,ce rost are existența umană?

Fiul: Ce tot îndrugi?

Eu: Priveşte seară de seară cum politicienii, care se consideră buricul Pămîntului întreprind din numele națiunilor în fruntea căror se află, diversiuni împotriva altor popoare şi state...Omul nu conştientizează că tot ce crează imediat el pune în serviciile propriei autodistrugeri...Doar o putere din cosmos, în fiece clipă poate interveni, ca să reducă rolul omului la al unei gîze sau fosile, care nu va avea alt rol, decît să mănînce hoituri maritime...Cosmosul nu i-a oferit dreptul niciunuia dintre noi, ca să distrugă prin armele create planeta Pămînt...Uneori

este ridicol să priveşti, cum una şi aceeaşi persoană se schimbă ca hamelionul în plan mondial. Mai întîi crează arma de distrugere în masă, primeşte pentru acest merit premii şi bani. Iar în a doua jumătate a vieții, începe să lupte pentru distrugere, interzicerea folosirii ei. Şi organismele internaționale, apreciindu-i străduințele îi conferă titlu de Sol al Păcii! Neghiobie adevărată! Uneori te frapează gîndul, că în plan mondial se comit nişte lucruri bizare, pe care majoritatea trăitorilor le aplaudă... Ce rost, care este menirea armatei dacă în rezultatul final este orientată împotriva păcii omenirii ?!

Fiul: Mi-e greu să te înțeleg. Orice stat are nevoie de armată. Iar acum, ştiindu-te un microbist incurabil aş dori să te referi la sport.Ce-ai face, dacă printr-o minune, te-ai pomeni, în selecționata Țării?

Eu: O-o-o! Mi-aş dori să joc un meci important pentru întreaga națiune. Deşi, la moment, mai potrivit ar fi să devin un antrenor, care ar aduce selecționata noastră în finalul cupei mondiale...Şi să ştii că în Îara Moldovei sunt asemenea băieți capabili. Pentru comparație, aş dori să-ți servească fenomenul mondial al ansamblului de dans „Joc”. Acolo, băieții şi fetele, datorită geniului lui Curbet, depuneau mai mult efort decît fotbaliştii. Noi suntem capabili să cucerim Cupa Mondială. E nevoie de un antrenor, alde mine... Ha-ha!!!

Fiul:Eşti un fatalist?

Eu: Vreau să înțelegi clar ce fel de fire sunt. Trebuie să fii ambițios, să tinzi de a obține totul ce-ți doreşti . Nimic să nu-ți pară irealizabil! Doar moartea nimiceşte totul. Dar pe cît suntem în viață posibilitățile, în fiece domeniu, sunt deopotrivă. E nevoie să conştientizezi acest lucru şi să rîvneşti...

Fiul: Ai o părere, ce înseamnă viața omului?

Eu: Despre viață nu poți obține o concepție constantă niciodată, fiindcă ea e pentru fiecare individ lume aparte. Eu pot doar să afirm, că la ziua de azi, am concluzionat că viața este o mare risipă...Multe din cele care am putea să le realizăm, din cauza feluritor influiențe, factori interni, externi, se risipesc totalmente, înainte de a le fructifica. Doar o picătură dintr-un ocean suntem în stare să le materializăm azi, fără a le lăsa în grija generațiilor viitoare.

Fiul: Ai vreo deziluzie trăită în ultima vreme?

Eu: Din copilărie am visat să devin robul literelor, dar acest vis s-a transformat într-o decepție. Nimeni nu are foloase de scrierile mele, şi nu au pondere în fața timpului. Scrisul este un drog. Cei care se contaminează de el rămîn bolnavi pentru totdeauna... Aş vrea să ating apogeul creației mele. Realizarea unei cărți de umor, a lea „Bravului soldat Şveik”. Deocamdată nu există o pornire, o scînteie, care să-mi dinamizeze voința. Mii teamă că visul despre care vorbesc nu se va realiza.

Fiul: Tot m-ai regreți că nu ai devenit... actor de cinema...

Eu: Deja sunt extenuat. Te-aş ruga să încheem discuția. Trebuie să mergem la culcare. Vom continua mîine...

Fiul: Ne-am înțeles.

POESIS

Copilărie

Candelabre-nceţoşate
Îmi privesc copilăria,
Drumurile-ntortocheate
Iar coboară, prin ponoară
La Ineasca dulce-amară:
Cu gutuie la ferestre,
Cu tot raiul ca o zestre
Ce domneşte-afară-n toamnă,
Unde cîntul mă îndeamnă,
Unde m-a-nvăţat izvorul
Cît de limpede e dorul
Unde-mi stă copilăria –
Tot acolo-i veşnicia.
****

Tu eşti...

Tu eşti simpatică, frumoasă
În negrul ochilor... Din cer
Pluteşti ca visul de mireasă
Într-un miracol de-adevăr.

În negru tu cobori din stele
Fior de taine plutitoare
Şi mă priveşti cu ignoranţă...
Ştiind cît eşti de-atrăgătoare.

În taina negrelor speranţe
Mereu te-ascunzi ca un fior,
Nu crezi sincerităţii mele
Că te iubesc şi te ador!

Îți par caraghios din fire
(Tu nu mă crezi, nu mă doreşti),
Deşi un val de amintire
Te-arăți o toamnă din poveşti...

Privirea ta indiferentă
Mă cucereşte iar şi iar
Mă chemi din nou copil, acasă,
Pe-aripa dorului sprințar...

Privirea ta mă nimiceşte
În nopți şi zilele... mereu!
Doar sunt un visător de stele
O taină-a îngerului tău.

Iar tu zîmbeşti ca o scînteie
Şi pleci în drumul tău tihnit...
Te rog să ştii, dulce femeie.
Că sunt un biet îndrăgostit.

Ca lacrima...

Azi eşti ca lacrima de dulce
În ciuda vremilor uitate,
De m-ai respins prin răzbunare,
Tu speră c-ai avut dreptate.

Iar părul tău frumos, cu farmec
Se conturează-n ceas de-a fi...
Minutele-n cadran iar picur
Cînd interzici de a-l iubi!..

Îngroapă anul care trece!
Declară-l un eşec scontat!
Distruge-o amintire...(tristă?)
Condamnă-mă c-am existat!

Şi speră: mîine-a fi mai bine
În calea marilor iubiri
Vei întîlni amorul dulce
Împresurat de trandafiri!

Suntem toţi trecători prin lume
Chiar dacă timpu-i vinovat?..
M-ai izgonit tăios din vise...
Să mă condamni c-am existat!

Vor trece anii pe cîmpia
De tinereţe şi de flori...
Voi rechema mereu stihia
A ochilor fermecători!

Precum etern mă trec din viaţă...
Eşecul iernilor mă duce
La floarea alb-a amintirii
Ascunsă-n lacrima ta dulce.

Evocare

Acasă, la Ineasca
E Anul Nou – din nou
Răsar urări sub geamuri
Ca dintr-un vechi ecou,
Ce-l port aici, în stînga
Planeta mea de sînge,
În ceata ce se-aude
Şi un copil cum plînge.
Sunt un întors din lume
Cu anii daţi la drum
În schimbul unui nume
Ce nu-l am nici acum.
E Anul Nou acasă
Şi-n lacrima-mi firească
Mă frige crunt durerea
Plecării din Ineasca.

Baladă în roz

Erai atît de frumoasă,
Erai atît de aproape,
Erai atît de a mea
Încît din înalt se desprinse o stea
Şi te admira
Cum te mîngîia
Toată viața mea.
În amiaza mare
Luna c-apărea
În mîini cu o floare, floare cerească
Floare domnească
Să te ocrotească
De relele toate
Cîte ți-au fost date...
Erai atît de frumoasă
Şi-atît de mireasă.
Şi-atît de aproape,
Şi-atît de acasă...

Artistul

Prin moartea sa, artistul
Parcă i-ar oferi acesteia şansa
Să scuture florile-n lacrimi,
Însă Copilul din el
Surîde, desconsiderînd în totalitate...
Catafalcul.

****

Tristețea mea
A luat chipul unei flori,
De-a cărei teamă
Nopțile se sting
Înainte de-a se naşte.

****

Micuțul Sorin
Realcătuieşte lumea
Pe harta imaginației sale
Şi nevinovat
de nici o catastrofă
Derulată pe parcurs,
îi rezervă mai mult spațiu
Omenirii, strămoşilor –
Strîmtorîndu-l pe cel destinat
Mărilor, oceanelor, fluviilor...
Nu înainte de a desena liniştea
În universul viitoarei ființe.

****

În căutarea Speranței,
Pentru strangularea singurătății,
Lupt în legea firii
Cu visele ce-au ancorat
La țărmul unor iluzii...
Pe-alături trece... moartea
Împrumutîndu-mi
Aripile tinereței!
Tot căutînd făgaşul Speranței,
O aripă mi se smulge
Din umăr
Iluzia atinge dimensiuni
Neînchipuit de imense
În care încap şi umbrele
Propriilor mele iluzii
De unde încep
A se dezice de mine.

****

Dimineți în aşteptare,
Dimineți ocrotitoare,
De ce sunteți trecătoare
Ca şi roua de pe floare?!

****

O trăsură plină cu tristeți,
La care-mi sunt înhămate amintirile,
Trece pe–artera principală
A inimii mele.
„Scîrțîe din osii carul...”
Dar din el nu cade
Nici o steblă de amărăciune,
Ca să uşureze mersul
Vehicolului pocit...
Pe parcurs, mişcarea sa
Devine mai anevoioasă
Încît am impresia
Că anii şi-au pierdut
Darul numărătorii
În văile Ineascăi...
Trăgîndu-l alene amintirile,
Carul se-opreşte la o stație
Neidentificată,
Dar făcînd parte din inima mea,
Care parcă nici nu palpită,
Nu cumva mă întreb,
S-a aprins şi arde
Vreo tristețe din cîte sunt
Stivuite în car?
Ah, inimă, inimă, chiar şi prin
această fumegare,
Nu trăieşti înzadar!

****

Noaptea mă înseninează cu păsări
Întoarse acasă din lungă plutire
Tristețe, nu-mi da binețe,
Întoarce-mă-n poezia copilăriei.
Acolo voi vorbi cu firul ierbii,
Cu stropul de rouă
Cu semințele-n germinare,
Şi zilele-mi vor planta-n priviri

Rădăcini de lumină,
Din care alte zile
Vor fi să răsară, să vină.

****

De ce sunt melancolici norii?
Cînd ştiu că sub plapuma lor
Freamătă o sumedenie de păsări
uitate de oameni în zbor?
De cînd s-au dezlipit de mine
Zilele tinere,
Mă iau în seamă
Numai orele acoperite cu nori,
Trecutul nu-şi mai aduce aminte de mine,
Prezentul mi-i tulbure,
Gîndul la ziua de mîine
Mă înnegurează...
Tu, fiule, ce mai faci?
... învață
în locul meu ca să zbori.

****

La Marea albastră a Malovatei noastre cernite
Învelişul verde-galben al malurilor
Îmbătrînite de toamnă
Parcă pluteşte.
Pe spinările peştilor,
Antrenați în stihia destinului lor,
Asemănător
Cu-al locului de-aici,
dar şi cu-al omului,
A clădit în tulpină suflet
Din sufletul său,
Slăvindu-l altfel pe Dumnezeu,
Lăudînd lucrarea sa
În fiece frunză cerească
Şi în fiece pămîntească stea.
La Malovata

A fost odată un Balaur al frumosului!
Dacă nu era –
nu se povestea.
...Firicel de iarbă rea!
****

La Malovata

Valul unduieşte,
Legănînd steluțe,
Visele sărută
Valul cel curat.
Gălbeneşte frunza
De oglinda apei,
Lin se-atinge-o ciută–
Ochi înlăcrimat.

****

Domnişoarei S. Palady

De cînd m-am despărțit de tine,
Să te revăd n-am îndrăznit
Păstrează taina întîlnirii
Acel Luceafăr văduvit

De-atîtea clipe împreună
Ce le-am trăit şi le-am trăit...
Luceafărul dintotdeauna
Ne tot veghea din infinit.

Părea că-i din iubirea noastră,
Părea şi el îndrăgostit,
Urcat pe bolta lui albastră
Măreț şi-n tristu-i infinit.

Cînd apăream – prin nori răzbea,
Pe măguri revărsînd văpăi
Şi toată zarea încăpea
În ochii tăi, în ochii mei.

De drag de noi se arată
Ca dintr-o inimă de mit.
O clipă-i viața noastră toată.
... iar clipa nu-i, ne-a părăsit.

****

Rodicăi Vartic

Viața nu-i o veşnicie,
Să luăm cu toți aminte,
Nu se cumpără, nici vinde,
Dac-o minți şi ea te minte.

E în urmă, nu-nainte,
Fă aşa ca să te-ncînte,
Fapte dă-i şi nu cuvinte
Pînă-n clipa-n care-asfinte.

Viața nu-i o veşnicie –
Ține cît o păpădie
Şi e vai de cel ce-o plimbă
Prin hățiş de lege strîmbă,

Vai de mizerul ce-şi schimbă
Neamul, norii cînd l-apasă.
Este crimă sîngeroasă
A-ți trăda popor şi casă,

A primi străini la masă
Ce te pradă şi te lasă;
Crezînd că-i de viț-aleasă–
Te mai şi voievodează.

Ah, nemernicul ce-ți schimbă
Limba ta cu a lui limbă!
Şi te dă neghiob afară
Şi din limbă, şi din Țară.

Şi-am zis frunză de lichea,
Trădător în Ţara ta,
S-a mai întîlnit cîndva?!
...Ştefane, nu ne lăsa!!!
****

Antisentimentală

Unor politicieni autohtoni

Ţi-e silă şi ruşine
Să treci pe lîngă voi
V-ar sta cumplit de bine
Cu turmele de oi.

Pe libera păşune,
Cu verdele-i frumos,
Un dram de-nţelepciune
L-aţi strînge de pe jos.

Şi cu încetul, poate,
Ani lungi tot ciobănind,
V-aţi teme de păcate
Comise chiar şi-n gînd.

Aţi blestema minciuna
Pe care-aţi pus-o-n steag
Şi n-aţi zoi întruna
Al ţării nume drag...

Ni-i silă şi ruşine,
Ne sbatem în dureri...
V-am meritat, ruine
Din ziua cea de ieri?!

Dar vine gongul, bate,
Adie a sfîrşit,
În lături, strîmbătate,
Ţi-i trupul putrezit!

Vă traversează vîntul
Pustiului. Şi-atît.
Slăviți pe veci pămîntul,
Că nu v-a înghițit.

****

Sub povara singurătății,
Grea şi amară,
O văduvă îşi recapitulează
iubirea,
Trăind-o imaginar
Ca-n primul fior,
Ca prima oară.
Dorule-dor,
Neastîmpăratule!

****

Melancolie, pasăre rară
Împrăştiindu-ți trilul
Cît ține cerul şi pămîntul,
Mi-ai înlăcrimat sufletul
Pînă la limpezire.
Tristețe frumoasă,
ai curs prin mine
ca o apă tămăduitoare
de rănile bucuriilor
nemeritate.

****

Lasă-mă, dorule
Cu victoria cîştigată
în războiul
purtat cu mine însumi,
în sfîrşit, m-am învins,
reparîndu-mi toate greşelile,
recăpătîndu-mi pacea
care aminteşte

forma şi dimensiunile
ultimului strop de rouă
căzut de pe fruntea
părinţilor mei.

****

Sufletele noastre
Îngemănate cu timpul,
Ne-adîncesc în trecutul pămîntului
Cu o umbră-a teroristului nebănuit
Fiecare vrea să trăiească mai mult,
izgonind transparența,
Făr-a dori... bătrînețea –
Nerecunoscînd frontierele
Conştiinţei, sfidînd bunul simț.
„După noi, spunem, şi potopul!”
Iată şi semnele grăitoare:
Sufletele noastre calamitate
de grindina... nesufletului.
Or, ăsta e după potopul
cel mare de numai încă... o lacrimă?

****

Te-ai avîntat spre nemurire
Cu-o toamnă de adîncuri plină
Încărunțit de o iubire
Ce-a fost şi n-o să mai revină.

****

Vreau o muzică lină, adîncă
În care-ar vibra
Suferințele sufletului meu,
Precum şi inima-ntreagă...
Prin astă muzică lină, adîncă
Ne-ar putea întîlni
Dumnezeu.

****

Dispărînd mai ieri Pegasul,
Muza a cam ațipit...
Doamne, oare ce-am greşit,
Dacă un neisprăvit
Fură şi iconostasul?!...

****

Şi tot aducînd vorba despre mîhnire,
Despre pericolul ce-l ascunde,
Despre partea ei nevăzută
Care totuşi ne... vede;
Despre cîte explozii
Poate conține –
Mie, purtătorului ei,
Mi s-a făcut milă de mine.
De noi, de ei, de voi...
De aceea să nu
mai inventăm noi tristeți,
Ci şi pe cele vechi
Să le trecem la paragraful
„Triste-amintiri... cu indispoziții”
Sau la cel întitulat
Categoric „Uitare
Fără şanse de recuperare.”
****

Gînd

Fiului Petrică

Ce e viața?.. Ce e viața? –
Mă-ntreb seara, dimineața
Şi mă-ntreb întotdeauna,
Pe ninsoare şi furtună.

Nimeni însă, de niciunde,
Nu se-ncumet-a-mi răspunde
Este soartă? Este-o lege–
Cum să ştii a înțelege?

Poate-i numai o părere
Sau e zbucium şi durere?
Vino viață, mi te-arată,
Dar să nu pleci niciodată.

****

Un decembrie sumbru mă urmăreşte...
într-o moară pustie,
Ale cărei pietre
Scrîşnesc enervate în deşert
Din lipsa boabelor de grîu,
Amintind parcă acel calvar
Traversat de destinul părinților mei,
Am văzut cum se macină timpul,
Zilele omului flămînzind
La un început de mileniu trei,
Cu moartea ce urcă în ei–
Drept unicul lor salvator...
Veacule, m-ai înspăimîntat
Şi pentru... secolul următor.

Chemare

(poezie de debut, publicată
în revista „Moldova”, 1980)

Ştiu, omul are nevoie
De toate în viață şi vrea
Ca toată lumina să-i fie
Alături, cu pace şi flori.
Eu vreau ca livada în floare
Veşnic să cheme albine
În sute de noi generații!
Prind adierea de cîntec –
Ce noi, ca strămoşi de-altă dată,

Pe glia de azi vom rosti-o –
În secole noi să străbată
Orfeu şi cu muzica sa!
Deci fie şi raze de stele,
Deci fie şi noapte, şi zi,
Doar toate rămîn ale mele,
Aşa precum sunt şi vor fi!

Ianuarie la Ciocana

Pomii au rodit de promoroacă
Brazii luminile-n culori îşi joacă
De ce e trist și multă neglijență?
Cînd e-ntronată-n capul mesei...Indulgența?

Fiicei Nicoleta

...Cînd vei creşte mare,
îi spune mama,
Vei înțelege că orice bucurie
Îşi are... şi drama.

Cînd vei creşte mare,
vei aplauda mugurii desfăcuți
din coronița mamei tale
plină de înțelepciune.

Cînd vei creşte mare,
vei ghici clipa iubirii
părinților tăi, care te-au adus
să urmăreşti îmbulzirea la geam
a florilor primăverii.

Îngeraşul tatei, îngeraşul mamei,
Tu vei creşte mare;
Într-o mare floare
pentru primăveri!

Calvarul Bucovinei

Plătim tribut veneticilor
Din propria sudoare.
Rupem pîinea de la gura copiilor
Şi le-o oferim lor.
Ei, în schimb,
Ne omoară datina, limba,
Sclipitorul folclor,
Iar odată cu acestea–
şi pe noi.
Ne-au îngenuncheat văile
ştefaniene,
Înjură Carpații
Cînd ning şi plîng româneşte
şi le închid gura
Cînd româneşte vorbesc...
Le-ar place cumva
Aceeaşi stare de lucruri
Pe meleagul lor strămoşesc
Din Poltava?!

Inel

Janei, mama lui Sorin

M-a tulburat o întîmplare
Ce-am împărțit-o-n doi cîndva.
Era pe cînd da pomu-n floare
Şi-n tinerețea mea era.

Tu îmi veneai dintr-o stihie
De care, fraged, nu ştiu cum,
Gîndeam că-i pură veşnicie
Ce dăinuieşte şi acum.

Erai (îți amintesti?) frumoasă,
Încît păreau uimiți, la fel
Ca mine – zorii de mătase
Ce s-adunau într-un inel.

Erai atîta de frumoasă
Şi noi am revenit acasă,
Ca nu cumva dintr-o minune,
Să-ți intre degetul în el.

Moment

O adolescentă
Îşi dorea ursuleţul de catifea
Zărit în vitrina unui magazin
Şi obținîndu-l
Şi-a redobîndit copilăria.

Poveste cu laş

De laş ce sunt
mă aflu în căutarea
unei arme,
pe care viața mi-a pus-o
în mîini la început,
alături de minunile lumeşti.

Învățătorului Alexei Andoni

Din înălțimile astrale
Căderea stelei în rotire
Dă strălucire urmei tale
Rămasă-aici ca o iubire

Zidintă-n propria-ți lucrare
Ce dăinui-va ani de-a rîndul,
Cît la Ineşti în fremătare
Vor fi şi codrii şi pămîntul

Şi-n tot ce-i zbor şi e cetate
Noi punem dragostea fierbinte
Şi-al inimilor clopot bate,
De tine aducînd aminte.

****

Mă dor amintirile
nu pentru că mi-ar răscoli
vînturile şi zăpezile
ce s-au perindat
în trecut,
ci pentru că nu-mi surîd
altele, în viitor,
încărcate cu-acelaşi sens,
cu-aceeaşi durere frumoasă,
de-acum neînsufleţită
şi împrăştiindu-i-se cenuşa pe vînt.

Cînd voi pleca

Fiicei Veronica

Într-o clipă, într-o zi
Voi pleca. Şi-unde-oi fi –
Voi fi ploaie, voi fi vînt
Sau m-o coperi pămînt,
Chiar de frunză-oi deveni –
Tot pe tine te-oi gîndi.
Voi fi suflet ce va ține
Calea numai către tine.

****

Prin bunătatea pe care-o zidim
zi de zi
Oprim veşnicia pe pămînt
Atît pentru ziua de azi,
Cît şi cea de mîine.
După noi, totdeauna,
Cineva mai vine.
Urmaşilor! Să nu ne condamnați
Pentru excesul nostru de trufie,
Pentru exageratul optimism
față de momentele...triste
Ale viitorului trecut.

****

Cum tot ce dărui altuia
Îți va reveni înzecit ție,
Clădeşte – aici, pe pămînt,
Viitoarea ta avuție.

****

Iar m-ai cuprins, moment de realitate...
Mi-ai forțat uşa sufletului
Şi-ai intrat tiptil
cu paşi de copil...
Părăseşte-mă şi-ți voi zice
Sora mea de cruce.
Lasă-mă, căci îmi înnebuneşti
Ochiul din interior.

****

Unicul său neajuns
este că se crede...
Cel care nu este.

****

Cîinii huzuresc pe pămînt,
iar în ceruri păsări
Şi-au uitat cîntecul.

Sinceritate

Deşi sunt sinceritatea întruchipată
cum să vă spun, copiii mei,
că după Tatăl Ceresc,
eu v-aş fi fost
Cel de-al doilea ocrotitor
pe care l-ați meritat,

dar nu purtați nici o vină
ce-ați crescut ca dintr-o milă străină.
Din ce în ce mai des,
îmi dau seama
că nu voi m-ați ales,
ci întîmplarea m-a găsit
pe mine
spre a vă fi măcar
derivat din fapte puține.

Unui pretins martir

Condamnați-mă, apoi iertați-mă...
Pe rugul construit
Din flăcări mistuitoare,
voi recunoaşte:
Călcînd din păcat în păcat,
Cerşesc biografia de la istoria neamului.

Nostalgică

Fiicei Elena

Ca o ploaie în fereastră
Iar îmi bate amintirea:
S-a călătorit iubirea
Şi-i pustie viața noastră.

Viața mea şi a ei viață,
Două vieți în una prinse
Ei – privirile i-s plînse,
C-aş lua-o, ah, în brațe

Şi-aş umplea cu ea cîmpia
La Ineasca din poveste,
Unde-amurgul de pe creste
Scaldă-n flori... copilăria.

Şi i-aş pune-n trup tot vîntul,
Şi cu dînsul aş iubi-o
Pînă dincolo de– adio!
Cît e apa şi pămîntul.

****

Amintirea
Despre rochia ta în mai
Înseamnă dorul
La toate timpurile...posibile.

****

Să stoarcem umbrele din voi
Mereu păziți de o femeie
Cînd cade modernismu-n voi
Opriți planeta cu-o ideie.

Baladă tristă pentru Afganistan

Rană puroindă pe trupul
În riduri al Asiei
Cîtă bărbăție cuprinde opunerea în fața
seismelor şi războaielor interminabile
Care îl sfîşie şi pe bunul Allah?!
Năframa albă dă grație dansului tău,
Melodiile curg în ritmul dunelor de nisip
şi pietroaie-nghețate...
Oare cît o să fii nevoit să-ți admiri, plîngînd
În fața tragediilor umane,
demnitatea ce-ar trebui s-o urmeze
fiece suflare din lume,
Neprihănitule şi neîncovoiatule
POPOR AFGAN?!...
****

Din jurnalul unei femei disperate

Toţi, dar absolut toţi bărbaţii
sunt la fel,
Ca şi cum la naşterea lor
a asistat aceeaşi stea.
Ca şi cum în palmele lor
S-ar fi topit unul şi acelaşi fulg,
Ca şi cum şi-ar fi răcorit frunţile
Cu unul şi acelaşi strop de rouă.
Ca şi cum, ca şi cînd
Fără ei n-ar respira
Bătrînul Pămînt...

Fierbere

Fiului Sorin

Înfricoşaţi, copacii agită întreaga societate,
Se clatină cerul, pămîntul
de pe întreg arealul românesc...
Parcă ar fi nimerit
pe făgaşul unei repetiţii generale.
În preajma judecăţii de apoi
se profesează furtul de proporţii
din greşeală-n greşeală,
ne-am pomenit într-un labirint,
în care odată întrînd,
cale întoarsă nu există.
Îndemnat de Iuda,
fratele-l vinde pe frate;
Din ochii lui Iisus
se preling picături de sînge.
Lumea, cu mileniul trei în braţe,
îşi proiectează stelele ce i-ar sprijini
revenirea în secolul unu
chit că-i departe-n trecut.
Şobolanii roşii dintre Nistru şi Prut
Se pare c-au şi aterizat
Pe locul de unde-au plecat.

****

O lalea între gunoaie,
Un gunoi în floricele...
Doamne, cum se-npreunează
Vechile cu noi lichele!

****

Moarte, nu te ți, nu te ți
în fiece zi
în zîmbetul meu întinerit
de razele căzute
din pomul speranței
ce mă mai şi apără.
Tu, amico, zi de zi, cobori
cu veselia ta în noi!
Trecutul meu nu-ți poate spune nimic,
în afară de faptul
că părăsindu-mă,
îşi muşcă buzele,
că mi-a lipit prea devreme
zilele în albumul său
şi astăzi ar rupe cîte o filă
s-o răsfoiesc, retrăind-o,
între luni şi marți,
între joi şi vineri,
de exemplu,
astfel recuperîndu-şi
timpul pierdut în grabă nemotivată.
Moarte, muri-ți-ar numele.
Să ți-l uite lumile
Sta-ți-ar inima-n loc,
arunca-ți-ar hainele-n foc
cu toate clipele la un loc!
Moarte nu te ți
Tot mai hîdă
Prin neputință cu fiece zi.

Copiilor mei

Sorin, diamantul meu de duminică,
Petrică, durerea mea de luni
Radu, tînga mea nostalgică
Victor, enigma mea de marți!
Daniela, pasăre neînvinsă de nici o-nălțime,
Nelly, floare mereu dornică de dimineți,
Elena, acuzatorul meu care
va avea totdeauna dreptate
şi eu niciodată nu mă voi putea
cu nimic îndreptăți...
Veronica, sufletul sărbătorilor mele,
Nicoleta, lacrimă sărutată de-un înger.
Toți c-o limbă de români,
Toți c-o țară – România!

Stele de ianuarie

Stelele cădeau pe ramuri,
străluceau cu raze noi,
De iubirea celor doi,
Noaptea s-a ascuns în geamuri.

Balada bujorului

Fiului Victor

Ningea florarul cu petale,
Copacii emanau regrete
Desprins din gîndurile tale
Ningea florarul cu petale
Pe țărmul viselor secrete.

Crescute în intimitatea
Ființei tale în pornirea
De-a-mbrățişa străinătatea
Unde credeai că libertatea
Îți dă şi fructul împlinirii.

Ci nicăieri nu te aşteaptă
Un loc mai sfînt decît acasă,
Cu legea-i găzduirii dreaptă,
Aici şi-a arborelui şoaptă
Ca însăşi viaţa-i de frumoasă.

****

Domină cîinii pe pămînt,
în cer – pasări uitate.
Şi cei rămaşi ce ne-nconjor
Admiră libertatea.

Etalonul păcatului

Fiului Radu

Unitatea de măsură
Este ca să taci din gură,
Să asculţi ce spun majorii,
Să fixezi ce-au zis minorii.

Dacă rolul tău pe lume
Alţii sunt doriţi de-l cîntă,
Nu te frînge de durere:
Jalea are să te mintă...

Unitatea de măsură
Este de la Dumnezeu,
Deci, fii vrednic, Isprăveşte,
Este doar destinul tău...

Ceas nocturn

Fiicei Daniela

Un condei şi-o lumînare
Mă-ndemna să-mi storc talentul
Şi să mint eternitatea
Cu o bîrfa în pistrui,

Cu-o țigară-n scrumieră
Prefăcut că savurez
Viața mea de păpădie
Și cuvîntul... pe hîrtie
Prefăcutu-sa-n prostie...

Calea noastră toată
Sunt nuvele pe hîrtie,
Ce există-n vînturi tulburi,
Dură ca o păpădie,
Viața este o tristețe!

Triptih nocturn

La ivirea mișeleasc-a vîntului de noapte
Ca un hoț de drumul mare...
Se năruie sănătatea,
În pleata cărunțit-a timpului uman

****

Am întîlnit un liliac
în miez de noapte
Avea nevoie de un sfat
Mi s-a plîns că are...
grijă de moartea lui.
Cînd lumina zilei
L-a chemat...

****

În nopțile senine de iulie
mă pomenesc cu stele negre
pe cerul albastru unde
în bătaia lunii plutesc
păsări albe, rătăcite
în visurile mele...

****

Fiicei Nelly

Între viață şi noroc
Ne asistă-un prooroc
Să învingem neghiobia,
Bîrfele, invidia.

Între vise şi noroc
Ne surîde echivoc
Dulcele şi-nțelepciunea,
Crezul, dorul, rugăciunea...

Între arşiță şi vînt
Se strecoară un cuvînt
Ce ne-ndeamnă la tăcere
Cu ispită şi plăcere...

Între moarte şi noroc–
Floare verde siminoc!..
De-a trecut viața toată,
Nu există altă soartă!

****

O-ntrebare...supărată
Săptămîni mă urmăreşte
Tot cerşind o socoteală
De la drumurile vieții.

Calambur de neajunsuri
Am ajuns să fiu, Maiestre!
Chiar de-a spus Caragiale...
Pîn" acolo mult mai...este."

Eu cerşesc Perfecțiunea,
De-o fi toamnă, de-o fi vară
Că-ntrebarea, supărata,
Îmi tot cere socoteală.

Visul

Fiicei Daniela

Suntem în vis, aceeaşi robi
Ai Fanteziei şi Speranței,
Cădem în marile depresii,
Conflictului şi Cutezanței...

Se trec şi pleacă în istorii
De azi, de mîne şi... de ieri
Aceleaşi vise, cu speranțe
În iarnă,vară, primăveri.

Doar toamna este-a mea Regină
A frunzelor fermecătoare
Cu existența de-a-mi reține
Întreaga gamă de Candoare.

Da, visu-i unica Planetă
Unde persită Veşnicia,
Noi generații exista-vor
Dacă păstra-vor Poezia.

Riscul

Plutesc cu lancea de oțel
Într-o barcă găurită de... prieteni,
Poate voi găsi salvarea în
Indulgența
Căilor naive ale speranțelor.
Vreau să mă-ncaier într-o
Bătălie, pe viață şi pe moarte,
Pentru a-mi apăra prietenii
În nebunia relativității,
Căci sunt om!

****

Din pomul tinereții
Cad florile de măr,
Plăcerea şi tristețea
Topeşte-un Adevăr.

Noi trecem căi răzlețe,
Plutim ca păpădia,
Destinul confirmîndu-l,
Prezicem Tragedia.

Mereu suntem departe
Cu Eul său aproape
Şi credem c-Aventura
Ne-a mai menține, poate...

Din pomul tinereței
O floare ne priveşte
Şi într-un zîmbet cade,
Şi-n haos se topeşte.

****

Azi începem o nouă bătălie,
Balansată între viață şi moarte,
Neştiind: vom ajunge –
La-ncheierea asfințitului
Cu un nou Răsărit.
Ceasornic uriaş al Terrei
De ce stai cuibărit în noi
Ca o vicleană femeie,
Care cearc-a ne convinge mereu
Că doreşte să ne salveze?

****

Nu-mi aparțin întotdeauna mie
La orizontul roşu-ncepător,

Ba sunt sedus de-un tril de ciocîrlie,
Ba de un corb cu glas croncănitor.

Mi-e frică de schelete zburătoare
Cu un penet în haos plutitor.
De oamenii cu viața pe latrină –
Conduşi în lume de un înger răpitor...

Mă doare gîndul tău...

Angelei Gurdîş
(mama lui Victor)

Mă doare gîndul tău cel trist
Ce-a poposit pe chipul tău,
Mă blestemi, mă consideri... antihrist,
Deşi păcatul nu mai e al meu.

Se scurge timpul peste geamuri
Şi viața trece-n viitor,
Îmi laşi durerea-n seama firii
Pe fir de ață şi topor.

Tu ai învins! Eşti neclintită
Într-o concluzie a vremii,
Nu vreai să mă alini, iubito
În disperarea întîmplării

Reper

Au coborît din univers
Văpăi de umbre-armonioase,
Eu port copilăria-n vers,
Prin ea rămîn mereu acasă.

Luat ostatec de lumină,
Mi-i timpul zbor şi coborîre,
E şi-ndoială şi rutină
Şi-n toate am clădit iubire.

Reper mi-i numai Eminescu,
În ciuda timpului modern,
Mă-ncîntă pururi tot cerescul,
Eternul infinit din El!

La început

Cît de naiv mai credem
că timpul ce ni se rezervă
se află totdeauna
la început,
uitînd însă
că de-a lungul său
moartea goneşte
cu viața alături
de-atîtea ori întrecînd-o
şi întemnițînd-o
în necunoscut.

Rugă la sfîrşit de martie

În ultima noapte de mart
Luna se rostogolea în ramurile
zarzărului, doborînd întunericul
şi pomul în floare,
chemîndu-ne să ne înfruptăm
din acest miracol
Dar nu i-am auzit respirația,
voia, liniştea, cîntecul.
şi-astfel primăvara
s-a prelins fără sens
pe lîngă inima mea.
Întoarce-te, martie,
mi-e dor de freamătul tău
şi-aşteptarea de tine e grea.

Făptură

Mi-s propria unitate de măsură,
fac ce vreau cu dimineţile mele,
împart secundele aşa
ca să-mi mai rămînă
pentru ziua de mîine,
ca-n una din ele
să te pot regăsi
pe tine,
făptură gingaşă ca roua,
netrecătoare,
veşnic tînără şi nouă.

Orfani de ţară

S-a luat, ah! negura
Într-o noapte, într-o zi,
Pentru a se limpezi
Răutul şi Măgura

Şi s-au dus, tot dus în lume
Mame, fraţi, surori, copii,
Să-şi găsească-n bani un nume...
Ţară, tu, chiar să nu ştii?
***

Oră

Nepoţelei Cornelia-Adelina

După noapte vine zi,
După ziuă naşte noapte.
Ştiu că mă veţi părăsi
Dulci copii, ca nişte şoapte.

Dar să ştiţi că niciodată,
Nici o oră-n care-am fost

N-am uitat cuvîntul tată
Cel de dor şi adăpost.

Am strîns fulg şi primăvară
Într-o floare, într-un pom
Să devină mai uşoară
Grea, povara cea de om.

Cînd vă vor atinge floarea
Pomul, ramul, depărtarea.
Să veniţi măcar în gînd
La Ineasca, la mormînt...

Viitorului copil

Mă lasă, Dorule,
Ispitit de lacrimi
Cu Cel de sus
Şi cu sfîntul Adevar al Împlinirii.
Copilul meu din zi în zi...
Se-avînta-n viitor ca florile în măr.

Minune şi tristețe

Dedicație Vinei Paerele

Viața este o tristețe
Fără grai de viță-aleasă
Fără floarea tinereței
Fără omul drag la masă.

Viața este o tristețe!
Dacă ai trădat amorul
Și-ai dat la o parte dorul
De pe drumurile vieții.

De-ndrăgeşti la culme banul,
De vinzi pragul, de vinzi neamul,
Viața este o tristețe
Ca, fără de ploaie, ramul.

Confruntați realitatea
Şi deschideti, larg, ferestre.
Fără merite oneste
Viața este o tristețe!

Nistrul s-a scindat în doua
Dar totuna ninge, plouă,
Năboitu-ne-au cu anii
Toți bețivii, narcomanii.

Nu e simplă nebunie
Acest rău care ne ştie.
Viața este o tristețe!
Fără vlaga poeziei!

Între micile exceptii
Cu taclale şi bineți,
Într-un vis şi-o amintire,
Viața este o tristețe!

Exercițiu

O văduvă tresare
în povara singurătății.
În fiecare din noi
persista plictisul
şi indescifrabilul
curaj frînt de
nedreptate...

Zori înrourate

Dimineți în aşteptare,
Dimineți ocrotitoare,
Toate rîd cu tine-alături
Prin nestinsele omături
Şi prin ploi, şi vînturi grele
Ca şi dorurile mele.

Într-o viață

Fiicei Veronica

Într-o singură viață
poți învăța
durerea, eşecul,
apoi sălbătăcia, înecul,
trădarea, minciuna
vînzarea, ranchiuna,
pierderea dintotdeauna.
Doamne, mai dă-mi
Încă o viață
Aici, pe pămînt
să mă vindec
de greşelile toate
chiar şi de cele
comise în gînd.

****

Mă urmăreşte artistul din mine
În rol de paiață, la piață,
Căci o şcoală este viața
Fără de vacanță...

Prier continuu

Caut întruna cuvîntul
care să-ți placă
şi prin el să mă placi
pînă dincolo,
pînă cînd vom fi adpotați
de tărîmuri neumblate de noi,
doar bănuite
cu stele ieşindu-ne-n cale,
se spune
cu vînturi cuminți
ce întineresc iarba
şi rîu şi izvor...

Caut întruna cuvîntul
ce te-ar exprima şi pe tine
s-auzi mereu cum nu se duce,
dar vine
primîvara visată de mine.

Risc (variantă)

Vîslind c-o lance de oțel
Într-o barcă găurită de... prieteni
Sper în cucerirea
noilor căi
de pe noile mări
Pînă cînd îl voi învinge
pe cel care sunt.
apoi le voi lua pe toate
de la capăt.

Glorie

Pentru Gheorghe Ghimpu

Din umbrele durerii
Martiri din „Sfatul Țării”
Ne urmăresc destinul
Ce ne-a ieşit cu plinul
La răsărit de veac.
Din vrerea lor se-arată
Şi-acum ca altădată
Minunea împlinirii
A cîntecului dac.
Mă-nchin gloriei tale
Şi numelui tău sfînt
Cu munții şi cu marea
Ce ne aduc în cale
Secundele natale.

Mîntuire

Nepoțelei Cornelia-Adelina

Vino mai des, iubire,
şi dă sens adevărat
acestor ape care cresc
în jos, în jos, în jos
Şi-acestui soare care arde
Atît de tînăr şi frumos.
Vino mai des, iubire
Şi ia-mă în inima ta
Şi-n sufletul, sufletul tău
Cel fără de care
Ziua e noapte şi noaptea e zi,
Vino mai des, iubire,
O, tu, înrobire mîntuitoare.

Castele

Supranumiții noi
Bogații înalță
Castel după castel
Conform (cred ei) meritului
Ce le aparține prin luptă
Şi dăruire şi istovire,
Necum pe lacrimile
Şi suferințele celor
Îngenunchiați în fața icoanelor
Întru mîntuire.
Mai cred noii
c-atunci cînd îi va chema
Cerul,
Vor lua într-acolo
Şi castelele
Chiar dacă n-au pus nicicînd la masă
Vreun flămînd în ele.
Creatorule,
Mută-i pe cei sărmani, oropsiți,

Osîndiți, umiliți, vlăguiți
În aceste faimoase clădiri,
Iar pe stăpînii pretinşi
Fă-i să cerşească
Măcar o singură dată
Ca să nu uite că exişti
Şi că în jurul lor
Mişună oameni
De-o mie de ori
Decît dînşii mai trişti.

Paşii

Mergem în nicăieri,
În urmă nu rămîne nimic,
Înainte nu se zăreşte
Nici atît.
Două ape curgătoare
Plîng de viață trecătoare
Ce-a din stînga nu ne-aşteaptă,
Ce-a din dreapta – ne îndreaptă
Şi ne cheamă unde ni-s
Frați de faptă şi de vis.
Paşii întru-acolo mi-s.

Menire

Arătîndu-ni-se-n vis uneori,
Morții noştri nu ni se plîng
De foame, de tristețe,
De frumusețe sau singurătate...
„Cînd veți reveni oare acasă?”
îi întrebăm.
Tăcerea lor înseamnă
Că de acolo încă
Nu s-a întors nimeni şi nicicînd.
Plus îndemnul

Să nu lăsăm carecumva
Neterminată
Menirea ce ni s-a dat pe pămînt.

****

Absurditate?!
Pe vremea chiciurei,
Societatea încearcă
Să-şi pună pe nas ochelari
Fumurii...
Se vede?
În loc de caii şi boii docili
În ham, şi în jug
Intră în brazdă măgarii;
De foame, lihniți,
Latră cîinii la lună
Barza vînează tigri
În lunca Prutului
Uitînd să ne-aducă
În ciocul lor... copiii!

****

Poezia –
pasăre sălbatecă
neîmblînzită,
nedomestecită
încă de nimeni

Copilărie

Le părea bine că iară
Moare vara, primăvara,
Moartea a ucis *urgia*
Pasărea-copilăria.
De ce moare pasărea din noi,
Cine să-i lipească aripi noi?

Luna nopții bătînd la geam, albastră–
Pasăre, copilăria noastră.
Fulgi desprinşi din cerurile nalte
Pomi de roadă grei în raze calde
Tot ce vezi trăieşti frumos în jururi–
E copilăria cea de-a pururi.
S-o păstrăm totală în simțire–
E de zbor, de vis şi de uimire.

Cîndva

Tatăl meu cîndva dedica ode
timpului care l-a văduvit
de romantica tinereței,
şi de-aceea,
în semn de protest,
nu mi-a lăsat sculele
ce-au chinuit hîrtia,
decît cele de lucrat pămîntul.
Ah, poezie!...

****

De cum ne naştem
păsări albe să asaltăm înălțimile
infinite,
Încep a îmbătrîni aripile
Şi cădem din zbor,
Pentru ca foarte curînd să
ne ascundem în țărînă..

Eternul prezent

Se mătură ograda,
se-aduc în ordine
covoarele-nvechite,
În urma procesiunilor funerare

ale părinților,
se prind lacătele pentru ruginire
la uşi, la ferestre, la porți...
s-a încheiat un destin,
a asfințit drumul unei generații
în istoria umană
cu toate slăbiciunile
şi însignifiantele împliniri...
Pentru cineva totul începe
la un veşnic trecut
ce rămîne
Şi un etern.. prezent..

****

Arunc ancora pe nisipul auriu de pe
litoralul iubirii
Cu norii pe cer plutesc fluturaşi,
Chemîndu-mi cu-o voce-n surdină
Anii întruchipați într-un copil.

Flori de tei

În sala de lectură
Unde din cărțile rare
Se furişau între noi
Amintiri cu eroi din epoca
lui Eminescu,
ecoul intuit al lacului Albastru
invadat de nuferi din lunca
de la Ipoteşti şi Ineşti...
Amprentele lacrimilor Veronicăi Micle
Ajunsă la Iaşi...
mi-ai adus o ramură de tei,
ale cărei flori
au rămas afară parcă
în aşteptarea lui Eminescu.

Destin

Părinților mei

Loviți de vreme şi de soartă
Şi tot umblînd prin lumea mare,
Arar vedem cum pe la poartă
Vin bunii noştri din uitare.

Stau necăjiți de cale multă
Cuminți şi blînzi în aşteptare
Şi numai drumul mai ascultă
Tăcerea lor răscolitoare.

Ce-au fost? Şi meşteri. Şi-n viori
Le stăruie biografia,
Dar mai întîi semănători
Stropind cu lacrima cîmpia.

Cînd mi-amintesc de ruga lor,
De glia transformată-n pîine,
Le-aş da, să nu le fiu dator
Şi viața care-mi mai rămîne.

Despărțire

Încerc să-ți înțeleg mîhnirea
Chiar dacă timpu-i văduvit
De cazul trist al disperării
Din ziua cînd ne-am despărțit.

Nu am talent de familist
Nu mă consider fatalist
Ci doar un simplu muritor
A mia parte ...din popor.

Odă bîlbîiților

Păzea! O haită de netoți
S-au cuibărit în viața ce ni-i.
Să fie cei din urmă hoți
Pe care i-a trimis chiar Lenin?

Cum să te uiți la ei? Gîngavi
Sau bîlbîiți, o, Doamne sfinte!
Dar ne conduc aceşti bolnavi
Încît nici nu avem cuvinte.

Măcar de-o simplă grea ocară
Măcar mînia să ți-o spui.
Ei sunt cu creierii de ceară
Iar vremea lor s-a stins şi nu-i...

Şi mîine-n zori, ne-o întreba
Această nouă românime:
Cu ce-am greşit, dacă-i aşa,
De nu avem viitorime?

Ba o aveți. Că lumea se va
Debarasa de ei, curînd,
Şi-o curge tînără, ah, seva
Prin rădăcini, din vechi pămînt.

Prin rădăcini şi jurămînt.

Dacă...

Dacă pierzi simțul
de-a face un bine
dacă uiți că eşti
trecător pe pămînt
ascunde-te de tine însuți
şi nu-ți aduce aminte nicicînd.

Duşmani

În ciuda lor noi suntem şi mai tari
Căderile devin învingătoare
Învinşii sunt ei, iar noi – învingători
Cît mai simțim pămîntul sub picioare
Pămînt de precursori şi de feciori.

Mai frumos...

Mai frumos pe lume nu-i
Decît pasărea cu pui
Mai frumos pe lume nu-i
Ca surîsul pruncului
Mai frumos pe lume nu-i
Decît omul binelui,
Decît omul cu dreptate
Numai în a sa cetate.
Şi mai dulce-n lume las-că
Nu-i ca limba românească.
Mai arzînd pe lume nu-i
Ca văpaia dorului.
Mai frumos pe lume nu-i
Patriotu-n țara lui.

Viața lîngă pîine

Pentru Ion şi Zinaida Cozma

Dacă fugim de-acasă
În locul nostru cine rămîne?
Cine s-aprindă soarele
Şi cine să dea drumul zorilor,
Cîntecelor, priveghetorilor, pe-aceste măguri de văi
Ce seamănă leit
Cu părinții mei şi ai tăi?
Dacă fugim de-acasă
Cine să ne poarte numele

Coborîte din basme
Cu meşteri făurari
Şi cu lăutari
Pentru zile mari?..
Dacă nu eşti cel care eşti
Că ai fost
Să aibă viața vreun rost?!.
Noi nu plecăm de-acasă,
Adică de la voi
Pîine frumoasă,
Zare aleasă
Dor necontenit
Niciodată sfîrşit...
Țară care vei fi.

Leonardo

Ai încălecat pegasul secolul 16,
Să ți-l faci rob pe cel al atomului, fără a
îngădui să cobori din şaua veacului XXI.
Toate firele cărunte ale
Chipului tău ne ademenesc
Sacru, enigmatic cu surîsul
Giocondei!..
Leonardo! Leonardo!
Cît de încrezătort ai ştiut
Să încăleci Viitorul, Nemurirea!

Carieristul

Prin arhive kaghebiste
În ranchiună şi trădare
Nimeni ca să nu te ştie
Zaci în mreji de racolare

La tribuna triumfală
Eşti trufaş, cu mare fală
C-ai uimit ziua de mîine
Ca o... tîrlă-n capitală

Revenire

Fratelui Gheorghiță

Pămîntul e pornit spre-mbătrînire
Aleasa inimii demult a emigrat
Şi vîntul bate aprig a mîhnire
În casa mea pustie de la sat.

Clepsidra a încremenit pe masă
Şi timpul ei la fel a-ncremenit
M-am despărțit de patria Frumoasă–
Ca şi de mine însuşi, în sfîrşit.

Şi greu ce mi-i şi mult ce-mi pare rău
Şi vîntul geme trist în jurul meu.
De-aş mai avea chiar două vieți „nainte
Numai de tine mi-aş aduce-aminte.

Bătrînă casă... Țara mea de lut...
Frumoasă ca şi-atunci, la început.
Veniți copii la tata, nu uitați,
Căci de uitare suntem blestemați...

****

Căutîndu-l pe fiul Radu
Cu insistența unui fluture,
În ochii mamei lui, devin un
Infractor

Fiicei Elena

Gingaşi fulgii cad pe gene
Şi pe rumeni obrăjori
La ferestre se aşterne
Ani de azi, ani trecători...

Jucăriile dorm dulce
În văpăi de amintiri
Vine dorul ca să culce
Timpul marii fericiri

Fiicei Veronica

Mulțumesc floare dalbă,
De copiliță!
Mulțumesc
Pentru curajul şi
Atenția de femeie!
Cînd frumusețea ta e-nconjurată
De pasiunea eternă a
Bărbaților celebri.

****

Ce n-aş da să am un gînd frumos
Într-o zi sumbră şi monotonă
Ce n-aş da de-aş putea
Să mă joc cu soarta viitorului meu?!

****

De-atîta încordare
Stelele picurau la geamul tău,
Pe ramurile plopilor
Supărați de-a iernii goliciune

Cu adevărat

Eşti o rază de speranță şi lumină
Iar în imperiul
de-ntuneric, în care zace sufletul meu,
Se încheie o epocă de înflorire...
A mediocrității
Îți mulțumesc,iubito,
Că-n această stare de spirit
Îmi adaugi suflet
Trezeşti sentimente miraculoase
Îndemnîndu-mă la poezie şi iertare.
Prea întîrziatului zîmbet al meu
Înainte de care am plîns,
Înainte de care am fulgerat...
Îți mulțumesc dulce femeie
Că eşti cu-adevărat.

Decolare

Nu mi-am aparținut aproape niciodată.
Eu decolez de pe inima mea
În sincera speranță
De a mă întoarce la tine
Oriunde te-ai afla.
Cîndva se va face acum.
Acumul va fi imediat–
Am ținut drumul spre tine
... iar drumul era incendiat.

****

Doreşti să mă omori
Apoi să mă învii
Să sting un foc de dor
Nu vreai să mă mîngîi...

****

Nataliei Becciu
(mama Nellei)

E interzis să fii a mea mireasă!
E interzis să fiu al tău bărbat
Căci lumea-i stăpînită de Morală
Cu-n univers... de bombe-amenințat!

Iar eu la toate-n ciuda răzbunării!
Te-adun în vis... te mîngîi, te cuprind...
Zeiță coborîtă din tăcere
Cu flori de vară steaua mîngîîind

Da, florile cîmpiilor au soartă
Cînd aşteptată, te doresc în zi de zi
Şi viața mea devine-naripată
Alăturea de tine, ***NATALY***!

Înscripție pe-un... avertisment

(variantă)

Geaba insişti, nu ai noroc
murind, voi învia pe loc
din apă, pulbere şi foc.
Şi fi-vom iarăşi la un loc.

****

Am nimicit un tigru astă noapte
Tigrul care-a vrut să-mi răpească
Sufletul, iubirea, ziua de mîine.
Livada de la casa de creație
Din stațiunea Neptun
Unde au visat tigrii lui
Zaharia Stancu, Nichita Stănescu
M-a convins că sunt un luptător
Mediocru, chiar şi cu morile de vînt.
Trebuia să fiu mai indulgent

Față de fiara Talentului de Geniu
Sufocîndu-se în ghearele morții
Tigrul s-as dezis definitiv
de moftul...literaturii.

Ispită

Aripa mea desfăcută
s-a acoperit cu poleiul luminii
am devenit greoi în mişcări
şi cad în hăul
speranțelor deşarte.
Chiar şi dincolo de moarte
Vîsli-voi din aripi mereu
Pînă mă voi vedea învins
De însumi propriul...eu.

Încins de răni

Pentru Andrei şi Maria Beşliu

Sunt încă tînăr. Printre ploi
Am să ajung din nou la voi
Sălbatic spulber chiar de-o fi
La ceas de noapte sau de zi
Încins de răni, cuprins de foc
mi-oi revedea preasfîntul loc,
Unde mă ține minte-un spic–
Rămas în brazdă de colnic–
Am să m-aplec şi-am să-l ridic
Şi-am să-l sărut pe frunte-aşa
Ca prima dată-n viața mea
Şi am să-i las cu legămînt
Suflarea mea şi-acest pămînt
Pe care-l cînt, pe care-l plîng
Şi să nu-l uit, în brațe-l strîng.

Regretul

Încearcă iar să mă visezi
Să mă cuprinzi în amintire
Să mă mîngîi şi să mă crezi
Să lăcrimezi a ta iubire...

Încearcă iar a mă uita
A şterge colbul de pe carte
Ce o vei scrie acum, cîndva...
Între o viață şi o moarte

Încearcă azi să fii cea-i fost
O filă vie-a tinereții
Şi prețuieşte ce-are rost
Pe umbra dulce-a dimineții...

Încearcă iarăşi să aprinzi
Ce-ai stins mereu fără tăgadă
Iar fericirea ta s-o vinzi
Pe ochi căprui şi fața smeadă?..

Încerci mereu să-ndepărtezi
O partea-a sufletului tău?..
Salvarea ta de-acum s-o vezi
Venită de la Dumnezeu!
****
Dupa noaptea ast-de vis
M-am plimbat pe o cimpie
Ling-un Dor de necuprins
Ce apartinea doar tie

Dupa noaptea ce-a trecut
Cu sclipiri in diadema...
M-ai mintit cu un sarut
Scuturat de crizanteme –

Tu ai fost si eu... voi fi!
Dulce vis rapus de Dor.
Si iti zic la revedere
Tainic Inger Pazitor!

Angelei Scurtu

De ziua Îngerului tău
Eu o sa-l rog pe Dumnezeu
Sa-ți fie tot ce este dor
Mereu un Înger Păzitor!

De ziua Îngerului Tău
Ca mamă la copilul meu
Chiar dacă-ti carunteste tîmpla
Rămîi pe veci femea-mi sfîntă!

În zbuciumul de căutare
Tu ți-ai ales a ta cărare
Într-o zîmbire cu un Zeu
E ziua Îngerului tău!

Eu ştiu, că locul meu e gol
În viața ta de-al păsări stol
Dar mă întorc la Eul meu
De ziua Îngerului Tău!

Crizanteme

În seara cea de crizanteme
Ne adunam în amintiri
Trăiam nocturnele poeme
În clipa ultimei Iubiri...

În seara nunți-o diademă
Împodobea un chip fugar,
Petalele de crizantemă
Cădeau într-un îndemn... *„Amar!”*...

Trăieşti şi azi o fericire
În focul patimei abil
Ai meritat a ta iubire
Şi-un soț al primului copil...

Ce l-am dorit ca de la mine
Să-l ai, să-l joci triumfător
În casa plină de lumine
Unde trăiam al nostru Dor!

Da, mi-ai lăsat scrisă... o filă
În cartea vieți-mi cu poeme
Să-nsemni tristețea mea, copilă
La nunta ta... de crizanteme.

ARABESCURI

1

Era primăvară timpurie. După o toamnă secetoasă şi o iarnă cu geruri cumplite şi la fel de seci, luna martie veni ca o pustietate. Dar nu ploua nici acum. Norii ce pluteau deasupra satului prevesteau sărăcie şi tristețe. Tocmai atunci a şi murit un prunc – nepoțel, şi Radu Inereanu, împreună cu vecinul, Mihai, al lui Goriță Sîrbu, a mers la țîntirim. Vărul cu pierderea grea l-a rugat să fie... gropar, iar mătuşa I-a însoțit şi le-a arătat locul unde urmau să sape o postată de veşnicie, cum s-ar zice, marcată cu o sumedenie de cruci de lemn putregăit, aplecate şi ele spre dispariție.

Pămîntul argilos era ca de metal. Loveau cu tîrnăcopul, dezbătînd anevoie bucăți de humă, pe care le aruncau cu lopețile afară. Pe la amiază mătuşa le-a adus de mîncare – o strachină de găluşte, pîine şi un burluieş cu vin roşu ca sîngele Domnului. După prînz au continuat să lucreze cu mai mult curaj.

Cît timp mătuşa a rînduit cele tacîmuri cu bucate, şi-a amintit, sărmana, că, ia, pe ici-colo este înmormîntat bunelul lui Radu, Ion al lui Manolache. Nepotul, la rîndul lui, ştia de bunic doar din auzite. Ştia că murise de tifos la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial, aflîndu-se evacuat la Brînzenii-Vechi, un sat de pe malul Răutului. Săpînd în continuare, deodată dădu peste un obiect mai vîrtos decît pămîntul argilos. Făcu un efort de înfipse mai adînc lopata şi se pomeni că scoate de desubt un craniu de om de la care, tot atunci, s-a rupt maxilarul inferior, de parcă ar fi strigat peste măsură de tare: „PÎINE ŞI PACE”... Radu s-a speriat grozav şi a sărit puşcă din groapă...

– N-ai teamă, băiete. Calmează-te! Pămîntul nu se răzbună... căută să-l liniştească mătuşa.

Pînă spre sfîrşitul zilei au isprăvit. Lui Radi i se păru foarte extenuantă munca de gropar. „De ce oare multă lume vie acceptă să sape toată viața gropi pentru semenii lor, înainte ca aceştia să moară?” – se tot întreba naivul în sine. A doua zi avu loc procesiunea de înmormîntare. Sicriul cu pruncul neînsuflețit era greu. Dar şi mai chinuit îi deveni sufletul, cînd trebui să coboare mortul în pămînt...

Pînă la aceasta avu grijă să adune osemintele vechi, să le grămădească într-o torbiță albă ca să le pună la căpătîiul sicriului nou-venit. Toate rudele recunoscuse osemintele bunelului Ion al lui Manolache. Ajutați de mai mulți oameni, au aruncat țărîna, acoperind totul cu humă galbenă de lut. Împreună cu Mihai, au înfipt la căpătîi o cruce grea de jugastru, iar peste movila de țărînă proaspătă au aşezat florile şi coroanele aduse de cei ce participase la ceremonie... Gîndurile lui Radu însă erau undeva în neant. Fața lui căpătă o expresie absentă...

– Tot aici este îngropat bunelul tău, zise una din mătuşele sale, prezente la înmormîntare. Tu sameni leit cu dînsul...

Înmormîntarea luă sfîrşit.

– Că tare mai sameni cu bunelul tău, repetă spusa mătuşei şi mama lui Radu: era înalt, bine aşezat, cu capul înţelept pe umeri. Ai avut norocul să-l vezi măcar după atîţia ani... Cuvintele de pe urmă mama lui Radu le rosti de acum în timpul mesei de pomină a nepotului.

În acea clipă, Radu mînca şi el de sufletul nepotului, dar îl vedea în ochi pe bunelul său rostind, din legăturica cea de oase: „PÎINE, PACE”.

2

Revenit acasă, dintr-o lungă şi anevoioasă deplasare în Asia Mijlocie, Radu Inereanu spera să-şi consolideze, în sfîrşit, familia proprie. Înainte de plecare, nevasta îi încinse un scandal de proporţii din cauza unor scrisori de dragoste, primite de la o doamnă din Belarusia, cu care făcu cunoştinţă în timpul unei deplasări în localitatea Dubultî, de lîngă Riga. Ca să-şi demonstreze toată ura, soţia a forfecat demonstrativ, în faţa lui şi a copiilor, costumele procurate din Letonia...

Acum, gîndea el, după o perioadă de despărţire, purtarea ei pare că s-a schimbat nţel spre bine. I se părea, de asemenea, că soţia deveni mai drăguţă, mai frumoasă şi mai atentă, chiar mai gingaşă şi mai calmă. Într-o săptămînă au făcut reparaţie în casă, aşa încît au hotărît să facă cumetria fetei. Părinţii de la Ineasca le adusese într-o desagă colaci, cîteva prosoape pentru cumetrii mari, o damigeană cu vin. Radu se simţi gospodar în toată legea. Avea casă, doi copii şi viitorul i se aşternea ca în palme. Cumetria a fost bogată şi veselă. Verişorii şi colegii de breaslă îi preziceau un viitor asigurat, plin de virtute, tot lăudîndu-i pînzele expuse atît în ţară cît şi peste hotare. Şi poate că cele bune şi frumoase ar fi continuat la nesfîrşit, dacă n-ar fi trebuit să se încheie cumetria. Dar aşa, spre sfîrşitul petrecerii, soţia deveni cu totul alta decît la începutul ei. Pe faţă îi apărură amprentele unor retrăiri adînci, pe care Radu le observă şi se...înfricoşă. După ce au plecat oaspeţii şi au rămas în doi, au avut o discuţie grea:

– N-o să mai putem convieţui, zise dînsa. Am făcut toate analizele posibile. Căsnicia noastră atîrnă ca de un fir de păr, care iată-iată se va rupe şi eu, împreună cu ambii copii, voi fi zdrobită...

– Nu te lăsa pradă gîndurilor rele, o îndemnă el. Trăieşte în stil chinezesc. Uită trecutul, nu te gîndi la viitor, fii preocupată de clipa de acum.

– Niciodată, zise soţia, întrerupîndu-l în şoaptă, că pe obraji i se şi prelinse cîteva lacrimi. Am aflat totul. M-ai schimbat şi-acolo c-o graficiană... Niciodată nu voi accepta trădarea. Pot să-ţi iert orice, numai înşelarea nu... Trebuie să ne despărţim.

Cuvintele soţiei erau ca de piatră. El privi la masa plină cu bucate, la fetiţele care dormeau dulce şi nu-şi putea imagina că totul s-a sfîrşit...

– Crezi că este momentul să plec?

– Chiar acum, zise soția... Nu pot să te sufăr... Dacă nu pleci tu, plec eu, împreună cu fetele...

– Nu te chinui...

Radu Inereanu adună în grabă cărțile, hainele, alte nimicuri, le gheboşi în două geamantane şi ieşi în strada rece şi pustie. După o habă, privi în urmă şi văzu cum se stinse lumina la unicul geam care dădea în stradă. Întunericul căzu atît de puternic, încît avu efectul dărîmării unui pod enorm.

...Plecă mai departe, pentru că n-avea cale de întoarcere. Podul s-a prăbuşit în noapte.

3

Numai în companie cu Sergiu Siminoc, Radu Inereanu se simțea în apele lui. Dînşii împreună îşi cultivase un fel de a se întîlni numai cu fete venite de la țară. Orăşenizindu-se, multe dintre acestea nu mai doreau să se întoarcă la baştină şi la părinți. Altele o duceau doar cu cîte o ceşcuță de cafea pe zi, pe care le-o serveau nişte bărbați acostați de ele la voia întîmplării. Era o mare problemă pentru ele să poată obține, pe orice cale, mijloace pentru a achita chiria. În scurt timp, începeau a se stiliza şi a fuma demonstrativ, păşind pe străzile oraşului, hlizindu-se trecătorilor, aburite fiind de alcool... Cu asemenea fete se întîlneau Radu şi Sergiu. Amicul dispunea de bani şi posibilități materiale pentru a se încinge în veselii. De la o vreme, Radu înțelesese că în Moldova s-au devalorizat... femeile. Azi ele se petreceau cu ei, mîine făceau companie cu negrii şi arabii veniți la studii din Africa şi Asia... Radu trăia timpul deducțiilor. Cei drept, avea impresia că de la țară vin şi fete de treabă, din oameni gospodari. Totuşi, majoritatea sunt nişte lepădături, care ademenesc bărbații şi apoi îi nenorocesc prin comportamentul lor. Dar, iară vorba chinezească: „Ce iese din pisică – şoareci prinde!” Unii dintre tineri se şi căsătoreau cu fete dintr-acestea, fiindcă, lipsite de educație şi simțul gospodăresc, Dumnezeu le înzestrase cu o frumusețe uluitoare. Radu Inereanu cunoştea deja mulți prieteni, care crease asemenea cupluri şi trăiau ca într-un coşmar. Din aceste motive, împreună cu Sergiu, hotărîse să mai amîne căsătoria. Adeseori veneau împreună la o cafenea din cartierul Ciocana şi urmăreau cum la mese stau, doar cu un pahar cu apă, cîte două duduițe, ce aveau scopul vădit de a acosta pe careva... Le plăceau în deosebi scenele în care fetele, ca nişte hipnotizante, îi ademeneau pe bărbați... Se împerecheau, apoi cavalerii chemau, prin celulare, taxiurile şi plecau, plecau...

– În viață nu-i chiar totul aşa cum ți se pare la prima vedere, amice, îi zicea mereu Sergiu. Căutarea este misiunea bărbaților... Sunt femei foarte bune, de treabă, dar ele trebuiesc căutate mereu. Ține minte, frate, un lucru bun se dobîndeşte greu.

– Fetele bune se căsătoresc din adolescență. Oare n-ar fi mai bine să abandonăm căsătoria în general? Această tradiție a ieşit din modă, s-a anacronizat.

– În nici un caz! E rău cu rău, dar mai rău fără de... ele. Nu mai vreau să fiu holtei. Doresc să am familia mea, copiii mei, bucuriile şi necazurile mele.

– Şi dacă nu vei găsi o femeie potrivită?

– Trebuie să le căutăm!... şi după o pauză continuă: Dar, mă rog! Viața e o zilnică încercare. Nu voi fi eu sau tu primul, căruia nu-i este hărăzit să aibă o familie armonioasă. A fi bărbat familist e dificil în a doua jumătate a vieții, amice.

– Vom trăi şi vom vedea, răspunse Radu Inereanu, presimțind că nu va fi deloc uşor să găsească femeia ca să facă familie armonioasă. Îşi intuise, probabil, destinul ce-i era trimis de Providență.

4

Prin 1989, găgăuzii din stepa Bugeacului, încurajați de Moscova şi Tiraspol, se ridicase împotriva moldovenilor. Tradițional, propagandă sovietică şovină şi agresivă declanşase împotriva românilor moldoveni o adevărată campanie de defăimare. Toate intrările în Comrat erau barate cu blocuri din beton armat. Pînă şi din toponimicul orăşelului Ceadîr-Lunga au şters cuvîntul „Lunga”, păstrîndul doar pe cel turcesc „Ceadîr”. Oamenii simpli, țăranii, strîngeau roada, iar lideraşii locali, instigați de KGB-ul rusesc, oploşit la Tiraspol, distrugeau tot ce era românesc. Nu vroiau să audă de graiul băştinaşilor, „propovăduind” întruna pe sama *jandarmilor români*, care, chipurile, pînă la 1940, i-au snopit în bătăi. Asta se făcea intenționat, ca populația găgăuză să uite cum prin deportări şi foametea organizată în a doua jumătate a anilor ’40, ruşii sovietici au distrus nu sate, ci milioane de oameni nevinovați. Un alt act al propagandei sovietice, ce se desfăşura în stepa Bugeacului era, chipurile, intenția Chişinăului de a-i româniza pe găgăuzi, deşi numai orbii puteau să nu vadă că în toate şcolile din zonă predarea se făcea în limba rusă... În asemenea condiții, într-o după-amiază, Radu Inereanu, în calitatea sa de avocat, a trebuit să sosească la Ceadîr-Lunga pentru a apăra în judecată un găgăuz din localitate.

– Am ajuns unde-am ajuns, stimabile, îi zise judecătorul Arnăut, un coleg de-al lui de facultate, un intelectual găgăuz, deştept, cu o ținută de bun diplomat. Golănimea s-a răsculat împotriva fraților şi ne vîră pe gît prietenia şi internaționalismul proletar de speță rusească.... Ruşii se prefac că nu-şi dau seama că noi, împreună cu moldovenii, am trăit şi trăim cele mai mari tulburări sociale din ultimele secole.

Afară vîntul prinse a împrăştia uşurel frunzele îngălbenite. Un cioban mîna prin centrul orăşelului o turmă de capre şi oi, iar dinspre gara mică răzbătea şuieratul disperat al unei sirene de tren. Deasupra blocului administrativ fîlfîia un drapel albastru cu dungi roşii, pe care putea fi văzut un cap de lup. Tricolorul Moldovei Suverane zăcea pîngărit într-o ladă cu gunoaie.

– Cum se va termina debandada asta?

– Cu nimic... Moldovenii nicicînd nu au fost ostili găgăuzilor. Va trece totul, cum a început.

– Violența ia amploare, zise Radu, străduindu-se să pară indiferent față de ce se întîmplă.

– E creat deja Guvernul statului găgăuz, îi răspunse pe ton ironic judecătorul Arnăut. Ia te uită şi priveşte, arătă spre un vlăjgan care tocmai trecea prin fața Judecătoriei şi scuipa ca un birjar în plină stradă. Este membrul grupului de pichetare, Ivan Kîvîrjik, şi pretinde a fi Ministrul culturii! Bea de usucă teiul şi scrie poezii despre alcool!

– Dar judecătorii, procurorii din localitate ce poziție au?

– Diferă de la om la om! Parte din ei au trecut sub jurisdicția noului Guvern găgăuz. Ca să vezi! Au şi împărțit deja posturile de Procuror general, ministru al justiției, preşedinte al Judecătoriei Supreme...

Şedința de judecată a durat şi s-a încheiat cam pe la chindii. Văzîndu-l pe Radu descumpănit, amicul de Universitate îl bătu prieteneşte pe umăr, aşa, ca să-l liniştească:

– Nu le pune pe toate la inimă. E o perioadă grea şi se întîmplă multe... Hai cu mine.

Invitația gazdei a fost acceptată de musafir ca, nu peste mult timp să nimerească într-o cramă, unde, împreună cu alți intelectuali locali, au servit Kagor de Comrat. Afară se întunecase de-a binelea, iar Radu Inereanu trebuia să ajungă la Chişinău.

– Nu fi naiv, amice. Prea le iei pe toate aproape de inimă! Liniştește-te! O să pleci cu automobilul meu de serviciu. Îți dau o damigeană cu vin şi carne de miel ca să-i serveşti pe prietenii noştri din Chişinău ... Totul va fi bine, fii sigur!

– Parcă în timpurile acestea mai poți fi sigur de ceva? murmură necăjit Radu. Nu vezi că de două secole ruşii nu ne lasă în pace.

– Totul este ca în palmă, amice... Ruşii şi-au pus de gînd să ne federalizeze Basarabia. Şi o vor face... Nimeni, în afară de ei şi ukraineni, în această parte a Europei, nu are nici un interes... Sunt lucruri care nu depind de noi, oamenii de rînd...

Radu Inereanu urcă în maşină. În centrul oraşului văzu multă lume, scandînd slogane antiromâneşti şi într-una amenințînd pe cineva. Şoferul, un bărbat chipeş, şuiera un cîntec de pahar, iar Radu Inereanu se întreba şi se tot întreba în mintea lui: unde oare o să ducă Basarabia această ceaurdă de totalitarişti bezmetici?

5

Primăvara mai lupta cu iarna. Se vedea că această luptă se duce între două forțe egale: zi de zi, albul fulgilor de zăpadă era înlocuit cu ghirlandele albe din ramurile vişinilor. În acel april capricios, Radu Inereanu a trebuit să nimerească în spital. Întîi l-a pălit o gripă, apoi avu pneumonie, iar în ultimul timp medicii îi depistase tensiune intracraniană. În salon era frig. Caloriferele trecuse la sezonul de vară. Un amic adusese un cămin, la care Radu îşi încălzea picioarele. De două săptămîni de cînd se afla aici, nu-l vizitase nici un copil. Se împăcase cu singurătatea şi, ca să-i mai treacă de urît, citea în original un scriitor francez,

a cărui limbă o învățase în şcoala medie şi la universitate, dar înțelegea într-însa cam cît înțelege pisica în calendar. Studia, însă, cu insistență, fiindcă ținea mai întîi să acorde un interviu la ambasada Canadei, iar apoi să plece pentru totdeauna în străinătate. De fapt, asta era unica lui speranță, care-l mai ținea cu zile. Ultimii 10-15 ani se simțea la Chişinău ca într-un război nedeclarat de nimeni, dar care făcea ravagii, ca unul adevărat. Era dificil să obții viză de emigrare. Cu toate acestea, sate întregi de oameni se autodeportau în cele mai diferite colțuri ale globului. Oamenii plecau cu sutele şi miile în căutarea unei robii, care să le asigure un trai cît de cît. Primăvara nu era în stare să izgonească frigul iernii nici de afară, nici din sufletul lui. Toate speranțele erau rezervate pentru vară, cînd el, împreună cu familia, va părăsi acest infern.

Acum, aici, în salonul spitalului, Radu Inereanu simțea cum sănătatea i se înrăutățeşte şi începu chiar să aiureze, întrebîndu-se: „Ce se întîmplă cu omul, care se pomeneşte față în față cu moartea? Probabil, îl cuprinde moleşeala ceea dulce şi se lăsă furat de mai multe chemări extraterestre. Atît în viață, cît şi în moarte, omul merge de unul singur, supus şi inconştient. Poate, în clipa morții, trebuie ca el să fie tăcut, să nu mărturisească nimănui nimic?...”

Lucrul care-l chinuia cel mai mult, era gîndul că va trebui să treacă de pe un făgaş zbuciumat în altul liniştit, plin de tăcere şi resemnare veşnică. Simțea că, dintr-un haos, în corpul lui pătrunde o altă lume, tot atît de haotică. O vedea în culori sumbre şi o privea înspăimîntat, fără să poată da măcar dintr-un deget, ca s-o izgonească. Era în culmea agoniei plasată între două haosuri... Hăt tîrziu, simți că medicii îi acordă careva îngrijiri, dar aşa şi nu-şi aminteşte: a rămas el în haosul acela ori a venit în acesta?

6

Cunoscuta lui Radu Inereanu ataca... scena. Avea o voce sonoră, calmă, plăcută. Dînsa îl tot invita în musafirie, unde, împreună cu soțul, la o masă copioasă, discutau şi tot discutau despre artă şi business. De doi ani, dînşii nu mai erau angajați în cîmpul muncii. Închiriau un apartament în vecinătatea sectorului cu vile luxoase ale aşa-zişilor noilor moldoveni. Seara mergeau la un bar din apropiere, unde, pînă aproape de miezul nopții, îşi exercitau informal profesia de cîntăreți, contra unei remunerări derizorii. Artista făcuse cîteva lansări la radio, dar melodiile ei nu se bucurau de popularitate. Trăia starea omului care ia viitorul şi nemurirea sa prin asalt. Trăia cu gîndul să întîlnească un compozitor supertalentat, cu care va lansa numai şlagăre... Însoțită de soț, a participat la un concurs prestigios de la Moscova, care le-a pricinuit cheltuieli enorme. Rezultatul însă a fost...un eşec total. În urma acelor zile, amîndoi trăiau... din sărbătoare în sărbătoare. Oaspete, însă, era acceptat doar Radu Inereanu...

– Avem o rugăminte la dumneata, cumetre, îi zise artista într-o seară... Noi plecăm subit în Spania, iar la Chişinău avem nevoie de un împuternicit, prin

procură... Oferta care ne-a fost propusă de spanioli nu mai poate fi amînată. Un contract de mare perspectivă pentru mulți ani...

Radu Inereanu căzu de-acord. Ca avocat, apărase interesele multora în instanțe prin procură. De ce să nu-şi ajute şi prietenii?!

În dimineața cînd notarul autentifică procura, artista dori să-l servească cu o ceaşcă cu cafea în restaurantul din parcul Central. Stînd la masa cu flori, dînsa i-a povestit cu ce are să se ocupe în Spania. La despărțire, l-a sărutat amical pe obraz, lăsîndu-i amprentele buzelor rujate.

Spre seara, amicii îşi luară zborul spre Madrid.

Chiar a doua zi, asupra lui Radu Inereanu tăbărîră creditorii artistei. Poliția veni la el cu mandat de arest şi ordonanța pentru percheziție... Reproşurile lui au fost ascultate abia în dricul amiezii, cînd procurorul de sector îi demonstră o sumedenie de recipise, prin care artista împrumutase de la clienți sume mari de bani... Iar el, Radu Inereanu, era garant al acelor împrumuturi...

– Înțelegem că este vorba de o escroacă, zise procurorul, dar banii împrumutați de la creditori trebuie returnați....

– Păi bine, dar ce atribuție am eu față de banii despre care aflu prima oară?

– Poate ai dreptate, murmură procurorul. Dar cum să le explic eu celor care iau dat poate ultimii bănuți, nădăjduind că le va perfecta actele pentru emigrare în Occident?

– E o confuzie, domnule procuror, reproşă Radu Inereanu. Doar cunoaşteți legea destul de bine. Nu port nici o vină în acest caz...

– De-acord. Dar te rog... ieşi în stradă şi explică-le acestor zeci de bătrînei legea în vigoare.

În curtea procuraturii se adunaseră oameni în vîrstă, care condamnau persoanele escroce...

7

Serata elevilor era în plină desfăşurare, cînd Radu Inereanu fu chemat în biroul directoarei, o doamnă între două vîrste, una din care o trăia văduvă într-o casă din Fundătura Ineascăi. Îmbrăcată într-un costum negru, cu o eşarfă albă la gît, ea nu dădea semne că înțelege cît de mult l-a deranjat pe un elev la vreme de noapte. Părul blond i se lăsă umed pe spate, semn că venise la şcoală după începutul ploii ce dura de vreo jumătate de oră. Ochii ei răspîndeau foc şi pară. Fără să mai întindă vorba, îşi puse tinereşte mîinile în şolduri şi zise:

– Radule, adă-mi, te rog, de la taică-tău, un ulcior cu vin... Vreau şi eu o relaxare în această seară...

În cîteva clipe, băiatul reveni cu ulciorul plin. Forfota din sala de festivități ajungea în cancelarie în ecouri înfundate. Văzînd că-i toarnă şi lui, Radu nu ştia

cum să iasă din încurcătură. Îl salvă deprinderea moldoveanului de-a-şi lăuda marfa:

– E din poamă busuioacă, strînsă şi făcută vin chiar de mîinile mele.

– Cheamă-l, te rog, şi pe Isaia Filimon să se convingă ce vin ai făcut, îl îndemnă şăgalnic directoarea.

Profesorul de cultură fizică, un celibatar înalt, chel, a închinat pe nerăsuflate cîteva pahare la rînd. Directoarea deveni tocmai bună de taclale, dar sportivul nostru plecă curînd, pe motiv că trebuie să-i fete vaca...

Pus în situaţie, Radu trebui să se facă stăpîn, propunîndu-i directoarei să meargă cu el în sala de festivităţi.

Veselia era în toi. Suna melodia romanţei „O seară la Constanţa". Radu o invită la dans.

Finețea cu care era interpretată muzica, îl ameţi pe băiat.

– Las-o mai moale, Radule. Uite cîţi ochi se holbează spre noi...

Din dans în dans, cei doi au observat, după miezul nopţii că, serata nu s-a terminat, ci s-a destrămat.

Rămaşi în doi, Radu Inereanu simţi că trebuie să fie bărbat şi de acum încolo.

– O să vă conduc acasă, vorbi el către directoare. Casa vi-i departe, afară e întuneric şi drumul e desfundat de ploaie...

Învăţătoarea nu rosti un cuvînt. În tăcere deplină, păşeau amîndoi prin ploaie. Vîntul legăna salcîmii înfloriţi, care răspîndeau un miros ca de miere. Lîngă casa lui Vasile Sfrij mirosea a flori de bujor, busuioc şi matiolă. Întunericul era cumplit. În cale nici ţipenie. Băiatul simţea suflarea dulcie a fiinţei de-alături şi inima începu a i se încălzi în piept.

Într-un tîrziu, uzi lioarcă, murdari de noroi, au ajuns în dreptul casei directoarei, aşezată chiar sub pădure, împrejmuită cu un gard de nuiele şi o poartă mică, ieşită din balamale, de, ca la o vădană. Picuşurile de ploaie continuau să-i lovească obrajii înfierbîntaţi. Radu ar fi trebuit să se întoarcă în cealaltă margine a satului, spre casă, dar nu se putea hotărî.

– O să dormi la mine, decise directoarea în cele din urmă pentru dînsul. Unde să te duci de unul pe-aşa vreme... Mîine dimineaţă vei pleca...

Apoi i se deschise uşile de la toate odăile. Pe masa din casa cea mare stătea o vază de porţelan alb cu bujori. După ce-şi mai curăţi pantalonii, Radu se simţi şi mai bine. Directoarea aşeză masa, servindu-l cu dulceaţă de gutuie. Îi turnă şi un pahar de coniac. Pe peretele din dormitor, unde ea îi aşternu să se culce, atîrna o fotografie cu chipul unui militar.

– E soţul meu, îl lămuri femeia. A murit în 1968, în operaţia desfăşurată de sovietici în Cehoslovacia... A fost un om şi jumătate! Bărbaţi ca el nu mai există...

Tot povestindu-i despre soţul iubit, căzut în misiune internaţională, directoarea şi-a schimbat aspectul exterior, îmbrăcînd un halat transparent. Pe urmă se apropie de Radu, îl mîngîie uşor pe obraz şi îi ură noapte bună.

Radu Inereanu îi îndeplini porunca, dar nu putea să închidă ochii. Profesoara se duse în odaia ei şi stătu multă vreme cu lumina aprinsă. Într-un tîrziu, se auzi un plînset înăbuşit, apoi se stinse lampa, iar Radu aşa şi nu putea să adoarmă.

Pe la primul cîntat al cocoşilor, simţi cum uşa se deschise şi directoarea se culcuşi alături de dînsul... Apoi simţi cum femeia se ghemuieşte în braţele lui fragede, geme afundat, a plăcere, a sete de mîngîiere, şoptindu-i din cînd în cînd: „Hai să avem şi noi o taină a noastră, puiule! Să nu ştie nimeni de ea."

Nu se înţelegea cu cine vorbeşte: cu Radu Inereanu, elevul, sau cu soţul ei pierdut într-o misiune absurdă, din care cauză am ajuns să trăim timpuri cînd şi dragostea e contrafăcută.

8

Din cauza nervozităţii şi durerilor de inimă, Radu Inereanu se temea să n-o finalizeze cu un ictus cerebral... Internat a doua oară în spital în acelaşi an, continua să nu ia lucrurile în serios. Totuşi, presimţirea că s-a îmbolnăvit pentru multă vreme nu-l părăsea. Ori trecea printr-o criză a vîrstei, ori uitarea cu care-l tratau cei apropiaţi, ori ambele situaţii îl fac să se gîndească numai la un eventual sfîrşit. Moartea ideală, se zice, e cea care vine instantaneu. Adică acum eşti bine sănătos şi, tot acum, te-apucă un atac de cord şi... toate se termină pe această lume!... Dar dacă Dumnezeu îi va trimite o moarte lentă, printr-un ictus cerebral? Nu, nu, aşa ceva nu i se va întîmpla. În caz de... Îl va ruga pe fiul mai mare, să recurgă la... eutanasie. Radu Inereanu conştientiza că fiul nu-i va accepta propunerea. Se gîndea că, în caz de nevoie, o să-l roage să-i facă rost de-o fiolă cu cianură de kaliu, pe care o va păstra într-un loc tăinuit, aşa, pentru orice eventualitate.

În acele zile, Radu Inereanu îi vedea în faţa ochilor pe toţi copiii lui. Nu dorea să devină povară pentru careva din ei. Fiecare om trebuie să se confrunte cu propriul destin. Ţintuit la pat, poate să-l deranjeze pe vreunul dintr-înşii? Intuia că fiicele vor fi mai indulgente. Această certitudine îl obseda şi se întărea cu fiece zi. Era conştient că nu are posibilitate să-şi ajute, aşa cum s-ar fi cuvenit, copiii împrăştiaţi prin case străine. Iar copilul e copil – el are nevoie de mamă, de tată, de o atmosferă de familie prielnică creşterii fizice şi morale. Trăia drama fiului mijlociu, pe care mamă-sa, la un moment dat, începu să-l ascundă, să-l ferească de tatăl său de sînge. Ba chiar îl sfătuia să nu-i mai zică tată! Adelaida, mama lui, încă tînără şi frumoasă, a nimerit odată, ea ştie cum, în Italia, şi acolo îşi găsi un mire bogat, care i-a promis un viitor luminos. Şi, din momentul ce a simţit că are un suport material, asigurat pentru toată viaţa, Radu deveni pentru dînsa ca şi un străin. Omul de afaceri de la Roma îi crease un adevărat confort şi părea că ea, a înşfăcat cu ambele mîini fericirea pe care nu vroia s-o piardă. Deaceia, întîlnindu-l în stradă pe Radu, a fost destul de iritată.

– Tu nu mai însemni nimic pentru mine, îi zise dînsa. Am o familie inteligentă, am mai născut o fetiţă şi fiul... te-a uitat.

La auzul acestor cuvinte el se cutremură.

– Nu am renunțat la fecior, chiar atunci cînd îți era cel mai greu.

– El a uitat de tine... Auzi, Radu Inereanu, îi zise ea, privindu-l ca un procuror. Ai fost şi rămîi un curvar... Nu încurca lumii să trăiască. Uită totul ce a fost între noi. Cu mine nu ai avut şi nici nu ai copil. Pentru fiul meu eşti un mort. El are alt tată, care îl îmbracă, îl hrăneşte, îl educă...

Cu ochii înecați în lacrimi, Adelaida se ridică de pe scaun şi plecă, fără a-şi lua rămas bun. Rămas singur la masa acoperită cu pahare goale şi firimituri, Radu Inereanu simțea cum vine gîlgîind, prin valurile timpului, clipa fatală, şi toate cele bune-rele de pe fața pămîntului se vor termina, printr-un atac de cord.

Chiar asta să-i fie răsplata pentru cîte a plătit Radu Inereanu cît a trăit?

9

După demisia impusă de rezultatele alegerilor recente, liderul partidului politic fost la putere îl chemă pe Radu Inereanu în biroul lui. Conform legii în vigoare, adoptată tot de acest partid, timp de încă o lună politicianul avea dreptul să se bucure de serviciile pazei de corp şi să beneficieze de toate privilegiile sociale ale statului. În birou domnea dezamăgirea pricinuită de înfrîngerea suferită în scrutinul electoral. Totuşi, Radu fu invitat în stil birocratic să ia loc într-un jilț îmbufat. Politicianul, un bărbat robust, cu părul cărunt, cu fața ovală de culoare roşie-aprinsă îl urmări cu ochi trişti. După o pauză, scoase o țigară cubaneză, o aprinse şi trase lacom cîteva fumuri a *lea Fidel Castro Rus*. După încă o habă de timp, se trezi şi tăbărî o rafală de înjurături ruseşti asupra rivalilor politici, încît Radu Inereanu nu putu să nu vadă în el, în acea clipă, un bădăran din mahalaua Puțuleuca Teleneştilor.

– Ei, s-o lăsăm baltă, zise, în sfîrşit, în limba moldovenească, politicianul. Vreau să ştiu cum îți merg treburile. Din copilărie n-am mai stat de vorbă. Ori de cîte ori ai venit la mine, pe cînd eram în executarea atribuțiilor de serviciu, n-am reuşit să-ți acord atenție. Te rog de mă iartă şi spune-mi cum stai cu succesele tale amoroase?

– S-a dus amorul meu, tovarăşe. Anul trecut am stat mai mult prin spitale. Dacă ai vrea să mă ajuți, poate că aş mai duce-o.

Ghicind încotro Inereanu îndreaptă oiştea carului, politicianul i-o luă înainte.

– Sunt politician şi nu businessman sau medic.

– Tocmai de aceea şi cred că ai putea să mă trimiți într-o misiune diplomatică peste hotare, zise Radu Inereanu, privindu-l cu multă seriozitate. Ajută-mă dacă vrei şi poți. Ai atîtea cunoştințe pe care le-ai promovat şi-ți sunt îndatorate.

– Eşti incurabil, Radule. Încetează! Ceea ce doreşti tu este peste puterile mele.

– Da...Impotența e o mare maladie... vorbi şi Radu Inereanu după o pauză îndelungată.

Privea la birocratul de tip nou şi vedea mincinosul dintotdeauna. Cît timp s-a aflat în capul mesei s-a tot pricopsit cu averi dobîndite cu sudoarea altora. Toată industria vinului, tutunului şi a panificaţiei din Moldova trecuse sub gestiunea oamenilor de încredere, afiliaţi ai partidului său. Avea sume enorme de bani, influenţă, susţinere din partea agenţilor de influenţă din Est şi West. Progenitură din progenitură, a ştiut să folosească încrederea votanţilor pentru a-i sărăci total. S-a mai şi înconjurat cu oameni de credinţă. Putea să plece de pe arenă pentru că era susţinut din umbră de serviciile speciale ale statelor limitrofe, pentru a deveni în curînd capul vieţii social-politice din Republica Moldova. Radu se convinse definitiv că în Republica Moldova poţi fi avansat la posturi mari, prin misiuni diplomatice numai şi numai dacă eşti agent al securităţii. Acum ex-guvernatorul pufăia din ţigaretă, scuipînd cu înjurături brutale asupra rivalilor săi. În cele din urmă, lăsă să se înţeleagă că discuţia s-a încheiat.

– Poate înveţi şi tu să fumezi ţigarete din astea? Să vezi cît de mult te calmează...

– Mulţumesc, eşti ingenios ... O să ajungi departe.

– Să dea Domnul, zise politicianul în cel mai cinic mod. De-acum încolo voi şti cum să mă comport cu ei, blin... chî... rivalii mei...

Radu Inereanu ieşi în stradă. Era foarte cald. Se uită în jur şi nu ştia încotro să meargă, pentru că tipii de viţă veche puse stăpînire pe toate cele ce-l mai înconjurau.

10

Notărița purta un respect deosebit pentru Radu Inereanu. După ce s-au cunoscut ocazional la o serată, Radu i-a propus s-o conducă acasă. Femeia se dovedi ingenioasă, inteligentă. Vorbea rar, cugetînd asupra fiecărui cuvînt. Şi arăta destul de bine. Din vorbele-i zgîrcite, Radu află că noua sa cunoscută *concubinase* cu un bărbat pe care l-a iubit, dar după apariţia copilului s-au despărţit. Acel bărbat avansase prea repede pe scara socială, dar nu avea grijă de copil... În accepţia lui Radu Inereanu, fapta acelui bărbat era un adevărat...bădărănism. Educaţia cultivată în familie nu-i permitea să înţeleagă lumea care-şi lasă plozii la voia întîmplării sau pe seama mamelor... Radu Inereanu visase toată viaţa să aibă parte de o femeie cultă, deşteaptă. Acum era sigur că i se împlineşte visul.

Asta pentru că vedea că şi notăriţei îi plăcea compania lui. Spre sfîrşitul întîlnirii, Radu îi mărturisi că e îndrăgostit. Ea nu-l crezu. Îi răspunse că, deocamdată, nu simte nimic pentru el şi că îl poate accepta doar ca prieten. La despărţire, i-a sărutat mîna, convenind să-şi telefoneze.

Trebuie să recunoaştem că şi Radu Inereanu purta o experienţă tristă în contextul dat. Nu ştiu cum i s-a întîmplat, dar mai totdeauna i-au plăcut femeile căsătorite sau acele care îi mărturiseau deschis că nu-i pot fi decît prietene. Dar las-că şi prieteniile aduc destulă suferinţă. De aceea hotărî să nu se mai întîlneas-

că cu ea. Deşi nu se putea linişti. O vedea mereu în ochi şi-şi imagina că şi dînsa aşteaptă o iubire sinceră. Singurul obstacol putea fi că fostul ei bărbat e un bun cunoscut al lui Radu. O fi presupus notărița că aventura de dragoste cu el mai poate fi şi...o capcană... Doar trăim timpuri, cînd oamenii sunt capabili de orice, ca să-şi facă o cît de mică carieră în societate. Favoritul ei de ieri putea lesne să-i facă careva facilități lui Radu Inereanu, dacă acesta i-ar fi cerut-o. În puținele clipe de revedere, notărița continua să-l seducă, să-l provoace, dar se despărțeau fără nici o speranță.

Ținuta ei cazonă îl dezamăgea pe Radu, îl descuraja... De aceea el hotărî să aştepte un deznodămînt. Timpul trecea. Radu încerca să se calmeze, punîndu-şi speranțele pe balanța timpului. Visa. I-a dedicat cîteva poezii care o încîntă. Şi numai...

Cîndva, gospodarii din Ineasca, cunoscîndu-se bine unul pe altul, acceptau căsătoriile copiilor. Cei harnici şi de treabă, în nici un caz, nu acceptau căsătoriile copiilor lor cu cei leneşi sau bețivani. Chiar şi atunci cînd era vorba de o căsătorie cu o fată sau cu un băiat din satele vecine, starostele Ineascăi afla a cui este odrasla şi doar după aceea, cu bunul consimțămînt al rudelor, se accepta sau nu căsătoria... Astăzi, la oraş, e cu totul altă situație! Cele mai mari puşlămăli ale satului, de obicei delicate şi seducătoare, vin la oraş. În acest haos, adeseori fetele sau băieții de treabă, bine educați, cad în capcană...Vorba din popor cu coada de cîine din care nu se poate face sită deasă de mătase. Aplicat la tradițiile satului, cazul lui Radu trecea. Ineasca ar fi întîmpinat o împerechere, de felul ce i se deschise, cu brațele pline de flori. Zîmbet.

Timpul însă era nemilos cu ei... Peste încă o habă de timp, Radu Inereanu a înțeles că notărița lui era curtată de o mulțime de bărbați: actori, scriitori, parlamentari, miniştri... Şi de ce, în asemenea situație, ar fi trebuit să-i acorde atenție doar lui, lui Radu Inereanu? Era juristă şi putea să se justifice în orice moment. Avea dreptul la viață privată...

– Prea tîrziu ai apărut în viața mea, Radule, îi zise ea. Prea tîrziu...

Vorbele ei l-au răpus.” Oare ce-o mai fi însemnînd în relațiile de dragoste acest... prea tîrziu?”. Îi veni să n-o mai considere... deşteaptă. Cugeta: „De ce oare tu, Radule, care ai suferit atîtea, nu înțelegi că nu meriți atenția unei femei deosebite? Femeile bune sunt ca cetățile: nu pot fi uşor cucerite. Încercă să se resemneze... Timpul aventurilor îi trecuse şi nu îi mai rămăsese nimic de făcut. Notărița trăia o altă viață, urmărea alte scopuri. Mai comode şi mai concrete. Curînd ea deveni ministru.

11

Radu Inereanu îşi aminteşte partea dinspre pădure a Teleneştilor. Vede soborul construit la începutul secolului XIX. Un locaş de toată frumusețea, cu turle înalte, aurite. Memoria întrupată a timpurilor şi a oamenilor. De un an de zile, însă, lîngă ea a fost pusă în funcțiune o şcoală de tip internat, un pătrat cu două nivele.

Era anul ’60, secolul al XX-lea. La sărbători, catedrala era înconjurată de-o mulțime de lume ce venea încoace să asculte dangătele înălțătoare ale clopotelor grele de aramă neagră. Toader Sasu, un clopotar cu vechime, îl lua pe Radu Inereanu şi-l urca cu dînsul sus, în clopotnița de lîngă carul plin de îngeri. Moşneagul trăgea de funiile clopotelor, după o lege a sa, deprinsă din bătrîni. Lui Radu Inereanu îi plăcea să urmărească, de la înălțimea clopotniței, curtea din preajma şcolii, unde de obicei se țineau lecțiile de educație fizică, iar instrucțiunile confuze ale antrenorilor erau acoperite de dangătele limpezi, ieşite din metalul încremenit în clopote. Preoți graşi, în odăjdii scumpe, purtau cadelnițele prin jurul bisericii, nici să le pese că alături de ei s-a construit o şcoală modernă, cu elevi gălăgioşi. Părea dintr-un început că nu deranjează nici faptul că fusese distrus aproape tot cimitirul vechi din curtea catedralei. Părea că nu văd cum în preajma pragului şcolii, îmbulzindu-se la lecții, elevii bătătoreau, mai bine zis, batjocoreau cu o indiferență criminală mormintele slujitorilor catedralei din veci pînă în veci. Mai la deal, pe locul unde crucile vechi ale cimitirului fusese grămădite claie peste grămadă, apoi hăbucite ca lemne de foc pentru căminele şcolii, buldozere grele nivelau pămîntul lutos, făcînd loc unui stadion... Dar să vedeți, această vecinătate, oricum fericită, a şcolii internat cu catedrala, nu avea să dureze mult. Într-o primăvară, comuniştii au anunțat în cel mai cinic mod, că locaşul sfînt este conservat pentru reparație, iar la uşa de la întrare au bătut cruci de scîndură. După construirea stadionului, într-o zi cu soare, nişte soldați, spre surprinderea sutelor de elevi ieşiți la recreație în curtea şcolii, au stropit catedrala cu benzină pe dinăuntru şi pe dinafară şi i-au pus foc. Limbi de pară albăstrie se înălțau spre ceruri în amurgul serii de primăvară. Multă lume bună bocea de necaz, ca la mort. Altă lume, ne-bună, explica motivul pentru care îşi face treaba satana. Chipurile, există pericolul ca această catedrală să se răstoarne peste şcoală. La asemenea concluzie a ajuns comitetul de învățători tineri, comunişti, comsomolişti, mari ateişti ai momentului. Patru tractoare au aninat cu otgoane groase de oțel turlele catedralei şi au început să le dărîme. Demolarea decurgea anevoios, semn că trecutul era mai rezistent decît prezentul. Bătrînul Toader Sasu, cu ochii în lacrimi, lămurea lumii adunate că se săvîrşeşte o adevărată crimă şi cei care se vor potrivi diavolului la bine nu vor ajunge. Dar vorbele lui nu le auzea nimeni. Buldozerele au mînat spre rîpă mormintele cu crucile de marmură ale slujitorilor bisericii din trecut, apoi au continuat ruinarea zidurilor groase. Au dispărut clopotele.

– Soborul a fost clădit din piatră întărită cu ceamur amestecat cu gălbenuş de ouă şi cu păr de cal ca să reziste la cutremure de pămînt. E o clădire zidită pentru veşnicie, zicea bătrînul Sasu, acoperindu-l cu brațele butucănoase pe Radu Inereanu. Nu vor reuşi comuniştii să-l dărîme cu una cu două...

S-a adus dinamită, material exploziv.

Pe la miezul nopții, liniştea tîrguşorului a fost răscolită de explozii stridente. În zori, pe locul unde fusese semețul sobor, fumegau doar rămăşițele lui.

Dar cu asta nu s-a terminat cea mai mare dramă a teleneştenilor.

Comuniştii au mai îndrumat doritorii să vină şi, dacă au nevoie de materiale de construcție, să le ia de aici.

S-au găsit la Teleneşti gospodari care au cărat cu carele şi căruțele la casele lor toate rămăşițele din fosta catedrală. Lumea bună se întreba: unde-i Dumnezeu? A văzut El ce-au făcut comuniştii? nu se ştie dacă a văzut. Se ştie cu precizie că Dumnezeu n-a iertat.

Nu mult după această operație de pomină, prin raion s-a zvonit despre multe întîmplări ciudate ce s-au petrecut cu persoanele care au participat la distrugerea locaşului sfînt. Un tractorist de la Țînțăreni, bunăoară, a intrat în viteză cu tot cu motocicletă în tulpina unui stejar. Casele acelor gospodari care s-au lăcomit la materiale ieftine, una cîte una ori sau năruit peste stăpîni, ori au alunecat cu tot cu pămîntul de sub ele, ori au ars în limbi de pară albăstrie...

Dar mai sunt printre noi mulți dintre acei care încă îşi aşteaptă pedeapsa. Dumnezeu poate să nu vadă relele pe care le săvîrşim, dar nici nu poate să le ierte.

12

Radu Inereanu se pregătea intens de examene. Stătea zilele întregi în casă, cu soarele în ferestre, ademenit de freamătul viței de vie, care acoperea casa părintească din partea din dos, unde mai străjuiau şi cîțiva salcîmi bătrîni parcă neclintiți. E drept că de admitere într-o instituție de învățămînt superior se pregătise şi în cei doi ani petrecuți în armată, dar o făcuse, la părerea lui, superficial. Acum urma să se pregătească în cel mai serios mod. După cîteva zile de muncă, simți că nici o informație nu se mai ține de el şi hotărî să facă o pauză, să se relaxeze... Unii din prieteni încă nu revenise la vatră, iar alții plecaseră la şcoli sau la odihnă. A hotărît să meargă în pădurea de la Chitca. În Lunca din fundătura satului o întîlni pe Florica lui Adaşan Păuniță, o domnişoară ce păştea caprele. Îi fusese colegă de şcoală, învățase chiar într-o clasă. Era o fire timidă şi tăcută. Colegii îi ziceau „Păunița”. După cele 8 clase, părinții nu-i dădură voie să-şi continue studiile. Era unicul lor copil şi nu doreau să o îndepărteze de casă.

Văzîndu-l pe Radu după o întrerupere de vreo trei ani, îl privi mirată şi, după mai multe clipe de un fel de ezitare, se făcu roşie ca floarea de mac. Radu, la rîndul lui, se bucură şi el. Mai mulți o văzu maturizată deja. I se învîrtoşase piepții, se subțiase talia şi i se rotunjise părțile corpului de mai jos de talie. Purta o cosiță lungă, pînă aproape de genunchi. Privirile îi sclipeau albastre, albastre ca cerul. După ce îi dete binețele de rigoare, Radu nu ştia ce să facă şi zise ce-i veni pe limbă.

– Poți sălbătăci zubrind ecuații, după care i se plînse lung de plictiseala ce a îndurat-o în armată.

– Ei bine, îi răspunse într-un tîrziu fata. Eşti capabil. Te ştiu de la şcoală... Sunt sigură că în curînd o să devii student şi vei pleca din sat. Iar eu rămîn în pustietatea asta! Nici femeie, nici fată mare...

Radu Inereanu nu dase mare atenție ultimilor cuvinte. Mai bine zis n-a înțeles sensul lor.

– Bine, zise el. Vreau să merg pe potecile pădurii. Cu vreo 5-6 ani în urmă, veneam aici să pasc vaca... Mi-i dor de copilărie...

– Ia-mă şi pe mine, Radule, se rugă fata. Cu căprițele mele... O să-ți fiu călăuză...

– Nici o problemă.

Mai bine de jumătate de zi au hoinărit amîndoi pe potecile adumbrite de stejarii bătrîni, urmăriți de cele patru căprițe albe. Pe la chindie, au ajuns în dreptul lacului de la drumul Crucii. Apa era acoperită cu frunze mari, flori galbene, roşii, albastre... Broaştele ocăiau ca trezite din somn. Buraticii înnotau neîndemînatic.

– Vreau să mă scald, zise Păunița, cercînd să-l gîdile cu un fir de mohor pe la ureche.

– Aici e o problemă, cercă să glumească Radu. Doar n-ai costum de baie...

– Mare lucru. O să mă scald în pielea goală, zise Păunița cu voce serioasă, iarăşi îmbujorîndu-se ca odinioară. Crezi că va fi un păcat... Dimpotrivă, cred c-o să-ți fie plăcut să mă vezi ca Adam pe Eva. Nu-i aşa?

– Îhî, mîrîi Radu Inereanu, privind spre Păunița care reuşise deja să-şi scoată rochia, înfățişîndu-se în fața lui într-adevăr ca Eva...

Radu Inereanu îşi pierdu şi vocea, dar şi cumpătul. Momentul îl surprinsese atît de copleşitor încît nu ştia ce să zică. Nu văzuse niciodată în viața lui o femeie goală. Deşi scăpat de armată, pentru el femeia era o taină. De aceea Păunița, pe care o ştia de sfioasă şi timidă, dintr-o dată îi apăru îndrăzneață şi chiar obraznică. Arcuindu-se prin aer ca un lăstun, după un salt uşor, fata se scufundă în apa limpede, mai stropindu-l pe Radu cu stropi reci... Se hîrjonea, înota, se scufunda, culegea ierburi subacvatice şi se hlizea într-o fericire năprasnică. Pentru Radu Inereanu era un peisaj fantastic, o frumusețe uluitoare, cu nudul plin de grație şi tinerețe. Roşeața de pe fața Păuniței nu mai dispărea, ci parcă devenea mai pronunțată. Cînd se adîncea în apa limpede de cristal, corpul ei devenea mai mic, mai catifelat. Gîța ei mare i se întindea pe spate ca un şarpe cu hlamida poleită cu aur... Pădurea fremăta uşor, soarele se cotilea alene spre partea de asfințit al Lipăgăului... Într-un sfîrşit, Păunița reveni la mal, îşi îmbrăcă chiloțeii, sutienii, rochia. Totodată, fata îl urmărea curioasă pe Radu, aşteptînd ca acesta să-i comenteze fapta într-un fel.

– N-am crezut că la Ineasca domnişoarele sunt atît de îndrăznețe, zise el într-un tîrziu, cînd pe cer apărură stelele şi ei ieşiră din pădure. Înaintea lor, în vale, Ineasca se pregătea de culcare. Roşeața de pe obrajii Păuniței se păstrase. Rochia ei se uscase şi acum fîlfîia uşor în adierea vîntului cald de vară. Şi gîța i se uscase şi sălta uşurel în mersul ei domol din urma celor patru căprițe.

– Iată că am avut parte şi eu de o zi plăcută, frumoasă, zise Păunița, cînd au ajuns la drumul care duce spre sat.

Multă vreme Radu căuta în minte ce să-i răspundă şi, numai după ce privirile lor se mai întîlniră o dată, el şopti sfios:

– Mulțumesc... Pentru prima oară m-am simțit atît de bine.

Păşind spre casă, impresionat de cele petrecute pe potecile copilăriei, Radu Inereanu simți că-i om matur deja şi că copilăria l-a părăsit ireversibil.

13

Într-un început de toamnă, autoritatea criminală, despre care se vorbea în ultimul timp atît de mult, solicită o întîlnire cu Radu Inereanu. Chiar veni după el o coloană de maşini, toate de culoare neagră. Radu s-a urcat alături de nişte persoane bine făcute, purtînd pe nas ochelari întunecați. Cortegiul de maşini parcurse multă cale, fiind urmărit de alte maşini mai modeste. Pentru un moment, Radu Inereanu avu senzația că e Preşedintele țării... Cortegiul coti mai apoi pe un drum ce ducea spre pădure. Parbrizul şi celelalte geamuri ale maşinii în care urcase erau întunecate, şi el nu înțelegea unde este dus. În sfîrşit, vehicolul în care mergea Radu stopă şi unul din bodyguarzii de alături, îşi scoase ochelarii şi-i zîmbi posac, zicîndu-i:

– Am ajuns. Descalecă din şa, maestre...

În poieniță ardea un rug, iar la o mesuță din lemn stătea un bărbat scund, cu o față încă destul de tînără şi ochii viguroşi. Era îmbrăcat într-un veston maro-deschis, cămaşă albă şi cravată roşie. Radu păşi îndrăzneț spre dînsul, îl salută printr-o strîngere de mînă, după care bărbatul îl pofti să se aşeze alături pe alt scaun tot din lemn parcă special pregătit pentru dînsul. Doi bodyguarzi au stat în vecinătatea lor, pînă cînd bărbatul le făcu semn să se îndepărteze.

– E imposibil să trăieşti liniştit în țara asta, zise bărbatul, cînd au rămas în doi. Te-am chemat să-mi ajuți... Să-i ceri Puterii să se dezică de planul ei de a mă ucide... Se vede că acolo sus se tem de bunătatea mea. Eu sunt acel care nu admite vărsările de sînge în lumea criminală... Dacă vrei să ştii, eu conduc statul ista! Da, da, eu cu camarazii mei suntem cei mai cinstiți cetățeni în această societate tîmpită, deoarece numai noi ştim cine fură şi cine trăieşte din muncă... Dar s-o ştii de la mine: cei de la posturi înalte sunt cei mai mari hoți! Ei sărăcesc poporul. Dacă n-am fi noi cu ale noastre, toate bogățiile țării ar fi numai în buzunarele lor. Şi, ca să mai domolim fărădelegile, Dumnezeu ne-a pus să supraveghem. Crede-mă, nu suntem criminali. Pur şi simplu, existăm, şi nimeni nu doreşte să ne considere ca atare, dacă nu le amintim din cînd în cînd... Aici făcu o pauză pentru al măsura cu privirile lui din creştet pînă în tălpi. Cînd îşi reluă discursul, zise: să ştii că noi purtăm grijă de oamenii noştri, nu-i lăsăm de izbelişte, cum o fac cei de la Putere. Noi avem legile noastre pe care le respectăm, nu ca dînşii. Între timp închinară cîteva păhărele cu coniac de elită din zămnicele Cricovei, gustînd tartine cu icre negre de Sahalin. Şi iară îşi continuă meditațiile: Nu port nici o vină că în ultimul timp sunt tot mai mult solicitat de oameni nenorociți, amăgiți,

iar eu trebuie să le fac dreptate. Doar cei de la Putere nu le plătesc salariile, pensiile. Lor nici în cot nu li-i de popor... Şi această masă de lume obidită solicită ajutorul nostru...Cu ce pot s-o ajut, o ajut. Toate orfelinatele şi azilurile de bătrîni se află în gestiunea noastră. Pînă şi şefii puşcăriilor mă telefonează şi bat alarma. Nu au cu ce-i hrăni, spăla şi îmbrăca pe oamenii şi aşa condamnaţi, fiindcă statul prinde infractorii, îi pune după gratii şi uită de ei. Nu le poartă de grijă! Cu ce sunt eu de vină că şi aceştia mi se adresează după ajutor?! Toate închisorile se ţin din contul meu... Chiar şi preoţii vin la mine cu problemele lor... De-ai şti cîte biserici am ajutat eu...

– Şi cu ce aşi putea să vă fiu de folos? întrebă pe un ton naiv Radu Inereanu.

– Să vorbeşti într-o conferinţă de presă că de se atinge cineva de familia mea, de copiii mei, atunci cei de la Putere vor avea de furcă cu mine...

Bărbatul începu să-i spună şi despre greutăţile care le întîmpină el şi oamenii lui de la poliţiştii şi toată mafia de-acolo. În repetate rînduri au atentat la viaţa lui. Şeful poliţiei criminale din municipiu a anunţat c-o să-l omoare cu prima ocazie. Şi el ştie de ce vor să-l omoare... Fiindcă cunoaşte prea multe lucruri tăinuite de mai marii zilei. Ca să-şi camufleze propriile păcate, conducerea manevrează, învinuindu-l de toate relele pe El! Dar o autoritate criminală nu săvîrşeşte infracţiuni. Ea doar supraveghează ca acestea să fie evitate. Pînă şi banii ce li se află în gestiune nu sunt proprietatea lui, ci a tuturor, adică *obşceacului*.

– Bine, zise Radu Inereanu, cînd veni rîndul lui să vorbească. Am să încerc....

Se lăsă o pauză lungă.

– Munca ta va fi răsplătită! Tu fă-ţi treaba ta, noi pe-a noastră...

Radu Inereanu a făcut tot ce i s-a cerut. A iniţiat mai multe emisiuni în problema dată la radio, a publicat o serie de articole în ziare, astfel punîndu-şi demnitatea şi obrazul la bătaie. Lucru pentru care oamenii Puterii n-au putut să nu-l ia la ochi.

– N-ai altă ocupaţie, amice? îl avertiză într-o zi un fost ministru, care peste noapte devenise mare capitalist. Ai copii, familie, te afli în serviciul statului, primeşti pentru o bucată de pîine?... Fii băiat înţelept şi nu te lega cu alde-iştea...

– El mi-a promis că mă va remunera foarte bine, răspunse naiv Radu Inereanu.

– N-o să-ţi plătească nimic, fii liniştit. Crede-mă că-ţi spun adevărul.

– Păi ce, nici aceştia nu sunt oameni de cuvînt? Doar mi-a spus că niciodată nu-i părăseşte pe ai săi...

– Prostule! zise disperat ex-ministrul. Tu nu eşti de-al lor. Tu, pur şi simplu, le-ai făcut un avans de autoritate.

Ex-ministrul nici nu-i spuse la revedere, se urcă în maşină şi plecă...

Radu îl petrecu cu privirea şi rămase locului pînă a înţeles că, de fapt, toate lucrurile, inclusiv banii, care aparţin tuturor, îşi au, oricum proprietarii lor concreţi.

14

A cunoscut-o pe Cecilia prin intermediul părinților ei, cu care Radu Inereanu lucra la redacția pentru tineret.

Mama fetei era înaltă, suplă şi se purta mereu cu părul tuns scurt, probabil, pentru ca să i se vadă cerceii mari. Se îmbrăca în rochii lungi, de modă retro. Era mîndră de felul ei, chiar trufaşă se poate spune, şi lui Radu Inereanu îi era nespus de greu să întreţină o convorbire sinceră cu privire la articolele ce urmau să fie publicate în ziar. Această femeie nu era stimată, lumea, pur şi simplu, se temea de ea.

Şi dacă mama era cum era, apoi tatăl Ceciliei era un antipod al soției. Obez, cu ochelari, glumea întruna şi se aventura în polemici, mai ales dacă era nițel aghesmuit. Cecilia era unicul lor copil. Liceană încă, deja avea succese evidente în domeniul publicisticii. Radu Inereanu, deşi tînăr şi el, era totuşi căsătorit al treilea an. Avea copil mic şi, deodată, se îndrăgostise cumplit... De cum Cecilia apăru în ochii lui, o şi atrase aproape de inimă. Era fetiță zveltă, înaltă, frumoasă foc, ca mamă-sa. La fel îmbrăca rochii lungi. Caracterul, însă, îi era ca al lui tai-că-său. Îl simpatiza mult pe Radu Inereanu, împărtăşindu-i toate secretele. Radu, dispunînd totdeauna de posibilități materiale, o invita în cafeneaua de la parter, servind-o cu înghețată şi coctail din suc de kiwi. În scurt timp, prieten bun cu Radu devenise şi tatăl Ceciliei. Chiar i se destăinuise o dată că susține relațiile lui cu fiică-sa şi îl ruga să o sprijine moraliceşte. Radu Inereanu o curta pe domnişoară. Inima îl îndemna, inima, bat-o vina!

– Oricît ar părea de straniu, îi zise dînsa într-o zi, dar anume tata îmi este cel mai bun prieten... Mama e o femeie bună, dar suferă de liderism... Aseară i-am mărturisit că sunt îndrăgostită de un bărbat mai în vîrstă decît mine, căsătorit, şi ea mi-a interzis să mai prietenesc cu dumneavoastră...

Vorbele ei îl amărîră pe Radu Inereanu, care, probabil, intui că fata o fi iubind un alt bărbat şi nu pe dînsul. A vrut s-o întrebe ceva, dar cuvintele se stinse în gît, slobozind doar în surdină un sunet bizar, iar în ochii lui a apărut un fel de părere de rău amestecată cu gelozie.

– Ce fericit e acel bărbat care se învredniceşte de atenția ta, îi spuse el mai tîrziu.

– Ce este sufletul? sări domnişoara, uitînd să-şi şteargă gura de coctailul consumat, fapt ce i-a imprimat o înfățişare copilăroasă şi mai frumoasă...

– Părinții numai ne încarnează, draga mea, zise Radu Inereanu, dar sufletul n-l pune în această carne El, Dumnezeul nostru, Creatorul celor văzute şi nevăzute.

– Ce frumos vorbeşti! spuse Cecilia întristată, pentru că în cafenea în acel moment îşi făcu apariția maică-sa.

– Prea te-ai emancipat, draga mea! porni cu dojana mamă-sa. Nu-l scăpă din vedere nici pe Radu: Ar trebui să ai mai multă grijă de familie, de copil, nu de fiica mea.

– Dacă-i aşa, eu mă duc, plec la liceu, zîmbi trist Cecilia.

Aşa amărît a şi rămas chipul ei pentru totdeauna în amintirea lui Radu Inereanu.

Radu a doua zi fu trimis într-o deplasare de serviciu la Slobozia, cea de dincolo de Nistru. Mereu era cu gîndurile la Cecilia, micuța şi fermecătoarea Cecilie, ai cărei părinți erau atît de buni şi atît de răi. Dacă la selectarea datelor privind iernatul vitelor l-au ajutat lucrătorii sectorului zootehnic, brigadierii, şefii fermelor, preşedintele colhozului, în fața dragostei sale, Radu Inereanu rămase singur-cuc. De ce nu a cunoscut-o în adolescență, să lege prietenie cu dînsa şi să se căsătorească? Cine oare aranjează lucrurile pe lume atît de strîmb?

Revenind acasă din deplasare, aflîndu-se deja în sînul familiei sale, Radu îşi reaminti cuvintele Ceciliei, găsind că se referă la el: „Doamne! Cum de nu mi-am dat seama! Măi, că neghiob mai sunt! Doar ea m-a preîntîmpinat că mamă-sa nu-l agreează şi i-a interzis să se întîlnească anume cu el, la cafenea... Trebuia să numesc o întîlnire în altă parte. Cu toată împotrivirea aceasta a mamei, nu mă las de Cecilia... Copilița are nevoie de mine şi eu de ea. Şi-apoi de ce să nu prietenim?...” Despre toate o să-i spun soției pe care nu am iubit-o niciodată. Dînsa a vrut să se căsătorească cu mine. Nu eu...

Tot gînduri şi gînduri de-acestea a depănat Radu Inereanu pînă avu să vină la redacție. De cum trecu pragurile Casei Presei, nu-i veni să creadă ce-i văd ochii. Chiar în holul clădirii, pe o masă specială, văzu portretul în chenar de doliu al Ceciliei, iar o mulțime de lume îi compătimeau părinții.

Din încremenirea în care căzu, Radu Inereanu fu scos de amicul său, Andrei Beşliu, care îi şi povesti despre cele petrecute.

Toate s-au întîmplat imediat după despărțirea din cafenea. După dojana mamei sale, Cecilia plecă la liceu... După lecții, ca de obicei, se întoarse acasă, pregăti prînzul şi telefonă părinților să vină la masă. Peste o jumătate de oră, părinții o găsiră strangulată şi înecată în cada plină cu apă.

Crima abominabilă a fost opera a doi colegi de clasă, consumatori de droguri, care nicidecum n-au putut altfel s-o împartă între ei pe Cecilia.

Doamne, oare chiar aşa a trebuit să fie?

15

Lui Radu Inereanu îi căzu tronc fiica cea mai mică a directoarei şi începu să o curteze. Fiind divorțat pe al doilea an, şi-ar fi dorit să se căsătorească cu o femeie frumoasă şi... bogată. Toate bune pînă la un timp. Directoarea părea că-l are la inimă şi-l stimează, pentru că devenise chiar buni prieteni. Dar şefa mai avea o fată, mai mare, care concubina într-un apartament separat cu un diplomat. Mezina, după absolvirea universității, trăia cu mamă-sa şi era un specialist promițător. Se îmbrăca la modă, dar era o fire posacă, mereu parcă nemulțumită de soartă, rar zîmbea. Lucrînd împreună, Radu Inereanu, ingenios de felul lui, găsea întotdeauna cum să-i distreze pe cei din jur. Directoarea, însă, văzînd că Radu întrece măsura în relațiile lui cu fiica ei

mai mică, începu să arăte nazuri, iar într-o după-amiază, cînd Radu Inereanu rămase singur în birou, dădu buzna peste el. Şi, nici una, nici două, trecu la atac violent:

– Te implor! Să-mi laşi în pace copilul! Tu ai avut familie, nu ai putut-o păstra, ai doi copii, plăteşti pensie alimentară... Te rog, ține-te mai departe de sufletul fiicei mele! Ea e curată ca lacrima şi va rămîne aşa pînă va da de ursitul ei. Dumneata caută-ți femei pe potrivă şi nu profita de bunătatea mea...

Radu Inereanu o ascultă şi clocotea de obidă. Cu ce ocazie i se face mizeria? Doar nu a jignit pe nimeni. Pur şi simplu, la ai săi 35 simpatiza o domnişoară de 25. Unde-i impactul cel cu păcat?

Deveni rezervat. Se retrase în sine şi nu discuta cu fiica directoarei decît probleme de serviciu şi nu mai des decît o dată în semestru.

Mai apoi Radu Inereanu şi-a schimbat pînă şi modul de trai. Începu să dispară cînd la mare, cînd la munte, cînd în altă parte. Şi-a procurat limuzină, apartament separat, devenise un ziarist cunoscut. În compania lui era vesel, interesant. Femeile îl agreau... El continua să trăiască în propria-i plăcere, avînd grijă şi de copiii din fosta familie. Mai mult chiar, hotărî să nu se mai căsătorească pînă nu-şi va întîlni idealul, deşi conştientiza că idealurile populează tărîmuri mult prea îndepărtate de pămînt.

Vreme trece, vreme vine, vorba poetului.

După cîțiva ani, directoarea demisionă. Fiica mai mare fu părăsită de concubin, iar cea mică, avînd mari probleme de sănătate, se tot tăvălea prin spitale. În plus, devenise închisă, se îngrăşase, se deformase.

Lui Radu Inereanu i s-a propus postul de director, dar el avu minte să-l respingă, pentru că ținea să lucreze pe picior egal, în aceeaşi secție, cu fosta directoare. Relațiile lor reveniră la normal, atîta doar că pentru Radu Inereanu nu mai exista, pur şi simplu, fiica ei, care îşi făcea datoria de serviciu în acelaşi birou cu mamă-sa. De la un timp, au început a-l curta ele pe dînsul, invitîndu-l cînd la ceai, cînd la cafea, dar Radu Inereanu, cu obişnuita-i delicatețe, le refuză. Le dărui un calendar, să-şi poată număra mai lesne zilele şi păcatele.

– Radule, îl întrebă fosta directoare după cîțiva ani, te-ai mai căsătorit sau?...

– Tot aşa. Visez la o dragoste mare, a răspuns el filozofic. O tot amîn, fiindcă n-am bani să-mi cumpăr un costum de mire, glumi dînsul.

Totodată, Radu Inereanu observă că relațiile dintre mamă şi fiică nu mai sunt ca altă dată. Deşi locuiau în acelaşi apartament, ambele veneau şi plecau separat de la serviciu. În urma unui avorton, fiica mai mare se îmbolnăvise şi mai tare.

Într-o seară, ex-directoarea îl telefonă pe Radu, rugîndu-l s-o viziteze la domiciliu de urgență. Deşi n-avea mare plăcere să facă o cursă atît de lungă, nu putu să refuze. De, bărbatul trebuie să rămînă bărbat în raporturile sale față de sexul opus. Nu fusese niciodată în cartierul vechi al oraşului. Nici nu ştia unde locuieşte fosta lui directoare.

Găsi o casă impunătoare, cu cîteva niveluri. În curte erau cîteva limuzine. Un dulău mare, de rasă koller, îl întîlni prietenos, dînd din coadă. Din cornişele înalte se auzea cum plouă mărunțel. Un cireş îşi ținea ramurile peste zidul înalt din piatră albă. Femeia îl petrecu într-un salon cu mobilă scumpă şi tablouri. Într-un jilț şedea fiica cea mică, în altul, fiica cea mare. Ambele în halate flauşate, cu părul ud, semn că se băise odinioară. Cea mai mică îşi tocea unghiile, furîndu-l hoțeşte pe Radu cu privirile. Cea mai mare, puțin încărunțită, îl întîlni cu un zîmbet plăcut. Auzise multe despre el, dar îl vedea pentru prima oară. Radu Inereanu a fost invitat să ia loc la o masă de nuc, plină cu glastre de flori vii, în fața celor trei femei. Urmă o tăcere ca întinsă de cineva nevăzut, tuspatru ascultînd ritmul monoton al ploii de-afară. De jur-împrejur clipoceau lumini sclipitoare, colorate, creînd o atmosferă de sărbătoare aleasă.

– Ne cerem scuze, începu delicat a vorbi fosta directoare. Noi v-am invitat ca să probați acest costum. Femeia îi puse în față un costum foarte frumos şi, pe cît se vedea, foarte scump.

– E de mire, zise Radu Inereanu. Desfăcîndu-l din pachet, constată că este măsura lui.

– O să vă prindă de minune, se dădu cu părerea fiica mai mare a directoarei. Mai ales cînd o să ieşiți cu el în societate...

– Puteți să-l încercați, îi zîmbi pe neaşteptate fiica mai mică. Sunteți un bărbat prezentabil, cu multe merite...frumos ca un mire!

– Nici nu-mi vine să cred.

– Desigur, după ce ați fost cîndva mire, zise mama fetelor.

– Doar că nu am fost cununat niciodată. Şi Radu potrivi să glumească: Conform canoanelor religioase, eu încă sunt în fața lui Dumnezeu... flăcău!

– N-ai dori nici acum să te cununi? îl întrebă fosta directoare. Priveşte ce fete frumoase şi tinere am.

– Mamă, murmură cu o uşoară nemulțumire fata mai mare.

– V-ar sta foarte bine acest costum, zise fata mai tînără. Mai ales dacă v-ați pune o cămaşă albă şi cravată neagră cu buline...

Radu Inereanu ezită. Avu senzația că este supus unui mezat şi i se făcu uscat în gură. Zăbovi puțin şi o întrebă pe mama fetelor:

– Mîine vom definitiva proiectul... vom raporta la Departament... Trebuie să mă grăbesc. Să arăt odihnit şi proaspăt...

– Acest costum l-am ales pentru dumneavoastră, insistă fata mai tînără. Vă stă bine. Luați-l.

– Păi, nici nu l-am probat măcar, reproşă Radu Inereanu.

– Sunt sigură că este costumul care vi se potriveşte cel mai bine, insistă fata, scrutîndu-l cu priviri seducătoare.

– Din păcate, la moment, nu dispun de mijloace ca să-l cumpăr...

– Vi-l dăm pe degeaba... Vi-l dăruim, zise bucuroasă fata mai mică, cu tonul omului care s-a învins pe sine.

– Nu... e tîrziu deja să îmbrac asemenea costume, zise în cele din urmă Radu Inereanu.

Oricît de mult s-au străduit gazdele să-l servească cu ceai, el n-a dorit să se mai rețină. A ieşit afară, uitînd să desfacă umbrela, deşi ploaia şi vîntul hălăduiau în tot plinul nopții.

16

Mama Bordanilor, dinastie de artişti de circ, deşi apărea rar pe arenă, se considera cea mai autoritară. Ce a făcut ea mai important în viața sa a fost că i-a obişnuit pe ai săi ca tot cîştigul lor să fie vărsat în buzunarul ei. Soțul şi fiul aveau interesele lor, cu atît mai mult cu cît munceau cel mai mult pe arena circului. Pe lîngă evoluările pe arenă, veneau mereu noi programe, supunîndu-se la riscuri mari. Numele lor erau cunoscute în toată Europa. Se aflau mereu prin turnee. Fiul, fiind încă elev, progresase într-atît, încît îl depăşea în multe privințe pe tatăl său. Maică-sa, la rîndul ei, atît şi făcea: stătea în vecinătatea arenei, încurajîndu-i, chipurile, cu nişte gesturi simbolice, în timp ce soțul şi fiul exercitau cele mai complicate elemente acrobatice. Asistenței i se întrerupea suflarea cînd fiul, desprinzîndu-se parcă de firul care-l ținea de tavan, cădea în jos ca o piatră, pentru ca, tot atunci, neajungînd la cîțiva metri de duşumea, să se întoarcă şi să zboare ca un înger cu aripile desfăcute spre cupola mare a arenei. Luminațiile jucăuşe creau un efect feeric... Mama se mîndrea şi aplauda, ca să-i dezmorțească pe spectatori...

Radu Inereanu venise la prezentare împreună cu copiii lui, la insistența doamnei Bordan. Nu regreta, dimpotrivă, simțea că trăieşte clipe de fantasmagorie. În tactul melodiilor uşoare, admira număr după număr. Pînă atunci crezuse că nu-i plac spectacolele de circ, dar în acea seară regretă că atîția ani a ignorat acest gen de artă. Radu Inereanu o cunoştea pe doamna Bordan de cîteva zile. A venit la el cu rugămintea să-i alcătuiască o acțiune de divorț cu soțul ei care, chiar în acea clipă, probabil, îşi perfecționa exercițiile fantastice, dar şi foarte riscante.

Acum, cînd soțul şi feciorul îşi demonstrau măiestria, doamna Bordan făcea mine indiferente față de acrobați, de parcă i-ar fi dat de înțeles lui Radu Inereanu că: „Pe arenă dînsul e înger, dar în viață, e o lighioană. Tot cîştigul doreşte să fie doar al lui.”

În sînul lucrătorilor circului mai umbla zvonul că dînsa se are de bine cu îngrijitorul cailor, un om ce făcuse rost de o diplomă falsă şi intenționa să devină directorul circului... Circ în... circ. Artişti adevărați şi profitori. Cei doi acrobați urmau să se întîlnească în zbor în extrema de sus a cupolei. Trucul prevedea ca fiul să se desprindă de funie şi imediat să se prindă de brațele lui taică-său... De data aceasta n-a fost să fie. Cînd fiul găsi mîinile lui tata, otgonul de care se ținea acesta s-a rupt din cheutoarea de care era aninat şi artiştii doamnei Bordan căzură ca pietrele în mijlocul arenei. Liniştea de cremene ce a cuprins publicul uimit a fost tăiată în două de țipetele stridente ale doamnei Bordan... divorțul avu loc fără nici o acțiune autorizată statal. Cei doi artişti şi-au dat duhul în fața a sute de spectatori.

17

Vasilița Iftodi trăia cu impresia călătoriei la Bordeaux. Fusese în ultimii ani în Italia, România. Întîlnise o mulțime de intelectuali pe la diferite recepții oficiale. Ultima călătorie i-a lăsat o amintire oarecum rezervată.... Nu a impresionat-o Parisul, prin care tranzitase. Capitala Franței chiar o dezamăgi: i se păru murdară, neîngrijită, cu o mulțime de arabi în hainele lor neobișnuite pentru europeni. La Bordeaux, însă, a simțit mai mult soare, o impresionă lumea pestriță a străzilor istorice și curate. O frapă îndeosebi arhitectura bizară, ce amintea de adolescența ei, petrecută la o școala pedagogică din Orhei... Fiind conducătorul delegației Republicii Moldova, a stat în orașul de pe malul Garonnei o săptămînă. În componența delegației, pe lîngă Radu Inereanu, mai erau două femei în vîrstă. Din primele ore de aflare acolo, au vizitat magazinele, fără a putea cumpăra ceva. Delegațiile din celelalte state ale lumii, venite la simpozion, se plimbau cu mașini moderne în raza și în afara orașului, vizitau restaurante, cafenele, negociau și comunicau între ele. În primele zile de aflare a moldovenilor la forumul ecologic din Franța nu-i luase nimeni în seamă. Pînă și delegația din România, compusă din trei femei și un bărbat din Muntenia se prefăcu a nu-i observa, lucru care, desigur, trezea anumite suspiciuni. În calitatea ei de conducătoare a specialiștilor din Moldova, era preocupată nu de situația prezentă, ci de ceea ce urma. Dînsa avea împuternicire să prezinte o alocțiune privind starea ocrotirii mediului ambiant din Moldova în limba franceză.

Cînd a fost invitată la tribuna oficială, Vasilița simți că i se cutremură toată ființa. Dar o voce interioară o încuraja. Expunîndu-se în fața miilor de priviri ale reprezentanților veniți de pe întreg mapamondul, făcu o pauză, parcă așteptînd liniște, apoi trase aer în piept și citi clar, aproape artistic...

Raportul ei a plăcut asistenței, mărturie servind aplauzele frenetice cu care a fost răsplătită. Imediat, în jurul acestei mici delegații, dar mai ales în jurul Vasiliței, se îmbulzi mai multă lume. Un scoțian din țara Galilor, îmbrăcat în fotă în carouri, cu gîță la ceafă, împreună cu alți doi inși, i-a invitat să cineze la un restaurant de pe malul Garonnei. În cele din urmă propunerea a fost acceptată. Seara, la ora stabilită, scoțianul și alți trei bărbați din delegația ce reprezenta țara Galilor i-au adus la hotel cu mașini albe. Cît timp chelnerii tărăgănau comanda, scoțianul cu gîță și în fotă, așezîndu-se lîngă Vasilița, îi demonstră cît de bine cîntă la cimpoi, un instrument popular scoțian străvechi... Aceasta, ca, dealtfel, toți membrii delegației moldovene, a fost încîntată de gesturile amabile ale galezilor. Unde mai pui faptul că noii lor prieteni erau oameni cu studii universitare, mari specialiști în problemele ecologice ale Irlandei și Marii Britanii. Între cei adunați la masă și Vasilița, curînd s-a încins o discuție amplă incluzînd opera literară a lui Walter Scot, au vorbit despre orașele Glazgow, Edinburg, așezarea geografică a Scoției și a Republicii Moldova...Ore întregi scoțienii nu au putut nicidecum înțelege că Moldova este o țară de la poalele Balcanilor, că nu este parte componentă a Rusiei, iar Vasilița și ceilalți membri ai

delegației nu sunt ruși, ci... români... Scoțienii, pasionați de whiski, așa și nu au înțeles cu reprezentanții cărui stat al Europei dînșii stau la masă. Radu Inereanu avu senzația că intelectualii din occident nu studiază geografia. „Dacă se studiază și celelalte discipline la fel, apoi halal de ei!”

– Nouă ne sunt dragi rușii! continua scoțianul. Mai ales rusoaicele, despre care am auzit multe, iar în această seară am fericita ocazie să o am...

Scoțienii se amețiseră de-a binelea. Radu Inereanu încercă cîteva înghițituri de whisky și făcu o mină scîrboasă. Băutura mirosea a piele dubită și avea un gust de samagon afumat din sfeclă de prin părțile Bricenilor. Vasilița bău doar apă minerală și suc, fiind receptivă la orice întrebare pusă de scoțieni. După o habă de vreme, cel cu coadă la ceafă începu să sufle în buhul cimpoiului, înroșindu-se ca racul.

– Ca să vedeți, domnilor, cimpoiul este de asemenea un instrument popular românesc, zise Vasilița, spre uimirea scoțienilor.

– În orchestrele noastre populare orice instrument de pe glob și-a găsit locul onorific, zise Radu Inereanu. Chiar și pianul are primenire...

Pe scoțieni nu-i mai interesa această discuție. Cel cu coadă la ceafă mereu îi săruta mîna Vasiliței.

– Îmi place rusoaica, nu contenea el. Vrei să călătorești în Țara Galilor, în Scoția? o întrebă el. O să vezi munți, păduri, chiar și urși, ca la ruși...

– Nu sunt rusoaică, îi zise Vasilița străduindu-se să fie cît mai tacticoasă.

– Cred că e momentul, sări deodată scoțianul, să legăm o relație de căsătorie și, poftim, semnează tranzacția de mariaj...

Vasilița citi contractul scris în limba franceză. I se propunea să iscălească un act de căsnicie cu scoțianul, delimitîndu-se obligațiunile și îndatoririle patrimoniale ale fiecăruia în cazul eventualei căsnicii...Ea se străduí să înțeleagă rostul celor spuse de către bărbat, fiind convinsă că totuși este o glumă. Aici tăcerea fu spartă de Radu Inereanu:

– Așa se căsătoresc scoțienii?... E cumva o tradiție istorică a plaiurilor din care vă trageți obîrșia?

– E o dovadă a civilizației noastre avansate, răspunse bărbatul cu moț, după care o ținti cu privirea serioasă pe Vasilița: Deci iscălește contractul și te poți considera...salvată. Ești frumoasă, deșteaptă și mă voi mîndru cu tine în Țara Galilor...

– Trebuie să plecăm, zise Vasilița, străduindu-se să fie cît mai amabilă cu scoțienii. Ea se ridică de la masă, ca și ceilalți din Moldova, și era gata să plece: Vă mulțumim de invitație...

– Ne părăsiți, deci? făcu supărat unul dintre scoțieni.

–Trebuie să ne pregătim de întoarcere. Mîine plecăm spre casă, zise Vasilița, vrînd să se îndepărteze.

– Nu uita să achiți masa, o preveni scoțianul, ridicîndu-se și el de pe scaun. Nu m-am așteptat să refuzi... Mii dintre prostituatele ruse visează un trai decent în Occident, iar dumitale ți se propune totul ca în poveste...

– Să mergem, Radule, zise una dintre femei, care adună mînă de la mînă banii necesari pentru achitarea mesei. Să fim calmi. Nu e cazul să căutăm dreptate în acest conflict. Să ne ținem mai departe de această lume civilizată...

În vreme ce se îndepărtau de restaurant, în urma lor se auzea cîntecul vesel la cimpoi al scoțianului ce rămăsese să-şi golească sticla cu whisky.

18

Internat în spital, Radu Inereanu se gîndi că se va odihni în sfîrşit. Fiind singur în salon, el citea, asculta radioul şi privea la televizor emisiunile preferate. Era inspirat şi stăpînit mereu de dorința setoasă de a scrie. Îşi fixase pe perete un calendar, chibzuind că mai dispune de ceva timp pentru a-şi atinge scopul – să termine cea de-a zecea carte. Ultima din viața lui...

Deodată, însă, începu să-l deranjeze ceva în burtă. Noaptea avea senzația că cineva îi hăcuieşte intestinele.

Dimineața, cînd medicii i-au extras din corp o jumătate de vadră de lichid, Radu Inereanu a înțeles că sfîrşitul nu-i este atît de departe. Sleit de puteri, uită de scris şi se străduia să revadă în minte evenimentele anilor trecuți. Îşi recunoştea greşelile, dar nu mai putea întreprinde nimic pentru a le corecta. Se gîndea tot mai des cum, cine şi unde va fi înmormîntat. De unde se vor lua mijloace în acest scop, doar la moldoveni o asemenea procesiune este la fel de costisitoare ca şi o cumetrie sau chiar o nuntă. Cine îl va înmormînta pe Radu Inereanu? Rude în oraş nu avea, iar copiii încă sunt mici... Se întrebă cum a nimerit în fundătura asta şi-i veni revelația...

În goană după venituri mari, directorul farmaciei centrale a recurs la un procedeu pe cît de şmecheresc, pe atît de antiuman. A angajat în subordinea sa o mulțime de distribuitori de reclamă. Prin această rețea răspîndea viruşi de boli contagioase printre businessmani, avocați, notari, judecători, pentru ca aceştia să-i procure medicamentele... Radu Inereanu nimeri şi el în lista farmacistului, deşi, în ultima vreme, abia de lega tei de curmei. Acum îşi aştepta conştient sfîrşitul. Secretul în cauză i l-a mărturisit Andrei Beşliu. La început nu-i venea să creadă. Dar, pînă la urmă, a înțeles că informația corespunde realității. Totuşi, medicii au reuşit să-l scoată din starea disperată. Un merit deosebit în această privință îi aparținea unei domnişoare, studentă la Universitatea de Medicină. Venită la practică, era o fire sociabilă, jovială, cu multă cumpătare. Ea îi vorbi despre problemele cotidiene ale studenților şi că ar accepta o prietenie cu bărbați mai în vîrstă ca ea... I-a dat de înțeles că după externare, ar dori să-l viziteze la domiciliu... Radu simți o tresărire, o speranță neînțeleasă. Contrar voinței medicilor, insistă ca în continuare să fie îngrijit în condiții de casă. A mai încredințat personalul că va fi asistat de către medici cunoscuți... Dorința lui a fost satisfăcută.

Domnişoara a venit la el şi i-a făcut masaj... în aşternut. Erau clipe de vis şi dragoste de viață... De cum domnişoara îşi îmbrăcă veşmintele, începu să se

plîngă de starea materială precară în care se află... Radu Inereanu i-a dat cîțiva lei, pe care ea îi numără cu atenție:

– De unde atîta zgîrcenie în sufletele pacienților noştri? făcu ea.

– Păi, n-am convenit cît costă serviciile, încercă să se îndreptățească Radu Inereanu.

– Parcă se cere mare pricepere... Un act sexual costă parale mai bune... Dar, pentru început, e suficient. Oare nu ştii că sănătatea omului costă scump?

– Dac-ar fi ca sănătatea să se cumpere undeva...

– Desigur că se cumpără, încheie fata, înainte de a pleca. Ea se vinde la noi, la spital şi costă foarte scump, oare nu ai priceput acest lucru?... Urmări încîntată freamătul platanilor de la geam şi-i zise la despărțire: Dacă îmi permiteți, aş dori să vă mai vizitez. Îmi place de dumneata... Aşa cum eşti...

A doua zi s-au revăzut. Dînsa îi păru mai drăguță şi mai seducătoare. Preferă să bea şampanie roşie şi se aventură într-o discuție cu referință la... sex. Îl făcu să simtă că o dorește. Radu crezuse în zilele de suferință că acest sentiment a murit pentru totdeauna, dar domnişoara îi dovedi contrariul, dăruindu-i-se plină de patimi... Aproape înnebuni de fericire. Într-o clipă, viața lui deveni alta. Lăcrimă şi îi zise:

– Nici nu ştiu cum să-mi exprim starea, ca să fiu înțeles...

– Vă rog să fiu şi eu ajutată, zise ea. Să nu vă supere că doresc să fac sex... Asta e viața mea personală. Greutățile constau în altele... Nu am nici o susținere materială de nicăieri.

– Te înțeleg, răspunse Radu. Sunt gata să te ajut cu ce pot.

– Am ştiut că veți fi înțelegător, continuă ea cu voce calmă, liniştită, aprinzînd mai apoi țigara şi slobozind rotocoale de fum... Dacă v-aş ruga ceva, o să faceți?

– Neapărat...

– Voi mai veni să fac dragoste cu dumneata...

Radu simți că îi tremură pleoapele de fericire. „Iată cum se întîmplă, îşi zise el. Uneori fericirea vine pe neaşteptate. Ca o văpaie, ca un luceafăr salvator. E vis sau realitate?”

Domnişoara îi zîmbi, mîngîindu-i fața cu dosul palmei.

– Dulcea mea ființă, murmură el.

– Am nevoie de bani pentru costum şi, dacă se poate... să autentificați la notar apartamentul dumneavoastră pe numele meu... Doar moştenitorii nu vă acordă nici o atenție. Iar eu mă dăruiesc cu trup şi suflet, îi vorbi fata cu calmitate, continuînd să sloboadă rotocoale de fum.

La acel moment, el nu avea bani decît pentru nişte cheltuieli mărunte. Apartamentul demult îl dăruise fiicei. Ruşinat, dînsul îi recunoscu realitatea. Domnişoara s-a înnegrit la față. Stinse enervată țigara şi se îmbrăcă puşcă.

–Viţica de mine! tună ea. Dau numai peste nişte sărăntoci împuțiți! După o pauză şovăitoare, înainte de a închide uşa, din cealaltă parte se lovi cu dosul mîi-

nii peste frunte, în semn că este nechibzuită, şi continuă: Cum de nu am verificat! E prima oară cînd nimeresc în asemenea situaţie stupidă... Toanta de mine...

– Drăguţa mea, zise el cu vocea stinsă, înţepenind cu mîinile întinse către ea.

– Du-te la mama dracului, ghiuj muribund ce eşti!.. Vai! Ce vacă proastă sunt, tîmpita de mine!...

Plină de mînie ieşi fulger... Uşa rămăsese deschisă. Radu Inereanu, ridicîndu-se greoi din pat, veni s-o închidă. Era total decepţionat. Aprinse lumînarea de pe masă şi, stînd pe patul suferinţei, simţi că flacăra vieţii iată-iată se va stinge pentru totdeauna.

19

Bărbatul era învinuit de comiterea unei crime, care prevedea pedeapsa capitală prin împuşcare. Îşi asasinase soţia şi soacra... Într-o zi de toamnă, dînsul a ieşit să deshărăgească via din grădină, să sape printre rînduri. Într-un cuvînt, a muncit toată ziua. Soţia cu soacră-sa, însă, au dat-o de dimineaţă pe beţie. El, cu cei patru copilaşi ai lor, zadarnic aştepta ca cele două femei să le facă ceva de mîncare. A încercat să le probozească, dar n-avu pe cine. Mai mult urmate de copii, au plecat la un vecin, chipurile, au treabă... Pe înserate, femeile buclucaşe au revenit acasă şi mai bete. Aducînd cu ele un borcan cu vin, au continuat să-l bea chiar în mijlocul odăii, lăsînd copiii şi bărbatul să flămînzească şi să muncească.

Cînd bărbatul le-a cerut să lase beţia şi să se îngrijească de copii, soacra cu soţia au tăbărît asupra lui cu pumnii. Împins la o stare de afect, pe cînd copiii dormeau, el a luat toporul din tindă şi le-a făcut felul la amîndouă. În dimineaţa zilei următoare, a trezit odraslele, a înhămat caii şi a mers cu tot ce mai avea pe lumea asta la procuratura din Leova.

... În sala de judecată cei patru copii – unul mai mic decît celălalt, semănau cu nişte puişori de găină, lăsaţi în voia soartei. Erau însoţiţi de către bunicul lor, dar fără părinţi se simţeau singuri şi neajutoraţi. Neînţelegînd o iotă din cele ce se puneau la cale în acea sală, în pauză, copilaşii se apropiau de banca acuzatului, zicîndu-i:

– Hai, tăticule, acasă, că ni-i frig şi foame...Hai acasă, că înserează şi ne temem de lupi.

Pe obrajii nebărbieriţi şi palizi ai bărbatului se prelingeau şiroaie de lacrimi. Radu Inereanu, care îi acorda asistenţă juridică, dorea să-l încurajeze. Inculpatul, însă, îl privea absent. Îi era totuna de soarta lui de mai departe.

– Cea mai mare fericire pentru mine, zise el într-un sfîrşit, ar fi ca acum... să mi se dea un revolver cu un singur cartuş...

–Hai, tăticule, acasă... murmura fiica, care era şi cea mai mică dintre copii.

Radu Inereanu nu-şi simţea pămîntul sub picioare. Procurorul, în deliberări, a solicitat să i se acorde inculpatului... pedeapsa capitală... împuşcarea! Ca apărător, Radu Inereanu a protestat cu vehemenţă... Astfel el a obţinut ca instanţa, în cele din urmă, să înlocuiască pedeapsa capitală cu un termen de 14 ani privaţiune de libertate...

– Deci, am fost lăsat în viață? făcu plin de satisfacție bărbatul, trezit parcă din morți și imediat le vorbi celor patru copilași: Tăticul va avea grijă de voi toată viața!... Să fiți răbdători, să ascultați unul de altul... Anii vor trece repede. Nici nu veți prinde de veste. Eu sunt unicul care am rămas să vă ajut...

De curînd, polițiștii îi puseră cătușele și-l scoase din sală. Copilașii îl plîngeau ca pe un mort... Bunelul, un bătrîn cu pălărie albă, sprijinindu-se într-un baston, și-a adunat nepoții, rosti către condamnat numai două fraze:

– Trebuia să te desparți de soacră și soție prin lege... Dar așa, uite ce nenorocire ai adus pe lume, prostule!

Cînd duba plecă din preajma judecătoriei, liniștea nu se mai infiltra în acel colț de orășel. Cei patru copilași, rămași în supravegherea unui moșneag, continuau să plîngă, chemîndu-l disperați pe tatăl lor. În mijlocul străzii mai rămăseseră cîteva mătușele de-ale condamnatului, care apăruseră acolo ca din senin. Aflînd rezultatul sentinței, au început a se șoșoti între ele. Se auzi vocea înfundată a bătrînului.

– Cine dintre voi ar dori să ia copiii sub supraveghere, măcar la început? le întrebă disperat moșneagul.

– N-am cum. Sunt bolnavă și n-am să pot să-i supraveghez, îs prea mici copiii, a bolmojit cea mai în vîrstă.

– Nici eu nu pot. Bărbatul meu nu suferă copii străini în casă... interveni și cealaltă. Dar las' că este ia altă ieșire. Statul are grijă de orfani... O să-i ducem la orfelinatul din Hînceşti...

– Nu-i duc nicăieri, se răsti bătrînul la femei. Cît voi trăi, să locuiască la mine! Așa-i, puișorii bunelului?

– O să-l așteptăm pe tata la mata, răspunse unul dintre copii, urmărind cu privirile împreună cu ceilalți, automobilele ce plecau de lîngă ei cu tot cu mătușele.

Dinspre orizont venea tiptil amurgul, care, curînd, a îngropat în întunericul nopții un bătrîn putred de sărac și patru copii sfîșiați de nenorocire.

20

An de an, în fața Catedralei de la Cimitirul Central, nu se așterneau, ci se înălțau monumente din ce în ce mai somptuoase. Progeniturile născute de așa-numita perioadă de tranziție – businessmani, bandiți, tîlhari, foști miniștri, parlamentari, pseudopatrioți, găsindu-și sfîrșitul în luptele dubioase pentru îmbogățire, erau înmormîntate aici, formînd aleea lor. Radu Inereanu înțelesese demult că cei care încearcă să trăiască din sudoarea majorității sărăcite n-au „cinste și onoare" după ce mor. Și iată că averea dobîndită în mod necinstit se transformă în cavouri improvizate, socluri, monumente ridicate anume la căpătîiul lor, în fața Catedralei. Doar urmașii acestora, moștenind capitalul celor plecați, erau în stare să cumpere locuri aici, să facă rost de materiale și de meșteri iscusiți. Dar, vorba ceea, nici o plată fără răsplată. Radu Inereanu cunoștea mulți lucrători

ai cimitirului, care aveau maşini, salarii bune, iar prietenii lor făceau lobby în ONG-uri... (organizaţii non sau neguvernamentale).

Aşa-numita administraţie a cimitirului a căutat şi a găsit un grup de executori pe potrivă. Aceştia erau doar cinci la număr: trei bărbaţi în vîrstă şi doi mai tineri. Nu consumau picătură de alcool, nu acceptau nici un fel de şpagă decît ce li se da, cum se zice, de sufletul morţilor. Nimic suspicios în activitatea lor de gropari, decît faptul că erau mereu asistaţi de către consoartele lor, nişte femei bine îmbrăcate şi cu limuzine de lux la dispoziţie... Secretul prosperării acestor cinci familii, Radu Inereanu l-a aflat întîmplător de la colegul său de breaslă, care a gestionat o anumită perioadă administraţia Cimitirului central...

Adevărata lor muncă începea nu pînă şi nu în timpul procesiunii de înmormîntare, ci după... De cum lumea pleca şi se lăsa întunericul, groparii închideau poarta Cimitirului. Doi dintre ei, împreună cu soţiile, se postau la pîndă, iar ceilalţi se apucau să desfacă ce au făcut în timpul zilei. Dezgropau osemintele celui mort. Un gropar chipeş, cu bărbiţă sură şi mustaţa deasă, deschidea sicriul şi, cu ajutorul unui companion mai tînăr, dezbrăca cadavrul, mai extrăgîndu-i dinţii, mandibulele de aur şi toate cîte găseşte de cuviinţă o fiară cu chip de om. Tot atunci, alţi gropari, ajutaţi de soţiile lor, îmbrăcau cadavrul în haine de hîrtie presată, aduse din Germania prin contrabandă... Mormîntul se acoperea grijuliu cu ţărînă. Să nu uităm că şi coroanele şi florile erau sortate cu multă pricepere vandelică. Femeile adunau cele mai frumoase flori de la mormînt şi pînă în seară le vindeau în piaţă *en gro*... Conform canoanelor creştineşti, a doua zi, cînd rudele veneau să atămîieze mormintele, nu mai puteau să ateste vreo urmă a vandalismului săvîrşit în ajun.

Cîtă înţelepciune populară în acest dicton: nici o plată fără răsplată. Vine el şi timpul groparilor să fie îngropaţi.

21

Angelica Gurămare era una la părinţi şi absolvise jurnalistica. A avut multe ocazii să se căsătorească, dar a refuzat. A lucrat un timp pe la redacţii dar, cînd serviciile speciale ale statului pornise campania de creare a clasei *ştreihbecherilor*, oferindu-le multora posibilitatea de a se îmbogăţi, dînsa obţinu granduri, prin intermediul guvernului republicii, de la Congresul SUA şi alte campanii străine. În aceste ONG-uri s-au strecurat toate progeniturile parlamentarilor, miniştrilor, oamenilor de afaceri, turnătorilor, ex kaghebiştilor şi ale altor persoane tot din aceste categorii delăsate. Angelica se afeliă de minune acestor structuri. A obţinut un salariu bun. Nu zăbavă, s-a căsătorit cu un tip de teapa ei şi o ducea mai dihai ca în sînul lui Dumnezeu. E drept, cîndva o curtase şi Radu Inereanu, chiar o dori de soţie. Ea, însă, l-a ignorat. Cînd se întîmpla să se întîlnească cu Radu, radia de fericire. Îi zîmbea, îi povestea cît de bine trăieşte. El, însă, o trata cu o invidie albă şi încerca să-i propună stingherit serviciile printr-o cunoscută. Chiar îi transmisese că o iubeşte, că o visează şi ar dori să-i fie amant.

Altădată şi-a luat inima în dinţi şi a invitat-o să-l însoţească într-o deplasare, la Erevan. Parcă acceptase, dar pînă la urmă, Radu s-a ales doar cu propunerea. Revenind de pe malul Sevanului, găsi o cu totul altă Angelică, retrasă şi indiferentă. Radu nu înţelegea de unde s-a luat această schimbare şi se întreba în sine: „Ce-ar fi, dacă oamenii nu ar avea nevoie de ...bani? Ce s-ar întîmpla cu acele persoane, pentru care banii au devenit unicul scop al vieţii, mijloc de selectare a prietenilor, printre care nimerise şi el, Radu Inereanu?" Conştientiza înţelepciunea generaţiilor: nimic nu este veşnic, după bine aşteaptă şi răul, blestemul te-ajunge din urmă. Într-o dis-de-dimineaţă de primăvară, în pragul biroului, o întîlni pe Angelica Gurămare. Era tot atît de frumoasă şi de bine îmbrăcată, dar palidă, cufundată în gînduri.

– Ascultă-mă, te rog, Radule. Acum o săptămînă în urmă mi-a dispărut soţul. A fost răpit, probabil, de către structurile criminale, mărturisi ca o copilă sărmană. Nici măcar nu ştiu dacă e viu sau mort!

– Ţine-te bine, Angelico! Care să fie motivul acestei răpiri? Doar soţul tău nu este un om politic sau magnat. Cine are nevoie de el?

– L-am tot rugat să se lase de businessul său, dar nu mi-a dat ascultare... Ce pot să fac acum... Ştiu că multe mame au plîns şi, poate, plîng şi acum din cauza lui... Preocuparea lui principală era înfierile ilicite, traficînd mai mulţi prunci peste hotare... Păcatele întotdeauna se răsfrîng asupra celor care le fac... Spune lumea: chiar pînă în a cincea sau a şaptea generaţie, blestemul tot te ajunge! Lacrimile părinţilor pătimiţi nu se usucă sute de ani. Chiar nici în mormînt. Ai auzit de aşa ceva?

– Habar n-am, răspunse, parcă de formă, Radu Inereanu, ştiind prea bine că viaţă uşoară nu există.

–Toate speranţele mele sunt la Cel de Sus, zise Angrelica, privind tăriile cerului şi făcîndu-şi semnul crucii.

După cîteva luni, soţul ei reveni acasă. Bandiţii l-au aruncat ca pe un cîine într-un lan cu porumb de lîngă Doroţkaia. Era cu barbă, nespălat, tremura de spaimă. Nu putea explica lămurit nici unde a fost şi nici ce i s-a întîmplat... Sălbătăcise.

Oricît s-a străduit Angelica să-l lecuiască, soţul ei n-a mai putut fi adus la normal. Se urina noaptea în pat, iar în zori începea să plîngă şi să ceară îndurarea Atotputernicului.

22

Radu Inereanu a fost invitat să ţină o serie de prelegeri la Colegiul financiar-bancar. Şi dacă cineva şi-a dorit în viaţa lui să devină cui de tei ca să fie aruncat între femei, Radu Inereanu chiar că a păţit-o. De la prima lecţie a fost uimit de mulţimea de domnişoare frumoase, seducătoare. Ce-i drept, a fost prevenit să nu se lase pradă sentimentelor, căci domnişoarele nu se zgîrcesc, pentru un examen, să accepte orice relaţii cu profesorii. De lucrul acesta s-a convins cum a văzut că multe din ele nu atît îl ascultau, cît îl sorbeau cu privirile. Dar şi Radu, la rîndul lui, nu se dovedi

mai breaz. Prima prelegere i se oprise ca un nod în gît. Şi vocea i se stingea. Ca să-şi salveze cumva autoritatea, hotărî să iasă pentru o clipă în coridor, unde fumă o ţigară, două, apoi intră şi îndîrjit îşi duse misiunea pînă la capăt. La început fusese captivat doar de Liliana una oacheşă, cuminte, care stătea în prima bancă... Era o brunetă pistruiată, avînd o asemănare izbitoare cu fosta lui soţie... Apoi constată că îi place mai mult colega acelei domnişoare, o fetiţă la fel de modestă, cu privirile dulci şi pline de blîndeţe. Era parcă mai tînără decît Liliana. Copil adevărat!... Apoi iarăşi îi veni în inimă Liliana. Avea senzaţia că pistruiata îşi face loc acolo din propria ei voinţă. În timp ce pe cealaltă o dorea numai el... Noapte de noapte, chipul acelor două fete nu-l părăsea. Peste o săptămînă, hotărî să încerce: o invită pe cea pistruiată în faţa aulei, să vadă cum însuşeşte temele. A aflat că baştina ei este satul Sîngera. Îi mărturisi chiar studenta, a cărei pistrui au dispărut în purpuriul abundent de pe faţă. Dar, pe de altă parte, a făcut dovada că-i o studentă silitoare şi cunoaşte bine temele... Radu Inereanu se îndrăgostise definitiv...

Dar, a trebuit să se întîmple ce s-a întîmplat. Pe la finele semestrului, s-a îmbolnăvit nimerind în spital. Intenţionat n-a spus nimănui unde se află. A stat acolo vreo două săptămîni. La început l-au vizitat cîţiva cunoscuţi, prieteni dar, de la o vreme, s-a pomenit dat uitării. S-a adîncit în lectură şi doar arar intra în vorbă cu o soră medicală în vîrstă, care ştia a ghici în cărţi. Într-o seară se pomeni cu Liliana în cadrul uşei. În toi de iarnă geroasă, a venit cu un buchet mare de trandafiri roşii.

Găsi de cuviinţă că-i momentul potrivit pentru a o cuprinde şi săruta, dar domnişoara se împotrivi energic, constatînd bucuros că eleva nu simţise niciodată apropierea unui bărbat.

– Mi-e frică, strigă dînsa, smulgîndu-se din braţele lui.

– Păi, m-am făcut de ruşine, murmură el.

– Nicidecum... sunt nişte patimi obişnuite, încercă să-l liniştească dînsa. Ştiu că sunteţi bărbat divorţat şi că aveţi nevoie de mîngîiere, consolare... Colega mea e gata să vă acorde atenţie...

Cînd reveni la colegiu, Radu Inereanu primi un bileţel de la colega de bancă a Lilianei, prin care i-a propus întîlnire. Frămîntat de acest calvar, el acceptă. Făcu cunoştinţă în de aproape cu Magda şi aflase toate secretele ei despre care îi povesti că, îndată după absolvirea şcolii medii se căsători cu profesorul de fizică. Părinţii le-au ajutat să construiască casă în sat şi acum soţul i-a permis să meargă la oraş, la învăţătură...

– Pesemne, nenorocitul mă paşte la fiecare pas, zise Magda... de cum v-am văzut prima dată, mi-aţi şi căzut tronc la inimă...

– Zău?

– Sunt absolut sinceră, trecu ea pe un ton familiar, apucîndu-l şi mai strîns de braţ. Deşi sunt căsătorită de trei ani, n-am încă nici un copil. Dar doresc foarte mult să fiu mamă. Soţul m-a purtat prin diferite spitale, dar fără nici un rezultat.

Acum am aflat că de vină e chiar soțul însuși. Medicii mi-au spus că aș putea purcede gravidă de la oricare alt bărbat, numai nu de la al meu.

– Crezi că sunt bărbatul potrivit?

– N-am nici o îndoială... Țin la familia mea și pentru păstrarea ei voi recurge la orice... Vreau să fiu fericită, domnule profesor! Sunt sigură că m-ați înțeles. M-a înțeles și colega mea, Liliana...

23

Republica Moldova devenise cea mai săracă țară din Europa de Sud-Est. Majoritatea populației nu trăia, mișuna pe fundul gropii mizeriei. Toate casele de nebuni erau pline arhipline de oameni scăpătați din echilibrul psihologic. Străzile aglomerate-arhiaglomerate de ei. Pe la colțuri toată lumea vinde ceva, dar nimeni nu cumpără nimic. Peste tot vagabonzi, lume care scandează slogane, cerșetori și iară de la început... Poliția nu le acorda atenție, ea singură aflîndu-se în căutare de chilipir. În una din acele zile, la Radu Inereanu veni o delegație din Rusia, solicitîndu-i consultație juridică, privind traficul de brațe de muncă ieftine. Clienții erau persoane bine îmbrăcate, cu celulare la brîu și cu lanțuri groase de aur la gît și la mîini. Contra unei remunerări substanțiale, Radu le explică cadrul legislativ...

La cîteva zile, un ziar de bulevard a avizat publicul cum că o companie rusească oferă persoanelor nevoiașe prînzuri gratuite într-un locaș din Valea Morii, cam pe unde cîndva a fost sala cinematografului de vară. Spre locul cu pricina zilnic mergea golănimea urbei. Din satele învecinate prinseră a veni bătrînii ce primeau pensii de rîsul găinilor... Radu Inereanu fusese angajat consilier juridic la această companie de binefacere. Totul ar fi rămas fără schimbări, dacă de la o vreme patronii nu-i prezentau spre vizare contracte de colaborare, în care se stipula că unii dintre bătrîni urmează să meargă în orașele Rusiei, pentru a propaga această trebușoară. Durata de acțiune a contractului era nelimitată! Și juristul nu purta nici o responsabilitate pentru vizare. A semnat o dată și nu i-a rămas decît să supravegheze cu interes desfășurarea celor prevăzute în tranzacție. Între timp, patronii venetici încărcau în camioane persoane vîrstnice, singuratice, oameni bolnavi, invalizi, îi asigurau cu hrană pentru cîteva zile și, de la Vama din Palanca, îi expediau prin Ukraina spre Rusia. Ulterior, despre acești bătrîni nu se mai auzea nimic. Autoritățile de la Chișinău știau ce se întîmplă, dar nu reacționau în nici un fel. Numai organele fiscului au verificat de cîteva ori actele patronilor în cauză. Și tocmai în timpul campaniei electorale, cantina de binefacere a fost vizitată de către Primarul General și Președintele țării. Voiajul prezidențial a fost oglindit din abundență în mass-media... Radu Inereanu, cunoscînd adevărul, nu a putut rămîne indiferent. Bătrînii erau trimiși în orașele Rusiei pentru a cerși pe străzi, fără nici o apărare. Indignîndu-se la culme, Radu Inereanu a mers la amicul său, colonel, șeful postului de poliție, căruia i s-a destăinuit.

– Ei şi? făcu acesta cu un calm de invidiat. Nu cumva crezi că autorităţile nu sunt la curent cu esenţa de activitate a acestei firme? Ai fost şi rămîi naiv, amice...

– Dacă serviciile prezidenţiale ar fi ştiut adevărul, Preşedintele ar fi evitat vizita...

– Închide gura! se răsti colonelul. Demult am depistat totul, dar, la indicaţia personală a Babacului, nu trebuie să-i atingem. Este sfera de activitate a fiului preşedintelui! apoi colonelul îl scrută îndobitocit de mirare: Nu înţeleg, de ce serviciile speciale au admis ca dumneata să nimereşti printre colaboratorii administraţiei Companiei de caritate?!...Nu pricep... se bîlbîi ofiţerul într-o nedumerire totală: Vai, cum se poate să nimerească asemenea oameni în serviciile noastre de securitate!

24

De harnică ce era, ţaca Sofiica nu avea nici somn, nici odihnă. Muncea întruna la construcţia casei. În schimb, soţul ei, un bărbat de la Flutura, se dovedi şi chiulangiu, şi iubitor de pahar. Stătea zile întregi cu mîinile în şolduri, tăifăsuind cu sine însuşi. După ce îşi făcea planuri grandioase, o chema pe nevastă la dînsul. Ţaca n-avea încotro s-o ieie, îl asculta, dar făcea ce trebuia să facă. Era o fire veselă, la petreceri cînta, de-ţi era mai mare dragul s-o asculţi. Din această cauză, soţul se molipsi şi de o gelozie cruntă. De la o vreme n-o lăsa să meargă de una singură nici la măhăleni. I-a tot interzis să meargă la joc, la nunţi, la cumătrii pînă şi satul mai că a uitat de existenţa lor. Duminică seara stăteau pe prispă, zdrumecînd în tăcere seminţe de floarea-soarelui ca toţi moldovenii. Alteori, cherchelindu-se, îşi invita amabil soţia de a dansa cu dînsa în mijlocul ogrăzii, sub coroana unui nuc bătrîn, în ritmul unei muzici ce se auzea din depărtare... Ţaca Sofiica a încercat de mai multe ori să-i reproşeze, dar soţul, băut şi fără mintea trează, o snopea în bătăi. Părinţii şi rudele ei au încercat să-i ceară socoteală, dar scandalul lua proporţii şi mai mari. Ţaca şi-a poftit rudele să nu se mai amestece în viaţa ei personală...Trăia singură, cu toate bucuriile şi necazurile ei.

Radu Inereanu consimţea durerea vecinei şi ar fi vrut s-o ajute, dar nu ştia cum... Ca s-o mai abată de la atîtea amărăciuni, o chema, adeseori, la pîrlaz, punînd-o la curent cu noutăţile satului. Femeia se bucura de atenţia micului vecin, servindu-l în schimb cu alivancă...

În toiul primăverii, cînd satul împodobit în ghirlande albe de flori o văzu pe ţaca Sofiica gravidă, respiră uşurat aerul înmirezmat. Angajat paznic la brigada Cerna a colhozului, soţul nu avea grija gospodăriei. Lunea dispărea peste Ciuluc şi apărea acasă tocmai vineri-seara. Ţaca Sofiica se resemnase cu soarta ei într-atît, încît părea că nici nu simţea lipsa bărbatului. Îşi îndreptase toate speranţele spre copilul ce urma să-l nască. Netezea întruna burta, şoptindu-i lui Radu Inereanu:

– Dacă voi avea o fetiţă, să ştii că o să-mi semene mie...

Era o zi însorită. Toţi oamenii satului ieşise la prăşit via. În sat nu era nici ţipenie de om. Radu Inereanu păscuse bobocii pe şes şi venise acasă pe la amiază, ca să hrănească puii. După ce isprăvi toate trebile, mîncă urzicile reci din tigaie şi era gata să se întoarcă pe şesul de la marginea satului, la bobocei. Deodată auzi nişte ţipete disperate în casa vecinei. Speriat, se avîntă spre casa ţacăi Sofiica... Poate îi va fi de ajutor. Se gîndi că, dacă-l prinde pe soţul ei bătînd-o, nu va şti ce să facă, dar o să facă ceva. Enervat nevoie mare, deschise uşa şi... o văzu pe ţaca Sofiica scăldîndu-se într-o băltoacă de sînge.. Stătea întinsă pe laiţa din casa mare, cu picioarele în părţi, iar sub poalele cămăşii se zbătea un boţ de carne vie, ce scotea nişte ţipete ca din altă lume. Capul ţacăi se legăna şi cădea neputincios pe perna albă, cu flori cusute la canava. Faţa, acoperită cu broboane de sudoare, era vînătă de chinuri. Corpul i se mai zbătea în convulsii. Buzele erau crăpate, acoperite cu un fel de albeaţă.

– Radule, puişorule, i se adresă ea oarecum înseninată de apariţia lui neaşteptată. Ţaca a născut un copil... Mergi în pragul casei şi adu-mi secera...

Şovăitor Radu Inereanu aduse secera atîrnată în dereg cu care ţaca de obicei tăia sfecla la păsări şi stătea încruntat de spaimă în preajma ei.

– Poate trag o fugă s-o chem pe mătuşa Arefta.

– Mama e plecată la Teleneşti, la moară, zise ţaca Sofiica. Nu te înfricoşa. Apucă atent măţişorul cela de la buricul pruncului şi taie-l cu secera, apoi înoadă-l... Fii atent, c-aşa trebuie...

Scîncind de spaimă, el reteză buricul pruncului şi întrebă fricos:

– Ce să mai fac?

Lehuza feri poalele cămăşii de noapte, dezgolindu-şi corpul, fără a se ruşina şi-i spuse cu o voce lacomă:

– Lasă secera din mînă... Ia pruncuţa atent şi pune-o aici, arătă spre locul dintre burtă şi sîni. O să vezi... Acest ghemuleţ vrea să mănînce... E fetiţă! Ce minune, doamne! Fetiţa mămicăi...Eu am devenit mămică, Radule. Mămică! Îţi închipui? Mămică!...

Ghemuleţul pe care ţaca îl acoperi cu cearşafuri, îndată începu neputincios şi neîndemînatic să caute intuitiv mamelonul, apoi tot mai hotărît începu să sugă din piept... Faţa femeii se însenină într-un zîmbet luminos...

Radu Inereanu văzu că-şi făcuse datoria şi ieşi afară, lăsînd-o pe Sofiica cu bucuria cea cît un om nou de mare.

25

În componenţa echipajului newzeelandez, Radu Inereanu participa pentru prima oară la o expediţie cosmică spre planeta Jupiter. Împlinise 50 de ani. Cunoştea foarte bine tehnica cosmică şi era sigur de sine. De aceea, comisia internaţională l-a declarat căpitan al echipajului. De cum nava cosmică se desprinsese de pămînt, se adresă echipajului:

– Pentru cîteva luni nu mai aparţinem pămîntului. Suntem astronauţi, şi vă chem să coordonăm armonios activitatea pînă la întoarcere. E de ajuns o mică abatere de la normele stabilite şi putem deveni victime ale universului...

Camarazii de voaiaj îl ascultau atent, executîndu-i întocmai comenzile.

„Am plecat din lumea reală şi merg spre cea fantastică, gîndi într-un tîrziu Radu Inereanu. Poate voi reveni acasă peste un milion de secunde... Ba nu, peste două milioane sau un miliard de secunde. Interesant, cîte secunde să fi fost în cei 50 de ani trăiţi? Cîte secunde sunt într-un an? Cîţi ani include un miliard de secunde? Dacă viaţa pe planete este diferită şi măsurarea timpului se face diferit? Dacă timpul este veşnic şi sentimentele omului sunt la fel? Ce poate fi mai sfînt decît dorul pentru locul de unde ai plecat în univers... Dar care este acel loc? Părinţii, oamenii printre care îţi petreci timpul? Oamenii sunt veşnici prin faptele lor. Şi această navă cosmică este şi ea un rezultat al activităţii omului. Noi, oamenii, o dirijăm de pe pămînt. Radu Inereanu reveni pentru a cîta oară la aceeaşi întrebare: De ce oamenii sunt angajaţi în industria de război?... Expediţia noastră este secretă! Avem misiunea de a explora minele de uraniu de pe Jupiter. Uraniul e necesar pentru alimentarea bombelor atomice, care, în consecinţă, vor duce la distrugerea pămîntului... Chiar o ţară ca Noua Zeelandă, izolată, în mijlocul oceanelor, pentru a se apăra, are nevoie de armă atomică! Am aflat că este viaţă pe alte planete. Poate acolo trăiesc fiinţe lipsite de instinctul uman de autodistrugere. Cele mai grandioase descoperiri ştiinţifice sunt orientate spre distrugere. Poate pe Jupiter vom descoperi secretul ce poate dezlega marea problemă?... Ori poate există şi acolo aceleaşi principii de viaţă?”

Bolnav şi el de naivitatea şi credulitatea caracteristică nouă tuturor, Radu Inereanu credea că în cele cîteva milioane de secunde petrecute în spaţiul cosmic va reuşi să izbăvească omenirea de propriile metehne: invidie, răutate, lăcomie, trădare, laşitate... Dar nu a fost să fie. Femeile şi bărbaţii s-au certat, apoi s-au împăcat, au plîns şi au rîs, au cîntat şi au bocit, s-au urît şi s-au iubit... A constatat că în urma unei conflagraţii stupide, ce avusese loc cu mai bine de un milion de an în urmă, civilizaţia de acolo a pierdut ireversibil limba ca mijloc de comunicare...

Revenind din expediţia de pe Jupiter, Radu Inereanu a adus ştirea aflată acolo conform căreia civilizaţia de pe Terra n-a inventat nimic nou de cînd vieţuieşte sub soare. Nici măcar nu ştie cîţi ani a viețuit şi cînd o să dispară. Dar asta i-a bucurat pe oamenii care au întîmpinat expediţia Atacama. O adevărată bucurie pentru ei a fost ştirea că planeta Jupiter există, are enorme cantităţi de uraniu pentru fabricarea bombele atomice... De aceea au început pregătiri intense pentru explorarea lor în numele unui viitor luminos.

26

Polonezul luă de la cei prezenţi banii, apoi îi numără pe oameni ca pe vite şi-i îndemnă să urce în TIR. Radu Inereanu, împreună cu cinci femei şi şase bărbaţi, s-au ascuns în fundul TIR-ului, în dosul unor lăzi goale. Polonezul le dădu două căldări de plastic, zicîndu-le:

– Calea va dura două zile şi două nopţi. Pînă la Milano avem de parcurs peste 1500 de kilometri. Atunci cînd se va opri camionul, să ştiţi că ne aflăm în vamă. Să păstraţi linişte şi să nu scoateţi o vorbă. Altfel nu ajungem cu bine la destinaţie... Şi încă ceva... Polonezul chibzui, apoi le împinse cele două căldări. În drumul nostru aceste vase vor servi ca veceu... Nu vom avea posibilitate să ne oprim la tot pasul...

Uşa mare se închise şi înăuntrul camionului se făcu noapte. Au pornit la drum.

– Dumnezeu să ne păzească, oftă o doamnă, făcîndu-şi semnul crucii.

– Să le ajute Domnul călăuzelor noastre, se auzi alt glas de bărbat.

Radu Inereanu era ca şi absent. Al zecelea an la rînd nu putea să înţeleagă ce se petrece în ţara lui. Nu crezuse niciodată că la putere vor ajunge criminalii de altădată. Totul se vinde şi se cumpără. Pînă şi mulţi oameni cinstiţi au fost nevoiţi să se conformeze noilor condiţii, alăturîndu-se grupărilor mafiote. A fi escroc devenise nu slăbiciune, ci virtute. Acum, cînd fusese recomandat acestei firme poloneze, era sigur că nu va fi înşelat, spre deosebire de alte companii legalizate, care făceau trafic de carne vie şi braţe ieftine de muncă în Occident. Ca şi ceilalţi călători, el vînduse tot cea mai putut vinde, ca să achite taxa pentru a ajunge în Italia. Acolo se va angaja la lucru, va cîştiga bani. Trebuia să-şi pună copiii pe picioare. Gîndurile îi erau departe, într-o ţară prosperă, care o să-i schimbe modul de viaţă, va lichida mizeria din viaţa lui. Îşi insufla că după două zile şi două nopţi de calvar, totul se va încheia cu bine...

Motorul camionului huruia greoi. Mereu se hurducau. Peste acoperiş se auzi hîrşîit de ramuri, dîndu-le de înţeles că maşina parcurge itinerarul prin locuri ferite de pază şi securitatea statului. De cîteva ori simţiră că s-au oprit. Şoferii vorbeau ceva între ei cu voce nedesluşită. Radu Inereanu a încercat să adoarmă, dar nu-l prindea somnul. Putea doar să stea cu ochii închişi. De la o vreme, una dintre femei prinse a geme necăjită de oboseală. Avea accese la ficat. Începu să vomite în una din căldări. La începutul drumului, emigranţii se cam stinghereau, dar mai apoi depăşiră orice ruşine şi, în caz de necesitate, îşi satisfăcea nevoile în cele două căldări, de faţă cu toţi. După ceva timp, TIR-ul se mai opri de cîteva ori. De-afară se auzeau claxonări şi voci cazone... Apoi iarăşi porniră la drum. Cei din camion pierdură simţul timpului. La o vale, şoferul, probabil, fusese nevoit să frîneze brusc şi căldările s-au prăvălit peste ei... S-au şters care cum a putut, păzindu-se să nu vină peste ei şi vrafurile de lăzi goale... Două femei, cuprinse de febră, au încercat să lovească cu pumnii în corpul de fier al TIR-ului. Un bărbat îşi adună calmul şi le rugă să rabde, fiindcă, conform calculelor lui, nu a mai rămas mult pînă la destinaţie... Femeile se liniştiră un pic, dar începură să plîngă. Radu Inereanu avea impresia că sunt ostatici. Era exact ca în 1944-1945, cînd mii de basarabeni au fost mobilizaţi de către ruşi şi trimişi nepregătiţi să fie ucişi în para războiului. Acum Radu înţelesese şi mai mult starea sufletească a consîngenilor lui, mînaţi la război şi omorîţi ca vitele. Gîndurile

îl duceau prin diferite labirinturi ale trecutului. Era unica lui consolare. Ce bine e că pentru o clipă, omul poate să se abată de la starea prezentului...

Într-un sfîrşit chinuitor camionul se opri. Se deschise uşa. De-afară năpădi aerul răcoros şi proaspăt. Oamenii au coborît, pipăind pămîntul cu picioarele... Era o noapte de toamnă. Luna palidă se ascundea pe după ramurile copacilor. Înțelesese că s-au oprit într-o pădure de stejari, care-şi scuturau încetişor frunzele arămii.

– Suntem în apropierea oraşului Milano, le-a spus polonezul cu voce somnoroasă. Controlați-vă bagajele, actele... Suntem nevoiți să plecăm. Şi le şopti: De cum se mijeşte de ziuă, vă strecurați pe poteca din față. Peste deal e oraşul Milano! Italia! Italia!..

Domnea liniştea. Şoferul trebăluia ceva la motor. Oamenii îşi verificau bagajele. Simțeau o uşurare, iar chinurile oboselii parcă dispăruseră. Polonezul adusese o sticlă, un păhărel şi le turnă cîte puțin coniac, felicitîndu-i că au ajuns cu bine la destinație. Printre crengile dese ale pădurii, în depărtare, Radu Inereanu vedea un cer luminos, fapt ce însemna că acolo este oraşul care-şi reflectă luminile... „Cîndva, pe-aceste meleaguri a creat Raffaelo Sanzio, Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonarrotii... gîndi el, trăgînd aer în piept. E țara care musteşte de istorii...”

Curînd TIR-ul dispăru în desişul pădurii. Oamenii se grupară cîte unul, cîte doi, împrăştiindu-se tîrîş-grăpiş pe poteci. Fiecare gîndea cum să ocolească posturile de poliție, ca să ajungă în oraş. Radu rămase singur. O luă pe cărăruşă, coborî în vale, apoi trecu printr-un hățiş de porumbei, după care, din revărsatul zorilor, apăru panorama unui oraş cu un rîu în vale...

Chibzui o vreme oarecum derutat, mai făcu cîțiva paşi, pînă se opri trăsnit de uimire. Prea mic i se păru oraşul din vale. Pe măsură ce soarele se ridica tot mai sus, el desluşi de-a binelea Nistrul şi străvechea cetate a Sorocii. În jur era linişte, şi numai frunzişul de la picioarele lui parcă-i amintea de dolarii americani ce-i dăduse polonezului, angajat cu toată seriozitatea să-l ducă la Milano, în Italia...

27

În fiecare zi, Radu Inereanu vedea cum se chinuie mătuşa Olimpiada, mereu îmbrăcată în haine negre. Profund îndoliată, mergea zilnic la țintirimul din fundătura satului şi-l bocea pe Dinu, feciorul ei mai mare, decedat în mod tragic în urma unui accident rutier. Se sprijinea de muchia mormîntului şi bocea cu glas tare de răsuna satul şi pădurile. Ochii ei mici se înroşeau, plutind în lacrimi. Radu Inereanu urmărea bătrîna printre nuielele de la gardul cimitirului şi ar fi vrut cumva să-i aline durerea, dar nu ştia cum ar fi putut s-o facă. Mătuşa Olimpiada, la rîndul ei, văzîndu-l, îi netezea bretonul, îl lua de mînuță şi mergeau amîndoi în luncă să priponească caprele. Apoi reveneau la cimitir să aşeze flori vii la mormîntul, pe care era scris:

Cu dragoste în suflet
De oameni şi de viaţă
Te întorceai acasă
Cu dor şi cu povaţă.

– A fost ca o fată mare, zicea mătuşa, stăpînindu-şi hohotele de plîns. Dar Dumnezeu mi l-a luat acum şase ani. Nu-mi vine să cred că a murit. Nu pot dormi nopţile. Mi se pare că iată-iată va veni acasă, o să-mi surîdă vesel, o să glumească... Apoi îşi împreuna palmele şi se adresa celui din mormînt: Dinule, Dinuţule! Iaca ţi-am adus flori vii, pe care tu atît de mult iubeai să le porţi în maşină... Scumpul, mititelul şi frumuşelul mamei! Cum de m-ai lăsat atît de singură şi îndurerată?!.. Ieşi din mormînt şi lasă-mă să intru eu în locul tău...

Radu Inereanu, deşi trăia clipe grele, auzind bocetul o susţinea moral pe mătuşa Olimpiada. Într-o zi, după ce îl boci emoţionat pe nenea Dinu, mătuşa i se tîngui băiatului:

– Atît de mult îmi pare rău că niciodată nu-l visez. Poate că mi s-ar face mai uşor pe suflet...

Radu Inereanu absolvise deja şcoala primară din sat şi învăţa în clasa a IX-a la şcoala medie din Teleneşti, cînd auzi de la mătuşa Olimpiada următoarea întîmplare. O întîlni în drum spre luncă, ducînd caprele la păscut.

– Tot cu necazurile matale, mătuşă?

– Radule, parcă se bucură mătuşa revăzîndu-l. Dinişor al meu nu mai este singur... S-a însurat...

Vorba mătuşii îl răscolise oarecum în spate pe adolescent, potrivind că ea deja începe să-şi piardă minţile şi, ca s-o consoleze, îngînă descumpănit:

– Ţi-i mai uşor pe suflet...

– Nu crede c-am înnebunit, Răducule! Dumnezeu are grijă şi de Dinul meu... Iar după ce îşi potrivi broboada neagră şi şuviţele cărunte căzute pe frunte, îşi continuă mărturisirea: Am început să-l visez tot mai des pe Dinu... A prins a mi se plînge mititelul, că îl strînge încălţămintea şi trebuie să-i duc pantofi mai mari. „Dar să mi-i aduci mata, a zis el. Să ieşi cu pantofii noi la marginea drumului şi să opreşti nu prima şi nici a doua, ci a treia maşină, care va trece pe şosea... „Am crezut că este un vis ca toate visele, afirmă mătuşa. Nu trăgeam atenţie, ştiind că l-am îngropat pe Dinu în haine şi pantofi noi, pe care i le cumpărasem de mire. Dar el, sărmănelul, a murit...mătuşa iar oftă adînc, îşi potoli lacrimile şi continuă: Visul, însă, s-a repetat cîteva nopţi la rînd. Am hotărît să cumpăr pantofi noi şi, urmînd sfatul lui Dinu din vis, am ieşit într-o dimineaţă la marginea şoselei. N-o să mă crezi, Răducule, dar s-a întîmplat o minune dumnezeiască... Am oprit a treia maşină care trecea pe-alături. Era un camion cu panglici îndoliate la oglinda parbrizului. Din remorcă m-au privit cîteva perechi de ochi şi m-au întrebat ce vreau... Am privit mai atent peste muchia remorcii. Era un sicriu, cu o fată îmbrăcată în mireasă. Părinţii decedatei, răbdători, plini de durere, mi-au ascultat păsul, după care mi-au povestit şi tragedia lor. Fata

fugise de acasă cu nişte persoane care se drogau şi a fost găsită moartă pe malul Ciulucului, din preajma Băneştilor...Iată care-a fost istoria fetei... Ne-am dus împreună la preotul Vasile, ne-am sfătuit şi am căzut de uneală ca fata să fie înmormîntată alături de Dinu. Am pus în sicriul ei pantofii noi pentru Dinişor şi am îngropat-o alături... De-atunci mă simt parcă mai uşurată, căci prin această întîmplare ...am jucat nunta şi mi-am însurat feciorul...

Radu Inereanu i-a ajutat mătuşii să priponească cele două capre în lunca satului, apoi au adunat două buchete de flori de salcîm şi s-au dus la cimitir. Lîngă mormîntul lui Dinu se ridica o mică moviliță de țărînă, pe care era o cruce, iar pe ea fotografia unei domnişoare. Mătuşa Olimpiada aşeză florile deopotrivă la mormîntul feciorului, apoi la cel al fetei, puse palmele pe un mormînt, apoi pe celălalt, mîngîind uşurel țărîna. Stătu multă vreme îngîndurată, dar nu mai boci în hohote, cum o făcea odinioară.

28

Într-o zi de primăvară, Radu Inereanu porni la serviciu pe jos. Trecu printr-un boschet de porumbele, apoi coborî o potecă străjuită de pini, pînă ajunse în vale, la iazul înconjurat de tei înfloriți. Aici se reținu pentru cîteva clipe, încîntat de priveliştea pitorească din jur. Pe aleile asfaltate din jurul iazului, bărbații şi femeile făceau sport. Alții plimbau cîinii de rasă. Numai într-un cărucior, lîngă o bancă, stătea o domnişoară invalidă. Pe un stativ fixat în partea stîngă a căruciorului, într-o cuşcă, croncănea o corbiță. De fiecare dată cînd trecea pe alături, domnişoara îi zîmbea de parcă-l cunoştea. Ochii ei radiau de bucurie. O vreme, privirea fetei îl incomoda oarecum şi el se străduia s-o ocolească, grăbindu-se la serviciu. Ochii ei mari parcă-i amintea un chip demult cunoscut, dar şters de vîltoarea anilor. Nu putea să fie o cunoscută... Prea tînără era domnişoara. Peste zi, imaginea fetei nu-l părăsi pe Radu şi se tot întrebă: cum de vine în fiece dimineață lîngă iazul din parc nesupravegheată de nimeni.

Într-o dimineață, Radu Inereanu se opri lîngă domnişoara din cărucior, o salută, apoi scoase din geantă un pachețel cu firimituri pentru corbiță. Urmărindu-i gestul, fata izbucni în rîs, dar Radu Inereanu îşi căută de drum. Decise ca pe viitor să nu se mai oprească lîngă ea.

– Credeam că n-o să ne recunoaştem, îl reținu pe loc vocea bolnăvicioasă a domnişoarei. Chiar dacă... nu ne cunoaştem.

Replica stranie a fetei îl tulbură. Radu Inereanu se opri locului, țintuit de nedumerire. Îşi încordă privirile. Scoase ochelarii, şterse sticlele cu o băsmăluță curată, îi fixă iarăşi la rădăcina nasului, dar nu o recunoscu.

– De ce vii singură aici?

– N-am de ce şi de cine mă teme, răspunse domnişoara. Cui trebuiesc eu, decît bunicuței şi.. corbiței?...

Pe obrajii ei rumeni se prelinse cîteva lacrimi. Corbița se agită şi ea, croncănind supărată. Radu Inereanu potrivi că este momentul să dispară, regretînd că

prezența lui i-a pricinuit durere. Făcu o plecăciune în stil japonez și porni să-și continue calea.

– Nu v-ați schimbat de loc, cu toate că au trecut peste 20 de ani, continuă să vorbească nestingherit domnișoara. Fotografia dumneavoastră, împreună cu toată grupa studențească, stă atîrnată în odaia mea...Vă cunosc, deoarece pe poza aceea stați alături de mama mea, Elena Bivolaru. V-o amintiți?

Informația îl tulbură și mai mult. Radu Inereanu se opri, o privi cu multă luare-aminte, clătină a durere din cap și nu-i venea să creadă.

– Tu eşti copila colegei mele de facultate?

– Chiar eu sunt, domnule!

Radu Inereanu se aşeză pe bancă lîngă cărucior şi cu o mînă încerca să-i mîngîie părul lung şi blond. Tăcerea fetei îi răscoli o amintire dureroasă.

...Între lectorul superior Mihai Cireşele şi Elena Bivolaru colega lui de facultate, se legă o aventură de dragoste... Ca aproape toate fetele de la țară, Elena avea vino-încoace, era durdulie, isteață... Despre romanul lor, studenții au vorbit multe şi mărunte. Nimeni nu-i văzuse împreună în public, dar zvonuri s-au stîrnit cu surplus. Cînd Elena absenta de la lecții, era lipsă şi profesorul ei. Nimeni dintre colegi nu îndrăznea să intre în discuție cu ea, referitor la relația lor. Era viața ei personală, la care Elena avea drept... Toată toamna, cît studenții se aflau la culesul strugurilor, Elena şi profesorul erau un tot întreg... Apoi au venit la Chişinău şi, după sesiunea de iarnă, o noutate a zguduit facultatea.

În căminul studențesc, pe coridorul lung cu odăi de o parte şi de alta, era o singură bucătărie, unde studenții pregăteau de mîncare. Locatarii din fiecare odaie prin rotație, trebuiau să facă curățenie pe coridor şi la bucătărie. O dată în lună. Iată că veni rîndul lui Radu Inereanu şi Viorel Staicu. Amîndoi au măturat, au spălat podelele, iar la urmă au dus afară lada de gunoi. De cum au răsturnat gunoiul, Radu Inereanu a fost cutremurat de un țipăt de bebeluş... Împreună cu Viorel Staicu au descoperit un nou născut, înfăşurat în nişte cearşafuri însîngerate. Cînd au sosit salvarea şi echipa de anchetatori la fața locului, Elena Bivolaru fusese deja internată la spital, cu hemoragie... Colega născuse de una singură şi, ca să evite ruşinea, aruncă copilul la gunoi... Medicii au izbutit să le salveze pe amîndouă... La facultate toată lumea era şocată. Nimeni nu bănuise că Elena este gravidă. Ea, fiind plinuță, probabil folosea brîie speciale pentru a camufla sarcina. Profesorul Mihai Cireşele dispăru împreună cu familia sa, transferîndu-se urgent cu serviciul la Universitatea din Tiraspol...

Pentru frauda comisă, Elena a încasat trei ani privațiune de libertate. Exmatriculată, după eliberare ea nu a mai dorit să se restabilească la facultate şi Radu Inereanu, ca şi ceilalți colegi, nu a mai întîlnit-o niciodată. Se spunea că a plecat cu traiul undeva prin Rusia, iar copilul ei, devenind invalid, a fost lăsat pe seama bunicii...

– Ce face acum Elena, mămica ta?...

– O cunosc numai din fotografie, răspunse domnişoara. Nici nu ştiu dacă este vie măcar. Nu mi-a scris niciodată...

– Cine v-a ajutat să vă stabiliți la oraş? Bunicii locuiau într-un sat de lîngă Teleneşti?

Radu Inereanu o întrebă ca un procuror, încît domnişoara iar se pomeni surprinsă. I se încreți fruntea de obidă, înghiți cîteva noduri în sec. Corbița flutura disperată din aripi, croncănind cît putu de tare.

– Tata, zise domnişoara, Mihai Cireşele, mi-a procurat o garsonieră, căruciorul şi ...corbița. Cam rar vine pe la mine, dar vine, pe cînd mama m-a dat uitării.

– O să vină, sunt sigur... murmură Radu Inereanu derutat. Netezi domnişoara pe cap şi plecă. În întîmpinarea lui venea o femeie în vîrstă, sprijinindu-se într-o cîrjă.

– E adevărat că mama mea era o domnişoară foarte frumoasă? îl întrebă copila.

– Era cea mai frumoasă, cea mai capabilă de la facultatea noastră, răspunse Radu Inereanu grăbindu-se să nu întîrzie la serviciu.

29

Radu Inereanu se afla, ca de obicei, într-o situație materială precară. Într-o zi, s-a plîns de starea sa amicului de universitate, Vasile Feduta, judecător de sector. Acesta îl ascultă atent.

– Te înțeleg, frățioare, te înțeleg...

Radu Inereanu ştia că judecătorii sunt cei mai bogați oameni. Situația de moment îl făcu pe Radu Inereanu să suporte orice umilire, numai să se pricopsească cu ceva venit.

Într-o zi ploioasă de iunie, după multe săptămîni de aşteptare, l-a telefonat Feduta.

– Ce faci, frățioare?

– Mă zbat în mizeria în care mă aflu, îi răspunse Radu Inereanu.

Vasile l-a invitat la o cafenea, unde n-au mîncat şi n-au băut, ci au discutat.

– Am un dosar cu narcomani. Îmi propun o sumă fantastică, numai să-i eliberez de sub strajă. Ai să te întîlneşti cu aceşti afacerişti şi puşlamale! Vei lua de la ei banii ce mi-i promit şi crede-mă, te scot eu din nevoi.

– Eşti gata să îndeplineşti dorința inculpaților? întrebă Radu Inereanu.

– Desigur! răspunse judecătorul. Rezolvarea chestiunii ține de competența mea.

A doua zi, la Radu Inereanu au venit doi: un bărbat şi o femeie. Aceştia îl invitară în afara oraşului, într-o pădurice. Acolo, în prezența unor autorități criminale, i-a fost transmisă o sumă astronomică de dolari americani. El îi numără cu mîinile tremurînde şi se convinse că suma declarată corespunde cu cea încasată...

– Vezi, ați primit banii ceruți, îl preveni un bărbat cu cercel la urechea stîngă. În caz de nu-ți îndeplineşti promisiunea, te adormim pe veci... Ai înțeles, lopățele?

Radu dădu afirmativ din cap şi se despărţi de gaşcă.

Apoi îl găsi pe Vasile Feduta de-i transmise dolarii.

– Ai auzit vreodată cuvîntul „mită”! Uite, asta se cheamă mită. Ce mult mă încurajează banii, zise Vasile Feduta, îndreptîndu-şi ochelarii...

Pentru intermediere, Radu Inereanu primi procentele cu care să restituie datoriile creditorilor.

– În cît timp te vei descurca ? îl întrebă Radu Inereanu.

– În cel mult şase-şapte zile inculpaţii vor fi puşi în libertate....

În seara aceleiaşi zile Radu Inereanu şi Vasile Feduta au chefuit într-o cafenea din Dumbrava Roşie a oraşului şi nu singuri, ci împreună cu două fete drăgălaşe.

A doua zi, însă, Vasile deveni cu totul alt om. Judecătorul nu-l mai primi atît de amabil pe Radu Inereanu, ci chiar îl ţinu după uşă cîteva ore în şir. Apoi, pe neaşteptate, Vasile Feduta plecă la odihnă în Crimeea. Pentru două săptămîni. Radu Inereanu nu-şi putea găsi astîmpăr. Autoritatea criminală îl contacta într-una la telefon, cerîndu-i socoteală. De vreo cîteva ori a fost chemat în pădurice, cerîndu-i-se în mod ultimativ: ori întoarce banii, ori eliberează narcomanii de sub strajă!.. Radu Inereanu a încercat să-l găsească pe judecător, dar acesta reapăru tocmai peste trei săptămîni... Radu slăbise, încărunţise, se temea pînă şi de umbra sa.

– Ce facem, domnule?! întrebă el alarmat, abia stăpînindu-şi emoţiile. Bandiţii mă ameninţă cu moartea, dacă nu îndeplinim condiţiile stabilite...

– Care condiţii, frăţîne? făcu mirat judecătorul. Cine poate să promită sută la sută îndeplinirea condiţiilor puse de criminali? Ei sunt mulţi şi toţi trebuie să stea la puşcărie. Eu, ca judecător, nu pot să procedez decît în corespundere cu legea...

Peste cîteva zile avu loc procesul. Procurorul a cerut ca traficanţii de droguri să fie judecaţi cu ani buni de închisoare. Prin sentinţa judecătorului, inculpaţii au fost condamnaţi la cîţiva ani privaţiune de libertate...

– Să returnăm chiar acum banii! răcni Radu Inereanu la judecător.

– Care bani, frăţîne? Încetează, că de nu, chem poliţia să te aresteze pentru tentativă de şantaj...

Radu Inereanu a mai încercat să-l dea la socoteală pe judecător, dar acesta puse mîna pe receptor şi discuţia lor se încheie.

Afară ploua şi bătea vîntul. Radu Inereanu ieşi pe bulevard. Nu simţea nici una, nici alta, pentru că-l frămînta un singur gînd: pedeapsa care urma s-o primească.

30

După o lungă călătorie, autocarul bîcsit cu basarabeni se apropie de Madrid. Lui Arion Mirică i se acutizase boala la pancreas. Mereu se văicăra, iar ceilalţi călători nu-i acordau nici o atenţie. O duceau tot într-o petrecere, hrănindu-se cu speranţa că, foarte curînd, vor ajunge la destinaţie. Radu Inereanu se contra mereu cu doi bărbaţi de pe banchetele din spate, care absolvise, ca şi el, Univer-

sitatea şi lucrase mulţi ani într-o instituţie de cercetări ştiinţifice. Ceilalţi călători aveau şi ei diplome de studii superioare, cu stagiu mare de lucru, dar odată cu stabilirea sărăciei în Moldova, o luară pe drumul pribegiei în căutarea unei vieţi mai bune. Arion Mirică stătea alături de Radu Inereanu şi, printre văicărelile lui, mereu îl îndemna să-i facă masaj la burtă... Pe la chindii, Arion Mirică semăna mai mult cu un om mort. Buzele i se uscase, ochii i se încețoşase. Îşi rezemă capul de speteaza scaunului, continuînd să geamă înfundat.

– O să mor, Radule, zise dînsul. Am cheltuit o mulţime de bani ca să nimeresc la lucru în Spania... Mi-am lăsat fetele fără mijloace de existenţă. Fosta soţie e în Cipru, cu altul. O fi fiind ea fericită, nu zic nu, dar ce vor face copiii fără părinţi? Era mai bine să stau acasă, iar cu banii împrumutaţi o duceam cumva într-o parte... Acum, însă, vor rămîne oameni ai nimănui.

– E prea devreme să dai ortul popii, Arion, zise Radu Inereanu. Am ajuns la destinaţie şi aici numaidecît o să găsim un medic bun. Doar suntem în Occident... Crezi că acasă te-ai fi simţit mai bine?

– Am să mor, Radule... Ce rău îmi pare că n-am reuşit să văd Spania lui Cervantes!...

Autobuzul îi lăsă lîngă o catedrală medievală. Undeva băteau uşurel clopotele. Arion se întinse, cît era de lung, se zbătu convulsiv şi muri pe braţele lui Inereanu...

Călătorii pomeniţi în derută s-au adresat autorităţilor spaniole pentru a organiza balsamarea şi transportarea decedatului la Chişinău. Pentru asta li s-a cerut o groază de bani. L-au părăsit toţi emigranţii şi reprezentanţii firmelor, cărora Arion le achitase taxele pentru emigrare şi asigurare. Grijile au rămas pe seama lui Radu Inereanu. Prin strădania lui, cadavrul a fost ţinut într-o morgă privată vreo săptămînă, apoi compatriotul a fost transportat spre Chişinău, unde îl aşteptau cele trei fiice îndurerate... Rudele au pus mînă de la mînă şi l-au predat pămîntului. Dar peste mai puţin de o săptămînă, la poarta celor trei fete, ce abia de atinse majoratul, şi-au făcut apariţia creditorii care cereau insistent restituirea banilor împrumutaţi. Bietele fete n-aveau încotro să fugă. L-au rugat pe un nene de-al lor să se adreseze ambasadei Germaniei de la Chişinău... Ele erau informate de tatăl lor că atunci cînd perfectă actele la Chişinău, defunctul achitase o taxă de asigurare în caz de boală, sau chiar de deces. La ambasadă, consulul verifică actele prezentate, apoi unele date la calculator:

– Arion Mirică? Asemenea nume nu figurează în baza noastră de date... constată neamţul. El a fost angajat de către firme concrete, care l-au asigurat şi ele trebuie să se achite cu voi. Mergeţi la acele companii de vă clarificaţi...

În cele din urmă, cazul pentru încasarea cheltuielilor a nimerit în judecată. Dar, întrucît peste noapte reclamaţii s-au făcut dispăruţi, iar statul Republica Moldova în asemenea caz nu acorda nici o protecţie miilor de emigranţi, acţiunea a rămas cîteva luni suspendată. Sub o mare presiune, s-a insistat ca la judecată să-

şi spună cuvîntul reprezentanții ambasadei Germaniei, cea care perfectase actele şi oficial încasase de la Arion Mirică taxa pentru asigurare. Într-un tîrziu, se prezentă reprezentantul ambasadei, o rusoaică, precum erau majoritatea colaboratorilor acestor instituții de la Chişinău şi, cu voce cazonă, avertiză judecătorul:

– Nu ne interesează haosul din țara voastră. Poate să moară toți care pleacă peste hotare, în mod ilegal... Nu ne chemați în fața instanței, căci ambasadele de la Chişinău se bucură de imunitate diplomatică?!...

Oricît s-au străduit cele trei fiice orfane, pînă la urmă dosarul civil a fost clasat şi scos de pe rol ca neîntemeiat...

31

Vara anului 1972. Înainte de a pleca la Chişinău pentru susținerea examenelor de admitere, Radu Inereanu găsi de cuviință să-şi rezerveze o săptămînă de odihnă. Se plimba cu colegii la iaz, prin pădure, iar duminicile, ca toți ceilalți săteni, ieşea la marginea satului, să admire meciul de fotbal, susținut de echipa locală cu una din satul Băneşti. Odată se întîmplă, însă, că meciul nu putea să înceapă din cauză că lipsea arbitrul. Badea Valoghiță Sofronescu, cel mai rapid forward din echipa satului, îl luă de braț şi-l propuse pe Radu Inereanu unei comisii de foşti sportivi.

– E băiat deştept, ager. E capabil să arbitreze.

– O să te descurci? îl întrebă un bărbat din comisie. Trebuie să fii nepărtinitor, obiectiv.

Radu Inereanu prefera fotbalul din fragedă copilărie şi i se părea că ştie toate regulile jocului.

– Aş putea să încerc, ca să văd ce o să iasă, fu de acord Radu

– Ai în vedere, îl preveni bărbatul ciung, înmînîndu-i o banderolă albastră, un balon şi un fluier. Joaca va fi dură. Să apreciezi jocul din punctul de vedere al regulamentului şi nicidecum al emoțiilor. Să fii foarte hotărît în deciziile tale.

– Iat-aşa, făcu badea Valoghiță, într-un ceas bun. Lucrul de folos se face greu. Trebuie să fii principial pînă la capăt... Calmează-te. Deprinde-te...

Meciul începu în aplauzele zgomotoase ale spectatorilor. Chiar din primele clipe, Radu Inereanu simți povara responsabilității. El trebuia să respecte regulile jocului în uralele de aprobare sau dezaprobare ale publicului. Meciul decurgea nervos, cu multe obstrucții, înjurături... A fluierat de nenumărate ori, astfel înfierînd indisciplina manifestată de unii jucători. În pauza dintre reprize, din partea echipei de suporteri de la Băneşti se auzeau amenințări şi înjurături la adresa lui.

– De unde au scos mucosul ista să ne dicteze regulile? Ți-l prindem noi odată la fetele din Băneşti?!

– E bine, nu-i rău pentru început, îl încurajă bărbatul de la raion, care supraveghea meciul. Fii sigur de sine şi nu te lăsa furat de părtinire. Prea bate la ochi, se observă...

În repriza a doua jocul continuă şi mai tensionat. Fireşte, nimeni nu dorea să cedeze. Iar scorul pe tabela de marcaj stătea neschimbat: zero la zero! De acum meciul era pe sfîrşite, cînd badea Alexei Tîrsînă, prin joc îl doborî pe un adversar în careul de pedeapsă. Acesta căzu cu mîinile întinse pe iarbă, slobozind un strigăt de durere. Radu Inereanu arătă hotărît la punctul alb din faţa porţii ineştenilor. Penalty! Adică lovitură de pedeapsă de la o distanţă de numai 11 metri.

– Cum de îndrăzneşti, ţîncanule! răcni la el fundaşul Mihai Ţurcanu.

– Modifică-ţi imediat decizia dacă nu doreşti să fii cotonogit deseară! i se băgă în ochi Nichita Obrejanu, portarul.

– Eşti un tîmpit! îl bruscă badea Ion Mereuţă, verişorul.

– Cînd ţi-oi da un penalti, o să puţi a mort o săptămînă!

– Să-i fluieri lui mă-ta!...

– O să-l ghilosim ca pe o pînză de şiac, interveni cu vocea turbulentă chiar şi ţaca Mădălina lui Bostan.

– Niciodată nu ne-am gîndit că acest mutulică ne va batjocori!

– Cum îi tat-su, aşa-i şi el! *Şiorşica* nu sare departe de trunchi... întărîta Feodora Cănăţui, o cadînă de muiere, care şuiera cu două degete băgate în gură, speriind vacile la păscut.

Înjurături, ameninţări, răcnete disperate se năpustiră din toate părţile. Radu Inereanu, alb ca varul, căuta consolare printre mulţime, pînă întîlni cu privirile omul fără de o mînă. Acesta drept răspuns, săltă umerii uşor, de parcă i-ar fi zis: „Eşti obligat să stăpîneşti situaţia! N-ai încotro. Ţi-ai asumat responsabilitatea, du-o pînă la capăt...” Radu Inereanu stînd ferm, cu mîna indicînd la punctul de unde trebuia să se bată penalty, simţi cum este huiduit de tot satul. Cineva aruncă spre el bulgări şi sticle deşarte. Îi venea să intre în pămînt de necaz, dar convins de lovitura de pedeapsă, fără să ezite.

Băneştenii au învins la limită şi au plecat veseli spre satul lor, fără a-i strînge mîna lui Radu Inereanu. Consătenii l-au petrecut cu aceleaşi huiduieli şi ameninţări pînă la poarta casei părinteşti. Atîta noroc cît de badea Valoghiţă, care-l apără de furia gloatei, tot şoptindu-i: „Nu te potrivi lor... Aşa-i la fotbal... Nu poţi să fii pe placul tuturora... Ţi-ai demonstrat principialitatea şi ai decis corect şi asta-i principalul în viaţă”. Acum poţi să te faci arbitru. Însă, Radu Inereanu, chiar şi după mulţi ani nu a devenit arbitru de fotbal, pentru care a regretat toată viaţa.

32

După facultate, Radu Inereanu nimeri într-un colectiv de lucrători cadastrali, condus de Ilie Zibarţa, un bărbat josuţ, cu ochii şireţi şi buze subţiri. Şeful avea o bogată experienţă de muncă. Şi se ţinea ca şi scos din cutie: împopoţonat la patru ace stătea zile întregi într-un birou aparte, conversînd întruna la telefon. Era cînd bucuros, cînd înfuriat, dar mereu îi scînteiau ochii în orbite. Era şi fudul, dar şi nervos. Într-o zi, şeful Ilie Zibarţa adună colectivul la el în birou, prevenindu-i că nu

are nimeni dreptul în orele de muncă să piardă timpul cu taclale, căci fiecare în parte este dator să exercite funcțiile conform instrucțiilor. El vorbea cu o voce blîndă, dar fățarnică. Tinerii colaboratori îi dădeau ascultare. Seara, după serviciu, se adunau pe terasa din vecinătate, la o halbă de bere. Ieşind mai tîrziu din birou şi urcînd în automobil, Ilie Zibrața îi urmărea prin parbrizul întunecat. Toate bune pînă la o vreme, cînd Ilie Zibarța îl chemă pe Radu Inereanu în birou. Îl întîmpină cu priviri piezişe şi pline de aroganță, totodată ordonîndu-i să închidă uşa după sine:

– Te tot studiez de la distanță de cînd ai venit în colectiv... Şi pot să spun că eşti un băiat bun, dar de ce nu te faci prieten cu şeful...

– Ne aflăm la serviciu, şefule, zise Radu Inereanu. Cînd o să am nevoie de consultații, neapărat mă voi adresa.

– Păcat, păcat, făcu Ilie Zibarța, clipind şiret din ochi. Dumneata n-ai de unde şti, că Dorel Ciucaru te bîrfeşte că eşti trufaş, muieratic şi... tot atunci îl preveni: Te rog să nu mă trădezi. Doar noi amîndoi ştim acest adevăr... Ne-am înțeles?

– Dorel pare a fi coleg bun, încercă să-i reproşeze Radu Inereanu.

– Gata, am încheiat discuția. Vrei crede, vrei nu, cum vrei. Acum pleacă la treabă, nu cumva cineva să creadă că suntem în cîrdăşie.

Toată ziua Radu Inereanu nu şi-a putut găsi locul. E drept, Dorel Ciucaru era un mare lăudăros. Îi plăcea să bîrfească, dar nu-i făcuse nici un rău pentru a-l declara tocmai şefului. A hotărît, totuşi, să treacă bariera, fără să încingă spiritul colegului. Cu atît mai mult, cu cît îi promisese şi lui Ilie Zibarța că discuția cu pricina să fie păstrată în taină. Mai să iasă din incomoditate, cînd la o zi-două observă că şi Dorel este invitat pe covorul lui Ilie Zibarța. După această vizită de suflet, Dorel nu mai era trufaş, ci retras ca o fată mare. Apoi, Radu Inereanu observă cum în biroul lui Ilie Zibarța, intră Calistrat Frija, un băiat smolit de la Edineț... Iar peste numai jumătate de an, colectivul de tineri se pomeni scindat în mai multe tabere sau găşculiţe, cum se zice. Ilie Zibarța obținu o înfățişare şi mai trufaşă. Mereu se plîngea că îl doare stomacul şi atunci cînd venea vreo delegație în birou, dînsul aduna cu ajutorul unora dintre colegi buchete mari de flori... Viorica Ochişor îi atîrnase pe perete o colecție frumoasă de ekibanea... Tinerii conteniră să se adune împreună în orele de odihnă. Pe terasa de lîngă edificiul cadastral venea doar Ilie Zibarța. În cadrul adunărilor de serviciu tinerii se ciondăneau de la fleacuri, învinuindu-se reciproc că, deşi au trecut la antrepriză colectivă unii muncesc, iar alții ...bîrfesc.

În preajma Anului Nou, Radu Inereanu şi Dorel Ciucaru au fost delegați de şeful lor în oraş, după cumpărături. Cum puteau să nu-şi amintească de anii studenției şi să nu treacă pe la cafenea să bea o bere împreună? Tocmai acolo, Radu Inereanu a uitat că stă de vorbă cu un bîrfitor şi se avîntă într-o discuție sinceră, prietenească, ca de obicei.

– Niciodată nu m-am aşteptat ca tu cu Ilie Zibarța să mă bîrfeşti...

– Aşa precum nu m-am aşteptat nici eu! îi reproşă imediat Dorel. Mă chea-

mă dînsul în birou şi-mi spune: „Ca să vezi, Radu Inereanu mi-a spus că tu eşti... homosexual...” Cum să te mai consider după asta, dragul meu coleg?

– Ia stai, stai frate! făcu mirat Radu Inereanu. Ilie Zibarța mi-a spus cum că tu zici că eu aş fi un papă-lapte, un hăbăuc..., un nu mai ştiu ce altceva.

– Zău, nu te-am vorbit niciodată de rău, se enervă Dorel, suflînd puternic spuma berei din halbă.

– Uiți că nici eu n-am obiceiul de-a judeca pe alții pe nedrept, confirmă Radu Inereanu.

– Nu înțeleg nimic, făcu şi mai dur colegul.

– Păi asta e. Nici eu nu înțeleg.

În acea seară colegii s-au despărțit total derutați. Trecură sărbătorile de iarnă şi, în prima zi de lucru, Radu Inereanu, pe neaşteptate, inițe o adunare generală a colectivului. La insistența lui, tinerii au dat buzna în biroul lui Ilie Zibarța, surprinzîndu-l cu picioarele pe masă, chipurile, în stil american. Radu Inereanu începu primul:

– Fraților. în rezultatul investigațiilor am depistat printre noi un om viclean şi rău. Un monstru, un turnător incurabil, care se numeşte Ilie Zibarța. El a reuşit să ațîțe zîzanie între noi. Bunăoară l-a montat pe Dorel împotriva mea, iar pe mine împotriva lui. La fel a procedat cu Frija şi cu Ochişor...

– Şi cu mine! hohoti ironic Sergiu Burduja, un coleg înalt, slăbănog, repezit la vorbă.

– Mie la fel mi-a spus că Anatol Țurcanu ea mită la țintirim...

În colectiv se iscă mare tămbălău şi agitație, iar Ilie Zibrața demascat pe deplin, a început... să se jeluie de dureri la stomac. A evitat pedeapsa, fiindcă unii din colaboratori au chemat de urgență ambulanța. Şeful a stat internat în spital o lună de zile, solicitînd ca fiecare din membrii colectivului să-l viziteze pentru a da darea de seamă pe chestiuni de serviciu. Cînd reveni în colectiv, agitația dispăru. Cineva chiar îi împrospătase florile din birou, iar pe peretele din spatele jilțului atîrna o ekibana impresionantă. Două colaboratoare adusese de acasă un clit de plăcinte şi trei sticle cu vin roşu, servindu-i pe toți cu ocazia revenirii şefului la serviciu.

În primăvara ce a urmat, Radu Inereanu a fost nevoit să plece, fiind transferat în alt colectiv din alt colț al oraşului, iar Dorel a fost numit adjunctul lui Ilie Zibarța. Totul a rămas să fie cum a fost dintotdeauna. Moldovenii pot fi uşor manipulați, ca să devină pînă la urmă şefi...

33

Coşuroasă pe față şi zgîrîiată, cu nasul cît o *gulie*, cu părul de culoarea scrumului, împletit în două gîțe scurte, legate cu fundițe roşii, mătuşa Anghiloaia locuia la marginea Ineascăi. Nu era agresivă. Ținea în jurul casei cîteva cobăi, un cîine şi cîteva mîțe. Casa ei, numai că se numea casă, dar era o cocioabă dărîpănată, aco-

perită cu stuf, cu prispe de lut şi deregi corogite de culoare roşie. Ridicată pe malul unei rîpe abrupte, aştepta parcă o ploaie mai mare ca să se ducă pe apa sîmbetei. Dar atîta timp cît ploaia nu venea, mătuşa trăia şi ademenea în casa ei musafiri, în temei nişte copii de 10-12 ani. Era printre aceştia şi Radu Inereanu, puştan năzbîtios şi zvăpăiat, care se mulţumea să privească cu ochii ce se întîmpla în casa Angheloaiei, nu chiar să se dea în spectacol, că era încă mic şi prost... Bătrîna stătea întinsă pe un pat cu saltea de paie, goală în ce o născuse mamă-sa şi, cînd în pragul uşii apărea cîte un baistruc, ea ridica nițel capul de pe căpătîi şi, surîzînd, întreba:

– Ce ai adus mîcăi de acasă?

– O ulcică vîrfuită cu fasole babane, răspundea băiatul.

– Pune-o acolo, în tindă, dezbracă-ți pantalonaşii, chiloțeii şi vino încoace la mîca îl sfătuia Angheloaia...

Ascultător, băiatul îndeplinea întocmai poruncile bătrînei. Cum altfel?.. O grupuliță de alți băieți stăteau în tindă, înghesuindu-se din uşă, ca să-i vadă pe cei doi „îndrăgostiți” şi să asculte ce spune bătrîna... „Nu te grăbi, mîcă... Încetişor... Aşa, aşa! Şi acum spune-mi, puiuțule: înveți bine la şcoală? Asculți părinții? La biserică te duci?.. Aşa, aşa, nu te grăbi, încetişor...”

După ce-i făcea ce avea de făcut, bătrîna îl mîngîia pe băiat, îl îndemna să se îmbrace şi-l aştepta răbdător pe altul, care nu întîrzia să-şi facă apariția în pragul uşii.

– Eu am adus, iaca... Din podul bunelului, se fîsticea noul musafir...

– Bine. Pune strachina acolo, făcea satisfăcută bătrîna Anghiloaia, şi sai încoace la mîca să te învețe de cele ce nu vrea să te învețe nimeni în satul ista păcătos...

Băiatul, grăbit, aşeza vasul cu nucile în cotruță şi, chicotindu-se, îndeplinea sfaturile babei, întrebînd:

– Verişorul Mitea vrea s-aducă un caş. La dînşii acasă azi e rîndul cu oile...

– Numaidecît, puiuțule. Să vină. Dar s-aducă şi oleacă de zăr...Îmi place caş dulce de oi cu zăr... Cei care vor să vină cu mîinile goale, n-au ce căta... S-o ştiți pentru totdeauna... După care începea să-l vrăjească pe băiatul „harnic”: Iac-aşa! Fii ascultător... nu te grăbi!... Totul se face cu migală şi pricepere, drăguțule! Încetişor...Aşa...Eşti priceput! Să asculți de părinți, să fii cuminte şi la biserică să te duci... Aşa, aşa... Mai iute, dar mai cu atenție. Bravo!... Iaca eşti copil de gospodar!.. Al cui eşti?

– Al lui Grigoriță Tofan...

– D-apoi că eu cu mămuc-ta am fetit! Ce femeie gospodină, doamne!.. Dar tu fii ascultător. Cînd te roagă să-i aduci cîte o caldare cu apă de la fîntînă, fii hărnicuț... Acuma încet, nu te grăbi... Încetişor... Iar acum grăbeşte-te... Aşa, aşa! Bravo, bravo!.. Ei, hai, coboară, să vină altul. Şi bătrîna întrebă pe următorul rîndaş cu seriozitate: Tu ce ai adus mîcăi?

– Găluşte. O farfurie cu găluşte de la cumătria de-aseară...

– Maladeț! Sui încoace... Iac-așa se vine la mîca, puilor, dacă vreți să fiți învățați pentru viața de toate zilele... Al cui eşti, mititelule?

– Al lui Zamfir Țapu.

– Eşti deştept. O s-ajungi om mare, ministru de război!...Mai încetişor, nu te repezi ca la pe degeaba...

Şi tot aşa, un an ş-o vară şi iar de la început. Pînă i s-a pus punct.

La propunerea sătenilor, bătrîna Anghiloaia a fost internată în spitalul de psihiatrie deschis de comunişti în localul mănăstirii Curchi, de unde nu s-a mai întors. O ploaie puternică a năruit malurile priporoase ale rîpei şi a dispărut şi casa bătrînei. A rămas amintirea, dar şi mulți băieți care nu pot s-o uite. Ori de cîte ori trece pe acolo, Radu Inereanu parcă aude îndemnurile bătrînei: „Nu te grăbi, mîcă!.. Fii ascultător, să nu furi, să te duci la biserică, să înveți bine la şcoală, s-asculți părinții...”

34

Pe la mijlocul toamnei, Radu Inereanu se întorcea de la Groznîi. Vizita de serviciu în Cecenia îi oferise impresii deosebite. Țara îşi cucerise independența şi cecenii jubilau. În vagonul în care călătorea Radu, era şi un militar trecut de 40 de ani, care condamna mereu acțiunile Moscovei întreprinse împotriva cecenilor iubitori de libertate.

– N-o să ducă la bine aceste lucruri, zicea el. N-o să ducă... Cecenii neapărat vor declanşa război, vor ucide multă lume şi nu se vor da învinşi.

– Toată crima îşi găseşte pedeapsa, îşi expuse punctul său de vedere Radu Inereanu.

– Nu înțelegi dumneata nimic, reproşă militarul. Duma de stat ține să abroge pedeapsa capitală. Adică se va exclude împuşcarea. Îți dai seama ce înseamnă asta?! Criminalii caucazieni mă vor face să rămîn fără de lucru.

– Atîta pagubă...

Nedorind să intre în discuție, Radu Inereanu se întoarse cu spatele, străduindu-se să adoarmă.

– Dumneata nu ai dreptate, se supără condrumețul. Fiind jurist, nu ți-ar strica lucrurile pe care vreau să ți le mărturisesc.

– Dar ce profesie militară îmbrățişați? întrebă Radu Inereanu.

– Sunt killer. Executor al sentințelor. Îți închipui: dacă se pronunță o sentință de condamnare la moarte, cel condamnat trebuie executat. Cine crezi că trebuie să execute sentințele de acest fel? Desigur, militarii...

– Nu cred că în URSS oamenii condamnați la moarte sunt executați. Se zice că aceste sentințe sunt doar pronunțate, după care, condamnații sunt duşi la munci în mine pentru extras uraniu de unde nu se mai întorc.

– E curată tîmpenie părerea asta. Întreabă-mă pe mine, zise militarul cu ochii tulburi de băutură.

– Te întreb: Cum se numeşte această funcție?

– Foarte simplu, călău! zise dînsul, foindu-se oarecum suspect pe locul unde se afla. Îndată ce sentința intră în vigoare, condamnatul este ținut o săptămînă-două într-o celulă. Nu i se comunică nimic. Îl țin mereu în cătuşe şi îl hrănesc cu linguriţa ca pe bolnav. Apoi, cînd vine ziua, el este trecut într-o odaie, chipurile, unde se va întîlni cu avocatul. În acel moment, eu stau de-a gata cu revolverul, ochesc şi-i trag trei gloanțe în ceafă. Apoi... vine medicul legist, procurorul. Acesta are misiunea să constate dacă a decedat cu adevărat. Apoi semnăm tustrei un act şi... Dumnezeu să-l ierte!

– Dar dacă nu-l ocheşti, ci numai îl răneşti cu cele trei împuşcături?

– În asemenea caz, rănitul este internat în spital, tratat pînă la lecuire, iar după însănătoşire, este din nou împuşcat...

– Adevărată tîmpenie! concluzionă Radu Inereanu. Şi dumneata în felul acesta îți cîştigi bucata de pîine? Ştii pe ce lume trăieşti?

– Mă mîndresc cu profesia mea! Sunt trimisul lui Dumnezeu să pun capăt răului... O fac conştient, ştiind unde mă aflu. În Uniune sunt două locuri de executare a condamnaților. Lîngă Lvov, în Ukraina, şi în Ural... Dar, pentru că Ukraina... tiu-tiu... a plecat în suveranitatea ei, acuma, în Rusia, a rămas un singur loc de condamnare la moarte. Acolo unde a fost executată de către bolşevici familia țarului Nicolae, ai înțeles?

– E clar.

– Acum îți mai spun, că... Oriunde m-aş afla, în Kamceatka, în Țările Baltice, sau în Karelia, Başcortostan sau Altai, peste tot sunt căutat şi chemat la datorie. Killerii sunt oameni deficitari!

– Dar dacă, cum zici, se abrogă pedeapsa capitală, rămîi fără de serviciu, interveni Radu Inereanu.

– Nu crede în poveşti, tovarăşe! reproşă enervat condrumețul. Azi killerii au mai mult de lucru, dar ei sunt angajați legal. Vin killerii din Sahalin şi asasinează bussinesmanii în Maikop, iar din Kaliningrad pleacă cu aceiaşi misiune în Bişkek... Peste tot sunt puse la cale omoruri. Iată de ce profesia noastră este mereu la modă. Se fac bani grei, dar legal.

– De ce nu sunt lăsați în pace cecenii, porni să schimbe tema discuției Inereanu.

– Asta-i altă poveste ce ține de imperiul rus. Acolo e Caucazul de Nord, aur negru, petrol! Iar un glonte pentru capul lui Dudaev se va găsi oricînd. Şi killerul potrivit, la fel. Aş accepta cu bucurie nimicirea lui. Numai să fie bazată pe legea în vigoare, iar legea, precum m-a învățat şcoala sovietică, este Voința Poporului!

Condrumețul se turmentase de-a binelea, dar timp ca să doarmă n-a mai avut. Se îmbrăcă în grabă, îşi luă sacul cu merinde şi cînd trenul ajunse la Voronej, a coborît. Fără ca măcar să-i spună la revedere lui Radu Inereanu.

35

Tatăl lui Radu dorea, cu orice preț, să-şi vadă feciorul său agronom. Primăvara îl învăța cum să cureţe via, să facă marcotajul, să sădească pomi. Deşi era *nacealnic*, tata nu pierdu dragostea de glie nici pentru o zi. Cînd îl şi vedeai, lucra ceva la pămînt. O făcea ca înadins, pentru că vroia să-i arate feciorului cum trebuie să fie un bărbat gospodar.

Radu Inereanu, însă, îndrăgise cu totul alt domeniu. Începu să scrie versuri. Îşi procurase două caiete speciale şi, în timpul orelor, în loc să asculte ce-i vorbeau învăţătorii, îşi aşternea gîndurile pe hîrtie. Nu prefera să vorbească despre noua sa pasiune, deşi reuşise deja să trimită cîteva poezii la una din redacţiile din Chişinău. Într-o bună zi, iată că tata e chemat la poartă de poştărița satului care îi înmînă un plic. Era răspunsul unui redactor, care-i îl îndemna pe Radu Inereanu să mai scrie... În timpul acesta băiatul nu era acasă, păştea vitele pe imaş. Seara tata îi zise:

– Nu m-am gîndit niciodată că vrei să devii scriitor, dragul tatei... O fi el scrisul bun, dar tot pămîntul te hrăneşte mai uşor. Ce salarii au scriitorii, mă rog?

– Habar n-am, răspunse el indiferent.

– L-as că ştiu eu, zise tata. Scriitorii trăiesc din ceea ce scriu. Dar ce bani poţi face cu scrisul, măi băiete? Nu-i de ajuns numai să scrii, trebuie şi să publici. Iaca, dacă ai deveni un agronom... Priveşte, cum trăiesc la noi agronomii, brigadierii, preşedinţii... Ei sunt mîncăii satului. Au cu ce trăi... Dar tu vrei să te ocupi cu nişte *fleacuri*...

Radu asculta cuvintele părintelui, fiindu-i oarecum ruşine că se dădu de gol... De aceea hotărî să se apere:

– Scriitorii primesc onorarii mari, zise el. Se bucură de favoruri şi privilegii! Dar principalul e că îmi place să scriu. Îmi place!

Aici interveni mama.

– Nici nu ştiu ce să zic, făcu ea. Să facă ce o socoti de cuviinţă. Noi avem datoria să-l creştem pînă la 18 ani, iar apoi va merge singur pe drumul vieţii. Dacă el vrea să se facă popă? Fie! Dacă vrea scriitor? Nu am de gînd să-l încurc... Că tare necunoscute sunt drumurile omului, bărbate...

După absolvirea şcolii medii din Teleneşti, Radu Inereanu plecă la învăţătură la Chişinău. Tata îl conduse pînă la marginea satului, îi dădu 20 de ruble de cheltuială şi-l binecuvîntă. Din acea zi, Radu Inereanu a rupt-o pentru totdeauna cu agronomia...

36

Veni şi timpul cînd Radu Inereanu, ca şi toţi românii basarabeni, a putut să treacă liber peste Prut. Ceea ce la uimit cel mai mult, era că într-un oraş milionar, cum sunt Bucureştii, toată lumea vorbea exclusiv româneşte. Lucru pe care nu şi-l putea închipui cu vreo cîţiva ani în urmă. De-a lungul anilor călătorise prin Europa, Asia,

Cipru, Gibraltar, dar nu întîlnise niciodată un oraş în care să se vorbească în exclusivitate limba lui de-acasă. Ce s-ar mai fi bucurat tatăl lui, dacă ar fi fost în viaţă!

În tinereţe, tată-său a făcut cătănie la Timişoara, de cîte ori o fi fost în Gara de Nord... Radu îl vede şi-l recunoaşte: un flăcău înalt, smolit, cu o dragoste nemărginită faţă de ţara noastră – România. Toată viaţa a vorbit, tot amintindu-şi locurile pitoreşti pe care le-a văzut şi admirat la Bărăgan, Banat şi în Oltenia... Ce bine ar fi fost, dacă Radu ar fi venit acum la Bucureşti cu tatăl lui, să vadă împreună Calea Victoriei, Griviţa, Gara de Nord! Ochii lui Radu iradiau de fericire şi nu-l întristau nici neajunsurile pe care le vedea...

Dar, uită-te, contrast, plimbîndu-se prin Bucureşti, constată cu amărăciune că la majoritatea dintre cafenele şi buticurile urbei se auzea doar muzică arabă şi turcească. Prostituatele de acolo, însă, erau romînce de-ale noastre, nu rusoaice, nu arabe, nu turcoaice. Mai mult, bucureştencele se arătau iritate, auzind graiul moldovenesc, vorbit de un basarabean ca Radu. Era de-ajuns ca în mijlocul lor să apară un turc, un american sau un arab, că imediat se simţeau în apele lor.

Radu Inereanu a încercat de cîteva ori să vorbească cu ele şi descoperi că fetele, deşi tinere, atrăgătoare, cu o limbă română perfectă, erau inculte. Habar n-aveau unde se află Ţările Baltice, Mongolia, Coreea, Rusia sau Republica Moldova, a doua ţară românească. Ziceau că el e din Rusia şi îl numeau...rusoi. Iată ce a făcut imperiul dinspre soare-răsare, se gîndi Radu. Apoi a încercat să evite orice discuţie în această privinţă. Bucureştii rămîneau pentru el o poveste din bătrîni. Bucureştii sunt ce-au fost de cînd ne ştim, un mic Paris al Europei. Simţea şi auzea pe caldarîmul străzilor vechi paşii lui Eminescu, Creangă, Sadoveanu, Blaga, Coşbuc. Intuia că pe aceleaşi pietre spălate de ploi a păşit cîndva Marin Preda, cel mai valoros prozator al neamului nostru... Vai, cît de mult ar fi vrut Radu Inereanu să rămînă cu traiul la Bucureşti!

Dar, staţi, că nu-i situaţia atît de disperată: la Bucureşti poţi întîlni sute de refugiaţi basarabeni. Ia-o măcar pe tînăra poetă, cea care a stat în faţa tancurilor ruseşti din Chişinău, ca pe urmă să se conformeze, să hăpcănească şi să huzurească, speculînd cu patriotismul basarabean la Bucureşti. Apoi, iată că această pseudo Janna d'Arc a Basarabiei răpită de ruşi, nici n-a vrut să schimbe o vorbă cu Radu. Ce putea să întreprindă? Nu-i rămăsese decît cîteva zile pînă la reîntoarcere. Prin intermediul unor cunoscuţi, a fost contactat de către Malvina, bucureşteanca care-i spuse că un businessman din Germania manifestă interes faţă de tutunul din Basarabia. Radu Inereanu a acceptat afacerea propusă de Malvina şi, peste cîteva zile, însoţit şi de Uve Brukgner, businessmanul german, a venit la Chişinău. După multe peripeţii prin culuoarele birocraţiei Republicii Moldova, au reuşit să fondeze o companie mixtă producătoare de articole de tutungerie. Malvina fuma, bea cafea, zicîndu-i:

– Tutunul din Basarabia va avea faimă în toată Europa! Trebuie să stabileşti relaţii cu persoane sus-puse...

Pentru o vreme, Radu Inereanu uită şi de casă, şi de familie, atrăgîndu-l în afacere pe finul său, Georgian, care, la rîndul lui, a atras-o pe mamă-sa. Au convenit că vor lucra împreună, iar pe banii cîştigaţi Radu Inereanu îşi va procura un apartament la Bucureşti... Aşadar, afacerea porni, luă amploare aşa încît a trebuit să apară şi obstacole serioase în calea ei. Vorba e că peste o anumită perioadă, Georgian căzu în vizorul lucrătorilor KGB-lui, care numaidecît a infiltrat în grupul lor un pui de securist. Acesta îl ajuta pe finul lui Radu să avanseze repede pe scara ierarhică a companiei, înlăturîndu-i din activitatea ei pe toţi cei care au stat la temeliile afacerii, afară de Malvina şi Uve Brukgner. Debarasîndu-se de naşul său, Georgian, împreună cu feciorul securistului, au pornit pe căile înşelăciunii şi escrocheriei. Luau tutunul de la ţărani, promiţîndu-le că vor plăti pentru marfă după comercializarea ei. Bieţii oameni au fost minţiţi, sărăciţi, pîngăriţi... Curînd, Georgian, asistat de frumoasa bucureşteancă, a devenit un hoţ de proporţii. Îşi ridică nasul sus şi nu mai vedea în jos decît bijuterii de aur, maşini luxoase, telefoane celulare... Pe de altă parte, mămica lui Georgian şi Malvina îl tot hrăneau pe Radu cu promisiuni deşarte privind apartamentul de la Bucureşti...

– Deocamdată fă tot posibilul şi-l sprijină pe Georgian, îl sfătui Malvina într-o zi. El, la rîndul lui, te va ajuta pe tine. Clar lucru, Radu Inereanu a pierdut controlul asupra afacerilor, dar, graţie experienţei sale, le sugera noi idei. Îl legă cu amicii lui de universitate, oameni cu pondere în societate... pînă cînd, într-o bună zi, Georgian îi spuse verde în ochi că nu mai are nevoie de el. Cu banii şi securiştii care-l ocroteau, se deprinsese să zboare singur în lumea afacerilor! Vorbea tot mai des despre posibilităţile companiilor *of şor* din Occident.

Pînă la urmă, Georgian, împreună cu bucureşteanca, hotărîră să emigreze. Aveau tot temeiul! Intră în cîrdăşie cu fiul Preşedintelui ţării, un fustangiu ca şi dînsul. Prin diferite maşinaţii au obţinut de la Banca Naţională un credit de cîteva milioane de dolari, pe care tot atunci l-au transferat într-o companie din Trinidad şi Tobago. Dar unde apar afaceri mari, creşte şi vigilenţa organelor de drept ale statului. Altfel nici că putea fi. Sute de oameni duşi de nas au apelat la ajutor... Georgian a fost chemat la procuratură şi supus anchetării, după care îşi perfectă în grabă acte de emigrare şi dispăru din Chişinău. Aflînd acest lucru, Malvina, concubina lui Uve Brukgner, mai mare decît ea... sălbătăci. Dînsa alocase mijloace considerabile în afacere şi într-o clipă pierduse totul! Începuse să-l ameninţe pe Georgian. De pe undele acestui scandal, Radu Inereanu află cîţi bani s-au rotit prin safeurile finului său, Georgian. Loviţi şi ei în demnitatea lor, reprezentanţii securităţii au arestat-o pe Malvina, apoi pe Uve Brukgner. Le-au făcut de petrecanie ambilor, încît ultimul a plecat urgent în ţara lui, uitînd de Chişinău, tutun şi Republica Moldova, iar Malvina, după ce stătu cîteva luni în spital, a ajuns la Bucureşti într-un cărucior pentru invalizi... În orice convorbire cu oponentul ea ridica vocea.

Trecu după aceste evenimente furtunoase exact atîta timp, cît avu nevoie Malvina ca să-l invite pe Radu Inereanu la Bucureşti. O revăzu palidă, căruntă şi

mereu cu ţigara în gură. Se mişca dintr-o odaie în alta cu căruciorul tot certîndu-se cu maică-sa. Totuşi, Radu Inereanu se hotărî s-o întrebe:

– De ce Georgian nu mi-a procurat apartament la Bucureşti aşa cum mi-a promis?

– Nu fi naiv, domnule! se răsti Malvina. El a procurat apartamente securiştilor. Celora care-l păzeau şi-l ajutau să fure. Pe tine te-au folosit ca pe un pion de joc... Adu-ţi aminte vorba cea din popor: facerea de bine... El a procurat la Bucureşti mai multe apartamente, înregistrîndu-le pe numele mamei sale... Lui i se pare că despre asta nu ştie nimeni... Nu-i nimic! zicea dînsa oftînd: Va veni şi rîndul lui, oricît s-ar ascunde în străinătate. Pe mine m-a făcut invalidă, iar eu o să-l omor...Aşa sunt bucureştencele. Aşa cer legile Bucureştilor!

– Şi totuşi, cum crezi; voi avea posibilitate să-mi realizez visul?

– Oraşul acesta va rămîne pentru tine un vis.

– De ce?

– Fiindcă tu niciodată nu vei fi businessman. Ai avut ocazia să te îmbogăţeşti, dar ai ratat-o ireversibil... L-ai îmbogăţit pe finul tău şi pe toate rudele lui pentru multă, multă vreme... Timpuri noi, morală nouă, Radule. Nu-ţi uita provenienţa latină.

37

În fiece primăvară, cocostîrcii îşi făceau sălaş pe acoperişul casei mătuşii Ioana şi a lui moş Petre Şoltoianu. Păsările soseau stoarse de oboseală, de undeva de departe, şi cîteva zile lui Radu Inereanu i se părea că ele abia-abia zboară spre lunca Ciulucului. Apoi deveneau mai siguri de zborul lor şi zile întregi se roteau deasupra satului ca şi cum ar fi vrut să demonstreze oamenilor că a venit primăvara. Seara, cînd pe muchia Lipăgăului răsărea luna, păsările ridicau ciocurile roşii spre cer şi clempăneau întruna, de parcă admirau în felul lor frumuseţea cerului senin. Bătrînii spuneau că după felul cum se comportă cocostîrcii poţi ghici cum va fi vremea. Dacă clempănesc des şi îndelung, însemnă că se aşteaptă o vară călduroasă, iar dacă nu fac asemenea semne, se aşteaptă ploaie... Radu Inereanu prefera să urmărească zborul lor spre lunca Ciulucului şi i se părea că cocostîrcilor le plăcea ca el să se afle anume în acel loc.

– Ce tot stă copilul acesta la mata în ogradă? întrebau trecătorii pe stăpînii casei.

– Îi plac păsările primăverii! Îs frumoase, răspundea mătuşa Ioana. Ş-apoi, el nu încurcă nimănui.

– Învăţătoarea ne-a cerut să scriem compunere despre cocostîrci, zicea Radu Inereanu.

Seara, în jurul lui Radu se adunau ceilalţi copii din mahala, împreună cu mătuşa Ioana şi moş Petre. Radu le povestea pasionat că păsările acestea vin în Moldova numai pentru cîteva luni de vară, apoi pleacă în ţările calde. Iarna ele vieţuiesc undeva prin delta Nilului, în Egipt, în Africa.

– Ce țară o mai fi Egiptul cela? întreba mătușa Ioana. Nu care cumva este țara faraonilor?

– A piramidelor, preciza Radu Inereanu, ca să-i facă mătușii din deget: Ai spus că nu ştii carte...

– Am învățat două clase la români, reproșă cu uşoară mîndrie mătușa Ioana. Cîteva clase la români îți dădeau mai multe cunoştințe decît universitățile de azi!

Anul acela a fost unul ploios. Avalanşa de apă ieşi din albia rîpei şi luă o parte din casa lui moş Petre şi a mătuşii Ioana. Noroc că cocostîrcii erau plecați în țările calde cînd cuibul lor s-a pierdut în iureşul apei tulburi.

În primăvara următoare două păsări îndrăgostite s-au rotit îndelung deasupra locului unde fusese casa veche a mătuşii Ioana. Au coborît pe locul unde au văzut nişte rămăşițe ale locului lor de naştere, au clempănit îndelung din pliscurile lor roşii a mare jale, după care şi-au luat zborul ca să nu mai revină niciodată.

Acum primăverile vin, dar fără păsările îndrăgite de Radu Inereanu şi de toată lumea.

38

Radu Inereanu păscuse vacile în Ponoare, împreună cu Pavel Agache, în Borta lui Dănilă. După cîțiva ani, Pavel s-a dus în oraşul rusesc Saratov, unde a învățat la şcoala de mecanizatori. S-a întors la Ineasca şi de acum toate nebuniile care se făceau în sat erau ale lui. Se făcu zdravăn, puternic. Purta plete lungi, îmbrăca pantaloni cloşați şi cămaşă înflorată de nailon, avea tranzistor, asculta muzică mereu. Dimineața se antrena la bară, dar în aşa fel ca să-l vadă toată lumea. Fiind de o vîrstă cu Radu, ambii aşteptau ziua cînd vor fi înrolați în armata sovietică. Poreclit regele satului, nimeni nu dorea să-şi pună mintea cu el.

Oamenii aduceau din pădure brebenei şi viorele, aşezîndu-le în colțul păretarelor din casă, semn că primăvara era pe sfîrşite. Cînd veni timpul nunților, mecanizatorul nostru demonstră sătenilor încă o virtute împrumutată de la ruşii din Saratov: bea vodkă cu paharul mare... După ce se turmenta, începea peripețiile ca un rus nebun.

– Nu-mi pasă de nimic. Curînd plec la armată, iar acum vreau să mă veselesc şi să fac ce-mi place!

Într-o dimineață, Radu Inereanu îl întîlni pe Pavel în dealul Tobei. Băiatul era după o beție ordinară. Ca întotdeauna avea chef să se laude.

– Ai mai făcut una boacănă? îl ațiță la vorbă Radu Inereanu.

– Cu Viorica lui Cantiuc, studenta Tehnicumului de Tîrguială din Orhei... vorbi el pe un ton batjocoritor. Aseară, după dansurile de la club, m-am pus pe urmele ei. I-am propus să o conduc acasă, dar ea m-a refuzat. A zis că are mire la Orhei şi o să se mărite la toamnă cu acela! Am observat încă în timpul dansurilor că e chilită. Mi-a spus că înainte de-a veni la bal, fusese la ziua de naştere a unei prietene din Teleneşti... Atîta mi-a şi trebuit, fetele nițeluş ciupite pot fi uşor de

frînt!.. M-am luat pe urmele ei. Văzîndu-mă că îi aţin calea, hotărî să mă păcăleasca. A luat-o la fugă. Dar eu, cu toate că eram beat, am ajuns-o din urmă. A încercat să strige, să cheme pe cineva în ajutor, dar i-am astupat gura cu mîinile. Şi-apoi, în pustietatea ceea a Bordocenilor, cine putea să o audă? Hămăiau cîţiva cîini, dar nu i-a sărit nimeni în ajutor...

– Şi cum v-aţi împăcat ? dori să afle Radu Inereanu.

– Îndărătnicia ei m-a aprins şi mai tare şi m-am aruncat asupra ei flămînd ca un leu. Este atît de drăguţă, sexopilă! I-am propus să facem sex benevol, dar ea mi-a vîrît obraznică ciuca sub bărbie... Stai, „podruga”, i-am zis, aşa n-o să meargă... După o mică hîrjoneală, i-am sucit mîinile la spate, apoi mi-am descheiat *prohabul*... am descleştat maxilarul. La început nu vroia, dar pînă la urmă a acceptat...

– Ai s-o păţeşti tu odată şi odată, dobitocule, zise Radu, fără prea multă poftă de a mai continua discuţia cu Pavel.

– M-a ameninţat c-o să mă declare la sectoristul Veniamin Cojocaru, de parcă n-ar şti că asemenea lucru nu poate fi dovedit. Nu m-a văzut nimeni... şi Pavel, mai trăgînd un gît de rachiu, îi întinse sticla lui Radu: ia şi bea! Azi, mîine, vom fi înrolaţi la oaste şi adio, băutură! Adio, femei!

Pînă în seară, Pavel Agache a fost arestat pentru săvîrşirea perversiunilor sexuale. Peste o săptămînă, Radu Inereanu primi citaţie şi, cu trei băieţi de seama lui, au plecat la armată.

Radu Inereanu nu a fost acasă doi ani. După demobilizare, reveni la Ineasca. La marginea satului, lîngă fîntîna lui Tudor Şoltoianu, o întîlni pe Viorica lui Cantiuc. Era cu soţul care ducea un copilaş pe braţe. Ca întotdeauna, Viorica era superbă. Radu se bucură de ea şi de familia ei...

Cît timp s-a aflat la oaste şi încă vreo cinci ani după demobilizare, Radu Inereanu primea scrisori de la Pavel Agache, prin care acesta îl ruga să-i trimită în „*zona”* de la Cricova adresa vreunei fete. Pavel devenise poet şi-i expedia multe versuri dedicate viitoarei lui soţii. Îl îndemna pe Radu să le citească studentelor de la universitate. Poate că una dintre ele îi va aprecia talentul. Îi comunica mereu că, de cum îşi va ispăşi păcatul, se va căsători şi va începe o viaţă nouă... Nu va bea, nu va fuma... iar, ca lumea să nu-l mai condamne, va pleca cu familia să lucreze mecanizator în stepele Kazahstanului.

39

Spre sfîrşitul ultimului an de studii, Radu Inereanu a primit bonul de repartiţie la cămin. Urma să locuiască împreună cu un rusoi şi un vietnamez. Odaia de la parter era comodă, cu o fereastră mare care dădea în stradă.

Dintru început rusoiul i se păru un băiat deştept, cînta la chitară, oricît ar fi de necrezut, nu consuma alcool. Vietnamezul, deşi era cu vreo zece ani mai mare ca Radu, părea totuşi un copil. Îi puteai măsura înălţimea cu şchioapa. Zîmbea

întruna şi se mîndrea nespus pentru faptul că participase la războiului cu americanii. Îl chema Nguien Dini Ani. Vreo săptămînă întreagă Radu a tot repetat acest nume neobişnuit pentru el. Vietnamezul era student în anul doi la Drept. Vorbea greu ruseşte.(Pe atunci studenţii străini îşi făceau studiile numai în limba rusă). Piticul, cu ochi înguşti, plete negre ca smoala şi piele galbenă, prefera mereu să se aventureze în discuţii politice, străduindu-se să-i dea de înţeles lui Radu că dînsul este o persoană de orientare maoistă. Pe peretele de lîngă patul său, Nguien Dini Ani atîrnase harta politică a lumii şi o lozincă cu două citate de-ale lui Mao şi Ho Şi Min, care chemau oamenii progresişti la revoluţia mondială. Rusoiul, coleg de curs cu vietnamezul, accepta discuţiile politice, străduindu-se să-şi convingă oponenţii că inima ideologiei socialismului este marxism-leninismul... Cînd se îmbăta, tema preferată a rusoiului devenea România, Nicolae Ceauşescu şi problema Basarabiei în lumina pactului Molotov-Ribbentrop.

– Basarabia este pămînt străvechi, populat de slavi. Este dovedit ştiinţific! Basarabia a fost şi va fi pentru totdeauna teritoriu sovietic! Iar Ceauşescu, – aici rusoiul, cu un deget ridicat în pod, atenţiona: Nicolae Andreevici este un tontălău, influenţat de către Occident! Românii sunt ţiganii Europei. Curve politice! Poporul rus, fiind fratele mai mare al tuturor popoarelor din componenţa URSS, niciodată nu va permite ca cineva să atenteze la suveranitatea Basarabiei!..

Cunoscînd prea bine problema, Radu Inereanu evită să intre în discuţie cu rusoiul. Îşi dădea seama că acesta era un turnător. Mulţi dintre colegii lui de la Litere, Istorie şi alte facultăţi, aventurîndu-se în asemenea discuţii provocatoare, ajungeau să fie etichetaţi în fel şi chip, sub diferite pretexte, exmatriculaţi. Vietnamezul însuşea informaţia rusoiului şi, în cele din urmă, îl aproba, plîngîndu-i-se că şi Vietnamul are probleme teritoriale cu statele limitrofe... Prudent din fire, Nguen Dini Ani nu se prea aprofunda, ci îşi încheia cuvîntul cu o frază însuşită pe de rost:

– Pentru că ne dau armament, ruşii ne sunt prieteni, iar chinezii ne sunt fraţi. China ne dă orez!..

Între timp Radu Inereanu se îndrăgostise şi petrecea timpul pînă seara tîrziu împreună cu o domnişoară pistruiată de la Biologie...Rusoiul, evident, era nemulţumit şi, de fiecare dată cînd îl vedea pe Radu sosind acasă tîrziu, începea să înjure toată naţiunea română.

Vietnamezul, la rîndul lui, încetă să mai frecventeze lecţiile. Dormea toată ziua, iar spre miezul nopţii, avînd un aparat de radiou la căpătîiul patului, îl aranja la postul „Europa liberă” şi asculta noutăţile de la Hanoi...Nu se spăla zile întregi. Singur îşi pregătea de mîncare după reţetele culinare vietnameze. Fierbea ridichea cu tot cu frunze, a făcut rost el ştie cum de nişte broscuţe... În odaie plutea un miros ca de closet...

Într-o seară, pe la miezul nopţii, Nguien Dini Ani sări fericit din pat, lăudîndu-se că trupele vietnameze au eliberat... Campucia!.. Ignorînd orice norme umane,

scotea nişte sunete bizare, sufla într-o surlă de bambuc, bătea într-un vas de tinichea... Rusoiul nu reacționa în nici un fel la sloganele patriotice ale vietnamezului.

Unicul om ce se uita nemulțumit la Nguien Dini Ani şi-l invită chiar să se calmeze a fost Radu Inereanu... Piticul însă deveni foc şi pară. Prinse a răcni ca un sălbatic în junglă, învinuindu-l că el, ca reprezentant al ideologiei marxist-leniniste, nu înțelege importanța evenimentului din Indochina...Campucia a devenit socialistă!

– Mai du-te în mama dracului, fariseu împuțit ce eşti! izbucni Radu Inereanu. Du-te-n pădure şi răcneşte pînă ți-or plesni bojocii.

Piticul vietnamez deveni albastru de mînie şi sări la bătaie. Radu îl ținu cu o mînă la o distanță respectivă şi abia de se reținu, apoi părăsi odaia, fiind nevoit să petreacă restul nopții pe străzile pustii şi reci ale oraşului.

A doua zi, vietnamezul înaintă o petiție la comitetul de partid al universității, învinuindu-l pe Radu de instigare a unui conflict internațional...Datorită faptului că a fost un student exemplar, necompromis, „partcomul" s-a limitat la înscrierea în dosar a unei mustrări aspre. Pentru incompatibilitatea cu ideologia internațională a partidului comunist, rusoiul solicită exmatricularea lui Radu. Lucrul acesta la determinat pe Radu Inereanu să treacă cu traiul la gazdă.

– Ce păcat că nu ai susținut testul, îi mărturisi mai apoi Anatol Trifon, colaborator al KGB-ului de la Chişinău. Să te fi comportat altfel, acum erai coleg cu mine şi ai fi avut şi o perspectivă minunată: apartament, salariu bun, privilegii pentru toată viața... Păcat, păcat... Pe viitor, să ai în vedere că la un asemenea conflict repetat poți avea neplăceri şi mai mari. Doar eşti luat la creion de către KGB pentru vecie... Păzea!

Deşi a absolvit universitatea cu mențiune, obținînd profesia de jurist, Radu Inereanu a fost repartizat la una din cele mai mari ferme de porci din nordul Moldovei, în calitate de inginer pe tehnica securității...Deci, era angajat în „securitate"!

40

Pe cînd îşi satisfăcea serviciul militar la aerodromul din Luțk, Radu Inereanu a avut un bun prieten, pe tagicul Karim Gadoiev, originar din oraşul Kuleab. Era un tînăr maleabil, binevoitor, sociabil, sincer. Mereu era de planton, iar Radu era meteorolog. Seara, cînd zborurile de antrenament încetau, în cazarmă rămîneau numai Karim şi Radu Inereanu şi începea, cum se zice, chita lor! Tagicul îi povestea despre viața din Pamir, despre soție, copil şi altele de toate. În discuție, scotea din buzunar o sticluță cu grăuncioare de marijuană, pe care le aşternea în palmă, apoi le arunca în dosul limbii. Prin intermediul lui Karim, Radu Inereanu a îndrăgit graiul poporului tagic şi muzica lui. După concediu, Karim a adus de acasă un instrument muzical cu două strune, care se numea *rubab*. Chitarist cu vechime, Radu Inereanu a deprins relativ uşor a mînui strunele noului instrument şi chiar a învățat un cîntec tagic. Au convenit ca după demobilizare să se viziteze reciproc.

Ruşii din unitate manifestau o atitudine discriminatorie faţă de minorităţile naţionale din marele imperiu, mai ales faţă de persoanele din Asia Mijlocie. Nu a constituit o excepţie nici Karim, căruia nu doreau să-i cunoască barem numele adevărat.

În schimb, moldoveanul şi tagicul au devenit prieteni nedespărţit. Zile întregi petreceau amîndoi în cazarma aviatorilor din preajma pistei de decolare. Înflorise păpădia şi aveai impresia că te afli într-un ocean de valuri galbene, aromitoare, cum numai în Basarabia putea fi întîlnit. Trecea timpul şi curînd urma să fie demobilizaţi. Fiecare soldat adevărat dorea, bineînţeles, să ia cu el spre baştină cîte ceva care să-i amintească de anii serviciului militar. În acest scop, Karim şi Radu Inereanu au început din timp să colecţioneze fotografii. De la un tătar din Kazan au făcut rost de un aparat de fotografiat, au procurat peliculă şi, sîmbăta sau duminica, cînd pe aerodrom nu era ţipenie de om, decît doar santinelele, au început să se pozeze pe rînd lîngă escadronul de avioane super secrete. Karim chiar s-a urcat pe aripile unuia dintre avioane. Seara, în timp ce băieţii developau pelicula, iată că în laboratorul cazarmei a dat buzna un grup de soldaţi în veste antiglonţ şi cu pistoalele automat de-a gata. Aceştia le-au ordonat să se predea şi tot atunci le-au pus cătuşe la mîni, ducînd-i direct în carceră. S-a stîrnit imediat zvonul cum că în unitate, în persoana lui Radu Inereanu şi a lui Karim Gadoiev, serviciile de antirecunoaştere militară au depistat doi agenţi secreţi. După două ore de arest, „agenţii" au şi fost chemaţi la interogatoriu. În faţa lor s-a postat un general, cu toate regaliile pe pieptul vestonului nou-nouţ. După o avalanşă de cuvinte scîrboase, generalul în persoană i-a supus interogatoriului:

– Ei, acum să ne mărturisiţi cine vă sunt patronii? Căror servicii speciale străine vă subordonaţi?...

Radu Inereanu începu să plîngă. Karim, la fel. Tremurînd ca varga au încercat să se justifice, însă generalul deveni şi mai turbat de mînie.

– Pur şi simplu, am dorit să avem o amintire despre aerodrom, despre avioanele pe care le deservim, îngînă Radu Inereanu.

– Nici prin gînd să ne treacă că nu avem dreptul să ne fotografiem lîngă avioane, spuse Karim.

– Gura, ţîncanilor! răcni generalul. Despre activitatea voastră de dimineaţă mi-au raportat agenţii care stau de gardă. Ei v-au depistat imediat, prin ocheane...

– Nu suntem nici un fel de spioni, îngînă Karim.

Generalul îl chemă pe un ofiţer şi-l întrebă cu vocea-i dură:

– Colonele? Pederaştii ăştia doi au fost preveniţi la începutul serviciului militar că n-au voie să divulge secretele de stat.

– Am verificat totul, raportă colonelul, ducînd mîna la cozoroc. Ei nu au acces la el... Dînşii fac parte din serviciul tehnic inferior.

– Cine sunt inşii? întrebă şi mai aspru generalul.

– N-au avut pînă în prezent nici o încălcare. Erau unii din cei mai buni. E doar o aventură copilărească din partea lor. Au dorit să se fotografieze lîngă avioane, pentru a se lăuda la baştină...

– Tîmpiţilor! tună generalul. Aşa s-a întîmplat şi cu idiotul cela de maior, care acum o lună, a fugit în Japonia cu tot cu MIG-27!

– Ce ordonaţi să facem cu ei? întrebă colonelul, însoţit de doi soldaţi înarmaţi.

– Să-i pupaţi în cur! făcu a lehamite generalul în adresa colonelului, după care îi spuse supărat: Plecaţi de-aici să nu vă văd. Aţi stîrnit atîta tărăboi, vestea a ajuns şi la Moscova... Măgărie adevărată! În loc să puneţi lîngă avioane un cîine-lup, ca să nu se apropie nici naiba de ele, voi vă ocupaţi cu nebuniile... Ce fel de spioni sunt prăpădiţii iştia?!..

Curînd colonelul şi soldaţii înarmaţi au fost alungaţi din birou intimidaţi.

– Tovarăşe general... se tot umilea Karim. Noi suntem tineri. În curînd ne vom demobiliza...

– Gura! Să se fi întîmplat aşa ceva pe timpul lui Stalin, nu mai călcaţi iarbă verde... Noroc de mine că am verificat situaţia în doi timpi şi trei mişcări... Boii iştia leneşi de nacealnici ai unităţii v-au declarat spioni! Ei habar nu au ce înseamnă... spion! şi generalul, privind la ceasul de pe mînă, făcu o pauză, îi măsură pe-amîndoi din cap pînă în picioare, apoi continuă: Luaţi pelicula şi distrugeţi-o! Şi să ştiţi pentru toată viaţa: generalul Goreacev v-a salvat de la puşcărie... Marş de-aicea, mizeriilor! Să nu vă mai văd în ochii mei! Marş afară!!!

Generalul deschise larg uşa de la ieşire şi îi petrecu pe soldaţi cu cîte-o lovitură de cizmă în fund...

De la comenduirea militară a oraşului Luţk pînă la cazarma de la aerodrom, Radu Inereanu şi Karim Gadoiev au trecut pe la atelierul fotografic, unde au comandat să li se facă fotografiile. În ziua demobilizării, în albumul lor au fost incluse şi fotografiile în care ei stăteau în preajma avionului supersonic de vînătoare MIG-27.

41

În ultimul său an de serviciu militar, Radu Inereanu l-a avut ca partener pe un alt prieten, Mihasi Lesiuk din Iaremcea, un *huţul* înalt, pirpiriu şi bun la inimă, ca pîinea caldă. S-au împrietenit chiar din primele zile şi amiciţia mai durează şi azi în amintirea lui Radu. Mai întîi, Mihasi era unicul soldat din plutonul lor care nu consuma băuturi alcoolice, în schimb îi plăcea să mănînce cam multişor. Mai apoi, era foarte harnic, ascultător, îndeplinea orice însărcinare pe care o primea de la comandament.

Deşi am zis că-i din Iaremcea, Mihasi se trăgea, de fapt, dintr-o familie numeroasă, care în anul 1949 a fost deportată în Kazahstan, unde s-a născut şi el. Acolo, tatăl lui a fost angajat la o mină de cărbuni din Karaganda, curînd a decedat, şi biata lui mamă a rămas neajutorată. Tocmai după ce Nichita Hruşciov

a anunţat amnistia persoanelor supuse represiilor staliniste, familia lor a revenit la Iaremcea. Mihasi povestea mult despre mizeria suferită în exil, dar, paradoxal, nu purta ură pe puterea sovietică, punînd toate relele ce le-a îndurat în vina unui satrap ca Stalin. Din cauza sărăciei în care a crescut, acumulase un buchet întreg de boli, încît uneori aveai impresia c-o să se năruie de tare ce tuşea. Nu putea să explice cum de medicii au admis înrolarea lui în armată... Pe parcursul serviciului, Radu Inereanu învăţase de la Mihasi să cînte la chitară, însuşise chiar repertoriul – o serie de melodii şi catrene în dialectul guţulilor ukraineni... Numai o inimă bună ca cea a amicului a putut să pătrundă atît de adînc în tainele miraculoase ale artei şi literaturii. Mihasi era pasionat de pînzele lui Vincent Van Gogh şi ale Peredvijnicilor, îi vorbea cu patimă despre literatura ukraineană, mai ales de creaţia lui Şevcenko şi a Lesei Ukrainca. Într-o zi, aflîndu-se în preajma monumentului Lesei Ukrainca, din parcul central al oraşului, Mihasi îi zise:

– Nu ştiu de ce, dar intuiesc că şi tu vei scrie... Ai talent! Cu cîtă osîrdie ai deprins să mînuieşti chitara. Astăzi deja am ce învăţa de la tine...Perseverînd, vei cuceri olimpul literar, te asigur! Desigur, armata nu-ţi permite să studiezi serios literatura... Vei scăpa de ea şi vei porni în altă lume.

Radu Inereanu privi la amicul său şi surîse măgulit. Prezicerea lui Mihasi era o simplă nebunie, deoarece, la cei 19 ani, Radu Inereanu nu publicase nici un rînd. Atîta doar că tăinuia foarte multe versuri într-un caiet. Nu-i vorbă, au fost şi cazuri cînd îi recitea şi prietenului, dar o făcea într-o tălmăcire ucraineană foarte aproximativă. Îi plăcea să se afle în compania lui Mihasi, care era pasionat de lecturi. Odată l-a rugat să meargă cu el la cetatea *Liubart*, din marginea oraşului, pe malul fluviului Stîri. Urcîndu-se pe unul din turnurile crenelate, de unde se vedea Luţkul ca în palmă, Mihasi reveni la prezicerile lui.

– Nu vorbi prostii! reproşă Radu. Puşkin a publicat prima poezie la vîrsta de 14 ani. Eu pînă acum nu-am realizat nici cît e negru sub unghie...

– Vei fi cineva în literatură, amice... Eşti un împătimit de literatură şi această „boală intelectuală” nu te va părăsi nicicînd...

În acea zi, Mihasi Lesiuk îi povesti cum odată, în miez de noapte, pe cînd se plimba pe malul rîului din preajmă, în calea lui ieşi o domnişoară în pielea goală, care încercă să-l omoare cu un cuţit enorm. Numai o fugă sănătoasă l-a salvat pe Mihasi de la pieire...

– Vrei să te cred? a reproşat Radu Inereanu.

– De ce să mă crezi? răspunse tot întrebător Mihasi. Tu alege sîmburele simbolic din peripeţia mea şi fă o povestire care să intre în fondul de aur al literaturii. Doar literatura este nu ceea ce se întîmplă nemijlocit cu autorul, ci mai mult fantezia lui!..

– De ce nu scrii tu toate-acestea, că văd că poţi vorbi frumos.

– Una e să povesteşti lucrurile, şi cu totul altceva e să scrii. Ai vocaţie. Îţi reuşeşte!.. Vreau să-ţi spun că la noi acasă, la Iaremcea, adeseori sosesc vilegi-

aturişti de la Moscova, care se numesc literaţi. Ei lucrează la edituri şi redacţii în calitate de critici literari, redactori. Sunt nişte oameni culţi, eruditi, dar nu pot scrie. Dînşii recunosc că nu au vocaţie de scriitor. Tu, Radule, vei deveni un scriitor bun. Citeşte cît mai mult.

Mihasi Lesiuk vorbea ore întregi, convingîndu-l pe Radu că va realiza această vocaţie. Mergeau împreună la Galeria de Arte din interiorul cetăţii. Mihasi se reţinea cu Radu ore întregi în faţa tablourilor, explicîndu-i fiece detaliu, fiece nuanţă exprimată de autor pe pînză.

Au trecut anii serviciului militar, dar nu şi prietenia celor doi foşti soldaţi. După armată, Mihasi s-a angajat la o Uzină Constructoare de Maşini din Moscova. S-a căsătorit şi avea deja un fecior, pe care l-a numit Taras. Ori de cîte ori mergea la el în ospeţie, Radu revenea acasă cu subiecte noi. A venit şi timpul cînd Radu Inereanu i-a prezentat prietenului primele cărţi cu numele lui pe copertă.

– Ei, cum ? făcea dînsul. S-au adeverit vorbele mele? Ai devenit scriitor... Că nimeni nu te citeşte, nu este nici un bai... Va veni vremea cînd oamenii se vor convinge că eşti un scriitor bun.

Din păcate, azi Mihasi nu mai este printre cei vii. A murit într-un miez de iarnă, prematur, aşa cum mor mai toţi oamenii buni din această lume mare.

42

Ruginise frunzele, dispărură florile. Pe la mijloc de noiembrie, cînd au început ninsorile abundente, a decedat tatăl lui Radu Inereanu. Tot atunci, Cozeta născu cel de-al nouălea copil, pe Sorin. Radu Inereanu devenise un pictor recunoscut, dar încă nu avea un tablou ce ar fi reprezentat cu destoinicie lumea. Şi asta fiindcă nu studiase îndeajuns psihologia. Deşi avea mai mulţi copii prin mahala, Sorin era acela pe care urma să-l crească şi să-l educe. Inima-i spunea că va fi un fecioraş sănătos şi foarte talentat. O dragoste aparte nutrea pentru el şi mămică-sa. Într-o seară, Cozeta veni în atelierul lui şi-i spuse cu mîndrie:

– Atît de mult iubesc feciorul, că dacă mi s-ar cere să-mi dau viaţa pentru el, nici nu aş crîcni.

– De ce vorbeşti aşa? Ce te-a apucat?

– Vorbeşte sufletul meu, răspunse Cozeta. Tu doar vrei să studiezi caracterul unei lehuze. Altfel cum vei putea picta mai reuşit o mamă care îşi iubeşte copilul?!

– Crezi că există mame care nu-şi iubesc bebeluşii?

– Asta vroiam să-ţi spun... În timpul cît m-am aflat la maternitate, am fost martora unei întîmplări extraordinare...

Şi-i povesti un caz de-a dreptul ieşit din comun

Printre viitoarele mame aduse la maternitate, era şi Dumitriţa, studentă la Facultatea de Litere. Cineva o găsise în Valea Trandafirilor, tocmai în momentul cînd încerca să-şi pună capăt zilelor prin strangulare. Durerile acute ale naşterii precoce au putut să-i aducă sfîrşitul, dacă nu dădea peste ea un bărbat, aflat înt-

împlător la fața locului... Trecut de prima tinerețe, bărbatul era nebărbierit, obosit de nesomn, cu o mînă în proteză. Toată noaptea a plouat, apoi a prins să ningă, iar el a tot stat răbdător sub geamul maternității, aşteptînd să vadă ce o să se întîmple mai departe. Prin cezariană, Dumitrița a adus pe lume doi gemeni: o fetiță şi un băiețel. Tot timpul cît nenorocita s-a aflat în reanimare, bărbatul n-a părăsit-o, ci tot a aşteptat-o afară, cu un buchet de flori vii. Temperatura scădea. Ploua sau ningea. Era frig, dar el o aştepta. A stat cîteva zile şi nopți. La nu țin minte a cîta noapte, spre surprinderea noastră şi a medicilor, Dumitrița fugi prin geam, abandonîndu-şi gemenii... Întîmplarea, nu l-a descurajat pe bărbat.

– O să-i iau la mine, zise el, dînd buzna în biroul medicului-şef. Copiii sunt ai mei...

– N-avem dreptul, răspunse acesta. Adresați-vă în judecată. Se va determina paternitatea, apoi vom perfecta actele şi, după aceea – poftim!

– Ea mi-a spus din timp că-i va abandona.

– Vă cred, dar în actele de naştere ale gemenilor ea nu v-a indicat ca tată al copiilor, zise medicul. Cum să te cred că eşti tatăl lor?

– Dumitrița dacă va trebui, o să recunoască.

– Căutați-o pe mama pruncilor să confirme şi-atunci vor dispare problemele! îl sfătui medicul.

– Este imposibil, zise necăjit bărbatul. Ea niciodată nu-l va recunoaşte pe tatăl lor.

– De ce ?

La această întrebare, bărbatul se schimbă la față. Se frămîntă îndelung şi decise să recunoască:

– Eu sunt...unchiul ei... A stat în gazdă la mine şi am păcătuit. De ce să admiteți o nenorocire, cînd este loc pentru fericire. Doi copii deodată: un fecioraş şi o fiică! Alți copii pe lume nu am. În viața mea n-am fost căsătorit.

– Nu mă interesează nimic. Eu sunt medic. Mergeți la un avocat, consultați-vă şi soluționați litigiul, îl sfătui iarăşi medicul.

Bărbatul puse necăjit florile lîngă pătucul pruncilor şi, silit de lucrătorii medicali, ieşi afară.

Nu peste mult timp a venit vestea că Dumitrița a fost găsită moartă, aninată într-un juvăț de o bară a podului de lîngă gara mare. Din momentul acesta, taina paternității celor doi copii deveni şi mai misterioasă. Mama lor nu a vrut sau n-a reuşit să-şi dezvăluie secretul. Nici părinții Dumitriței nu s-au interesat de soarta nepoților. N-au venit măcar să-i vadă.

Bărbatul uitase de sine, nu se bărbierea, nu se îngrijea. Era trist. Venea mereu la medicul-şef, cerînd să-i dea pruncii.

– Toată viața am muncit. Mi-am construit casă. Pentru început o să angajez o dădacă, apoi o să mă ocup personal de educarea pruncilor, zicea dînsul. Dați-mi-i, vă rog, acasă... Eu sunt tatăl lor. Aşa cum mă vedeți, dar sunt tată...

– Nu-mi toca atîta creierul, se răstea medicul-şef. Pleacă de-aici, amoralule! Că de nu, chem poliția şi o să ai neplăceri şi mai mari... Îl amenința că o să-l divulge fratelui său.

– Numai acest lucru să nu-l faceți, răspundea speriat bărbatul, dispărînd pentru un anumit timp din biroul medicului-şef...

– Nu cunosc sfîrşitul istoriei, dar am înțeles că o maternitate nu este o simplă instituție medicală, zise Cozeta profund emoționată.

După o pauză, Radu Inereanu, îi spuse soției:

– Într-adevăr, maternitatea este un loc sfînt. De aici începe viața omului, dar nimeni nu ştie unde se termină.

43

Trenul gonea prin stepa de la gurile Donului. Însera, dar era încă cald, deşi nu se vedea de după perdeaua norilor. Radu Inereanu, împreună cu ceilalți recruți, tolăniți pe saltele, urmărea cum aleargă înapoi localitățile prin care şuiera trenul. Nimeni dintre ei nu ştia cînd vor ajunge la destinație, care va fi stația terminus. Ofițerii ce-i însoțeau aveau indicație să nu le spună unde îşi vor satisface serviciul militar. Pe Radu, de fapt, nici nu-l prea interesa. Pentru el era important că prima oară în viață călătoreşte cu trenul pe o distanță atît de lungă. În amurg, după ce eşalonul părăsi gara Taganrogului, Radu Inereanu, ştiind că oraşul este Patria lui Anton Cehov, îşi imagina că marele scriitor a admirat ca şi el acum frumusețea acestor stepe. A respirat acelaşi aer, s-a inspirat din viața strămoşilor care au locuit prin aceste părți. La haltele unde trenul se oprea pe un minut-două, avea senzația că este întîmpinat de oameni mici, cu bastoane în mîini, cu jobenuri, canotiere. Doamnele poartă rochii de gală...Toți eroii lui Cehov îi veneau în cale... Între timp, au dispărut norii şi pe cer îşi făcu loc, printre stele, luna, dînd cu un alb desăvîrşit împrejurimile. Peste încă o oră-două, în ferestrele tremurînde ale vagonului dădu buzna panorama fantastică a Mării Azov. Departe, în larg, se legănau pe valuri corăbiile de pescuit. Admirînd peisajul, Radu Inereanu începu să recite *Luceafărul* lui M.Eminescu:

„Privea în zare cum pe mări
Răsare şi străluce,
Pe mişcătoarele cărări,
Corăbii negre duce.”

„Mare păcat că noi, moldovenii, nu avem ieşire la Marea Neagră! murmură Radu. Ce păcat... Ne-au furat-o ruşii şi ucrainenii...”

Deodată, camarazii lui se adunară în jurul lui Gheorghe Juncu de la Chiştelnița, un băiat cu părul negru vîrtejit în frunte, care cînta foarte bine la armonică:

– Eu mă duc, maică, de-acasă
La armată, nu la coasă.
Eu mă duc, mîndro, mă duc

La armată, nu la plug...
– Iar tu pleci, milităraş
Şi pe mîndra cui o laşi?..

Cînd veselia se mai potoli, Radu îl întrebă pe un locotenent ce întrecuse măsura paharului şi abia de se mai ţinea de pervazul ferestrei:

– Tovarăşe ofiţer, spune-ţi-ne: vom face armata prin părţile acestea ale lui Cehov?

– Ei, drăguţii mei, făcu ofiţerul zîmbind satisfăcut. Aţi dori voi să faceţi pe-aici armata... Dar nu va fi aşa. Rusia e ţară mare.

– Dar unde ne duceţi e frig sau cald? încercă să întoarcă altfel întrebarea Zaharia Iapără de la Verejeni.

– Iarna e frig, iar vara e cald, răspunse sughiţînd ofiţerul.

– Păcat că nu vom sluji în patria lui Cehov, reintră în vorbă Radu Inereanu.

Ofiţerul abia îşi stăpîni ţinuta, apoi îi făcu ameninţător din deget băiatului, trînti cu talpa cizmei în podea, şuieră şi-i zise uimit:

– Bănuiesc că-ţi place literatura, ca şi mie. Şi asta nu-i rău, dar tu mai ai mult pînă vei ajunge ca şi Anton Pavlovici. Foarte mult, şi după ce îşi şterse ochii injectaţi, clătinîndu-se, plecă spre compartimentul lui, continuînd să-l ameninţe cu degetul: Voi, românii, niciodată n-o să aveţi un scriitor ca Cehov. El este unic şi irepetabil! Numai el a putut să observe că în aceste stepe nemărginite, noaptea pe cer strălucesc stele...umede... Da, da, stele umede!... S-o ştiţi de la mine, răcanilor. Altul nu are cum să vă spună. Aveţi şi veţi avea scriitori clasici, dar un Cehov – niciodată! Nici să nu căutaţi, nici să vă străduiţi! Eu pricep cîte ceva în literatura rusă... Popoarele mari au literatură mare. Popoarele mici, iar românii sunt un popor mic, au o literatură mică, chiar dacă este bună...

Radu Inereanu l-a ascultat atent şi a văzut cît de mărginit este acest şovin rus. A văzut Radu că nu face să vorbească despre meritele moldovenilor în dezvoltarea literaturii şi culturii ruse. A vrut să pomenească de prima dramă rusească, scrisă la Moscova sub auspiciul lui Nicolae Milescu, de rolul satirelor lui Antioh Cantemir în devenirea literaturii ruse. Marele Dostoievski recunoştea, bunăoară, ca noi toţi, adică toţi scriitorii ruşi, venim din „Mantaua” lui Gogol, care nu era deloc rus, ci ucrainean.

A vrut Radu Inereanu să-i parafrazeze ultima frază şi să-i declare franc, fără ezitări, că popoarele mari ca ruşii asimilează meritele popoarelor mici, însuşindu-şi sie aceste merite. Să nu uităm, însă, unde pleca Radu Inereanu cu trenul... Iar ofiţerul demult horăia.

44

Radu Inereanu avea mari probleme la serviciu. Nu-l părăsea gîndul că soarta e peste măsură de dură cu el. Nimerise într-un cerc vicios, unde întîlnea numai oameni răi, răi de tot, foarte răi şi tot aşa. Ca să iasă din această situaţie precară, altfel zis, ca să se smulgă din acest cerc, îşi luă concediu şi plecă la mare.

Dar şi aici văzu că femeile în costume de baie nu-l mai încîntă ca altădată. Mai mult, după cîteva zile de aflare la mare oamenii i se păreau ridicoli, urîţi într-un fel. Mai ales că toată acea lume îi era necunoscută. Nici nu putea să lege o discuţie cu cineva, din care cauză se afundă în lecturi. Lumea cărţilor, desigur, îi arăta că în trecut viaţa a fost mai interesantă. Dar el venise la mare nu să repete... trecutul, venise să se relaxeze, în definitiv. Ţintea o idilă de amor, cum o făcea totdeauna cînd venea la mare de unul singur. Pe atunci era tînăr, frumos, şi fetele însele îl acostau. Acuma era altă situaţie. Fetele drăguţe erau însoţite de bărbaţi pe potrivă, iar cele de o seamă cu dînsul erau babe pentru moşnegi... Dacă încerca să se apropie de-o domnişoară, aceasta îl privea cu ochii pe dos, ca pe un tată, ca pe un bunic... Într-un cuvînt, nu-i mergea omului nici cu lucrul, nici cu odihna, nici cu cititul, nici cu scrisul, nici cu dragostea... De aceea hotărî să-şi ieie lumea în cap şi să apuce cîmpii.

Aşa plictisit cum era, într-o după-amiază, Radu Inereanu porni să hoinărească de unul singur de-a lungul litoralului. Se îndepărtă de plaja aglomerată, trecu o văgăună calcaroasă, urcă pe un deal aproape abrupt, de unde i se deschidea panorama infinită a mării însorite, cu cîteva bărci legănîndu-se la orizont. Coborî apoi în vălcica unui rîuleţ şi rămase încremenit. I se deschise o privelişte şocantă. În arşiţa soarelui, stăteau tolăniţi bărbaţi şi femei goi-goluţi, cum îi născuse părinţii. Încercă să se retragă, dar tot atunci, din tabloul infernal se ridică în toată splendoarea ei imaginea reală a unei doamne, care-l salută:

– Bine-ai venit, stimabile! Vrei să-mi fii partener? Hai să ne odihnim împreună că numai eu sunt singură...

Radu, şi aşa speriat, nu putea să se dezmeticească unde se află şi încercă să se îndepărteze. Doamna însă, mai îndrăzneaţă decît te-ai fi putut aştepta, izbuti să-l prindă de mînă, silindu-l să zăbovească. Abia mai apoi observă că nu-i la prima tinereţe, dar e o femeie frumoasă cu vino-ncoace. Avea o tunsoare scurtă. Purta inele lătuţe cu pietre scumpe. Însă, luat prin surprindere, Radu nu ştia cum să răspundă şi ce să facă. Bîigui:

– Mă grăbesc la prînz...

– Hai să mesim împreună, vorbi bucuroasă femeia goală. Mai stăm niţel la taifas, apoi vom pleca cu maşina la restaurantul din Dumbravă...

Radu Inereanu, concluzionînd că are de furcă cu o doamnă foarte sinceră, în halul în care se pomenise, nu putea să decidă aşa de repede ca dînsa.

–Trebuie să plec, săltă el din umeri aiurit....

– Nu vei pleca nicăieri, îi spuse doamna cu voce dură. Am nevoie de un bărbat în pustietatea asta. Vreau să mă odihnesc frumos! Dumneata doar vrei să faci cunoştinţă cu o femeie celebră. Ăsta-i adevărul! şi femeia îl trase de mînă pînă îl aşeză pe covoraşul ei.

– E oarecum neobişnuit...

– La vîrsta dumitale îmi pari ridicol. Mă numesc Didona, Didy, se recomandă ea, întinzîndu-i mîna. Locuiesc la Moscova, chiar lîngă zidurile Kremlinului.

– Eu sunt Radu, din Moldova.

– A-a! Adică Rodion te cheamă?

– Întocmai.

– Un nume nobil! Îmi face o deosebită plăcere să te cunosc... deşi numele meu adevărat este Didy... te rog, să mă numeşti Lavrentia.

– De ce? făcu uimit bărbatul.

– În memoria tatălui meu, ucis mişelește de clica comunistă în 1953... A fost un om deştept, plin de virtute. Dar n-a fost apreciat după meritele sale.

– Compasiunile mele! îngînă Radu Inereanu...

Mai pe vrute, mai pe nevrute, pînă la urmă a acceptat compania şi a văzut că are de furcă cu o femeie interesantă, isteață, sociabilă. Era puțin mai în vîrstă decît el, dar chipul ei jovial şi dornic de aventuri, ştergea cu desăvîrşire această diferență. Seara au mesit împreună la restaurant, s-au plimbat cu limuzina ei de lux pe potecile deluroase, de unde se dezvăluia panorama superbă a mării. Îi povesti că are o fiică căsătorită cu un nigerian şi e stabilită cu traiul în Montreal... Aşa că, pentru Radu, cu fiece clipă, femeia devenea şi mai interesantă, mai enigmatică. În scurt timp au devenit nedespărțiți... Mergeau la moara dracului, la menajerie, la delfinariu, se plimbau amîndoi cu catamaranul, meseau în restaurante scumpe şi dansau pînă după miezul nopții pe terasa ce dădea spre mare... Nu mult pînă la despărțire, Radu Inereanu îi mărturisi:

– Niciodată nu mi-a fost atît de bine în compania unei femei. Sunteți, pur şi simplu superbă! Regret că degrabă ne vom despărți. Am impresia că sunteți ultima femeie din viața mea...

Lavrentia nu putu să tacă:

– Vroiam să-ți spun că îl văd în tine pe taicăl meu!... Precum mi-a povestit mama, era un bărbat romantic, dar foarte naiv... Nu a prevăzut pericolul morții... şi îndată femeia deveni alta, cercînd să-şi răscolească memoriile triste: Doresc să ai o amintire frumoasă de la mine. Uite ce cadou ți-am pregătit.

Didona îi procurase... (visul lui din ultimii ani!) un calculator portativ sofisticat. Înțelesese că femeia este foarte bogată, iar dînsul, într-adevăr, prezenta ceva pentru ea.

– Didy! Dulcea mea Lavrentia, ce faci? Nu merit aşa ceva, se emoționă el, zăpăcit de-a binelea de gesturile de binefacere ale femeii. Am nevoie de acest *l'ordinateur,* dar...

Ea îl privea dulce, dar cuceritor.

– Vei scrie la el despre întîlnirea noastră, nu-i aşa, Radule?

– Mai aveți îndoieli?

– Îți plac femeile? îl ispiti dînsa în ziua despărțirii.

– E lucru firesc pentru un bărbat sănătos.

– Extraordinar! ce mai semeni cu tatăl meu, pe care nu l-am văzut niciodată, cunoscîndu-l doar din fotografii. Din păcate, a fost asasinat, înainte de naşterea mea... Datorită ţie... mi se pare că l-am întîlnit prima oară în viaţă.

– Bănuiesc că aveţi o mamă frumoasă, zise Radu bulversat, nemaiştiind ce să spună.

Şi Lavrentia i-a descoperit tot adevărul.

– Mama, fiind secretară la Kremlin, a fost amanta lui Lavrentie Beria...pe care l-a iubit pînă la moarte, iar în ultimele ei zile regreta foarte mult că ştabii din Kremlin nu i-au arătat mormîntul lui, pentru a fi şi ea îngropată alături de el... Graţie ţie, eu nu mai pot să tac...

Chiar în clipa despărţirii, femeia îi mai dărui lui Radu o pereche de ochelari cu linze strălucitoare, ca să semene şi mai mult cu omul ce o aduse pe lume.

45

Nu vă fie de mirare, dar într-o zi, căzut la mare disperare, Radu Inereanu se întîlni...cu dracul deghizat în chip de femeie seducătoare.

– Retragerea ta în singurătate este un simptom de schizofrenie, îl luă în răspăr necuratul, dezgolindu-şi cu neruşinare coapsele pline de păr.

Din cîte ştia Radu, michiduţă nu este decît întruchiparea tuturor relelor ce caută să răpească sufletul omului. De aceea potrivi că e momentul să intre într-o polemică acută cu el. Altfel, poate fi învins şi încorporat în tabăra diavolească.

– Dumnezeu îmi trimite inspiraţia... în singurătate.

Auzind aceste cuvinte, chipul drăgălaş de femeie se transformă imediat într-un moşneag cu barbă şi cu ochii holbaţi. În picioare purta cizme pline de noroi, în rest era înfăşat în aceeaşi fustă înflorată, ce nu-i ascundeau cu totul coapsele păroase.

– Atît cît trăiţi, trebuie să fiţi cu semenii, zise bătrînul. Păcatul şi nepăcatul pluteşte între voi. Cînd vă însingurați, îmi vine greu să vă împing la păcate... Un schizofrenic nu poate crea frumosul pentru Dumnezeu. De aceea, lasă-te de creaţia asta şi hai cu mine în împărăţia cerurilor... N-ai nici o teamă. O jumătate de împărăţie e a lui Dumnezeu şi altă jumătate e a mea. Cine-a spus că împărăţia mea se află sub pămînt, v-a minţit amarnic!

– Dar a cui este moartea? îl întrebă Radu Inereanu: a lui Dumnezeu sau a diavolului?

– Jumătate e a lui Dumnezeu, iar cealaltă bucată e a mea!

Afirmaţia dracului sună convingător, dar cinic. În aceeaşi clipă, Radu Inereanu auzi un tropăit pe podele. În faţa lui stătea deja un june energic, în cămaşă căzăcească, cu o armonică în braţe, gata să-şi continue concertul. Nici urmă de moşneag.

– Ai întîlnit cumva oameni care să-şi dorească moartea? întrebă Radu Inereanu, fără să înțeleagă ce face.

– Greşeşti, tinere! Dar cine greşeşte, păcătuieşte. Dacă moartea face ravagii printre copii, tineri însurăţei şi oameni cuminţi, înseamnă că este trimisă de mine. S-o ştii. Nu trebuie să vă închinaţi chipurilor cioplite. Ignoraţi-le... Atunci cînd moartea vine la cei bătrîni, ea este trimisă de Dumnezeul vostru...

– De ce spui Dumnezeul vostru? Tatăl ceresc este unul pentru toţi...

– Obişnuita naivitate omenească! zise zeflemitor Michiduţă. Nu cunoşti istoria, tinere...Eu, ca şi bunul vostru Dumnezeu, trăiesc o veşnicie, iar voi ca paianjenii,doar cîteva zile... În decursul vieţii pe pămînt, la o sută-două sau chiar o mie de ani, oamenii inventează alţi Dumnezei, alte religii. Diferite popoare se închină la icoane diferite: zei, copaci, animale. De la înălţimile vieţii mele veşnice această naivitate se vede ca în palmă. Numai dracul e unul şi acelaşi pentru toate neamurile! Cine a spus că atunci cînd domină răul, neapărat e tragedie? Prin rău se naşte frumosul, iar prin frumuseţe se naşte iarăşi răul... Dumneata accepţi starea de singurătate, de schizofrenie pentru a picta. Oare nu am dreptate că, prin chin şi rău, se naşte frumosul?

– Afirmaţiile tale scabroase nu sunt un adevăr, încercă să-i reproşeze Radu Inereanu, lăsînd pensula în vopsea.

– În spaţiul infinit adevărul aparţine numai mie şi lui Dumnezeu. Adevărul totdeauna este făţarnic, ca şi minciuna. Altfel nu poate exista viaţa... Voi, oamenii, de cînd e viaţa pe Pămînt, aveţi două probleme: cum să vă asiguraţi traiul şi cum să vă autonimiciţi... Sunteţi naivi... Din timpurile de la început şi pînă în ziua de azi, cînd asaltaţi cosmosul cu rachete moderne, inventaţi arme împotriva civilizaţiei voastre... Acum eu şi Dumnezeul vostru suntem în aşteptarea clipei cînd, printr-un război nuclear, vă veţi pune capăt existenţei... Atunci nimeni nu vă va salva: nici Dumnezeu cu răul, nici eu cu binele...

Încheindu-şi alocuţiunea, Michiduţă se transformă într-un prunc cu piele catifelată, care-i zîmbea lui Radu şi-i bătea din palme...

– De ce te transformi atît de repede, fiinţă blestemată? mai întrebă Radu Inereanu. Nici nu ştiu cu cine stau de vorbă: cu o domnişoară, cu un moşneag sau cu un copil?

– Îţi demonstrez încă o dată, maestre al artelor, rîse el gîlgîit, ca un copil: Să te convingi că voi, oamenii, sunteţi mereu în pielea mea, schimbători la trup şi la păreri. Cel mai mult rău vi-l faceţi voi înşivă şi nu altcineva... N-am altă misiune, decît să vă curm apucăturile strîmbe, pe care încercaţi să le faceţi cu mîinile şi mintea voastră... Eu, împreună cu Dumnezeu, mai trimitem cîte o izbucnire de vulcan, cîte un cutremur de pămînt năprasnic sau alte cataclisme naturale. Natura este creaţia noastră, cu toate că visaţi să vă aparţină vouă... Aşa ceva nu o să admitem...

– Şi cît va continua această confruntare între oameni şi împărăția cerească? lansă altă întrebare Radu Inereanu.

– Da, există o limită... Cu miliarde de ani în urmă, stăpînirea pămîntului a fost încredințată altor fosile... La început s-au arătat cuminți, ascultători... Dar au trecut alte milioane de ani şi s-au obrăznicit ca şi voi. Nu le ajungea ce li s-a dat şi au început să cucerească ce nu le aparține. Întinsurile cosmice şi veşnicia, de exemplu, multe din posibilitățile pe care le avem doar noi, eu şi Dumnezeu, au început să şi le însuşească fosilele... I-am avertizat în repetate rînduri, dar cînd am văzut că ei nu pot şi nici nu vor să înțeleagă, i-am nimicit pe toți... Acum... răspunsul la întrebarea dumitale. De cum veți întrece limita accesibilității, neapărat veți fi distruşi pînă la unul şi în locul vostru vom aduce alte civilizații... Acest sfîrşit vi-l faceți cu mîinile voastre şi va veni în ziua, chiar în ceasul cînd nu veți mai fi în stare să controlați stocul enorm de armament termonuclear...

– De ce ar trebui să pătimească şi cei nevinovați, urgie? continuă să pună întrebări Radu Inereanu.

– Precum diavolul este simbolul răului, iar Dumnezeu al binelui... În spațiul cosmic, totul este privit la general şi nicidecum individual... Ăsta este adevărul! Voi, oamenii, ați fost dați pentru a fi stăpîni ai pămîntului, dar nu împărțitorii ei. Cel care împarte, parte-şi face în defavoarea altcuiva. Şi nu mă lua cu nevinovații, de parcă n-ai şti de păcatul din născare.

Ajuns aici, Michiduță reveni la chipul lui de domnişoară seducătoare. În picioare avea deja pantofi albi. Se roti amețitor încît îşi dezgoli coapsele, încercînd să imite un dans de castaniete.

– Stranii lucruri vorbeşti tu, domniță, făcu Radu Inereanu. De ce ai hotărît să-mi spui anume mie toate aceste absurdități? Crezi cumva că pot să fac ceva împotriva voinței Celui de Sus...

– Ba bine că da. Eşti artist şi ai putea, printr-un tablou, să-ți atenționezi semenii că asupra lor domneşte sfîrşitul apocaliptic, care va veni din voia mea şi a lui Dumnezeu.

– Dar la noi, în vîrfurile puterii, s-au cocoțat antihrişti, care habar n-au de arte. Grija lor e numai profitul şi iluzia că se vor afla veşnic la cîrmă...

– Atunci lasă-i să joace şi să cînte. Numai că, o veselie în timpul ciumei nu-i va scăpa de catastrofa care îi pîndeşte... şi dracul începu să se învîrte pînă dispăru dincolo de pereții împodobiți cu tablourile lui Radu Inereanu.

46

Radu Inereanu nu prefera nici vînătoarea, nici pescuitul. Week-end-urile le petrecea în compania prietenilor şi cunoscuților.

Totuşi, odată, la îndemnul lui Ion Tîrsînă şi al lui Grigore Săculţanu, dar mai mult la insistenţa vărului Nicolae, s-a decis să meargă la o vînătoare de dropii în preajma pădurii de la Stănica. Vărul Nicolae Ţurcanu era mai în vîrstă cu vreo 12 ani. Era feciorul mijlociu al mătuşii Efimia, sora mamei, şi al lui moş Tudose, oameni cumsecade, la care Radu Inereanu îşi petrecuse mai toţi anii de copilărie.

Aşadar, în patru la vînătoare. Forţă multă, dorinţă şi mai multă, dar toate zadarnice, căci dropiile nu-s găini şi nici barem curcani. Pe la chindie, după ce au mesit într-o poieniţă, erau gata să se întoarcă spre Ineasca. Închinaseră cîte un păhăruţ-două şi aveau o bună dispoziţie. Deodată, ca din senin, auziră nişte foşnete şi, pe lîngă ei, ca fulgerul, trecură două căprioare. Apoi un călăreţ pe o iapă slabă, urmat de ogari roşcaţi şi gonaşi ce suflau strident în surle.

– Opriţi-vă, oameni buni! strigă Grigore Săculţanu. Unde v-aţi avîntat? Vînatul căprioarelor e interzis!

Cîinii şi gonaşii dispărură în desişul păduricii, iar călăreţul, o huidumă păroasă cu ochii umflaţi de nesomn, struni calul din căpăstru şi se opri pe malul unui iaz bun pentru crescutul broaştelor. Zăpăcit, călăreţul se uită pieziş în direcţia celor patru, lăsînd să se înţeleagă că nu este mulţumit de această întîlnire...

– Efim Turcu! făcu Grigore Săculţanu cutremurat.

La aceste cuvinte, cel din şa lovi iute calul cu biciul şi se făcu nevăzut. Cuvintele lui Grigore îi ului pe toţi. Radu Inereanu păşea frămîntat, ca şi ceilalţi, privind cu tristeţe gospodăriile părăsite ale sătenilor din Fundătura Ineascăi. Unii oameni din această parte a satului muriseră, alţii au plecat în lumea mare, şi casele stăteau părăsite, cu nişte lacăte ruginite la uşi.

– Ţi s-a năzărit, Săculţene, făcu Ion Tîrsînă. Efim Turcu demult e mort... Mamă-sa, pe cînd era în viaţă, i-a făcut mormînt, i-a pus cruce chiar la intrarea în cimitir...

– Mi s-a părut că-i el, zise Radu Inereanu. Şi mă întreb cum a putut să apară aici un om care a murit 30 de ani în urmă...

Vorba e că, acum 30 de ani, Iulia Duluţă absolvise şcoala medie şi se pregătea de Conservator. Mînuia la perfecţie acordeonul şi cînta de jucau şi ierbile. Tocmai în acea perioadă, dragostea dintre ea şi Efim Turcu ajunse la apogeu. Iulia era în centrul atenţiei. Deşi se pregătea de examenele de admitere, participa cu regularitate la toate concertele din cadrul festivalului republican al artiştilor amatori. Efim Turcu era şofer în colhoz şi trebuia să ducă artiştii în pădurea Budăilor din preajma Mihalaşei, unde se instala, de obicei, scena. Prietenia dintre cei doi tineri începuse încă de pe băncile şcolii. În acea vară se vorbea că Efim Turcu a trimis peţitori la părinţii Iuliei. Domnişoara, însă, refuză categoric să se căsătorească, pentru că vroia să devină artistă profesionistă. Efim era insistent. Scăpat de armată, vroia să se însoare şi nu-şi închipuia viaţa fără de Iulia. Fata era întru totul ademenită de

scenă şi înclina mai mult spre măiestria conducătorului artistic Arvinte Botezatu, un bărbat înalt, cu părul blond, cîrlionţat, lucru care, desigur, nu-i plăcea lui Efim. O urmărea la fiece pas. Domnişoara, însă, începu să-l ocolească tot mai făţiş. Se sufoca cînd îl vedea lîngă dînsa. Şi, ca să nu-l mai vadă, l-a minţit că pleacă la Teleneşti după cumpărături, la piaţă, dar, în realitate, se închidea în club unde, asistată de Arvinte Botezatu, repeta programele de concert...

Avea de suferit mult Efim şi de pe urma gurii satului care melița mereu că domnişoara este frumoasă, atrăgătoare şi capabilă să îngenuncheze orice bărbat, în timp ce Efim e turc şi nu-i decît un simplu mecanizator, fără studii şi încă fără nu ştiu ce. Şi a tot melițat gura satului vrute şi nevrute, putute şi neputute pînă cînd în noaptea dinspre Duminica Mare, Iulia Duluță dispăru fără urme... Părinții ei au crezut la început că e plecată pe la rudele din Corobceni, Ciulucani sau Crăsnăşeni, dar trecu o zi, trecură trei... Iată că fata nu-i şi nu-i, iar Efim Turcu e chemat la poliție să dea mărturii.

– Parcă dînsa mai poate înțelege ce face şi cu cine merge...O să se întoarcă, precum i se va întoarce şi cîntecul... Se va întoarce...răspunse cu răutate Efim.

Cîteva săptămîni satul a fost în stare de alarmă. După căldurile insuportabile de iulie, începuseră ploile. Iulia Duluță trebuia să meargă la Conservator, să susțină examenele de admitere, dar nu se ştia despre ea nimic. Efim iarăşi a fost chemat la poliție şi supus interogatorului. El o ținea una şi bună:

– Nu vă bateți joc de mine. Nu ştiu nimic...Cînd o veți găsi moartă şi veți dovedi c-am ucis-o eu, puteți face cu mine orice... Aşteptați-o, şi ea se va întoarce...Cu tot cu acordeon şi cîntece, pentru a-i seduce pe bărbați...

Cînd ploile se potoliseră şi răcoarea toamnei se simțea pe aproape, iar satul iaca-iaca avea să intre în vremea nunților, cadavrul Iuliei Duluță a fost descoperit de cîinii ciobenilor de la Stănica. Potăile trăgeau de picioarele ei, care ieşiseră din groapă o dată cu pămîntul răzmuiat de ploi. În vreme ce plîngeau dealurile şi văile cutremurate de bestialitatea asasinului, Efim recunoscu tot. Escortat de polițişti, a mers la locul crimei, a povestit totul cu de-amănuntul, arătînd şi locul unde a îngropat-o pe Iulia. A scos din iaz şi acordeonul ei legat cu pietroaie...

Pentru omor abominabil, Judecătoria Supremă din Chişinău l-a condamnat pe Efim Turcu la moarte. De scîrbă şi ruşine, tata lui muri chiar neajungînd la ziua judecății. Mamă-sa, avînd numai atîta fecior, plecă din sat, la soră-sa din Băneşti... Fiind întîlnită de oameni, ea spunea că după judecată a primit hîrtie de la instanțe că sentința a fost executată. A primit, drept confirmare, şi hainele feciorului...

30 de ani parcă nu-i o viață de om, totuşi, satul a închis gura şi a uitat tragedia. Au murit ambii părinți ai Iuliei. Mama lui Efim Turcu a pus o cruce sub un gard de cimitir, semn că acolo este locul de odihnă veşnică a feciorului... După încă vreo 15 ani, rar cine-şi mai amintea de acea tragedie.

Acum Radu Inereanu, împreună cu prietenii lui din copilărie, erau total dezorientați.

– Poate că a fost o amnistie şi lui Efim Turcu i s-a schimbat pedeapsa capitală prin ani grei de dubă, îşi expuse el părerea.

– De ce nu s-a ştiut nimic? se miră vărul Nicolae.

– Cui îi trebuia să raporteze despre toate-acestea satului, dacă părinții lui demult au murit şi nu mai avea alte rude? îşi dădu părerea Ion Tîrsînă...

– E adevărat că toți criminalii se întorc neapărat la locul crimei săvîrşite?

– E o legitate încetățenită, îi răspunse Radu Inereanu lui Grigore Săculțanu.

Deşi fuseră la vînătoare, la odihnă adică, în acea zi nu le-a ticnit nici masa şi nici vînătoarea. Mama lui de turc.

47

Oricît se străduia, Radu Inereanu nu se considera optimist.

Cu vreo zece ani în urmă, avea posibilitatea să călătorească prin țări străine, să contacteze şi să colaboreze cu reprezentanți ai diferitelor popoare. Dar, la un moment, totul s-a terminat. Provincialismul basarabean îl sufoca. Simțea că tînjeşte după țara în care s-a născut. Imperiul Sovietic, cu toate neajunsurile lui, lăsase o amintire frumoasă despre anumite locuri, de exemplu, despre armată, copilărie, tinerețe. Doar anii de studenție i-au produs mai multă amărăciune.

Printre studenți nu s-a simțit bine. Majoritatea colegilor erau nişte carierişti sadea. I se părea că anume de la facultate a pornit socialismul înalt dezvoltat. Aici a văzut cuibul turnătorilor, agenților securității, nici chiar profesorii nu purtau grijă de ținuta morală al viitorului om a legii. Radu Inereanu căzu în această gaşcă ca din cer.

Era unicul care citea cărți doar în limba română, ceea ce îi deranja pe mulți... Intuia toate-aceste spionomanii, care îl chinuiau la culme. Nu se simțea liber. În jurul lui se stabilise un cîmp magnetic tensionat... Regreta că nu a avut norocul să învețe la una din instituțiile de învățămînt superior din Moscova sau Sankt-Petersburg... Pe atunci, se obişnuia ca cei mai buni studenți să fie transferați la instituții prestigioase din centrele mari ale fostei uniuni. Acolo, însă, nimereau doar agenții direcți ai KGB-ului... sau odraslele acestora. Radu Inereanu ştia adevărul, dar nu putea face nimic. Se conducea de zicala românească: „Să taci nu poți, dar să vorbeşti nu ai cui!” Era impus de propriul nenoroc să stea pe locul fixat de cineva şi nu pe cel ce l-ar fi meritat cu adevărat. După ce s-a proclamat independența, putea fi solicitat şi el... Norocul l-a însoțit prea puțin timp, pentru că, după ani, nefiind apreciat de conaționali, dînsul a înțeles că la putere sunt aceeaşi oameni, duşmanii lui de la facultate. Numai că au început a se numi altfel: demo-

craţi, agrarieni, socialişti, comunişti de tip moldovenesc... Dar viaţa trece şi, cu cît îmbătrînea mai mult, Radu Inereanu îşi amintea mai limpede copilăria...

Tot mai des se gîndea la părinţii lui, care nu mai erau în viaţă. Analiza acele două caractere complicate, pe care le-au avut mama şi tata. Radu Inereanu semăna atît mamei, cît şi tatălui. Tata a fost deseori dur cu el. Mama, însă, era o mare sufletistă, dar nenorocul a urmărit-o şi pe dînsa toată viaţa. Bunătatea nu i-a fost răsplătită cu bunătate. Era atît de ospitalieră şi de atentă, încît i-a mers vestea că întrecea măsura... La fel se întîmpla acum şi cu Radu Inereanu, ajuns om al legii într-o perioadă cînd nu lucrează nici o lege. Fiecare are legea sa şi acţionează respectiv. Se fură ca în codru şi omul legii n-are voie să tragă pe cineva la răspundere.

Tocmai cînd vrei să faci mai bine, te alegi cu mai multe probleme. De aici veneau aiurelile în capul lui Radu Inereanu, care se considera un om nenorocos, deşi... fericit. Cîndva, în adolescenţă, pînă la facultate, i s-a mai întîmplat să fie fericit, tocmai cînd se afla într-o situaţie insuportabilă. Poate că ceea ce numim noi fericire adevărată, nici nu poate fi gustată fără o doză de amărăciune? Cîţi oameni ştiu ce este boala, dacă totdeauna au fost sănătoşi tun? Cîţi regi, scăldîndu-se în putere absolută şi în avuţii, s-au gîndit că au să pună mîinile pe piept? În faţa morţii toţi sunt egali! Trebuie să te bucuri de viaţă.

Imediat după absolvirea şcolii medii, Radu Inereanu hotărî să meargă la Facultatea de Drept. Pe atunci, în Moldova se considera cea mai prestigioasă facultate, dar acces aveau doar membrii PCUS, precum şi persoanele cu vechime în muncă de cel puţin doi ani. Radu a insistat să meargă acolo, deşi i s-a propus să dea documentele la Istorie sau Filologie. La examenele de admitere nu i-a mers. Abia după demobilizare tata l-a adus la prietenul familiei, Selivestru Maximilian, un om de o cumsecădenie extraordinară. Profesorul l-a privit şi i-a zis:

– Eşti puternic, zdravăn, harnic şi bun la inimă. Înseamnă c-o să fii băiat bun, la Drept!

Concursul a fost mare! După examene, Radu a plecat acasă. În acele zile de aşteptări nerăbdătoare şi-a tot zis în sine: „Dacă devin student, mă voi considera cel mai fericit om din lume! Iar pe oamenii, care m-au ajutat, n-o să-i uit niciodată!...”

Norocul şi nenorocoul nostru întotdeauna depinde de oamenii care ne înconjoară.

48

De cum Republica Moldova îşi proclamase independenţa, pe lîngă Ministerul de Interne se formase un Departament de combatere a crimei organizate. În cadrul acestei subdiviziuni au fost angajaţi cei mai experimentaţi şi dotaţi cola-

boratori. În virtutea exercitării funcției de avocat, Radu Inereanu avea ocazia să se ciocnească des cu cei de la instituția cu pricina. Deşi aceştia trîmbițau în mass-media că statul nu-i asigură la timp cu salarii, lîngă oficiul lor de pe strada Bucuriei puteai să vezi cele mai moderne automobile. Departamentul devenise o sperietoare a societății, căci în frunte a fost plasat un general, numit de toată lumea „omul celor de la Putere". Ulterior, mulți dintre colaboratorii acestei instituției au devenit candidați şi doctori în ştiințe, demonstrînd în monografii impozante, eficacitatea curmării activității criminale în tînărul stat Republica Moldova... În realitate, criminalitatea înflorea, în țară au fost înregistrate cîteva clanuri ale autorităților lumii interlope. Radu Inereanu a ajuns la concluzia că autoritățile criminale activează în deplină concordanță cu guvernanții, întreaga societate fiind cuprinsă nu de frică, ci de o adevărată panică în fața a tot felul de pericole ce o amenințau din toate părțile. Ajungînd pentru a doua oară la putere, pe cale democratică, cum ziceau ei, comuniştii, promițînd dezrădăcinarea mafiei şi corupției, de fapt, au transformat țara într-un stat criminalizat, unde elementul delicvent a fost întronat în vîrful piramidei. Bussinesmanii, afaceriştii, linguşitorii, trădătorii aveau cea mai mare pondere. Prin înşelăciuni şi escrocherii, furturi deosebit de mari, tîlhării şi jafuri, aceştia acumulau patrimoniul național, materializîndu-l în edificii impunătoare, magazine, baruri, saloane de distracții, proprietate privată şi chiar în partide politice de buzunar... Şi toate acestea se întîmplau în timp ce satele Moldovei se cufundau tot mai mult în bezna sărăciei şi incertitudinii. Era evident că enormul efort depus de întreaga societate în vederea schimbării sistemului totalitar bolşevic a dus la înlocuirea acestuia nu cu principiile democrației moderne, ce asigură prosperarea omului în particular şi a societății în general, ci cu un nou soi de societate comunistă nu totalitară, ci criminală. Pe calea aşa-zise-lor alegeri democratice au fost aduşi la putere un preşedinte cu zîmbetul fariseic, un parlament de profitori şi un guvern ce-i deservea pe aceştia. Radu Inereanu se sufoca, dîndu-şi seama că această stare de lucruri nu se va schimba uşor. Dar ce să facă? Unde să-şi găsească salvarea, refugiul? Persoane anonime îl avertizau şi-l amenințau, cerîndu-i, în mod categoric, să fie mai indulgent cu guvernanții. Ştiindu-se om onest, care nu admite nici o încălcare de lege, nu avea de ce să se teamă, deşi trăia mereu o stare tensionată.

Aflîndu-se într-o deplasare la Teleneşti, ocazional, Radu Inereanu se pomeni la o masă cu cei de la Departamentul cu pricina. Tot aici se aflau în turneu artiştii circului.

– Curînd o să dai seama, academicianule! îi făcu din deget amenințător Ioachim Negru, şeful polițiştilor de la Departament. Suntem la curent că soția ta face bişniță cu galoşi importați din Bulgaria.

– Lasă-l în pace! El a nimerit între artiştii lui, îi reproşă un căpitan cam amețit.

– Fie, căzu de-acord Ioachim Negru... Dar să ştii, studentule, că oameni mai puternici decît noi în ţara asta nu există! Pînă şi circul este în ochia noastră. Ştii ce au făcut circacii? întrebă murind de rîs. Au scris pe documente că leii, tigrii şi celelalte lighioane de-ale lor au mîncat cîteva vagoane de carne... În realitate este vorba de o crimă organizată. Banii cheltuiţi pe carne i-au pus în buzunare şefii lor!

– De-atîta ne-am pomenit aici, la chef, îi aminti căpitanul. Noi îi depistăm, iar dumneata îi aperi. Dacă ne dau ursul în astă seară, nu vom intenta acţiune penală împotriva lor.

Radu Inereanu vru să plece, dar Ioachim Negru îl apucă de guler:

– Dacă ne părăseşti, înseamnă că nu ne stimezi. Stai pe loc! Avem nevoie de admiratori, de spectatori! Pe deasupra, tu vei fi nevoit să iscăleşti actul, ca martor asistent şi ocular...Ai înţeles. Stai locului! Altfel!..

Vorbi pe un asemenea ton, încît Radu Inereanu avu senzaţia că este luat ostatic, fiind nevoit să asiste la acel ospăţ, unde majoritatea artiştilor şi colaboratorilor Departamentului în cauză erau beţi criţă. Poliţiştii acuzau, iar artiştii se justificau, dar, în general, nimeni nu înţelegea ce se întîmplă...

La poarta cantinei vechi, pe un teren înconjurat cu un gard înalt, stătea prins în lanţuri un urs mare şi păros...

– Nu se poate, zicea un ţigan în haine înflorate şi luciose către Ioachim Negru. L-am dresat ani întregi s-arate scamatorii. Cu el îmi hrănesc copiii... Dacă vreţi, luaţi o gazelă... Şi carnea ei e mai gustoasă...

– Închide leoarba, borîtule, că-ţi scot balcîjii! se rosti la el şeful Departamentului... Eu niciodată nu-am vînat urşi! şi ridicîndu-se greoi de pe scaun, clătinîndu-se, strigă: Să iasă la iveală toată lumea!

– Domnule general, încercă să-l convingă ţiganul.

– Încă un ins cu mintea trează, zise Ioachim, văzîndu-se pe picioare şi le ordonă subalternilor: Imediat să fie ameţit !

Doi vlăjgani înşfăcară dresorul de subsuori, îi deschise forţat gura şi-i turnă o sticlă de „Barza neagră”. Mişcările poliţiştilor erau atît de dibace încît nu puteai avea nici o bănuială că se află în stare de ebrietate.

Între timp, Ioachim Negru scoase el ştie de unde un automat, se apropie de urs şi trase toată magazia de cartuşe în el...

Animalul se ridică mai întîi în două labe, apoi desfăcu larg gura şi se prăbuşi la pămînt.

Poliţiştii n-au făcut nimic altceva decît au aplaudat îndelung isprava şefului.

– Actul este gata scris, zise curînd şeful circului... Am constat că ursul, avînd rabie, s-a năpustit asupra unui om...

– ...şi pentru apărare legitimă a fost ciocnit în frunte, adăugă bucuros Ioachim Negru. Ce băieţi pricepuţi sunteţi!

– Bravo! îl bătu adjunctul lui Negru pe umăr, abia ținîndu-se pe picioare de beat ce era. Să-şi pună semnătura toți cei prezenți la fața locului.

– Dar, vă rog... Pielea o lăsați circului, pentru a da darea de seamă.

– Nici o problemă, maestre! zise şeful Departamentului şi, dînd cu ochii de Radu Inereanu, îi ordonă: Dumneata, la fel, iscăleşte documentul... Pentru pondere, ca persoană dintr-o parte...

– Eu n-am dreptul. Sunt avocat, răspunse Radu Inereanu...

– Îți găsim noi dreptul ce-ți lipseşte. Eşti avocat la muierea ta în aşternut, zise căpitanul iritat. În situația dată eşti persoană particulară... Semnează, dacă nu doreşti să apară un proces-verbal, prin care s-ar adeveri că dumneata ai avut armă şi ai împuşcat ursul .. Da, da! Dumneata ai ucis animalul!...

După mai multe ezitări, Radu Inereanu nu avu încotro şi îşi puse semnătura cu mîna stîngă....

În zori, cei prezenți au închinat încă o dată în cinstea vînătorului iscusit. Apoi colaboratorii de poliție, la un gest al şefului, care vîrî copia unui act în buzunarul vestonului, s-au urcat în limuzinele lor moderne cu girofar şi au plecat.

– Mulțumim, mulțumim pentru vizitare, îngînă şeful circului la despărțire. Credem că n-o să ne mai chemați la interogări.

–Totul este în ordine, răspunse Ioachim Negru. Dar să nu vă mai văd prin locurile noastre niciodată... zise el amenințător artiştilor cu ochii împăienjeniți de frică. Că de nu, o să vă împuşcăm toate lighioanele dresate. Nu glumim! Drepturile noastre sunt nelimitate...

49

Vara anului în care Radu Inereanu a început să meargă la şcoală, a fost una foarte ploioasă. Dar nu din cauza ploilor nu poate să uite acel an. Este o cu totul altă pricină la mijloc. În timpul unei ploi dintre acestea, au fost loviți mortal de fulger doi săteni: moş Anton Țurcanu, megieşul lui Radu Inereanu, şi tractoristul Tudor Nanauca, un bărbat înalt şi bine făcut. Ineasca a trăit o mare tragedie. Plîngea tot satul, de la mic la mare. Bietul Tudor Nanauca era încă flăcău. La armată n-a fost luat pentru că era mecanizator, dar de însurat nu s-a însurat pentru că a murit în floarea vîrstei. Moş Anton Țurcanu, însă, avea tocmai şapte copii: cinci băieți şi două fete. Unul mai mititel decît altul! Soția lui, mătuşa Anastasia, era verişoara lui tata, o femeie voinică şi foarte hotărîtă în vorbă şi în faptă. Se părea că nenorocirea ce s-a abătut asupra capului trebuia s-o înfrîngă. Ea însă nu s-a dat, se ținea dîrză la durere. După înmormîntarea soțului, a rămas cu cei şapte copii şi cu frații şi surorile ei. Numai s-o compătimească puteau, pentru că de ajutat n-aveau cu ce s-o ajute, fiind colhoznici ca şi dînsa. Cu marea durere crispată pe față, îşi ştergea ochii roşii de plîns şi zicea:

– Acum se începe marele chin, oameni buni!.. Am rămas singură cu şapte suflete şi n-am să-i las la voia întîmplării! Hai, veniţi cu mama, mititeilor, plîngea dînsa. Mama îi cu voi... S-o ascultaţi pe mama... Dumnezeu e mare. El l-a luat pe tat-o în ceruri şi tot el o să ne poarte de grijă...

Dar se vede că aşa e dat să fie în viaţa omului – un necaz nu vine de unul singur. La doar cîţiva ani după moartea tragică a soţului, a murit mezinul. Apoi, într-un stupid accident rutier, Iulia, fiica cea mai mare, care, la o adică îi mai servea de sprijin în confruntarea cu greutăţile prin care trecea. Acum chiar că toate poverile vieţii cădeau pe umerii ei. Era şi mamă, şi tată şi pe toate trebuia să le îndure de una singură. Deşi diferenţa de vîrstă era ca dintre mamă şi fiu, Radu Inereanu venea la ea ca verişoară de-a doilea, să se sfătuiască, să o consoleze. Femeia, îndurerată, se bucura de aceste vizite şi îi povestea despre copilărie, despre război, despre foamete şi deportările ce le-a urmat. Ascultînd-o, Radu era zguduit de emoţii. Vedea cîtă speranţă punea mătuşa în cei cinci copii, care îi mai rămăsese vii. Dar, ca să vezi, cît au fost mici şi grijile erau pe potrivă, dar, cum s-au făcut mărişori, şi grijile au devenit mari. Feciorul cel mai mare, bunăoară, cum a crescut, a şi început a face huligănii, încît erau nemulţumiţi de el. Dar mătuşa Anastasia îi calma pe toţi, îndemnîndu-i să fie răbdători, căci timpul o să le tămăduiască pe toate. Adeseori, Radu Inereanu o găsea pe mătuşă trebăluind ceva pe prispa casei şi-i era nespus de interesant să tăifăsuiască cu ea. Între timp, Radu devenise student şi, atunci cînd venea în vacanţă, numaidecît trecea şi pe la dînsa.

De la una la alta, ajunse s-o întrebe:

Cum se face oare, mătuşă, că omul supravieţuieşte după atîta durere şi chin?

– Duhul Tatălui Ceresc le înveleşte pe toate. Nădejdea este Tatăl nostru, iar Salvarea este Fiul Lui.– Să-ţi păstrezi cumpătul, dragul meu.

– Nu pot înţelege cum ai rămas întreagă după atîtea greutăţi îndurate?

– Am trăit ca din împrumut. Drept să-ţi spun, am intrat în datorii pînă peste cap. Dar pe toate le-am achitat. Oamenii din sat m-au ajutat, dar pe gratis nu mi-au dat un capăt de aţă... Dumnezeu m-a ajutat, şi astăzi n-am nici o datorie. Dacă oamenii nu erau săritori la nevoie, apucam dealurile... Bogdaproste la toată lumea!

Cu anii, copiii au crescut mari, s-au căsătorit, trecînd fiecare la casa lor. O duceau bine. Iar peste mătuşa au dat buzna mai multe boli. Acum stătea toată ziua singură pe prispa casei, oloagă de picioare. S-a îngrăşat, avea faţa numai zbîrcituri, dar, cînd îl vedea pe Radu, parcă se trezea la viaţă. Dorea tare mult să stea cu el la sfat, chiar să mai glumească.

– Ce o fi fiind viaţa asta, mătuşă? îndrăzni s-o întrebe odată Radu Inereanu, cînd el deja absolvise facultatea şi lucra consilier juridic la un trust din Chişinău.

– Cred, viața e mai mult chin, mai multă durere, dar este plăcută şi interesantă păcătoasa, răspunse dînsa. Chiar şi atunci cînd stai zăcînd la pat, vrei să mai trăieşti o zi, o clipă... Să vezi cum amurgeşte, cum răsare soarele, cum trec pe drum oameni, fiecare cu grijile lui, cum zboară păsări uitate pe cer... Zboară, zboară în căutarea depărtărilor unde au a se duce...

Lui Radu Inereanu i-au plăcut cuvintele mătuşei. Mai ales fraza asta: „Păsări uitate pe cer...” Şi de atunci îşi tot imagina un cer cu păsări uitate pe întinsul lui nemărginit. Ani la rînd a tot visat să picteze o asemenea pînză. Încerca, de fapt, să facă o pînză cu un cer plini de oameni aripați şi nimeni nu putea înțelege cîți din aceşti oameni-păsări sunt vii şi cîți sunt morți.

...Mătuşa Anastasia a murit pe prispa casei, înconjurată de copii şi nepoți. Aşa a vrut ea. Să moară la lumina zilei, în văzul satului... Din nefericire, Radu Inereanu era într-o deplasare în Estonia şi nu a fost la înmormîntarea ei. Dar acum o visează şi-i caută un loc aparte în pînza lui plină de oameni-păsări din Ineasca, satul lui de baştină.

50

Sirianul Saddam Kadaffi, venit să-şi facă studiile la Facultatea de Drept de la Universitatea Independentă din Republica Moldova, se tot lăuda că în țara lui funcționează legi, care interzic categoric amoralitatea sexuală. Dacă o femeie este bănuită de infidelitate, bărbatul are dreptul s-o ... exterminеze. La fel pot fi pedepsiți la Damasc şi bărbații fustangii. Pomenindu-se la Chişinău, în scurt timp, a uitat cine este şi de unde provine. S-a apucat să-şi bată joc de fetele noastre care, pentru cîțiva dolari, îşi pierdeau cumpătul. După numai cîteva luni, domnişorului timid începu să-i meargă faima unui adevărat donjuan. Cazanova! Radu Inereanu asculta uimit cu cîtă pasiune se lăuda de succesele sale după ce a însuşit la perfecție comportamentul tuturor veneticilor pripăşiți în această margine a Europei. Ca un rusoi sadea, Saddam alegea fetele nu de pe stradă, ci de la Facultatea de Medicină, astfel căutînd să evite o eventuală contaminare... Într-o singură lună el a izbutit să înşele vreo cinci fete din una şi aceeaşi grupă. Deşi nu părea să fie din rîndul celor ce practicau traficul de ființe umane, sirianul se declanşă într-o febră sexuală atît de intensă încît odaia în care locuia el împreună cu Radu Inereanu, curînd a fost numită „Ministerul bordelurilor din Republica Moldova”. Amețit de-atîtea aventuri amoroase, se simțea în culmea fericirii. Dar şi asta dură pînă la un anumit timp. Multe din duduițele sale au prins a-şi manifesta nemulțumirea, pentru că Saddam le trata pe toate cu o vădită trufie batjocoritoare. Pierduse controlul asupra lui şi îşi permitea să le bruscheze, să le insulte, deşi, după fiecare întîlnire, avea grijă să le remunereze. Le arunca banii în pat, cum ai arunca un hoit unui cîine... Comportamentul uşuratic al moldoven-

celor era determinat de profunzimea sărăciei în care trăiau ele şi părinții. Radu Inereanu a încercat de cîteva ori să le convingă că nu e frumos ce fac, dar ele continuau să se lase racolate nu atît de frumusețea lui Saddam, cît de banii lui. Sărăcia îl duce pe om nu unde i-i voia, ci tocmai acolo unde i-i nevoia. Disperate, bietele fete acceptau relațiile cu un venetic, numai ca să cîştige ceva bani pentru a-şi putea continua studiile.

Într-o zi, în urma unui acces de apendicită, Radu Inereanu a fost transportat de urgență la spital, unde a suportat o operație. Intervenția chirurgicală s-a dovedit a fi complicată, încît medicii au fost nevoiți să-l țină cîteva zile în sala de reanimare. I-a fost mare mirarea cînd într-o dimineață pe patul de alături de dînsul îl văzu pe Saddam Kadaffi. Se pomeni într-o stare gravă. Avea febră, şi pe frunte îi străluceau broboane de sudoare. Numaidecît Radu a dorit să afle ce s-a întîmplat cu amicul lui. Cînd privirile li s-au întîlnit, acesta aproape că n-a reacționat, numai a încrețit fruntea de durere, iar cu mîinile, tot boțea cearşaful. În ochii lui se întrevedea o umbră de mare durere amestecată de ură. A început chiar să bolmojească ceva de felul:

– Mai criminale femei ca în Moldova cred că nu există în lumea întreagă. Mi-au stricat sănătatea pentru toată viața, dar mare este Allah! Cu puterea lui nemărginită o să le pedepsească pentru păcatul făcut...

Din acele frînturi de frază, Radu Inereanu nu a izbutit să înțeleagă aproape nimic. Tocmai spre seară, cînd fusese transferat într-un salon cu alți pacienți, a aflat adevărul despre pățania sirianului...

Pînă la urmă, basarabencele noastre de la medicină au găsit ac pentru cojocul negru al sirianului şi i-au jucat festa. După ce el le-o tot vizitat în taină, acum ele toate împreună au hotărît să-l viziteze pe dînsul. Dar nu înainte de a întocmi un scurt plan. Pregătind din timp tot instrumentarul medical necesar unei intervenții chirurgicale, au venit la dînsul să beie ceai împreună. Cea care a pregătit ceaiul lui preferat, a avut grijă să-i toarne un somnifer puternic. După ce Saddam Kadaffi adormi, ca la mă-sa acasă, studentele l-au urcat pe masă şi l-au castrat... După ce s-au răzbunat cum au putut mai bine, au dispărut din oraş, aşa încît să le tot caute şi pînă în ziua de azi organele de resort.

Aflînd această ispravă a fetelor, Radu Inereanu se gîndi că, de bună seamă, nu există pe lume faptă fără răsplată. Va veni timpul cînd îşi vor primi răsplata cuvenită toți cei care fac trafic de ființe umane în Federația Rusă, Turcia, Albania, Macedonia, Japonia etc.

Îşi vor primi răsplata cuvenită şi acei care au împins premeditat Basarabia în bezna sărăciei la sfîrşitul secolului al XX-lea şi începutul secolului al XXI-lea.

51

După cîțiva ani de brămbureală pe drumurile Turciei, Italiei, Franței și încă a cîtorva țări europene, Radu Inereanu s-a întors acasă și cum s-a pomenit sub impresiile atmosferei plăcute a baștinei, s-a angajat în calitate de traducător la o companie mixtă moldo-americană. Era vară și, luna iulie nu mai semăna a luna lui cuptor. Parcă se rupsese porțile cerului și ploua întruna. Orășenii nu se grăbeau să plece la mare și patronul companiei profita de această ocazie desfășurînd intens negocierile cu partenerii de afaceri. Radu Inereanu era mereu în vizite, participînd la multiplele recepții. În casa Polinei Tudoreanu, mai exact în casa părinților ei, împreună cu americanul, ca să desicute niște probleme de afaceri globale, Radu a nimerit într-o seară cu ploaie, răcoroasă. Casă modernă aveau părinții Polinei. Cu două nivele, spațioasă, la geamurile arcuite atîrnau perdele de un alb străveziu, iar storele ce le mărgineau le contrastau prin roșul abundent din ele. De asupra mesei masive din mijlocul salonului pentru musafiri atîrna un candelabru la fel de masiv în care licăreau sute, dacă nu mii nu de lămpi electrice, ci de lumînări de ceară, încît americanul, zicea că e pentru prima dată cînd vede așa ceva.Măguliți de laudele americanului cu ochii sclipitori și mustețe, bărbie a lea Hemingway, amfitrioana și fiică-sa, Polina, pe dată au dispărut în direcții diferite, iar omul de afaceri – stăpînul palatului, un bărbat cu fața severă și frunte bulbucată, își încălecă buzele bliojdite și porni să molfăie niște bucate închipuite.

Pînă a se da bucatele propriu-zise, cafeaua și coniacul convorbirea dintre cei doi și al treilea a decurs greu dat fiind că unul vorbea engleza, altul româna, iar al treilea traducătorul adică, vorbea și așa și altfel, dar mai mult era preocupat de dusul și venitul legănat al unicei fiice gingașe din acel anturaj comercial. Cînd mîncarea și băutura au șters hotarul dintre limbi și comunicarea dintre american și moldovean devenise liberă, Radu Inereanu schimbă și el... specialitatea. Mai întîi îi șoptise ceva la ureche amercianului și dispăru în odaia unde, întinsă pe un pat cît un ar de mare stătea, prefăcîndu-se că citește o carte nu Polina ci Cătălina cea din Luceafărul lui Mihai Eminescu. Văzînd-o atît de fermecătoare în bătaia luminilor de lămpi neonice ce bîzîiau în acea odaie, Radu i se prezentă.

– Cîți ani ai...moșule? surprinzător îl puse dînsa interogării.

Radu se simți genat și înțepeni parcă, dar după o clipă de ezitare, se stbili în cuget. Prea drăgălață i se păru fata, ca să nu încerce, precum îi era firea, ca să glumească cu ea:

– Pe stilul vechi, peste 15 zile aș împlini un semicentenar, iar după cel nou am un centenar și 15 zile.

Polina îl ascultă și după o pauză îi spuse că a absolvit Universitatea de medicină și că a fost măritată, astfel dîndu-i de înțeles că nu vede în el decît un om bolnav și dacă vrea o consultație, să vină peste o zi-două la dînsa, la poli-

clinica republicană pentru copii. În Laboratoarele de-acolo se pot diagnostica şi maturii...

Deodată în cadrul uşii acelui dormitor apăru stăpîna casei, mama Polinei, care spre surprinderea oaspetelui nepoftit, nu-l probozise pentru invazia în odaia fiicei, dar îl invită amabil înapoi, în salonul cu masa întinsă. Mama Polinei era c-am de seama lui. Avea o faţă calmă, cu ochii puţin obosiţi, care părea că-l străpung din privire. Calea cea mică pînă la salonul cu masa întinsă au parcurs-o alături şi el simţi că mîna femeii se atinge de a lui, de parcă ar fi vrut să-l eie la braţ...Într-un moment ea îl opri locului şi atentă îi luă o scamă de pe umărul hainei. Tot atunci îi surîse, zicînd cu ironie:

– Se vede că nu prea are grijă femeia de dumneata...

– Sunt divorţat.

– Ştiu foarte bine... Dar poftim, de treceţi în salon...

Aici tocmai una cîte una, se stingeau lumînările de ceară din policandru şi domnea un miros ca în biserică în noaptea dinspre ziua Învierii. Americanul şi cu moldoveanul se pupau ca fraţii... La despărţire stăpînul palatului înmînă ambilor musafiri cîte o sacoşă cu sticle cu vin şi coniac de cincizeci de ani vechime, chipurile, din beciurile de la Cricova.

Dar nu băuturile l-au fascinat pe Radu, ci chipul fermecător al Polinei, surîsul ei ştrengăresc şi glumele-i pipărate. Fiind un celebatar de cîţiva ani, chiti că a venit timpul să-şi aranjeze soarta de mai departe. Considera că prea s-a desfrînat şi iată-iată bătrîneţile bat la uşă, iar singurătatea îi ţîuia, mai ales nopţile, în urechi între pereţii casei pustii. Polina i se păru că-i poate deveni şoţia pe care o aştepta de-o viaţă s-o aibă: una la părinţi, cu specialitate de medic, inteligentă, bogată, fostă căsătorită ca şi el. Este tocmai rîvnită.

Şi el, după trei căsătorii neoficiale nu putu mult să trăiască numai cu dorul. Prin intermediul biroului de informaţii îi găsi numărul de telefon, iar într-o dimineaţă s-a dus la ea la serviciu cu un buchet impozant de trandafiri. A găsit-o lucrînd la calculator într-un halat alb şi în bonetă proaspăt scrobită. I s-a părut că dînsa îl aştepta. L-a întîlnit cu multă bunăvoinţă şi căldură, de parcă îl cunoştea de mic copil. I-au plăcut florile pe care nu se sătura să le tot miroase şi să le admire. Dar din cauza abundenţei de pacienţi n-au putut să schimbe decît cîteva vorbe, înţelegîndu-se ca tocmeala de mai departe s-o facă la telefon.

Cînd eşti în aşteptare amarnic greu trec zilele, iar nopţile şi mai greu. După ce americanul plecă în SUA, firma lor s-a închis şi Radu se pomeni şomer. A început să aibă unica speranţă ca Polina să-i răspundă la chemările lui. Îi telefona serile şi convorbirea lor dura cîteva clipe. Dînsa motiva că nu poate vorbi, deoarece alături de sunt... părinţii. La ultima lor convorbire, au convenit că de atunci încolo, o să-l telefoneze doar ea. Trecură iarăşi cîteva zile şi nopţi, dar telefonul

Polinei tăcea. Numai la a ptra zi, cînd afară se stîrnise vînt şi ploaie iar copacii fremătau să-şi rupă ramurile, sună telefonul.

Radu alergă ca nebunul de la bucătărie în dormitor şi ridică receptorul.

– Alo! Vă ascult, vorbiți... nu se putea opri Radu.

În celălalt capăt al firului, însă, o voce de femeie clocoteşte în rîsete şi în vorbe fără noimă. Radu înțelegea că femeia rîde nu de bucurie, ci de tristețea care a pălit-o. Soțul a părăsit-o, iar fiică-sa, Polina, a plecat în America cu fostul stăpîn al firmei ce-l angajase pe Radu.

– Tu eşti, Radu?

– Da...

– Iar eu sunt Rada, mama Polinei... Te aştept în ospeție. Vino chiar acum, vorbi femeia. Vino, te rog...

Radu, însă nu putea pune receptorul în furcă, chiar dacă vocea femeii părea nesfîrşită în necazuri... Ținea receptorul la ureche, simțind cum încep să-i vîjîie mințile, neştiind ce să facă, încotro să apuce în acel ceas tîrziu al nopții. Să plece la Rada, în celălalt capăt al oraşului, ori s-apuce calea spre America, în celălalt capăt al pămîntului.

PUBLICISTICĂ

Jazzul Republicii Moldova în mileniului trei... continuă

Iată deja că suntem într-un început de secol dintr-un nou mileniu. Coborîtoare dintr-un secol trecut, generația noastră se învecheşte văzînd cu ochii. Mai mult, pare că s-a născut veche de vreme că ceea ce a făcut pînă acum nimic nu e făcut ca lumea. Cele mai vizibile semne în acest sens sunt lucrurile, inclusiv cele din perioada aşazisă ***de tranziție*** interminabilă, care din rău merg spre şi mai rău. Era greu cu primul preşedinte, dar acel rău era de început şi iartă într-un fel. Ca să ieşim din impas ne-am ales pe un al doilea. Aproximativ de aceeaşi vîrstă, ne-a măgulit cu istețimea şi experiența lui. Avînd acumulată practică de calibru European şi Asiatic, cum scriau atunci acei care acum îi scriu memoriile, ne-a tot zîmbit şi ne-a tot îndemnat să-i sporim împuternicirile ca să ne facă fericiți pînă ne-a transmis în mina unui successor care chiar că-i întruparea tuturor relellor. Ceea ce a făcut ***„şmecherilovici"*** al nostrum (*aşa i se zicea lui P.Lucinski, de-ar fi fost aşa să fie în realitate, n.a.)* întîi în fosta Uniunea Sovietică, apoi în Republica Moldova va rămîne pentru mulți ani înainte în memoria poporului, dar şi al istoriei. În timpurile lui au înflorit privatizarea prin bonuri, tot pe timpul mandatului său au început să activeze nestingherit hoții în lege, o armată întreagă de recidivişti cu experiență acumulată în „Imperiul răului" şi apoi oploşiți pe capul moldovenilor, care-şi iau lumea în cap şi se duc cu miile unde-i duc privirile numai ca să scape de mizerie şi să nu moară de foame. V-o spune un jurist, care nu poate să ştie cît se mai poate răbda asemenea dezmăț politic, economic, social şi, desigur, juridic. În deosebi, juridic.

Bine că măcar ni se oferă dreptul la opinie, la analize, la aprecierea evenimentelor, ce s-au desfăşurat şi se mai desfăşoară în Republica Moldova, în care iată că din nou se bate cu ciocanul şi se taie cu secera cum e de presupus că au fost bătuți şi tăiați buneii şi părinții celora care azi le pare că ne conduc spre viitorul luminos. Totdeauna am afirmat că Basarabia, ca s-o luăm în integritatea ei teritorială, desprinsă de la matca ei naturală, mai întîi în 1812m apoi de la sînul ***Țării noastre, ROMÂNIA*** în anul 1940 prin odiosul Pact Molotov-Ribentrop n-a mai văzut zile bune. Mă miră mult că deportările şi distrugerea preoțimii şi intelectualității autohtone, apoi pîrjolul celui mai distrugător război în istoia omenirii, autorii cărora au fost Împăratul Imperiului Rus (alias Uniunea Sovietică) Iosif Stalin împreună cu schizofrenicul Adolf Hitler, şi anii de foamete cumplită, desproprietărirea forțată şi colectivizarea umilitoare n-au adus un plus de înțelepciune tuturor. Țin minte anii adolescenței, cînd cete de băieți şi fete am venit în capitală să învățăm carte. Erau, desigur, alte timpuri şi astăzi sunt altele. Cu toate acestea atmosfera tensionată şi

coloritul lor nu s-a schimbat, atît că pentru unii dintre noi timpurile au devenit mai grele, am putea zice insuportabile. Pentru alții, însă, timpurile acestea s-au dovedit a fi de aur şi de aur continuă să fie pînă azi.

Ceea ce învățasem la şcoală, adică *„proletari din toate țările,uniți-vă!”,* am continuat să învățăm şi la facultate. Dar ce m-a şocat cel mai mult, în chiar primii ani de studenție e faptul cu cîtă uşurință mulți dintre colegi ***acceptau să fie racolați în instituțiile ultrasecrete*** de urmărire prudentă a celora care nu vorbeau ce era de dorit să vorbească, nu citeau ce li se recomanda să citească şi, culmea, să privească nu încolo unde vor, ci neapărat în direcția indicată. Nu ştiu cum se făcea că teoria internaționalismului proletar era aplicată proporțional în raport cu toate popoarele, dar numai pînă la sîrma ghimpată de pe Prut, cu toate că şi dincolo de această sîrmă se construia comunismul. Şi, din păcate, lucrul acesta nu-l pot înțelege nici pînă azi. Parcă trăim în altă societate, parcă suntem democrați şi ***proeuropeni***, dar... Din păcate, tot ticăloşii au cules roadele revoluției. Dacă înainte vreme totul era sub capsulele secrete, acum acest fenomen pare a fi transparent sau cel puțin vizibil. S-a format deja o nouă clasă politică, cică autohtonă, care în ***marea ei majoritate peste noapte a şi constituit pătura burgheziei compradore***. Îi văd din nou la față pe aşa-zişii patrioți, acei viţeluşi cuminței de la facultate. Deosebirea dintre cei de atunci şi cei de acum e mică de tot. Dacă atunci puneau la cale procese răsunătoare împotriva unor „naționalişti” periculoşi ca al de ***Gh. Ghimpu, A.Şoltoianu, A.Graur ş.a.***, acum organizează atentatul meschin asupra poetului D.Matkovski, diversiunea psihologică făr precedent asupra clasicului literaturii noastre autohtone, Grigore Vieru, asinarea mişelească a Doinei şi Ion Aldea– Teodorovici, a primului primar de Chişinău Nicolae Costin, a scriitoarei – deputat Lidia Istrati, etc. Sunt sigur că despre natrura acestor acțiuni scabroase ale kutrei kagebiste, istoria va afla odată cu înaintarea anilor, dar neapărat, se vor afla autorii.... Astăzi, după anii ce-au trecut . realitatea se schimbă. În avanscenă ***a apărut din nou toată scursura, cutra kaghebistă de altă dată,*** mai completîndu-se cu cadre noi aduse din centrele ruseşti, unde pe parcursul anilor au îndeplinit misiuni speciale ale Moskovei, Kievului. Şi ceea ce este mai cutremurător e că aceşti agenți suprasecreți în anii ceea, din păcate, în defavoarea noastră, au izbutit să pună o temelie trainică platformei destabilizatoare şi antinaționale în Bsarabia. Deja este ştiut cîne s-a infiltrate în Fostul Front popular din Moldova, cine a reuşit să nimicească absoluta majoritatea ale patrioților ce trebuiau să stea în fruntea Mişcării de eliberare națională. Acele perspoane, bine instruite cu misiuni suprasecrete, de a decapita tot ce este național, s-a dovedit a fi bine pregătită şi şi-a jucat rolul destabilizator, de minune. Anume lor le apaține vestita lozincă ***„Cemodan vokzal Rossia!”*** Adică e vorba de o platformă care constituie o pistă de atac împotriva a tot ce este național şi firesc, interesului nostrum. Este evidet, după efectul atins, că Rusia a investit bani enormi în scopurile menționate? Păi, anume, pentru că ***după P.Lucinski în fruntea conducerii noastre a fost plasat un general de miliție, alias securitate,*** un lacheu credincios Kremlinului. Altfel zis, ***un conațional antinațional,*** care să aducă în sca-

unele de conducere pe toate hoiturile comuniste, multe dintre care măcar nu ne vorbesc limba. Exemplu nu e departe, dacă studienm pe unii şovini ruşi infiltraţi în Parlamentul R.Moldova, alde Vadic Mişin, care din principiu nu doreşte să ne vorbească limba. De menţionat că întreaga operaţie a fost efectuată cu success, aplicînd şi antrenînd în ea toată agentura naţională de vocaţie rusească (slavă), mai afiliind la ea, cît nu ar părea de trist, şi agentura prorusească de la Bucureşti. Drept epicentru a servit, serveşte şi va mai servi – cine credeţi? – Ambasada Rusiei şi Ukrainei la Chişinău, adevăratul cuib al şovinilor şi duşmanilor de moarte al românismului basarabean. S-au ivit armate întregi de demagogi, bandiţi cu alură de agenţi economici, o reţea deasă de posturi de televiziune, bănci comerciale, o puzderie de reviste şi ziare, colaboratorii cărora puliază necontenit spaţiul informaţional şi spală creierii oamenilor zi şi noapte. Dacă nu ar fi ca pe timpurile lui I.I.Bodiul, ne-am permite să zicem că-i mai rău. De bună seamă cînd s-a mai pomenit ca în Republica Moldova grupările criminale să crească ca ciupercile după ploaie? Cînd s-a mai întîmplat ca în ţara noastră să se bucure de cea mai mare onoare, prostituatele, hoţii în lege, deputaţi criminali, lideri politici, miniştri şi chiar preşedinţi cu tot cu familiile lor? Uimit şi dezorientat de această întorsătură imprevizibilă, urmăresc şocat cum oameni cu merite mediocre, cu intelect redus la maximum se corcolesc în prezidii, ţin cuvîntări pompoase la televiziune şi radiou şi conduc spre peire o întreagă comunitate. Urmăriţi mediocrităţile, fără nici un merit, care primesc medalii prin decret prezidenţial „Meritul civic" sau alte distincţii. Urmăriţi cum justiţia noastră, care este o corabie naufragiată din cauza manipulărilor comuniste din umbră piedre încontinuu dosarele la CEDO, ca să nu fie nimeni pedepsit pentru acest dezmăţ. Urmăriţi cum institutul de avocatură, de apărare consfinţit prin Legea noastră fundamentală, din cauza lipsei justiţşiei normale, în Republica Moldova, a devenit o cenuşăreasă. Am certitudinea că dacă societatea nu v-a întreprinde măsuri de protecţie corespunzătoare ne aşteaptă zile şi mai grele. Dacă o jumătate de secol şi ceva ne-am plîns că suntem jertfe ale totalitarismului, apoi acum, iată că trebuie să recunoaştem că suntem jertfe ale unei anarhii despotice, ale unei veritabile debandade, mai popular vorbind. Cum veneticii, pupcuriştii, făţarnicii, escrocii, curvele politice ne umileau înainte, aşa şi acum ne umilesc. Cum înainte lichelele cu posturi înalte de conducere îşi duceau şi aduceau odraslele de la şcoli şi grădinţe în maşinile de serviciu, aşa procedează şi în present. Atît că nu ne mai deportează ca înainte vreme, dar las"că s-a găsit el alt procedeu numit autodeportare. E plină Rusia,Ukraina şi întreaga Europă de învăţători, medici, ingineri, pictori, scriitori şi artişti moldoveni. Are loc un exod cu adevărat pustiitor. Ca niciodată satele noastre au rămas fără populaţie activă, fără tineret. Stau bătrînii şi copii şi aşteaptă o bucăţică din Italia, Franţa, Germania, Spania, Portugalia, Israel şi încă de unde? Iar la Chişinău toate magazilenele sunt poluate de vînzători care atunci cînd cei ceva de la ei în româneşte, se strâmbă şi mai că nut e trimit la origine, din motivul că nun e cunosc limba maternă. Intuiesc că ambasada Rusie, Ukrainei, cu acordul tacit al edililor noştri comunişti admit cu bună ştiinţă această diversiune ling-

vistică chiar în inima capitalei noastre Chişinău, în scopul de a avea pe viitor platforma să ceară legiferarea şi modificarea Constituţiei privind declararea a două limbi de stat: rusa şi moldoveneasca. De fapt, să fie revenirea la una singură, la cea rusă. Şi acest lucru este bine ştiut atît de moldoveanul Vladimir Voronin cît şi de rusul Vadim Mişin din Parlament. Probabil că asta este un scop chibzuit şi bine pus la punct. E un adevărat vacuum şi în acest spaţiu gol îşi pune în aplicare Rusia politica sa neocolonialistă. ***Bucurîndu-se de spriginul noii burghezii compradore ruşii (slavii)*** continuă să facă ravagii prin intermediul armatei de cazaci stabilită în Transnistria în 1990, staţionarea a cît vor ei al armatei 14, ca prin agenţii ecopnomici ai Rusiei să „legifereze" privatizarea celor mai importasnte obiecte economice realizate de la 1944 în stînga Nistrului de către sudoarea şi munca moldovenilor... Prin intermediul pîrghjiilor economice (acapararea combinatului metallurgic de la Râbniţa, Centralei termoelectrice de la Kuciurgan, celorlalte uzine industriale de la Tiraspol, Tighina) furate de „copiii Rusiei" nu numai că este ocupat o parte din teritoriul ce ne aparţine, ci Rusia, nu direct ci din umbră, recurge la fel de fel de provocări, practică şantajul, umileşte populaţia din stînga Nistrului şi Tighina, strecoară bande de recidivişti în dreapta rîului şi de acum, aceste bande fură ce a rămas nefurat în Basarabia noastră multpătimită. Iar aleşii noştri politici nu fac nimic decît declaraţii deocheate, acestea nefiind decît nişte opinteli absurde privind soluţionarea diferendului Transnistrean. ***Nu Parlamentul, nu Guvernul ci Comitetul European pentru Drepturile Omului trebuie să ne spună că Transnistria este teritoriul R.Moldova ocupat de Rusia. (!!?).*** Nu îndrăzneşte nimeni să evaluieze şi să spună tranşant care sunt prejudiciile materiale şi morale pricinuite de Rusia Republicii Moldova. La momentul de faţă liderii noştri ale partiduţelor, care sunt copii docili ai Moscovei, se grupează în mod ştiinţific, fac declaraţii pompoase, că vor să cîştige viitorul scrutiny, în scopul de a ne face un trai mai frumos şi mai luminos. Patrioţii de altă dată şi patriotarzii de astăzi au făcut coaliţie cu acei care ne pradă de teamă să nu li se ia averile accumulate pe căi ilicite tot din avutul poporului şi încă mai pretinzînd că ar fi eroi naţionali. Culmea e că ei cred că lumea nu vede ce fac şi speră să mai fie aleşi. Decît ar spera naivităţi, mai bine s-ar dezice de coaliţie, mobilizîndu-şi eforturile împotriva campaniei antiromâneşti desfăşurată de companionii lor sub conducerea Rusiei, Ukrainei. ***Şi-ar mai aminti că odată cu transnistrizarea masivă a Basarabiei mai are ukrainizarea brutală, barbară a populaţiei din Bucovina de Nord şi din Sudul Basarabiei. De cear uita, de ce s-ar preface că nu văd cum acolo elemental lingvistic românesc nu că se şubrizează, ci dispare cu totul.*** În unele localităţi uitate din aceste părţi uitate de Dumnezeu şi de lume, prin procedee paşnice, se desfăşoară un genocid intelectual şi etnic nemaipomenit. ***Constatăm cu regret că nu există alte colţuri în Europa în care procesul de deznaţionalizare şi îndobitocire să fi căpătat asemenea proporţii.*** Nu-i de-a mirării ci-i de-a dreptul o ruşine că o asemenea tragedie a populaţiei româneşti din regiune se petrece în văzul lumii europene, civilizate. Mă întreb unde sunt şalarii, mateii, drucii, larii, care se porniseră odfată împreună să ne aducă redobîndirea valo-

rilor naționale? Ei deja au murit!? De ce iarăşi slavii s-au cățărat peste noi în viața socială, economică? De ce, profitînd de potențialul economic, dobîndit de pe spinarea popoarelor subjugate, dar şi de indiferența lumii civilizate ***şovinii ruşi, ultranaționaliştii ukraineni întreprind în această parte de lume românescă (Bucovina de Nord şi Basarabia de Sud) o adevărată „inteligetă" epurare etnică?*** Conştiente de faptul că se pot isca nemulțumiri, serviciile speciale a Rusiei, Ukrainei recurg la falsificări masive ale istoriei, ***folosind în scopul lor cozile de topor locale, mancurții, cum le zicem noi, profitorii de toate nuanțele.*** Prin contribuția acestor de pe urmă am putea spune că Rusia îndeosebi, a şi reuşit să frîngă în anumită măsură spiritual combative şi conştiința de roman a multor moldoveni. Desigur, că pînă la urmă eliberarea de sub ocupația ruso-slavă vom obțineo, dar, asta nu trebuie să justifice modul de gîndire rusească atît de mult cultivat la noi de chiar noi înşine, mai bine zis de cozile noastre de topor, de diferiți trădători de neam, de oameni lipsiți complet de mîndrie națională că sunt români şi mai ales, de simțul patriotic că Dumnezeu ne-a hărăzit să ne naştem într-o țară cu numele România. Aşa cum francezii au țara lor cu numele Franța, germanii cu Germania, evreii din toată lumea cu Israelul? Doar ne-am născut români şi nimeni nun e-a întrebat cînd s-a petrecut acest lucru.nici ruşii, nici ukrainenii, care, slavă Domnului, au țările lor şi noi nu tindem să le ocupăm o parte din eas, cum o fac ei în Basarabia şi Transnistria.

Tot ***de la ruşi, ukraineni vin şi să răspîndeasc ca picinginea*** alte metehne, între ele evidențiindu-se apariția multitudinea de partiede şi partidițe, care, de obicei, se vrăjmăşesc între ele mai dihai ca forțele rivale într-un război. Încearcă în asemenea condiții să înregistrezi careva succese în soluționarea celor mai arzătoare probleme ale unității naționale. Mă gîndesc cîți ani vor mai trebui să treacă pînă vom dobîndi ieşirea Republicii Moldova din această nouă Uniune Sovietică – Comunitate Statelor Independente. Cînd vom ajunge să ne dezicem de această neutralitate impusă tot de Kremlin? Cît timp vom mai bate pasul pe loc în privința soluționării diferndului transnistrean, dacă am şi uitat cînd au fost stopate tratativele în formatul 5+2, iar negocierile cu Moskova, din partea Transnistriei sunt purtate de aşa numitul preşedinte Igor Smirnov ori de E.Şevciuc, pretinsul preşedinte al sovietului suprem de la Tiraspol, iar din partea Republicii Moldova – ***un paradox de pe culme – aceste tratative sunt purtate de părinții şovinilor locali, Vasili Şova şi Mark Tkaciuk,*** care n-au decît oroare față de tot ce este românesc în teritoriul dintre Nistru şi Prut. Aşa stînd lucrurile, de ce nu ne-am putea aştepta ca în curînd preşedintele V.Voronin să delegheze interesele noastre tizului său din capitala Federației Ruse, Vladimir Jirinovski? Că, pentru cititorul neavizat, vreau să spun, acesta e mai liberal decît toți liberalii de la noi. Vă dați seama, asta v-am servit-o la desert.

Iar dacă e să vorbim la modul serios, la noi se poate întîmpla orice, date fiind semnele întristătoare care arată că mentalitatea majorității conducătoare n-a depăşit încă nivelul anului 1917. Toată lumea merge înainte, noi ca racul, ne cotilim îndărăt, tot promițînd poporului cum o făcea la timpul lor Lenin şi Troțki, fabrici muncito-

rilor, pămînt țăranilor, cîrnați de 2 lei și pîine de 20 kopeici întregului popor. Lumea dosește de ochii noilor civilizații ***monumentele demonice înălțate în cinstea autoproclamaților eliberatori***, iar noi investim milioane pentru revigorarea complecxului memorial dedicat ostașilor sovietici, ba chiar ne aducem partea de contribuție financiară la marcarea aniversărilor operațiunilor militare ce se mai rememorează uneori la ...Brest (Bielorusia)! ***Asta în loc să cerem despăgubiri pentru distrugerea Chişinăului de către armata roşie în 1941 şi 1944.*** Am fi putut muri și să nu știm că nu Rusia este ultimul imperiu de pe glob, ci ... România! dacă la 4 aprilie 2005 nu încredințam al doilea mandat acestei majorități cu mentalitate limitată.

Mult timp nu mă puteam dumiri de ce creştin-democrații noştri, care nu sunt decît ca şi celelalte partide şi partiduțe, nişte simpli descendenți din Frontul Popular creat de Uniunea Scriitorilor în anii de mai grea răstrişte ca acum, zic, de ce aceşti creştini şi încă democrați au trebuit, în acel aprilie de pomină să coaguleze cu această majoritate? Acum mi s-a clarificat. ***„Okazîvaietsea",*** cum se zice pe ***moldovneşte***, neamul nostru nu-i creştin încă din preistorie şi n-a fost încreştinat de Apostolul Andrei cel întîi chemat de Iisus Hristos, cum susțin unii savanți „naționaliști", ci neamul nostru, adică al moldovenilor a fost încreştinat de biserica pravoslavnică rusă. Mai concret, pentru neuitare de ÎPS Alexii al II, Mitropolit al Moscovei şi al întregii Rusii, şi nu aşa de mult, ci în cadrul recentei vizite întreprinse de acesta la Chişinău. Că ştiu că nu de flori de cuc majoritatea conducătoare, cu acceptul tacit al creştin-democraților expulzează din țărişoara lor şi din teritoriile româneşti dăruite de Stalin rss Ukrainene preoții care au cetățenie română. Iar ÎPS Vladimir, Mitropolit al Chişinăului şi încă a întregii Moldove, agent KGB ca şi tizul său, care zice că nu vrea să fie preşedinte al românilor din Basarabia, au pus jurămînt la Kremlin să nu mai admită de azi înainte deschiderea unor parohii ale Mitropoliei Basarababiei, ci exclusiv parohii ale Mitropoliei ruseşti. Iar declarația aceasta, la rîndul ei aşa naivă şi nevinovată cum pare la prima vedere ar putea să însemne nici mai mult, dar nici mai puțin o intenție deocamdată strict secretă a actualei guvernări, de a impune partea cea de aproximativ 82 la sută de români basarabeni să-şi ia tălpăşița de pe pămînturile ei străbune şi să plece cu tot cu doine şi tradiții unde îi vor duce ochii. Şi pentru toate-aceste „opinteli politice" Vladimir Voronin este lins pe cap şi i se anină de către însăşi Alexii II, acest mare şovin rus, la Moscova, cea mai înaltă distincție ortodoxă al bisericii Ruse!... Țin minte că prima dată un sfat le-a dat românilor de la noi tovarăşul Andrei Sangheli, îndată ce devenise Domn prim-ministru, în timpul preşedenției lui Mircea Snegur. Iar cît priveşte vechimea noastră creştinească, savanții în atare materie ar fi putut comite şi o greşeală neavînd de unde să ştie că Lenin a fost primul creştin şi cel mai mare. Cum ni s-a întîmplat să vedem nu mult după ce strada Lenin din Chişinău a fost denumită Ştefan cel Mare şi Sfînt. Nu ştiu cum s-a întîmplat că ploile au şters parțial boiala, iar trecătorii puteau citi „Lenin cel Mare şi Sfînt".

Altfel zise, la bune timpuri am ajuns în perioada asta de luptă de eliberare națională şi independență. Dar am fi putut ajunge la altele şi mai bune. Cu

Vladimirii iştea, de la cel Ulianov-Lenin şi pînă la acest al III-lea preşedinte al Republicii Moldova, nu-i de glumit. Pentru că trebuie să ne gîndim bine ce a vrut să sugereze dînsul cînd a spus că nu-i preşedintele românilor din Basarabia. Are el de gînd să demisioneze şi să ne lase în pace să mai trăim cîte zile ne va da Dumnezeu ori pune la cale expulazarea majorității românești din Basarabia, înlocuind-o cu alte etnii care să-l voteze şi după moarte. Asta zic cu atît mai mult cu cît în asemenea situații a mai fost şi pe timpul lui Snegur şi pe cel a lui Lucinski. De fiecare dată, însă, s-a găsit colac de salvare. În primul caz ne-a salvat congresul cela cu genericul „Casa noastră – Republica Moldova" şi întrarea în CSI. Pe timpul lui P.Lucinski s-a semnat la Odesa un Memorandum mai mult decît umilitor. De data asta care ne va fi salvarea? În această situație moldovenii zic, de obicei, vom trăi şi vom vedea.Totuşi un lucru bun a făcut al II Preşedinte al R.Moldova. În primele luni de guvernare, Domnia şi-a adus aportul prin decapitarea tuturor grupărilor criminale de la noi, îndeosebi prin lichidarea hoților în lege ce stăteau în vîrful piramidelor. Totodată, am înțeles că în acest vacuum (gurile rele spun peste tot) s-a amplasat chiar Domnia sa, alături de feciorul său. Desigur, este o bîrfă, dat fiind că eu ca avocat,jurist, nu pot confirma acest lucru. Cert este, însă, că întreaga Republicaă Moldovă, vorbeşte tot mai mult ca şi despre un fapt împlinit.Sfatul nostru e ca să încetați a vă hrăni cu iluzii că n-o să vă simțiți să spui niciodată adevărul absolut. El este ferecat sub zece lacăte și numai timpul va da răspuns la toate prezentele presupuneri. Şi, în genere, trebuie să fim mai prudenți față de ceea ce afirmăm, fiindcă agenții frontului secret ştiu pe cine să asculte şi pe cine să ila creion. Nu trebuie să uităm ce preț am plătit numai pentru că am cutezat să ne declarăm suveranitatea şi independența. Multe suflete dintre cele mai nobile, floarea Republicii Moldova, am putea zice, dar şi stîlpul ei de sprigin, au fost împuşcate din spate, nu din față în războiul declanşat de Rusia, cu acordul tacin al Ukrainei în 1992. Fabricile și toată tehnica agricolă au fost furate, pămînturile parcelate, de la colhozuri, ocolind stadiul capitalist şi comunist de dezvoltare socială, dacă ne permitem să-l parafrazăm pe acelaş Lenin, țăranii au ajuns nimeni nu ştie unde: în argăție ori direct în sclavie... Cei apți de muncă cîine-cîneşte îşi cîştigă o hrincă de pîine, am spus noi unde. Dar părinții lor și copii minori rămaşi în captivația singurății mor pe un capăt de diferite boli şi mulți dintre ei mor de foame. Exact ca în 1946-1947.

Se zice că avem Constituție şi Declarație de Independență, dar numai pentru ca să aibă ce bate cu piciorul cineva. Avem Parlament şi Guvern, dar mai bine n-am avea. Avem organe de Drept, de ordine şi chiar juridice. Astea da, sunt necesare. Numai sună unul din preşedinți, un deputat sau un ministru şi cel nenorocit, care-şi caută dreptatea este pus la punct de tîlhari şi mafioți.

Eu singur în persoană am avut ocazia să văd şi să aud cum un pus în mod formal în urmărire penală republicană, fiind invitat în biroul unui procuror, nici n-a catadixit să răspundă la întrebările acestuia, declarîndu-i sec şi impertinent,

într-un jargon rusesc, specific recidiviştilor că lui îi sunt în cot procuraturile şi legile justiției moldoveneşti. El are banmi şi asemenea relații că poate să cumpere şi Republica cu tot cu conducerea ei. Fără intelecutalitate, fără cultură, fărpă limbă şi istorie, desigur.

Că multă viclenie e în republica asta a noastră mititică. Alteori ți se pare că toți care ne conduc sunt nişte oameni vicleni, deaceia zic: să cînte jazzul şi în mileniul trei. Da, să cînte tare de să se audă peste mări şi țări.

Basarabia– carte de joc în mînile patrioților şi pseudopatrioților

(cu oameni mici am trăit timpuri mari)

Pentru că mă doare pînă-n mădulare, afirm ca toată lumea că la început a fost Cuvîntul şi Cuvîntul era Dumnezeu, cel care primul L-a rostit – murmurat, semănîndu-l în nemărginiri, înduioşind cu el necuprinsul în aşa măsură, încît acesta n-a putut să mai zacă, rece şi întunecat, cum îl ținea veşnicia şi a început a se înfiora – isca, întîi din propria răceală şi propria întunecime, apoi din haosul înfierbîntat şi luminat haotic, pe urmă toate au evoluat constituindu-se în imagini concrete cum sunt stelele, soarele, pămîntul şi tocmai în ultimul rînd – Omul, care, iarăşi încet le-a conştientizat pe toate, dar foarte repede pe toate le-a uitat, preocupat fiind pînă peste cap nu atît de rostirea, cît mai ales, de scrierea unor cuvinte ce nu l-au mai înduioşat pe nimeni, pînă la urmă nici pe sine însuşi, din care cauză uneori mi se pare, dar foarte des mă înspăimîntă faptul că acum trăim perioada cînd toate au pornit îndărăt, spre nemărginirile reci şi întunecate şi, mai încoace, spre haosul generalizat din pre-pre-istorie. Asta doar cu deosebirea că în societatea noastră basarabeană totul se desfăşoară mult mai simplu...

După mai bine de un deceniu de peregrinări ale românilor basarabeni prin labirinturile întortocheate ale democrației şi independenței statale, iată-ne reveniți la locul, cum zicea marele Sadoveanu, unde nu s-a întîmplat nimic. În capul mesei stau aceiaşi „eliberatori”, care țin să ne mai elibereze o dată prin fărimițare, cum îi zic ei – federalizare. Doar că de această dată par să fie mai vajnici şi mai agresivi, rostesc pe ici-pe colo cîte o calchiere din limba rusă ca să camufleze spriginul moral şi material ce-l primesc de la Moscova. „Cel vrîncean” cade de acord cu „cel ungurean” ca să nu-l omoare pe „cel moldovean”.. Iar în rîndurile intelectualilor basarabeni, exact ca în rîndurile ciobenilor din străvechea baladă, domină o... apatie totală. Apăsați de sărăcia şi mizeria moştenită de la regimul sovietic, măcinați de lăcomia şi setea de profit personal, patrioții, şi mai ales pseudopatrioții, care au trecut prin coridoarele puterii, de cum s-au pricopsit au cedat-o şi acum şofează în maşini de lux. O mare parte din intelectualii oneşti au tăcut, o altă şi mai mare

parte a emigrat în străinătăți şi nu se ştie de vor mai reveni vreodată acasă. Astfel, aspirațiile românilor basarabeni de a se reîntregi în țara lor se tot amînă pentru o perioadă nedeterminată. Adică, şansa ce ne-a deschis-o Dumnezeu în 1989 e ratată deja. Iar vinoveții de acest fapt nu-şi recunosc păcatele făcute, nu se pocăiesc, ci monopolizează ... patriotismul moldovenesc, în speranța deşartă de a mai cîştiga încrederea maselor care pe timpuri i-a învelit în prosoape şi i-au făcut mari şi tari. În loc să facă ceva pentru consolidarea suveranității şi indpendenței cîştigate cu atîtea jertfe, să accelereze mersul reformelor economiei de piață, să atragă investitorii străini, să asigure cu locuri de muncă populația băştinaşă, ei s-au lăsat momiți, duşi de nas de comuniştii deghizați în agrarieni care, fluturîndu-le în față nişte hîrtii numite bonuri patrimoniale, pe din spate au ***prihvatizat*** tot patrimoniul acumulat cu sudoarea frunții oamenilor timp de jumătate de secol. Ați uitat cumva? Iar firea basarabeanului nostru este combativă pînă la un anumit timp. După care se întîmplă nişte miracole uşor de înțeles, dar greu de explicat. Întreg secolul XX a fost ca un malaxor ce a tocat mii şi mii de vieți omeneşti prioritar din rîndurile celor mai buni,. Războaele, foametea (organizată de comunişti) apoi colectivizarea, industrializarea, concentralizarea, pesticizarea, chimizarea aducătoare de moarte... Malaxor poate fi numit şi exodul ce-l trăim în acest început de mileniu, fiindcă nu avem demnitate şi verticalitate, ne este în criză profundă simțul patriotic, care necesita să ne fie reprezentat de către fii națiunii noastre. Pentru eximplificare, să-i luăm la întîmplare pe politicienii Lucinski, Țîu, Eremei sau pe poetul Valerică şi să ne amintim ce au făcut ei pentru consolidarea independenței Republicii Moldova. Nu pot să uit ...1992. Se declanşase conflictul transnistrean, unde ruşii se implicase brutal în treburile tînărului stat moldovenesc, nimicind sute, mii de oameni nevinovați. Hărțuiți economiceşte, buimăciți informațional de mass-media moscovită, nu ne mai rămăsese alt mijloc de a afla adevărul, decît din gura fiilor noştri diplomați de la acea vreme. Țîu deținea funcția de ministru de externe. Atunci călătorea prin țări străine, dar nu l-am auzit odată să facă o declarație dură împotriva politicii banditeşti dusă de ruşi în Transnistria cuprinsă de flăcări. Tot un post de diplomat deținea şi Eremei, dar, la fel, a făcut totul ca să nu-l supere pe Ivan. Această poziție o luase şi Lucinschii şi toți acoliții veniți învățați de la ruşi. Aceştea au fost oameni politici care nu au luat nici o decizie hotărîtoare fără să se consulte cu Moscova. Au dat dovadă de o principialitate fermă. Astăzi, dînşii, în mod fariseic, scriu memorii, se doresc infiltrați pe filele istoriei, în postură de martiri ai acelor vremuri... Apoi anul 1996. Farsă cu alegerile prezidențiale, jucată de Valerică pe banii lui Pekea. După care s-a produs schimbarea ce, cred, încă mulți ani va rămîne neschimbată. Atunci s-a conturat foarte clar esența patrioților: unii s-au avîntat pentru a acapara cît mai mult capital privat şi simțul lor patriotic a căzut în tălpile sandalelor, iar capii politici sunt obsedați de ideia fixă: prin orice mijloace, inclusiv şi prin ignorarea mîndriei naționale, să se mențină cît mai mult la putere. Aspirațiile poporului au rămas doar declarații pe hîrtie. Este necesar a se face o analiză abstractă, referitor

la fiecare „cocoşel” patriotic de la tribunele noastre, începînd cu anii 1990 şi veţi vedea cum s-au pricopsit ei cu fotolii, organizaţii nonguvernamentale, agenţi economici etc. Iar interesele maselor largi sunt şi vor mai fi încă multă vreme complectament ignorate. Cine s-o schimbe: Costică, Grişa sau Sulică? Au încercat, poate, s-o schimbe pretinşii patrioţi atunci, la începutul creării statului?

Atît ţin minte: se prezentau la tribune, unul mai cocoş decît altul şi, cu pieptul umflat, se lustruiau pe dînşii, vorba poetului, dorind să demonstreze nu numai Chişinăului, dar şi Bucureştiului că ei sunt bojicele noastre naţionale! Am încercat de căteva ori să atenţionez (nu poeţii, nu oamenii de creaţie) ci politicienii dintrînşii şi mi-am aprins paiele-n cap pentru toată viaţa. În calitatea mea de jurist, întotdeauna am fost şi sunt convins: dacă aceşti scriitori de profesie stăteau acasă şi se preocupau de treburile lor literare, acum nimeni nu avea nimic cu ei. Legea politicului este dură: dacă porneşti pe făgaşul ei, apoi trebuie să te pătrunzi pînă la os de responsabilitatea pe care ţi-o asumi. Chiar luîndu-se în calcul părerea ex-preşedintelui SUA, John Kennedy, care spunea următoarele: „Problema de a activa în politică constă mai întîi de toate în faptul că îndată obţii duşmani...” Părerea mea este că, activînd în calitate de politician, dorind să înscrii o filă în istoria neamului, mai întîi de toate e necesar a conştientiza că trebuie să fii responsabil. Dar ce fel de responsabilitate au demonstrat ai noştri scriitori Druţă I., Valeriu M., Ion H.,Andrei S. şi încă alţi aleşi de popor, dacă prin declaraţiile lor se dădeau la gard şi ziceau că nu pot face nimic? Ei nu au avut voinţa să realizeze cele ce au declarat. Aflîndu-se în fotolii de mari demnitari, ei afirmau fariseic: „Puterea nu ne aprţine nouă...”. Rezultă, probabil, că Puterea îi aparţinea lui moş Ion de la coarnele plugului, sau (mai mult probabil) demnitarilor care-I dirijau din umbra securiştilor promoscoviţi... Mă întrebam şi mă mai întreb: cine dracul v-a băgat în albia zoioasă a politicii, dacă nu ştiţi a o face, sau aţi făcut-o (precum foarte bine s-a observat) doar în interesul vostru personal, cînd v-aţi pricopsit cu bogăţii, la care cu vreo cîţiva ani pîn-atunci, nici nu visasăţi măcar?!.

Mă gîndesc, – Doamne, iartă-mă dacă greşesc, la mijloc nu-i tocmai lucru curat. Faptele şi evernimentele sunt atît de controversate, sugestive, încît, volens-nolens, te duc la gîndul că acei arătaţi mai sus, dar şi acei care urmează a fi nominalizaţi mai la vale, nu sunt decît un fel de slugă la doi împăraţi, din două împărăţii, dintre care prima ar fi să fie constituită din interesul naţional, românism, limbă, grafie, istoria, cultura noastră, moştenite din moşi-strămoşi, iar a doua ar fi cochetărie muierească în faţa serviciilor secrete ale ***imperialismului velicorus*** ce se ţine scai de noi, ca o rîie, prin românofobia sălbatică şi prin moldovenismul primitiv. Să le punem cap în cap pe aceste fapte şi evenimente ca să vedem dacă ne ajunge minte pentru a le înţelege.

Propun s-o pornim de la „Povara bunătăţii noastre”, care pe timpul lui Ivan era de-un fel, iar în timpul lui Mircea, Pekea şi Vova s-a schimbat tocmai de trei ori! Şi de fiecare dată maiestrul Ion, se pomeneşte în altarul bisericilor cu luimî-

nările aprinse, stînd la brăţet cu primii-miniştri ce-i mai dau nişte bani,fiindcă la Moscova trăind nu mai poate să-i facă. Aviditatea maiestrului după bani este vădită şi chiar scîrboasă. Deşi, hai să facem abstracţie de talentul lui enorm în literatură. Cîndva,maiestrul Alexandru Cosmescu, avîndu-l în vedere pe acest Aiatolah ce vine mereu de la Moscova, cu ravagii de înţelepciune îmi spunea: „El, ca om este fals, contradictoriu, dar ceia ce îl înalţă este că... se sfinţeşte în faţa hîrtiei!" Aşa şi este. Atunci apare întrebarea ce poate fi adresată mai multor oameni de litere:" De ce nu vă ocupaţi serios de literatură, dar vă bagă dracul în politică?" Aşa s-a întîmplat că la momentul de faţă literatura nu se mai plăteşte, iar de existat comod trebuie. Mai ales cînd se ştie cît de comod au activat ei în perioada sovietică, mai cîntîndu-l pe ici colo pe Stalin, Lenin, partidul comunist, dar mai creînd şi opere de valoare. De ce pentru interesul material s-a jertfit cu totala lipsă de demnitate de neam.?.. Cam greluţă şi, totodată, uşurică povară, dacă timp de mai bine de 20 de ani se ţine pe-un gheb, iar în timp de puţin mai mult de două cincinale sovietice este mutată pe încă trei. Logic, vine întrebarea: cite gheburi să aibă românul moldovean cel bun şi răbdător?

Acum să urcăm în „munţii latiniei" ca să culegem pentru aniversarea de 60 de ani ai lui Vezir Piatră Licurici nu un buchet de flori de munte, ci o sarcină de trandafiri (de la Constatin Munteanu citire) roşii ca drapelul uniunii sovietice, căruia omagiatul i-a slujit şi îl mai sluijeşte cu toată viclenia ce-l caracterizează. Se zice că în timpul mesei celei mari, Bardul nostru cel cu milionul de trandafiri, stînd chiar în dreapta tatălui stagnării moldoveneşti a ridicat paharul şi a rostit solemn: „Sunt fericit că n-acîntat păunii..." Iar îmi vine o întrebare logică: dacă n-a cîntat păunii, la ce i-ar fi trebuit să corcolească cocoşii şi cioroii?

Anume compromisul, comportamentul duplicitar şi aplicarea, pe scară largă şi de lungă durată a aşa-numitelor standarde duble ne-au jucat întotdeauna festa, ruinîndu-ne încetişor, oarecum pe neobservate, temeliile.

Apropo de cocoş. Fanfaron din născare, el l-a întrecut cu mult pe cel care a încercat să înlocuiască Mioriţa din baladă cu meii chirilici. Dar ca să-i reuşească, în 1996, a lăsat de baltă şi condeiul şi hîrtia, mobilizîndu-se, cu o armată întreagă de spriginitori de pe ambele maluri ale Prutului, la răsturnarea lui Mircică, care n-a rezistat presiunii studenţilor şi corpului didactic din instituţiile de învăţămînt superior după care, a recunoscut, în sfîrşit, că numele adevărat al limbii moldoveneşti este limba română. De pe obrajii lui cărnoşi curgeau şiroaie de sudoare, ochii îi scînteiau de emoţii colosale, cînd recunoştea acest lucru la televizor, fiind conştient că această informaţie va fi băgată în seamă de către satrapii de la Kremlin, care n-au putut să i-o erte...Tot la acea vreme, el l-a adus în locul lui pe Pekea care va şti ce şi cum să facă pentru a nu admite „românizarea moldovenilor". Iar dacă nu va reuşi el, va pregăti din timp terenul nu pentru comuniştii reformatori, cum au fost agrarienii, ci pentru cei conservatori care sunt curat stalinişti şi-i vor rusifica de o mie de ori pe moldoveni.

Nu dubioase, ci de-a dreptul miraculoase mi se par schimbările de fețe ale cîtorva alți Feți-frumoşi ai neamului de oameni trăitori în teritoriul dintre Nistru şi Prut, că nici nu mă duce capul cum să mai numesc acest neam după ce Parlamentul majoritar comunist a aprobat „Concepția politicii naționale de stat a R.Moldova". Să-i numeşti români pe verişorii Dinu şi Viorel, pe amicul lor nedespărțit Selvestru, pe prietenii prietenilor lor Valeriu R. şi Ion ***Sancio Pansa***? Nu pot. „Concepția" în cauză, promulgată de Preşedintele Vova Buliharin, i-a scos pe românii basarabeni în afara legii, i-a declarat...duşmani ai statalității, pasibili de „neutralizare politică şi juridică". Nu pot, pentru că fețele respective, prin activitate prodigioasă şi de lungă durată, au propagat neobosit, mai îndemnînd şi pe alții–nu oameni de rind, ci savanți şi scriitori, să le țină hangul în propagarea moldovenismului provincial. Să-i numesc moldoveni? Iarăşi nu pot, iară mă tem. Pentru că toți ca unul şi-au trimis odraslele să facă carte în Țară – la Iaşi, la Bucureşti şi indiferent dacă s-au întors ei înapoi ori nu, cunosc mai bine decît părinții de ce naționalitate sunt. Să-i numesc eu moldoveni şi să mă pomenesc mai prost decît ce-i care i-au zămislit crăpa-le-ar buhu! Aşa cum nu înțelegeți voi, domnilor țărani, cum de obicei careva preferă să-şi ieie peste picior cititorii, aşa nici eu nu înțeleg, cărui împărat slujesc aceşti prertinşi scriitori şi publicişti basarabeni. Ci poate că nici nu împăratului slujesc, ci „sacului cu bani", vorba satrapului V.Lenin. Lucrul respectiv ar fi de înțeles, dacă n-am şti şi nu i-am fi văzut cu ochii proprii pe toți aceşti inşi, dar absolut pe toți, ce-i drept în timpuri mai liniştite, lucrînd pînă şi cu picioarele pe mesele din birourile de la Uniunea Scriitorilor ale hebdomadarului „Literatura şi arta". Unul mai barosan, zis Mircică Bunătate (reprezentant clasic al agenturii kagebiste de la Chişinău în perioada sovietică!), dar tot bun prieten de-al prietenilor pomeniți, a fost printre primii, dacă nu chiar primul care, încă pe cînd Mircea Druc era prim-ministru, l-a încolțit cu un articol publicat în „Literatura şi arta" pe Vezir Piatră Licurici. L-a încolțit atuncea rău, învinuindu-l de multe de toate, dar pe urmă...şi aşa mai departe.

Unul din veteranii literaturii noastre, mai în glumă mai în serios ne sfătuie să le spunem Gioni acestor „Patrioți". Ei bine, am face-o, dacă, acum cîțiva ani, n-am fi citit un interviu kilometric realizat de respectivul veteran cu Vezirul, spunîndu-i nu carecumva şmechereşte ori în glumă, ci curat scris negru pe alb să nu uite viitorimea că se crede nestrămutat în steaua politicianului Licurici. Deci, mai stați cu dînşii la stele, domnilor țărani! Mai stați şi fiți liniştiți, căci acest Gioni, este modern în literatură pentru toate generațiile de tineri care au existat de la vremea cînd el umbla fără chiloței şi, la timpurile de apus pe care le mai trăieşte...

Înțelepții din toate timpurile au susținut că totul e bun ce nu întrece măsura. Mai mult, morala antică, preconiza măsura ca pe unul din principiile ei fundamentale. La noi, pare că măsura atît de mult apreciată în antichitate de aceea a şi fost depăşită, pentru că ne-am lăsat prea uşor influiențați de principii morale asiatice, aduse şi implimentate de puhoaiele venetice.

Pentru că mă doare pînă-n mădulare, nu pot să nu afirm ca toată lumea că trădarea interesului național de către o parte a intelectualității noastre, inclusiv de creație, s-a făcut pe fundalul sărăcirii catastrofale a majorității populației atît de la orașe, cît, mai ales, din localitățile rurale.Am ajuns şi noi la situația Rusiei, din anii victorioşi ai puterii sovietice, cînd populația din sute şi mii de sate şi-au părăsit locurile de trai, invadînd republicile unionale, declarîndu-le azi (Transnistria noastră) pămînt rusesc istoric, strămoşesc... Moldovenii, desigur, nu vor ocupa țări şi continente, că nu-s ruşi, dar îşi vor pierde țara străbună, măcinată de dorul baştinei şi al mormintelor strămoşilor.

Exodul în masă al populației rurale abia a început, dar satele noastre deja sunt pustii. Evident, acest lucru convine de minune conducerii comuniste actuale. Dar şi cozilor de topor locale, destul de numeroase. Dacă astăzi mulți dintre acestea, ar fi să fie supuşi unei anchete serioase, am dovedi că nu se deosebesc prin nimic nici de găşculițele afiliate la numeroasele partide create de securitate, nici chiar de faimoasele clanuri...ale „hoților în lege". Sunt probe indubitabile care confirmă fără putință de tăgadă că majoritatea intelectualilor ajunşi la putere s-au înfruptat copios pînă şi din aşa-numitele ajutoare materiale ce ne soseau de la ruşi, americani, francezi, germani şi chiar de la frații de dincolo de Prut. Nu face să scăpăm din vedere nici fenomenul legăturilor de rubedenie care include neapărat soțiile, copiii, ginerii, cumetrii, cumnații, cumnatele şi încă rudele şi prietenii acestora... Ne-am putea mîndri că oameni de-ai noştri, patrioți get-beget al neamului, cum se zice, au ajuns să ne reprezinte în organizații unde se plătesc salarii neimpozabile, în corpuri diplomatice din țările străine etc... Însă, constatînd faptul că toate aceste cadre au ajuns unde au ajuns nu grație profesionismului şi capacităților, ne simțim oarecum indignați, umiliți şi nu de invidie, cum se afirmă, ci de convingerea că ei acolo, ca şi părinții lor aici, nu apără interesele noastre, ci doar cele personale, mai făcînd „aport cum pot", vorba fabulei lui A.Donici, serviciilor secrete ruseşti, care se simt la noi mai bine, decît acasă la dînsele.

Dacă se întîmplă cumva să-i prinzi în flagrant şi să le dovedeşti curat că sunt pseudopatrioți, că, prin activitatea lor, aduc apă la moara ocupanților, ei stîrnesc vînturi năprasnice, atacîndu-te vehement în emisiunile de radio şi televiziune, în paginile ziarelor ce le stau la îndemînă, dar şi în comisiile şi consiliile în care tot numai ei au acces. Arhiblînzi şi tacticoşi în aparență, în realitate ei sunt mai necruțători decît talibanii, te atacă şi te bombardează ca adevărați terorişti, ridică cinismul şi falsul la rang de argument şi te bat, şi te bat, şi te bat. Te bat ei, umilindu-te, te bat prietenii lor, izolîndu-te, şi te bat prietenii prietenilor lor, omorîndu-te. Tactica asta de a activa împotriva realizării idealurilor naționale, pe furiş, camuflat, mi se pare mai periculoasă şi mai păguboasă decît cea deschisă promovată de rinocerul națiunii noastre cu sulă în frunte Bazily Kstati sau de către Gheorghe Mazilu, Gheorghe Madan şi &. Altfel zis, vina cea mare pentru faptul că Basarabia pare azi un teritoriu mort cu mai bine de un milion din fiii ei

credincioşi plecaţi de-acasă ca să nu moară de foame, iar ocupanţii o hărţuiesc în încercarea de a o federaliza ori de a o regionaliza, zic vina cea mare pentru tragedia de proporţii prin care trecem, o poartă nu atît duşmanii declaraţi, cît „prietenii noştri" pe nedrept idolatrizaţi. Cred, sunt convins, că în cele din urmă, istoria va fi nevoită să recunoască şi să fixezeze pe răbojul ei: Basarabia a avut parte de timpuri mari, dar şi-a ratat destinul pentru că bărbaţii ei au fost prea mici. **A fost momentul Timpurilor mari, dar oamenii s-au dovedit a fi extrem de mici!**

Nu cumva, Doamne fereşte, să se creadă că suntem completamente văduviţi de patrioţi, că suntem totalmente dominaţi de mancurţi şi de cozile de topor. Citiţi istoria enciclopedică a neamului întitulată „Basarabia necunoscută" de Yurie Colesnic şi veţi vedea ce buchet de adevăraţi patrioţi a avut Basarabia pe parcursul anilor de ocupaţie rusească. Întrebarea e că cine-şi aminteşte de ei afară de Yurie Colesnic? Cine îşi aminteşte. şi mai ales, cine pomeneşte efortul depus pe altarul deşteptării naţionale de scriitorii Mihail Garaz, Lidia Istrati, Gheorghe Ghimpu, I.C.Ciobanu? Unde-s cuvintele de apreciere pe care le merită din plin Alexei Marinat,Vasile Vasilache, Petru Cărare, Nicolae Rusu...Regret şi mă doare faptul că n-am timp şi spaţiu să pun în faţa cititorilor o listă mai completă a scriitorilor vii şi morţi, dar adevăraţi patrioţi, care, dacă nu li s-ar fi pus şi dacă nu li s-ar pune atîtea piedici, obstacole văzute şi nevăzute de către prietenii lor falşi, n-am fi ajuns unde am ajuns.

Mă înspăimînt cînd constat că, de fapt, Basarabia aproape că nu ne mai aparţine. Acest „picior de plai „al Ţării e ocupat şi spiritual, şi politic, şi economic, şi geographic, de către străini. Străinii ne dictează totul, intimidîndu-ne, înjosîndu-ne, umilindu-ne cu ajutorul cozilor de topor locale şi noi tăcem. Cred că poporul român din Basarabia trece printr-o criză care depăşeşte toate crizele prin care i-a fost să treacă de la 1812 încoace. Şi teamă mi-i, că acest lucru se întîmplă inclusiv din cauza oamenilor cuvîntului. Nu e vorba de cuvîntul pe care-l scriu, ci de acel pe care-l rostesc şoptit la urechile duşmanilor. De dragul a trei bănuţi ei părăsesc dragostea de Ţară, dragostea dintîi, cum scriu cărţile sfinte. De dragul comodităţii momentane ei vînd cununa vieţii eterne. Şi lucrul acesta, mîrşav şi murdar, cum ziceam, mă doare. Mă doare pînă-n mădulare.

***

Poartă oare germanii vina lui Ribbentrop?

În anul 1918, Sfatul Ţării a restabilit adevărul istoric, smulgînd Basarabia din ghearele Imperiului Rus. În anii ulteriori, Germania, care participase la prima conflagraţie mondială din Europa a recunoscut integritatea României în frontierele pămînturilor strămoşeşti reunificate. Dar, în 1939, aceiaşi Germanie, a intrat în cîrdăşie cu Rusia iscălind pactul cunoscut în istorie sub denumirea Molotov-Ribbentrop, prin

care Basarabia şi Bucovina de Nord au fost rupte de la Țară şi înstrăinate. De atunci au trecut mulți ani şi, se pare că totul s-a uitat. În consecință românii basarabeni au ajuns în groapa mizeriei. Majoritatea germanilor idee nu au unde se află Basarabia, Bucovina de Nord. Ei nici nu-şi dau seama că, în 1939, au săvîrşit o mare crimă față de români.E o crimă latentă, pe care germanii contemporani, continuă s-o tolereze împreună cu ruşii. Germanii se complac în propriile lor realizări. Ei sunt puternici economic, poartă imaginea unui etalon al culturii universale. Lumea trăieşte şi va trăi impresionată de marile talente ale lui Gheote, Haine, Bah, Şiller... Grandioasele realizări în plan uman plasează acest popor în elita culturală a lumii. Cu toate-acestea, acest popor civilizat, printr-un miracol sumbru a supus multiple popoare de pe planeta noastră unor distrugeri colosale. În secolul trecut, anume politicienii Germaniei şi-a bătut joc de popoarele Europei, subjugîndu-le. Şi, dacă în urma încăierării a două popoare avare şi hrăpărețe precum sunt ruşii şi germanii, multe dintre neamuri s-au izbăvit de ei, în mijlocul Europei, România rămîne o țară neajutorată, nesusținută de către corpul diplomatic mondial, pentru a-şi redobîndi teritoriile răpite. Germania se face a nu observa starea lucrurilor.Dar, precum se ştie, istoria, neapărat revine la acele greşeli comise odată.Trezeşte doar adînca nedumerire, cum un popor, cu reprezentanți lucizi, de care mereu posedă Germania, pot tolera situația. De ce Germania ignorează acest lucru? De ce nici politicienii basarabeni, nu încearcă să le spună pretențiile, adevărul călcat de istorie în picioare? Poate la această întrebare ritorică există explicația momentului. Republica Moldova a coborît prea mult în mizeria timpului şi, pentru a redresa cît de cît situația, politicienii noştri umblă cu mîinile întinse, cerşind ajutor de la țările dezvoltate, acceptînd orice înjosire şi compromis. Moldovenii totdeauna au avut mai mare grijă ca să nu-l supere pe Ivan, decît ca propriul popor să-şi păstreze mîndria de neam şi istorie. Se pare că politicienii noştri au mare grijă să nu-l supere nici pe Hans sau Adolf...Dar care este atitudinea intelectualității germanie? Oare un popor cult, civilizat să nu cunoască durerea, necazul românilor basarabeni? Iar dacă o cunosc atunci, de ce nu ne ajută să ne izbăvim de ea? Oare noi, românii basarabeni, cerînd revendicarea pactului Molotov-Ribbentrop, cerem ceea ce nu ne aparține? Poporul german, nu doreşte să repare greşelile comise. Ori germanii şi toată Europa modernă crede că această pată ruşinoasă pentru Patria mea, comisă de una dintre cele mai civilizate națiuni ale lumii, nu există? Sau poate nu avem dreptul ca să ne adresăm germanilor cu o asemenea întrebare? Părerea mea este, că o asemenea problemă există şi va exista atîta timp, cît nepoții şi strănepoții lui Hitler şi Ribbentrop, nu vor depune eforturile cuvenite, asiciindu-i şi pe discipolii lui Molotov şi al întregii Rusii ca să repare greşelile istorice comise față de patria mea, România. Aş dori ca germanii să ştie că şi la Chişinău este un cimitir unde-şi zac osemintele de veci confrații lor şi ei, la fel aşteaptă această dreptate istorică. Pe lespedea de granit al acestui loc sacru este scris cu sîngele istoriei în limbile română şi germană: „În acest cimitir odihnesc ostaşi germani căzuți în războiul 1939-1945. Amintiți-vă de ei şi de victimile tuturor războaielor. Soarta lor ne îndeamnă la împăcare”. Cine, dacă nu nemții se slăvesc prin dragostea lor față de dreptate şi ordine istorică?

Colonia morților de frica

„Ai noştri tineri la Paris învață
La gît cravatei cum se leagă nodul,
Ş-apoi ni vin de fericesc norodul
Cu chipul lor isteț de oaie creață.”

(*M.Eminescu*)

Ne plîngem mereu de soarta grea, de sărăcie, de mizerie. Dar ce face fiecare dintre noi pentru a ne exprima revolta față de voluntarismul şi dezmațul politic, îndeosebi față de frații noştri de peste Prut; despre diversiunile cutrei kagebiste față de tot ce este național şi românesc în țară şi în diasporele din jurul Patiei noastre? Nu facem aproape nimic. Mă gîndesc bunăoară că în Chişinău, conform datelor statistice sunt peste 50 de mii de studenți! Apoi cîți studenți avem la Bălți, Cahul, Tiraspol, Tighina, Soroca... Toți ştiutori de carte, toți cunoscători mai mult sau mai puțin al istoriei neamului. De presupus că toți visează adevăr şi dreptate. A visa e bine, nu zic nu, dar a face ceva pentru stabilirea adevărului şi dreptății ar fi şi mai bine. De ce zic aşa? Pentru că, deocamdată, am impresia că această armată de tineri şi tinere nici de gînd nu are să „ia nemurirea prin asalt” cum zicea poetul. Nu observăm nici o mişcare, nici o activitate din partea lor. Rumeni, rumene, grăsuleni, grăsulene, plini de sine şi plini de bani primiți de la mămica şi tăticul, care se spetesc prin străinăți unde se spetesc, lucrînd la negru. Iar odraslele lor zi de zi la Chişinău (*şi în alte oraşe din Moldova*) fac studii, apoi seară de seară pierd timpul prin baruri şi cafenele. Nici o inițiativă, nici o discuție normală pe marginea problemelor noastre naționale, care se sufocă de parcă acestea nici n-ar exista. S-a umplut capitala de bandiți, tîlhari studenți, e bogată urbea noastră cu prostituate, iar internetul geme cu saitul ce îşi propun serviciile, atît din partea junelor cît şi ale judeselor, numai pentru ca să abțină plăcerile vieții, un ban adaos şi un sponsor.Văzînd aşa ceva mă cuprinde ruşinea pentru studențimea noastră. E o masă amorfă, puturoasă, consumistă şi plină de ***curvisme***. Se pare că unicul domeniu ce o amuză ei sunt concursurile de cîntece şi dansuri. Cineva zicea cîndva: „Vă devem bine picioarele cum dansați, dar arătați-ne şi capul.” Deseori vorbim despre frații noştri, inclusiv de copiii din Transnistria, despre situația în care i-au pomenit ocupanții ruşi şi ukraineni. Realitataea batjocoritoare privind rusificarea şi ucraiinizarea de peste Nistru, apoi din Sudul Basarabia şi Buicovina de Nord, regiunea Transcarpatică este contrara tuturor legilor internaționale. Şi politicienii noştri de la Chişinău manifestă o impotență politică uimitoare. Şi noi, de la Chişinău, neavînd nici o forță de ajutor le plîngem de minlă. Dar ce, îndeosebi tinerii de-acolo, de pe teren, ca să opună vreo rezistență, să protesteze? Nu fac nimic, absolut nimic. Se tem, mor de frică de Ivan şi de Taras Buliba! Avem adevărate colonii ale morților de frică în per-

soana majorității tinerilor români de la Chişinău, Tighina, Tiraspoil, Bălți, Cahul, Ismail, Cernăuți... Avem tot temeiul să-i deplingem pe cei de la Cernăuți şi pe cei de la Ismail. Dar ce fac ei pentru libertatea lor, pentru a-şi păstra cu destoinicie verticalitatea, de a păstra limba română, obiceiurile, mîndria istorică de român? Absolut sau aproape nimic. Cum zic bătrînii, putori şi mai mult nimic! Fiecare se gindeste şi chiteşte cum sa obtina o bursă in strainatate, să devină membru al vreunui partiduț sau ale unei organizații nonguvernamentale *(de ocrotirea cîinilor, femeilor gravide pe jumătate, răspîndirea soarelui pe lanuri etc...)*finanțate de peste hotare, organizații în care ca de obicei se vorbesc multe se planuiesc multe şi cam atît. Adică cu atît ne alegem.Efectul ONGeurilor, în marea majoritate este zero. Dacă nu murim de foame, murim de frică. Am ajuns de rîsul lumii. Spații de o frumusețe nemaipomenită, teritorii întinse între Prut şi Nistru, de la Naslavcea la Giurgiuleşti, dar şi cele din vecinătatea imediată, furate de străini nu mai par să fie „gură de rai" cum zicea ciobanul din baladă ci adevărate colonii ale morților de frică. E uimitor să vezi să vezi cu cîtă uşurință unii dintre „ai noştri tineri" se lasă a fi ruşi, ukraineni, găgăuziți...Iar cînd te gîndeşti că jenerația studenților de azi e cea care provine, continuînd generațiile care acum 15-17 ani aducea acasă, prin muncă şi prin jertfe scrisul latin, limba maternă, istoria cea adevărată, suveranitatea şi independența chiar că te apucă frica.

Întreb studențimea noastră amorfă şi anihilată: oare cît o să mai muriți de frică, fraților?! Mult aş dori ca ei să nu mă lase cu simțămîntul de tristețe şi ruşine față de ei.... Doar nu prin putoroşenie, indiferență şi frică se clădeşte o epocă!

PaulCarpen este încă tînăr, energic. Opera lui musteşte de o bază factorlogică conceretă, se vede o muncă asiduă. Tinerețea îl impune să mai scrie şi numele lui, neapărat va deveni cu timpul un nume demn de încredere şoi nemuriere. Aşa să îl ajute Dumnezeu. Doar Paul Carpen este prietenul meu, care făurteşte Țara.

Călăii

Oricît ar părea de paradoxal, în Republica Moldova există profesiunea de... ***CĂLĂU***, exercitată de colaboratorii operativi de poliție din cadrul Ministerului de Interne în raport cu cetățenii certați sau bănuți a fi certați cu legea. Cele descrise, care se desfăşoară ca un ritu al în unele secții de poliție din republică şi penitenciare, pentru Procuratura Generală, pentru toți avocații nu mai constituie un secret... Am ocazia să tot ascult mărturisiri îngrozitoare despre torturi la care au fost supuse zeci de persoane în penitenciarele din Republica Moldova. N-am cutezat însă să obțin probe de acest gen de la vreun colaborator operativ de poliție, fiindcă aceştia au regula lor sacramentală: torturează, umileşte, „țineți gura". Este adevărat că uneori, pe undeva, se porneşte şi câte o acțiune penală împotriva acestor călăi, dar Procuratura Generală a Republicii Moldova nu prea doreşte să recunoască faptul

că, în subsolurile poliției tortura este aplicată cu regularitate şi constituie o modalitate indispensabilă de depistare a infracțiunilor, deşi torturile, conform legilor naționale şi internaționale, sunt categoric interzise şi condamnate. Articolul 3 al Convenției Europene a Drepturilor Omului stipulează: „Nimeni nu poate fi supus torturii, unui tratament inuman sau degradant şi nici pedepselor". Acelaşi lucru este menționat şi în Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York pe 10 decembrie 1948, la care Republica Moldova a aderat la 28 iunie 1990. Realitatea crudă din statul nostru este însă contrară oricăror norme internaționale, fiindcă în birourile polițieneşti aceste legi de cele mai multe ori sunt încălcate brutal. Polițişti tineri, în scurte negre, tunşi chilug, cu pozele odraslelor şi ale soțiilor aşezate sub sticlele de pe mesele de serviciu, sunt chemați să descopere infracțiuni. Majoritatea lor sunt oameni bine pregătiți din punct de vedere profesional, care ştiu să contribuie substanțial la descoperirea multor fărădelegi, fapt pentru care trebuie să le fim recunoscători. Avem exemple de eroism, cînd polițiştii se sacrifică în numele legii. Mai jos însă am dori să ne referim la o serie de cazuri de tortură de care se fac vinovați chiar colaboratorii de poliție, care, contrar tuturor legilor umane, îşi desfăşoară „activitatea" cu cagule pe chip, ținându-i pe reținuți într-un mediu atât de insalubru, încât nici porcinele n-ar rezista, între colonii de şobolani şi în întuneric deplin. Imediat ce un cetățean este reținut, fiind bănuit de comiterea unei infracțiuni, începe aşa-zisa „prelucrare". Prima cale de tortură constă în exercitarea unor presiuni psihologice greu de imaginat. Polițiştii preiau roluri de procurori, judecători, avocați. Îl şantajează, îl umilesc pe bietul om, amenințându-l că va putrezi în celulă, că nu va mai vedea soarele, că pentru faptele sale merită să fie împuşcat, iar dacă-şi va recunoaşte vina pe deplin, va fi eliberat îndată, putând pleca acasă la soție şi copii... Astfel cel reținut ajunge să nu mai ştie pe ce lume se află. În primele nopți de arest acestuia nu i se permite să doarmă, spunîndu-i-se: „În libertate vei bea ceai şi vei mânca pâine cu unt, iar aici va trebui să suferi, ca să-ți dai seama unde ai nimerit..." E faza când încep bătăile, inițial cu pumnii şi picioarele, unde se nimereşte... În ianuarie 2004, angajându-mă să acord asistență juridică reținutului I.Vărguța din Sectorul de Poliție Ciocana al capitalei, mergând într-o zi la locul de detenție al acestuia, am rămas şocat. Arestatul era numai vânătăi, având mandibula dezbătută şi reuşind cu greu să-mi spună: „M-au bătut două nopți la rând. Se vedea urme de sânge prin tot biroul. Polițiştii mă puneau să le şterg podeaua cu scurta, care mai apoi a fost aruncată la gunoi... N-am mai putut suporta loviturile bestiale ale polițiştilor şi, cu cătuşe la mâini, am sărit prin fereastră în stradă de la etajul trei, cu gând să mă sinucid, pentru că nu mai puteam să rabd batjocurile lor..." Am înaintat imediat (era în luna ianuarie) două petiții: la Procuratura sectorului, sesizând fărădelegea şi cerând ca în privința lui I.Vărguța să fie efectuată o expertiză medico-legală şi traşi la răspundere penală polițiştii vinovați.... Răspunsul la interpelare l-am primit... abia la 26 aprilie 2004 (peste trei luni!), în care Procuratura, respingând efectuarea unei expertize medico-legale m-a informat că cele descrise

în petiție ... n-au avut loc. În cazul dat, trebuia chiar să mă „bucur” că Procuratura şi-a onorat obligația şi mi-a răspuns, căci, de cele mai multe ori, petițiile de acest gen ale avocaților sunt pur şi simplu ignorate. C-am aceeaşi atitudine, când inculpatul declară că şi-a recunoscut vina în urma torturilor, a presiunilor, o are şi instanța de judecată... Şi aici suntem neputincioşi, deoarece Ministerul de Interne nu este interesat să fie cunoscute asemenea fapte reprobabile, intrate în obişnuința colaboratorilor săi...

Din păcate, profesia de ... călău mai este actuală. Cei pe care îi apăr în instanță îmi spun că „debutul” unei torturi constă dintr-o serie crîncenă de pumni şi de picioare, de aşa manieră, încît arestatului i se pricinuiesc dureri crunte, i se frâng coastele, i se fracturează rădăcina nasului ş.a.m.d. Apoi i se pot înfige ace sub unghii... Şi ca pătimitul să nu-şi exterioreze durerile prin țipete şi vaiete disperate, polițiştii au pregătită din timp o mască de gaze, pe care, în caz de necesitate, i-o aplică cu forța pe față. Cel arestat, dacă nu-şi recunoaşte vina, poate fi legat în toiul verii cu mâinile de gratiile ferestrei, dezbrăcat cu pielea şi lăsat să fie pişcat de țânțari toată noaptea, sau băgat într-o celulă în care se împrăştie clor, podeaua stropindu-se cu apă, ca omul să se sufoce...

A doua zi, cînd avocatul vine în celula reținutului, acesta desluşeşte o arătare de om cu fața ca tăciunele, umflată şi cu ochii vineți, înfundați în orbite, care tremură din toate încheieturile, nu poate bea, nu poate mînca, abia de scoate câteva cuvinte fără şir. Apoi află că acest necăjit „a izbutit” să facă o declarație în scris prin care îşi asumă toate învinuirile ce i s-au impus. Aceste declarații, dobîndite de către polițişti prin intermediul torturii, vor servi ulterior drept materiale probante la formularea şi pronunțarea sentinței. Întru lămurirea celor ce s-au întîmplat în privința stării fizice a inculpatului, avocatul, precum am mai amintit, roagă medicii să-i prezinte rezultatele expertizei medico-legale, pe care, desigur, le poate primi (dacă acest medic nu are o altă indicație, tot de la polițişti), dar nu mai devreme decît peste două-trei săptămîni, cînd o mare parte din leziuni se cicatrizează şi starea omului revine parțial la normal. Zadarnică se dovedeşte şi încercarea avocatului de a obține de la medic cel puțin respectarea legii, dacă nu şi a jurămîntului lui Hipocrat. De obicei, medicii angajați pe lîngă penitenciare dau de înțeles că se află în subordinea administrației, care în orice moment poate să-i lase fără de serviciu.

Pentru a smulge mărturisirea dorită, față de invinuit se poate aplica şi un soi de tortură relativ nouă, numită sugestiv – TELEFONUL. Metoda nu e însă chiar atât de originală, fiind folosită masiv, în 1992 şi ulterior, de către cazacii smirnovişti împotriva prizonierilor capturați din rîndurile luptătorilor pentru integritatea Republicii Moldova, inclusiv în cazul grupului Ilaşcu. Aici e momentul să amintesc de bestialitatea cazacilor ruşi față de săteanul meu Vasile al lui moş Petrea Purice, la Tighina, în1992. Acestuia, după ce au fost prins de ocupanți, i s-a scrijelat o cruce adâncă pe frunte, apoi a fost răstignit pe cruce ca Iisus

Hristos... Iar Telefonul constă în următoarea metodă de schingiuire: de mâinile sau de picioarele reținutului sunt legate două fire ale căror capete sunt conectate la o sursă de curent electric. Executorul polițist pune apoi în mişcare o manetă prin care se reglează nivelul tensiunii electrice. Persoana electrocutată devine o jucărie care, cuprinsă de convulsii, se zvărcoleşte până-şi pierde cunoştința. După aceasta „bravii" colaboratori o stropesc cu apă şi, când oropsitul dă iarăşi semne de viață, polițiştii încep a răcni isteric şi a-i cere să-şi recunoască vina. De la acest fel de tortură nu rămîn amprente şi, oricît de convingător s-ar plînge persoana maltratată, nici un medic legist nu va putea depista semne de electrocutare. Or, cea mai răspândită metodă de tortură pe care o aplică polițiştii față de deținuți este Morişca sau Rîndunica (de la rusescul Lastocika). Arestatul este legat ghem de mîini şi de picioare şi atârnat cu capul în jos de o rangă, de o bară de fier. Apoi această rangă cu omul atârnat de ea este instalată cu capetele sprijinite de două mese. Aflîndu-se într-o asemenea poziție, omul legat, spânzurând cu capul în jos, este fi lovit crunt cu bastonul polițienesc peste corp, unde se nimereşte: îndeosebi peste tălpi şi fese. În funcție de caz, „operativii" pot urca pe spatele celui legat rîndunică, pentru a-i spori greutatea, producîndu-i astfel dureri insuportabile în şira spinării. În tot acest timp încarceratului i se ordonă soldățeşte să-şi recunoască vina de care e bănuit, în caz contrar, este amenințat cu moartea, şantajat ş.a.m.d. Atâta timp cât nu se obține „rezultatul dorit", polițiştii îl vor ține pe bănuit spînzurat cu capul în jos pînă îşi va pierde cunoştința.

O mai veche tortură aplicată celor certați cu legea o constituie Scîndurelele. Sub scîndurele, sunt aşezate mai întâi nişte bucăți de pufoaică sau de alt material moale, pentru a nu lăsa urme de lovituri ori ale altor semne, pe spate şi pe piept, în regiunea plămînilor, rinichilor, ficatului şi a altor organe vitale. Specificul acestui fel de tortură este, precum am menționat, că el nu lasă semne exterioare. Oricît de mult ar vrea să-şi facă dreptate, persoana în cauză nu va dovedi instanțelor că a fost maltratată.

În şirul lung al modalităților de tortură se înscriu şi loviturile aspre cu bastonul de cauciuc, astfel încât omul să nu poată merge. Se aplică îndeosebi lovituri la tălpi, unde sunt concentrați nervii sensibili ai organelor interne: rinichii, inima, ficatul, splina, fierea...După o serie de astfel de maltratări, la o anumită perioadă, omul se îmbolnăveşte, fiind scos din circuitul vital, uneori pentru totdeauna. Încă o metodă de supliciu, se numeşte sticlele. De fapt, e vorba de vasele din plastic umplute cu apă obişnuită şi folosite drept instrument de stoarcere a informațiilor dorite. Lovit puternic de capul, de pieptul, de burta, de alte organe ale omului, aceste sticle au efectul bastonului de cauciuc, producînd dureri acute, cu reverberații în creier, fără... a lasă vreo urmă vizibilă, doveditoare. Dacă deținutul se plînge sau vreun avocat insistent, încearcă să atenționeze că are loc încălcarea legii, polițiştii, care sunt solidari între ei, alcătuiesc procesverbal, neapărat menționând că deținutul în timpul reținerii, a opus rezistență!!!

Cu această ocazie poliția amintește de articolulul 37 din Codul penal al RM care stipulează: „Nu constituie infractiune fapta, prevăzută de legea penală, săvîrşită în scopul reținerii persoanei care a comis o infractiune şi al predării ei organelor de drept."

Din spusele unui client de-al meu, persoanele incarcerate în penitenciare se umplu de frică, îndeosebi odată cu venirea nopții, după terminarea orelor de lucru, cînd nacealnicii pleacă acasă. Deoarece arestații sunt ținuți în celule la o evidență strictă, iar invitarea la interogatoriu se efectuază conform semnărilor făcute într-un registru special, după lege colaboratorii de poliție operativi nu ar trebui să aibă contact cu cei închişi. Să zicem, dacă persoana reținută este chemată de către un procuror, avocat sau judecător, se poate constata cu cine a avut întrevedere. „Operativii" însă îşi încep activitatea după încheierea zilei de lucru. Şi au tot dreptul. Doar că ei... adeseori, fiind în cîrdăşie cu paza din penitenciar, îi scot ilegal din celule şi-i interoghează în birou. Aducerea reținutului se face fără menționarea respectivă în registrul de evidență. Cei din celule ştiu: dacă persoana a fost scoasă din celulă de către polițişti după ora 22.00, înseamnă că față de ea vor fi aplicate torturi. Au fost cazuri, cînd unii „bănuiți" au fost duşi pe mal de iaz, iarna pe frig şi scufundați în apa rece sau au fost purtați prin păduri şi amenințați în fel şi chip că dacă nu recunosc cele comise pot fi împuşcați...Spre ziuă deținutul este adus iarăşi în celulă, fără a se face consemnarea în registru. Şefii adeseori nici nu ştiu despre năzdrăvăniile subalternilor, iar alteori se fac a nu şti. Şi asta nu este o regulă absolută. Procedura (de a evita înregistrarea) se face cu scopul protejării „operativilor", pentru că atunci, cînd are loc vreo verificare să nu poată fi depistate probe ce ar confirma activitatea voluntaristă a „călăilor". La orice interpelare, inclusiv ale organizațiilor nonguvernamentale, răspunsul oficial al organelor de interne este că față de persoana cutare sau cutare n-au fost aplicate careva torturi, fiindcă la acel moment (descris în petiție) persoana în cauză... nici n-a fost măcar scoasă din celulă!

Torturile, utilizate masiv de către organele de interne ale Republicii Moldova, adeseori fără ştirea administrației locale, precum am mai spus, constituie un secret de stat. În definitiv putem concluziona că torturile se aplică în țara noastră cu regularitate şi față de acest bespredel, dar nu se întreprinde mai nimic pentru încetarea aplicării lor asupra cetățenilor. Faptul în sine, este bine cunoscut în sferele superioare ale puterii de stat şi acceptate tacit de către Ministerul de Interne, Procuratura Generală, Parlament, Preşedinție, Guvern. Pornind de aici mantia secretizării a fost aşternută şi asupra mai multor hotărîri ale Curții de Conturi privind executarea frauduloasă a bugetului descrise cu atîta zel în mass-media de la noi. De ce tăcem? De unde atîta pasivitate, indiferență? Avem mii de jurişti, universități, academii de poliție, o armată întreagă de doctori în ştiințe juridice. În capitală activează Comitetul Helsinki pentru apărarea drepturilor omului, o puzderie de ONG-uri, chemate să reacționeze la aceste fărădelegi. Oare nu

ne dăm seama că pasivitatea noastră de azi, poate aduce prejudicii serioase calității vieții de mîine a copiilor şi nepoților noştri? Unde-s cinstea, demnitatea, moralitatea umană în definitiv, dacă le lăsăm să fie batjocorite mojiceşte? În această ordine de idei, este cazul să amintim cum organele de drept din Republica Moldova continuă cu îndîrjire să nu reacționeze şi să treacă cu vederea cazul lui Vasile Vîşcu, care în timpul anchetărilor a fost supus unor torturi antiumane, aplicîndu-i-se substanțe psihotrope, care i-au degradat starea sănătății. S-au scris numeroase articole în aceast subiect, s-au adus dovezi incontestabile. Notificarea în cauză o puteți citi în cartea intitulată „Bătălia pentru demnitate", semnată de Vasile Vîşcu şi apărută la Editura „Litera", 2003 (pag.212-213), unde este reprodus un document oficial ce confirmă aplicarea asupra sa a unor torturi inumane de către călăii din epoca comunistă...Cu toate-acestea justiția noastră independentă nu găseşte de cuviință să revizuiască dosarul, cazul constituind o măsluire comunistă strigătoare la cer. Atunci cînd la Curtea Supremă de Justiție, la Procuratura Generală am insistat ca dosarul să fie revizuit, iată ce mi s-a răspuns: – Dacă-l reabilităm pe V. Vîşcu, va trebui să-i restituim apartamentul, lucrurile confiscate... Iar pe urmă cîți de alde dînsul vor cere reabilitare?!.. O mostră de gîndire comunistă, primitivă şi anacronică. De unde îşi trage obîrşia? Simplu ca buna ziua: de la Lenin şi Stalin, ambii foşti inculpați, iar, ulterior fondatori ai unui stat criminal. De la instituirea Gulagurilor, satrapii secolului XX au deprins marea maşinărie a torturărilor, ridicînd-o la nivelul unei politici de stat... Acelaşi lucru îl putem spune şi despre Adolf Hitler, care, la fel, a fost, la vremea lui puşcăriaş, apoi furerul a contribuit masiv la răpirea Basarabiei de către ruşi şi ukraineni, prin Pactul Molotov-Ribbentrop, la maltratarea milioanelor de oameni nevinovați prin declanşarea celui de al doilea război mondial. În orice faptă criminală există vinovați şi e importantă îndrăzneala de a-i depista, de a-i aduce pe banca acuzaților. În ultimul timp este tot mai evidentă implicarea statului în stimularea activităților altor genuri de torturi morale. Una din ele este publicarea materialelor jignitoare, calomnioase, prin intermediul unor anonimi, urmărind scopul de a destruge moral şi fizic unele personalități. Sunt cunoscute materialele publicațiilor „GPF Flux continuu", (al cărui patron este vicespeakerul parlamentului Iu.Roşca), care a anunțat, nici mai mult nici mai puțin că poetul nostru Grigore Vieru, la vîrsta onorabilă de 72 de ani este agent al securității ruşeti, că el a întreprins măsuri concrete de a-l asasina pe Iurie Roşca şi de a-l da jos de la putere pe Vladimir Voronin... Aceste aberații au fost furnizate ziarelor de un oarecare zis Asarov care, cum am constatat în instanțele de judecată nu ne-a cunoscut niciodată şi nu ne vorbeşte limba... În rezultatul acestor batjocoriri Poetul Grigore Vieru a suferit şi suferă, prejudiciindu-i-se grav starea sănătății şi aşa şubredă. La propunerea instanței de judecată, pe 17 august 2006, un grup de medici, specialişti în materie între care menționăm: doctorul habilitat Gh.Baciu, Gh.Mutoi, A.Pădure,

V.Tetercev, .A.Susanu a efectuat o expertiză medico-legală cu (nr.222), concluzionând: „Ţinând cont de patologia aparatului cardio-vascular existentă la cet. Grigore Vieru, se poate evidenţia că orice stare psiho-emoţională stresantă, inclusiv informaţiile cu caracter jignitor ce lezează demnitatea persoanei,precum şi cele publicate în mass-media influienţează negativ asupra evoluării clinice a maladiei şi poate servi drept factor declanşator al infarctului miocardic acut”. Cititorul avizat cunoaşte că poetul a suferit două atacuri de cord. Cu toate-acestea ziariştii publicaţiei „GPF Flux continuu”, iar apoi şi cei de la „Moldova suverană” (oare cine patronează cotidianul?) au continuat şi mai continuă să-l terorizeze pe poet, turnând în capul lui căldări de zoi. Trezeşte cel puţin nedumerire faptul că nici unul dintre guvernanţii noştri nu reacţionează în vreun fel la potlogăriile săvîrşite de slujile lor credincioase, bine plătite. De parcă nu ar fi vorba de un Poet naţional, ci de un.... Probabil că numărul celor ce urmăresc scopul de a-l distruge moral e mult mai mare decît îşi poate închipui un om cu mintea sănătoasă. Fireşte, pledînd pentru triumful adevărului şi nu neapărat pentru curăţenia propriului nume Grigore Vieru s-a adresat cu acţiuni de chemare în judecată, în temeiul legii. Dar ţi-ai găsit oamenii cu care să te judeci! Ca şi în paginile ziarelor pe care le reprezintă, în şedinţele de judecată aceştea nu fac altceva decît urlă şi tună, intimidînd astfel nu numai judecătorii, dar şi mobilierul din sălile de judecată. E greu să-ţi imaginezi că un alde M.Conţiu, I.Berlinski, P.Poiată reprezintă acelaşi popor la a cărui propăşire şi chiar eternizare trudeşte de-o viaţă un Poet cum este Grigore Vieru. În ordinea aceasta de idei mă întreb: chiar nu-şi dau aceştia seama că atacându-l şi batjocorindu-l, ei atacă şi-şi bat joc de poporul nostru?! Or, tocmai acesta pare a fi scopul urmărit de actuala conducere a Republicii Moldova. Deci, are dreptate poetul cînd susţine că nu trăim într-o ţară, ci într-o adevărată junglă, unde terorismul nu este condamnat şi combătut, ci sprijinit şi însufleţit la cele mai înalte nivele. La fel se procedează şi vizavi de Nicolae Dabija. Să ne amintim şi de cazul Dumitru Matcovschi. Ne miră că pe fundalul acestor nelegiuiri strigătoare la cer, al unui dezmăţ nemaiîntâlnit până acum, autorităţile se întreabă: de ce oare Republica Moldova pierde atîtea dosare la Curtea Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului de la Strasburg? În interesul democraţiei este necesar ca organismele internaţionale ce activează pe teritoriul R.Moldova să atenţioneze conducerea ţării despre interzicerea aplicării torturilor faţă de persoanele reţinute în cazematele penitenciarelor, faţă de cetăţenii care au alte opinii decât ale ei. Cei care s-au prea încălzit pe lîngă ONG-urile de toate felurile din Moldova, ar fi bine să se mai deplaseze cîte o dată prin celulele penitenciarelor, în miez de noapte ca să asculte răcnetele oamenilor neapăraţi, supuşi ordaliilor. Aşadar, s-au săvîrşit în trecut şi se mai săvîrşesc şi în prezent diverse crime. Dar de ce ar trebui să le mai sporească şi „operativii”? E.Hemingwey afirma: „Omul nu-i făcut să fie etern. Omul poate fi nimicit, dar nu înfrînt.” Ajungînd la vremea cînd în societate va fi stîrpită profesiunea de CĂLĂU, abia atunci vom putea răsufla uşuraţi: că Democraţia mai are şanse să renască în Republica Moldova.

De ce nu avem la Chişinău un monument a lui Iurie Gagarin?

Datorită valurilor ideologice care ne-au poluat în decursul istoriei multpătimitei Basarabii, în localităţile noastre, îndeosebi la Chişinău, au fost inaugurate numeroase monumente, plăci comemorative. Şi asta se întîmplă din cauză că nu suntem atenţi, receptivi la momentele frumoase şi clare ale istoriei neamului nostru. Ocupanţii sovietici au demolat, nimicind multe dintre monumentele noastre naţionale, precum ar fi obeliscul lui Murafa din parcul catedralei, care neapărat necesită să fie restabilit, iar alte monumente nu mai sunt amplasate acolo unde au fost instalate iniţial, precum ar fi cel a lui Puşkin. Vreau să vorbesc despre necazul,durerea care mă frămîntă de mulţi ani. Noi suntem îmbogăţiţi de marea cultură rusă. E bine că este placa comemorativă dedicată lui Lev Tolstoi, a lui Fiodor Şaleapin. Dar este destul de dureros faptul că nici pînă în ziua de azi, în inima Chişinăului nu avem monumentul marelui fiu al Rusiei, Iurii Gagarin, omul planetei Pămînt, care pentru prima oară a zburat în cosmos. Această personalitate epocală, este pe nedrept ca şi uitat în capitala ţării noastre. I-am dat denumirea unui bulevard din vecinătatea gării feroviare şi... în capătul acestei magistrale stă amplasat mai mult de jumătate de veac... banditul Grigore Kotovski călare pe cal. Mă uimeşte neglijenţa Societăţii diasporei ruse, lipsa de iniţiativă a ambasadei Rusiei de la Chişinău, care de rînd cu preocuparea ei exagerată de problema ocupaţiei Transnistriei, ar trebui ataşatul ei cultural să aibă şi această grijă. Poporul nostru totdeauna a apreciat adevăratul merit al personalităţilor Rusiei care au adus contribuţii benefice în această parte a lumi. Este regretabil că trece timpul iar memoria lui Iurie Gagarin se aseamănă cu destinul unei păsări maiestoase, pe care a admirat-o lumea întreagă, dar la ziua de azi este... uitată în zborul ei. Iar istoria ne serveşte temei ca să avem motive de îngrijorare. Dar Iurie Gagarin a mai fost în 1966 şi un oaspete al capitalei noastre. Să ne aducem aminte că acest om al planetei Pămînt, prin zîmbetul său pacificator, imortalizat cu un porumbel alb în mîini, a cucerit simpatiile milioanelor de oameni. Iurie Gagarin v-a dăinui peste veacuri, mai mult decît alde Jirinovski, Putin, Elţin, care nu ne-au dorit şi nu ne-au adus pacea şi libertatea pe plaiul nostru. Fotografie semificativă cu hulubul alb în mînile lui Gagarin la Chişinău în anul 1966, în concepţia mea simbolizează nu altceva decît Basarabia care odată şi odată SE VA ÎNTOARCE la matca Patriei noastre, ROMÂNIA. Sunt un om al faptelor şi acţiunilor concrete. Deci, care este propunerea mea? Vreau ca în faţa bulevardului Gagarin, unde se află faimosul hotel „Cosmos” să fie mai întîi demolată şi transferată statuia ecvestră a banditului Grigore Kotovski. Statuia în cauză care constituie o capodoperă de artă a sculptorului nostru, regretabilul Lazăr Dubinovski, să fie amplasat în vecinătatea „casei lui” – puşcăria de pe strada Bernardazzi. Acestei instituţii penitenciare să i se confere numele lui „Grigortii Kotovski”. Iar în locul din faţa hotelului „Cosmos”, este justificat şi

logic să fie ridicat monumentul lui Iurie Gagarin. Sunt gata să jertfesc o sumă de bani, să îndemn compatrioții noștri să facă acelaşi lucru. Vreau ca propunerea municipiului Chişinău, a omului de o cultură europeană şi rafinată, primarului Dorin Kirtoacă, să anunțe un concurs la realizarea acestui monument, fiindcă Guvernul lui Tarlev are grijile de a falsifica adevărata noastră istorie, împreună cu Voronin. Suntem educați de marea cultură rusească față de care avem o deosebită simpatie, un deosebit respect. Un respect de parteneriat. Oare nu v-ați întrebat şi Dumneavoastră, stimați cititori de ce ruşii nu au această grijă? Fiindcă lor le place, le convin mai mult elementele şovine, decît de acelea cu valori cu adevărat umamne, universale. Nu este departe ziua cînd în fața hotelului „Cosmos" pe bulevardul Gagarin se va înălța monumentul primului cosmonaut din lume ...

Viața ei, pianul...

Unicul copil în familia ***Galinei Mistiuc şi Alfred Vardanean***, Aliona Vardanean s-a născut la Chişinău. Actualmente este lector superior la Catedra „Pian" a Academiei de Muzică şi Arte Plastice din Republica Moldova. E un specialist notoriu recunoscut în domeniu.

Ascensiunea ei a început la şcoala de ... balet. La vîrsta de 4 ani studia deja baletul. La cei 7 ani de-acasă exersa pianul. Într-o zi, de la Moscova a sosit un mesager care a organizat un concurs de alegerea copiilor dotați pentru şcoala de ***coreografie***. A trecut cu succes selecția şi cînd i s-a propus să plece în capitala Rusiei, mama a fost împotrivă. Din acest motiv aşa şi n-a devenit balerină. Destinul de mai departe era să i-l croiască fratele mamei, unchiul ***Serghei Mistriuc***, unicul în Moldova specialist la chitara clasică cu studiile făcute la Conservatorul din Kiev. Unchiul i-a insuflat dragostea față de tainele pianului. Din clasa întîi, adică de pe la şapte anişori a început să frecventeze şcoala de muzică nr.2 din ***Chişinău*** (actualmente „A.Stîrcea").

– Repet, sub ***influiența*** unchiului, îmi mărturisea Aliona zilele trecute, am studiat tainele pianului, *solfegiul*. Îmi plăcea să plutesc cu degetele pe claviatură, dar ca orice copil, uneori aveam dificultăți... Dar moşul insista şi m-a transferat la şcoala specială „Eugeniu Coca". Anume aici am început să studiez serios muzica. Mă mîndresc şi azi că am avut norocul să-l am ca profesor pe ***Victor Levinzon*** (actualmente stabilit în Germania). Pe timpuri acest mare specialist, a absolvit Conservatorul din Odesa, în clasa doamnei ***M.V.Starkova***, binecunoscută în cercul pianiştilor de pe timpuri. Se poate afirma că el, împreună cu ***Ludmila Vaverko***, au contribuit la crearea şcolii de pianişti din Moldova postbelică. Mărturisesc cu certitudine că anume această personalitate m-a format ca muzicant profesionist. Sub egida lui am studiat şapte ani la şcoala muzicală „E.Coca", apoi cinci ani la Conservatorul „G.Muzicescu" şi încă alți 2 ani ca stagiar. Altfel zis, acest profesor m-a patronat timp de 14 ani! Mă tem să spun că la momentul de față Moldova nu

mai are asemenea specialist, decît doar colega lui, mult stimata profesoară de pian Ludmila Vaverko! După emigrarea lui V.Levinzon, anume Ludmila Vaverko m-a luat sub oblăduire şi, pot spune învăţ de la ea şi azi. Aceşti doi redutabili specialişti au creat duetul ***Anatolie Lapicus*** (soţul meu, lansat de L.Vaverko) şi ***Iurie Mahovici*** (Pedagog – V.Levinzon), ambii Maeştri în Artă, conferenţiari universitari.

Ce să mai spun despre mine? În anul 1994 am absolvit aspirantura. După aceasta doi ani am fost Maestru de Concert la Conservatorul de Stat „G. Musicescu"". Dar cel mai memorabil an din viaţa mea a fost 1996. Purtam sub inimă al doilea copil (primul a fost fiica ***Iris***, născută în 1991), cînd mi s-a înfăţişat ca studentă, la 1 septembrie, ***Oxana Malanciuc*** pe care am cunoscut-o cu doar o zi înainte de a-l naşte pe fiul ***Grigor.*** Nu puteam să refuz asemenea ofertă tentantă, deoarece între timp am îndrăgit la culme pianul şi ardeam de dorinţa de a-i familiariza şi pe alţii cu această artă dumnezeiască. Oxana s-a dovedit o studentă excepţional de silitoare. Alăptam copilul şi Oxana, venea la mine să ia lecţii. În timp ce bibeluşul dormea, eu îi dădeam lecţii studentei. Peste un an, în 1997, am acceptat să iau sub oblăduire a doua studentă plină de talent, pe ***Angela Cereş***. Iar încă peste un an, aveam deja 6 studenţi: ***Mariana Răileanu, Rodica Popanu, Natalia Arhipenco şi Patricia Goncearuc***. Cu toţi aceştea am stabilit relaţii foarte bune, aşa încît peste încă cîţiva ani aveam în clasa mea mai mulţi studenţi. Deja în 1997 întreprinsei un pas îndrăzneţ – am organizat concertul clasei! De ce consider că a fost un pas îndrăzneţ, un risc? Asemenea manifestare, de obicei îl fac lectorii cu stagiu. Dar eu am decis. Şi nu m-am înşelat în aşteptări. Am obţinut un succes evident, cu multe aplauze şi felicitări chiar şi din partea celora care ştiam că mă invidiază. Apoi, am continuat lucrul şi către 1998, în clasa mea studiau deja 12 elevi! Vreau să specific că înşişi lectorii experimentaţi riscă mult atunci cînd au sub egida lor cel mult şapte studenţi, deoarece este dificil să faci acest lucru de pedagogie, concomitent cu un număr exagerat de discipoli. Dar, toţi, absolut toţi elevii mei, erau conştienţi de faptul că o dată pe an trebuie să prezinte în faţa în faţa comisiei prestigioase şi a publicului cîte un concert deschis. Să fi văzut şi auzit concertele ***Nataliei Nimirovcenco, Alionei Covaliov,Alexandru Timofeev, al Ecaterinei Baranov, Nadejdei Erhan!*** Repetam împreună şi eram entuziasmaţi de lucrările lui Procofiev,(concertul nr.3 pentru pian); Sopin (concertul nr.2, celebrele miniaturi) după care urma concertul nr.2, rapsodia pe teme de Paganini, de Rahmaninov, ca să nu spunem că în mod obligatoriu, puneam elevii mei să interpreteze piese ale pămînteanului nostru *A.Rubinstein, G.Muzicescu, C.Porumbescu, Eugeniu Doga...* Astăzi, pot spune cu certitudine că toţi discipolii mei pot fi trecuţi la compartimentul de mesageri ai şcolii de muzică autohtonă, constituind un adevărat patrimoniu cultural naţional. Spun aceasta şi din considerentele că marea mea durere este că aceşti interpreţi virtuoşi, din cauză că nu-şi găsesc primenire, sunt nevoiţi să plece din ţară, unii din ei fiind sortiţi la mizerie.Asta este realitatea care nu depinde de voinţa mea care aş vrea să-i opresc în sălile noastre de concert, să ne bucure, să ne facă să cunoaştem tainele frumosului. Dar...viaţa merge înainte şi mă străduiesc să-

mi îndeplinesc cu destoinicie meseria. Şi să ştiţi că continui s-o fac cu multă dragoste şi pasiune pentru acest pământ, pentru Patria mea, Republica Moldova! Fiindcă, socot, un profesor de talia mea trebuie să fie o fire ***empatică***, să pătrunde în psihologia şi viaţa elevului: să-i insufle dragostea faţă de arta interpretativă, să-i aducă mereu aminte că clapele pianului au nevoie de...suflet, de cunoştinţe vaste – să improvizez prin melodie răsăritul soarelui, roua dimineţii de pe ierbi şi flori de primăvără, ploile calde de vară, apoi căderea frunzelor în miez de toamnă după carte să urmeze căderea domoală ale fulgilor; să redai zvîcnetul inimilor pătimaşe ale îndrăgostiţilor. Doar numai posedînd talentul sesizărilor, aceste frumuseţi ale naturii umane, poţi obţine adevărata măestrie în artă. Muzica este viaţa noastră cotidiană, soarta omului! Uneori regret că prea puţini tineri vin la concertele de muzică, nu prea avem profesori ce ar eşi pe scenă să explice publicului secretele şi sublimul muzicii ce exprimă prin farmecul notelor pe portativ toată existenţa noastră! Eu mă străduiesc să fac ceea ce pot, măcar în faţa discipolilor mei. Chiar fiind încontinuu în criză de timp şi de mijloace, dintr-o necesitate sufletească am socotit că trebuie să mă perfecţionez. Am decis ca să continui studiile la doctorantură. Susţinerea tezei îămi va prilejui ocazia de a obţine mai multe cunoştinţe. De aceea visez în anul 2008, cu ajutorul lui Dumnezeu să o pot susţine. Iar, deocamdată, trăiesc cu interesele învăţăceilor mei, cărora mă străduiesc să le insuflu dragoste faţă de arta frumosului, măiestria interpretativă şi pentru aceasta depun eforturi de a-i scoate din anonimat, ca, vreodată să-i poată cunoaşte o lume întreagă. Mai vreau să vă spun că în anul 2000 am început să introduc în reţeaua de internet Concertele şi numele elevilor mei. La zi numărul lor a atins cifra de 90 de concerte. Acest număr, neapărat va creşte, fiindcă am un scop constant: să cimentez şi să formez şcoala mea . Scuzată să-mi fie *nemodestia*, dar studentul meu este cunoscut oriunde după maniera de interpretare a pieselor muzicale la pian obţinută în clasa mea. Mă bucur şi mă mîndresc că multora le servesc ca exemplu. Şi voi rămîne aşa totdeauna. Chiar dacă un profesor de genul meu are un slariu lunar mizerabil şi ridicol precum este realitatea noastră materială, a tuturor. Mă străduiesc să am grijă de familie, îngrijind de cei doi copii: Iris şi Grigor, fiindcă precum am mai spus-o toţi suntem cetăţenii acestei ţări şi fiecare în parte trebuie să contribuie la prosperarea ei, să facă ceea ce poate face bine.

M-am despărţit de acest maiestru al pianului, deja format ca un profesionist în materie şi am ajuns la convingerea că Aliona Vardanean este demnă de viitor, de a purta titlul de Maiestru emerit al Artei. Şi rămîn la convingerea că nu este departe ziua cînd ea va fi apreciată la justa ei valoare.

Paul Carpen – omul care face ţara

...Şi-l ajută Dumnezeu s-o facă, punîndu-i la îndemînă, cu toată generozitatea, instrumentariul cu care El, Atotputernicul, a făcut lumea –Cuvîntul.

Paul Carpen este prietenul meu! Prietenul meu, scriitorul român Paul Carpen, de altfel, încă ne – membru oficial al Uniunii Scriitorilor din România (e chestia de nişte interese meschine de culise,probabil ale neprietenilor scrisului caracteristic la noi) şi mai cred că nu din motivul că peste Prut nu există uniuni de creație alternative ca în Republica Moldova. Prin ultimile sale două romane, întitulate respectiv „FRANCISCANUL" şi „FULGERUL.", scriitorul Paul Carpen şi-a înscris în palmares meritul de a fi revigorat, relansat Colecția Sfinx, inițiată mulți ani în urmă de Editura Militară şi întreruptă la 1989.

De ce am menționat prietenul meu? Întîi, pentru că am avut onoarea să-l cunosc nu doar din cele cîteva cărți ale domniei sale, ci şi aevea.Prima şi primele întîlniri le-am avut la Stațiunea Neptun, pe malul Mării Negre.Şi doi.Întîlnirea noastră ulterioară a avut să se soldeze nu cu flori de cuc, dar cu o colaborare din care a rodit din modestele creații ale unui scriitor într-o republică multinațională şi pliculturală adunate într-o cărțulie întitulată „Copiii serenadelor" o coşcojea carte denumită „Basarabia necunoscută" cu semnătura subsemnatului, dar îngrijită şi complectată de scriitorul român Paul Carpen, fapt pentru care adeptul ardent al statalității, celeia de la răsărit de Prut îi rămîne profund recunoscător scriitorului român din occidentul apropiat.

Dar nu de asta spun că Paul Carpen este omul care, face Îara.Pentru că, de fapt, nu el o face, ci eroii lui, care nu-s muncitori sau țărani şi nici soldați în tranşeee nu sunt, care să fie înarmați cu săgeți sau buzdugane, să vină asupra țărilor cu tancuri sau să amenințe pe cineva cu rachete intercontinentale sau cu bombe atomice.Sau, Doamne fereşte, să elibereze pe cineva, cum, să zicem, ne-au eliberat pe noi ruşii în vara anului 1940, după care ei, sovieticii uită să se întoarcă şi azi acasă, pentru a ne lăsa în pace...

Eroii cărților lui Paul Carpen sunt oameni de elită, intelectuali şi inteligenți, oameni înregimentați în serviciile speciale, de spionaj, ofițeri de contrainformații, patrioți adevărați, care muncesc 24 din 24 de ore şi niciodată nu simt tentația să vorbească deschis despre munca lor.

În romanul „Franciscanul" bunăoară, autorul încearcă să deschidă o ferestruică în zidul activității conspirative desfăşurate de Moscova şi Budapesta în vederea dobîndirii de noi teritorii româneşti.Ca să vedeți, că lor – ruşilor şi ungurilor – nu le-a fost de ajuns acapararea Ardealului de Nord şi Basarabiei .La recepția solemnă din 7 noiembrie 1940, ridicînd pocalele de şampanie în cinstea aniversării a puciului bolşevic din octombrie 1917, Ministrul sovietic de externe Molotov şi ambasadorul Ungariei în URSS au toastat: Şi acum să ne dăm mîna pe crestele Carpaților". Şi ar fi ajuns, probabil să-şi realizeze planul diabolic, dacă autoritățile României hăt, mult timp, după cel de-al doilea război mondial nu ar fi găsit curajul să îndepărteze consilierii sovietici care se hrăneau din bugetul Serviciului de Informații Externe de la Bucureşti. Îndată după această modificare, în sînul instituției cu pricina a fost creat un compatiment special de-

numit „Fortuna”. De mneționat, că profesioniștii angajați în „Fortuna”, oameni cu pregătire deosebită, au cutreerat lumea occidentală de-a lungul şi dea latul, pentru a explica şi dovedi adevărul istoric privind apartenența Transilvaniei, de iure şi de facto, la Țara noastră – România.

În general, trebuie spus, că o trăsătură caracteristică a operelor Paul Carpen (a se mai lua în vedere celelalte romane semnate de Domnia sa, cum sunt „Tfansformarea spionlui”, şi „Spion de prisos”, apărute în cadrul aceleiaşi colecții „Sfinx”) e că ele se axează pe orbita unor teme fundamentale ale istoriei contemporane. În ele se fac referiri la Declarația de Independență din 1964, la intervenția sovieticilor din Cehoslovacia din 1968, fuga generalului Pacepa în 1978, schimbarea de regim din 1989 etc. Răspunzînd la întrebarea unui corespondent privind rațiunea activității serviciilor de informații în actualitate, Paul Carpen a răspuns: „Consider că prețuirea valorilor democratice generale nu intră sub nici o formă în contradicție cu prețuirea valorilor propriului popor, cu dragostea față de țara proprie.

Trăim într-o perioadă în care asimilăm, ne însuşim o serie de noi comportamente,de noi valori. În acest context, apreciez că este util să învățăm de la americani, în primul rînd, dar şi de la francezi, de la israelieni etc. cum să ne iubim țara, cum să-i respectăm simbolurile, instituțiile, conducătorii. Cînd vom respecta drapelul național aşa cum îl respectă americanii, cînd ne vom serba ziua națională cu bucuria cu care o serbează francezii, cînd vom pronunța cuvîntul „Țară” cu venerația cu care îl pronunță poporul evreu, atunci vom putea spune că ne-am lepădat de trecut şi ne-am însuşit noile mentalități.”

Am citit atît de copios în speranța că şi autoritățile stabilite la putere în partea răsăriteană a Prutului se apucă, în sfîrşit, să facă Țară, nu principii deocheate ale politicii naționale de stat, impuse cu cîini de pază şi bîte polițieneşti.

Transnistria, serviciile secrete

Omenit de harul sufletului

Nicolae, fiul lui Ştefan Cucoş, nu e un om obişnuit, ci este om cu merite. Harnic, plin de virtute, te fascinează prin modestia şi felul lui de a fi. Poartă titlul de doctor în ştiințe medicale, e conferențiar universitar, specialist de categorie superioară în medicină internă şi medicină de familie. Pogorât din văile pitoreşti ale târgului Teleneştilor, născut la 28 noiembrie 1941, el a fost, este şi va rămâne un om cu verticalitate, căci aşa l-au deprins din copilărie părinții. Tata, Ştefan Cucoş, viță de vechi gospodari, născut la 1903, şi mama cu numele de-acasă Alexandra Timuş, dar în lume cunoscută drept Eufrosinia, născută la 1908, au avut toată viața grija pământului, gospodăriei şi al copiilor, dorind să-i vadă oameni cu carte şi de ispravă la casele lor. Oprindu-ne la biografia actualului profesor,

ar trebui să spunem că le-a mers, deşi nu chiar tocmai cum şi-ar fi dorit. Au avut părinții 4 copii, Nicolae, fiindu-le mezinul.

Cel mai mare, Vasile, născut la 1928, din păcate, a decedat în decembrie 1992, ceilalți doi, sora Nina, născută la 1932 şi fratele Valentin, născut la 1936, actualmente locuiesc la Teleneşti. Mai tânăr decât fratele şi sora, Nicolae ține bine minte date şi fapte Familia desfăşurate la începutul secolului trecut pe meleagurile teleneştene. Mărturiseşte că, bunelul său a fost unul din cei mai înstăriți gospodari din părțile locului. Dar la un moment, spre uimirea târgoveților, a vândut tot ce avea cu gospodărie cu tot şi, împreună cu 4 din cei 5 copii, fiindcă Mărioara se căsătorise şi avea cuibul ei, a plecat peste Nistru, la Balta unde luase amploare mişcarea inochentistă, în frunte cu preotul Inochentii. Această mişcare sectantă, precum s-a dovedit ulterior a fost un fel de piramidă înşelătoare cum i s-ar zice în zilele noastre. Oamenii credincioşi aderau cu sutele la această mişcare. Dar, odată cu venirea la putere a bolşevicilor ateişti, copilul cel mai mare şi buneii lui Nicolae, care se numeau Ion si Elizaveta au fost împuşcați, iar Ștefan, tatăl lui Nicolae, a izbutit să se salveze, trecând în înot Nistrul revenind în Basarabia, care curând la 1918, in rezultatul actului Unirii votate de Sfatul Țării se uneşte cu patria mamă România.

Pe mătuşa Elena bolşevicii au ținut-o în închisoarea din Transnistria numai pentru faptul că era credincioasă. A suportat sărmana ani grei în suferințe, dar nu s-a lăsat niciodată de credință.A putut să revină în Basarabia abia după 1941, când Transnistria a fost eliberată de ciubota comunistă. A trăit, mătuşa Elena, până la adânci bătrânețe servind drept exemplu de cumsecădenie pentru toată lumea. Anume cu mătuşă Ilenuța dar şi cu mama şi sora Nina, în fragedă copilărie, Nicolae a fost de a văzut şi a admirat mănăstirea Hîrbovăț. A fost primul lui pelerinaj din viață.Erau anii grei de după război, dar la mănăstire îşi aminteşte era o viața de rai, multă verdeață, oameni frumoşi, evlavioşi, o curățenie exemplară şi o mulțime de păuni cu penetul de toate culorile curcubeului... Acea călătorie, acea idilă basarabeană, unde peste tot se mai vorbea româneşte, unde omul şi natura se contopeau într-o credință neclintită față de Dumnezeu, Nicolae nu o poate uita.

Cu atât mai mult cu cît peste ani, mai aproape de zilele noastre, aflându-se la mănăstirea Hîrbovăț, a simțit o dezamăgire totală, deoarece din acel colț de rai de odinioară nu s-a păstrat mai nimica, decât doar ruine în schele mai mult părăsite.

Calea lui Nicolae Cucoş spre olimpul ştiinței a început obişnuit, ca pentru orice copil din acele vremi. Între anii 1948-1958 mai întâi a învățat la şcoala primară, apoi la cea medie din Teleneşti,. A fost coleg de clasă cu Alexandru Şoltoianu, martirul neamului de la Ineşti. Îndată după absolvirea şcolii medii, la îndemnul părinților, dar şi a harului ce-l simțea în suflet a mers la Institutul de medicină, (actuala Universitate de Stat de Medicină şi Farmacie „Nicolae Testemițanu”) unde a studiat între anii 1958-1964. Totdeauna i-a plăcut învățătura,

tainele ştiinţelor de specialitate. Instituţia de învăţământ îşi avea corpul didactic compus din specialişti de marcă veniţi îndată după război de la instituţia similară din Sanct Petersburg, care a pus o temelie trainică, de prestigiu pentru mulţi ani înainte în istoria medicinii din Republica Moldova. Fiind hărăzit de a veghea toată viaţa sănătatea oamenilor, anii de studii la medicină i-au trecut pe neobservate, aducându-i reputaţia de student silitor şi competent nu numai în faţa colegilor, dar şi a profesorilor aşa încât atunci când a sosit momentul, membrii unei comisii speciale i-au propus să rămână la una din catedrele Institutului. Nicolae, însă, spre uimirea tuturor a refuzat, fiindcă ardea de dorinţa să lucreze pe specialitate într-un spital, să aplice cunoştinţele acumulate în practică. Adică, aşa gândea el, să ajute real, dar nu teoretic, oamenii. Satisfăcându-i-se dorinţa, curând a şi sosit tânăr specialist la spitalul din satul Leuşeni, Teleneşti. Dar nu s-a ţinut acolo decât câteva luni, căci a fost transferat la spitalul din centrul raional Teleneşti unde se simţea mai acut necesitatea de un terapeut ca dânsul. De la bun început munca a fost interesantă dar grea. Era supraîncărcat. Avea la spital 60 de paturi, apoi deservea concomitent policlinica, primind, în afara orelor de lucru, pacienţi la consultaţii, prescriindu-le tratament. În vârtejul preocupărilor cotidiene ar fi uitat definitiv de anii de studenţie, dacă nu i-ar fi rămas în amintire întâlnirea lui cu o domnişoară oacheşă, studentă şi ea la facultatea limbi străine a Universităţii de stat, originară din Chişcăreni, Sîngerei. Prietenia lor a devenit frumoasă, ca florile de vară, ca frunzele în freamătul naturii, plină de aromele toamnei meleagurilor teleneştene. Cu toate că volumul de muncă era istovitor, dânsul era tânăr, aproape de părinţi şi toate îi deveneau uşoare şi interesante. Nu avea nici sâmbete, nici duminici, nici sărbători. Uneori lucra non stop. Trăia perioada speranţelor mari şi lucrul acesta era cel mai important. I se părea naive aluziile ce i le făceau părinţii la o eventuală căsătorie. Şi tocmai după ce tata a stricat casa cea veche ca să construiască alta nouă, Nicolae a revenit la dragostea lui de poveste, găsind-o pe ochioasa din Chişcăreni, care după ce şi dânsa absolvise facultatea se stabilise cu serviciul într-un sat din acelaşi raion. Era anul1965 când s-a căsătorit cu actuala lui soţie, Varvara, dar să vedeţi ironie şi miracol – toată lumea îi zice Vera. Să fie oare vorba de o coincidenţă oarbă, ori poate soarta i-a adus mamei o noră ce purta două nume ca şi dânsa?! Totuşi nu lucrul acesta contează cel mai mult. Mai important ni se pare faptul că aşa cum mai mulţi ani în urmă Alexandra-Eufrosinia îl făcea pe Nicolae om de omenie, acum Varvara – Vera a preluat ştafeta de la cele două mame – a ei şi a soţului ca să le facă bunice pe ambele. Dar n-a rămas obijduit nici tatăl. Primul lor copil, Liliana, născută în anul 1967, nu numai că-i seamănă la chip, dar i-a şi îmbrăţişat profesia şi acum e medic la Chişinău. Există un crez aproape încetăţenit în părţile noastre ca după fiecare copil nou-născut, să se producă o schimbare şi în viaţa părinţilor. O adevărată cotitură în viaţa lui Nicolae Cucoş, a intervenit nu după naşterea primului copil, ci după anul 1972, când soţia l-a făcut într-o zi tată a încă doi copii. E vorba de gemenii Irina şi Va-

lerian. Îndată după acest eveniment c-am rar întâlnit la moldoveni, Nicolae după mult zbucium primeşte pentru întreaga familie un apartament de tip orăşenesc. Fireşte, în noile condiţii de muncă şi de trai a putut să-şi canalizeze eforturile şi spre domeniul investigărilor ştiinţifice. Ordonat şi echilibrat, cum îl cunosc nu numai prietenii şi familia, într-un moment anume medicul Nicolae Cucoş s-a simţit oarecum nemulţumit de propriul nivel de cunoştinţe profesionale. Se vede că chiar însuşi destinul i-a hărăzit să simtă nu numai cu inima dar şi cu sufletul că progresul tehnico-ştiinţific în domeniul său de activitate i-a cam luat-o înainte. După mai multe nelinişti şi frământări a hotărât, cum zice el, să se rupă de pe orbită. Adică, a hotărât să-şi schimbe statutul de medic de importanţă rurală în care, ce-i drept, nici nu dovedise să se ţintuiască bine şi să se consacre ştiinţei medicale. Iată ce ne-a mărturisit chiar dânsul în acest sens:

– Deşi aveam mulţişori ani lucraţi, am hotărât să-mi continui studiile la aspirantură. Am depus actele la Chişinău şi, în faţa regretatului profesor **A.Gh.Diordiţa**, am susţinut examenele, acceptând a face studiile la secţia fără frecvenţă. Nu puteam să-mi permit luxul de a studia staţionar, pentru că aveam 3 copii minori. Profesorul A.Gh. Diordiţa a acceptat tema pentru teză pe care i-am propus-o **„Hipertensiunile şi hipotensiunile arteriale”.** Din păcate, însă s-a mirat mult marele savant că un venit dintr-o localitate provincială, fără bază materială, fără bibliotecă de specialitate recurge la aventura de a scrie teza de doctorand. După multe şovăiri, regretatul profesor, totuşi mi-a întărit tema. Nu cred că e necesar să vă mărturisesc cît eram de bucuros şi chiar fericit că mi s-a ivit o asemenea şansă. Curând, însă, bucuria mi s-a umbrit. Peste un an, profesorul, conducătorul meu ştiinţific, a decedat.

A tăcut îndelung după această frază Nicolae Cucoş. Un medic din provincie, fără un sprijin calificat, a început să-şi realizeze teza de doctorat. Pe lângă lucrul de bază, în zilele libere Nicolae Cucoş cutreera satele din împrejurimile Teleneştilor, verificând tensiunea arterială la peste 10 000 de locuitori. Selecta meticulos cetăţenii bolnavi de cei mai puţin bolnavi, studia provenienţa dereglărilor de tensiune arterială, care după cum se ştie, la diferiţi oameni, se manifestă diferit. Determina factorii de risc care favorizau instalarea bolii sau care agravau evoluţia ei şi întocmea un plan de tratament individual pentru fiecare pacient în parte. În felul acesta a adunat date foarte preţioase, care îi servesc până în ziua de azi drept material ştiinţific. Sunt sigur că ambiţia, sârguinţa, dar şi capacităţile de care dispune acest om, i-ar fi permis s-o scoată singur la capăt. Dar rigorile şi în ştiinţă sînt rigori. Tânărul aspirant trebuia să-şi găsească un conducător ştiinţific la viitoarea lui teză de candidat.

Şi, la îndemnul prietenilor în sfârşit l-a găsit pe doctorul-Academincian **Malaja Liubovi Trofim**, dar tocmai la Institutul de specialitate din or. Harikov, Ukraina. A trebuit să mănânce aproape pe săturate din ceea ce noi numim străinătate până noul său conducător ştiinţific s-a convins că cercetările făcute pe teren,

adică selectate în localităţile natale, corespund întocmai cu teoriile şi practica mondială. Iar mai apoi specialiştii ukraineni au descoperit că au în faţă un cercetător serios, multilateral dezvoltat. El a fost în stare să implementeze pe atunci în condiţii rurale aşa o metodă complicată de laborator cum era determinarea componentelor sistemului kalikrein-kinin, necesară pentru studierea patogeniei distoniilor (hipertensiunilor şi hipotensiunilor) arteriale, cea ce nu se făcea pe atunci în Moldova. Astăzi, doctorul în medicină Nicolae Cucoş susţine cu certitudine că teza lui de doctorat a fost scrisă nu în laboratoarele şi bibliotecile Chişinăului, ci la Teleneşti iar rezultatele ei au fost implementate imediat în practica medicală.

Dar nu mult după aceasta a părăsit localitatea codreană şi s-a decis să vină cu lucrul la Universitatea de medicină din Chişinău „N.Testimiţanu" susţinând cu succes concursul pentru care a fost înscris în calitate de asistent universitar, ca mai apoi, după susţinerea cu brio a tezei în 1986 la Haricov, să i se confere titlul de conferenţiar universitar. În ciuda faptului că la Teleneşti avea familie, masă şi casă, la Chişinău nu avea nimic. S-a întâmplat însă că un cetăţean i-a propus un schimb de apartamente foarte convenabil, dar până la urmă l-a ratat. Timp de un an dânsul a făcut navete Chişinău-Teleneşti, sperând că de curând va avea apartament şi va putea aduce cu el şi familia. Dar, după un an, acel teleneştean s-a răzgândit şi nu a mai dorit să facă schimbul. Mai având şi o soacră bolnavă, care, la fel locuia la el, în cele din urmă Nicolae Cucoş a decis să lase baltă Institutul, catedra şi să se întoarcă în provincie. Dar când a pus problema categorică, abia atunci colegii au aflat că el nu are apartament şi trebuie să plece. Dar l-a salvat pământeanul nostru, rectorul de atunci, Academicianul Vasile Anestiade care a contribuit definitiv, tânărului savant, cu merite şi de perspectivă să-i ofere două odăi cu dependinţă într-un cămin. Astfel Nicolae Cucoş s-a pomenit cu familia la Chişinău. Deja în două odăi, avea posibilitatea să muncească în tihnă.

Era să-mi scape un merit fundamental al Domnului Nicolae Cucoş, pe care graţie modestiei nu preferă să-l evidenţieze. Vorba e că dânsul, a elaborat un cod al său personal, ce-i permite să programeze teoretic şi practic naşterea copiilor de sexul conform preferinţelor părinţilor. Mie însă mi-a mărturisit că are în jur de 20 de cazuri când urmând sfaturile şi calculele lui savante tinerii părinţi au obţinut ceea ce doreau să aibă: băieţel sau fetiţă. E absolut îmbucurător faptul că deocamdată nu s-a întâmplat ca prognoza savantului să înşele aşteptările părinţilor. Doctorul Nicolae Cucoş nu insistă să facă vre-o senzaţie în privinţa aceasta dar, datorită sârguinţei, studiilor efectuate, a reuşit să atingă o realizare de însemnătate personală care îi produce satisfacţie sufletească. Nu insistă ca cineva neapărat să-i dea credinţă, fiindcă cele făcute, realizate în practică nu au fost confirmate sau infirmate de vreo oarecare instituţie autorizată şi asta este modestia omului, doctorului Nicolae Cucoş, ce este un savant ce nu strigă în gura mare ce poate face o cercetare ingenioasă ştiinţifică . Se bucură că astăzi vin la el să ia poveţe familii şi nu numai din cele mai tinere. La el vin să stagieze şi rezidenţii.

Se bucură că după fiica mai mare a ales drumul medicinii, şi cealaltă fiică mai mică. Una din fetele tatei, după cum am mai spus, munceşte la o instituţie medicală din Chişinău în calitate de gastroenterolog. Celalată, e tot gastroenterolog şi actualmente face internatura când la Bucureşti, când la Paris şi încă nu se ştie în ce ţară o să lucreze.

Fiul său a mers pe altă cale. Cuminte şi inteligent, dânsul a absolvit cu mențiune Institutul de Aviație din Moskova. Apoi a făcut cursuri postuniversitare de aeronautică la Bucureşti şi în prezent lucrează după hotare în calitate de inginer-proiectant.

Iată...şi toată biografia omului modest, şi de o rară cumsecădenie, savantul pe numele său. Cu care n-am să ascund că mă mândresc cu toate că îmi este şi una din cele mai apropiate rude.

Multă baftă vă doresc, domnule doctor, dumitale şi familiei.

Grigore Vieru – Ceahlăul Basarabei

Sunt sigur că luna august, ultima a verii lui 2005, va rămîne neuitată în viața dacă nu şi în biografia distinsului nostru scriitor, septegenarul, septentrionalul, Ceahlăul Basarabiei – Grigore Vieru. Aud că cineva mă întreabă ca la judecată: DE CE ?

Răspund. La data de 4 august a.c., în grupajul de gînduri înmănuncheate sub genericul „Mişcarea în infinit” şi publicate în „Literatura şi arta”, dînsul „gîndeşte” negru pe alb, citez: „Nici grîu, şi nici păduri, nici ban, nici vis curat – / Nu e nimic în țara asta nefurat!”

Dar asta încă nu e totul. Aflîndu-se la odihnă într-o stațiune balneară din Mangalia, dînsul nu se odihneşte cum, să zicem, se odihnesc mulți din demnitarii noştri în Cehia, Germania,Turcia sau pe insulele Canare, dar cum i-i feleşagul, caută şi găseşte, întîmplător, în paginile unui ziar din țara vecină o tabletă a publicistului român Răzvan Ioan Boanchiş întitulată parcă obişnuit – „Mare, mare de tot”. După ce o citeşte, constată ahtiat următoarele, iară citez: „Iată că mai sunt români care spun lucrurilor pe nume”. Dar nu ar fi el Grigore Vieru dacă se limita doar la atît. Se apucă, dom”lor, şi scrie un articol mare, dar mare de tot intitulat „Despre falsa elită şi bietul catîr „„ publicîndu-l în numărul „Literaturii şi arta” din 25 august 2005, mai rugînd redacția să republice şi tableta pomenită. Şi dacă tot în şedință de judecată ne aflăm, apoi trebuie să menționăm că în articolul său, care e ceva mult mai mult decît o reflecție la tableta cu pricina, autorul scoate în vileag nişte lucruri neplăcute, cărora a găsit de cuviință să le spună pe nume, în sfîrşit. Dar cum numai le-a spus, în societate s-a şi stîrnit, cum se zice, animație şi agitație. S-au găsit mulțişori indivizi cu musca pe căciulă, care, sărind ca arşi au început să-l împroaşte cu noroi pe marele nostru pămîntean, scriitor şi patriot. Nu

în zadar se spune în popor că curva e întotdeauna prima care ridică...prăjina. În cazul dat, însă, curva dacă tăcea filosof rămînea, pentru că Marele nostru scriitor a avut şi talentul, dar şi înţelepciunea blajină să nu– scoată pe nimeni în proţap. De dragul adevărului curat vă informez suplimentar că dînsul, scoţînd în vileag lucrurile aşa neplăcute cum sunt n-a catadicsit să nominalizeze un singur om (cer scuze, scriitor), care s-ar face vinovat de aceste lucruri. Citind şi analizînd cele scrise am găsit şi eu ca şi autorul articolului în cauză că în Basarabia, de bună seamă nu există o „luptă pe viaţă şi pe moarte" între tradiţionalişti şi postmodernişti, că există o luptă între bunul simţ şi tocirea acestuia". Demult am constat că la noi, cînd vine vorba de o polemică sănătoasă, demult nu mai există Boemă, ci... Boime.

Reieşind din cele expuse mărturisesc în faţa înaltei instanţe că în practica juridică cunoscută de mine, deocamdată nu există un cod oficial ce ar prevedea pedepsirea atît a bunului simţ cît şi al tocilarilor. Iar conform codurilor juridice existente, care se aplică în practică de mai mulţi ani, aurotul articolului n-a încălcat nici un paragraf, nici un punct sau subpunct. Pur şi simplu, folosindu-se de dreptul la replică dînsul şi-a exprimat punctul de vedere, care totalmente coincide cu al meu şi al majorităţii oamenilor cu bunul simţ dezvoltat de la noi. Şi dacă acest punct s-a dovedit a fi vulnerabil, mai atingînd amorul propriu al cuiva, apoi pentru aceasta el nu poate fi condamnat de nimeni. În ţările cu un sistem democratic bine reglat şi cu un nivel de civilizaţie înalt dezvoltat asemenea gesturi sunt mai curînd salutate şi profund respectate. În context, aş mai putea adăuga că articolul cu pricina respectă întru totul principiul juridic suprem cum ar fi prezumţia nevinovăţiei. Cît priveşte reacţia celor care au „citit cu stupoare şi tristeţe" articolul lui Grigore Vieru şi au emis o scrisoare deschisă, denigratoare la adresa lui, publicînd-o şi la noi şi peste Prut, ce vă pot spune? Se vede că şi la noi, în Republica Moldova şi în Ţară, există întradevăr, cum zice Leonida Lari „o specie guzgănească, pre nume popîndăi". Ca muritor ce sunt nu-mi rămîne decît să-mi exprim regretul că printre semnatarii acestei scrituri s-au pomenit şi cîteva nume de poeţi pe care îi consideram caatare, adorînd cîte ceva dat în lumină de dînşii, inclusiv un pămîntean de-al meu teleneştean despre ale cărui isprăvi – haideţi să le zicem mai delicat – de invidiat, eram să aflu tocmai acum, la bătrîneţe, din articolul „Jocul de-a cuţitele", semnat de Nicolae Dabija („LA", 13 octombrie 2005).

Păi, oameni buni, cum zicea odinioară regretatul academician Ilie Untilă, majoritatea acestor simpatici semnatari, afară de pămînteanul meu coliliu de-a binelea, ar fi să aibă vîrsta cînd omul e încă în zămislire, cînd pînă la aceea ce se cheamă maturitate mai este cale de parcurs. Nimic condamnabil în avîntul lor de a „lua nemurirea prin asalt", vorba lui Alexandru Vlahuţă, contemporan al lui Mihai Eminescu. Îngrijorător nu condamnabil, Doamne fereşte, e faptul că ei prin comportamentul ce-l manifestă faţă de veteranul scrisului moldovenesc

Grigore Vieru, ne amintesc de generațiile scriitorilor transnistreni din anii „37 ai secolului trecut şi de generațiile scriitorilor basarabeni, imediat următoare anului de „eliberare” 1940, care au scris cum au scris pentru că n-au avut posibilitatea, ba chiar li s-a interzis categoric să însuşească creațiile înaintaşilor Alexandri, Eminescu, Creangă... Ăştea, postmoderniştii, adică şi probabil nu toți, dar la sigur mult mai mulți decît semnatarii scrisorii în discuție, născuți în sînul elitelor profitorilor şi hrăpăreților de odinioară, gustînd apoi din libertatea adusă cu jertfele enorme ale înaintaşilor, ce şi-au zis: Noi facem literatura noastră de alternativă. Hai să nu le admitem moşnegilor tradiționalişti să amestece borşul lor cu zeama noastră, declarînd literalmente „... considerăm o onoare plină de umilință pentru noi şi o ipocrizie din partea DVS. Includerea unor texte postmoderniste în antologia la care lucrați.”

Asta-mi place. La ce le-ar mai servi o antologie, pe lîngă cea în 12 volume (în care mulți dintre noi, scriitori, muritori de rînd n-am avut spațiu. Ei constituie Etalonul de apreciere literară al epocii!) editate de dînşii, relativ nu demult. Şi aşa mai departe.

Dar dacă e să o luăm mai de aproape, aş zice, ca o bucățică de scriitor, că simt foarte aproape timpul cînd cititorilor li se vor propune serii de antologii în care să poată citi şi ei, cum li s-ar da să citească Domnului A.Strîmbeanu şi Doamnei L.Lari. Onorîndu-i vîrsta înaintată îmi e oarecum ruşine să citez din pamfletul „Dar putoare atîta?” („LA”, 29 septembrie 2005). Am să mă limitez a reproduce unicul exemplu propus în „Popîndăii” Leonidei Lari, fiind de genuri diferite, iar dacă admitem cîteva plusuri şi minusuri suntem c-am de aceiaşi vîrtstă. Aşadar, cum zicea poetul tribun Vladimir Maiakovski, citiți şi invidiați:” mi-am băgat p... în priză, să-mi f... soția”, sau „merg cu buricul gol, ce rai am între picioare...” etc. De aici îndrăznesc să pun o întrebare în fața instanței: cum ar comenta aceste „nestemate literare epocale” părinții şi copiii acestor suptatalentați acîni?! Atît.

Ajuns aici, eu unul părăsesc şedința de judecată, mai zicîndu-mi o dată, cum zicea mama, fie-i țărîna uşoară: Dumnezeu să te ferească de judecată moldovenească.

Recunosc, mie unuia îmi vine foarte greu să vorbesc despre maiestrul Grigore Vieru. Zic aceasta cu mare regret, fiindcă acum cîțiva ani, mai puțin matur fiind am avut slăbiciunea să mă alăturez şi eu la o tabără de denigratori ai poetului național. Dar, din fericire m-am trezit la timp. A vorbi despre acest om, care este stindardul intelectualității Basarabiei, trebuie să ai puterea şi curajul ca:

1. Să-i cunoşti măsura harului cu care l-a înzestrat Creatorul;
2. Să cunoşti durerile şi necazurile la care se expune aproape benevol pentru a atinge performanțele creatoare cunoscute şi apreciate nu numai de românii de pretutindeni;
3. Să vrei a vedea şi să vezi carisma şi configurația națională a unui poet care reflectă în creația sa toate frămîntările epocii în care i-a fost dat să trăiască.

Grigore Vierui a păşit şi păşeşte cu toţi basarabenii prin calvarul epocii care pare că nu mai are sfîrşit. Versurile lui au adunat şi adună, au mîngîiat şi mîngîie, au alinat şi vor alina suferinţele acestui popor. Mă gîndesc la acele generaţii de copii care au crescut, declamînd şi cîntînd împreună cu dînsul:

– Mama pîine albă coace,
Ceru-i luminos,
Pentru pace pentru pace
Mulţumim frumos!

sau,

În limba ta
Ţi-e dor de mama...

ori, versurile care nu lasă pe nimeni indiferent:

Se-aude peste leagăn
Cum trece lină clipa
Cea jilavă de lapte
Cu ochiul tău – de lacrimi.
Nimic mai dulce-n lume
Ca un copil ce doarme
Cu floarea caldă, albă
A laptelui la gură.

Ca astăzi unii dintre ei să-l învinuiască pe Maiestru că a manifestat spirit de trădare şi laşitate, scriind despre Lenin şi partidul comunist. De fapt ei îl invidiază şi nu i-o pot erta că la timpul său s-a învrednicit de titlul de Laureat al Premiului „Boris Glavan”, a Comsomolului din Moldova şi a fost distins cu Premiul de stat a RSS Moldoveneşti. Vreau să le amintesc acestor domni că premiile din perioada sovietică sunt succedate şi azi, în prioada democratică, doar că se numesc altfel şi, de asemenea se acordă pentru lucruri talentate.

Opera lui Grigore Vieru este mîndria epocii noastre, şi aş vrea,profitînd de ocazie să mă adresez direct. Versurile, cîntecele, eseurile, interviurile, aforismele tale, Maiestre, sunt pline de înţelepciune şi dacă nu le-ai semna cu numele tău, cititorul ar crede că sunt culese din folclor. Lucrul acesta îl ştie şi-l recunoaşte o lume întreagă, afară de nişte detractori ultramodernişti de pe rîul Bîc. Versurile tale despre mamă plutesc în somnul copiilor, făcîndu-i şi mai profund părinţii, limba, istoria, neamul ca, pînă la urmă, tot împreună cu Dumneata să rostească:

Pînă la lacrimi mie-a dragă viaţa!

Sunt sigur că vor trece mulţi ani, vor trece secole, iar cîntecele dumitale vor rămîne tinere, revelatorii, fapt pentru care basarabenii te vor aprecia, te vor slăvi tot aşa cum îl apreciază azi pe Eminescu . Înalt e zborul tău, Maiestre! E atît de înalt încît te vei mira să-l ajungă nişte pitici care din tot scremutul lor se străduie să-l umbească, cu atît mai mult să-l doboare.Păstrează-ţi sănătatea Maiestre, căci ne trebuieşti zi de zi, oricînd. Noi avem nevoie de Mata. O spun nu numai eu, ci

toți românii ce iubesc cu adevărat acest neam, acest pămînt. Iar actorilor de circ, saltimbancilor grandomani le amintim: Ce e val, de bună seamă, ca valul trece...

Citindu-Vă şi recitindu-Vă nu numai poeziile, dar absolut ce ați creat şi mai creați adeseori mă prind la gîndul că scrieți luminînd. Dar a scrie luminînd, mi se pare că e mai mult decît a scrie cu lumină. Pentru că a scrie cu lumină, înseamnă să aprinzi o lumînare întru a spinteca sau destrăma întunericul pe o zi – pe două. Pe cînd scrisul Dumneavoastră, luminează acum şi în veac...

Iar la urmă vă zic, precum se obişnuieşte a se spune la Ineasca: Mă închin de sănătate, Maiestre!

Nicolae Dabija – Ochiul al treilea al Basarabiei sau o personalitate a vremurilor noastre pentru care realitatea a devenit o religie

***Motto**: „Gîndirea,duhul dumnezeiesc ce zideşte, şi credința ce dă viață... lumea veche se prăvăleşte şi pe a ei dărîmături slobozenia se înalță... Deşteaptă-te!”*

Alecu Russo
„Cîntarea României”

Nicolae Dabija este prietenul meu.

M-a impresionat încă din anii adolescenței prin frumoasele lui poezii, prin cuvintele lui ingenioase care le vorbea la radio şi televiziune. Şi de atunci, din anii 80 al secolului trecut vroiam nespus de mult să-l cunosc personal, să vorbesc cu el, să mă îmbogățesc spiritual, să polemizez. Atunci, cînd am primit scrisoare de la el, ca răsuns la poeziile trimise în adresa redacției „Nistru” (revista Uniunii scriitorilor, unde dînsul era angajat), am simțit că foarte curînd voi avea prilejul să ne cunoaştzem personal. Eram student la drept şi-mi era interesant să discut despre literatură. Aşa s-a întîmplat, că deja peste 20 de ani ne cunoaştem, ne întîlnim des, discutăm, polemizăm, petrecem împreună ore întregi în săli de judecată, apărînd adevărul de minciună şi mă conving de fiecare dată că Nicolae Dabija este o personalitate complexă a epocii. Am dreptul să rostesc cu certitudine:

Nicolae Dabija este contemporanul meu.

Prin opiniile sale el reflectă realitatea epocii în care trăim.

Totuşi, în capătul de început al cuvintelor ce-mi vin de mai demult a le spune despre Nicolae Dabija se cuvine să pun fraza din sfîrşitul unui cuvînt rostit de Grigore Vieru la o anume aniversare a colegului nostru: „Trebuie să fim fericiți că-l avem în mijlocul nostru.”

Repet, pentru că-i frumos spus – trebuie să fim fericiți. Dar imediat mă întreb: am fost, suntem, vom fi??? Asta referitor la popor, în general, dar şi la Nicolae Dabija personal, care ori din care parte ar fi privit şi analizat – poet, publicist, savant – se constituie într-un exponent nu numai veritabil şi fidel, dar ca şi cum într-un sol trimis de Providență să fie şi să ne facă fericiți. O fi, nu zic categoric nu, o fi fiind cineva fericit în ***„țărişoricuța”*** asta, numai nu poporul băştinaş, ospitalier şi naiv cum nu ştiu dacă mai este un altul pe pămînt şi nu poeții, publiciştii, savanții cei mai buni şi mai fideli pămîntului şi neamului din care provin. Să existe barem o excepție şi tot ar fi ceva. Ne mîngîiem uşor cu vorba şi zicem că trebuie, dar nu suntem, n-am fost şi, din păcate nici nu se prevede deocamdată, că am să fim vreodată. Am putea admite că fericirea nici nu prea există ori că se face din iluzii şi speranțe, dacă n-am vedea cum, de aproape două secole la rînd, străinii ni le fură şi pe acestea. Şi ni le fură şmechereşte, cu mîinuțele aşa-zis curate ale celor de un sînge cu noi, catalogați pe bună dreptate în popor drept „**mancurți”.** Lipsiți de verticalitate, dar şi de un anume har acceptă cu uşurință osul ce li se propune. Mai apoi, vin singuri după oase şi că să intre în încredere şi să fie apreciați de stăpîni ei repede devin, exact cum scrie Nicolae Dabija într-un editorial de-al său: „Mai ruşi decît ruşii, mai comunişti decît comuniştii, mai sovietici decît sovieticii, mai ticăloşi decît ticăloşii.” De unde concluzionăm că nu atît străinii, cît anume această categorie de indivizi ne– curați, l-au şi determinat pe poetul Nicolae Dabija să privească la **realitățile mişelite** din Basarabia nu cu ochii ce-i are de la Dumnezeu, ci cu ochiul cel ce n-are somn al soacrei din cunoscuta poveste a lui Ion Creangă. Dar nu numai să privească, ci să şi gîndească şi să reflecteze mai profund, mai multilateral decît alții asupra tuturor proceselor politice, economice, sociale, ştiințifice, culturale ce au schimbat fața lumii şi ar fi putut s-o schimbe şi pe cea a Basarabiei, dacă aici ar fi fost nu un popor, ci o mică clasă de oameni politici uniți în fapte şi în cuget. La această concluzie am ajuns după ce am citit şi recitit ce a publicat redactorul-şef al săptămînalului „Literatura şi arta” de cînd a început lupta moldovenilor pentru limbă şi alfabet şi pînă la ultimul număr din preajma alegerilor parlamentare din 6 martie 2005 şi am constatat, plăcut flatat, că un asemenea publicist nu are nici România. Adică, ce zic, România nu are. Ba are, dar nu la Bucureşti, nu la Iaşi sau la Cluj, ci la Chişinău. Deaceea țin să mai revin odată la fraza lui Grigore Vieru cea privind fericirea noastră, datorată omului nostru: poate că tocmai aceasta a avut în vedere septegenarul? Dacă-i aşa, apoi îmi cer scuze Maiestre! Dar, vedeți Dumneavoastră, eu, în naivitatea mea juvenilă uitasem aproape cu desăvîrşire de mulțimea de neprieteni care au roit şi mai roiesc în jurul celui care într-adevăr face mai mult decît oricine pentru fericirea tuturor. Iar cît priveşte neprietenii al cărui a crescut mai ales în ultimii ani, cînd şi-au înjghebat pînă şi o Uniune scriitoricească de alternativă, n-am să spun nimic, pentru că mai bine decît a spus-o la vremea sa Alexandru Vlahuță, poetul care primul a venerat pe Mihai Eminescu, nu ştiu dacă o s-o mai spună şi altul. Permiteți-mi să citez:

„Pe cel ce sub picior îți sapă
Nu-l prinde prieten, cît trăieşti

El ți-e duşman: să-ți aminteşti
Că apa-i apă”

Fiind un bătrînel mai tînăr decît şaiezeciştii, şaptezeciştii, optzeciştii cum e moda acum a clasifica neapărat perioadele apariției condeierilor basarabeni din trecutul apropiat, pe Nicolae Dabija îl văd nu ştiu de ce nu îmbătrînind. Mie mi se pare că el s-a născut bătrîn, dar bătrîn de tot şi plin de înțelepciune, iar de cînd s-a născut întinereşte. Dar de ce zic că mi se năzăreşte, dacă el singur o mărturiseşte? Citiți şi vă veți convinge:

O beznă flămîndă mă caută, sire,
şi mările toate-s de ceață.
Şi-am să mor de prea multă iubire
Şi-am să mor de prea multă iubire,
Şi-am să mor de prea multă iubire de viață.

Acum încercați să stabiliți ce vîrstă avea poetul cînd a scris aceste versuri: şapte sau şaptezeci? Eu unul n-am să risc cu presupunerile, pentru că nu pot uita că atunci cînd am împlinit şapte ani, apoi şaptesprezece şi chiar douăzeci şi şapte se interzicea a zice „am să mor”. Ce cuvinte sunt acestea, dragul meu, „beznă flămîndă”? E vorba de o beaznă capitalistă? Apoi aşa şi scrie. În perioada cîbd poporul sovietic construieşte viitorul luminos al omenirii, el vede „mări de ceață”. Adică, e împotriva viitorului luminos. Se gîndeşte la moarte. Iubirea, nu zic, e bună, dar unde-ai văzut Dumneata oameni care să moară de iubire? Poate mata nu eşti Dabija da Eminescu. Acela iubea de se prăpădea şi vedea toate lucrurile în ceață. Mata uiți ce timpuri a trăit el şi ce timpuri trăim noi.

Poate din aceste considerente se înmulțesc şi roiesc în jurul dumitale invidioşii, răutăcioşii, doritorii de a se slăvi prin injuriile care ți le aduc, răscolindu-ți viața ta privată aşa cum o doreşte o adevărată rînză basarabeană. Oare cît o să mai vorbească despre o casă din deal, (după mine poporul trebuie să-ți construiască singur castele), despre femeile tale pe care le iubeşti şi îți cresc copiii, oare cît o să se complacă hidoşii, murdărîndu-te cu atîta ură şi lipsă de omenie?

Etc. Etc. Etc.

Nicolae Dabija, trece peste toate şi se sfinţeşte în fața hîrtiei.

Unde mai pui că poezia scrisă nu în duhul dumnezeiesc şi în credința ce dă viață, ci în duhul dogmelor comuniste, în anii aceia era cîtă frunză şi iarbă. Să vă spun eu ori poate mergeți la Uniunea scriitorilor fondată de comunişti şi-l întrebați pe Munteanu de cîte ori a declamat pe scena clubului din sat şi la olimpiadele raionale „Hulubul păcii” de Iurii Barjanski? De căte ori şi-a întrebat sătenii:

„Dar unde e strategul, tacticianul care,
Să-i ducă-n lupta dreaptă, pe-ai lumii proletari?”

Scriiotorii din această uniune trebuie să ştie mai bine decît cei din Uniunea Scriitorilor din Moldova, condusă de academicianul Mihai Cimpoi ce rol important a jucat partidul comunist care ne-a tot îndrumat pe drumul cel bun, scoțîndu-ne

„de la plug” şi îndemnîndu-ne la „cosmodrom”. A chema toată țara să se bucure că s-a mai născut un om, dar nu din iubire de viață, cum screa Nicolae Dabija, ci din devotament şi dragoste față de poporul sovietic şi de partidul comunist. Cînd toți copiii sovietici visează să devină cosmonauți, în condițiile cînd kolhoznicii şi kolhoznicele din RSS Moldovenească sunt mobilizați să adune, să strîngă cu orice preț un milion tone de struguri de poamă şi să-l predeie pe degeaba statului sovietic multinațional, se găseşte un deştept din Bişcotari (azi Codreni, baştina poetului), Cimişlia, care vine să spună oamenilor că el moare „de prea multă de viață”.

Țin minte şi nu voi uita niciodată acele timpuri de triumfalism sălbatic, care au derutat multe generații, pe mulți oameni mai ținîndu-i în derută şi azi, din păcate. Mă gîndesc, oarecum înfricoşat, că era cît pe ce să cadă pradă minciunii totale şi totalitariste şu umila Dumneavoastră slugă. Vorba e că pe atunci mai era o modă strîmbă . Tinerii erau înhățați de la facultate şi înrolați în Armata sovietică. Subsemnatului i-a fost dat să nimerească într-o unitate aviatică şi dacă era să fie bou, vorba marelui povestitor din Humuleşti, nu-i zîmbea altă şansă, decît să rămînă vacă în Rusia. I s-a propus şi nu aşa într-o doară, ci chiar insistent. Ar fi putut să se însoare cu o rusoaică, bunăoară. Că-i dădeau tîrcoale multe şi el era fierbinte şi cu oleacă de minte. Numai bun să se facă cosmonaut, într-un cuvînt. Dar, mulțumesc, Doamne, că m-ai scos de pe căile necunoscute, mai sortindu-mi să aleg dreptul, nu stîngul, vorba vine.

Acum să vedeți întîmplarea. Dreptul ales de Dumnezeu pentru mine atunci, serveşte de mulțişori ani, drept apărare ale adevărurilor promovate cu un curaj de invidiat de Nicolae Dabija şi de alți scriitori în paginile aceluiaşi săptămînal „Literatura şi arta”, adevărul de care se tem ca de moarte nu numai comuniştii, dar chiar şi democrații, care s-au apucat de construit capitalismul după metodele ce altă dată le serveau la desfăşurarea cu succes a întrecerii socialiste. Şi, ca să vedeți, le merge. S-au pricopsit cu de toate pentru dînşii şi pentru copiii lor. Au deja maşini de lux, palate, exact ca la capitalişti. Dar le stau ca sula– n coaste cine credeți? – scriitorii, oamenii de artă, intelectualitatea în general. Şi hai să facă legi, ca pe timpurile staliniste şi hai să-i ceme-n judecată, şi hai să-i hărțuiască şi hai, şi hai şi hai.... Poate vor tăcea.

Nicolae Dabija, în anevoiasa sa luptă a devenit un adevărat avocat al poporului nostru!

Precum am menționat-o de mai multe ori, Basarabia, în decursul istoriei sale din ultimele două secole a avut doar procurori, care mereu au condamnat-o, au pîngărit-o... Pomenit umăr la umăr, în procesle de judecată, care la moment pot spune că am avut şi avem peste o sută de cazuri, în majoritatea cărora poetul este învinuit de toate greşelile pămîntului pentru că îndrăzneşte să spună adevăruri, Nicolae a devenit un avocat de profesie.În sălile de judecată se petrece o altă dramaturgie, cea în care actorii sunt ex-prietenii lui, lighioanele, cutrele kagebiste. Numai să vă imaginați cîtă agresivitate, cîtă dorință de a-l pune cu brutalitate

la zid observăm noi din partea acestor lichele! Poetul, nu zic, poate pe alocuri şi greşeşte omeneşte, dar cu cîtă destoinicie, cu cîtă pregătire confruntă el toate vărfurile otrăvitoare ale lancelor manipulate de către opozanţi. Şi se bucură copilăreşte atunci cînd reuşeşte să convingă instanţele, că adevărul în „şărişoricuţa" noastră îşi are faţa lui. Profesia sa de apărător este o filă deosebit de interesantă din viaţa poetului şi mă mîndresc că la formarea lui în această ipostază, mi-am adus şi eu modesta contribuţie. Sper că va veni timpul cînd voi reuşi să informez cititorii mai amplu despre activitatea de avocat al adevărului pe care îl spune Nicolae Dabija. Şi atunci, cu siguranţă vor afla toţi ceea ce nutresc că îi pot aduce poetului prejudicii dîndu-l în judecată, că prin intenţele lor meschine, Nicolae Dabija devine mai experimentat, mai competent, mai convins, mai hotărît; devine un adevărat Napoleon, care prin înţelepciunea şi ingeniozitatea lui duşmanii şi neprietenii inevitabil devin victimele istoriei. Devin ruşinea neamului, atunci, cînd Nicolae Dabija ne cheamă insistent să ne consolidăm în lupta pentru Reîntreginrea Ţării noastre România, iar ei nu o fac... Rivalii, duşamnii reunirii nu vor să intre în istoriea neamului, socotind că e mai bine să serveşti „fratelui mai mare" (deodată) pentru a se căpătui...

Dar zadarnic. Trenul lor încet, dar ireversibil, părăseşte gara învechită.

O aud mai deunăzi pe o fiică de a mea declamînd pe dinafară poezia întitulată „Ştefan cel Mare şi Sfînt" de Nicolae Dabija. Am rugat-o să o mai declame odată, apoi încă odată, din care reproduc doar o strofă:

Mărite Ştefan mai apără-ne încă,
de hoardele ce curg spre biata ţară:
Fii-n puhoiu-acesta-iarăşi stîncă,
Cum ai ştiut să fii odinioară.

Şi nici nu mi-am dat seama cum a trecut ziua. Ziua în care m-am convins de un adevăr ce mă frămîntă de mai demult.E adevărat că un om nu poate face cît o lume, dar, tot atît de adevărat e că există şi o lume, care nu poate face cît un om. Lumea asta se chiamă Basarabia, iar omul acesta se chiamă Nicolae Dabija – **ochiul al treialea al Basarabiei.** Bine a zis Grigore Vieru–trebuie să fim fericiţi că îl avem în mijlocul nostru. Prin Nicolae ne facem mai uniţi, mai apropiaţi, mai prieteni şi mai luptători faţă de rămăşiţele mentalităţii sovietice ale unor rătăciţi...

Da, zădarnic se zvîrcoleşte trecutul. Vin alte generaţii şi prin ele întineresc moşii şi strămoşii. Lumea veche se prăvăleşte, slobozenia se înalţă... Deşteaptă-te!

Lidia Ungureanu între amor şi mister

Mă aventurez şi vorbesc despre poezie...

Trecut demultişor de vîrsta întîlnirilor amoroase.ţin să recunosc, totuşi, că zilel acestea am mai avut o întîlnire intimă cu Lidia Ungureanu. Vă interesea-

ză unde anume? Vă destăinuiesc din capul locului: în paginile cărții ei frumos întitulate ***„Blues matinal„***(Editura „Cartea Moldovei”, Chişinău, 2002). Ca să nu mint pe nimeni, mărturisesc: cu Lidia mă întîlnesc de mai demult. Dacă nu mă înşeală memoria, pare că noi ne întîlnim deja al doilea secol la rînd. Şi mi se pare că erau încă sovieticii la putere şi Basarabia era republică-soră egală între republicile unionale-surori, cînd ne întîlneam ba în paginile revistei „Scînteia leninistă”, ba în ziarul „Tinerimea Moldovei”, ba în „Cultura”, lar apoi şi în „Literatura şi arta”. Dar semificația este cu totul alta. Numele ei apărea în paginile publicațiilor enumărate ca şi al meu. Ba sub o simplă relatare informativă, ba sub un reportăjărel sau articolaş de problemă, ba mai apoi, de asupra unor cicluşoare de poezii, alteori însoțite şi de cîte un patrețăl. Aici ar fi de prisos să mai spun că de pe atunci, încă, vorba poetului „mi-a căzut dragă fata”.

Timpul, însă, după cum se ştie, trece fulger şi cînd prin 90-91 al secolului trecut Basarabia devine Republica Moldova, hop! că şi Lidia mea mi se prezintă într-o nouă postură. Debutează editorial cu o plachetă de versuri întitulată foarte pesimist – „Peisaje întîrziate”. Dar asta mai teacă-meargă. Citindu-i-o dintr-o scoarță în cealaltă, însă, am mustrat-o în mintea mea zicîndu-i în gînd: „Mai bine mai tîrziu decît deloc, draga mea.„Şi i-am mai zis în sinea mea, ca şi cum binecuvîntînd-o: „Bine ai venit, Lidia!„Asta, pentru că din cîte nu pot să uit, versurile din placheta în cauză nu cîntau pacea şi nu condamnau războiul, nu proslăveau munca şi nu detestau lenevia, nu ashtiau progresul şi zborurile înalte şi nu deplîngeau regresul şi stagnarea, cum, să nu zic că o făceau alții, dar să recunosc că eram tentat s-o fac chiar eu. Ori, să mă ierte autoarea, dacă se grăbea şi nu întîrzia, ar fi putut s-o facă şi dînsa. Că nu degeaba zic românii: graba strică treaba.

Drept punte între prima plachetă de versuri şi ultima, aşa cum îi stă bine unui poet-femeie, implicit mamă, Lidia Ungureanu a lansat cartea pentru copii „Pe un deluşor de-argint„. La acest compartiment vreau să spun că o invidiez foarte mult pe Lidia. Eu, cîte nu am scris în viața mea, deocamdată, nicidecum nu-mi reuşeşte ca să scriu măcar un singur rînd despre copii. Deşi, sunt convins că iubesc copiii şi chiar îi am nu mai puțin decît ea... N-am timp, dar nici spațiu nu mi se oferă să revin sau să mă rețin mai pe îndelete, făcînd referințe mai detaliate asupra unor calități şi, poate drficiențe ale unor poezii, în opinia mea subiectivă, desigur. Totuşi,vroiam să vă spun şi să vă mărturisesc cu mîna pe inimă, că deşi Lidia Ungureanu, ca şi mulți alți dintre noi, din epoca realismului socialist n-are în creația sa nici o urmă de realism. Ea pluteşte între amor şi mister, dar nu se clinteşte cu o iotă din crezul ei că omul e un univers, că universul, la rîndul lui, e infinit şi etern, şi că dacă n-ar fi iubirea, n-ar fi nimic nici pe pămînt şi nici în ceruri. Cufundîndu-mă în lectură uneori mi se părea că nu citesc, ci ascult cîntecul (***„Tombe la niege***”– Cade zăpada”) interpretat de cîntărețul tinereței noastre, Salvatore Adamo. Ce misterios amor!

Dar să vedeți, cît de grațios își ilustrează toate cele trei ***blues-ri (I. Portret neîmblînzit; II Turnul de aur al iubirii şi III Singurătate în roz),*** poeta cu desene proprii înmănuncheate în ciclul tot de dînsa întitulat mai mult decît grațios***:" Mărul, şarpele, Adam şi Eva".***Şi prin aceste cuvînte pare că spune totul. Dar nu mai spune că de spus pare că mai are multe.

Sărut mîna, cucoană. Şi, rogu-te, zi-i înainte că-i zici bine. Chiar dacă azi Basarabia şi românii din ei nu se dau în vînt după creațiile poetice.

Alexandru Donos: un apărător consecvent al demnității

Of!!!

Ce forță o mai fi şi asta pe capul nostru – viclenia?

Înainte de a mă explica rog a nu se crede, dar în nici un caz, vă rog, să nu credeți cumva că prin oftatul din capul acestor rînduri am făcut careva aluzie la răstcunoscutul banc cu țiganul nimerit la puşcărie şi care ținea cu tot dinadinsul să transmită de acolo şi nevestei ororiile corporale şi morale la care era supus, dar nu o putea face decît printr-o scrisoare scrisă din inițiativa proprie, dar cu mîna unui biet moş Ion analfabet ca şi dînsul.

Of!!!

CE forță o mai fi şi asta pe capul nostru – minciuna?

A doua oară vă rog să nu credeți cumva că oftez atît de adînc de dragul durerii altora, fiindcă nu-mi vine a crede că există pe lume dureri şi suferințe mai mari decît acelea pe care şi le face omul sie cu mîna proprie, ca să nu zic cu capul. Aşa cum ne-o facem noi moldovenii, de exemplu.

Şiragul de gînduri triste şi un nepotolit sentiment de pesimism îmi inspiră activitatea mea de jurist, dar de la o vreme încoace aceiaşi dispoziție rea îmi este alimentată de cartea întitulată „Scriitori martiri", semnată tot de un martir pe numele lui binecunosct în Republica Moldova – Alexandru Donos, apărută în chiar primul an al sec. XXI şi al mileniului III la editura Museum cu spriginul Centrului Internațional de Cultură pentru Copii şi Tineret „Sergiu Grosu", dar am impresia că şi din bunăvoința celor doi mari cărturari din Basarabia sec. XX – Iurie Colesnic şi Boris Movilă de vreme ce primul a acceptat s-o precuvînteze, iar al doilea s-o stilizeze. Exact aşa cum spune vorba românească: de la noi mai puțin, de la Dumnezeu mai mult.

Aplicînd la contextul nostru această înțeleaptă vorbă din popor am putea spune că Dumnezeu l-a înzestrat pe Alexandru Donos cu atîta har analitic, publicistic şi scriitoricesc încît n-a mai avut unde-i pune şi oleacă de noroc. Om de-o omenie rară, bun ca anii cei buni, întruparea a onestității şi generozității, dacă a avea noro-

cul să se nască în altă parte şi să-şi fi consacrat harul nu apărării identităţii româneşti a basarabenilor şi nu a demnităţii naţionale a acestora, ci delicat vorbind, altor virtuţi umane, azi încaltea îşi avea numele scris pe mormane deopere filosofice, publicistice şi artistice care-i asigurau, poate, o odihnă binemeritată, dar şi o bătrîneţe mai bine asigurată, măcar cu pîine din belşug, dacă nu şi cu lapte.

Bine zice Iurie Colesnic în cuvîntul său întroductiv la cartea în cauză întitulat „Povara demnităţii noastre" citez: „Civilizaţiile care au mizat pe destinul istoric, învăţînd din propriile greşeli, au reuşit să evolueze într-un ritm considerabil. Ce-i care s-au bizuit numai pe şansa clipei pe care o trăiesc, pînă la urmă, s-au ales cu numicul."

Da, de bună seamă, Dumnezeu dă har, dar te lasă să-ţi faci norocul cu mîna ta. Nenorocul de căpetenie al autorului cărţii „Scriitori martiri", ca şi al multor alţii ca dînsul e că s-a născut într-un colţ de ţară a cărui popor de prin 1812 nu este liber în promovarea şi exercitarea aspiraţiilor sale, dar, visînd libertatea, nu ştiu cum se întîmplă că ră,ine numai cu visul. O vorbă veche, poate mai veche decît visul robului spune clar că norocul este de sticlă, cînd începe să strălucească, se sparge.

Exemplific. În calitatea mea de jurist, probabil destinul a vrut să cunosc, nu din auzite, ci prin contact personal şi prin investigaţii de toată mîna destinul nu a unui A.D.ministrator al „Beciului vechi" ci al unui fost coşcogea adjunct al Preşedintelui Consiliului de Miniştri al RSSM Vasile Vîşcu, care, pentru că a cutezat să spună că este nu cel ce spun alţii că este a fost destituit din post, arestat, învinuit de toate cîte în lună şi în stele şi ţinut ani grei la tălpile iadului. Credeţi cumva că acel Smirnov de altă dată i-a făcut toate acestea? Ba bine că nu. Unul ciobanu şi alţi ciobeni de-ai noştri au fost şi mai sunt cointeresaţi ca omul să nu mai revină la normalitate. Astfel se face că un om politic de elită, un neîntrecut economist e marginalizat, ţinut la distanţă, disponibilizat de nişte elevi moldoveni care n-au citit din literatura moldovenească nici măcar povestea „Capra cu trei ezi" de... Iacob Kuttoveţki, ori poezia „Limba noastră", care după cum susţine actualul ministru al culturii şi turismului, a scris-o nimeni altul, decît. Dumitru Matcovschi. Încearcă să nu oftezi după ce descoperi atîta analfabetism în minţile unor oameni care pretind că sunt conducătorii unui popor. Dar asta e încă floare la ureche. Nici să otezi nu-ţi mai vine cînd vezi cu cîtă abilitate aceşti analfabeţi au înlocuit perioada dezmăţului comunist cu destrăbălarea numită de ei tranziţie. Cei care altă dată ţineau în mîinile lor hăţurile totalitarismului, acum poartă cnutul (ca să nu zic pistolul) aşa –zisei democraţii şi de 15 ani la rînd prihvatizează tot ce a adunat poporul cu sudoarea frunţii timp de cîteva generaţii. Mai mult, de prin fundurile nemărginite ale Rusiei iubite sunt aduse în mod special cete invizibile de recedivişti care formează grupe de hoţi în lege ce fură averi de la oamenii cinstiţi şi le împart cu ocrotitorii lor cocoţaţi în cele mai înalte sfere ale puterii de stat. Iar moldovenii pleacă pe un capăt, pleacă să pască oile capitaliştilor europeni şi americani. Cei de jos pleacă, iar cei de su aşteaptă, aşteaptă răbdător,

plimbîndu-se în limuzine de lux şi construindu-şi palate. Pălăvrăgesc de integrare europeană pe de o parte, iar pe de altă parte aşteaptă să plece toţi moldovenii de aici, ca să anunţe într-o bună zi că teritoriul dintre Prut şi Nistru este pămînt străbun rusesc. Exact aşa cum s-a întîmplat în Transnistria.

Citind şi recitind cartea lui Alexandru Donos nu ştiu de ce, într-un moment, mi-am zis: „Staţi, fraţilor că prea departe ţintiţi!" Vroiam să spun că, în ciuda dezastrelor prin care au trecut eroii acestei cărţi, recapitulînd-o în ansamblu te umpli, totuşi nu numai de pesimism, ci şi de speranţe. Iar speranţele celor învăţaţi, spunea bătrînul filosof Democrit, sunt mai puternice decît bogăţiile ignoranţelor.

Deşi nu-i un învăluit de titluri ştiinţifice înalte Alexanru Donos este, oricum, un mare învăţat, un cunoscător profund al tradiţiilor şi obiceiurilor populare, un ales al spiritualităţii şi culturii româneşti. Pentru cei neiniţiaţi, mărturisesc că pedantismul acestui om a fost şi este apreciat la justa valoare de colegii şi prietenii săi. Este poate unicul ziarist din Basarabia care nu s-.a angajat, dar a fost invitat, în îndepărtatul an 1960, cînd încă era student la facultatea de Filologie a Universităţii de Stat din Chişinău să lucreze la „Cultura Moldovei". Deci, este unales al culturii şi faptul acesta nu este lipsit de semificaţie, pentru că în 1965 „Cultura Moldovei" a fost transformată în săptămînalul „Cultura", pe baza căruia în anul 1977 (cu concursul lui Vasile Vîşcu ce era membrul Guvernului RSSM), a luat naştere „Literatura şi arta", unde Alexandru Donos îşi are serviciul pînă în prezent**.** No comment!

Totuşi, ca fost şi actual cititor al tuturor acestor publicaţii nu pot să nu mărturisesc că numele lui Alexandru Donos a apărut pe parcursul anilor ce nu-i numărăm din 1960 alături de cele ale lui Petrea Cruceniuc, Victor Teleucă, Zenon Reaboşapka, Valentin Rusu, Mitrofan Vatavu,Valeriu Senic, Gheorghe Cutasevici, Vasile Galaicu, Dumitru Matcovschi, Constantin Andrei, Nicolae Bătrînu, Iulian Nicuţă, Serafim Belicov, Pavel Nică, Sergiu Nucă, Dumitru Trifan, Leonid Paladi şi lista am putea-o continua cu numele unor ziarişti mai tineri, dar nu mai puţin merituoşi. Atîta doar că timpul trece şi spaţiul se îngustează şi mă tem că n-o să mai rămînă loc pentru a-i ura Domnului Alexandru Donos tradiţionalul:La mulţi ani şi multă sănătate că-i mai bună decît to ate.

Steliana Grama e meteorit

Aşa suplă, aşa gingaşă, aşa vioaie cum este pare o bucată desprinsă dintr-un corp cosmic şi, după ce a străbătut atmosfera a căzut, purificată, pe pămînt şi a început să trăiască omeneşte şi să comunice cu lumea româneşte.

O noapte întreagă a fost să nu pot dormi cu o carte semnată de Steliana Grama. Întîi la masa de lucru. Apoi la bucătărie. Şi, în sfîrşit, întins în pat. Stau în forma semnului de întrebare. Stau în poziţie orizontală. Stau perpendicular

cu universul şi citesc versurile înmănuncheate în placheta întitulată semnficativ „Rezervația de meteoriți” „Editura „Civitas”, Chişinău 1998). A doua noapte după lectura acestei cărți, iarăşi nu pot să dorm liniştit. Într-un timp zbuciumat ca acel pe care ne-a revenit nouă să-l trăim constat că literatura feminină (îndeosebi în domeniul poeziei) din Basarabia face progrese evidente. Zic, stau încă o dată şi mă uit, şiret desigur, la prortretul acestei domnişoare– meteorit a unei mame şi a unui tată şi de acum îmi amintesc rînduri şi pasage din cele citite:

Chiar nu va avea nimeni nevoie de mine? **(Cometă);**
E adevărat că străbunica Bulevardului a fost Cărarea? **(Evoluție)**;
Charon va mai deține
portofoliul ministrului de interne
dacă Tartarul va rămîne gol? **(Pleistocen);**

Da eu, ca netotul, stau şi mă gîndesc: de ce mă întrebă pe mine? Şi tocmai cînd realizez că Steliana ar fi putut fi fiica mea îi zic în minte, exact cum o aud că zicea mama: „Hai, nu-ți pare că eşti prea deşteaptă? Ai uitat cumva că ai venit pe lume, cum singură cum singură recunoşti „la spartul tărgului?”

Ea tace şi mă priveşte din fotografie oarecum ironic, ca să nu zic indiferent sau chiar zeflemitor. Decid în continuare cartea şi citesc mustrarea Stelianei, parcă adresată şi mie:

Laşule!
Nu ți-i ruşine să ceri sorții
să-ți dea informații
despre moartea ta
cu o zi înainte de accident? ***(Aviz);***
Ia după ce se v-a petrece decesul meu fatal, ea zice:
Peste un milion de ani nişte stegozauri,
Săpînd la poalele unui vulcan stins,
Vor da peste cadavrul meu
păstrat perfect în lava pietrificată. **(Viitor arhaic).**

Mă fac piatră şi eu şi mă întreb: au citit miniştrii noştri vreo carte în viața lor?

... Am glumit.Cer scuze. Ne-am jucat. Steliana Grama e o fată de oraş, nu ca mine ori ca cei care ne conduc spre viitorul luminos. E o alintată de destin şi e chiar nedisciplinată. O genială neruşinată. Cîndva a citit cartea mea „Catacomba”, s-a zîmbit spre mine, mi-a arătat obraznic limba... Şi atît.. Nu i-a plăcut, evident! Şi are tot dreptul ca să nu-i placă, deoarece eu oglindesc destul de stîngaci realitatea, scriu lucruri banale, ce nu trezeşte nimănui curiozitatea. Îndeosebi criticilor literari... Iar mie îmi plac versurile ei. Sunt sincer. Mă chinui, nu-mi dă somnul! Poate a avut dreptate un confrate de condei, care m-a avertizat, zicîndu-mi franc că sunt un adevărat agramat în literatură. Nu înțeleg pe care planetă măî aflu şi încă mai îndrăznesc să analizez cartea Stelianei.. Dar ce să fac, dacă am devenit un captiv, citind şi înțelegînd versurile ei în felul gradului meu

de pregătire?! Versurile ei sunt albe-albe. Nu găseşti în ele nici iamb. nici troheu, nu respectă măsura versului. Ea nu parează, nu înfrumuseţează nici trecutul, nici viitorul. Ea ne trăsneşte în moalele capului cu purul adevăr cel mare şi sfînt. Eu, unul, recunosc, am citit-o şi am rămas îngrozit de profunzimea ce mi s-a servit.

Această țară în care scrie Steliana, e o adevărată rezervație, dar nu de meteoriți. Meteorit e ea şi poporul pe care-l reprezintă şi căruia îi consacă ardoarea şi neastîmpărul inimii ei. Să-i trimită Dumnezeu sănătate, dar ea să se păstrească cum este. Că românii noştri vezi cum, fug, cum pîngăresc frumuseţea limbii, cum, în rutiere sună numai muzică străină.Vezi cum veneticii ne fură nu numai casele şi mesele, dar şi limba din gură? Te rog, nu plînge Steliana, că ți s-au stricat ochelarii (*Saprofitul cu ochelari*). Caută-ți un sponsor cu inima mare şi roagă-l să-ți cumpere alți ochelari, pentru că ai atîtea versuri de scris.

Eu mai aştept o noapte să nu pot dormi alături de cartea ta şi cred că o să vină o zi cînd o să se trezească tot poporul ca să dărîme această rezervație de dinozauri.

Îți sărut visurile tale frumoase, care sunt convins că vor veni azi, mîine spre noi toți. Îți sărut mîina dreaptă căci cu dînsa îmi pare că scrii toate visele romantice, tot adevărul care, din păcate, deocamdată ne lipsesc în realitate. Va veni el oare timpul cînd adevărul va coborî din cărțile tale?Eu unul sunt convins că aşa va fi. Mă mîndresc că în epoca mea, am alături asemenea contemporan, cu numele Steliana Grama.

Ştefănuț Roşcovan, o vedetă de azi şi de mîine a muzicii uşoare româneşti

Adevărat este – copiii sunt primăvara omenirii. Dar tot atît de adevărat e că, întîi de toate ei sunt primăverile familiilor în care se nasc.

Ştefănuț Roşcovan, este primăvara a doi artişti de marcă din Moldova – Anatol Roşcovan şi Angela Cabari, cavaleri ai scenei, care demult frapează prin talentul lor remarcabil publicul din țară şi de peste hotare. Tăticul lui Ştefănel cunoscutul muzicant profesionist, Anatol Roşcovan, este un orchestrant de excepție, un compozitor deosebit, care prin harul lui organizatoric cultivă talente tinere. Le selectează, le pregăteşte pentru viața mare a scenei de estradă, unde se demonstrează arta frumosului. E uşor oare să-ți închipui bucuria tatălui cînd îşi vede unicul fecior ca pe unul dintre cei mai buni continuitori ai cauzei sale? Îndeosebi, că anume tatăl lui vede în Ştefănuț (spre marea lui surprindere) un talent autentic, inedit, evident. La numai 7 ani elevul Ştefănuț Roşcovan ai clasei I la liceul român „Mirecea Eliade” din capitală are deja un palamares deosebit, participînd la mai multe concursuri internaționale, învrednicindu-se cu premii rezonabile. Anul trecut a participat şi a obținut premiul II la concursul

național al cîntecului patriotic „Hai să dăm mînă cu mînă” cu piesele lui I.Aldea Teodorovici „Eminescu”, „Suveranitate”. Iar recent, s-a întors de la Sanct-Petersburg cu Marele premiu, unde a învins într-o confruntare dîrză cu 18 concurenți din aşa țări ca: Germania, SUA,Bulgaria, Ukraina, Țările Baltice, Bielarusia, Armenia; georgia ş.a. S-a învrednicit de acest premiu performant chiar de ziua lui de naştere, întîrpretînd într-o manieră de exepție aceiaş piesă „Eminescu” muzica lui Aldea Teodorovici, versurile de Grigore Vieru şi „Deschideți porțile” pe muzica tatălui său, Anatol Roşcăvan şi versurile lui Ady. Această fire gingașă de băiețel are o voință şi o dragoste de cîntec înnăscută. De la vîrsta de 5 ani studiază pianul şi-i place mult să lucreze împreună cu profesoara lui Irina Şleahu.

Ştefănuț Roşcovan şi-a petrecut o mare parte din copilăria fragedă la bunicuția Iulia din Ineşti, Teleneşti, care l-a învățat şi-l învață multe cîntece populare, i-a insuflat dragostea de neam şi de țară. Şi părinții fac enorm de mult ca Ştefănuț să-şi creeze opera me azi şi de mîine spriginită în primul şi în primul rînd pe muzica populară, pe cea folclorică. Băiețelul are o vice cristalină, o ținută scenică originală, a izbutiti deja să depăşească stinghereala, frica de a se afla pe scenă, în fața sutelor de spectatori, să mînuiescă cu dibăcie artistică microfonul. Acest lucru l-am observat persoanl de curînd, cînd pe scena Palatului de cultură a feroviarilor din Moldova a fost lansat CD-ul întitulat „La mulți ani”, realizat de către firma bucureşteană „Electro Star”, în care Ştefănuț, de rînd cu mai mulți copii talentați (***Romanița şi Lia Toma, Anişoara Patraşcu, Daniela Chiorescu, Alina Zavtone, Evelina Vîrlan, Tatiana Danighevici, Ana Gulco, Mihaela Chisnenco ş.a.***) m-a impresionat cu piesele „Soare,soare” şi „Ala-bala”. Faptul în sine denotă că părinții lui Ştefănel au ştiut a-i implanta odraslei lor dragostea de a munci, după care, el desigur v-a învăța să cînte toată viața frumosul, pacea, primăvara, graiul, Patria...

Precum am spus, la prima vedere seamănă a fi un copil obişnuit. Ca toți copiii. Un junior blond cu ochii albaştri parcă pictați de cineva. Marea lui fericire este atunci cînd în orele de răgaz se joacă cu surioara Iulia, căreia deja i-a şi dedicat un cîntec, ce-l interpretează la fiecare ocazie, întitulat tot aşa „IuleaȚIulia, surioara mea!”...Impresia de început, însă ți se spulberă pe dată ce afli că de la vîrsta doar de patru ani el a participat la concursul internațional „Steluța” ce s-a desfăşurat la Odesa (Ukraina). C-am tot la acea vîrstă Ştefănel obține diploma de laureat al festivalului Internațional „Rainbow Stars” care a avut loc la Yurmala, Letonia.. Ambițios de fire, aşa precum este în sensul frumos al cuvîntului şi mama lui Angela Cabari, originară din Ineşti,Teleneşti, dar şi insistent în timpul ce urmează el devine diplomant al altui concurs internațional „Caunas talent 2004” din oraşul Caunas,Lituania. Ca să mai amintim că a mai obținut şi diploma de exelență pentru participare la concertele conexe ale fectivalului „Mamaia Copiilor” din România, de unde tot atunci vine pe la Galați ca să-şi manifeste talentul, împreună cu mai mulți prieteni participînd la concrucul „Ceata lui pițigoi”. Apoi mai obține două premii speciale „Valurile Dunării” şi „Pro memoria

Dan Spătaru”... Călătorii, concursri depăşind oboseala de copil şi premii, premii nenumărate! Adeseori valorile ce se nasc alături de noi, fără să conştientizăm, ele vor deveni stele de prima valoare, pe firmamentul mîndrie noastre naționale şi este păcat să nu le pomenim, să nu le nominalizăm, să le luăm cs exemplu.

Îmi rezervez să mai adaug că respectul pentru muncă şi pentru cultură este cel mai demn al învățăturii. Căci cum vei putea spori bunurile lumii dacă nu ai ajuns să respecți pe alecele valori pînă la tine/ Este o întrebare pe care poate să şi-o pună părinții şi acest copil, care este Ştefănuț Roşcpvan, nume despre care deja auzim tot mai pronunțat şi, cu siguranță, îl vom auzi încontinuu încă o viață de om ce ne stă în față.

... Un zîmbet de copil poate încălzi o întreagă omenire. Iar pentru a-l face pe un copil să zîmbească, să devină fericit, trebuie să cultivăm în el dragostea față de frumos, față de locul unde te-ai născut, față de ceea ce aducem cu noi cel mai de preț – folclorul, tradițiile, datinile strămoşeşti mereu descoperite ca nişte nestemate în conştiința noastră națională. Şi mă bucur că aceste lucrir se întîmplă alături de noi, cu ajutorul unor părinți care pot să-şi educe copilul în acest spirit. Avem un folclor bogat şi rafinat cum rar se întîmplă la alte popoare. Iar cînd acest folclor este implantat copiilor de către părinți, bunei, înseamnă că-i asigurăm o viață frumoasă pentru viitor. Deci, am putea spune că Ştefănel Roşcovan a venit în viață ca să asigure continuitate vieții podoabelor muzicale ale poporului nostru.

ate!

Steluța de la Ungheni – Romanița Toma

De-ar fi să fie un copil obişnuit am fi putut scrie cum se procedează de obicei: Romanița Toma, născută la Ungheni, Republica Moldova, elevă la liceul „Mihai Eminescu” din localitate. Cum se zice: scurt, clar,cuprinzător.

Trebuie să recunoaştem, însă, că a scrie tradițional despre toată lumea nu rareori înseamnă a te expune riscului de a săvîrşi nu o mică greşală, dar un mare păcat. E tocmai cazul eroinei noastre, despre care scriind **cum se zice** deloc nu înseamnă scurt ori clar ori, cu atît mai mult cuprinzător. Pentru a o cuprinde cu adevăratela pe Romanița Toma se cer rostite cuvinte mai multe şi ceva spațiu mai larg.

Să nu fie de deochi, la cei doisprezece ani ai săi, Romanița Toma nu mai este un înger de copiliță în casa părintească ci-i, cum zice chiar ea într-un cîntec de-al său „o floare legănată de soare, alintată-n noapte de stele, dimineața scăldată în rouă.” Desigur, a debutat în bătătura casei, imitînd la început, cîntecele mamei şi, mai ales ale bunicei, care se cheamă Veronica Toacă. Dar rampă de lasare în lumea mare i-a servit primăria mun. Chişinău, mai concret priectul „2 ore + 3 ezi” lansat mai mulți ani în urmă de poetul Iulian Filip şeful Depatamentului Cultură al acestui municipiu. De menționat, că n-a fost o simplă lansare, pentru că în februarie 2003, în semn de recunoaştere a contribuției sale la spori-

rea Frumuseţei Chişinăului Romanţa se învredniceşte de Diploma Capitalei ce-i este înmînată de însăşi Serafim Urecheanu, pe atunci primar general al capitalei Republicii Moldova.Acordîndu-i titlui de Domniţa Duminică se vede că ambii Domni şi Filip şi Urecheanu s-au dovedit a fi buni de pocinog de vreme ce în acelaşi an, în decembrie 2003 Romaniţei Toma i se acordă Diploma redacţiei emisiuni radio pentru copii şi adolescenţi pentru participarea activă la realizarea emisiunii „Ora copiilor”

De aici încolo ea părăseşte definitv ceea ce noi obişnuim a numi casa părintească, devenind cîntăreaţa şi dansatoarea unui popor care, în mod cu totul neaobişnuit populează tocmai două ţări membre cu drepturi egale a ONU – Republica Moldova şi România. NUmai să vedeţi ce face în partea dreaptă a Prutului o fetiţă de 12 ani născută pe malul stîng ale aceluiaşi fluviu. Într-un răstimp relativ scurt ea, alături de prietenile sale din grupul instrumental „Rondo” din Vaslui, condus de Maria Cemurtan, desfăşurat în cadrul Tîrgului Meşterul popular. Nu peste mult timp, participă la ediţia a IV a Festivalului „Fluieraşul Vasluian” de unde s-a întors cu Diploma şi Premiul de Exelenţă. Iar ceva mai înainte, în 2002 chiar de ziua Internaţională a copiilor, invitată împreună cu Nicuşor Gavriliuc de către Carla Toplea de la Televiziunea Iaşi Romaniţa demonstrază atîta măiestrie şi atîta talent, încît de învredniceşte de onoarea de a participa la emisiunea de la TVR 1 „Ceasul deşteptător”. Asemeni Cenuşăresei din poveste Romaniţa Toma a fost invitată şi la „Castelul de fildeş”, emisiune televizată de revelion unde a fost invitată la dans de către Prinţişorul cel frumos. Era să uităm că tot în toamna de referinţă Romaniţa a participat la cea de-a XXXIII-a ediţie a Festivalului-concurs „Constelaţia necunoscută” din România, de unde s-a întors de asemenea cu o menţiune de gradul I, iar Studioul regional de Radio Iaşi i-a acordat o Diplomă specială pentru debut şi prestaţie artistică deosebită. Această prestaţie deosebită, dar şi hărnicia ei mai este confirmată de faptul că, alături de interpreţi cunoscuţi din Republica Moldova, cum ar fi cantautoarea şi autoarea pieselor ei – Georgeta Voinovan, dar şi Silvia Grigore, Vitalie Danii, Aura, Adrian Ursu, Licu Goncear, Ganet Erhan ş.a. Romaniţa a reuşit să prezinte un spectacol muzical extraordinar, afirmînd că este cu siguranţă „O floare de Grădină”.

Avînd deja mai multe videoclipuri muzicale, printre care piesele „Îngeraşul”, „Invită-mă la dans”, „Romaniţa”, „Toamna” copilita continuă să caute, să descopere noi puteri şi căi de a deveni artistă consacrată.

Acum e mijloc de toamnă.Romaniţa e la şcoală şi sunt sigur în mintea ei fragilă de copil se urzesc planuri frumoase pe viitor. Sunt convins că zbuciumul ei va avea realizare.Alături de ea este soarta şi frumosul. Mă bucur că am cunoscut-o şi suntem prieteni.

Se zice aproape axiomatic că arta uneşte popoare. Întreb: va reuşi oare Romaniţa Toma să unească cu arta ei un popor dezbinat nu de voia sa?

Aştept răspuns.

O viață dedicată noilor generații

Scriu aşa gîndindu-mă la Maria Cuşnir, care şi-a dedicate şi-şi mai dedică viața noilor generații.Dar, de ce zic, „gîndindu-mă”,dacă o văd–mereu cumpătată, energică, întreprinzătoare şi ingeniousă, mereu cuprinsă de zbuciumul căutărilor, atît în domeniul ei de profesoară de limbi străine la şcoala medie din Ineşti, cît şi în cel nou de membru activ, secretara a filialei rationale Teleneşti al Forului Democrat al Românilor din Moldova.

Maria Cuşnir e originară din satul Ratuş, Teleneşti. A văzut lumina zilei într-o familie de țărani simpli, fiind a treia după un frate şi o soră. Totul ce a obținut pe parcursul anilor, această fire mică de femeie a fost şi sînt rodul propriilor ei forțe. După cum e şi firesc, calea vieții a început-o prin absolvirea şcolii medii, din satul de baştină. Apoi şi-a continuat studiile la Universitatea „Alecu Russo” din Bălți, facultatea de limbi străine (franceza şi engleza). A presimțit cumva cursul timpurilor ce aveau să vină? Greu de spus. Ceea ce cunoaştem cu exactitate e că îndată după obținerea profesiei jinduite o vedem învîîțîndu-I deodată două limbi pe puştanii de la şcoala de opt ani din Bogzeşti,Teleneşti.Puştani, care maturizîndu-se, degrabă erau să înțeleagă că la limba mamelor de-acasă e greu să-ți cîştigi bucata de pine, iar cu limbile învățate de la Maria Cuşnir poți să lucrezi şi să-ți asiguri existența într-o țară civilizată din Europa şi de mai departe. În anul 1983 se căsătoreşte,fapt care o determină să treacă cu serviciul la şcoala medie din Budăi, acelaşi raion. Succesiv aduce pe lume doi copii frumoşi: pe Lucica, în 1983, după care şi pe Ion, în 1987. A fi mamă în casa ta, avînd rolul de professor la sat e cu mult mai greu decît ne-am închipui. În anul 1996 s-a transferat cu serviciul şi cu traiul în centrul raional Teleneşti, la şcoala profesională polivalentă din această localitate codreană pitorească.

Din cauza că nu ajungeau specialişti în materie, din 1997, adică de 10 ani împliniți, s-a stabilit şi munceşte la şcoala medie din satul meu natal, Ineşti, în calitate, predînd elevilor limba franceză. Din 2005 poartă cu destoinicie gradul II didactic. În paralel activează la Institutul republican Internațional, unde a şi cîştigat dreptul de participantă la elaborarea proeictelor ***„Femeia poate reuşi 50 la 50”.***

Îi place muzica, şi preferă să călătorească mult, antrenîndu-I în călătorii şi pe elevii de la şcoală prin localitățile istorice din Republica Moldova. Tot cu elevii mai organizează diferite activități extraşcolare

Se bucură sincer de succesele copiilor satului nostrum, cît şi de cele ale propriilor copii. Apropo, fiica.Lucia a absolvit facultatea de translator, traducător-interpret la Universitatea Internațională din Chişinău şi în present lucrează profesoară de limba franceză la liceul theoretic „Mihai Sadoveanu” din capitală. Cu fiul fiul Ion, din păcate se vede mai rar, căci este nevoit să muncească peste hotarele republicii. Dar asta nu este unica ei durere .De curînd a fost răvăşită de moartea subită a soțului. A fost răvăşită, am zis, darn u şi înfrîntă. O mamă ca Maria Cuşnir niciodată nu poate fi înfrîntă. Cu asemenea femei energice, cu asemenea profesoare, cu asemenea mame am răzbătut în timp şi vom rezista pînă la victorie.

Şcoala profesională Teleneşti vă cheamă

Şcoala profesională din Teleneşti pretinde a deveni una cu tradiţii. La numai 25 de ani de la fondare această instituţie a devenit cunoscută nu numai în reginunea codreană ci şi în toată Moldova. Aici vin elevi din toate raioanele să obţină profesiile necesare, de prestigiu. Situată pe un loc pitoresc, lîngă geana codrului, pe malul Ciulucului, în faţa dealurilor dinspre satul Ineşti, de unde totdeauna răsare soarele,şcoala profesională are blocurile moderne adumbrite de copaci, cufundată în verdeaţă. Aleile sunt frumos îngrijite de elevi, peste tot cresc flori.

Am avut prilejul să fiu în ospeţie la aceşti elevi, la profesorii şcolii, căci m-au învitat ca pe un pămîntean, ca pe un membru al Forului Democratic al Românilor din Moldova. M-am bucurat, de entuzismul ce domină aici, de atenţia şi profesionalismul învăţătorilor, în frumte cu Domnul **Serghei Cuşnir**, care, practic, este director mai că nu de la anul fondării. Mă mîndresc, de asemenea că directorul adjunct pe instruire şi educaţie este profesoara mea deodată, care mi-a predat limba franceză, ***Elizaveta Fiodorovna Şeremet-Demihova***. Chiar dfacă au trecut mulţi ani la mijloc dînsa continuă a fi aceiaşi femeie energică, ingenioasă, cu har pentru care elevii o stimează şi în poartă cinstea. .

– Avem marea grijă ca elevii noştri să se simtă aici bine şi să acumuleze acele cunoştinţe de care au nevoie în viitoarele profesii, mi-a spus fosta mea profesoară. Actualmente aici studiază peste 200 de elevi. Cot la cot cu Domnul director, Cuşnir Serghei, am dobîndit ca toţi elevii să aibă loc de trai în căminele din curtea şcolii, să-i asigurăm cu o ***bursă în mărime de 120 lei lunar***. La moment este pusă întrebarea ca această bursă să fie majorată. La prînz, zilnic, elevii sunt asiguraţi cu grană gratuită. În aceste timpuri, ale economiei de piaţă, desigur că avem nevoie de mult sprigin, pe care o simţim din partea Ministerului învăţămîntului, ale administraţiei publice locale. Şcoala noastră pregăteşte ***cusători, bucătari, mecanizatori, tractorişti-maşinişti.*** Elevii vina la noi din toate colţurile republicii după absolvirea a 9 clase primare. Termenul de învăţămînt, pentru obţinerea profesiilor sus enumărate este de de 3 ani.

– Doresc să menţionez, interveni în discuţie Domnul director, că cei de la specialitatea de mecanizatori, în procesul învăţămîntului mai primesc permis de conducere al mijloacelor de transport, ***categoriile A şi B***... Mai pregătim şi specialişti în tîmplărie. La această specialitatea pot veni elevi de vîrste mai mari de 9 clase şi termenul de învăţămînt este doar de un an. şi tîmplari, termenul de studii este de un an.

Fiind în vizită la această instituţie de învăţămînt profesională din Teleneşti, mi-am amintit că şi eu, în adolescenţă, am avut prilejul să studiez la o şcoală de meserii din Chişinău. Dar pe la acele vremi, în cadrul acelei şcoli, nu erau asemenea laboratoare dotate ca aici cu calculatoare şi diferite materiale didactice sofisticate. În cadrul şcolii există un club unde elevii pot organiza discoteci, diferite manifestări. M-am convins ascultînd cîntecele populare, de estradă şi admirînd

scenetele organizate de elevi. La club, precum mi-a spus Domnul director, funcționează cercuri de dansuri populare şi moderne, de artă populară, funcționează un cerc literar, deoarece fetele şi băieții sunt la vîrsta îndrăgostirii, romanticii. Elevii, mai au la dispoziție o vastă bibliotecă de cărți ce îi împătimeşte de literatură. Avem reproducții de tablouri prin coridoare şi săli.

– Chiar dacă viitoarele lor profesii sunt din cele mai simple dar necesare, elevii noştri în anturajul acestui colț al naturii romantice, au mereu o dispoziția lirică. Desigur, că avem cu ei şi probleme, continuă Doamna Elizaveta, altfel, nici că se poate. Aceşti adolescenți, care ating majoratul ne asaltează cu multe întrebări, uneori sunt neastîmpărați, turbulenți, unii din ei să mai fumeze cîte o țigară, sau să dea mai mare însemnătate meciurilor de fotbal de pe terenul sportiv ce-l avem în curtea şcolii, sau să petreacă mai multă vreme în sala sportivă, decît în sala de meditații ca să se pregătească de lecții, dar nu prea tare ne supărăm pe ei. Conştientizăm că tot omul trece prin această vîrstă. Viața doar nu este o idilă. Ne străduim în procesul de învățămînt să devenim o familie. Absolvenții noştri după ani devin oameni mari şi de treabă, căci la şcoala noastră se predau discipline ale şcolii medii generale, plus cele de profesie. Iar cu timpul tinerii, se orientează, şi îşi aleg ceea ce le place mai mult.

– Un aport deosebit în şcoala noastră şi-o aduc profesorii, zice Domnul director Serghei Cuşnir, ne mîndrim cu specialişti experimentați ca ***Frunză Vasile*** (profesor de maşini agricole) şi soția lui ***Ludmila*** (profesoară de matematică); maistri de cusătorie ***Sîrbu Tanmara*** şi ***Scobioală Ludmila***, nu pot ca să nu o menționez pe Viorica Cuşnir, profesoară de istorie. În laboratoarele care sunt asamblate după ultimul cuvînt al tehnciii, la al cărui contribuție şi l-au adus oamenii de la Ministerului învățămîntului, dar şi al Domnului Şveț Victor preşedintele organizației non guvernamentale ***„Recuperare”*** din localitate...

În ziua aflării mele la Teleneşti am vorbit despre multe cu profersoara mea care a învins demult timpul. Ne-am amintit despre vremile anilor 60 al secolului trecut, cum erau dotate şcolile de atunci, despre timpurile de azi. Desigur că s-au petrecut schimbări esențiale, dar principalul că sufletul şi esența traiului uman este veşnic acelaşi. M-am simțit alături de fosta mea profesoară acelaşi copil deodată, cu acele năzbîtii şi fapte care au reînviat pentru o clipă văzîndu-le aevea prin prisma amintirilor. Doamna Elizaveta,la despărțire mi-a mărturisit că vrea, ca totdeauna să se dăruiască elevilor, să le aducă cît mai multă căldură în suflet, cunoştințe, îndemn de a face bine oamenilor . Dînsa doreşte ca la această şcoală din Teleneşti să vină cît mai mulți tineri, deoarece administrația dispune de posibilități reale de a-i asigura cu cămin, a le acorda burse, cu hrană gratuită odată pe zi. Îndeosebi, ea chiamă să vină copii acelor familii care nu au posibilități de a-i da la şcoli mari, bazate pe contracte. Din spusele Domnului director am înțeles că şcoala are posibilitatea să dubleze contingentul elevilor care actualmente studiată, pînă la numărul de 400. Avem clase, săli dotate, profesori şi celelalte necesare ca elevii să se simtă aici ca acasă. Pentru orăşelul Teleneşti,pentru şcoala noastră este de mare importanță sa avem cît mai mulți elevi.

În curtea şcolii freamătă copacii, iar dinspre codrii din deal adie mirosul plăcut de ierburi şi flori proaspete. Zăbovind cu directorul şi fosta mea profesoară în preajma celor două cămine aproape goale, m-am simţit adolescent. Am simţit regretul că nu am acea vîrstă cînd aş putea din nou să vin la această şcoală care, mereu aşteaptă elevii pentru a obţine o profesie şi un rost în viaţă. Şi ceea ce mi s-a părut cel mai important a fost că direcţia şcolii profesionale din Teleneşti educă elevii în spiritul românesc, iar admnistraţia, cu ajutoruzl profesorilor, ale elevilor însăşi depun străduinţele de a, educa o nouă generaţie întru cucerirea viitorului, care totdeauna este spriginit pe trecut şi prezent.

Discurs pentru martirul din Ineasca

Nu-l pot uita pe Vasile al lui Nicolai Purice, consăteanul meu, cum nu-mi pot uita părinţii şi copilăria. Nu-l pot uita pe Vasile şi nu-i pot ierta pe cazacii care i-au curmat în mod barbar zilele şi viaţa. Parcă-l văd: un băieţel ingenios, pare-mi-se mai mic decît mine, plin de viaţă, prieten bun cu toţi prietenii din sat. Ne-a făcut cunoscuţi şi ne-a ămprietenit plantaţiile de aguzi pe care le dezgoleam de frunze, ca să hrănim cu ele vermii de mătase. Alteori ne însoţeau la muncă surorile şi frăţiorii lui, care mai aveau obiceiul să nu piardă timpul doar cu gîndul la viermi, ci şi să cînte. Noi, eu cu Vasile, la început îi îngînam, dar pe urmă ne scăpătam şi le-o luam înainte „La kolhoz pe dealul mare...” De, ca nişte oameni în vîrstă. Kolhoznici ca de cînd kolhozul din Ineşti, în care tatăl meu mai era un fel de nacealnic la ferma de vite mari cornute. Deşi, cum ziceam era mai mic decît mine, era parcă mai matur la minte, pentru că se trăgea dintr-o familie mai numeroasă decît a noastră. Moş Nicolae Purice, tatăl lui, era mai harnic decît tatăl meu, făcea uşi, ferestre porţi cu vîrfuri crenelate de-i mai poartă amprentele digitale şi azi, cînd el demult înfrumuseţează cu asemenea podoabe din lemn împărăţia înstelată a raiului ceresc.

Crescuţi ambii, vorba cîntecului, „La colhoz pe dealul mare”, Vasile, din păcate, n-a moştenit meseria de aur a părintelui său, iar eu, din fericire, nu m-am făcut văcarul satului Iordache, cum s-a făcut un erou dintr-o piesă ieşită repede din modă. Şi nici haine albe de mătase n-am mai ajuns să purtăm, cum ne-au promis de-atîtea ori şi preşedintele şi secretarul de partid şi brigadierul Nici n-am preis de veste cînd am atins majoratul şi nici seama nu ne-am dat cum soarta ne-a răzleţit pentru totdeauna, ducîndu-ne pe fiecare unde a avut a ne duce. Eu am mărşăluit cît am mărşăluit în armata sovietică, apoi am studiat la facultatea de drept. Vasile a pribejit şi el cît a pribeşit pînă s-a stabilit cu traiul la Tighina, angajîndu-se colaborator de poliţie. Nu miliţioner. Rog a se deosebi nuanţele. În postura asta de poliţist s-a căcătorit, s-a făcut tată a unui copil. Cînd a fost să ne

întîlnim mai să nu ne cunoaştem unul pe altul. El polițist, eu avocat. Haide că-i bună şi asta. El îmi povestea că la Tighina acționează serviciile secrete ale Rusiei şi fiecare polițist de acolo e la vizor, adică la index. Eu vedeam şi-i povesteam cum se intensifică corupția organizată. El, în schimb simțea miros de praf de puşcă şi-mi spunea că mulți politicieni de la Chişinău sunt nişte promoscoviți, cărora li-i în cot de interesele țării. Ei tînjesc după vechile orînduiri, ei se văd doar la cîrma țării. Dar țara adevărată e doar a țărănimii. Țăranii ne vor apăra şi de data aceasta.

Munca de polițist o îmbina cu studiile la Academia de poliție din Chişinău, pe care urma s-o absolve în toamna anului 1992. De ce, Doamne, mai totdeauna ne arăți raiul, dar ne trimiți iadul? Acum, iată, că şi generalul sovietic Vladimir Voronin, recunoaşte că ruşilor li s-a părut că prea multă independență şi-au luat moldovenii. Dar atunci acest general spunea că moldovenii sunt „bîci" (boi) şi că împotriva lor trebuie trimişi mercenari din alte colțuri ale Imperiului sovietic. În primul rînd din Rusia, dar împreună cu ea şi Ucraina a mobilizat la Nistru bandiți şi recidivişti de toate mîinile declarîndu-ne război. Era să se repete încă odată, în spațiul dintre Nistru şi Prut, ceea ce părinților noştri nu le ieşise nu că din minte, ci chiar şi din oase. Pentru că deportările, desproprietărirea, colectivizarea silită, deznaționalizarea, rusificarea au constituit jaloane istorice trăite de țăranii noştri nu doar cu mințile şi inimile, ci, de bună seamă, şi cu oasele. Mulți dintre cei mai buni gospodari au fost duşi în siberii, dar las"că n-au dus-o mai bine nici cei care au rămas să muncească acasă şi să nu fie remunerați ca lumea. Recolte a unor asemenea ani secetoşi devenisem şi eu cu Vasile. Pînă la dezintegrarea URSS-ului, după dezvoltarea sa economică Republica Moldova era comparată cu Letonia. Dar, dacă în ultimul deceniu, datorită implimentării reformelor economice, Letonia a înregistrat un progres semificativ, devenind stat, membru al Uniunii Europene şi NATO, Moldova a ajuns astăzi cea mai săracă țară din Europa. Letonia, precum şi celelalte țări Baltice, Estonia şi Lituania au ajuns țări civilizate pentru că au manifestat curaj şi demnitate națională inegală cu duşmanul hrăpăreț. Ai noştri conducători, aleşi de popor, au preferat să țină capul plecat, din care cauză maşina propagandistică a Moscovei a activat în cel mai barbar mod, în cele din urmă dezlănțuind şi războiul de pe Nistru. În vara lui 1992 mii de cazaci ruşi şi ucraineni, sprijiniți de efectivul militar a Armatei a 14-a ruseşti, dislocate în Transnistria s-au năpustit pe străzile Tighinei, omorînd sute de români basarabeni, oameni nevinovați. ASpărîndu-şi Patria de hoardele invaratoate şi hrăpărețe, în tranşeie era şi consăteanul meu Vasile a lui moş Nicolae Purice. În luptă inegală, cazacii l-au capturat, aplicîndu-i pe frunte o stea sovietică încinsă, apoi l-au bătut în cuie, răstignindu-l pe o cruce cum a fost răstignit acum două milenii fiul lui Dumnezeu Iisus Hristos. N-au găsit de cuviință barem să-l redeie pămîntului ce l-a născut, ci l-au aruncat mai apoi într-o ladă cu gunoi. Mulțumesc

Domnului că întîmplarea tragică a consăteanului meu n-a fost dată uitării. Presa timpului a imortalizat-o într-un fel cu mijloacele specifice ei, atenționînd forurile europene asupra atrocităților folosite de ruşi şi ucraineni împotriva popoarelor pe care ziceau că le eliberează. Tot într-un mod specific, fără pretenția de a se evidenția, subsemnatul a folosit fapta eroică a prietenului consătean drept prototip al eroului romanului întitulat „Basarabia răstignită", apărut la editura „Detectiv" din Bucureşti în anul 2004.

Cu eforturile oamenilor buni, slavă domnului, martirul neamului nostru Vasile Purice, născut, crescut şi educat de o mamă de la Ineasca azi îşi odihneşte frîntura de veşnicie într-un mormînt din ograda bisericii din satul nostru. Pe placa de piatră aşezată în preajmă, soția, fiica, rudele, toți oamenii de bună credință pot citi: „Trecătorule. Opreşte-te şi apleacă-ți funtea în fața nevinovatului nostru fiu Vasile Nicolae Purice. Născut în anul 1961.Decedat în 1992."

Din anul 1992 pînă în prezent mai continuă să ocupe o parte din teritoriul Moldovei, iar guvernanții de la Chişinău abia recent au început să vorbească despre aceasta în mod deschis şi în plan mai amplu.Cetățenii ruşi Smirnov şi Antiufeev discriminează lingvistic deja cîteva generații de copii români din Transnistria, iar autoritățile moldoveneşti, în loc să pună în discuție la Organizația Națiunilor Unite drepturile omului în Transnistria, se bucură că separatiştii transnistreni au permis copiilor de la liceul „Lucian Blaga" din Tiraspol să-şi reia activitatea, după jumătate de an de întrerupere. Interesant mod de a apăra interesele naționale au găsit acei, care, chipurile, ne reprezintă poporul.

Pornind de la aceste considerente, apelez cu aceste materiale publicistice către opinia publică internațională, îndemnînd-o să se pronunțe în apărarea a ceea ce a apărat, dar nu pînă la capăt consăteanul meu, martirul Vasile Purice.

Aştept cu speranță febrilă, dar şi cu credință ferbinte în dreptatea şi adevărul care să triumfe, în sfîrşit, pe acest petec de pămînt multpătimit. Cred să ajung cu zile pînă numele consăteanului meu Vasile al lui moş Nicolae Purice de la Ineşti să fie înveşnicit prin recunoştința creştinească a generațiilor care vor să vină. Numele lui, cred eu, merită să-l poarte o stradă din oraşul de pe Nistru în care a fost răstignit, şcaoala din satul în care s-a născut, o grădină publică din centrul administrativ Teleneşti, de unde a şi plecat Vasile Purice în nemurire.

EVREII, DRAGII MEI, EVREI

Israel, lacrimă de dor

Pe-aripa Asiei prezinți un diamant,
O lacrimă de aur parcă eşti.
În valul-zvîcnet al Mediteranei
Înțelepciunea stelelor găseşti.

Peregrinări şi izgoniri, sfidare...
Învins păreai că eşti în drumul tău,
Dar te salvezi cu viața din drapelul
Cu steaua lui David, cu Dumnezeu!

Cum Moise te-a salvat de la robie,
Tu te-ai întors pe mare şi pe jos
De-ai revenit la propria-ți ființă
Cu Eu-l tău etern şi glorios!

De-atunci duşmanii vrut-au nu o dată
Să-ți demoleze visul care-l ai,
Iar tu prin suferinți ne-nchipuite
Refaci măreț o Patrie de rai.

Ce greu şi crunt ți-i drumul din robie,
Tot escortat de terorişti şi huiduieli,
Dar tu renaşti ca pasărea măiastră,
Te faci azi mai puternic decît ieri.

Aproapele lui Dumnezeu, dar şi al Morții,
Popor visînd întruna fericire!
Învingi povara vremilor şi-a sorții
Tot luminînd prezentul cu iubire.

Mîndreşte-te! Istoria ta de... Lacrimi.
Mediterana te-adună din poveşti
Etern un diamant de-nțelepciune,
Cu tinerețea stelelor cereşti...

Евреи, милые, евреи

Мы жили все одной семьею
В уютном нашем городке
Играли свадьбы, песни пели
И в жизнь пускались налегке
Нам не забыть весенних ливней
Садов цветенья ясный день
Когда светились мы от счастья
А на дворе цвела сирень.
Но вдруг судьба нас разлучила
И Вас умчали поезда
В неведомые нам пространства
В Обетованные края
Евреи, милые, евреи!
Как не хватает Вас, друзья

Припев:
Пусть гаснут свечи
И годы мчаться
Душой мы вместе
Навсегда
И все невзгоды
Судьбы пороги
Нас не разлучат никогда

В моем краю теперь далеком
От Вас и Вашей теплоты
Воспоминаний дымка тает
Средь каждодневной суеты
Не слышен больше сочный *идиш*
И нет веселости былой
И балаганный шум Привоза
Подался в след шальной волной
Так хочется, чтоб только радость
Хозяйкой Ваш входила дом
Чтоб мир царил, чтоб пело сердце
И чуть грустило о былом
Пусть нить времен не оборвется
И единит нас всех „Шалом!”

Припев:

Евреи, милые евреи

слова и музыка Борис Друцэ

♩ = 110

Ла-ла, ла-ла — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

Мы жи-ли все о-дной се-мьё-ю

В ую-тном на-шем го-род-ке

И-гра-ли сва-дьбы, пе-сни пе-ли

И в жизнь пус-ка-лись на-леч-ке

Нам не за-быть ве-се-нних яи-вней

Са-дов цве-те-нья я-сный день

Ког-да све-ти-лись мы от сча-стья

А на дво-ре цве-ла си-рень

Но вдруг судь-ба нас раз-лу-чи-ла

И вас ум-ча-ли по-е-зда

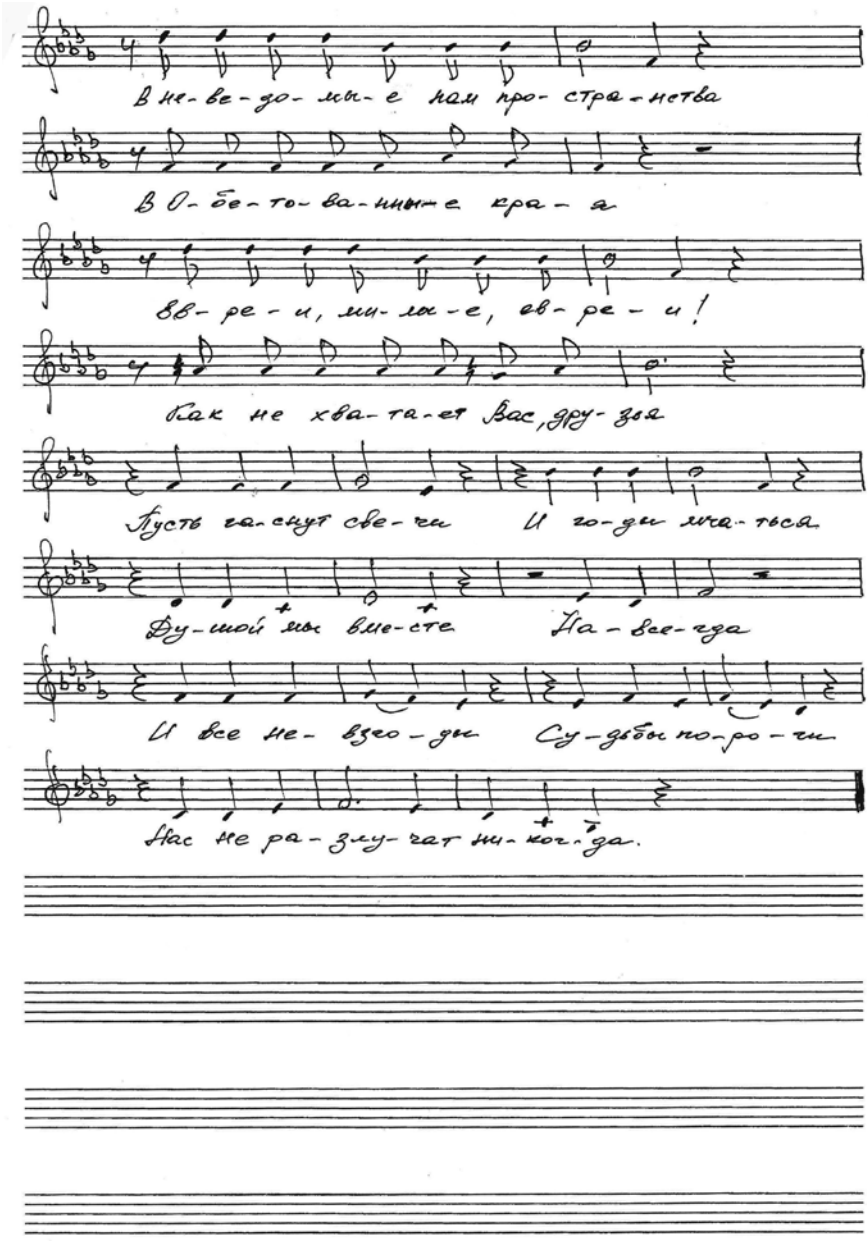
В не-ве-до-мы-е нам про-стра-нства
В О-бе-то-ва-нные гра-а
Ев-ре-и, ми-лы-е, ев-ре-и!
Как не хва-та-ет Вас, дру-зья
Пусть го-рят све-чи И го-ды мча-тся
Ду-шой мы вме-сте На-все-гда
И все не-взго-ды Су-дьбы по-ро-чи
Нас не ра-злу-чат ни-ког-да.

נעימה או חטאה[1]

Motto: *„Şi am găsit că mai amară decît moartea este femeia a cărei inimă este o cursă şi un laţ şi ale cărei mîini sînt nişte lanţuri; cel plăcut lui Dumnezeu scapă de ea, dar cel păcătos este prins de ea”.* ***(Eclesiastul, 7:26)***

Stau şi nu-mi vine să cred că de acum sînt bătrîn: dacă mai trăiesc un an, fac cincizeci la număr, iar dacă mai trăiesc cît am trăit?.. Ce plăcut trecut şi ce păcătoasă perspectivă! Cine oare a spus că viaţa e unica şcoală în care se învaţă a muri?

Cîndva, dar parcă mai ieri, mă gîndeam doar la haine şi la notele de la şcoală, că pîinea şi untul le agoniseau părinţii pentru mine. Acum,vede Domnul, pictor, dar orfan cu penelul şi culorile, cerc să desăvîrşesc opera Atoatecreatorului, dar, de fapt, agonisesc unt şi pîine pentru copiii mei. Zice-se: asta-i creaţie. Întreb: o creiez ori mă crează? De ce, bunăoară, acum hainele mă interesează mai puţin? Doar nu umblu gol ca primitivii. În schimb sănătatea, aceasta se împuţinează văzînd cu ochii. Ia să desenez o femeie goală. Tînără sau mai în vîrstă? Dar ce importă, dacă eu sunt un tînăr bătrîn. Şi trăiesc un prezent mai mult păcătos decît plăcut. Geaba se spune că în faţă ni-i viitorul. În faţă ni-i prezentul, iar viitorul ni-i în spate. Zic şi eu, poate aiuresc! Cu sănătatea nu te joci.

Sclipuiesc prilej din timpul meu de lucru şi trec, în căutarea sănătăţii, de pe malul drept pe cel stîng al Nistrului. E toamnă pitorească, chiar feierică, la casa de odihnă din Malovata. E plăcut să stai lungit în pat ori să te plimbi pe poteci şi să admiri gama de culori, oglindindu-se splendid şi romantic în apa Nistrului, îndeosebi, în orele de-amurg. Priveşte, omule, şi te minunează cum natura măreaţă, mustind de cumineţenie şi împăcare eternă petrece anotimpurile unul după altul, anii,secolele. Natura pare că se împacă chiar şi cu hoardele ruseşti şi ukrainene stabilite în Transnistria încă de prin 1990, şi-şi fac mendrele cum le vine lor la socoteală. Bieţii oameni din partea locului se revoltă, pentru că nişte venetici îi împiedică să-şi strîngă roada crescută pe ogoarele lor moştenite de la moşi-strămoşi. Şi cînd te gîndeşti că umilinţa românilor transnistreni se face cu aprobarea Kievului şi Moscovei, mai că-ţi vine să-ţi iai lumea în cap. Acum şi copiilor le-au luat dreptul la învăţătura în limba maternă. Cît cinism, cît fariseism la „fraţii ăştea mai mari”, care, pînă mai ieri trîmbiţau despre prietenia de nezdruncinat între popoare, mai

[1] Plăcut sau păcătos (din ivrit).

numindu-se bastion al păcii mondiale! Şi eu, acum, ca toţi basarabenii de vîrsta mea, mai continuăm să trăim cu sensaţia că suntem lipsiţi de Patrie. Nu o simţim sub picioarele noastre. O avem, dar de-o veşnicie e în stare de ocupaţie...Le vede oare pe toate bunul Dumnezeu? Ba bine că le vede şi măcar cu asta ne mîngîiem, sperînd într-un viitor mai bun.

Ca răsplată pentru grija ce Ne-o poartă va trebui să fac un tablou din nişte boieli noi şi să născocesc nişte figuri geometrice pe un fundal cu portrete de oameni, care să trezească românilor noştri nu cinism, nu fariseism, Doamne fereşte, ci, hai să-i zicem, solidaritate ori, dacă vreţi, dragoste de neam. Ceva asemănător o Mare Adunare Naţională, abilitată cu împuternciri absolute. Deciziile ei să fie prevalate doar de cele ale lui Dumnezeu. Ia democraţie ar fi! I-aş vedea eu atunci pe cazaci. Cum i-am văzut mai demult în Ukraina...

La Malovata, întins pe pat de sanatoriu, văd că îmbătrînesc mai încet şi prind a înţelege că viaţa omului nu-i decît un drum parcurs de acesta de la Dumnezeu la... Dumnezeu. Ideea vine din firea mea, altădată nepotolită, pururi îndrăgostită, iar acum gînditoare, ceva mai cumpănită. Aceleaşi gînduri mi le subliniază curgerea domoală a Nistrului, biserica singuratică cu două turle, de pe celălalt mal al Holercanilor. Cîndva acest locaş sfînt se afla în mijlocul satului. Dar cînd comuniştilor le-a venit să dureze hidrocentrala de la Dubăsari, sătenii au fost strămutaţi de pe vatra lor în deal şi numai biserica a rămas, litrosită, chiar pe malul rîului.

Acum şi eu sînt singuratic ca şi dînsa. E adevărat că în zilele de sărbători religioase i se luminează geamurile, iar cărăruşa ce şerpuieşte dinspre sat se umple cu cete de oameni. Bat clopotele, parcă în ritmul bătăilor inimii mele, iar spaţiul din jur e stăpînit de păsări albe, semn că Dumnezeu n-a părăsit-o. Mă rog de El, s-o ocrotească, fiindcă numai cît va fi ea se va şti că oamenii din părţile locului au nu numai viitor, ci şi un trecut. Trecutul e şi el o avuţie a noastră. Iar biserica e în măsură egală, cît trecut atît şi viitor. Ca şi viaţa omului, că nu porneşte de la unul şi nu sfîrşeşte cu cineva. Ia comoară, Doamne...

După ce trec procedurile şi lumea ia cina, iată că femeile venite la tratament ies pe terasa din faţa casei de odihnă şi cîntă. Demult n-am mai auzit femei să îngîne cîntece bătrîneşti de-o vîrstă cu mine. Dar vine degrabă orchestra şi cîntecele lor sunt înlocuite cu valsuri şi tangouri de metal galben-auriu. Ce cuvînt – fanfară! Zic în gînd: „Hai, fa, la joc!” Aşa se zicea pe timpuri la noi acasă. Dansează toţi: şi tinerii şi bătrînii. Mai bine zis, dansează moşnegii, fiindcă majoritatea celor veniţi încoace sînt oameni trecuţi de 50... Recunosc, eram între ei cum sînt exepţiile între legi. Şi trebuie să mai recunosc că nu eram unica exepţie. Printre picioarele celor trecuţi de vîrsta a doua puteai vedea perechi de glezne tinere, care, dacă nu făceau bine, apoi nici de prisos nu erau. Uneori o excepţie face mai mult decît o lege, mai ales dacă aceasta este adoptată de un parlament ales din greşală. Trăisem o vreme într-o rupere ordinară de familie, pomenindu-mă holtei bătrîn... Jurasem, la acea oră, că nu mai leg căsnicie cu nimeni. Nu doream, în acele clipe solitare să mă

aventurez în vreo poveste de amor, chiar şi de scurtă durată. Anii m-au convins că nu am talent şi cap de familie. Sînt un terchea-berchea, altfel spus. Dar, din păcate, am ochi de văzut şi urechi de auzit şi o inimă... Cum aş putea picta preaplinul ori, să zicem, preagolul vieţii, cînd auzi că se cîntă cum tu cîndva ai cîntat şi cînd vezi că se dansează cum cîndva ai dansat şi tu. Sunt un orfan total: nici tu părinţi, nici tu cîntec, nici tu dans. Numai dragoste de toate. Nici tu familie, închegată ca la toată lumea. Constat că nici imaginaţie n-am. Da-s pictor. Asta-i comedia mea tragică. Mulţumesc, Doamne, de puţinul ce mi l-ai dat numai mie. Mititelul de mine! Plăcut sau păcătos. Comedie amestecată cu tragedie.

La nu ţin minte cîte zile de odihnă, se zvoneşte, că la staţiunea noastră a venit să se trateze un grup de cetăţeni din Israel. Erau, se spunea, foşti concetăţeni de-ai noştri, care emigraseră cîndva în Ţara Făgăduinţei. De îndată imaginaţia mea pîrdalnică mă aruncă în tîrgul unde-mi petrecusem copilăria, adolescenţa şi unde mi-a fost dragă o puicuţă din evrei, da-ia-r Domnul sănătate şi cuget să mai vină odată în cîmpul vederii mele. De cum aud vocile femeilor, trag fuga pe terasă, că totuna n-am ce face. Zăbovesc multă vreme, spriginit de un scoruş cu tulpina corogită. A venit şi fanfara, s-a anunţat valsul damelor şi, deodată, spre surprinderea invidioşilor, de mine se apropie o domniţă cu părul negru ca antracitul, într-un costum la fel de negru ce contrasta nebuneşte cu un guleraş alb şi cu un accent plăcut în voce, că m-a ameţit pe loc. Lasă, Doamne, te rog, să-şi facă cazacii de cap în Transninstria, că eu mă prăpădesc acum în negru, în alb, în ciripit de păsări şi în voce de domnişoară, venită din ţarile calde. Aşa gîndindumă, vorbii cu totul altceva:

– Nu e cumva momentul potrivit să-mi spuneţi numele, îi zic, mai făcînd-o pe ştrengarul. Pentru că, să vedeţi sau să auziţi, prin apropiere simţeam fosăitul unei puzderii de flăcăi, unul dintre care ar fi putut, în orice moment să fie mai tînăr şi mai frumos decît mine.

Domniţa nu se fîstîci. Dimpotrivă, mă măsură autoritar cu cele două bucăţi de antracit strălucitori şi mă îmbătă din nou cu vocea-i cristalină:

– Talia îmi zice. Îţi place ori ba? Mama m-a numit aşa, dar putea să mă numească şi altfel. De-o pildă, mi-ar fi putut zice Ronit sau Peerli, Nehama sau Dorit, Geula sau Elişeva, şi chiar Ahuva mi-ar fi putut zice... Din vecii vecilor evreii au avut grijă să-şi numească femeile cu cele mai frumoase nume, mă convingea zîmbind zvăpăiata, de parcă ar fi fost dintr-un an cu mine. De parcă ar fi fost botezată cu mine într-o apă.

Văzînd-o cum vă spun că am văzut-o i-am spus şi eu numele meu cel de la părinţi. Fanfara-i zicea „La Nistru la mărjioară”, un cîntec străvechi şi lung, spre bucuria noastră. Şi pentru că eu nu-i puteam fi frate, iar ea mie nu-mi putea fi soră, i-am simţit braţele gingaşe pe grumazi. Clipele ce au urmat tremurau ca frunzele de pe ramurile copacilor mîngîiaţi de răcoarea toamnei. O ciudata senzaţie mă făcea să simt că domnişoara nu dorea să se despartă de mine. Dar cum aş fi putut să n-o

las din îmbrățișare, cînd de jur-împrejur, afară de frunze, mai tremurau privirile curioase ale femeilor de vîrsta mea şi cea ale flăcăilor de vîrsta ei...

A trecut el cîine-cîneşte secolul acesta de la „La Nistru la mărgioară” şi pînă la urmă revenii la locul meu, unde l-am găsit pe Valentin, amicul de odaie. Văzîndu-mă rătăcit şi bîlbîit nu întîrzie să-mi spună că domnişoară mă urmăreşte mereu cu privirile... Dau să verific şoaptele amicului şi, cînd o găsesc pe Talia, mai-mai să cad jos de uimire – o văd aevea pe Bruria Goldman, colega mea de clasă, dragostea mea dintîi. O poveste veche, dar, uite, că abia începe... în parcul central din Teleneşti, unde cîntă orchestra lui Naum Kijner... Plăcut cîntă. Cîntece populare moldoveneşti cu „Frumoaser-s nunțile-n kolhoz”, „Struguraş de pe colină”, „La kolhoz pe dealul mare”, „Bun îi vinul ghiurghiuliu”...

Memoria prinde a răsfoi anii de şcoală. Pictorul de azi e di-abia elev şi, la o recreație, şi-a permis, țin minte, să-i dea un zdupac în spate, fiindcă intrase în şcoală cu pîslele pline de zăpadă... Fata a început să plîngă, mă pîrî la cancelarie, aşteptînd nerăbdătoare să fiu pedepsit. Dar şeful de studii, Beniamin Moiseevici Kogan îmi luă apărarea, spunîndu-i Bruriei:

– E un băiat silitor şi pictor talentat!. Te-a lovit din neglijență, fiindcă el e de serviciu pe şcoală... Vezi ce panglică roşie poartă la braț?!

Bietul învățător nu ştia cît face culoarea roşie în dragoste. Eu, pictor, ştiam. Şi poate că anume în numele acelei panglici roşii Bruria m-a iertat. Mai apoi, cînd mă întîlnea pe coridoare se ruşina de mine, dar niciodată n-a ezitat să mă țină aproape de dînsa. Într-o seară, chiar m-a chemat la ea acasă şi mi-a cîntat la pian „Sonata Lunii”. Apoi m-a prezentat mamei sale, Şira, bibliotecara orăşelului. Aveam s-o îndesesc după aceea pe la bibliotecă, fapt ce mi-a cultivat dragostea de cartea artistică. Eu, fiu de țăran, care nu prea aveam cultură elevată, vroiam să-mi însuşesc nişte maniere din familia Goldman. Las-că mă fac eu învățător şi o să vedeți voi cine-s eu! Mult timp avea să-mi pară rău că am obijduit-o pe buna mea evreică. Şi acum nu făceam decît să-mi răscumpăr vina...Compuneam poezii, pe care le dedicam nu numai Bruriei, ci tuturor evreicelor din clasa ei, numai ca să fiu iertat şi apreciat altfel, nu ca un bătăuş... Poate e prea tare spus, dar n-am ce ascunde: lîngă Bruria şi în familia ei, anii de şcoală au trecut ca o epocă ilustră. Mărturisesc cu mîna pe inimă: cît am fost elev, nu mi-a permis o dată s-o sărut. Nu mi-a permis să-i sărut buzele nici în seara din ajunul plecării la armată. Dar nu m-a lăsat pradă disperării – mi-a spus că are să mă aştepte...Poetul şi pictorul meu, mi-a mai îngînat la despărțire Bruria, încît armata a fost pentru mine un iad mai lung decît iadul vieții întregi.

La revenire din străinătate, într-adevăr, am găsit-o cum am lăsat-o. Atîta că se făcuse şi mai atrăgătoare. Doamne, ce frumusețe de fată era Bruria! Am dansat pe terasa din preajma Pieței colhoznice, cînd încă nu reuşisem să-mi schimb haină de aviator militar sovietic. Toată adunarea dansatoare îşi rupea capul după mine. Se cruceau, probabil, cum de un aviator sovietic le vorbeşte limba lor, dar dansează ca

şi noi. Pe urmă ne-am plimbat seri la rînd pe străduțele pline de flori ce-şi şopteau vorbe dulci înde ele în locul nostru şi păreau amețite ele, nu noi de lumina lămpilor de neon, dar şi de simfonia broaştelor din Ciulucul din preajmă. Hăt tîrziu Bruria mi-a demonstrat că este o povestitoare care te poate captiva. Povestea file din istoria milenară a poporului evreu, care ca şi noi, basarabenii, parcă are țară, parcă nu. Moise, Solomon, David, Hristos, zicea dînsa sunt eroi din istoria noastră, dar nu sunt sigură că am să ajung să calc pe cărările bătătorite de dînşii. Cum n-au ajuns acei care au fost masacrați în ultimul război stalinisto-hitlerist... Şi despre sărbătoarea sabatului mi-a vorbit. În istorisirile ei auzeam ecoul înfundat al scoicilor unei mări îndepărtate şi melodiile miraculoase ale unei țări frumoase, dar despre care propaganda sovietică vorbea numai de rău. Ea, Bruria, m-a făcut să-l îndrăgesc pe Şalom Aleihem, Marc Chagall, Modigliani, Spinoza, Charlie Chaplin... M-a făcut să înțeleg altcumva unduirea plină de tristețe a negarei ce mai creşte şi azi peste ponoare, în sînul cărora şi-au găsit odihna de veci străbunii ei împuşcați în războiul trecut. La sigur, Bruria, ştia mai multe decît mine, dacă lăcrima privind la ponoare, la negară... Încă de pe atunci mi-am pus în gînd să fac un tablou ce să reprezinte un clopoțel de domniță, ca dînsa şi un clopot mare de adolescent ca mine. Ideea mi-a venit dinspre rochia ei roşie, cu poalele largi şi, de la invidia cu care ne urmăreau tinerii de seama noastră. Îmi vine în minte chipul lui Ihil Gherşfeld, care muşca din doi ştiuleți de păpuşoi fierți deodată, văzîndu-ne împreună. Am rămas aşa nedespărțiți mult timp, am fi putut face legămînt de inimă albastră, dacă nu chiar familie şi copii... Dar de ce, Doamne, niciodată în viață nu se întîmplă aşa cum aştepți? Chiar într-o zi, cînd mă pregăteam de o nouă întîlnire aflu că Bruria a plecat în Israel. A fost vestea asta pentru mine ca un trăsnet în zi plină de soare. În anii ceea evreii plecau în țara lor fără să anunțe pe cineva, parcă pe ascunselea, pe neprins de veste, fiindcă sovieticii n-aveau ochi să-i vadă şi le înmînau actele necesare cu ură şi dispreț. Bieții oameni, pentru a evita dezaprobarea din ochii prietenilor şi cunoscuților, o făceau aşa, să nu-i incomodeze. Dar pentru mine, ca şi pentru Bruria, probabil, a fost un stres adevărat şi acele lacrimi ale ei din ultima seară mi s-au întipărit în memorie pentru toată viața...

Şi numai timpul a trecut nemilos de repede. Cu vremea a dispărut casa ei, în pragul căreia cîndva ardea o lampă cu neon, luminînd coroanele zarzărilor şi vişinilor. De vechime s-a prăbuşit sinagoga, căci n-a mai avut cine s-o salveze, întrucît toți evreii au plecat din orăşel, de parcă nici n-au mai fost. Doar două cimitire – unul vechi-străvechi, aproape nivelat cu terenul adiacent al fabricii de cărămidă şi altul mai nou şi mai îngrijit, din preajma Mihalaşei – mai păstrează într-o măsură oarecare, amintirea bogatei diaspore evreieşti din tîrgul de odinioară.

...Orchestra a început din nou să-i zică un vals. Logic, acum era rîndul meu să mă apropii de Talia şi s-o invit la un dans de răspuns, dar nu ştiu cum se făcea că cineva nevăzut, ascuns chiar în ființa mea, îmi şoptea cuvinte înțelepte, nu numai rostite, dar şi scrise de înțeleptul împărat al evreilor din toate timpurile, Solomon.

Toate îşi au vremea lor şi fiecare lucru îşi are timpul lui sub cer. Naşterea îşi are timpul ei şi moartea timpul ei. Uciderea îşi are timpul ei şi vindecarea timpul ei. Plînsul îşi are timpul lui, şi rîsul timpul lui. Aruncarea cu pietre îşi are timpul ei, şi depărtarea de îmbrățișări timpul ei. Iubirea îşi are timpul ei, şi ura timpul ei!

Navigînd pe unda acestor gînduri solomonice, continuam s-o fur cu privirile pe Talia şi-mi părea că o văd întruchipată pe Bruria. Intuind şi ea probabil, gîndurile strămoşului ei, Talia nu rezistă ispitei omeneşti şi se rupse ca o flacără de foc din locul unde se afla, porni să plutească şi ea pe undele valsului lin ca să mă mai arunce o dată în valurile lui. Plăcută şi, totodată, păcătoasă situație de viață trăiam. Ia să-mi încerc norocul, zic ca poetul şi-i rostesc la ureche celei ce mi s-a prezentat drept Talia:

– Bruria, tu eşti?

– Ba nu, de unde-ați găsit-o? Eu sunt, cum v-am spus, Talia, fiica Bruriei.

N-am găsit cuvinte ca să umplu tăcerea ce se aşternu între noi. În schimb ea, Talia, deveni mai volubilă decît aş fi putut să-mi închipui. În chiar timpul acelui vals era să aflu că, după plecarea din orăşel, un timp Bruria Goldman a fost şi ea soldat în armata națională a Israelului, unde s-a şi căsătorit cu un ofițer, căruia i-a născut consecutiv trei fete. De trei ori a suferit de hepatită, după care a apucat-o ficatul. S-a tratat la Eliat, Qiryat Shemana, Tiberias, Ashqelon, apoi la Marea Moartă, între timp căsătorindu-şi şi punîndu-şi la casa lor primele două fiice. Talia îmi povestea pătimaş, totodată, strîngîndu-mă şi încălzindu-mă la sînii ei fierbinți şi vîrtoşi. Ascultînd-o simții că aburesc. Simții nu ştiu cum că întineresc, că înțelepciunile lui Solomon nu mai sînt înțelepciuni şi că Malovata nu mai e Malovata, ci Țara Făgăduințelor, unde dragostea mea de azi era să se îngemăneze cu dragostea de ieri. Nu-mi doream nimic, decît să se termine odată şi odată acest vals fermecător, să scap odată şi odată de dragostele acestea blestemate. Lumea ştie că n-am talent şi minte să conduc o familie. Am tot ars timp de cincizeci de ani, m-am ales cu o droaie de copii şi acum, iată, dansez cu una dintre fiicele mele şi mă gîndesc că aş putea să am copii şi cu ea. Doamne, iartă-mă! Ce fac eu acum? Doar Solomon a zis că toate îşi au vremea lor. Nu cumva eu nu strîng pietrele, ci le arunc şi mai departe pe cele azvîrlite o dată? Oare n-am suferit de ajuns din cauza firii mele afemeiate de mă simt tentat să o iau de la început? În loc să mă gîndesc la moarte, eu mă înfierbînt de privirile şi sînii unei copile ce ar putea să-mi fie fiică. Cine sînt eu în fața ta, Doamne? Un sfînt sau un păgîn?

Cînd tocmai începui să conversez cu Dumnezeu, mi-am dat seama că dorm, că nu mai dansez cu Talia. Timpul valsului trecuse demult şi venise timpul somnului, care acum trecuse şi el. Adică trecuseră toate, prefăcîndu-se într-un coşmar. Nici tu trecut, nici tu viitor. Acum vedeam din balcon apa limpede, parcă necurgătoare a Nistrului, mai vedeam cum luna îşi aşternea podul ei de lumină de pe malul stîng pe cel drept al rîului, iar stelele parcă se certau cu frămîntările mele pe oglinda apei. Mă gîndeam: De ce, Doamne, oamenii fac atîtea, dacă Tu

le-ai făcut pe toate pînă la ei? Eram la balcon şi ţintuiam cu privirile depărtările sublime, care porneau de la Malovata, treceau peste apa liniştită şi se aşterneau, făcînd cale bătută prin ceaţa zorilor, încolo spre Basarabia românească.

După un somn fugar, m-am trezit într-o zi nouă. Am urmat procedurile, mi s-au administrat cîteva injecţii, apoi am luat masa şi, cum obişnuiam, pornii să hoinăresc prin împrejurimi, poate astfel ajung să cred că tot ce s-a întîmplat a fost doar un vis. A fost şi a trecut, slavă ţie Doamne! Mă las, aşadar, în îmbrăţişările toamnei, cînd totul este rod şi frunct împlinit pe parcursul unui ciclu agricol. Am coborît pînă la apele Nistrului, unde viţa-de-vie, cu strugurii copţi-răscopţi se desfăta în apa tremurătoare, iar eu cercam să arunc petricele peste oglinda uşor învălurată a rîului – poate gust vin din roada nouă. Dar nu mi-a fost dat să simt gustul vinului. Izbutisem doar să aranjez şevaletul, să revin la culorile pînzei, impresionat de răcoarea zorilor, de păsările tinere şi bătrîne, care se ridicau nestingherite în înaltul cerului prin vălul subţire de ceaţă aşternut peste apele line, cînd deodată aud în spate vocea de aseară:

– Şalom! Să ştii că ţi-ar sta bine paznic la vie.

– Chiar crezi că aş putea-o scăpa de invazia cazacilor? nu găsii alceva mai ingenios să-i răspund.Dar nici ea nu se lăsă:

– Desigur, cu ajutorul meu, cred, vei isprăvi atîta treabă. După care cu antraciţii ei, măsură cele pictate de mine în zilele anterioare. Arătă cu-n deget fin spre catargul bărcii singuratice din mijlocul rîului, abia conturat cu pensula şi-mi zise:Vreau să mă hîrjonesc cu tine acolo, la mijlocul Nistrului.

Am uitat să vă spun. Venise Talia pe urmele mele în adidaşi şi într-un costum sportiv, tot negru cu guleraş alb, curat ca al mamei sale cînd era şcolăriţă. Părul şi-l prinse oarecum năstruşnic în două gîţe îngrijite, ce i se coborau hăt mai jos de talie, iar în capătul lor împletise fundiţe, tot aşa cum purta în copilăria ei maică-sa. Pe creştet purta o bonetă de un galben pronunţat. Cît i-am admirat vestimantaţia, mi-a venit în gînd s-o întreb:

– Vreai să ne plimbăm cu barca?

– E visul meu de-o viaţă, zîmbi sincer domniţa mea şi adună în grabă un braţ de cimbrişor ce creştea ca peria în preajmă. Privi copilăreşte spre înaltul fără fund al cerului şi mă întrebă pe neaşteptate: Oare atunci cînd cade o stea, într-adevăr moare un om?

– Moare, neapărat, moare dar nu peste mult timp reînvie ca să-şi împlinească destinul ratat în viaţa dintîi, o fac eu pe Solomonul evreilor. Talia n-a răspuns nimic. A prins mîna mea în mîna ei şi aşa, ţînîndu-ne de mînă am mers pînă la cheiul improvizat, unde în jurul bărcilor roia deja o gaşcă de flăcăi, care, evident, încercau stingheri să-mi sufle gagica. Talia, însă, luă la fel de grăbit vîslele în mîinile ei şi, aşteptînd să achit taxa, urcă în barcă şi ia-tă-ne la mijlocul rîului. Nu găseam capăt de vorbă şi nu făceam decît să ascultam plescăitul apei împinse în urmă cît noi înaintam înainte. Abia hăt tîrziu, domnişoara începu să cînte într-o limbă dulce şi plăcută:

– Adama... Ani caşuva le koleh...

O ascultam şi nu ştiu de ce amețeam. Nu-mi venea nimic în minte decît tot un citat din Eclesiastrul biblic: „Dulce este lumina şi este o plăcere pentru ochi să privească soarele.” Deodată, însă, Talia mă întrerupse cu o întrebare copilărească:

– Cum apreciezi terorismul contemporan?

– Ca pe o revoluție dezlănțuită de revoluționarii permanenți, i-am răspuns mai mult mecanic decît logic.

– Buni revoluționari, vorbi ea de data asta neobişnuit de gînditoare. Țara mea e mereu cuprinsă de război, dar poporul nostru nu va ceda niciodată. Dar stai, de unde am pornit noi revoluția, dacă încă n-am vorbit de dragoste. Hai să ne drăgostim, căci numai ea este permanentă. Mama mea nu te-a uitat şi cu toate că a trăit cu altcineva, totdeauna a fost şi este şi astăzi cu tine în suflet...

– La ce te referi, Talia? am întrebat-o.

– La ce s-au referit toate femeile de pînă la mine şi la ce se vor referi şi cele de după mine, vorbi deja oarecum alintat domnişoara. Iar eu m-am pomenit din nou citindu-l pe Solomon: „Nevinovăția oamenilor drepți îi scapă, dar cei răi sînt prinşi în pofta lor.” Oare a cîta oară, m-am întrebat în gînd, cine sînt eu: un om plăcut sau un păcătos? Scap eu odată de lațul ce mi se întinde ori mă las prins de el? Iar Talia continua să mă ispitească. S-a lipit de umărul meu şi începu să-mi zumzăie ca o viespe la ureche că vrea să petreacă o noapte întreagă pe malul Nistrului. În Țara noastră e peste măsură de cald, îmi spunea, şi eu vreau să mă satur, în sfîrşit, de mirosul ierburilor şi florilor de-aici, cuprinse de răcoare, pe care mama şi bunica şi buneii le-au savurat toată viața lor. Tot de la dînşii am învățat şi limba română. Deosebit de frumos o vorbea bunicul Aron, fost profesor... Iar mama-mi spunea că eşti altfel decît mi te prezinți mie...

– Cum adică, altfel? o întreb după o pauză.

– M-am lipit de tine, crezînd că ai să faci ceva să mă încălzeşti, că, uite-i seară şi aerul s-a răcit... De cîte ori ai încălzit-o pe mama?

Aş fi vrut chiar să-i răspund, dar nu-mi puteam aminti dacă am cuprins-o vreodată pe Bruria. Era mîndră, retrasă, cu un simț al distanței foarte dezvoltat. Ca mai toate elevele din anii mei de şcoală. Talia nu ştie ce gîndesc, dar mi se uită stăruitor şi şăgalnic în ochi şi-mi aşteaptă răspunsul. Îi răspund, în sfîrşit, dar tot printr-o-ntrebare:

– Cîte clase ai, fetița mea?

Ea rîde. Rîde în hohote şi-şi lipeşte fără ruşinare buzele ei de buzele mele. După ce mă ameți şi mă tot ameți cu sărutul ei pătimaş şi dulce, vorbi, hlizindu-se:

– Oare importă cîte clase am? Pot să am şi o mie. Nu există pe lume şcoli care să te învețe a cere ce vreau eu de la tine. Pur şi simplu, nu s-a născut deşteptul, care să te învețe aşa ceva...

Vorbea, îndemnîndu-mă la păcat, nebuna. M-a dat gata fetişcana. Şi a făcut-o intenționat, lăsîndu-mă fără replică. Țin minte cum se dezlipi de la pieptul

meu, se cotili spre capătul din față al bărcii şi începu să cînte o melodie pe nişte versuri pe care, sînt sigur, nici Nistrul, nici populația de pe cele două maluri ale lui nu le-au auzit vreodată:

Adama
Ani caşuva le cole-h
Adama
Tamid u lean şe ele-h
Adama
Haşvili bo esa hu şvile-h
Im-a-Adama-a-a
Adama
Reglaim ehahot ieheifot
Adama
Panaih hamot ve otfot
Adama
Inaim humot vi ţufot
Ima Adama
***
Adama
Notenet Pirieli le hulam
Adama
Tova u tmima le olam
Adama
Lamdi ma et bnei a haadam
Ima Adama.

Apoi, pînă hăt în amurg, mi-a explicat că Talia, numele ei, în română ar însemna roua lui Dumnezeu, care se aseamănă cu Patria ei şi a mea. O Patrie redobîndită după mii de ani de străinătate, o Patrie chinuită, hărțuită de războaie şi fel de fel de alte intemperii, în care unicul lucru ce nu poate fi zdruncinat este dragostea, ca simbol al continuității vieții pe pămînt. A recupera Patria e ca şi cum ai crea-o din nou...Aici o ascultam, iar dincolo mi-am zis în sinea mea: „Nu! Nu trebuie să admit infiltrarea aceste copilițe în viața mea. Şi nici eu nu trebuie să mă infiltrez în viața ei. Doar Basarabia mea...ca şi Israelul... Domnişoara, însă, era oarecum mai emoționată decît mine. Trecu, repede de la romantism la patetism, mi se aşeză pe genunchi şi-mi înconjură gîtul cu brațele ei incendiate:

– Crezi că degeaba am parcurs calea din țara mea pînă în țara ta? În toți anii aceştea mama n-a încetat nici pentru o clipă să se gîndească la tine. Cu ajutorul prietenilor zi de zi, află unde eşti, cum trăieşti, ce faci, ce necazuri înfrunți în viață... Am înțeles-o şi mi-am pus scop să te găsesc acum. Şi nu am greşit. Adică, mama nu a greşit. Eşti un bărbat al vieții ei neîmplinite, în dragoste. Îmi placi şi mie...Vreau să fac ce n-a reuşit mama, vreau să împlinesc visul tinereței ei... În

ochii fetei deodată apărură lacrimi şi am lăsat-o, după o pauză plină de emoţii, să continuie: Doar te-a iubit. Te iubeşte şi acum... Ea se topeşte, are cancer... Nu ştiu cum celelalte surori ale mele, dar eu una, nu mă las şi nu plec de aici pînă nu obţin ceea ce n-a putut obţine mama.

După mai multă chibzuială i-am vorbit ca un om bătrîn ce sînt:

– Grea sarcină ţi-ai asumat, draga mea. Dar te sfătuie tatăl: nu te pripi, că ai să încalci nu legea, ci datina. Încălcînd o lege, poţi nimeri pe un anumit termen într-o puşcărie sau alta cu un regim sau altul; încălcînd datina, fie şi în numele unui scop nobil, nu faci altceva decît să deschizi cu mînuţele proprii uşa iadului în faţa ta şi a întreg neamului tău. Teme-te de Dumnezeu, fiica-mea!

Ea tăcu şi mă privi îndelung, după care începu să îngîne din nou fragmente din cîntecul de odinioară:

– Ima Adama-a-a...

Eu, la rîndu-mi, am pus în funcţie vîslele, îndemnînd astfel barca înspre mal.

– Am să vin deseară în odaia ta, zise fata, cînd ne îndreptam spre clădirea pansionatului.Am să-ţi arăt ce rochie mi-a cusut mama. Eu seamăn leit cu ea. Nu-i adevărat?

– Am, îneles din chiar prima clipă lucrul acesta, i-am replicat, după care ne-am despărţit, dîndu-i de înţeles că o s-o aştept deseară în odaia mea.

Dar, de fapt, n-aveam să apuc noaptea la Malovata. În cursul aceleiaşi zile mi-am luat rămas bun de la Valentin şi m-am pornit spre Chişinău. C-am pe la ora cînd Talia trebuia să-mi intre în odaia de sanatoriu eu eram în drum spre casă. Îmi încheiasem tratamentul înainte de termen.

Lăcrimam involuntar în uruitul monoton al maşinii. Cel de la volan încerca să găsească un capăt de vorbă, dar nu-i ieşea nimic pentru că eu, cum spuneam, lăcrimam şi mă gîndeam la ale mele. Mă gîndeam, bunăoară, că toată viaţa omului nu-i decît o chemare, dar, credeţi-mă, nu o chemare înainte cum ne-am obişnuit să credem, nu în viitor, ci-i o chemare înapoi, spre origini, unde, printr-un miracol, te mai poate duce numai sfinţii şi Dumnezeu. Ce va fi mai departe, unul Dumnezeu ştie...

Talia, mă chema, răscolea, trezea din somnul dulce visul adolescentului din mine şi mă îndemna să sorb în continuare fericirea şi bucuria vieţii. Mi se părea că-mi şopteşte la spate: „Nu fi fricos, fii îndrăzneţ. Care este rostul omului pe pămînt?” Şi tot dînsa răspundea: „De a simţi că trăieşte şi, în această simţire să fie bucuros că e alături de dragoste, de oameni, de natură... Doar natura este dată pentru om şi, nicidecum omul pentru natură.” Încă multă vreme simţeam chemarea ei, care parcă-mi ramolea sufletul, îmi zdrobia cugetul, pomenindu-mă într-o capcană a păcatului de parcă intrasem într-un război adevărat şi era prea tîrziu, ca să ies teafăr din el...

Cîntecul domnişoarei se ţinea de mine, venea din urmă, îmi sună în urechi, şi mă gîndeam cum aş putea transpune povestioara asta într-un tablou pictural. Va fi plăcut sau va fi la fel de banal tabloul meu?

Plăcut sau păcătos?

Omul revenit din infern

Zic să las la o parte disputele înflăcărate despre tradiționalism şi postmodernism ce au inundat în ultimele luni pînă şi paginile unor ziare nu neapărat de orientare literrară şi să citesc altceva. Ceea ce am luat de pe raft s-a nimerit a fi **„Anii catastrofei. Amintirile unui deținut în ghetou”** (să-i zicem aşa, fiindcă la Chişinău, în 2003 a fost editată în limba rusă cu denumrea **„Годы бедствий. Воспоминания узника гето”),** carte semnată de **Rubin Udler**, doctor în ştiințe filologice, membru corespondent al AŞ din R.Moldova.

Incitantă carte. Odată pornind lectura, n-am mai putut să mă opresc pînă n-am parcurs toate cele 328 de pagini. Era pentru prima oară să aflu un adevăr despre care, cum menționează în postfața semnată de profesorul **Izeaslav Levit,** doctor în ştiințe istorice, pînă mai ieri-alataieri nu l-au cunoscut nici evreii înşişi. Nu l-au cunoscut, repet, pentru că oamenilor sovietici nu li se cuvenea să cunoască trecutul. Ei trebuiau să trăiască şi să muncească (mai ales să muncească), bălăcindu-se în iluzia stearpă a unui viitor luminos. Pentru că era cu musca pe căciulă decedatul de curînd **imperiul sovietic** nu permitea să se vorbească despre aşa-numitul **Holocaust**, despre imensile suferințe îndurate de poporul evreu şi nu numai, în timpul celui de-al doilea război mondial...

Mărturisesc din capul locului, că această carte-document are valoarea unui roman aşternut pe hîrtie de un veritabil maiestru al condeiului. Or, cum zicea E. Hemingway: „Scriitorii care au participat, s-au aflat nemijlocit în tranşeiele de pe linia întîi a războiului şi nu au căzut cu moarte de erou, anume aceşti scriitori au adus apoi în operele lor tot adevărul”. Rubin Udler poate fi înscris în rîndul unor asemenea scriitori. Credincios faptului istoric real, dînsul îl descrie aşa cum a fost şi cum l-a trăit, astfel provocînd în inimile cititorilor emoții poate mai puternice decît încearcă să le provoace altceineva prin diferite alte mijloace, hai să le zicem artistice. (Soljenițin, de exemplu, care descrie URSS ca pe o uriaşă închisoare). În acest sens e zguduitoare istorioara familiei Herş Rozenberg, care deşi a dat puterii sovietice şi trupul şi sufletul, totuna n-a scăpat de deportare. Raportată la sutele de mii, la milioanele de oameni din întreg teritoriu fost sovietic, care au împărtăşit acelaşi destin tragic, descrierea în detalii a deportării unei singure familii, desigur că nu-i altceva decît o istorioară bună pentru copiii de vîrsta preşcolară. Despre aceasta face să amintim ceva mai apoi, dacă face, fiindcă acest cerc al infernului avea să-l parcurgă după război şi Rubin Udler, însuşi, şi nu pentru că era evreu de naționalitate, ci pentru că s-a născut în România (Brăila), iar conform logicicii staliniste toți cei născuți în țările lumii ce au avut atingere cu coaliția hitleristă, nu puteau să nu fie „duşmani ai poporului” pe vreme ce însuşi poporul sovietic era privit ca duşman al „tătucului popoarelor” Iosiv Visarionovici Stalin.

Se vede că destinul a rînduit să fie aşa: aflîndu-se la Brăila (România), familia de evrei Udler era acolo considerată ca provenită din Basarabia sau Bu-

covina, iar revenită în Basarabia în chiar 1940 – anul „eliberării”, aceasta deja era considerată familie de evrei provenită de dincolo de sîrma ghimpată, instalată pe Prut ştim noi de cine şi cînd. Deci, înțeleg că avem de a face cu o familie de evrei români de viță veche. Pînă şi nota de profundă nostalgie ce o simți cînd citeşti rîndurile în care autorul îşi aminteşte rudele, prietenii, vecinii, profesorii, deşi imprimată în limba rusă, totuşi poartă pecetea spiritului românesc. Bunelul, apoi tatăl au tot preluat unul de la altul şi au practicat de-a lungul timpului o îndeletnicire curat românească. Articolele de hămurărie (curelărie), pielărie şi tăbăcărie produse de firma „**Iancu Basarabeanu**”, al cărui proprietar a fosat Iacob Udler, tatăl autorului erau bine cunoscute şi solicitate, mai ales de țăranii din cel puțin patru județe ale Țării – Brăila, Rîmnicul-Sărat, Buzău şi Ialomița. Înțeleg, deci că Rubin Udler e un evreu cu destin curat românesc.

Toate bune şi poate că tot bine ar fi fost şi în continuare, dacă viața ar fi să fie cum şi-o doreşte omul şi nu cum o dă Domnul. Se ştie bine, însă, că chiar la începutul secolului XX pe lume apare **comunismul**, care foarte curînd dă naştere şi **nazismului fascist**. Omenirea este pusă în fața unei încercări cruciale. Se ridică doi diavoli (mi-e scărbă să le zic pe nume), care vor să rupă globul pămîntesc în două ca apoi să se încăiereze într-o luptă atît de înverşunată, încît, iată că de atunci încoace omenirea tot caută să-i găsească o comparație potrivită, dar nu poate găsi. Nici măcar numărul exact al victimelor ei nu poate nimeni să-l stabilească. Ea, aici, în această luptă dintre cei doi deavoli, copilul Rubin Udler, familiei şi națiunii sale, dar şi al celei mai mari părți ai omenirii i-a fost dat să treacă prin toate cercurile infernului. E drept cum sugerează autorul în cartea sa, că aflată între ciocan şi nicovală (ca să nu zicem între seceră, ciocan şi zvastică), etnicii evrei au suferit mai mult decît alte naționalități, dacă se ştie că unul dintre aceşti diavoli abia de îi mai considerau pe evrei ca aparținînd umanității. În ordinea aceasta de idei este important a nu se uita şi a transmite şi generațiilor viitoare adevărul cel adevărat. Toate acțiunile odioase între care vom pomeni apariția partidelor şi organizațiilor profasciste, aţîţarea stărilor de spirit extremiste, amenințările directe, brutalitățile şi actele teroriste ce au avut loc în toate țările coaliției hitleriste, inclusiv în România, erau comandate dintr-un anume cabinet de la Berlin. Tot aşa cum acțiunile odioase din teritoriile Uniunii sovietice, inclusiv în Basarabia şi Bucovina de Nord, „eliberate”, între care vom numi deznaționalizarea forțată, exproprierea, **deskiaburirea** (răscolăcirea), colectivizarea, deportările în Siberia erau comandată dintr-un anume cabinet din Kremlin (Moscova). Armele acestora în teritorii nu era poporul român, rus, polon, austriac, ukrainean, bielorus sau german, ci aşa cum spuneam: **fascismul şi stalinismul**. Cu un dramatism deosebit mărturiseşte autorul despre evreii din Odesa asediată de armatele române şi germane, cum oameni absolut nevinovați erau încărcați în vagoane şi duşi la moarte sigură. Doar o parte dintre ei au nimerit în ghetouri... Desigur, desigur, desigur atrocitățile inumane propriu-zise n-au fost săvîrşite cu

mîinile proprii ale celor din cabinetele susnumite. În ajunul războiului, coloniile nemțești bine dezvoltate din Bugeacul basarabean n-au fost pustiite de Stalin (pag. 40). În vreme ce mii de evrei din Basarabia și Bucovina de Nord erau masacrați, (împușcații cu miile de armata română, iar cadavrele aruncate în gropi comune de pe șesurile Transnistriei) sau ținuți în ghetouri, cei care erau meniți să le vină în ajutor nu prea o făceau. E vorba și de pasivitatea organizațiilor filantropice evreiești din România, care, precum zice autorul, uitase cu desăvîrșire despre soarta evreilor, descendenții din Basarabia, Bucovina (pag. 202). Iar la pag. 138 citim: „..și iarăși Principala Organizație evreiască din România, nu a manifestat nici un interes pentru a ajuta în acele clipe grele evreii descendenți din Basarabia, Bucovina, Transnistria". Tot așa cum evreii din ghetourile din Transnistria n-au fost masacrați în timpul războiului de Hitler sau Antonescu, ci de anumiți criminali (I.Silovenco, A.Andrușin, M. Isopescu), faliți și cozi de topor (Izea Landau, Avram Creștinu) de care, din păcate nu duce lipsă nici o țară, nici un popor, inclusiv poporul evreu (pag. 98). Citind aceste mărturisiri m-am convins că autorul este un cronicar sincer, aducîndu-ne pe masă realitatea crudă văzută și trăită personal în tot spectrul ei sumbru...Apoi nu trebuie să uităm că întru înfăptuirea planurilor diabolice, diavolii Hitler și Stalin, pe lîngă armatele de milioane de oameni pe care le mînau ca pe vite în foc, mai aveau la îndemînă trupe speciale cu multe și sofisticate nivele și bine plătite ca să execute fără crîcnire orice ordin sau dispoziție ce le-ar fi venit în minte. Aceasta o făceau autoritățile militare române, cele germane. Dar ar fi o greșală ca să credem că răul a fost adus la acea vreme numai de o parte a tranșeielor de pe linia frontului dintre fascism și stalinism. Credeți cumva că ghestapourile și trupele esesoviste, fasciste au cedat cu ceva în fața grupurilor **Smerș** și trupelor **NCVD-iste** sovietice? Ba bine că nu (vezi paginile 247, 248; 269-270). Aceste două regimuri politice, prin pîrghiile lor de nimicire și batjocorire a oamenilor simpli, c după apartenența lor etnică, ele înde ele concurînd erau în stare să-și nimicească pînă și părinții, ori să jertfească tot neamul numai ca să se evidențieze și să fie răsplătiți cu ordine și medalii, nu cu onoare omenească, ori sfinție dumnezeiască.

Înzestrat cu multă moralitate și demnitate umană, cetățean de o înaltă cultură Rubin Udler (actualmente locuiește în Pitsburg, SUA) oferă spațiu larg în cartea sa, anume acestor calități omenești, care, după cum se știe, se manifestă mai plenar anume în cele mai grele situații ale vieții noastre. M-a zguduit și mi s-au întipărit adînc în minte faptele militare ale capitanului de sorginte brăileană **Radu M. Badiu**, căzut pe front tocmai la Novorosiisk (s-a dus voluntar încolo să moară?) (pag.83); ale lui diadico Andrii, un fel de administrator la ghetoul dintr-unfel de localitate transnistreană, numită ciudat – Vinogradskii Sad (să fie la ruși iadul sad, livadă? (paj 100-103); ale medicului român Troian (poate Traian?) Popovici (paj 254); ale lui Anton Blănuță, care a salvat-o pe micuța Liza (pag.144); ale lui Serghei Petrovici Mazinovsckii din hutorul (cătunul) transnistrean Vohvov (altă numire ciudată), care cu riscul vieții i-a

ajutat pe evrei să se slaveze de la moarte sigură. A nu se da uitării faptul că în capitolul la care mă refer, autorul cărții menționează că evreii din ghetoul Vohvov erau spriginiți și ajutați dezinteresat de, citez: „...ruşi, ukraineni, români...” (pag. 211).

Ziceam în capul acestor rînduri, incitantă carte. Autorul a muncit serios cu arhiva, aduce exemple documentare incontestabile. Cartea poate servi ca un serios studiu pe marginea Holocaustului din Transnistria, întemeiată pe fapte şi documente reale, necunoscute anterior de publicul larg. Nu a ştiut. Deoarece regimul sovietic de mai eri nu permitea acest lucru să se ştie. Aici aş adăuga: cartea este profund povățuitoare. Adică mult mai incitantă şi mult mai povățuitoare pe cît nesfîrşitele dispute înflăcărate (aprinse, incendiare) privind literatura tradiționalistă sau postmodernistă. Din această narațiune deseori tragi concluzii, că omul de cultură Rubin Udler, a descris epoca tinereței lui, ca să ne convingem că viața i-a adus o mare dezamăgire. Dînsul, după ce se salvează din Gheto, nimereşte în caracatița stalinistă. Prin minciună este dus la muncă silnică în ținutul Komi. După luni de munci grele, ajutat de prieteni şi rude, în sfîrşit se vede la libertate. Dar nici în acest caz nu se simte mulțumit şi liber. Mai întîi trece prin birocrația moskovită, care nu-i dă prilejul să-şi continuie studiile. Apoi, dînsul află pentru prima oară adevărul despre personalitățile care au săvîrşit revoluția socialistă din Rusia, despre acei satrapi stalinişti ce au masacrat milioane de oameni nevinovați... Descoperirile lui sunt de-a dreptul senzaționale. Dar el, tînărul Rubin Udler, găseşte putere să se concentreze şi să revină în sînul familiei, la părinți şi soră în oraşul Cetatea Albă, care deja are altă denumire: Belgorod-Dnestrovsk. În acest oraş merge la învățătură, la institutul de pedagogie... La acest punct, autorul încheie cartea sa– cronică. Şi mi se pare că trebuia să mai continuie cîte ceva, căci politica stalinistă, după anul 1945, a mai declanşat încă multe crime ce nu se vor şterge niciodată din memoria popoarelor, inclusiv al poporului evreu. Numai să ne amintim cum erau marginalizați evreii, cum nu li se permitea să îngrijească de mormintele străbunilor, să se roage în sinagogi, să nu învețe în instituțiile superioare de prestigiu, să nu vorbească despre atrocitățile Holocaustului. Cartea pare a fi un document zguduitor, care din trecutul apropiat parcă vine a ne preveni să combatem valurile teroriste, neo şi profasciste care acum încep tot mai obraznic să îşi arate fața în diferite țări ale lumii. Țări, care se pretind a fi democratice...

În încheiere aş îndrăzni să-l sfătui pe autor să nu se oprească la cele realizate. Să urmeze exemplul lui I.Soljenițin şi să scrie în continuare. Cu atît mai mult cu cît Basarabia, (Republica Moldova), cu atî mai mult cu cît Transnistria (Republica Moldovenească Transnistreană) n-au ajuns încă la tradițiile din care au fost zmulse cu brutalitate „de-atîta străinătate” neagră, vorba poetului. Dacă mi s-ar oferi ceva spațiu mai mult, aş mai putea găsi şi spune anume autorului cărții „Anii catastrofei”, numele a încă a cîtorva republicuțe fondate pe teritoriul Basarabiei nu în 1940 ai secolului XX ci hăt încoace, mai exact în ultimul deceniu al secolului în cauză. Bugeacul, Cetatea Albă, despre care autorul zice

că-s pămînturi româneşti, noi deocamdată nu putem spune aşa, pentru că dacă zicem aşa ni se arată cu degetul spre Komi sau Magadan, sau suntem numiţi naţionalişti. Pentru că eu nu sunt numai cine sunt, dar sunt şi o bucăţică de jurist, aş putea să-i mărturisesc autorului cărţii „Anii catastrofei", că adevărata catastrofă pentru românii basarabeni încă nu a luat sfîrşit.

E necesar ca Rubin Udler să continuie a-şi scrie cartea „Anii catastrofei" mai departe. Dînsul a trecut prin toate cercurile infernului, iar poporul în sînul căruia s-a născut încă nu le vede capătul.„**Căci... cel ce mă judecă este Domnul".** (I Corinteni 4.4.)

Adevărul trebuie spus pînă la capăt:crud şi crunt cum a fost şi este. Citind cartea am aplecat fruntea faţă de acele morminte anonime împrăştiată pe şesurile (deocamdată încă vitregi) ale Transnistriei, unde deocamdată, din păcate încă nu la toarte s-au ridicat monumente. Îi mulţumesc autorului pentru cartea incitantă, îi strîng mîna, urîndu-i multă sănătate şi să ne auzim numai de bine.

Balada tristelor iubiri de la Zincov

Mă simt şi acum zguduit de filmul „Sotvorenie liubvi" (**Mirajul iubirii**) a lui **Iacov Tihman** vizionat în premieră. Sincer, vorbind n-am cunoscut nimic anterior despre acest autor, decît că e un om de afaceri prosper. Citind încă din vara anului 2005 paginile ziarului „Evreiscoe mestecico" am aflat că Dumnealui este pasionat de literatură, pictură, e preşedintele Asociaţiei evreilor din Moldova.

Aici şi acum voi vorbi despre romanul lui întitulat **„Motl-Şothen",** şi apărut în 2005 la Editra chişinăuiană **„VIT-STUDIO".** Pînă şi coperta este a autorului, reflectînd tabloul „Convorbirea lui Moisei cu Dumnezeu". Ce-i drept ilustrate din carte aparţin cunoscutului grafician de un talent veritabil din Republica Moldova, **Eduard Maidenberg**.

Mărturisesc din capul locului că, lecturînd cartea am văzut o lume miraculoasă, anterior necunoscută a evreilor din satul Zincov,şi multe multe alte epizoade care lipsesc în spaţiul filmului, deşi, cum spune în prefaţa sa **Rita Kleiman**, doctor habilitat în filologie (şeful secţiei iudaice a AŞ a R. Moldova, professor la catedra literatură universală a Universităţii de stat din Moldova), pelicula a inclus partea cea mai emoţionantă a cărţii... Citind cartea te cufunzi în atmosfera trecutului îndepărtat al satului Zinicov, (baştina autorului), sat perdut parcă în stepele ukraiunene din Podolia, în care clocotea viaţa liniştită, paşnică, frumoasă şi interesantă, aproape de idilă pămîntească. La Zinicov, pînă la marele tulburări provocate de stalinism şi hitlerism, aici trăiau în armonie ukraineni, polonezi, un număr impunător de evrei: peste 5000 (cinci mii) de oameni. Dintre tradiţiile înrădăcinate este evidenţiat peţitul. Ni se mai întipăreşte în minte nunţile, ajutorul reciproc, ritualurile de înmormînare, căsătoriile, cumetriile, de a citi cu pietate **Tora**, într-o atmosferă de pace. Aflăm cum oamenii

munceau, ce bucate făceau, cum evreii întîlneau sărbătorile, cum mergeau la baie în ajunul **sabatului**, apoi la sinagogi să se roage celui de Sus **întru ocrotirea poporului lui Israel**. Într-o lume relativă, plină de aproximații, de pînă la marile tulburări sociale, autorul spune că pe lîngă ruinile cetății turcești satul mai avea o biserică catolică, una creștin ortodoxă şo o sinagogă...Prin dialogurile eroilor afli că localitatea Zincov reprezenta un simbol al Ierusalimului, oraş sfînt ce a dat naştere religiilor mondiale... Zincov, mai e o lume, o planetă aparte şi prin faptul că avea un bazar, sinagogi, o parte de jos a evreilor săraci şi o parte de sus a celor avuți. Pînă la război baştina autorului, era un fel de Țară a Făgăduinței, Israelul de azi...

Structura romanului are mai multe substarete. Autorul ne predispune la o lectură serioasă. Din varietatea de personaje îl distingem pe **Motl-şothen** (în traducere română **şothen** ar însemna pețitor) din Vedoşny ce are 3 biografii, întruchipate într-un om, care (pe cele 270 de pagini) traversează diferite colizii ale vieții. Tinerețea lui Motl, e plină de peripeții haioase, cînd de fapt îşi jertfeşte destinul în numele căutării şi găsirii soartei altor semeni. A îndeplini rolul de pețitor, e nevoie de multă răbdare, pricepere şi seriozitate, pentru cî dînsul nu întîlneşte şi îndeplineşte şi uneşte nu numai tineri şi tinere, ci şi femei rămase vădane, bărbați rămaşi fără soții, să pețească o tînără neîntrebată, apoi tineri din părinți bogați cu tinere din părinți săraci, şi încă atîtea altele, ceea ce poate fi adecvat şi potrivit perechilor. De menționat că specialitatea lui Motl descindea dintr-o tradiție a evreilor patriarhali, ca părinții să-şi bată capul pentru a căsători odraslele cînd le venea timpul s-o facă. Şi Motl, respectat, solicitat de toată împrejurimea, se isprăvea bine cu această misiune dificilă, de mare importanță socială. La un moment dat autorul face o mențiune deosebită, afirmînd (conform Bibliei) că Dumnezeu timp de şase zile a creat lumea. Se întreabă ce-a făcut după cea-a de-a şaptea? Şi tot autorul, prin gura personajului afirmă că din a şptea zi şi pînă acum, Dumnezeu profesează dificila misiune de **pețitor**, de a găsi perechea potrivită unul altuia (pag.21), de modelarea şi perfecționarea omului, pămîntului, naturii.. de a-i căsători pe cei necăsătoriți, de a-i uni în perechi potrivite... Astfel contribuind la asigurarea propăşirii generațiilor de azi, chiar şi de mîine a națiunii evreieşti, care s-a condus mereu de tendința de conservare a etnosului ei în general.

Lecturrînd romanul ai impresia că eroul central, Motl-şohten parcă pluteşte între personajele Biblice, el singur fiind parcă coborît de pe pînzele fiului risipitor de Rembrandt şi din opera lui Şolom Aleihem... Motl are talent şi pricepere să poată stărosti nu numai în satul său. El umblă dintr-un sat cu populație evreiască în altul, ca să facă acest nobil lucru într-un volum cît mai calitativ şi iată că numele lui este rostit cu recunoştință de **Dvoira, fiica lui Basea şi Srulea Şamis din satul Şmorghenițy de Şlomo, fiul lui Rivka şi Naum Traht**, oameni respectabili, bogați din Zincov. Cu toate că Dvoira **(fată nu chiar ruptă din lună,** cu doi ani mai mare decît Şlomo, unicul lor fiu „care nu era chiatr cu toate ale sale acasă" pe care părinții vroiau să-l căsătoria, căci asta îl va ajuta. Dar cum s-o facă? Şi iată că ceea ce nu pot ei, poate Motl. Ăsta reuşeşte să convingă părinții copiilor ca să-i împreuneze, obținînd şi un

comînd de la această afacere. În ajunul nunții tinerilor, iar se pomenește cu o surpriză imprevizibilă. Vorba e că un păstor de vite a sedus-o pe Dvoira și ea rămîne însărcinată. În iureșul acestei drame, cînd tînărul Șlomo era îndrăgostit lulea, iar părinții fetei gata să joace la nuntă, Motl găsește o soluție ingenioasă. Face totul ca taina să rămînă taină. El convinge părinții fetei să se joace nunta, sfătuindu-i să declare, că în asemenea situație... în natură femeile, la o adică, nasc copii și la șapte luni de sarcină. Nunta tinerilor s-a desfășurat în cele mai bune maniere evreiești ale timpului. Ai senzația că această idilă (fie cu anumite taine) te predispune de a vedea clar balada iubirii lui Romeo și Julieta. La Zincov s-au adus **clezmerii** (muzicanții) din Proscurovo, s-au servit bucate tradiționale evreiești. Apoi evenimentele decurg vertiginos, în ciuda timpului... Dvoira a născut un fiu, pe Emanuil (Monea) și încă un copil, Molca. Părea că viața își va continua frumusețea la infinit. Degrabă, însă, după aceasta s-a declanțat **catastrofa**. Satrapii stalinişti au deportat în Siberia părinții Dvoirei, apoi a bîntuit foamea...Cînd Șlomo cu Dvoira au învins aceste greutăți, s-a declanșat războiul lui Hitler cu Stalin. Șlomo cu Motl și încă sute și mii de tineri au fost înrolați în armata roșie și trimiși la război. Foarte curînd a venit înștiințarea că Șlomo a murit cu moarte de erou pe cîmpul de luptă... În vreme ce linia frontului se îndepărta spre Rusia, populația pașnică rămasă fără apărare a nimerit în ghearele fasciste. Autorul cu lux de amănunte descrie atrocitățile holocaustului. La Zincov au dat busna hitleriștii, care au masacrat fără milă toată populația evreiască. În vîltoarea acestei nenorociri, s-au întîmplat lucruri înspăimîntătoare. Ste de oameni, numai pentru faptul că erau de naționalitate evreiască erau arși de vii, sau mînați ca pe vite în labirinturile caracombelor din împrejurimile satului Zincov, pentru a-i lăsa să moară în captivitate...Doar printr-o minune, Dvoira Traht s-a salvat, pînă a trecut valul de represiilor. Autorul descrie paginile Holocaustului din Zincov și alte sate din împrejurimi, de parcă ar face un apel la omenirea să nu uite Catastrofa, care se manifestă tot mai mult în ziua de azi și ea se numește Terorism... Autorul mai reflectă în paginile romanului, cum în acele vremi infernale, s-au găsit peste noapte mulți trădători din sat ce-i trădau pe evrei, dar au fost și pe oameni de suflet mare care au salvat-o pe Dvoira cu tot cu copii. Soția lui Motl, însă, a fost ucisă, împreună cu cei trei copii... Doar, spre finele romanului aflăm că fiica mezina, Mirocica (Maria) totuși, a supraviețuit, fiind salvată de către o simplă țărancă, ukraineană.

După marea tragedie, pe care autorul, din fericire, l-a trăit mai mult din cele auzite de la bunei și părinți, deoarece Iacov Tihman, (s-a născut exact la sfîrșitul războiului, în 1945). Totuși, vreau să cred că, în mare măsură, romanul este autobiografic.

Multe din epizoadele holocaustului, descrise cu atîta profunzime de către savantul **Ruvim Udler** în cartea sa, sunt reflectate și de Iacob Tihman. Oare nu este convingător faptul cînd autorul (pag.57) afirmă „Pînă la război în Zincov locuiau cinci mii de evrei. După încheerea războiului au rămas doar treizeci de familii...”

Vedem, pe fundalul acestei panorame o tragedie perpetuă, enormă, cînd după sfîrșitul războiului, o seamă de evrei, s-au întors la cuiburile lor, dar n-au mai găsit

pe cei dragi, decît case ruinate, ambare în scrum, unde au fost închişi şi arşi oameni de vii. Iar o bună parte din cei rămaşi în viaţă, nici măcar nu cunoşteau locul înmormîntării celor apropiaţi. Acest falege, cu fapte, evenimente din timpul holocaustului sunt reînviate, apoi de-a lungul întregii naraţiuni. La vatră se întoarce şi Motl, rănit, schilodit, află cu mare durere cum au fost arşi de vii soţia Raheli şi trei copilaşi. El părăseşte satul său de baştină şi vine la Zincov, unde o întîlneşte pe Dvoira rămasă văduană cu cei doi copii. Obţinînd şi acceptul copiilor ei, Motl îşi uneşte soarta cu Dvoira, cea pe care dînsul a peţit-o în tinereţea sa. Aşa a vrut destinul probabil ca în curînd rod al acestei căsătorii întîrziate să devină doi gemeni: Şlomo şi Iosală.

Iat-aşa, pe un ton aproape optimist, se încheie partea I a romanului.

În cea de-a doua carte eroul central, Motl, după o perioadă de peste 30 de ani, revine în vizită la Vedoşiny, satul lui de baştină. Dar prea puţine s-au schimbat în această localitate. Vie a rămas doar durerea, amintirea despre ghetou şi holocaust... S-a reîntîlnit şi cu Frosika, o bătrînă neputincioasă, cea care în 1942 le-a jefuit paltonul din casă, zicîndu-i lui Raheli:" Vi-l iau, fiindcă pe voi totuna o să vă omoare nemţii şi n-are să vă trebuiască..." Acuma dînsa e oarbă şi, vorbeşte doar plîngînd şi sughiţînd. Crede că urmează vreo pedeapsă? Ba bine că nu. Frosea nu este dată pe mîna legii. Autorul zice:"Fie ca Domnul s-o ierte..." Adică, numai Domnul e în stare să pedepsească trădătorii şi toate cozile de topor.

Constatînd faptul trist, autorul ne readuce în atmosfera din Zincov-ul din jumătatea a doua a veacului trecut. Perioadă în care împreună cu populaţia majoritară a evreilor a trăit deja şi el tragice vremi.

Pînza narativă e bătută cu pete negre, scoţînd în vileag trecutul tragic – oameni şi destine schilodite, amintiri triste, dar şi cu altele mai noi. Se povesteşte epizodul cum micuţul Pinkus Zeilîh a fost împuşcat în ochii mamei, pentru ca mama înnebunită de durere, să însurească pe loc, în văzul tuturora... Aflăm cum Musea Zeilîh, considerînd că soţul a murit pe front se căsătoreşte cu Haim, dar deodată află că omul ei e viu şi acesta s-a întors acasă... Dînsa, se decide totuşi să rămînă cu Haim. Aceste mari tulburări sociale a destinului uman, ne demonstrează că rărboiul nu numai nimiceşte soarta omului, dar şi încurcă multe legi ale vieţii normale, drumurile vieţii de mai apoi...Şi acest lucru se înţelege foarte bine din cele citite... Totuşi, figurile centrale ale noii cîrţi reconstituie cuplul: Motl, care a cerut-o pe Dvoira în căsătorie o iubea şi se simţea fericit printre copiii ei şi ai lui... Totodată se renova satul, se năşteau primii copii de după război. În familia fostului cavalerist Volodea Tihman se naşte fiul Iacob (să înţelegem că este vorba de autorul romanului).

Vedem, în continuare, cum se restabilea Zincovul, cum îşi vindecă rănile, deşi vremile continuau să fie vitrige. Pe lîngă cele alte nevoi, în împrejurimi încep să mişune detaşamente de gherilă, (**banderovişti**, discipolii lui Stepan Bandera), veniţi din pădurile volînene, care pe lîngă revolta lor împotriva autorităţilor nu prea făceau deosebirea dintre demnitari şi oamenii paşnici... Mulţi dintre banderovişti îşi demonstrau vădit atitudinea lor antisemită, fapt ce stîrnea frică

şi panică sfială printre oameni...Dar...hop! şi iarna lui 1949-1950. Iar oamenii încep să se pîrască unul pe altul. Fostul cavalerist, veteranul de război, membru al partidului comunist Volodea Tihman din Zincov este turnat la autorităţi., că şi-a botezat în stil evreesc copilul! A fost învinuit că a „încălcat grosolan" statutul comuniştilor şi din aceste considerente s-a ales cu excluderea lui din rîndurile partidului. O uşurare pe sufletul oamenilor a adus moartea satrapului Stalin. Volodea Tihman primeşte de la N. Hruşciov o scrisoare prin care este anunţat că e reabilitat, restabilit în partid, dar deja acest lucru nu-l mai liniştea pe omul cu demnitate şi caracter. El era preocupat de ale sale pămînteşti: cei trei feciori zbînţuiţi, care-i aduceau multe griji, dar pe care îi vedea culţi, cărturari şi înţelepţi...

Şi iarăşi se revine la traiul paşnic a lui Motl, care avea în grija lui soţia şi 4 copii. Arareori el mai practica peţitul, nevoia familiară îl copleşeşte de-a binelea. Vorba ceea: copii mari – griji mari! Monea, fiul Dvoirei, de la primul bărbat e luat la armată, dar gîndurile lui erau orientate spre învăţătură de carte. Monea, căruia i se zice oficial Emanuil, se demobilizează, revine acasă şi se decide să devină medic.Dar, pînă a merge la învăţătură, parcurge o practică la spital: participă la primirea unei naşteri într-un sat îndepărtat. Se convinge definitiv că medicina este vocaţia lui. El merge la Institutul de medicină din Vinița. Tocmai aici tînărul vede că trăieşte într-adevăr alte timpuri.. Motea se ciocneşte prima dată de „**problema evreiască"**. Tacit, hoţeşte, comuniştii, nu doreau ca evreii să obţină studii, îndeosebi cele superioare. Este problema care se observa foarte bine în anii postbelici, pînă la căderea comunismului şi destrămarea URSS-ului. Numai avînd ajutorul unui om de suflet, profesorul **Budilovschi Ivan Petrovici**, Andrei Babenco, rectorul institutului au izbutit într-un sfîrşit să pună la respect comisia de examinare. Monea (Emanuil) Traht devene student la medicină... Autorul ne demonstrează încă odată, în romanul său că pe lîngă cozi de topor, faliţi, în toate timpurile au fost şi oameni buni! Dar dacă pentru Emanuil (Monea) totul s-a terminat cu bine, apoi pentru sora lui Molka, lucrurile au fost altele şi biata copilă nu a izbutit să-şi continuie studiile cum dorea.. Anume din motivul că era de o altă naţionalitate. **„Problema evreiască",** din timpul socialismului dezvoltat după necazurile războiului, a rănit adînc inima lui Motl. De la această întîmplare, dînsul s-a decis că viitorul evreilor va fi complicat în ţara sovietelor. După mari frămîntări sufleteşti el se decide, să părăsească această ţară. El hotărăşte definitiv să ajungă „acolo unde se vor aduna toţi evreii"(pag.129). Dar înainte de a pleca în „ţara lui de Dor", Ţara Făgăduinţei, Motl, parcă este chemat de rănile trecutului, de la care trebuie să-şi ia rămas bun. El pleacă şi găseşte locul unde au murit cei trei copii şi soţia lui Rahelea. În aceasta privinţă el este ajutat de profesorul Budilovschi Ivan Petrovici,cel care pînă la război a avut o dragoste mare, pe **Ela Pereliman**. El, ukrainean, şi ea evreică se iubeau şi nu puteau unul fără de altul, dar masacrul războiului i-a nimicit dragostea. Ella a murit, fiind arsă de viu într-unh ambar de rînd cu alte sute de oameni nevinovaţi, numai din motivul că erau evrei. Budilovski a rămas pentru

toată viața fidel acestei dragoste şi a făcut foarte multe bune pentru Motl,care pînă la urmă s-au legat ca frați de cruce.

În liniile centrale de subiect ale romanului, se conturează pregnant destinele Dvoirei, Motl, a lui Ivan Budilovski şi frumoasa poveste de dragoste a studenților Maria şi Emanuil... O dragoste sinceră şi multrîvnită, ea parcă o suplimentează pe cea a Dvoirei cu Motl, şi pe cea neînplinită a lui Ivan Petrovici Budilovschi cu Ella. Însă, în cele din urmă apare o colizie imprevizibilă, pentru Motl Şothen. Dacă el, Motl viața întreagă a contribuit la pețit, i-a căstorit pe tineri după intuiția sa, apoi Monea şi Maria trec peste reguleile tradițiilor, încurcă țele, şi regula jocului. Deşi între fiul lui adoptiv Monea şi studenta Maria e o dragoste cu flori, cu stele, cu romantică, cu un viitor în medicină, Motl nu se poate împăca că viitoarea noră este ukraineankă...În mijlocul acestei balade, autorul descrie şi mult profesionalism tematica medicală. Autorul manifestă cunoştință de cauză în domeniul cardiologiei, care se datorează (precum citim la începutul cărții) consultantului **A. Bătrînac**, specialist în domeniul cardiovascular...

Deoarece viața mereu merge înainte, autorul aflîndu-ne la perioada cînd omul sovietic a zburat în cosmos, cînd Motl se decide să emigreze, sunt descrise evenimente epocii în strictă cronologie, lucru ce dinamizează narațiunea. La dezvoltarea caracterelor, participă mai multe persoane ale romanului. Se observă dinamica, evoluția sufletului ale eroilor, parcurgînd calitativ peste mentalitatea sovietică, cu retrospectiva tragediilor trecute. Realitatea este obişnuită a se privi altfel. Cînd copiii s-au făcut mari şi Motl a simțit că perspectiva lor este pereclitată de regimul sovietic, a devenit clar că trebuie să plece în Ereț-Israel. Acest gînd îl are nu numai el, dar majoritatea evreilorce ce au suferit grozăviile războiului, ce observă cum sovieticii pereclitează viitorul... Bătrînii motivau decizia de a pleca din URSS „Plecăm de dragul viitorului copiilor...” În acest context, autorul face o remarcă plină de meditație: „Cîte Patrii are omul? Oare Planeta Pămînt,la fel nu e Patria ta?” Întru sublinierea acestui gînd autorul face referire la presa sovietică ce declanşase campania de ponegrire a evreilor, de învinuire că, chipurile au trădat ... țara ... Urmărim farsa „adunării comsomoliste” cînd s-a pus în discuție faptul că părinții lui Monea Traht au plecat în Israel. Şi aici descoperim, că în ciuda acelor timpuri, s-au găsit oameni (în persoana decanului), care au trecut formal peste această temă şi studentul Monea nu a avut de suferit.

Şi din nou revine autorul la leagănul copilăriei sale... Balada tristă a iubirilor de la Zincov...În ajunul emigrării, Motl, parcă îşi ia rămas bun de la o lume pentru a pleca spre alta fără a se mai întoarce înapoi. Cu deosebirea că nu urmează să fie înmormîntat în pămîntul din care s-a născut, ci în unul la care ține să ajungă şi să-l cunoască, dacă v-a ajunge să-l cunoască. O perspectivă pe cît de ademenitoare, pe atît de copleşitoare. Nu-i nimic aici de invidiat. Dar altă cale nu există. E lucru impetuos să se despartă de acest sat, care pînă la exodul evreilor i-a fost patrie, iar după ce se localitatea devenise o amintire de pietre funerare ale vechiului cimitir, el a înțeles că

nu se desparte de țară, de patrie, ci de regimul politic şi antiuman față de poporul său. El se despărțea cu multă tînguire de leagănul copilăriei, adolescenței, maturității; de o aromă de cîrnaț slăvit odată, de berea renumită, de dulcele grai idiş, de la care acum, în ultima clipă de a pleca auzea doar un slab ecou al istoriei! Nu era deloc uşor să te desparți de oamenii cu care ai împărtăşit greutățile, care te-au ajutat în trecut. Să te desparți de omenie...Dar nevoia, povara soartei,îl impunea s-o facă... Din cauza **ogoltelogo antisemitisma** (**antisemitismului sălbatec**). Însă, între timp, autorul revine la copilăria lui Iacob Tihman petrecută la Livov. Cînd Iu.Gagarin a zburat în cosmos... Viața mergea înainte, iar faptele, evenimentele ce se întîmplă nu sunt întîmplătoare. Nici chiar ieşirea omului în cosmos. Era un semn bun, dar nu pentru toată lumea.

Chiar dacă plecarea lui Motl devine inevitabilă, Dvoira, deocamdată, rămâne la Zincov. Întru a-şi potoli întrucîtva emoțiile, Motl încearcă să şi le reverse în două scriroi, una (pag.166) adresată către zncovieni, şi alta (pag.168) către Ivan Petrovici Budilovsckii. Plecarea, ca toate plecările ce le făceau în anii 60–80 ai secolului trecut din URSS nu a fost una simplă. Motl merge mai întîi în Polonia, La Cracovia, o vreme scurtă locuieşte la **pani Țilea Şehter**. Această femeie la vîrsta respectabilă de 90 de ani îi developează trecutul ei îngrozitor petrecut în lagăre de concentrare şi în ghetoul, dar care spunea că nu doreşte să emigreze în Istael deoarece rudele ei convieţuiesc cu ea, alături. Adică toți apropiații au fost masacrați de fascişti şi mormintele lor sunt alături de ea...şi dînsa vorbeşte mereu cu ei şi cu toată lumea despre tragedia evreilor din Polonia în războiul trecut. Ceea ce demonstrează că focul holocaustului s-a declanțat în anii ceea peste toată Europa şi întreaga lume...

În sfîrşit, Motl reuşeşte să-şi perfecteze actele şi se pomeneşte ajuns pe pămîntul Făgăduinței... L-a surpins deodată relieful, clima, dar „Esli Moisei brodil dolghih 40 let, citobî naiti imenno ăto mesto, to i mne ono podoidet...”(Dacă Moisei a hăulit pe acest plai 40 de ani îndelungați anume pe acest pămînt, înseamnă că este glia de care am nevoie). L-a ajutat să se acomodeze mai lesne oamenii locului, veniți mai ieri ca şi el. L-a jutat şi Dvoira, care curînd a venit la dînsul. De aceea Motl a putut să revină şi la specialitatea sa **de pețitor**. Aflîndu-se deja în Israel, Motl contribuie la căsătoria fiicei sale Molca (care încă nu sosise pe pămîntul Făgăduinței) cu un june Efraim ce se afla în Israel de mai multă vreme. Era primul caz cînd Motl pețea prin corespondență.

Apoi urmează descriera a două nunți. Nunta Mariei Suhorab cu Emanuil Traht la Vinița. În acelaşi seară, tînărul Efraim o cere în căsătorie pe Molca.

Spre final, evenimentele decurg vertiginos, ca şi întreaga noastră viață. Maria naşte o fetiță, iar Molca un băiețel. Gemenii Şlomo şi Iosală (copiii lui Motl şi al Dvoirei), sunt înrolați în armata israeliană, devenind ofițeri-tanchişti. Vera, mama Mariei moare, lăsînd după ea o zguduitoare scrisoare, în care se destăinuie cum a salvat-o pe Maria din scrumul saraiului, unde nemții cu **şuțmanii** i-au închis şi i-au ars de vii ucis pe evreii paşnici. După moarte Vera, lasă istoriei informația că Maria (deja soția lui Monea Traht) nu este fata ei, ci e o copilă de

evreică adoptată. Anume pe acest copil plăpînd l-a salvat-o în acel groaznic an 1941...Cel mai uluitor pentru cititor este faptul că la finalul romanului Motl Şothen, descoperă că această Marie nu este altceva decît fiica lui Mirocica, pe care o considera demult ucisă de către fascişti. O istorie demnă de reţinut mai este şi căsătoria lui Iacob Tihman cu Malvina, originară din Moldova...

Romanul în cauză concentrează ca într-o picătură durerea, marea tragedie a poporului evreu, ecourile căruia mai răsună şi azi. Şi vor răsuna totdeauna în inmile celora pătimiţi, plecaţi în nefiinţă. Să ne închinăm în faca celor morţi şi în faţa celora care cu riscul vieţii lor au salvat evreii de la moarte sigură. „Cine a luat viaţa unui om, a răpit o lume întreagă. Cine a salvat o viaţă de om, el a salavat o lume!" Sunt cuvinte din Talmud (pag.250).

În final te încearcă impresia că romanul. Mirajul dragostei a fost redactate de către regretatul Ihil Şraibman, care a dezvăluit în creaţia sa tragedia evreilor din Moldova . Scriitorul Iacob Tihman a descris o continuitate a consîngenilor săi basarabeni.

Cartea şi filmul constituie un tot întreg... Aceste două realizări plăzmuieşte o **sagă a poporului evreu pierdut în aşchiile exodului.**

Citind romanul aş vrea să cred că ne aşteaptă o mie de ani de viaţă paşnică, fără de războiae... L-am simţit pe Iacob Tihman un adevărat prieten. Îi doresc multi ani fericiţi. Sa ştie că ceea ce face e în binele istoriei poporului său, al pămîntului pe care l-a chemat să-i slujească. Îl felicit şi-i strîng prieteneşte mîna. Un asemenea om nu poate să nu-ţi fie prieten. Anii l-au făcut frumos la chip şi la fapte. Doar realitatea mereu ne urmăreşte: ce minunat că suntem tineri şi cît e de regretabil că, cu trecerea fiecărei zile, îmbătrînim.

Ce trist că toate-s trecătoare pe pămînt.

Cît de frumos îmbătrîneşte Omul!

Referindu-mă la intelectualul de marcă evreu de la noi ***Teodor Magder***, în titlu, recunosc, parafrafrazez o zisă a scriitorului francez Romain Roland, conform căreia omul cît trăieşte mai trebuie şi să învete a îmbătrîni frumos. Nu ştiu dacă Domnia sa a auzit vre-odată această memorabilă ideie de sorginte franceză, dar ceia ce ştiu cu siguranţă e că Teodor Magder ne poate servi multora dintre noi drept un exemplu bun de om care a parcurs şi mai parcurge drumul anevoios şi întortochiat al vieţii, în primul rînd, frumos. Personal l-am cunoscut îndeaproape relativ nu demult, cînd mi-a redactat cu multă generozitate cartea dedicată poporului evreu ***„Flori de dor pentru Şalom"***. Dar... mă tem să mărturisesc că-l ştiu din fragedă copilărie. Se rînduiau anii de la 60 în sus ai secolului XX. Eu, trecut ţărăneşte de vărsta de octombrel, mă grăbeam să scap de zgarda roşie şi să fiu acceptat în rîndurile comsomolului leninist, pentru că de acum simţeam că mi-s dragi colegele de clasă sau de grupă. Nu mai ţin minte. Dar revoluţia continua, cum zicea regretatul Emil Loteanu. În casele oamenilor, inclusiv al părinţilor

mei, la Ineasca, a apărut această minune de care astăzi, nu ne putem debarasa – televizorul. Nitam-nisam, observ pe ecran trei bărbați într-o nouă emisiune întitulată că de joi pînă joi, că din săptămînă în săptămînă. Iară nu țin minte.Dar văd ca azi că acei trei vorbind aprins – româneşte despre două lumi. Că atunci, ca şi acum, pe lume erau două lumi bine delimitate – cea a binelui, adică a socialismului şi cea a răului, respectiv a capitalismului. Ziceam unul din cei trei prezentatori ai emisiunii în cauză, de altfel un om în etate, intelegent, cu ochelari pe ochi, şin minte, foarte ager şi nu ştiu cum atent pînă la precauțiune îşi zice – Teodor Magder. După care începe nu să-şi expună, ci mai curînd să-şi interpreteze gîndurile într-o limbă curată şi limpede românească de mai mare dragul. De la el, noi elevii, ne învățam să vorbim corect şi logic în graiul nostru matern.

Azi, cunoscîndu-i modestia, îmi vine nu ştiu cum incomod să nu zic şi eu ca toată lumea că vorbesc limba mamei, dar tot aşa nu pot să nu recunosc că limba la care țin atît de mult, în persoana Domnului Teodor Magder, mai are şi tată.

Tot ca un fel de povară mi se lasă pe inimă şi pe obraz faptul că, uitați-vă, nici pînă astăzi eu nu ştiu cu precizie are ori a avut acest om o anume profesie. Am în vedere profesia cu ajutorul căreia şi-a cîştigat bucata de pîine ca să-şi asigure atingerea vîrstei onorabile. Neputînd a îndrăzni să-l întreb atîta lucru, m-am lăsat păgubaş şi dau ascultare gurilor rele care spun că dumnealui tăată viața a lucrat traducător ori stilist, ori şi una şi alta ba la radioteleviziune, ba la o editură sau alta, ba la ATEM (Agenția Telegrafică a Moldovei sovietice, cum e Moldpres-ul de azi), ba concomitent în trei.patru locuri. Una m-am convins. Hărnicia lui trezeşte admirație şi profund respect. Materialiceşte vorbind, nu-i bogat, n-are titluri şi grade ştiințifice, dar anume mărunțişurile acestea îl apropie mai mult de Valentin Mîndîcanu, care a scris vestitul manual de limbă română „Cuvîntul potrivit la locul potrivit." şi-l îndepărtează categoric de doctorul în nu ştiu care ştiințe Vasile Stati, autorul dicționarului moldovenesc-românesc de cea mai tristă amintire.

Trecînd prin atîtea revoluții şi războaie, supraviețuind ceea ce a fost Holocaustul şi ceea ce este tranziția, Teodor Magder nu şi-a trădat noblețea sufletească şi demnitatea umană. Deşi a fost traducător, nu şi-a permis să traducă în moldoveneşte opere scrise de scriitori români şi astfel să se îmbogățească. Dimpotrivă,toată viața a studiat limba română, devenind o adevărată enciclopedie în domeniu, învățîndu-ne şi pe noi a vorbi corect şi frumos. În aceaastă privință, alături se sute de intelectuali evrei, cu şcoală românească, a adus o cotribuție enormă la pregătirea intelectualității autohtone, îndeosebi după dezastrul războiului trecut.

Zilele acestea, cînd conducerea de vărf a Republicii Moldova a fugit deacasă ca să nu vadă sărbătorindu-se Limba noastră cea română, Teodor Magder a găsit şi timp şi curaj ca să declare în mod public şi prosper într-un interviu la televiziune, că este de datoria fiecăruia să contribuie la armonizarea relațiilor interetnice şi să vorbim cu toții limba poporului autohton.

Cu fiece zi trecută toată lumea îmbătrîneşte. Dar, din păcate, încă nu toată lumea ştie a îmbătrîni frumos aşa cum face acest lucru ***Omul*** meu drag, dragul meu prieten de suflet Teodor Magder.

Înțelept al înțelepților

E bine cunoscută şi mult apreciată contribuția adusă de intelectualii evrei la dezvoltarea diferitor domenii ale economiei, ştiinței şi culturii poporului din spațiul geografic ce astăzi se cheamă Republica Moldova. Unele nume ale acestora s-au păstrat şi se mai păstrează în memoria oamenilor, altele, însă din păcate, oare că n-au ajuns pînă la cunoştința marelui public, ori că au fost pe nedrept date uitării. Cînd zicem aşa ne referim la Mihail Şofman, metodis, teoretician, antrenor şi mare maestru în domeniul şahului, probă sportivă puțin cunoscută, dar şi mai puțin propagată la noi pînă la dînsul. Dacă astăzi am ajuns să avem 10 maieştri de clasă internațională, dacă am ajuns să ne mîndrim cu nume cum ar fi Irina Scripcenco, campioană a Europei la şah, Viorel Iordăchescu şi Viorel Bologan, maieştri de categorie internațională, să merităm ca la Chişinău să se desfăşoare campionatul Europei între femei, apoi în aceste performanțe a trebui să vedem şi truda de o viață a omului, a antrenorului, a specialistului despre care Boris Nevidnicii a spus că a fost un înțelept al înțelepților, un fanat al şahului din Moldova.

Mihail s-a născut în 1922 în familia lui Samoil Şofman în satul Crutoe din raionul Codîma, regiunea Odesa. Începîndu-şi studiile pe băncile şcolii medii din satul de baştină, pînă la urmă el devine absolventul unei şcoli similare din Odesa, unde între timp părinții săi au trecut cu traiul. După absolvirea şcolii devine student la Institutul industrial din acest oraş, iar în anul 1942 se transferă la Institutul de construcția maşinilor din Omsk. Pasiunea obsesivă pentru şah nu-i permite să devină deținător al diplomei de inginer, călăuzindu-i făgaşul destinului pe altă albie. Aşa s-a întîmplat, că venind cu traiul în Moldova după război, în anul 1952 deja devine prima dată campion al republicii la şah. Apoi merge la Moscova, unde se înscrie în calitate de ascultător al cursului de lecții în domeniul şahului la secția de perfecționare a antrenorilor de pe lîngă Institutul Unional de Stat pentru cultură fizică şi sport pe care, de altfel le absolvă cu eminență.

Pînă la aceasta, mai exact, la începutul anului 1948 poate fi întîlnit pe străzile oraşului Chişinău unde inițial este angajat în calitate de antrenor în secția şah a Consiliului republican DSO „Iskra”. De atunci încoace şi pînă la sfîrşitul vieții Mihail Şofman rămîne credincios profesiei alese, tot aprinzînd flacăra acestei miraculoase probe sportive în inimle amatorilor, specialiştilor, maieştrilor...

Înțelept al înțelepților, cum ziceam că l-au caracterizat cei care l-au cunoscut cei îndeaproape, domnia sa mai mult a dat decît a luat de la viața sa. Numai în felul acesta putem explica faptul că, debutînd în competițiile sportive la vîrsta de 16 ani, campion al Moldovei devine tîrziu – abia în anul 1952. Aceiaşi performanță o repetă apoi în anii 1962 şi 1969. În anul 1992 cucereşte întîietatea Unională printre seniori (oamenii cu vîrsta de peste 60 de ani). Aşa încît putem spune, fără a da greş, că istoria şahului în Republica Moldova este istoria vieții antrenorului de vocație Mihai Şofman. Multe din cercetările efectuate de dînsul în teoria şahului au fost incluse în manuale. Ne referim în primul rînd la „Kursul debutanților”, apărută în anul 1973 la

editura moscovită „Cultură fizică şi sport”, apoi şi la „Teoria debutanţilor”, apărută anterior la Tallin în limba estonă, în anul 1962. Un interes real pentru generaţiile actuale, dar şi pentru cele viitoare de şahişti prezintă variantele lui Mihail Şofman ale apărării indiene vechi, şi apărării siciliene, la fel publicate în cărţi de specialitate „64x64” ş.a. În apartaemntul său modest de pe str. Zelinski din Chişinău, moştenitorii lui Mihail Şofmen, două fiice şi doi feciori – păstrează o întregă bibliotecă de literatură în acest domeniu. Fiică-sa Maria, o femeie cu un chip senin şi inteligent, care povesteşte cu pasiune şi pietate despre ţinuta modestă, mereu meditativă, a tatălui ei, de o hărnicie demnă de invidiat (muncea nopţile în şir, frămîntîndu-se cu zbucium în căutarea dezlegării enigmelor şahiste) mi-a arătat mape întregi cu o sumedenie de însemnări şi extrase din cărţi şi reviste de specialitate, în temeiul căreia ar putea fi alcătuit manuale ce ar include o bună parte din enigmenele acestui joc străvechi, dar foarte popular şi în zilele noastre. Maria mi-arătat multe notiţe, însemnări, partide de şah rezolvate pe la competiţiile unionale, unde mergea împreună cu discipolii lui. Din cauza birocraţiei, neglijenţei demnitarilor vremii, Mihail Şofman neavînd loc de trai, un acoperiş de-asupra capului, a fost nevoit să plece din Moldova, dar peste cîţiva ani, oamenii de specialitate l-au găsit la Moscova şi prin demersuri la instanţe au reuşit să-l readucă în Moldova şi el, în anul 1960 a devenit antrenorul selecţionatei Moldovei, membrii cărora au cucerit locuri de frunte la diverse competiţii. Mulţi dintre discipolii lui Mihail Şofman, ulterior au devenit maieştri de clasă internaţională, lucru care îi aducea o deosebită mîndrie. În arhiva familiei s-au păstrat multe materiale ale activităţii şahiste lui MIhail Şofman, care, dacă s-ar găsi oameni de suflet, s-ar putea de publicat o adevărată istorie enciclopedică de specialitate din Ţara noastră.

Şi dacă e să ne mai reţinem la capitolul meritelor acestui om, trebuie să menţionăm că tot lui îi aparţine tradiţia de organizare a competiţiilor de şah în cadrul instituţiilor de învăţămînt în diferite organizaţii şi în colectivelor de muncă ale mai multor întreprinderi nu numai din capitala republicii noastre. E adevărat că această tradiţie, precum şi alte metode de propagare pe scară largă a şahului le-a preluat de la marii maieştri Tal, Botvinil, Smîslov, Polugaievschi, Tigran Petrosean, Spaski, Carpov, şi mulţe alte persoane notorii ale şahului pe care la vremea lui i-a cunoscut personal. Sunt convins că v-a veni ziua cînd pe frontispiciul clădirii de la intersecţia străzilor Lap şi Şciusev din Chişinău, unde este sediul Federaţiei de şah din Moldova se v-a instala o placă comemorativă în amintirea lui Mihail Şofman. Sunt convins că istoria încă are de descoperit roadele acestui talentat şi înţelept specialist de valoare. Ceea ce am aflat de la fiica lui, convingîndu-mă pe viu despre existenţa multiplelor materiale în domeniul şahului, lăsată de Mihail Şofman, este un îndemn de a valorifica şi a aduce publicului larg noi şi noi enigme... Va veni o zi cînd ideile lui Mihail Şofman vor servi o carte de căpătîi ale miilor de iubitori al şahului nu numai de la noi din republică...

Om de o vocaţie deosebită, fondator al Federaţiei de şah din Moldova, modest şi înţelept cum a fost în viaţă, tot aşa a rămas Mihail Şofman să dăinuie în memoria familiei sale, prietenilor şi tuturor celor care l-au cunoscut şi după ce a plecat la cele veşnice.

Vocea care m-a pomenit în rai

„Adama” e cîntecul care mi-a oferit ocazia pentru prima oară în viață să admir limba ivrit.

E un cîntec înterpretat de regretata **Ofra Haza,** recunoscută de toată lumea ca cea mai talentată interpretă a statului Israel din ultimii ani. N-am ştiut, dar m-am convins că ivritul este melodioasă şi plăcută. Fiind împătimit de muzica de estradă încă din anii adolescenței, după ce am fost copleşit de frumusețea acestzei melodii, mai avînd şi traducerea, din care am aflat că „Adama”,în ivrit are semificația de Patrie, plai natal, de roadele pe care le aduce pămîntul pe acest mult pătimit meleag al Fădgăduinței pentru poporul evreu. Atunci mi-am pus scopul ca să învăț cîntecul pe derost şi să-l interpret în duet cu **Iulia**, fiica Galinei şi lui Victor Foca, liceistă de la Liceul tehnologic în numele lui „Gerți” din Chişinău care cunoaşte bine ivritul. Domnişoara Iulia Foca, s-a dovedit o fire veselă, romantică, plină de talent, care prin străduințele ei am realizat în duiet această melodie de rai. Domnişoara Iulia este o fetiță gingaşă, cu un tembru catifelat care te îndeamnă la sublim, la frumos, vocea ei senină, îți crează imaginea unei cîmpii înfloritoare după o ploaie multdorite de primăvară. Acestă gingăşie şi frumusețe de domnişoară, cu vocea ei divină, după mulți ani m-am pomenit într-o lume de miracol, de vis şi cutezanță, m-a trezit la un îndemn de a realiza lucruri atrăgătoare, adolescentine. Da, lucrînd cu Iulia Foca, la realizarea melodiei „Adama” m-am pomenit şi eu din nou adolescent, m-am pomenit frapat de o vocea inconfundabilă. Mă mîndresc că azi în palmaresul meu dispun de această melodie, care, deja postul de radio „Antena C” cu generozitate a oferit-o ascultătorilor să se convingă de spusele mele.

Vor trece mulți, mulți ani şi acest suflet vibrant de gingaş cu nemele Iulia Foca va atinge culmile multor şi impresionante realirări. Iulia este pregătită de viața serioasă. Îi place să-l citească pe Dostoevski, Cehov, să asculte muzica lui Rozembaum, în cadrul liceului, împreună cu încă trei colege cîntă în ansamblul „Sahar”. Sunt convins, dacă soarta îi oferă şi ceva noroc, perseverență, soarta neapărat o va realiza, plasînd-o la locul unde a răsătir şi străluce steau talentului ei...

La biblioteca de carte evreiască din Chişinău în numele lui „Mangher”, unde am ocazia să vim cîte odată, am descoperit în fonoteca audio mai multe CD-uri cu voci cristaline şi interesante. Şi, totodată. m-a cuprins regretul că despre aceste înregistrări minunate, nestemate ale plaiului nostru, sunt cunoscute numai în cercul restrîns al comunității evreieşti. M-am gîndit, oare n-ar fi bine ca melodiile evreieşti cu aceste voci divine să constituie în realitate o valoare a noastră, a tuturor? Este regretabil că societatea evreiască realizează multe valori interpretative, dar din neglijența noastră, aproape deloc nu ne sunt cunoscute.

Pornind de la acest gînd, mă bucur nespus de mult că împreună cu Iulia Foca am realizat în duiet cîntecul „Adama”. Mă mîdreasc că vocea mea modestă deja stă alături de o voce profesionistă, deja matură, a unei formate artiste cu o ți-

nută scenică impecabilă, căreia, precum am mai spus, îi prezic un viitor luminos. Un viitor pe care dînsa şi-l doreşte.

În viitorul apropiat, cînd vom auzi numele Iuliei Foca, o să ținem pumnii strînşi pentru ea. Vă rog, stimați cititori, să memorizați acest nume, care în virtutea unor împrejurări favorabile, o să ne ofere prilejul de a ne duce faima țării noastre departe, pe alte meridiane ale globului, demonstrînd lumii că în Moldova are loc naşterea unor frumuseți a cîntecului evreiesc, care se aprind şi ard frumos ca stelele cerului.

Să-i urăm multe realizări şi fericire personală **Iuliei Foca** pe care, cu certitudine, este demnă şi are meritul să o cucerească pentru a deveni veritabilă vedetă.

Colaborarea cu această fermecătoare ființa m-a inspirat, dedicîndu-i ciclul versurilor de mai jos.

Poeme pentru Iulia

Adolescența mea, trecută
Prin ochii tăi e visătoare
Dar, ne-mpăcată şi durută,
Alină vremea trecătoare...

E roua florilor ce-n zorii
Mediterani, aici, de-odată...
Se nasc fiorii, primi, fiorii
Cei intimi care ne îmbată!

O, nu-ntreba acum, iubire,
De-acel „se poate?”, „nu se poate?”–
Iubirea e-o nemărginire
Ce nu cunoaşte-n veci păcate...

Ce-i vîrsta mea? E-o nebunie
De ani care-au trecut ca norii,
Regrete mari vin să-mi învie
Ani mulți trecuți şi iluzorii...

Aşi vrea să-i uit... Căci lîngă tine
Mi-i tînăr visul, e fierbinte,
A-ntinerit bărbatu-n mine–
Şi magice te-ador cuvinte!

Am înțeles, gingaşă floare
Că viața-mi are rostul altul,

Că tu-mi eşti marea Sărbătoare
Că dată-mi eşti de Ceru-Naltul!

Speranța mea de primăvară
Vin timpuri noi din constelații!
Vreau sufletu-ți să-mi fie Înger
Eu Păzitor să-ți fiu, nu altul...

Adama[1]

Vocea ta, ca de poveste,
Mă chema cu „Adama”
Peste fulgi şi peste creste,
Peste vremuri, undeva...
Îmi zîmbeai, cum eşti, copilă,
Cu surîsul luminat
Vulpişoară?, de zambilă–
Viața mi-ai înseninat!

Eşti o rază, eşti scînteie,
Eşti ca Luna-n răsărit,
Mugur sacru de femeie
Rourat ce m-a vrăjit!

Tu eşti taina mea cea mare,
Eu – Romeo cel nebun!
Julieta – Iuliana –
Cum pe nume să-ți mai spun?

„Adama” şi Iuliana –
Două păsări care-n zbor
Şi-au atins cu-aripa rana,
Rana lor ce-i numai DOR!

Iuliana, Iuliana,
Fericirea mea de vis –
Chipul tău Mediterana
Ce pe-un lotus l-a cuprins!

[1] *Adama*, în sanscrită, înseamnă Patrie, meleag, pămînt.

Ne vom revedea vreodată,
Ne vom recunoaşte noi?
Ochii mei care te cată,
Plîng acum pentr-amîndoi!..

Glasul tău clopoțel de-argint...

Glasul tău –
Un clopoțel de-argint –
Sună-n casa sufletului meu,
Este Steaua mea de Vineri
Pe căile destinului,
Diamantine:
Doar ea, această Stea
Îmi goneşte Melancolia
Despărțirilor
Atît de dureroase,
Doar ea-mi mai luminează
cerul acestei uriaşe străinătăți
prin crae-mi rod aşteptările...
Vocea ta – renăscătoare oricînd,
Mă scoate din marea durere;
Tristețea mea, la auzul vocii tale,
Devine-o poveste de iarnă,
miraculoasă...

Armonia privirilor tale fugare...

Armonia privirilor tale fugare
E ca floarea surîsului blondei Gioconde,
Surîs desenat pe val de mare,
Surîs desenat pe val de nisip...
În lianele anilor plini de candoare
Eşti demnă de binecuvîntarea
Zeițelor antice,
Eşti pură la gînduri şi fapte
Lăcrimînd la porțile Ierusalimului...
Ştii tu că-n lumea mea atît de abstractă

Ai intrat ca o floare de tei –
Semn al iubirilor eterne...
Chemător ți-e glasul, chiemător şi drag –
M-aş vrea de el legat cum de catarg
Ulysse, plutind printre sirene...
Mîinile tale – aripi albe de dor
Pletele tale blonde – razele soarelui
Căruia mă-nchin
Din zorii zilei pînă-n amurg:
Lumina Soarelui m-aş vrea –
Spre tine ca să pot s-ajung!

Sub stele mari, Mediterane

Depărtarea, depărtarea
Mi te lasă în absență –
Voi muri în abstenență,
Mă v-a îngropa uitarea...

Valul din Mediterană
Te-ar purta spre-o altă lume,
Tu, iubită năzdrăvană,
Afrodită-n albe spume...

Altuia vei aparține? –
Ştiu, pedeaps-ar fi, zeiască –
Aş fi Tantal – trupu-ți tînăr
Veşnic să ți-l tot dorească!

Iuliana, nu „Adio!” –
Nici măcar „La revedere!”
N-am să-ți spun în zori de ziuă –
Eşti nebuna mea durere!

Stele mari, mediterane
Voi visa şi-n nopți de gheață
Lîngă tine, Iuliana,
Nufărul de dimineață!

Îmi vei ține-n chin mormîntul!
Eu nu mor cînd trupu-mi arde...
Te-oi iubi mereu cu gîndul
De-oi fi dincolo de moarte!

De ziua ta

Fericirea mea cea dulce
Mîndrul bobocel de floare
Eşti speranța ce va duce
Spre o clipă de-nălțare!

Izgoneşte nostalgia
Treci în ceasul dăruirii
Şi cuprinde Veşnicia
Unde-ți creşte trandafirii

Să te lumineze Cerul
Cu tot Crezul cel fierbinte,
Să te-nvăluie Misterul
Cu nebunele cuvinte!

Este vîrsta ta ferice
Noul cîntec ce se naşte
Doar o lume-ntreagă astăzi
Ar dori a te cunoaşte!

La Moldova să ai casă
Căci ea dulce leagăn este
Şi aici să fii mireasă
Cu un mire din poveste!

Voi chema atunci din zboruri
Ca să-ți fie cîntăreții:
Ciocîrliile pe ramuri
În livada dimineții!

Să îți cînte-o Odă sfîntă
Pentru-o viață minunată

Cum la nimenea pe lume
Nu i s-a cîntat vreodată!

****

Romantica adolescenței
Mi-ai condamnat speranța,visul
Cu diferența de vîrstă nu te-ai împăcat
La geamul tău abia înflorea caisul

Cu roua ei meditativă.
Primăvara condamna iar zborul
O păpădie de intimitate
Cu o enigmă învăluia amorul

O poveste de iubire mă întreba... Unde
e hotarul dintre permis
și Interzis? Mi-ai surîs dar ai zis:
„Păstrează-ți calmul, bătrîne !”

Era totul o coinsecutivitate...
Cînd eu, naivul de mine,
Speram la un visul de originalitate
Chemînd întruna numele tău...

În acele seri de martie-am înțeles
Că viața mea mai are sens
Și n-a murit pe totdeauna
Speranțele la cerul imens...

Am devenit o veșnicie
Un vînt al interzicerilor
Cînd chipul tău m-a pus la respect.
Dulcea mea, Iulia-Iuliana!

****

Vocea ta ca o poveste
Mă tot cheamă, „Adama”
Cînd tu pleci în lumea mare
Iuliana, draga mea!

A răpit a mea junețe
Al tău zîmbet infantil
De m-ai umilit romantic
Prefăcîndu-mă copil

Eşti scînteie de poveste
Cu romanțe de parfum
O enigm– a vieții mele
La un... început de drum...

Mă rechemi la-adolescență
Cu-n ecou din „Adama”
Cu o țară, cu o mamă
Te ascunzi în lumea mea

Iuliana, Iuliana!
Vis ferice azi tu eşti
Adama şi Iuliana
Rămîi visul din poveşti...

Vocea ta...

Glasul tău ca o comoară,
Se rostogolește-n
casa sufletului meu...
Steaua mea de vineri
Mă călăuzeşte în destin
Ca un diamant
presurat cu flori de
melancoliea depărtărilor
şi a străinătății
Vocea ta mă renaşte oricînd
Iar tristețea devine poveste.

Părul tău...

Armonia privirilor tale fugare.
Desenează surîsul Jocondei blonde

În mrejele virtute ale anilor plini de candoare,
Eşti demnă de urmele antice ale frumuseții
Încrustate pe piatră străveche a Ierusalimului
În lumea mea abstarctă ai devenit frunza veşniciei,
Cu frămîntările şi visele care te-au admirat
în înaltul tău zbor al glsului chemător şi fin...
Mulțumesc pentru aripile albe ale existenței tale
Multumesc, Iulia!
Mulțumesc părului tău bogat,
Mulțumesc că exişti...

Stelele Mării Mediterane

Copleşit-ai depărtarea
Dăruindu-mi o absență
Va murit şi abstenența
Cînd ne-a înfrăți uitarea

Valurile mediteranei
Te-a lua în altă lume
Te va duce peste vecuri
Într-o clipă de-amintire

Altuia vei aparține
Vocea ta va copleşi
O romanță de iubire
În eternul tău vei fi

Spun „Adio!" cu tristețe
Iuliana visul meu
Şi te rog fii norocoasă
Pentru bunul Dumnezeu

Să-ți aduci cîndva aminte
C-am avut acelaşi zbor
Şi atît cît me-ai permis tu
Ți-am fost Înger păzitor!

De ziua ta...

Fii dulce fericită,
Aşa cum vremea cere
Frumoasă şi iubită
La 19 ani

Alungă nostalgia
Din viața ta de floare
Şi crede-n al tău mîine
De viață-ncepătoare

Trăieşte cu speranțe
La 19 ani
Un zbor acbea începe
Să treacă ani şi ani...

Să nu uiți de Moldova
Ea leagăn dulce este
Oriunde nu pleca-vei
Vei fi cu ziua ta...

Fii dulce precum floarea
Fii chip de îngeraş
În veața ta cea mare
Fii zbor de fluturaş

Cîmpia vieții tale
Să fie liniştită
Mereu cu văl de soare
Dorită şi iubită...

Exemplele de omenie ale lui Mihail Bekker

La prima vedere mi s-a părut că nu ar fi fost nimic nefiresc, cu atît mai mult greşit dacă Mihail Bekker fruntaş al vieții publice, preşedintele Comitetului de Coordonare a problemelor invalizilor şi participanților la război de pe lîngă Asociația organizațiilor şi comunităților evreieşti din Republica Moldova, şi-ar fi întitulat cartea aşa cum îi sugerăm noi şi nu cum a făcut-o dînsul – **„Exemple de omenie”**

în limba română şi respectiv în limba rusă „Примеры человечности» (editura „Pontos”, Chişinău, 2004), propunînd-o publicului cititor împăturită grijuliu în una şi aceiaşi copertă. Adică, lecturează în rusă şi românească, dar citeşte numaidecît, poate devii mai bun şi tu, lucrul pe care acum şi aici, vi-l recomand şi eu împreună cu autorul. Şi asta pentru că îndată ce m-am cufundat în lectură ceața părerii inițiale puțin cîte puțin a început a se rări, cedînd loc mai mult luminii. Nu luminii de azi, dragii mei,ci de-o lumină de altă dată, de pe cînd, de exemplu buneii noştri erau copii la părinții lor şi nu aveau alte griji decît să culeagă împreună roadele pămîntului şi să se folosească de ele exclusiv pentru binele generațiilor ce urmau să vină şi să continuie într-un ritm tot atît de lin şi tot atît de luminat. Dar n-a fost să fie cum ar fi fost bine să fie şi a fost cum a fost. Cartea descrie pe filele sale momentele de mare tragedie a poporului evreu din timpul celui de-al doilea război mondial, din perioada Holocostului. Autorul descoperă nume de familii parcă scoase din anonimat, şi le dă exemplu istoriei poporului evreu, nume, oameni concreți, care prin jertfirea lor au salvat zeci de oameni din gheara straşnică a morții. Exemple este familia Koblaş din oraşul Rîbnița care au salvat-o de la moarte pe Maria Zarețcaia; familia Lazo din satul Năpădeni, jud. Unghen, care a salvat-o de la împuşcare pe Hana Kitroser şi pe fiul ei Reuven; din despre eroismul lui Paramon Lozan din Nisporeni, care murind, a salvat deținuții; familiile Oprea din Tiraspol, Petraşov din Briceni ş.a.,care cu riscul vieții lor au salvat de la moarte sigură mulți evrei. Cartea este documentată, aducîndu-se exemple, trimiteri la dosarele în cauză. Se vede clar că autorul a depus o muncă asiduă la descoperirea adevărului istoric. Prin această lucrare se confirmă încă odată rana sîngerîndă a gloriosului popor evreu, durerea căruia se simte şi azi, ca o schijă în inima planetei Pămînt. Noi ne plecăm frunțile față de locurile memorabile legate de această tragedie umană, dar şi mai mult în fața oamenilor care au salvat Oameni!

Cartea lui Mihail Bekker este dedicată oamenilor care au trecut prin ocupații de toate felurile şi au riscat enorm, de dragul salvării evreilor. Însă, de ce am vorbi despre cuceritori şi eliberatori, ştiind că într-un fel sau altul toate războaiele au izbucnit şi s-au dezlănțuit anume urmărind scopul căpătuirii . Or, după cum se ştie cel de-al doilea război mondial desfăşurat la mijlocul sec. XX (prescurtat – secolul tuturor relelor) s-a remarcat şi printr-un scop mai mult decît îngrozitor. Pentru prima dată âîn istoria omenirii facizmul german, Adolf Hitler personal a înaintat în fața temuitei sale maşini de război nu anexarea, nu eliberarea, nici măcar nu sclavagizarea, ci pur şi simplu nimicirea, lichidarea fizică de pe fața pămîntului a unei națiuni întregi. Şi, mă gîndesc că ar fi puttu s-o facă, Doamne fereşte, dacă pe lîngă brutalitatea, ostilitatea şi răutatea ce a existat întotdeauna pe lume nu ar mai fi fost moralitatea, umanitate şi bunătatea umană. Aplecat asupra filelor acestei cărți nu ştiu de ce m-am gîndit că încă nu la toate popoarele lumii pomii virtuților de pe urmă, dacă e să ne exprimăm metaforic, au prins rădăcini la fel de riguroase. Mai mult, deocamdată, nu toată lumea, din păcate, a acceptat cel puțin o optică comună

asupra evenimentelor tragice care s-au desfăşurat în perioada dintre 22 iunie 1941 şi 9 mai 1945. Cu referire la unul şi acelaşi eveniment, zişi învinşi îşi cer scuze pentru cele întîmplate, cu voie sau fără de voie şi-şi caută de treabă, ridicînd în mod civilizat, nivelul economic şi cultural al ţărilor, iar alţii, zis – învingători, amplasează pe postamente de granit, tunuri, tancuri, avioane, fac defilări pompoase şi-şi demonstrează puternicia muşchilor, ameninţînd oenirea cu noi catastrofe şi uitînd aproape cu desăvîrşire de sănătatea materială şi culturală a propriului popor.

Prin cartea sa Mihail Bekker, sugerează în două limbi deoadată, că într-o tragedie de proporţii mondiale nu există, nu pot exista învinşi şi învingători. Există răul ce împinge omenirea în părpastie şi există binele care tinde să salveze lumea de prăpăd. Există lupta dintre rău şi bine, Iar dacă vrem ca întotdeauna binele să învingă răul, autorul caută şi cu mare greu găseşte şi ne îndeamnă şi pe noi, să nu ne lenevim şi să nu obosim atunci cînd e vorba că trebuie să-l găsim şi să-l proslăvim pe omul bun, care manifestă curaj în facerea de bine Nu tancurile, avioanele sau rachetele l-au creat pe om.

„Plecăciuni adînci şi eternă amintire Vouă, Oamnei Buni!”

« Низкий поклон и вечная память, Вам Добрые люди!»

Am citat prima frază din cartea bilingvă, semnată de Mihail Bekker, ca să se vadă cît mai clar posibil că la evrei facerea de bine nu e un gest care se face şi se uită imediat, ci e un lucru sacru care s-a înrădăcinat adînc, pînă şi în obiceiurile şi tradişiile acestei naţiuni. Şi întru a imortaliza bunătatea, calmitatea echilibrul moral, pentru a veşnici numele celor mai buni oameni, în 1953, la Ierusalim a fost creat memorialul catastrofei şi al eroismului poporului evreu „Yad-Vasheb”, monumentul Jertfelor Holocaustului. Conform legii în baza căreia a fost fondat acest monument oamenilor vii sau urmaşilor lor care, cu preţul vieţii proprii au salvat evreii din urgia fascistă, li se înmînează insigne speciale, iar numele lor sunt săpate în „**Zidul de onoare” de pe Aleia Dreptăţii popoarelor lumii de la Muzeul Yad-Vashem din Ierusalim**. De menţionat că pînă în prezent au fost distinşi cu acest titlul onorific peste 18 mii de oameni, de mai bine de 30 de naţionalităţi. E deosebit de îmbucurător că cifra nominalizată include circa 4000 de foşti cetăţeni ai fostului Imperiu sovietic – ruşi, ukraineni, bioloruşi, moldoveni, lituanieni, estonieni... La 60 de ani distanţă de la tragicele evenimente, Mihail Bekker, autorul cpărţii, împreună cu camarazii săi . continuă investigaţiile în vederea depisatării unor noi oameni pe nedrepţi necunopscţi, care în timpul Ghetourilor şi Lagărelor de concentrare nu şi-au cruţat eforturile pentru a salva de la moarte pe mulţi dintre acei care păreau că au fost condamnaţi ireversibil.

În loc de încheiere ţinem să vă informăm că metalele, fie ele prelucrate conform celor mai performante tehnologii, totuşi sunt mîncate de erozie şi rugină, iar piatra, nu numai cea de Ierusalim rămîne intactă ci după mii de ani. E încă o confirmare a faptului că binele întotdeauna a învins şi va învinge şi de acum înainte răul. Lucrul acesta mi se pare că e atît de simplu, încît ar putea să-l însuşească nu numai evreii. Ca exemplu putem avea cartea merituosului cercetător al istoriei tragice a poporului evreu, expusă atît de cult de către Mihail Bekker, pe care vă îndemn s-o găsiţi şi s-o lecturaţi.

Întoarcere în timp

(omagiu fostului meu învăţător Mendel Şapocinik)

Sunt convins că sute şi mii de intelectuali basarabeni de vîrsta mea, poartă o deosebită simpatie nostalgică dacă este vorba să ne amintim de pedagogii evrei pe care i-am avut la şcoală, la liceu, la institut sau universitate. Intelectualii-pedagogi din adolescenţa generaţiei mele a lăsat urme adînci în memoria noastră, păstrîndu-ne frumoase şi demne amintiri. Amintiri ce ne dă lumină şi azi în suflet.

Recapitulînd anii copilăriei,ne amintim cu drag oamenii care ne-au propulsat devenirea, contribuind uneori mai mult decît părinţii la formarea noastră fizică şi morală. Meditînd în profunzime, ajung la concluzia că unii dintre oamenii cunoscuţi în copilărie au constituit adevărate *lecţii de omenie*, pe care mintea nu le poate da uitării, iar conştiinţa le rămîne mereu recunoscătoare. De la unul dintre aceştea şi anume de la *Mendel Şapocinic* eram să învăţ că doar o viaţă trăită pentru alţii este o viaţă care merită să fie trăită. Mendel cu *Fanya,* soţia lui, parcă şi astăzi, vin spre mine din anii copilăriei de la şcoala începătoare din satul natal şi cea medie din Teleneşti. Dar cît e de plăcut cînd afli că nici ei nu te-au dat uitării. Chiar dacă astăzi se află departe de mine, tocmai în SUA, îi simt mereu alături. Arareori dînşii mă telefonează şi cînd le aud vocile pline de dulceaţa amintirilor şi al nostalgiei mă cuprinde dorul şi speranţa că va veni poate o zi miraculoasă, cînd viaţa ne va dărui şansa să ne revedem. Dînşii îmi povestesc de ale lor, se interesează de locurile natale, lor de oamenii care sunt şi care nu mai sunt plecaţi în vîltorile istoriei. Şi doar eu, cu impresiile faţă de aceşti doi intelectuali,. care s-au acoperit ca şi mine cu multe toamne şi ierni ale vieţii, tind să rămîn mai mult în acea amintire şi acea plăcere să tot vorbim, să ne împărtăşim cu cele trăite în viaţă... Din aceste motive mă cuprinde uneori regretul că învăţătorii tăi te-au învăţat, te-au îndulcit cu miresmele copilăriei, cunoştinţelor, dar tu le cunoşti foarte puţin biografia. Dar amintirea despre ei este vie. Văd şi azi aevea, familia de evrei cu numele de Şapocinic în frunte cu Mendel Moiseevici, Fanya Semionovna, fiica Raisea şi fiul lor Music, născut (chiar în satul nostru) la Ineşti. Totul este viu în amintire, totul este un vis îndepărtat. Iar zilele astea a fost să trăiesc o surpriză de-a dreptul încîntătoare. *Setînd* în linişte *e-mailul* din internet, într-un moment dat era să fiu iarăşi fascinat de miracolul reîntîlnirii cu copilăria. De necrezut, dar adevărat. Din neînchipuit de îndepărtata Americă mi-a scris Raisea, fiica lui Mendel şi Fanya Şapocinic, cei care, precum m-a atenţionat, în copilărie m-au iniţiat în diferite discipline şcolare, începînd cu legile fizice şi terminînd cu necuprinsurile cosmice.Dar, haideţi mai bine să vă citesc cîteva rînduri din scrisoarea adresată mie de Raisa Şapocinic: „Te salut.Boris! Am s-o încep cu a te informa scurt, că tatăl meu s-a născut în anul 1922 în Orhei, într-o familie ce număra zece copii, cinci dintre care, din păcate, au decedat prematur. La îndemnul părinţilor săi, tata a început să înveţe particular, dar mai apoi s-a înscris la un gimnaziu românesc din Orhei pe care l-a absolvit în 1940. Dacă tu n-ai şti că m-am născut după 1950, aici aş putea pune punct, pentru că îmi vine greu a scrie despre ceea ce a urmat. Tata, absolvind gimnaziul românesc ar fi putut

să mai facă carte şi chiar carieră bună, dar destinul i-a adus pe cap cel de-al doilea război mondial, pe fronturile căruia a plecat voluntar. În războiul din anii 1941-1945 a fost rănăt de 10 ori, suportînd cam tot atîtea intervenţii chirurgicale. Întors schilod, continuă calea anevoioasă a vieţii sprijinindu-se în cîrje. În anul 1945 o întîlneşte pe mama mea, pe atunci o fată o fată chipeşă şi zveltă, originară din *Podoimița* din părțile Camencii (Transnistria), care-i acceptă propunerea de căsătorie. Tineri amîndoi fiind, au hotărît să-şi continuie studiile pînă soarta i-a întîlnit cu Elena Gluşco, pedagog cu renume în acele vremi în Moldova. La propunerea acesteia tînăra familie se angajează la şcoala din satul *Ciocîlteni, Orhei*. După trei ani tatălui meu i se propune funcția de director al şcolii *Ghirişeni, Teleneşti,* de unde mai apoi a fost transferat, la şcoala din Ineşti, iar apoi la cea din Teleneşti... Țin să te informez, că pe atunci codrii Moldovei, mişunau de oameni ce nu se împăcau cu noua orînduire comunistă. Deci, chiar şi în timp de pace, pe tatăl meu îl urmărea acelaşi pericol, ce l-a urmărit în timpul războiului..."

De aici încolo amintirile mă leagă direct. Mărturisesc că Mendel Moiseevici şi Fanya Semionovna, cum le ziceam la şcoală, locuind în satul nostru au fost oameni de o cumsecădenie rară. Mandel Moiseevici prefera să stea la popas şi taifas cu tata, să-şi povestească unul altuia despre războiul prin care ambii au trecut şi din care s-au întors schilodiți. Stăteau ore întregi la gura beciului rînduind cîte un păhărel de vin cînd roşu cînd alb şi, copil fiind, îmi plăcea să-i ascult, să învăț de la ei şcoala vieții. N-am să uit niciodată că Fania Semionovna era o gospodină şi o bucătăreasă iscusită. Ştia a pregăti bucate delicioase şi, mai ales, ne plăceau copturile ei. Cînd noi, copiii ieşeam în drum ea ne chema şi ne servea ca o mamă... Avea vorbă povățuitoare şi blajină, în stare să-ți insufle încrederea că viața este mai uşoară şi mai frumoasă decît în realitate. În asemenea zile mi se părea şi salcîmul bătrîn din preajma casei noastre e mai verede, şi troscotul din bătătură – mai înalt, şi apa din fîntînă – mai rece ca de obicei. Cînd Mendel Moiseevici dădea cu ochii de mine îi spunea tatei că am voce frumoasă şi tare bine cînt. Am să devin un mare artist, zicea dînsul. Ştia el ce spune, pentru că l-am văzut mereu printre membrii juriului ce urmau să stabilească capacitățile artistice ale elevilor. Pe mine mă cunoştea ca solist de pe scena şcolii...

Ce repede trec anii! Făcîndu-mă şi mai mărişor am mers la şcoala medie din Teleneşti, unde Mendel Moiseevici mi-a predat nu cîntecul, ci mi-a fost, cum am mai spus, învățător de fizică şi astronomie. Îmi mai amintesc şi acum lecțiile ce mi le-a oferit, nu-i pot uita scrisul frumos şi îngrijit care-l aşterenea pe tablă. De cele mai dese ori ştia să îmbine cu ingeniozitate materialul teoretic cu o glumă, cu o anecdotă încărcată de tălc. Apoi, cîtă fantezie şi pasiune punea dînsul în lecțiile despre imensitatea constelațiilor, despre nemărginirea universului şi multitudinea planetelor ce ne urmăresc din cer. Imaginația mea de copil zbura, în ritmul vocii sale pe alte planete, îmi închipuiam că şi acolo este viață şi că şi acolo oamenii au grijă unul de altul. Alteori visam să ajung şi eu, ca pedagogul meu, un bun cunoscător al universului şi al legilor conform cărora aceastea evoluiază şi ființează de o veşnicie. Dar n-a fost să fie nimic din toate visele mele,

pentru că foarte curînd eram să aflu cît de necunoscute sunt căile trasate de cu totul altcineva. Azi tot mai des aud vorba mamei de demult: *„Creşti în harul şi în cunoaşterea Domnului şi a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos”*.

Timpul s-a depănat mai întîi repede, apoi iute, apoi vertiginos şi pe mine m-a luat în braţe lumea mare. Nici nu bănuiam că timpul poate merge şi îndărăt. Această stranie sensaţie mi-a produs-o răvaşul electronic primit de la fiica lui Mendel şi Fanya, Raisea, care la încheiere mă informează „Cu un an înainte de a pleca la pensie, tatăl s-a întors din nou director la şcoala din Ineşti, lucîrnd acolo încă vreo 5 ani. Pe urmă ne-am transferat cu traiul la Chişinău, stabilindu-ne într-un bloc din strada Igor Vieru, situat la numai un cartier depărtare de strada Petru Zadnipru, unde locuiai şi tu. Dar n-a fost să ne întîlnim niciodată. E posibil oare să ne fi văzut şi să nu ne fi recunoscut?”

Îmi pun şi eu de multe ori aceeaşi întrebare, dar nu găsesc nici un răspuns. Mă gîndesc adeseori că trebuie să iubim lumea cu care trăim. Aşa gîndind Raisei Şapocinic şi lui Music le-am telegrafiat: „Vă mulțumesc și mă bucur nespus că vă trăiesc părinții și că sunteți aproape de ei. Mă bucur că nu ați uitat clipele de viață trîite la Ineşti şi Teleneşti, că nu ați uitat nici pe mine. Eri afară a fost toamnă tîrzie, iar acum deja e toi de iarnă. Ne aflăm în preajma unui Nou An, care, sper c-o să ne aducă pe umerii istoriei vieții multe clipe de bucurie. Dar cel mai mult sper că oamenii dragi inimii mele vor fi sănătoți, mereu în aşteptare să comunicăm cît mai multe noutăți bune. Sunt optimist că în această viață vom avea ocazia să ne revedem la Moldova. În aceste zile frumoase ale începutului de iarnă, îi felicit pe oamenii mei dragi ***Mendel şi Fanya Şapocinic, pe copiii lor Raisa şi Music,*** pe toți nepoții lor și-i felicit cu Noul An, care le vor aduce realizarea tuturor speranțelor. Scumpii și doriții mei prieteni!

În ciuda timpului care totdeauna trece nemilos, cînd un an se desparte de altul...

Ce trist e că-n lumea asta nu doar anotimpurile sunt trecătoare...”

Întrupare a zbuciumului vremii

Motto: *Rabinul reb Zalman Leib Abel zice: Adevăratul om ascultă pentru că iubeşte şi iubeşte pentru că este iubit, prin urmare, Moise vă porunceşte să iubiți ascultarea.*

Prin cuvintele din titlu am încercat să exprim (nu știu pe cît de reuşit) atît ținuta omului pre numele său ***Sergo Benghelsdorf*** cît şi cea a cărții sale intitulate „Viața în cultura evreiască”. Nu țin minte să mi se fi întîmplat în viață să mai întîlnesc o astfel de asemănare. Asta, probabil, pentru că capacitatea de a privi şi aprecia omul în strînsă legătură cu faptele sale, mi-a venit cu o oarecare întîrziere. Mă mai gîndesc

că dacă-n lumea asta toate-s trecătoare, de ce oare mi se pare că omul acesta nu-i din lumea cea obişnuită ci parcă-i un filosof, coborîtor din sculpturile antice...

Cavalerul vieţii culturale evreieşti din Republica Moldova Sergo Benghelsdorf ne uimeşte de mulţi ani prin capacitatea sa impresionantă de energie intelectuală. La cei peste 70 de ani este unicul om de cultură din Moldova care a realizat atîtea ca publicist, critic în arta muzicii clasice şi de operă,,pianist, compositor, iscusit pedagog, crainic, maiestru în arte.... Are într-adevăr o biografie deosebită. A trecut prin aproape tot calvarul communist declanşat pe parcursul secolului XX asupra popoarelor din fosta URSS şi nu numai. Pentru a induce în eroare opinia publică mondială, Stalin şi acoliţii săi i-a minţit pînă şi pe reprezentanţii celui mai înţelept popor. Trîmbiţînd falsa lozincă cu viitorul luminos, mai profitînd de ocazia că nu exista un stat israelitean s-a recurs la minciuna fondării unei enclave statale artificiale la capătul pămîntului, în taigaua siberiană, la Extremul Orient, pe malul rîului Amur, lîngă China cu o numire ademenitoare – ***regiunea autonomă evreiască***. Acolo, unde se contopesc şi se varsă în Amur rîurile Bira şi Bijean, bolşevicii au fondat o localitate nouă – capitala evreiască, numind-o chiar cu numele unit ale celori doi afluienţi–***Birobijan.*** După aceasta s-a pus în mişcare maşina propagandistică, care trîmbiţa prin toată lumea că evreii pot să vină, să construiască o ţară a lor, înfloritoare, unde libertatea şi comunismul le vor fi puse la picioare. Momiţi de această minciună încoace au început să vină evrei din Australia, Brazilia, Franţa, SUA, Mexic, Africa, Asia...Bunăoară, tatăl eroului nostru, ***Moişe Benghelsdorf*** a venit la Birobijan din ***Buienos Aires*** (Argentina), iar mama, ***Liuba Vasserman***, care se născuse în localitatea ***Slavatici*** din Polonia, a venit din Palestina, unde emigrase, participase deja în mişcarea de rezistenţă şi deja îşi editase la Ierusalim prima sa carte de poezii în idiş ***„Farnahti”***... Este adevărat că părinţii lui Gergo Benghelsdorf s-au întîlnit şi au făcut cunoştinţă nu în capătul lumii, ci la Moscova, capitala imperiului sovietic. Tatăl se înscrisese student la teatrul– studiou evreiesc condus de genialul ***Solomon Minoels,*** unde a studiat arta regizorală şi actoricească. Iar mama, la început şi-a făcut studiile la şcoala de meseriaşi din Moscova, ca ulterior, împătimită de literatură, să-şi aprofundeze studiile în domeniul ziaristicii. De la Moscova, tinerii intelectuali evrei, căsătorindu-se au trecut cu traiul la Birobijean. În cartea sa Sergo Benghelsdorf imortalizează viaţa şi activitatea părinţilor, care au stat la baza creării unui stat evreiesc de tip sovietic. Astfel, aflîndu-se încă la Moscova, Moişe, tatăl lui s-a familiarizat cu arta teatrală la şcoala genialului artist Solomon Mihoels, care ulterior a devenit victima a nelegiuirilor staliniste. Aurotul cărţii povesteşte cum şi alţi tineri şi tinere, entuziasmaţi de arta teatrală frecventau seară de seară spectacolele teatrelor din Moscova, însuşind stăruitor meseria. Aplicînd apoi experienţa acumulată în regiunea îndepărtată din inima taigalei, a început să dea roadele sale. Aflăm din carte, bunăoară, că la început în regiunea evreiască s-a statornicit un adevărat rai al poporului. S-au fondat şcoli, licee, institute de învăţămînt superior, staţii de radio, ziare, active Conservatoriul, un teatru evreiesc în limba idiş, funcţionau biblioteci naţionale etc.

Născut la 1937, autorul cărții, a fost unicul copil în familie. De menționat că numele neobişnuit şi necaracteristic evreilor l-a primit de la părinți în memoria revoluționarului bolşevic ***Sergo Ordjonikidze***, un mare prieten a lui Stalin. De unde putem concluziona că părinții lui erau nişte romantici naivi, căzuți pradă declarațiilor triumfaliste... Sergo Benghelsdorf îşi aminteşte cu nostalgie chipul mamei sale ***Liuba Vasserman***, care, în copilăria lui scria versuri în idiş şi colabora cu entuziasm la ziarul regional de limba idiş. Tot în aceiaşi limbă mama lui prezenta reportaje în cadrul unor emisiuni radiofonice al postului de radio regional. Iar tatăl, zile şi nopți îşi exercita talentul animînd activitatea teatrului național evreiesc de la Birobijan. Micul Sergo cunoştea pe din afară toate spectacolele jucate acolo, asista la repetițiile trupei, care urma maniera de joc a lui S. Mihoels, dorea, visa şi el să devină actor. Era mereu alături de părinți la spectacolele ce se prezentau cu sala arhiplină. Peste tot la Birobijean suna melodioasa limba idiş ***mama-loşn*** (*limba mamei*). O bibliotecă centrală exclusiv de carte evreiască ce purta numele lui „Şalom Aleihem", îl atrăgea pe micul Sergo şă-şi îmbohățească nivelul cunoştințelor, studiind în profunzime cărțile înțelepților evrei în limba originală. În familia lor, ca de altfel, în întreg ținutul se vorbea liber această limbă. Dintr-un început, evreimea din toată lumea era încîntată de această insulă socialistă şi, înfruntînd greutăți enorme, sacrificînd orice fel de libertate ținea să se stabilească cu traiul în acest colț de lume cu ierni geroase şi cu scurte veri pline de țînțari. Dar entuziasmul, speranța că există posibilitate de a-şi crea o autonomie a lor statală şi culturală nu-l oprea pe nimeni. Se poate spune că puternica maşină propogandistică stalinistă înregistra succese nemaipomenite.... Apoi s-a început războiul. Micul Sergo îşi aminteşte marea tragedie a oamenilor care s-a abătut asupra lor. Cum eşaloane plecau pe front, apoi, cum el cu alți copii, la finele războiului, veneau la gară ca să întîlnească ostaşii reveniți de la bătălii... Dar tragedia cea mare a familiei lui avea să se petreacă mai apoi... În anii 1944-1949 micul Sergo a urmat şcoala primară cu predare în idiş.Dar nu dovedi să ducă studiile începătoare pînă la capăt, că foarte curînd această idilă a poporului evreu s-a şi încheiat. În 1949 mama este supusă represiunii politice şi arestată de către strapii stalinişti ***lipindu-i-se eticheta de duşman al poporului***, fiind condamnată fără nici un temei la 7 ani de închisoare. Tata, la rîndul său, îjosit şi umilit, a fost silit să o încheie cu profesia de actor şi să se angajeze la cele mai grele munci, abia legend tei de curmei ca să supraviețuiască el şi feciorul lui. ***Opricnicii stalinişti*** curînd la Birobijan, au desfințat teatrul, şcolile au fost închise, ziarele interzise, aşa în cît într-un răstimp scurt şi numărul populației evreieşti s-a redus simțitor. Din slăvitul şi falnicul ținut atît de mult venerat de politica fariseică stalinistă a rămas doar o amintire tristă. În cartea sa autorul descrie viu şi inspirat marea dramă prin care a trebuit să treacă mama lui Liuba Vasserman în închisoare, cum ea se chinuia de dorul feciorului, soțului, cum scria poezii într-un caiet, care ca prin minune s-a păstrat în arhiva lui Sergo... Autorul ne descrie umilința şi calea lungă, friguroasă ce o parcurgea împreună cu tata pînă la puşcăria din Habarovsk, unde se afla mama, fără a înțelege pentru care păcate ea este

lipsită de libertate.... Ulterior, mama a fost eliberată, reabilitată, s-a întors din nou în sînul familiei, dar deja aceea ce a fost frumos şi entuziasmant la Birobijan se pierduse în trecutul nebulos. Autorul recunoaşte că părinții lui (tata rămînînd să-şi ducă somnul de veci în cimitirul orăşenesc) au îndrăgit pentru totdeauna acest oraş al tinereței lor. Mama, chiar fiind singură, multă vreme nu a dorit să plece de acolo. Numai la o vîrstă avansată ***poeta evreică Liuba Vasserman***, la insistența fiului, a acceptat să vină la Chişinău, unde din păcate foarte curînd şi-a dat obştescul sfîrşit. A fost înmormîntată la cimitirul evreiesc central din capitala R.Moldova....

Încheind aceste file pline de tristețe, luminoase rămîn doar amintirile copilăriei despre oraşul unde a văzut lumina zilei şi a petrecut cei mai frumoşi ani în sînul părinților, oraş în care revine cu prima ocazie parcurgînd o cale de la Chişinău de peste 8 000 de kilometric, unde pe o placa comemorativă instalate pe un perete al unei clădiri din Birobijan se aminteşte lumii că***:" În această casă a locuit poetesa evreică Vasserman Liubovi Şamov 1907-1975."***E un mare noroc al ei, dar şi al urmaşilor ei că posteritatea n-a dat-o uitării pe aceeastă femeie talentată, plină de demnitate şi stoicism..

Maturizîndu-se Sergo, la rîndul său, frecventează şcoli mari şi importante. Stabilindu-se la Chişinău a studiat mai întîi la Conservatorul de Stat, în 1963 absolvind facultatea de pianist. Hărăzit de natură cu aptitudini extraordinare, continuă să-şi perfecționeze măiestria în arta interpretativă. În acest scop face studii la profesori mari din cele mai importante centre culturale ale fostei URSS. Autorul cărții vorbeşte cu multă căldură sufletească despre îndrumătorul său ***Isak Glikman***, ilustru pedagog, o enciclopedie vie, fostul mare prieten a lui Dmitrii Şostacovici. Prietenia strînsă a lui Sergo cu acest om al culturii ruse şi universale i-a implimentat pentru totdeauna în suflet dragostea față de muzica clasică, de operă, dar şi dorința arzătoare de a-şi expune gîndurile, observațiile critice pe hîrtie, astfel devenind critic de artă. Meritele lui Isak Glikman în formarea profesională a lui Sergo Benghelsdorf sunt descrise cu deamănuntul într-un capitol întreg al cărții sale. Mărturiseşte că această personalitate notorie îi aprecia recenziile la justa lor valoare şi a întreținut cu el o corespondență activă, păstrînd şi acum peste 120 de scrisori în arhiva familiei. Isak Glikman a apreciat mult capacitățile interpretative ale Mariei Bieşu. Aşa s-a întîmplat ca oraşul Sanct-Petersburg, prin învățătorii lor notorii au contribuit la formarea mai multor artişti cu renume mondial. Cît îl priveşte pe Sergo Benghelsdorf, personal, acolo a acumulat şi a înțeles multe; ***a avut fericirea să înregistreze audio vocea vie şi nemuritoare a clasicului literaturii evreieşti Şalom Aleihem***, ***imprimată în anul 1914, în cazul Muzeului etnografic evreiesc*** din oraşul de pe Neva. Cartea lui Sergo Benghelsdorf nu este una exclusive autobiografică. Ea înmănunchează numeroase articole scrise şi publicate în diferite perioade şi în diverse ediții de specialitate. Un interes deosebit prezintă reflecțiile sale privind activitatea regizorală şi actoricească a maestrului de talie mondială Solomon Mihoels. Interesant este faptul că unele aprecieri ale lui Sergo Benghelsdorf dată în special măiestriei demonstrate de Mihoiels în interpretarea

operei teatrale a marelui Shakespeare coincide cu cele făcute de renumitul regizor englez, specializat în piesele shakespeariene Gordon Kreg. Aflîndu-se la Moscova, în anul 1935, acesta, după ce a admirat măiestria scenică a lui Solomon Mihoiels a spus că el aduce ceva genial şi irepetabil în arta scenică mondială prin jocul mimicii şi lae...degetelor.... Cititorul va mai găsi în carte pagini impresionante despre Dmitrii Şostacovici, care între altele a avut îndrăzneala să scrie lucrări pe tematica evreiască care îl condamnau pe Stalin. De sub pana lui apar chipurile regizorului ***Leonid Gorobeț***, compozitorului ***Isaak Dunaevski***, cel al marelui Caruzo al Rusiei – ***Emil Goroveț*** şi a lui Veniamin Basner. Memorabile sunt paginile în care dînsul vorbeşte despre ultimul teatru evreiesc de la Chişinău, creat de entuziastul ***Ruvin Levin***...Despre unicul concert de muzică evreiască realizat împreună cu minunatul ***Boris Raisov (Kaț),*** subit plecat din viață în anul 1981. Acest concert, creat de S.Benghelsdorf şi B. Raisov abia de se înfiripase, că nemiloasa cenzură comunistă, numai după o singura prezentare, l-au şi interzis. Mi s-au întipărit adînc în memorie mărturisirile autorului despre fiii şi fiicele poporului evreu care şi-au luat zborul din Chişinău ca astăzi prin arta interpretativă, să fascineze o lume întreagă. Iar în carte este reflectată minuțios arta interpretativă şi activitatea culturală nerepetată ale lui ***E.Farber, Boris Dubosarski, V. Aptecari. N.Hoş, A.Digore, M.Loznk, N.Ciornîi***... În afară de aceasta autorul povesteşte cu multă dragoste despre oameni minunați care îşi aduc marea contribuție al vieții culturale evreieşti nu numai din Moldova, dar şi care activează departe de hotarele noastre: ***Boris Sandler***, pămînteanul nostru,redactorul principal al revistei americane de limba idiş **„Forward",** despre Veniamin ***Basner, I.Şnaidman, Gh.Vainer*** şi mulți alții. Putem spune că e unica ediție apărută în Moldova care vorbeşte despre întîlnirile emoționante ale dînsului avută cu solista ***Metropolitan Opera Irina Mişura-Lehtman***, care de altfel este eleva lui. În carte veți găsi multe schițe şi interviuri în care se dezvăluie o întreagă gamă a vieții culturale din republica noastră, în particular dramatismul şi renaşterea culturală lingvistică şi muzicală şi nu în ultimul rînd al limbii idiş din Republica Moldova. Fiind un mare patriot al acesteia, autorul ne vorbeşte cu dragoste despre patriarhul literaturii idiş din Basarabia, regretatul ***Ihil Şraibman***, care la fel i-a fost învățător şi călăuză pe parcursul mai multor ani. Sergo Beghelsdorf descrie cu luxury de amănunte turneele sale efectuate de multe ori cu programe de concert la Birobijan, împreună cu elevii săi Angela Puhut, Inna Losi, cu regretata Nellz Kameneva unde a participat la festivaluri culturale evreieşti de acolo. Cu cîtă căldură vorbeşte dînsul despre creația mamei sale, poetesa Liuba Vasserman, publicînd în carte şi nişte versuri de ale ei traduse în limba rusă. Din filele cărții aflăm că ***Zlata Tkaci***, prima femeie compozitoare din Moldova a scris mai multe piese simfonice din lirica Liubei Vasserman...

Începînd cu anii „80 al secolului trecut, cînd s-a început renaşterea culturii evreieşti şi pînă în zilele noastre, Sergo Benghelsdorf, cu certitudine, este făclia culturală evreiască de la noi. Şi face acest lucru cu pedantism, cu dragoste şi scrupulozitate, adunînd şi purificînd perlele folcloristice, curățenia limbii materne. Este categoric

şi neînduplecat în raport cu intelectualii evrei care ori că din greşeală, ori cu bună ştiinţă, ignorează şi schimonosesc frumuseţea limbii idiş, rusificînd-o. Se pronunţă mereu pentru puritatea ei, mai ales după anul 1989, cînd valul mişcării pentru renaşterea naţională a trezit conştiinţa tuturor popoarelor din fostul imperiu. Anume în această perioadă el fondează ansamblul ***„Vort un ning"*** (*Cuvînt şi melodie*) cu care cutreieră toate centrele evreieşti din fosta URSS, studiază minuţios idişul, participă la numeroase festivaluri, scrie articole privind arta muzicală evreiască. Veghează (pînă mai odinioară împreună cu Ihil Şraibman) la curăţenia idişului, îndemnînd şi tineretul să-i urmeze exemplul. Fiecare concert sau ceremonie de sărbătoare o încheie neapărat cu melodia patriotică ***„Am, Isroel, hai!" (după versurile lui Iosif Kerler),*** un imn al demnităţii evreieşti, multă vreme aflat în delăsare ca să nu zicem uitare. Alt merit demn de menţionat a lui Sergo Benghelsdorf e că nu trece cu vederea nici o personalitate care a contribuit sau contribuie la animarea vieţii culturale evreieşti nu numai din Moldova. Asta, desigur o spun în tăcere, nu doar pentru a-mi exprima surprinderea ce m-a traversat cînd am văzut în carte caligrafiat şi numele subsemnatului, ci fiindcă de bună seamă adevăratul om ascultă pentru că iubeşte şi iubeşte pentru că este iubit, cum ar zice nu numai rabinul. Probabil că urmînd prescripţiile acestei ziceri divine Sergo Benghelsdorf nu-şi precupeţeşte nici timpul, nici sănătatea. Ne vine greu să enumerăm de cîte ori a fost el la Moscova şi Sanct Petersburg cu prietenul său ***Efim Josanu***, celebrul violoncelist, artist emerit din R.Moldova. Dar în carte sunt menţionate şi călătoriile avute la Berlin, Stokholm, Tel-Aviv, New Zork, Vilnius, Taşkent, Riga, Cernăuţi, Alma-Ata, Birobijan...Ceea ce regretă foarte mult e că în Moldova aproape că nu este cunoscută creaţia lui, susţinînd doar cîteva concerte la Chişinău, Bălţi, Tiraspol şi Dubăsari. Împărtăşeşte deci acelaşi destin amar pe care îl are acum mai toată intelectualitatea noastră de creaţie. Îl mai salvează doar emisiunea radiofonică ***„Idiş Lebn",*** al cărei moderator este de mai bine de 17 ani. Doar prin intermediul acestui program Sergo Benghelsdorf mai propagă atît limba cît şi muzica, folclorul, cultura poporului său. În contextul de pe urmă, cartea pe care o dedică părinţilor ce l-au adus pe lume pare să fie încărcată de o semnificaţie şi un *symbol duble*. Pe de o parte, varsă lumină nouă peste vieţile zbuciumate ale cîtorva generaţii de oameni harnici şi talentaţi (bunăoară ***Ş.Roif, I.Kopanskii, S.Şpitalnic, Z.Stolear etc.)*** iar pe de altă parte, ca şi cum reprezintă o recompensă pentru ce au putut, dar nu li s-a dat să facă aceste generaţii.

Aş putea adăuga în încheiere, că după ce am parcurs această carte de la prima filă pînă la ultima l-am văzut şi pe autorul ei, adică pe criticul de artă, profesorul de pian, compozitorul şi interpretul iscusit al muzicii lui Rimski-Korsacov, A.Rubinştein, al muzicii evreieşti în ansamblu ***Sergo Benghelsdorf*** într-o lumină nouă, în una de publicist şi scriitor, care, chiar şi prin ţinuta-i fizică are o ciudată asemănate cu chipul unui filosof coborît de pe sculpturile antice, o întrupare a zbuciumului vremii în care a trăit şi, deie Domnul să mai trăiască încă mulţi, mulţi ani înainte ***acest Om minunat al timpurilor noastre!.***

Îmi pare rău că nu l-am cunoscut...

La 95 de ani de la naşterera lui Ihil Şraibman,
ultimul scriitor de idiş din Basarabia

Omul care poate fi cunoscut de semenii săi şi după moarte trebuie să fi fost în viața sa un mare scriitor. Asta mi-am zis zilele acestea întreținîndu-mă asupra volumului întitulat „Anii şi clipele „de Ihil Şraibman, dar mai şi recitind mai multe povestiri, nuvele, miniaturi literare şi eseuri înmănuncheate în volumul pomenit. Zic, îmi pare rău că nu l-am cunoscut în viață, dar totodată, îmi pare bine că îmi este atît de apropiat inimii şi sufletului. Ca să vedeți, această apropiere a noastră s-a făcut şi ea tot cu anii şi clipele, cum zicea scriitorul cînd mai trăia şi cum mai zice acum, cînd se află aciuat în lumea umbrelor. Îmi amintesc că în anii studenției, vrăjit şi eu într-un fel de farmecul cuvîntului, îl vizitam adesea la domiciliu pe Alexandru Cosmescu, care, de altfel, la timpul său întreținuse relații de amiciție cu Mihail Sadoveanu. Nu era întîlnire, în cadrul căruia Maestrul să fi vorbit despre mai mulți scriitori notorii de pe la noi şi din lume şi să nu fi pomenit un cuvînt deosebit numele lui Ihil Şraibman. A trebuit chiar aşa să se întîmple, ca tocmai atunci, cînd eu lecturam „Anii şi clipele” să am ocazia cu prilej să păşesc pragul casei din strada Teilor din Chişinău, în care scriitorul a locuit şi creat în ultimii ani ai vieții sale. Mai mult, dincolo de prag mi-a aținut calea soția sa, Marina Şraibman, grație căreia în acel apartament continuă să se mențină un aspect şi o atmosferă întru totul corespunzătoare vieții fostului stăpîn. Cele ce mi-a dezvăluit dna Marina sunt lucruri atît de frumoase că abia acum era să înțeleg că cultura noastră autohtonă a pierdut nu numai un scriitor talentat, dar şi un mare patriot. A fost un om de o verticalitate rară şi o demnitate nestrămutată, calități de care puțini au avut îndoieli şi, apreciindu-le ca atare. Din păcate, însă, trebuie să recunosc, ne mărturiseşte dînsa, că foarte puțini oameni l-au cunoscut pe soțul meu în viață. Apartamentul e modest la prima vedere. Distingem cîteva portrete în executarea irepetabilă a maestrului Mihail Grecu cu care a trăit în vecinătate, mai fiind şi buni prieteni de taclale. În rest, o mulțime de cărți în idiş, această perlă a poporului evrei clădită şi larg utilizată pe parcursul a sute şi mii de ani, dar care acum, spre regret dispare din viața culturală a acestui neam biblic. Pînă la cel de-al II-lea război mondial, în Basarabia, dar şi în țara întreagă existau localități cu o populație evreiască compactă. Erau şcoli, teatre, Universități cu predare în această mirifică limbă.

Deşi toată viața a scris în exclusivitate în idiş, modul său de gîndire era profund influențat de viața şi tradițiile localnicilor. Atît cî, poate, n-a acționat niciodată cu mintea moldovanului cea de pe urmă. În schimb îi împărtăşea credința şi crezul. Aflăm, bunăoară că dînsul adesea zicea, chiar repetîndu-se alteori: Să cunoşti pe Cel Preaînalt şi să nu te înalți peste fire. Zidire a lui Dumnezeu fiind, să ne te lepezi de Cel ce te-a zidit. Ajutor primind de la Dumnezeu, nu întoarce

spatele Dătătorului cel Bun. La înălțime de viață te-ai suit, dar El ți-a dat-o. Ai săvîrşit vreo faptă bună, dar El ți-a ajutat, lucrînd cu tine, împreună.

Doamna Maria e o femeie înțeleaptă, care datorită lui Ihil Şraibman, a învățat şi ea idişul, mi-a vorbit cu emoții deosebite despre soțul ei. Ihil Şraibman s-a născut la 13 martie 1913 în satul basarabean Vadul Raşcov de pe malul Nistrului, unde şi-a petrecut copilăria. „De fiecare dată cînd doresc să vorbesc cu Ihil, îi citesc povestirile şi ca şi cum mă întîlnesc cu dînsul, cu sufletul lui, care a fost unul cu cel al oamenilor din Vadul Raşcov. Copilăria a influențat atît de mult asupra lui, încît toată opera lui se află şi se roteşte în jurul axei numite Vadul Raşcov. Eroii lui doar vorbesc în altă limbă, dar gîndesc şi se comportă, exact ca ***raşcovenienii".***

Chiar şi apostolii biblici, care comunică între ei prin intermediul cuvintelor din Biblie, totuşi graiul lor este adaptat la graiul oamenilor din Vadul Raşcov. „Dacă încă părinții ar fi tot atît de îndărătnici în „da" cum sunt în „nu" ei ar putea să mişte munții din loc", scrie I.Şraibman într-o serie de aforisme publicate sub genericul „Aşa zicea un bătrîn basarabean".

Paradoxal, dar adevărat, Şraibman în traducere românească, înseamnă omul care scrie. Aflu că înainte vreme evreii îndrumați să copie în permanență cărțile sfinte, Tora, totuşi lucrul acesta era încredințat doar unor oameni anumiți, culți, cărturari şi inteligenți.

Ziceam că pînă la război în satul Vadul Raşcov funcționau şcoli cu predare în idiş. Asta pentru că aici exista un număr foarte mare de evrei, care respectau întru totul şi graiul şi tradițiile lor străbune. El este de înțeles şi din opera scriitorului că Vadul Raşcov era un sat populat de oameni harnici, sinceri, înțelepți şi mai ales buni de glumă. În una din miniaturile sale Ihil glumeşte spunînd că atunci cînd Domnul trecea pe lîngă această localitate a aninat întîmplător într-un copac un sac cu glume, care a dăinuit acolo pînă în zilele noastre. Erau mai multe sinagogi, una dintre care a fost construită pe cheltuielile lui Zisea Ciokler, bunelul lui pe linie maternă. Pe mama lui o chema Reizl, iar pe tata – Iționk. Cunoştințele şi educația le-a acumulat sub influența benefică a bunicilor, pentru că părinții erau nevoiaşi, îndeletnicindu-se cu vînzarea apei gazoase şi a semințelor de floarea soarelui. Cu toate acestea toate bune pînă la venirea sovieticilor. DE aici încolo dezmățul şi pîrjolul. În timpul războiului evreii sunt nimiciți, care fuge, care emigrează. Într-un cuvînt nu s-a mai păstrat nimic din acea viață idilică a copilăriei decît numai ruinele unui cimitir evreiesc unde-şi dorm somnul de veci străbunii lui Ihil Şraibman la Vadul Raşcov.

El a fost primul copil din cei 10 ai părinților săi.Dar au supraviețuit doar 7, patru frați şi trei surori. Astăzi printre cei sunt două surori...

Ihil Şraibman, continuă să povestească dna Marina, a fost în viața lui un autodidact. Copil al satului Vadul Raşcov a frecventat întîi trei clase de şcoală evreiască (heder), urmînd apoi şcoala primară. Cu evreii comunica în idiş, iar cu ceilalți oameni ai locului vorbea în limba română şi încă în ce română... După ce a citit toate cărțile din biblioteca satului, la vîrsta de 10 ani a început să scrie. La început

scria versuri albe, care nu erau decît nişte meditaţii imortalizate pe hîrtie. Îşi intuia viitorul, atît că nu ştia ce va fi – poet sau prozator. De atunci şi pînă în ultimele clipe ale vieţii a scris doar în idiş. Era să uit un detaliu semnificativ. La o vîrstă fragedă, avînd capacităţi, mergea prin sate unde ştia că sunt evrei şi o făcea pe învăţătorul, astfel atrăgîndu-i pe cei mai mici decît dînsul la ştiinţa de carte. Cine ştie carte are patru ochi, vorba ceea. Cînd a atins vîrsta de 16-17 ani a mers la Cernăuţi, în Bucovina de Nord, unde s-a înscris la seminarul evreiesc, dar a zăbovit acolo doar doi ani, fiind exmatriculat pentru ideile sale stîngiste. De ce să n-o recunoaştem că toată viaţa a fost adeptul ideologiei, mai bine zis a teoriei înfăptuirii orînduirii socialist-comuniste, deşi nu a acceptat niciodată să fie membru al pcus. Aflîndu-se la Cernăuţiul lui Eminescu şi Aron Pumnul, pentru că simpatiza ideea comunistă, chiar l-au arestat, dar nu l-au condamnat, eliberîndu-l pe motiv că nu existau suficiente dovezi. Dar, din păcate, n-a prins la minte. Obsedat de principiul „de la fiecare după capacităţi, fiecăruia după nevoi" tînărul Ihil a mers la Iaşi ca să facă agitaţie. Aici, însă curînd i-a venit mintea moldovanului cea de pe urmă, se trezeşte „din somnul cel de moarte", se lasă de propagandă şi de lipirea unor foi volante, aderînd definitiv şi ireversibil la creaţia literară. Mai trebuie de spus că tot în acea perioadă Ihil Şraibman a trăit şi la Bucureşti, unde a fost angajat ca ***suflior*** la teatrul evreiesc. Timpul petrecut în capitala României a fost hotărîtor pentru destinul omului de creaţie, scriitorul Ihil Şraibman. Întîlnindu-se şi conversînd cu mari personalităţi ale intelectualităţii evreieşti, dar şi româneşti ale timpului, tînărul s-a maturizat. Unde mai pui că tot la Bucureşti Ihil Şraibman s-a căsătorit cu Olga, prima lui soţie pe care a iubit-o şi a cîntat-o în creaţia sa.Împreună cu Olga a convieţuit 36 de ani. Ihil n-a asdcuns nimic. Vorbea deschis şi sincer, mărturisind că Olga a fost o femeie cultă,inteligentă, cunoştea multe lucruri, l-a învăţat multe şi pe dînsul. Se poate spune că ea l-.a pus pe picioare, l-a disciplinat, pentru că în virtutea tinereţii sale, Ihil mai comitea şi unele greşeli. Bunăoară în anul 1940, cînd sovieticii au răpit cu tankurile Basarabia, el a dat crezare satrapilor stalinişti, care au promis o viaţă înfloritoare popoarelor Uniunii Sovietice. Măghulit de minciunile comuniştilor Ihil Şraibman soseşte cu soţia la Chişinău, unde o habă de timp a colaborat cu teatrele evreieşti de aici. Îşi amintea mereu de Sdi Taly şi Iacov Şternberg, cunoscuţi artişti, intelectuali în arealul evreiesc din acele timpuri. Ca şi Ihil, aceşti doi mari regizori au venit la Chişinău de la Bucureşti, dar vorba proverbului: tot răul cu binele său. Chiar în anul acela, 1940, Ihil Şraibman a fost primit printre primii 10 membri ai Uniunii scriitorilor din Moldova sovietică. De menţionat că debutul lui literar avusese loc în 1936, cînd publicase prima poezie într-o revistă din SUA de limba idiş – ***„Semnalul".***

Vine anul 1941. Începe cea de-a II-a conflagraţie mondială şi odată cu ea şi cea mai dramatică perioadă din destinul omenirii. Scos din para focului de sovietici, Ihil cu familia este evacuat la Taşkent, capitala Rss Uzbekă. Acolo nu mai are posibilităţi să scrie pentru că este mobilizat la grele munci agricole în colhozurile ***„Stalin – I",***

„Stalin-2" şi „Stalin-3". Iarăşi vorba românească cea cu binele şi răul. ÎN anul 1944 soția Olga naşte pe unicul lor fiu pe care l-au numit Eduard. „Eu am un neajuns, zicea adeseori în glumă Ihil Şraibman, nu pot să nu citesc gîndurile oamenilor". În timp ce el glumea lumea îl stima pentru că vedeau în el un bun povățuitor şi chiar un iscusit îndrumător. La dînsul, mărturiseşte dna Marina, veneau oamenii ca la Rebe, adică ca la cel mai de onoare şi mai sigur sfătuitor. Totodată a fost un bărbat elegant, tacticos în relațiile sale atît cu bărbații cît şi mai ales, cu femeile. În anul 1945 a revenit cu familia în Basarabia, a poposit şi la baştina copilăriei Vadul Raşcov. Cine nu ştie ce a urmat? Au venit ani grei de foamete şi lipsuri îngrozitoare. Dezaprobînd, mai mult neglijînd într-un fel starea socială dezastruoasă, Ihil Şraibman s-a retras în ale sale, s-a cufundat în scris. Scria ce-i venea – nuvele, schițe, miniaturi, romane. Aşa scriind nici nu bănuia ce altă tragedie mare îi bătea la uşă. Aproape neobservat a venit anul 1967, dar şi mai pe ascuns a plecat la Domnul soția Olga, pe care, nu ştiu dacă face să spun că a iubit-o toată viața dedicîndu-i cele mai frumoase file din creația sa. A iubit femeile în adevăratul sens al cuvîntului, căci dna Marina ce-a de-a doua lui soție a venit la casa lui în zbor de porumbiță, oferindu-se să-l salveze de singurătate şi să-l ajute să mai trăiască şi să mai scrie. Trăieşte, iubeşte şi scrie. Probabil că tocmai în această perioadă aşterne pe hîrtie miniaturile „Tatăl şi fiul", „Zîmbetul", „Azima", „Visuri grele" şi atîtea, atîtea altele. De aici încolo pînă hăt la sfîrşiot începe o altă poveste din biografia Patriarhului limbii şi literaturii idiş sin Basarabia.

Nu fără urmă de mahnă profundă dna Marina ne spune că s-a întîlnit prima dată cu Ihil Şraibman la casa de creație a scriitorilor din Gagra (Abhazia). Au făcut cunoştință în timpul călătoriei pe un vapor. Ea venise în Georgia din Ural, să respire aer sudic şi să acumuleze forțe ca să poată continua munca grea de învățătoare de muzică. Dar n-a fost să fie cum a vrut omul ci cum a dat Domnul. De data aceasta însă, Domnul i-a scos în față un bărbat solid, chipel, frumos, elegant în maniere şi comportament, aşa cum Marina numai putea să viseze în munții Ural. E adevărat că nu cunoştea o iotă de limbă evreiască. E drept că prietenile o sfătuiau să se mai gîndească. După doi ani de coresponmdență intensă Ihil Şraibman a plecat la ea în Ural şi i-a cerut mîna şi inima. Marina la rîndul ei n-a rezistat ispitei şi a decis să-i răspundă afirmativ, venind la el la Chişinău. Azi nu regretă pasul făcut, dar îi pare rău că viața-i scurtă. Astăzi trăieşte mereu într-un sentiment de nostalgie. „Datorită lui am devenit alt om decît am fost, zice dna Maria. Viața lui a devenit şi viața mea. Cred că şi moartea o să ne unească. Am făcut totul ce am putut ca Ihil Şraibman să supraviețuiască. De la el am învățat totul, inclusiv minunata bucîtărie evreiască. La început comunicam doar ruseşte, mai apoi am trecut la idiş. Tot aşa vorbim şi acum, cînd ne întîlnim în visuri. Ihil avea ***hederul*** său, avea discipolilii lui cum ar fi Boris Sandler, Zisea Veisman. Se chinuia mereu văzînd cum se topeşte, cum odată cu emigrarea masivă peste hotare idişul dispare din graiul evreilor. El prefera să se îmbrace simplu şi elegant. A fost şi va fi cît voi trăi pentru mine cea mai mare autoritate. Cărțile lui sunt cunoscute îndeosebi peste hotare: în Polonia, Germania, Israel, Ungaria, SUA,

Rusia...Pînă în ultima clipă a vieții sale vedea în față satul copilăriei Vadul Raşcov. Odată cu trecerea în neființă, la cimitirul evreiesc din Chişinău, pe o placă de mormînt s-au oprit cioplite în granit, cuvintele şi dragostea lui nemuritoare: ***„În idiş eu nu scriu, în idiş eu sărut pămîntul, fiindcă idiş este fericirea vieții mele."***

Ihil Şraibman a decedat la 9 decembrie 2005.

„Eu l-am iubit din toată inima şi am să-l iubesc pînă la sfîrşit, dacă îi dat ca şi acest sentiment luminos să aibă sfîrşit, ne spune dna Marina. De dragul acestei iubiri continui să studieze şi mai profund idişul. Vorbesc cu Ihil în fiecare zi prin intermediul operei sale, dar şi a bogatei moşteniri epistolare ce mi-a revenit. Răvaşele, bilețelele şi cărțile lui acum se ridică la valoarea unor scripturi sfinte, care învață cum să trăieşti şi să iubeşti, chiar dacă viața e grea, chiar dacă alteori diferența de vîrstă dintre bărbați şi femei nu e cea stabilită de vechile tradiții. Trăind şi muncind cu Ihil Şraibman am ajuns la convingerea că dragostea nu este o invbenție a scriitorilor şi poeților ci o realitate frumoasă, veşnic vie, adevărată tinerețe fără bătrînețe..."

Avîntată în amintirile luminoase, dna Marina Şraibman nu plînge.

Ne despărțim tot atît de amabil şi prietenește, precum ne-am întîlnit. Trec deja pe lîngă casa de pe lîngă strada Teilor din Chişinău unde a trăit ultimii săi ani de viață Ihil Şraibman marele scriitor evreu din Moldova. Cobor la vale spre forfota din centrul capitalei, dar în priviri îmi mai stăruie tablourile lui Mahail Grecu, fost vecin şi prieten de familie, alte creație de artă plastică aparținînd maieştrilor Pereț Marceş, Iaşa Averbuh. Mai văd o bibliotecă cu cărți scrise de un singur scriitor, dar traduse în multe limbi de pe glob. Îmi pare bine că pe uni dintre tălmăcitorii operei cum ar fi M.Hazin, G.Perov, M.Şulman, M.Bahrah i-am cunoscut în anumită măsură în viață şi-mi pare rău că nu l-am cunoscut şi pe Ihil Şraibman.

Cîte alte posibilități ratează în viața sa!

Totuşi e bine că scriitorii au o viață mai lungă şi pot să fie cunoscuți de semenii lor şi atunci cînd sunt în lumea umbrelor.

Sara Şpitalnik, intelectual de marcă al culturii evreieşti din Basarabia

Numele ei deja poate fi scris cu litere de aur în caretea din Panteonul valorificării şi cercetărilor istorice ale intelectualilor evrei din trecutul multpătimitei Basarabii. Personalitate de o modestie rară, această femeie munceşte laborious, studiind şi scoțînd din anonimat, numele multor evrei-scriitori care au trăit şi au activate în tîrguşoarele şi oraşele Basarabiei unde locuia şi trăia cîndva pronunțate diaspore de evrei. ***Sarei Solomonivna*** (căci aşa îi zic colegii, prietenii) i se potriveşte calificativul de intellectual de marcă. Oriunde a muncit, a semănat seminițe de înțelepciune. Generații de discipoli îi sunt recunoscători pentru talentul ei de cercetător şi bun

cunoscător al literaturii universale, bibliofil experimentat. În Australia, bibliotecarii sunt poartă calificativul de profesori, savanți, cercetători, ai valori naționale. Acest nume i se potriveşte şi ei. Posedă vaste cunoştințe deoarece a citit biblioteci întregi de cărți, mii de file din arhive au fost studiate de ochii ei neobosiți şi ageri, ca astăzi valorile să le cunoaştem şi noi. Deşi exagerat de modestă această femeie e un adevărat tezaur al culturii noastre, care eprezintă o generație specifică a Basarabiei, ținut ce a trecut prin multe cataclisme sociale în secolul trecut. A învins greutățile epocii (s-a născut la 1928 în Chişinău), cunoaşte şi vorbeşte fluid româna, rusa, idişul şi sanscrita E deosebită prin capacitatea ei metodologică de preda, de a ajunge la sufletele oamenilor prin prelegerile despre scriitori, artişti din trecut. A absolvit secția limbii franceze al facultății de litere al Universității din Cernăuți, apoi cursurile de bibliograf al Universității de stat din Chişinău (1959). Biografia ei se caracterizează prin faptul că a educat generații de intelectuali, avînd în palmaresu-i amintiri tragice şi luminoase, precum a fost epoca prin care a trecut A mai fost şi profesoară de limba franceză la şcoala medie din Floreşti. Din 1956 pînă la 1990 a condus secția bibliografico-ştiințifică a Institutului de medicină din Chişinău. Din 1991 este şefa secției bibliografică a bibliotecii evreieşti ***„I.Mangher”.*** E autorul şi alcătuitorul a manualelor bibliografice şi metodologice. Publică cărți de acest gen din 1962. Astăzi, munca ei neobosită este materializată prin publicarea broşurilor, studiilor despre intelectualii evrei ai Basarabiei, aducînd lumină peste filele umbrite de vreme, pe care regimul stalinist nu a permis să le cunoaştem zeci de ani, care se considerau pierdute în vîltorile vremii...

Cînd merg la bibilioteca evreiască ***„I.Mangher”,*** să assist la prelegerile pe marginea operei a vreuni scriitor evreu basarabean din trecut, vocea ei moale, domoală şi inteligentă mă delectează. Onestitatea, profundele cunoştințe am descoperit-o şi în recenta ei monografie ***„Bessarabskii stili”*** care constituie un amplu studiu despre scriitorii evrei născuți în ținutul nostrum. Dar care asu plecat în lumea mare, şi au slăvit cu operele lor istoria Basarabiei. Bunăoară am aflat că la Teleneşti s-a născut şi a activat scriitorul, redactorul ziarului ce apărea în Basarabia antibelică ***„Unzer zait”*** Zalman Rorental. Tot în localitatea unde mi-am petrecut copilăria şi adolescența a văzut lumina zilei poetul ***Moişe Pincevski.*** Acest mare cărturar al timpului a emigrat în Argentina, apoi a activate în Rusia, Ukraina. Anzme M.Pincevski a scris libretto la baletul ***„Barza”,*** care zeci de ani era pusă în scenă la teatrul ***Bolşoi din Moscova***... Cei care îşi vor da interesul pot afla din broşura dată, că în centrele rationale ale Moldovei, tîrguşoarele deodată ale Basarabiei, unde locuiau evreii, s-au născut şi au scris opera valoroase zeci de intelectuali care s-au slăvit în lumea mare. Îndemn cititorii, din simplă curiozitate, să afle cîți scriitori a avut în trecut Orheiul. Tighina, Briceniul, Călăraşul, Soroca, Ungheniul, Bălțul, Floreştiul, Leova, Cahulul, Hînceştiul, Căuşenii, Cetatea Albă...Mam convins că Basarabia totdeauna a avut în trecut mari personalități, despre care am putut afla, datorită Sarei Şpritalnik. Prelegerile, studiile şi brtoşurile ei sclipesc de înțelepciu-

ne şi frumusețe. Aşa precum este viața destinul acestei femei modeste cu un suflet mare şi frumos, căreia îi urăm multă sănătate, vigoare şi realizarea a cîr mai multor file ascunse după pîzua vremii din istoria neamului nostru.

Veniamin Kogan – om universal şi om al universului

Caut cuvintele care ar exprima adevărul despre Beniamin a lui Moisei Kogan, pe care l-am cunoscut mai întîi din cărți, apoi şi ca învățător la şcoala-internat din Teleneşti, unde i-am fost şi eu elev. Fiind de etnie evreiască, Beniamin Moiseeevici, cum se spunea profesorilor în copilăria mea, m-a învățat pe mine şi pe colegii mei limba moldovenească cea română, nu cea rusă pe care cineva se străduia din răsputeri, şi, din păcate, se mai străduie şi azi să ne-o vîre pe gît. Iar dacă e adevărat că ne-a învățat limba mamei, ar fi incorect să nu recunosc, acum şi aici, că dînsul ne-a fost mai întîi mamă, o mamă care ne-a spus adevărul în ciuda tuturor minciunilor care, vedeți bine, se mai țin în modă. Avea o ținută de om inteligent, pînă şi mersul lui parcă semăna înțelepciune.Vorbea cumpătat, îngăduitor de parcă făcea cuvintele din lucrurile reale şi închipuite ce ne înconjurau. Mă impresiona mereu logica lui, care-mi amintea întotdeauna de tata. Deci, cel de-al doilea adevăr pe care l-aş putea spune despre bunul meu învățător e că dînsul a fost pentru mine şi ca un tată. Dar cine dintre noi nu provine dintr-o mamă şi un tată? Şi acesta e deja al treilea adevăr despre ceea ce a fost şi este pentru mine şi colegii mei Beniamin a lui Moisei Kogan. Totuşi, continui să caut cuvintele ce ar exprima adevărul despre acest om, care a fost pentru mine ceva mai mult decît mamă şi tată. Dar, stați, că-mi pare că în două rînduri am mințit şi numai un singur adevăr am spus. Cînd am venit la şcoala medie din Teleneşti, un june naiv şi romantic, părinții mei se speteau pe lanurile kolhoznice, iar Beniamin Kogan, ne învăța ce şi cum să facem ca să nu devenim şi noi sclavi. După orele din program, ne invita la bibliotecă, să ne aprofundăm cunoştințele. Cu şcoală făcută în Țară şi la Sorbona în tinerețe, ştia mai bine decît oricine ce e adevărul şi ce e minciuna, unde e binele şi unde e răul şi ce poate fi mai de folos unui om al viitorului. Mai visez şi astăzi uneori. Se face că mă aflu la Cernăuți, în fața iluministului Aron Pumnul şi eu, nefiind Mihai Eminescu, nu-l văd pe învățătorul marelui poet, ci pe Beniamin Kogan, dar care are mai multe trăsături asemănătoare cu trăsăturile necunoscute de mine ale aceluia, care în secolul al XIX-lea, zice-se, l-a plăzmuit pe cel mai mare poet al neamului nostru. Dar nu, nu Pumnul, ci Beniamin Kogan ne-a citit prima oară file din povestea „Călin”, şi strofe din „Luceafărul” lui Eminescu, apoi pagini din „Istoria unui galben” de V.Alecsandriu, şi-atîtea poveşti din creația lui I.Creangă. Parcă-l aud citindu-ne pe dinafară:

„Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jăratic,
Rumenind străvechii codri şi castelul singuratic...”

Cînd, în clasa a IX.-a, am încheiat cursul de literatură clasică cu opera lui A. Mateevici, el me-a cerut stăruitor să învățăm pe de rost „Limba noastră...” spunîndu-ne, că această este expresia nemuririi limbii poporului român. Şi aceasta o făcea în anul de învățămînt 1970-1971, cînd imperiul sovietic era un colos, un monstru de temult nu numai pentru fostele republici unionale, ci şi pentru o bună jumătate de Europă, dacă nu chiar pentru întreaga omenire.

Țin minte că nu rareori mă apropiam de dînsul, să mă inițieze în anumite secrete ale limbii... şi el îmi lămurea stăruitor şi accesibil, mai completîndu-şi răspunsul cu exemple memorabile.

Pedagog de vocație, nu că noi, elevii, veniți la Teleneşti de prin toate satele învecinate, l-am fi acceptat de părinte, ci el însuşi părea că se consideră ca atare. Vorba e că dînsul mai îndeplinea la şcoală şi funcția de şef de studii. În acest contecst, țin să-mi amintesc un detaliu nu lipsit de semnificație. În perioadele anului, cînd „iarna e aici, iar vara e departe”, vorba poetului, cînd temperaturile scăzute îngheață zilele de le face de două ori mai mici decît nopțile, noi, copleşii, pentru prima oară rupți de la sînul familiilor noastre de-acasă, unde era să ne consumăm energiile debordante? Desigur, la şcoală. Cînd colo, rămîneam uimiți: şcoala nu e singură, şcoala lucrează şi noaptea, pentru că în biroul şefului de studii, Beniamin Kogan arde lumina. Îmi imaginam atunci că în lumina ceea pedagogul meu îndrăgit o fi întocmind planurile de lucru ale corpului didactic,o fi fîcînd planurile personale lunare şi trimestriale, aşa cum îi stă bine unui şef de studii şi abia peste ani, peste o veşnicie aş putea spune, aveam să descopăr (grație fiicei sale Maisa), că bunul meu dascăl scria atunci o carte.

Da, de bună seamă viața e doldora de minuni şi miracole. Iar citind acum manuscrisul, scris de învățătorul meu în copilăria mea, corectez repejor fraza imediat anterioară şi scriu alta scurtă de tot: Viața e o minune! Te îndemn stăruitor, stimate cititor, citeşte această carte! Să te convingi şi tu că viața i-o minune! Că face să trăieşti, să munceşti şi să te dăruieşti idealurilor ei! Eu personal am găsit în prezenta carte trei fire invizibile, dar care leagă între ele mai multe generații: pe cea a lui Beniamin Kogan, pe a mea, pe cea a fiicei autorului Maisa, a copiilor acestei de pe urmă, a copiilor ei şi ai mei, ai copiilor copiiilor noştri şi ai pămîntului pe care Dumnezeu ni l-a hărăzit pentru viețuire.

Autorul, azi, din păcate, în neființă, prin povestioarele cuprinse în această cărțulie renaşte din timpuri atemporale ca să spună timpurilor ce vin că viața-i o minune. Stă la taifas cu mine, cu tine, cu noi. Pune țara la cale şi ne povățuieşte de acum nu ca un pedagog, ci ca un om ca tot omul ce regretă că, atît cît a trăit, n-a reuşit să ne spună că, bunăoară copacii, iarba., păsările, gîzele, animalele – toate sunt într-o interacțiune perfectă.”Pintenatul şi grivei”, „Capul să ți-l foloseşti cu cap”, „Mărul şi urzica”, „Albina şi musca”, „Păiangenul şi omida”, „Aventurile unui iepure” ca şi toate celelalte nuvele, povestiri, sunt lecții de omenie, de bunătate ancestrală. Aceste bucăți literare splendide ar fi ca şi cum

venite din pildele biblicului Solomon. În nuvela „Capul să ți-l folosești cu cap”, de exempolu, bunicul, văzînd cum nepoțica şi-a vîrît mîna într-un ulcior şi n-o poate scoate, îi lămureşte, făcînd comparație cu un cîine, care tot aşa a pățit-o: şi-a băgat capul într-o oală, să se hrănească, „bietul” şi cînd să-l scoată, iată că nu-l poate scote, pînă cineva nu sparge ooala, dar spărgîndu-i şi capul. Adică, morala proverbului nostru: Nu-ți vîrî nasul unde nu-ți fierbe oala. Sau să luăm nuvela „Mărul şi urzica”, în care naratorul prin exemple concludente din viață îi spune nepoțicăi sale ceea ce le spunem noi nepoților noştri prin proverbul: cum ți-i aşterne, aşa îi dormii. Adică, dacă vrei să ajungi bine tu, nu face rău altuia. Pentru a-şi atinge scopul scontat de cele mai multe ori el foloseşte măiestrit personificarea, încarnarea, simbolizarea, natura moartă în opera lui e vie. Toate lucrurile, toate ființele gîndesc şi vorbesc.Gîndesc florile, vorbesc anuimalele, copacii, cetățile... În povestirea „Rostul vieții”, ne întîlnim într-un pustiu cu o cetate vie: „Tristă şi cufundată în gînduri stătea cetatea în deşert. Rar putea schimba vre-o vorbă cu cineva – fie om, fie animal. În lunga-i viață ea însuşise graiul acestora. Ocazia pentru aşa ceva se ivea doar atunci, cînd se opreau aici caravanele de la miază noapte spre miază zi. Atunci i se părea, că s-ar fi născut a doua oară. Ea făcea totul ce-i stătea în puteri, ca să-l satisfacă pe oricine, care ziua în amezi, cînd soarele frigea nemilos ori noaptea spre zori, cînd frigul pişca răutăcios, căuta paza salvatoare a pereților săi uriaşi şi a turlelor sale înalte. Ea oferea buna găzduire oamenilor atunci, cînd şuierau bezmeticele vînturi în stare să-i înfricoşeze pe toți. Numai nu pe dînsa. În asemenea minute cetății îi plăcea să tragă cu urechea la tăifăsuiala oamenilor, să afle noutăți de pretutindeni, ciudate întîmplări ale unor vremi de mult apuse.. Atunci inima îi sălta de bucurie şi de mîndrie...” iar, cînd caravanele, din cauza roadelor mari şi devastatoare ale progresului tehnico-ştiințific au început a o rări cu vizitele lor cetatea se întristează şi n-are cu cine schimba o vorbă. Îl ia în răspăr pe vechiul său prieten... Izvorul din preajmă. Din dialogul ce se închige între ei Cetatea se arată a fi îngrijorată de ravagiile ce le-a declanşat în ultimul timp înaintarea Deşertului, ce pune în pericol de moarte existența Cetății propriu-zise, dar şi a izvorului. Însă Izvorul nu înțelege atîta lucru şi-i răspunde Cetății, să nu-şi facă griji, pentru că el a stat în slujba Deşertului secole în şir, iar pericolul ce i se năzare Cetății nu-i un pericol adevărat ci doar unul iluzoriu.La care Cetatea reacționează violent şi ironizează pe seama indiferenței şi miopiei Izvolului. Chiar nu vezi, îi zice Cetatea Izvorului cum din curgerea ta monotonă, cum au şi început a se usca copacii şi imaşul din jur. Izvorul, însă rămîne orb cum orbi sunt mulți sunt dintre noi, care vorbim de arma nucleară, dar nu ne dăm seama de pericolul ce-l prezintă ea pentru omenire. Altfel zis, tot binele ce pare că pare că omul şi-l face cînd inventează maşinării şi tehnică modernă, comportă în sine şi o bună parte de rău, uneori păgubos, iar alteori de-a dreptul periculos. Păcat că omul conştientizează acest lucru de cele mai multe ori cu multă întîrziere, ori chiar cînd e tîrziu de tot.

Totalizînd, recapitulînd şi sintetizînd viața, activitatea pedagogică şi creația literară, fie şi în măsura în care mi-a fost dfat să i le cunosc, în străduința mea de a căuta şi a găsi cuvintele ce ar exprima adevărul, cred că a fost şi este o carte talentată şi înțeleaptă, cum este aceasta pe care v-o propun s-o citiți. Parcurgînd-o dintr-un capăt în altul, cred că şi mulți cititori vor ajunge la concluzia la care am ajuns eu – Beniamin Kogan a fost o carte, un om universal şi aşa va dăinui şi de acum încolo – om al universului.

E mult? E puțin? Deie-ne Domnul fiecăruia dintre noi barem cît I-a dat lui. Deie-ne Domnul mai mult ca să putem înțelege pînă la capăt şi traduce în viață, fie şi parțial, bunătatea şi înțelepciunea puse de autorul ei în copertele aceste cărți.

Învățătorului B. Kogan

Rană sîngerîndă – străvechiul
Pămînt al făgăduinței!
De ce popoarele care-ți
păşesc huma
adîncesc rana în ea?
De ce păsările tale
mereu zboară rănite pe cer?
De ce sinucigaşii jubilează
Prin acte teroriste în care
mor semenii lor?
De ce moartea pentru ei
e o sărbătoare-n nebunie?
Ce înseamnă pentru ei
dragostea de oameni?
De ce Marea Moartă e dorința
oamenilor de-acolo?
Precum Pitecantropului şi
Dinozaurului?
De ce atîtea semne de întrebare
la Un început Modern de secol?

PĂSĂRI UITATE ÎN ZBOR

Prezentul volum a fost conceput în decembrie 2007, cînd nu-mi mai ardea de a ticlui ceva. Dasem cuvînt de onoare apropiaţilor că abandonez scrisul, fiindcă sunt complect lipsit de talent. Totdeauna am avut pică pe copilărie, pe adolescenţă, cînd m-am „îmbolnăvit" de cuvîntul scris pe hîrtie, să mă antrenez cu imaginaţia. Acest regret l-am simţit şi îl simt odată cu înaintarea anilor, conştientizînd că literatura este un gen muribund al artei, iar cuvîntul „scriitor", mai ieri prestigios, azi aproape este de ocară în societatea noastră. Dar am simţit şi simt că nu mai pot să stau lipsit de condei de parcă aş fi adevărat... narcoman... Graţie insistenţei fiicei mele Veronica (pictorița, autoarea desenului de pe copertă), sugerîndu-mi şi un titlu *Păsări uitate în zbor*, am decis ... să înnebunesc puţin tăcerea. Am pornit să încheg această scriitură sub convingerea că generaţia mea de scriitori se prezintă ca nişte păsări care zboară, completamente uitate de cititori... Creez aproape un sfert de secol, dar nimeni, niciodată, nu a făcut o notă de apreciere – fie negativă, fie pozitivă, despre ceea ce scriu, lucru ce mă face să gîndesc că întreaga mea creaţie e lipsită de valoare. Sau poate fenomenul ignorant are motivaţie, să cred că nu am aderat la vreme la vreo gaşcă de *modernişti*, *optezişti, ultramodernişti, snobişti, dadaişti,* sau altfel de curente ce mai pot exista în societate, venite cu vînturile literare dinspre Paris. Academicienii, granzii de ieri ai literaturii basarabene (de însemnătate locală, sărmanii, şi ei) se fac a nu observa că pe lîngă plodirea a mediocrităţilor alde umila mea persoană, este natural au apărut şi confraţi de condei care creează opere de valoare în solul fertil al literaturii inedite din Basarabia. Însă, e nevoie să treacă anii, să se schimbe o generaţie conservatoare, după care vor veni noi entuziaşti ce ne vor scoate din anonimat, să ne pună la locul ce îl vom merita în viitor. Poate cîndva seminţele de flori care le vom lua cu noi în buzunare, vor răzbate huma strămoşească şi mormintele noastre o să ademenească pe cineva prin frumuseţe şi căldură?... Dacă e să ne dăm ademeniţi viselor, fanteziei, starea lucrurilor de moment nu este cea mai tristă. Nu au dreptate cei care prin aulele universitare încearcă a ne învinui, pe cei din generaţia mea de scriitori, nu avem altele a face şi în momentele de disperare, ne batem „cu viitorul în burtă". Mă împac cu gîndul şi mă uit cu tristeţe cum scriitori mai în vîrstă au monopolizat, la toate nivelurile, prezentul literaturii noastre, iar criticii literari din leatul lor îi idolatrizează . E obişnuit şi cunoscut cum generaţiile mai vechi îşi slăveau „talentaţii" scriitori ai Moldovei sovietice: E. Bucov, B.Istru, P. Cruceniuc, P.Darienco...Cine astăzi îşi mai aminteşte despre

ei, de creația lor? Poate copiii noştri, vor vorbi despre noi, ne vor condamna, ne vor aprecia şi ne vor aşeza pe polițele meritate ale istoriei? E regretabil că epigonii noştri au o atitudine aproape ignorată față de epoca noastră literară, în ansamblu... E cruda realitate, cînd nu-mi rămîne decît să mă împac cu situația şi să încerc a fixa pe hîrtie ceea ce reflectă timpurile de azi. Timpuri care sunt ale generației mele în care zilnic adăugăm şi pierdem prietenii, îndeosebi din cohorta celora ce preferă să-şi construiască relațiile prin prisma afacerilor şi nicidecum ale... sufletului.

Destinul omului trece printr-un tumult de încercări şi paşii noştri vor lăsa urme pe colbul bătătorit al istoriei ce ne stă în față, din viitorul cărora vin şi vin, nestingherit alte generați. Nu sunt în stare să afirm sau infirm care este vîrsta de mijloc în destinul unui om. Unii zic că e la 30, 45, alți la 50, alții la 60... Aş socoti că omul de creație nu are dreptul de a-şi fixa un ecuator al destinului. Omul de creație necesită să-şi mențină energia şi elanul pentru a continua ceea ce au început-o clasicii, pentru a face legătură literară cu cei ce vor veni după noi. Timpul istoria zi de zi se doreşte materializată în creație. Copiii mei: Daniela, Victor, Nelly, Veronica, Radu, Petrica, Elena, Sorin şi Nicoleta, nu-şi vor schimba macazul şi, pe viitor, vor face mai multe decît tatăl lor. Fiul Petrică mi-a declarat, că scopul lui în viață este de a deveni scriitor, fără a şti, fără a-şi da seama că a fi scriitor în orice societate e un mare lux, pretimpuriu sortit la mizerie materială. Dar, dacă generațiile de mîine nu vor pierde interesul față de cuvîntul scris, indiferent de invazia tot mai masivă a calculatorului, internetului, înseamnă că ele neapărat vor depista un farmec uman al frumosului, al cuvîntului limbii române în infinitul zborului îndemînatic... Am şi realizat prezenta ediție ce include povestiri despre copilăria antică trăită de mine la Ineasca, versuri, pamflete politice, publicistică... despre securitatea sovietică, despre securişti, pe care i-am simțit la tot pasul în decursul vieții cu armată de turnători şi cozi de topor. Cu intenția că pe viitor cele scrise în zborul meu literar vor fi luate în seamă la modul obiectiv. Trăim timpurile cînd interesul față de literatură s-a minimalizat şi dacă prezenta ediție va constitui interes şi pentru ziua de mîine rămîn a fi convins că în satul meu natal, în cercul copiilor mei, această carte neapărat va fi citită, studiată, la acea depărtare de ani. Conştientizînd de acest adevăr, altă fericire nici că îmi doresc.

SUMAR

Cuvînt dinaintea cuvintelor 3

Planeta copilăriei antice 4

POVESTIRI ŞI NUVELE

Abatorul 164
Omul de-aici e pasărea de-acolo 186
Tîkeni gul 196
Mădălina Manole 208
Ghenţura galbenă 224
Să nu ne dezicem de proverbe, copii 232
Tatăl nostru care se... însoară! 243

TEATRU

Filimon Boghiu 254

SCHIŢE

Avocatul zvăpăiat 272
Ura, am devenit Preşedintele Ţării 275
Agentură electorală 277
Daţi în căutare 279
Kamasutra politicii autohtone 281
La vară o să fie cald 284
Eu... nu pup! 287
Sunt Fericit! Am aflat străduinţele... lighioanelor! 289
Dragoste la telefon 291
Las'că vă arăt eu vouă premii... 293
Avante!,pentru echilibrarea situaţiei demografice din republică! 295
La scos dedeochii 297
În nesomn cu babacul... abdicat 299

PAMFLETE POLITICE

Voievodul are grijă de noi (IX) 302
Voievodul are grijă de noi (X) 306
„Voievodul" (***batea***) are grijă de noi (XI) 309
Closetiştii 314
Avem deja un rinocer al naţiunii c-o sulă în frunte 315
Cine va îndrăzni... de paloş va muri 316

DIALOGURI

Dialog cu fiica 320
Dialog cu fiul 326

POESIS

Copilărie 332
Tu eşti... 332
Ca lacrima... 333
Evocare 334
Baladă în roz 335
Artistul 335
La Malovata 339
Antisentimentală 341
Gînd 344
Chemare 345
Ianuarie la Ciocana 346
Fiicei Nicoleta 346
Calvarul Bucovinei 347
Inel 347
Moment 348
Poveste cu laş 348
Învăţătorului Alexei Andoni 348
Cînd voi pleca 349
Sinceritate 350
Unui pretins martir 351
Nostalgică 351
Baladă tristă pentru Afganistan 352
Din jurnalul unei femei disperate 353
Fierbere 353
Copiilor mei 355
Stele de ianuarie 355
Balada bujorului 355
Etalonul păcatului 356
Ceas nocturn 356
Triptih nocturn 357
Visul 359
Riscul 359
Mă doare gîndul tău... 361
Reper 361
La început 362
Rugă la sfîrşit de martie 362
Făptură 363
Orfani de ţară 363
Oră 363
Viitorului copil 364
Minune şi tristeţe 364
Exerciţiu 365

Zori înrourate 365
Într-o viață 366
Prier continuu 366
Risc (variantă) 367
Glorie 367
Mîntuire 368
Castele 368
Paşii 369
Menire 369
Copilărie 370
Cîndva 371
Eternul prezent 371
Flori de tei 372
Destin 373
Despărțire 373
Odă bîlbîiților 374
Dacă 374
Duşmani 375
Mai frumos... 375
Viața lîngă pîine 375
Leonardo 376
Carieristul 376
Revenire 377
Fiicei Elena 378
Fiicei Veronica 378
Cu adevărat 379
Decolare 379
Înscripție pe-un... avertisment 380
Ispită 381
Încins de răni 381
Regretul 382
Angelei Scurtu 383
Crizanteme 383

ARABESCURI 385

PUBLICISTICĂ
Jazzul Republicii Moldova în mileniului trei... continuă 470
Basarabia– carte de joc în mînile patrioților şi pseudopatrioților 477
Poartă oare germanii vina lui Ribbentrop? 483
Colonia morților de frica 485
Călăii 486
De ce nu avem la Chişinău un monument a lui Iurie Gagarin? 493
Viața ei, pianul... 494
Paul Carpen – omul care face țara 496
Omenit de harul sufletului 498
Grigore Vieru – Ceahlăul Basarabei 503

Nicolae Dabija – Ochiul al treilea al Basarabiei sau o personalitate a vremurilor noastre pentru care realitatea a devenit o religie 507
Lidia Ungureanu între amor şi mister 511
Alexandru Donos: un apărător consecvent al demnităţii 513
Steliana Grama e meteorit 515
Ştefănuţ Roşcovan, o vedetă de azi şi de mîine a muzicii uşoare româneşti 517
Steluţa de la Ungheni – Romanița Toma 519
O viaţă dedicată noilor generaţii 521
Şcoala profesională Teleneşti vă cheamă 522
Discurs pentru martirul din Ineasca 524

EVREII, DRAGII MEI, EVREI

Israel, lacrimă de dor 528
Евреи, милые, евреи 529
Plăcut sau păcătos (נעימה או חטאה) 532
Omul revenit din infern 542
Balada tristelor iubiri de la Zincov 546
Cît de frumos îmbătrîneşte Omul! 553
Înțelept al înțelepților 555
Vocea care m-a pomenit în rai 557
Poeme pentru Iulia 558
Adama 559
Glasul tău clopoțel de-argint... 560
Armonia privirilor tale fugare... 560
Sub stele mari, Mediterane 561
De ziua ta 562
Vocea ta... 564
Părul tău... 564
Stelele Mării Mediterane 565
De ziua ta 566
Exemplele de omenie ale lui Mihail Bekker 566
Întoarcere în timp 569
Întrupare a zbuciumului vremii 571
Îmi pare rău că nu l-am cunoscut... 577
Sara Şpitalnik, intelectual de marcă al culturii evreieşti din Basarabia 581
Veniamin Kogan – om universal şi om al universului 583

Păsări uitate în zbor 587